

Universitat Autònoma de Barcelona

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi queda condicionat a l'acceptació de les condicions d'ús establertes per la següent llicència Creative Commons: http://cat.creativecommons.org/?page_id=184

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis queda condicionado a la aceptación de las condiciones de uso establecidas por la siguiente licencia Creative Commons: <http://es.creativecommons.org/blog/licencias/>

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis it is limited to the acceptance of the use conditions set by the following Creative Commons license: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

Universitat Autònoma de Barcelona

**USOS DUBTOSOS EN
L'ESTÀNDARD DELS MITJANS
DE COMUNICACIÓ DE MASSA**

Tesi doctoral

Marc Guevara Claramunt

Abril del 2020

Director: Dr. Daniel Casals i Martorell

Programa de doctorat en Llengua i Literatura Catalanes i Estudis Teatrals

Departament de Filologia Catalana, Facultat de Filosofia i Lletres

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull agrair al Dr. Daniel Casals i Martorell, el director de la meva tesi, tota la dedicació que ha tingut amb mi des del primer dia. De fet, si no hagués estat per ell, jo no hauria emprès aquest camí tan llarg. Per tant, no solament són les hores que m'ha regalat, sinó el fet que hagi confiat en mi i que m'hagi sabut guiar quan ho he necessitat. També vull dir que admiro el seu rigor a l'hora de treballar, que a mi m'ha permès estar refiat quan he vist que em tornava el text sense gaires comentaris: "això vol dir que està molt bé", pensava per mi mateix. Però alhora és remarcable que sempre, des del minut zero, ha posat en valor les meves idees i ha insistit en el fet que era jo el que redactava la tesi, m'ha garantit un respecte que valoro molt. Sense el Daniel jo no seria qui soc ara, o sigui que moltes gràcies pel suport i espero que puguem continuar picant pedra plegats.

En segon lloc, agraeixo als membres del tribunal que llegiran i avaluaran la meva tesi que s'hagin vingut a formar-ne part. També vull donar les gràcies als doctors que han participat en les diverses comissions de seguiment a què s'ha sotmès la meva recerca, sobretot per les aportacions que m'hi han fet, que he tingut en compte per tal de millorar la qualitat de la investigació. A banda, vull regraciar el Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània (2017 SGR 1696) per haver-me donat suport en la meva tasca i la Universitat Autònoma de Barcelona per haver-me acceptat com a doctorand.

En tercer lloc, m'agradaria reconèixer el suport de diverses persones que m'han acompanyat durant la meva vida professional i acadèmica, que m'han ajudat a trobar el camí, per la qual cosa han deixat una petjada important en aquestes pàgines. Primer, vull agrair profundament el guiatge del Jordi Badia, que em va acollir amb els braços oberts quan el substituïa a *VilaWeb* i va compartir amb mi tot el coneixement de què disposa, que és inacabable. A més, ha acceptat de bon grat revisar-se una part de la meva tesi i n'ha parlat amb mi sempre que hem quedat per veure'ns, cosa que considero una mostra de respecte i, fins i tot, d'afecte.

També agraeixo a l'equip d'assessorament lingüístic de Televisió de Catalunya el temps que em va dedicar i la confiança que em va fer. Especialment, vull donar les gràcies a la Marta Prats per haver estat al meu costat i haver-me ensenyat tantes coses. Més avall explico que vaig descobrir la llista dels usos abusius de *l'ésAdir*. Doncs dono fe que va ser ella la que em va fer obrir els ulls. Per tant, si no hagués estat per tu, potser no hauria despertat l'interès que tinc per la llengua en ús aplicada als mitjans de comunicació.

D'una altra banda, vull reconèixer el suport que he rebut dels meus companys de feina, de la Plataforma per la Llengua, l'entitat on he treballat (i treballa encara) tots aquests anys mentre he desenvolupat la meva recerca. Dono les gràcies al Xavi Tenorio per l'ajuda en el disseny de la tesi, a la Núria Amat per donar-me un cop de mà amb la portada i al Dani Roldan per haver-me acompanyat un munt de dies a estudiar i per aguantar-me mentre mirava la televisió a la biblioteca. També agraeixo a l'Ivan Dapena i a l'Eulàlia Buch la paciència que han tingut amb mi pels canvis d'horari i pel meu estrès en moments puntuals, causats naturalment per aquesta investigació. A banda, regracio els meus companys de l'àrea social i tota la resta de treballadors per ser com sou i per preguntar-me sempre com m'anava la tesi. I evidentment dono les gràcies al Nel-lo, per interessar-se per mi i animar-me constantment.

En quart lloc, ja en el pla personal, dedico un espai als meus amics, tenint en compte que durant aquests quatre anys els n'he pres jo perquè havia de fer la tesi. Destaco la comprensió que han mostrat, cosa que em demostra com d'importants són les persones que tinc al meu costat. La fidelitat és un valor molt important per a mi, i durant aquest temps he pogut veure els qui hi són i els qui no. De vivències,

però, afortunadament n'he tingut i n'enumeraré algunes per fer referència a les amistats que vull que constin aquí. Laura i Tere, quines escapades que hem fet amb la furgoneta i pel desert. Sandra i Laura, de dinars i sopars que no en faltin, a banda de viatges magnífics. Maria i Mariajo, sou la meva segona família i ens agrada voltar pel món. Pedro i Pep, quina paciència que heu tingut amb mi compartint el mateix sostre... Marta, Sara, Manel, Alba, Mohammad, Adrià, Anjana, Maria i Pau, amb alguns ens hem vist més que amb alguns altres, però us prometo que quan acabi aquest cicle us faré més cas.

També agraeixo als membres del Grup Taraska que hagin tingut, crec que més que ningú, una paciència infinita amb mi. Aquests darrers dos anys he anat alternant les actuacions en mercats medievals amb la tesi, a banda de la feina. Lògicament he tingut dies complicats, però ells sempre m'han animat i han entès que estigués amb l'ordinador en qualsevol moment per anar avançant, disfressat i amb el sac de gemecs al costat. Vosaltres sabeu la feina que m'ha implicat aquesta recerca, ho heu viscut molt de temps. Gràcies pel suport.

En darrer terme, encara que pugui ser tòpic (que és un concepte que trobareu força vegades en aquestes pàgines), vull fer constar un agraïment molt especial a la meva família. La meva mare sempre ha cregut en mi, m'ha sabut donar ales quan calia i tallar-me-les quan era necessari. El meu pare fa per manera per ajudar-me sempre i l'estimació que em demostra és infinita. La Sara també m'ajuda en els moments difícils, encara que sigui la petita dels dos germans. Gràcies a tots tres per entendre'm i per animar-me sempre, sense defallir. Regracio la resta de la família, oncles, àvies i cosins, per preguntar-me com em va i per estimar-me. També a tu, avi Joan, per agafar-me de la mà siguis on siguis, i a l'avi Roque, perquè, encara que poc temps, em vas ensenyar algunes coses importants per a mi.

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1. Introducció.....	15
1.1 Motivació	15
1.2 Objecte d'estudi	15
1.3 Objectiu de la recerca	19
1.4 Preguntes de recerca i hipòtesis.....	19
1.5 Precedents	21
1.6 Estructura.....	22
1.7 Metodologia de la recerca	24
PART 1 MARC TÈORIC.....	26
2. Fonamentació teòrica.....	26
2.1 Ecologia del llenguatge	26
2.1.1 Present i passat de l'ecologia del llenguatge	26
2.1.2 Globalització, societat de la informació i llengua franca	31
2.2 Planificació lingüística i llengua estàndard.....	36
2.2.1 Planificació, política i normalització lingüística, un mateix concepte?.....	36
2.2.2 Definició, propietats i funcions de la varietat estàndard.....	41
2.2.3 Procés d'estandardització	44
2.3 Varietat normativa	49
2.3.1 Concepte de <i>norma</i>	49
2.3.2 Acadèmies de la llengua.....	52
2.3.3 Varietat normativa i estàndard.....	54
2.4 Relació entre les llengües.....	58
2.4.1 Minorització.....	58
2.4.2 Subordinació lingüística	61
2.5 Llenguatge periodístic.....	65
2.5.1 Característiques del llenguatge periodístic	65
2.5.2 Gèneres periodístics i classes de mitjans de comunicació.....	69
3. Base teòrica dels usos dubtosos	72
3.1 Variació lingüística.....	73
3.1.1 Variació estilística	73
3.1.2 Variació funcional	76
3.2 Innovació lingüística	81
3.2.1 Desviació estilística	81

3.2.2 Canvi lingüístic.....	85
3.2.3 Interferència lingüística.....	89
3.3 Noció de significat	93
3.3.1 Nucli i perifèria	93
3.3.2 Metàfora	97
3.3.3 Connotació	101
3.4 Llenguatge d'identitat.....	105
3.4.1 Competència i acomodació lingüístiques	105
3.4.2 Argot periodístic	109
PART 2 CONTEXTUALITZACIÓ	113
4. Estàndard català i mitjans de comunicació catalans	113
4.1 Procés d'estandardització del català	113
4.2 Català, llengua subordinada.....	118
4.3 Espai comunicatiu català.....	121
PART 3 CARACTERITZACIÓ DELS USOS DUBTOSOS	125
5. Metodologia de l'anàlisi	125
5.1 Justificació del corpus d'estudi.....	125
5.1.1 Selecció dels mitjans de comunicació, dels programes i de les seccions	125
5.1.2 Delimitació dels registres	133
5.2 Casos del corpus.....	145
5.2.1 Selecció dels casos considerats usos dubtosos.....	145
5.2.2 Anàlisi dels casos.....	148
5.3 Delimitació de termes i expressions que es fan servir per referir-se als usos dubtosos.....	153
6. Usos dubtosos en les obres de referència	159
6.1 Llibres d'estil	159
6.1.1 Principis generals de la llengua als llibres d'estil	159
6.1.2 Com tracten els llibres d'estil el fenomen dels usos dubtosos	163
6.2 Obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	172
6.2.1 Diversos autors	172
6.2.2 George Orwell.....	175
7. Usos dubtosos.....	178
7.1 Característiques dels usos dubtosos.....	178
7.2 Classificació dels usos dubtosos	183
7.2.1 Impropietat.....	183

7.2.2 Tòpic d'expressió	185
7.2.3 Operador	186
7.2.4 Metàfora gastada.....	188
PART 4 ANÀLISI	191
8. Impropietats	191
8.1 Líder.....	191
8.1.1 Normativa.....	191
8.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	192
8.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	195
8.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	196
8.1.5 Anàlisi dels contextos.....	197
8.1.6 Conclusions.....	211
8.2 Assegurar	217
8.2.1 Normativa.....	217
8.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	218
8.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	219
8.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	220
8.2.5 Anàlisi dels contextos.....	221
8.2.6 Conclusions.....	232
8.3 Comentar	237
8.3.1 Normativa.....	237
8.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	237
8.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	238
8.3.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	240
8.3.5 Anàlisi dels contextos.....	241
8.3.6 Conclusions.....	247
9. Tòpics d'expressió	251
9.1 Des de	251
9.1.1 Normativa.....	251
9.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	252
9.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	254
9.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	256
9.1.5 Anàlisi dels contextos.....	257
9.1.6 Conclusions.....	273

9.2 <i>Davant</i>	278
9.2.1 Normativa.....	278
9.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	279
9.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	280
9.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	281
9.2.5 Anàlisi dels contextos.....	281
9.2.6 Conclusions.....	292
9.3 <i>Després de</i>	297
9.3.1 Normativa.....	297
9.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	298
9.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana	300
9.3.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	301
9.3.5 Anàlisi dels contextos.....	302
9.3.6 Conclusions.....	313
10. Operadors	317
10.1 <i>Tema</i>	317
10.1.1 Normativa.....	317
10.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	317
10.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana.....	321
10.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	323
10.1.5 Anàlisi dels contextos.....	324
10.1.6 Conclusions.....	336
10.2 <i>Una mica</i>	341
10.2.1 Normativa.....	341
10.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	342
10.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana.....	343
10.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	344
10.2.5 Anàlisi dels contextos.....	345
10.2.6 Conclusions.....	359
10.3 <i>Per part de</i>	364
10.3.1 Normativa.....	364
10.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	365
10.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana.....	368
10.3.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	369

10.3.5 Anàlisi dels contextos.....	370
10.3.6 Conclusions.....	381
11. Metàfores gastades.....	385
11.1 <i>Nom</i>	385
11.1.1 Normativa.....	385
11.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	386
11.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana.....	386
11.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	386
11.1.5 Anàlisi dels contextos.....	387
11.1.6 Conclusions.....	398
11.2 <i>Gest</i>	402
11.2.1 Normativa.....	402
11.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	402
11.2.3 Obres de referència o sobre la llengua catalana.....	402
11.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	403
11.2.5 Anàlisi dels contextos.....	404
11.2.6 Conclusions.....	414
11.3 <i>Protagonista</i>	419
11.3.1 Normativa.....	419
11.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic.....	420
11.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana.....	423
11.3.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus.....	424
11.3.5 Anàlisi dels contextos.....	425
11.3.6 Conclusions.....	433
PART 5 CONCLUSIONS GENERALS.....	437
12. Conclusions.....	437
13. Transferència del coneixement.....	451
14. Perspectives d'estudi.....	460
Referències bibliogràfiques.....	462
Annex 1.....	482
Annex 2.....	494
<i>Líder</i>	494
<i>Assegurar</i>	508
<i>Comentar</i>	515

<i>Des de</i>	521
<i>Davant</i>	536
<i>Després de</i>	544
<i>Tema</i>	552
<i>Una mica</i>	562
<i>Per part de</i>	570
<i>Nom</i>	575
<i>Gest</i>	581
<i>Protagonista</i>	586

ÍNDEX DE TAULES

taula 1: material del corpus de la televisió i la ràdio.....	132
taula 2: material del corpus de la premsa	132
taula 3: registres del material del corpus.....	138
taula 4: material del corpus per registres	143
taula 5: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>líder</i> al corpus	196
taula 6: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>líder</i>	198
taula 7: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>líder</i>	213
taula 8: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós d' <i>assegurar</i> al corpus.....	220
taula 9: contextos detectats de l'ús dubtós d' <i>assegurar</i>	222
taula 10: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós d' <i>assegurar</i>	234
taula 11: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>comentar</i> al corpus	240
taula 12: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>comentar</i>	241
taula 13: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>comentar</i>	248
taula 14: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>des de</i> al corpus	256
taula 15: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>des de</i>	258
taula 16: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>des de</i>	275
taula 17: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>davant</i> al corpus	281
taula 18: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>davant</i>	282
taula 19: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>davant</i>	294
taula 20: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>després de</i> al corpus.....	301
taula 21: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>després de</i>	303
taula 22: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>després de</i>	314
taula 23: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>tema</i> al corpus.....	323
taula 24: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>tema</i>	325
taula 25: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>tema</i>	338
taula 26: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós d' <i>una mica</i> al corpus.....	344
taula 27: contextos detectats de l'ús dubtós d' <i>una mica</i>	346
taula 28: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós d' <i>una mica</i>	361
taula 29: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>per part de</i> al corpus.....	370
taula 30: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>per part de</i>	371
taula 31: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>per part de</i>	382
taula 32: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>nom</i> al corpus	387
taula 33: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>nom</i>	388
taula 34: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>nom</i>	399
taula 35: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>gest</i> al corpus	403
taula 36: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>gest</i>	405
taula 37: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>gest</i>	416
taula 38: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de <i>protagonista</i> al corpus	424
taula 39: contextos detectats de l'ús dubtós de <i>protagonista</i>	425
taula 40: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de <i>protagonista</i>	434
taula 41: nombre d'emissors dels dotze casos analitzats.....	442
taula 42: nombre d'obres que recullen els usos dubtosos i de contextos detectats	445
taula 43: exemples de l'ús dubtós de <i>líder</i>	452
taula 44: exemples de l'ús dubtós d' <i>assegurar</i>	453

taula 45: exemples de l'ús dubtós de <i>comentar</i>	453
taula 46: exemples de l'ús dubtós de <i>des de</i>	454
taula 47: exemples de l'ús dubtós de <i>davant</i>	455
taula 48: exemples de l'ús dubtós de <i>després de</i>	455
taula 49: exemples de l'ús dubtós de <i>tema</i>	456
taula 50: exemples de l'ús dubtós d' <i>una mica</i>	457
taula 51: exemples de l'ús dubtós de <i>per part de</i>	457
taula 52: exemples de l'ús dubtós de <i>nom</i>	458
taula 53: exemples de l'ús dubtós de <i>gest</i>	458
taula 54: exemples de l'ús dubtós de <i>protagonista</i>	459
taula 55: casos no analitzats del corpus per categories	493
taula 56: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>líder</i>	507
taula 57: enunciats del corpus de l'ús dubtós d' <i>assegurar</i>	514
taula 58: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>comentar</i>	520
taula 59: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>des de</i>	535
taula 60: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>davant</i>	543
taula 61: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>després de</i>	551
taula 62: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>tema</i>	561
taula 63: enunciats del corpus de l'ús dubtós d' <i>una mica</i>	569
taula 64: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>per part de</i>	574
taula 65: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>nom</i>	580
taula 66: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>gest</i>	585
taula 67: enunciats del corpus de l'ús dubtós de <i>protagonista</i>	590

ÍNDEX D'IMATGES

imatge 1: orientacions d'ús del lèxic de l' <i>ésAdir</i>	164
imatge 2: entrada de <i>lideratge</i> de l' <i>ésAdir</i>	192
imatge 3: entrada de <i>liderat</i> de l' <i>ésAdir</i>	193
imatge 4: entrada de <i>tema</i> de l' <i>ésAdir</i>	318
imatge 5: entrada de <i>per part de</i> de l' <i>ésAdir</i>	366
imatge 6: entrada de <i>postureig</i> de l' <i>ésAdir</i>	411
imatge 7: entrada de <i>protagonitzar</i> de l' <i>ésAdir</i>	420

ÍNDEX DE GRÀFICS

gràfic 1: coincidència d'usos dubtosos dels dotze casos analitzats	438
gràfic 2: registres dels enunciats del corpus.....	439
gràfic 3: camps dels enunciats del corpus	440

ÍNDEX DE FIGURES

figura 1: relació de les llengües en l'univers pròxim al català	35
--	----

ABREVIACIONS DE LA TESI

Abreviatures

- **ang.:** (en) anglès
- **cat.:** (en) català
- **cast.:** (en) castellà
- **en.:** enunciat
- **esp.:** especialitzades
- **lg.:** llengua/llenguatge
- **meteo.:** meteorologia
- **n.:** nombre (de)
- **oc.:** ocurrencies
- **per.:** periodístic

Sigles

- **AVL:** Acadèmia Valenciana de la Llengua
- **CCMA:** Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
- **CR:** Catalunya Ràdio
- **DRAE:** *Diccionario de la Real Academia Española*
- **DIEC 2:** *Diccionari de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans
- **DNV:** *Diccionari Normatiu Valencià*, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
- **EP:** *El Periódico de Catalunya*
- **GCC:** *Gramàtica del Català Contemporani*
- **GDLC:** *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*
- **GIEC:** *Gramàtica de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans
- **GNV:** *Gramàtica Normativa del Valencià*, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
- **IEC:** Institut d'Estudis Catalans
- **ND:** *Nació Digital*
- **RAE:** Real Academia Española
- **TV3:** Televisió de Catalunya
- **TVE:** Circuit Català de Radio Televisión Española

1. INTRODUCCIÓ

1.1 MOTIVACIÓ

La motivació per investigar en l'àmbit del llenguatge dels mitjans de comunicació sorgeix de la meua experiència professional i acadèmica. Les pràctiques de la llicenciatura i del màster les vaig fer a Televisió de Catalunya. Arran d'això, em vaig decidir per estudiar en el Treball de Final de Màster¹ els usos abusius de TV3 ("paraules i expressions que en alguns textos es fan servir d'una manera gairebé exclusiva o estereotipada, en detriment d'altres possibilitats que convé no oblidar", CCMA, 2013). I l'estiu del 2015 vaig accedir a un lloc de treball d'assessor lingüístic al diari digital *VilaWeb*, havent superat unes proves de selecció. Gràcies a aquestes experiències he descobert tot un món que m'apassiona i en què veig que hi ha molta feina per fer. Els mitjans de comunicació són un referent lingüístic per a la població i ahora són una fàbrica de llenguatge ingent. S'ha fet una bona tasca aquests últims anys, però encara en queda molta. Aquesta investigació que he emprès pot contribuir a fixar una varietat estàndard adequada per al català, des del punt de vista del model lingüístic que difonen els mitjans de comunicació de massa catalans, que són un dels motors més potents per a l'ús d'aquesta llengua.

Per a mi, quan vaig descobrir la llista d'usos abusius recollida a *l'ésAdir*—durant les meves pràctiques a Televisió de Catalunya— se'm va obrir tot un món davant, va ser un punt d'inflexió de la meua percepció de la llengua que tenia com a filòleg. Vaig entendre que calia anar molt més enllà de la visió monolítica que em van ensenyar durant l'educació obligatòria, en què tot girava entorn del binomi correcte/incorrecte. Hi havia molt més, el concepte de *l'abús* em va fascinar. Fins i tot vaig entendre les percepcions que tenia de la manera de parlar de la gent en situacions formals; jo ho havia detectat, però no havia posat nom al fenomen. Ja se sap, fins que un concepte no adquireix un nom no existeix. A partir d'aquell moment vaig decidir que allò ho havia d'investigar, perquè feia temps que intuïa que existia un tendència així en el llenguatge periodístic, però, com que no hi havia ningú que n'hagués parlat tal com jo ho entenia, creia que eren manies meves. Vaig trobar que certament era molt encertat el concepte d'*ús abusiu* de *l'ésAdir*, que era molt explicatiu i que contenia una llista molt generosa de termes i expressions que em grinyolaven quan els sentia, com ara *finalitzar* o *a nivell de* (tots dos s'hi recullen), perquè no trobava que fos un llenguatge natural que pogués sorgir espontàniament d'un parlant. Ara, en trobava a faltar molts, que jo sentia cada dia als mitjans de comunicació. Vaig creure que el llibre d'estil de la CCMA hi havia posat una primera pedra, però que calia investigar amb profunditat el fenomen. I és per això que em vaig embranchar en l'elaboració de la tesi que teniu a les mans.

1.2 OBJECTE D'ESTUDI

La matèria d'estudi de la nostra recerca és la varietat estàndard planificada i difosa dels mitjans de comunicació de massa catalans. L'objecte d'estudi d'aquesta tesi doctoral el constitueixen els usos dubtosos que sorgeixen en el llenguatge periodístic. Entenem per *ús dubtós* un element lingüístic de l'estàndard que els professionals dels mitjans fan servir com una estratègia discursiva perquè els sembla que així apugen la formalitat del discurs, però que en molts dels enunciats no és adequat i arraona formes més precises. Majoritàriament l'ús dubtós no s'ajusta estrictament a la prescripció normativa, malgrat que aquest punt de vista no és determinant en el cas que ens ocupa, sinó que és més aviat el factor de

¹ "Usos abusius en l'estàndard actual. Tendències del model lingüístic de TV3", juny de 2015.

l'adequació a l'estil dels mitjans de comunicació, que requereix claredat, concisió, precisió i senzillesa (vegeu 7.1), el que el fa qüestionable.

Concretament, de la varietat estàndard ens fixem en un fenomen que ha estat detectat, efectivament, per diversos autors i mitjans de comunicació (en els seus llibres d'estil), però que no ha acabat mai de ser delimitat clarament. Ara, en el que sí que coincideixen és a condemnar l'ús (o l'abús) d'aquests usos dubtosos perquè substitueixen unes altres formes més adequades, per bé que, com demostrem en aquesta tesi, se senten diàriament en els mitjans de comunicació. Els noms amb què se solen anomenar són *fórmules estereotipades, clixés, mots crossa o comodí, jornalese...* (vegeu 1.5, 5.3 i 6.1.2).

Per tal d'il·lustrar l'essència d'aquestes formes dubtoses, passem a examinar un cas que considerem així. Es tracta del mot *protagonista* i els seus derivats². Avui dia, aquesta mena de titulars són més que habituals:

1. Set policies nacionals **protagonitzen** una bronca al Born³

A les notícies, s'hi troben implicades habitualment persones, que desenvolupen una acció en un lloc concret. Aquest esquema es va repetint durant tot el dia als mitjans de comunicació quan expliquen els diversos fets noticiables. El paradigma d'aquesta fórmula és el següent: "X (algú) protagonitza(en) Y (una acció)". Però hi ha més possibilitats:

2. El referèndum, Puigdemont i el Piuet, **protagonistes** al 'New York Times'⁴

En aquest cas la fórmula és: "X (algú o un concepte), [la coma marca l'elisió del verb] protagonista(es) en Y (un espai)". Però quin és el problema d'aquests titulars, per què n'hauríem de dubtar? Ens hi pot ajudar l'entrada del mot *protagonista* del DIEC 2:

- 1 m. i f. [LC] Personatge principal d'un drama, d'un poema èpic, d'una novel·la, etc.
- 2 m. i f. [LC] Persona que assumeix el paper principal en un afer, que es distingeix més en una reunió, etc.

Segons les dues accepcions, de *protagonista* tant en una obra artística com en un afer n'hi pot haver un i prou. Els dos titulars de dalt no respecten aquesta premissa: la forma no es fa servir en el significat recte. Llavors podem arribar a la conclusió que el problema d'1 i 2 és que no hi pot haver més d'un protagonista segons el significat normatiu, i que canviant el mot en qüestió l'exemple ja passa a ser correcte. És a dir, "Set policies nacionals tenen un paper principal en una bronca al Born" o "El referèndum, Puigdemont i el Piuet, actors principals al *New York Times*". Tanmateix, aquestes solucions no són del tot satisfactòries, perquè no hi ha implicada una qüestió de correcció i prou, sinó una d'estilística. Vegem un altre exemple:

3. Ter Stegen **protagonitza** el seu millor inici des que és titular a la Champions i a la Lliga⁵

És evident que aquest titular continua presentant problemes. Ja no parlem només d'una incorrecció. Els exemples 1 i 2 no s'ajusten a la normativa pel fet que més d'una persona assumeix el "paper principal" –tot i que les solucions que hem aportat tampoc no són convincents perquè no tenen el mateix sentit.

² Vegeu l'anàlisi completa d'aquest cas, que considerem una metàfora gastada, a 11.3.

³ *El Periódico de Catalunya*, 26-10-17: <http://www.elperiodico.cat/ca/politica/20171026/bronca-policies-nacionals-bar-barri-born-6380183> [consulta: 4-2-18].

⁴ *Ara*, 29-9-2017: https://www.ara.cat/internacional/Catalunya-Piu-et-New-York-Times_0_1878412243.html [consulta: 4-2-18].

⁵ Titular de la notícia a TV3 a la carta, 17-10-2017: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies-migdia/ter-stegen-protagonitza-el-seu-millor-inici-des-que-es-titular-a-la-champions-i-a-la-lliga/video/5695124/> [consulta: 4-2-18].

Però a 3 només n'hi ha un, Ter Stegen, de participant en aquest “afer”. Per tant, algú podria dir que aquest titular és perfectament normatiu. Ara, és adequat tenint en compte les particularitats del llenguatge periodístic, que, entre més, ha de ser com més clar i precís millor? S'entén bé la idea que vol transmetre, o és una manera d'explicar els fets força embolicada? En realitat és absurd, perquè Ter Stegen forma part de la seva pròpia història, que és que ha parat molts gols. És a dir, el jugador té un paper principal en la seva carrera esportiva, que és la seva pròpia vida i només és propietat d'ell mateix. Aleshores, podem dir que la forma s'ajusta al significat del DIEC 2, perquè es pot encasellar a la segona accepció, per bé que el sentit de la frase resulta absurd. Semànticament l'oració és si més no qüestionable.

El que tenen en comú tots aquests titulars és que el que anomenem *ús dubtós* complica excessivament l'estructura de la frase i dificulta la descodificació del missatge, deixant de banda si s'ajusten al significat normatiu o no. Mirem de buscar una redacció més planera dels enunciats que hem vist, fixant-nos en el contingut de la notícia:

1. Set policies nacionals ocasionen una bronca al Born
2. El referèndum, Puigdemont i el Piuè, al *New York Times*
3. Millor inici de Ter Stegen des que és titular a la Champions i a la Lliga

Amb aquestes esmenes, hem evitat aquest ús indiscriminat de *protagonista* i els mots derivats i hem guanyat en precisió. El problema no era que fos una paraula incorrecta que calgués canviar per una altra perquè no tenia un significat adient, com seria el cas d'*aplaçar* per *ajornar*⁶. De fet, posant atenció en els canvis que hem proposat, es pot veure que en cada cas hem optat per una solució ben diferent. A 1 hem substituït el verb en qüestió per un de més precís, *ocasionar*, que sol servir per a estructures causals d'aquesta mena. A 2 directament hem suprimit el mot, és a dir, sobrava. A 3 el canvi ha estat més elaborat i proposem de girar la frase i eliminar-ne la predicació verbal, atès que en un titular és possible.

Es pot veure que esmenar l'ús de *protagonista* i els seus derivats és complicat perquè va penetrant en diferents contextos i crea unes maneres de dir molt particulars, per tant, és difícil adaptar la frase perquè sigui més clara sense alterar-la del tot. Això ha quedat palès a 3. Al següent exemple veiem com el fet d'utilitzar aquesta forma pot desembocar en aquesta mena de frases estranyes:

4. Ramon Pellicer: Però, és que el Lleida també hi serà [al sorteig de vuitens de la Copa], i això sí que sembla que no estava al guió, Maria:

Maria Fernández Vidal: Doncs no, el Lleida Esportiu ha **protagonitzat** la gran sorpresa de la nit.⁷

En aquest cas també hi ha un sol protagonista, és a dir, hauríem de considerar que aquesta frase és normativa, que és correcta. Però és adequada per a un informatiu, en què les frases s'han de formular amb molta precisió i claredat? Torna a passar com a 3, qui ha escrit la frase (vegeu 5.1.2) ha caigut en una absurditat: el Lleida Esportiu ha fet una gesta, que és guanyar el rival (la Reial Societat), i això ha causat una gran sorpresa, de la qual aquest club esportiu és el protagonista. Una manera més natural de presentar aquesta informació seria: “El Lleida Esportiu ha guanyat la Reial Societat per sorpresa de tothom”. Així, arribem a la conclusió que el sentit original de *protagonista* ('personatge principal') es difumina i va ampliant el seu abast, de manera que dona lloc a frases estranyes com 3 i 4 i acaba adquirint un sentit molt propi en el periodisme: entra a formar part de l'argot.

⁶ Vegeu la fitxa de l'*ésAdir* del verb *aplaçar*: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/1576> [consulta: 4-2-18].

⁷ “Telenotícies Vespre”, TV3, 29-11-17, minut 35 i 33 segons: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/telenoticies-vespre-llengua-de-signes-29112017/video/5705711/> [consulta: 4-2-18].

Com hem vist, el llenguatge periodístic en alguns casos tendeix a buscar formes suposadament originals o més complexes per fingir una pretesa formalitat en el discurs que en realitat no fa més que complicar l'estructura de la frase i dificultar la descodificació del missatge al receptor. Aquests usos dubtosos que analitzem sorgeixen a partir d'una innovació lingüística, mitjançant diversos mecanismes com poden ser l'ampliació del sentit, la metàfora o el distanciament d'una estructura gramatical habitual. Un cop s'ha modificat el sentit o la funció del mot o l'expressió, llavors aquella forma es posa de moda, comença a circular i acaba ocasionant multitud de frases com les que hem vist, que apareixen en diferents mitjans i, per tant, que fan servir diversos periodistes.

Fins aquí estem en condicions d'admetre com a dubtosa la forma *protagonista* i els seus derivats, perquè hem vist que origina oracions que no es poden considerar adequades al propòsit comunicatiu del llenguatge periodístic. Ara cal contrastar el que hem vist amb el que adverteixen les obres de referència en llenguatge periodístic. Per posar un exemple d'un dels onze llibres d'estil que el condemnen (vegeu 11.3.2), *l'ésAdir*, una part del manual de la CCMA (vegeu 6.1), considera abusiu l'ús del verb *protagonitzar*⁸:

Sovint se n'abusa

Un miler de persones han protagonitzat una manifestació a Tarragona

Un miler de persones s'han manifestat a Tarragona

Dos cotxes han protagonitzat un accident a la Gran Via

Dos cotxes han tingut un accident a la Gran Via

Veiem que al primer cas "protagonitzar una manifestació" és *manifestar-se*, és a dir, el verb en qüestió sobra –com a 3 (vegeu *supra*). En aquest cas, a més, l'aparició d'aquesta fórmula implica que es faci servir un nom per a una acció (*manifestació*), de manera que s'allarga més del compte la frase amb aquesta estructura: "verb + nom", quan només és necessària una forma verbal. En canvi, per resoldre el segon exemple es recorre a *tenir* ("tenir un accident"), que és una opció més habitual en la parla espontània. D'una altra banda, dos autors de referència, com Oliva i Sitjà (1990: 39), consideren que la fórmula "X protagonitza X" és un clixé, "una frase o expressió estereotipada, repetida contínuament i que, de tan feta servir, ha perdut força". Consideren que els clixés s'han d'evitar perquè "lleven qualitat i frescor a la informació". És ben il·lustratiu el que aquests autors n'expliquen:

Si fem servir clixés ens trobem amb tres perills: que el nostre text sembli ridícul, que no porti informació, i que compliquem innecessàriament les frases. Una paraula que s'ha fet clixé i que serveix per tapar tots els forats de vocabulari és *protagonitzar*. Protagonitzen els nens, els avis, les dones, els banquers, els futbolistes... Però ningú no sabrà mai què vol dir, què indica realment. (1990: 39)

Així, podem concloure que aquesta forma és clarament dubtosa, a partir del contrast entre el que trobem en els enunciats extrets de mitjans de comunicació catalans (per tant, que inclouen la varietat estàndard difosa) i el que exposen les obres de referència en llenguatge periodístic (és a dir, la varietat estàndard planificada). Aquest cas, que hem utilitzat d'exemple, ha servit per tenir una perspectiva general dels conceptes que examinem en aquesta investigació, com ara l'essència de la varietat estàndard, el paper de la normativa, el llenguatge periodístic..., a més de les característiques principals que observem del nostre objecte d'estudi: l'alta productivitat d'una forma concreta, la variació estilística, el sentit figurat, l'argot periodístic, etc.

⁸ Vegeu: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/protagonitzar> [consulta: 4-2-18].

1.3 OBJECTIU DE LA RECERCA

L'objectiu global d'aquesta tesi és contribuir a la fixació d'un estàndard català de qualitat, que es transmet diàriament en els mitjans de comunicació. Atès que aquests són i han de ser un referent per a la comunitat lingüística, considerem que és molt necessari que el model lingüístic que difonen sigui ric i que afavoreixi l'autonomia i la vitalitat de la llengua catalana –que malauradament continua sent minoritzada i subordinada. A més, els usos dubtosos que analitzem en aquesta tesi atempten contra els principis fonamentals del llenguatge periodístic, que són la claredat, la precisió, la concisió i la senzillesa (vegeu 2.5.1 i 7.1).

Tal com hem exposat a 1.1 (i aprofundirem en la qüestió a 1.5) el nostre objecte d'estudi no s'ha examinat amb deteniment. És cert que molts autors n'han parlat i, de fet, tots els manuals d'estil que hem revisat (vegeu 6.1) recullen casos que en aquest estudi considerem dubtosos, però sense cap criteri sistemàtic i, fins i tot, sense tractar l'objecte d'estudi com un fenomen definit i clar. Aquest fet es pot deduir pel llenguatge que es fa servir: *fórmula estereotipada, clixé...*(vegeu 5.3). Per tant, el primer objectiu d'aquesta tesi és fer una revisió de com han tractat el fenomen aquestes obres (principalment especialitzades en llenguatge periodístic), amb la finalitat d'arribar a caracteritzar-lo. És a dir, pretenem posar nom i establir unes característiques a un aspecte del llenguatge estàndard dels mitjans de comunicació que hem detectat, a partir de l'anàlisi des del vessant lingüístic i tenint en compte els punts de vista recollits als llibres d'estil i més obres de llenguatge periodístic.

A partir d'aquesta tasca, el segon objectiu és oferir una classificació dels usos dubtosos que pugui ajudar a detectar-los. Així, pretenem establir una sèrie de categories que agrupin les formes dubtoses seguint uns criteris determinats, fixats a partir del buidatge de les obres de referència i del resultat de l'anàlisi (vegeu 7.2). A banda, cal especificar que aquesta tesi compta amb un corpus d'estudi d'un període determinat de diferents mitjans de comunicació catalans (vegeu 1.7 i 5.1.1), que conté enunciats en què apareixen les formes dubtoses que fixem a partir del buidatge de les obres de referència. D'aquesta manera, el tercer objectiu és analitzar totes les peces lingüístiques amb el propòsit final d'arribar a aquesta caracterització del fenomen i a la classificació, amb la voluntat que pugui servir als mitjans de comunicació per detectar-los, a més d'oferir solucions per evitar-los.

1.4 PREGUNTES DE RECERCA I HIPÒTESIS

Tot seguit exposem les preguntes de recerca que ens fem en començar la tesi doctoral, que han de servir per orientar la investigació. Després de cadascuna hi ha la hipòtesi corresponent que plantejem:

Pregunta 1 En què consisteixen els usos dubtosos?

- **Hipòtesi 1 Els usos dubtosos són elements de la varietat estàndard difosa que no s'adeqüen al llenguatge dels mitjans de comunicació:** són formes no adequades en determinats contextos que apareixen per mitjà d'una innovació de la llengua, i prenen l'espai a opcions estilístiques que sí que s'ajusten als principis periodístics de la claredat, la concisió, la precisió i la senzillesa, però en cap cas no es tracta exclusivament d'una incorrecció.

Pregunta 2 Els professionals que treballen als mitjans de comunicació utilitzen els usos dubtosos com una estratègia retòrica per apujar el to del discurs?

- **Hipòtesi 2 Els usos dubtosos són una estratègia discursiva que el periodista fa servir per guanyar formalitat:** el periodista creu que modificant la parla habitual s'ajusta més al to que ha de fer servir en el seu discurs, encara que fent-ho així incorre en una inadequació del llenguatge i perjudica que el missatge arribi al receptor clarament; per aquesta raó, tan sols podem trobar casos propis del nostre objecte d'estudi en els registres formals, i no pas en els col·loquials.

Pregunta 3 Els usos dubtosos formen part de l'argot periodístic?

- **Hipòtesi 3 Els elements dubtosos que estudiem són propis de l'argot periodístic perquè esdevenen imprescindibles per als professionals de la comunicació, o bé perquè cobreixen un buit funcional o bé perquè són usats en contextos determinats:** aquest fet es pot donar per causes diverses, com ara pels condicionaments del llenguatge periodístic (el ritme de treball, l'espai limitat, la voluntat d'amagar o evitar certa informació per la inseguretat de la font...), la influència del llenguatge administratiu, dels polítics..., i els factors psicològics o sociològics com ara la inseguretat lingüística o el desig d'acomodar-se a la parla d'un grup determinat.

Pregunta 4 Podem trobar recollits els casos que considerem usos dubtosos a les diferents obres especialitzades en llengua i llenguatge periodístic?

- **Hipòtesi 4 Com que les formes dubtoses poden causar un canvi lingüístic, les obres que tracten sobre llengua i llenguatge periodístic en poden parlar:** com que molts dels usos dubtosos fa temps que tenen un pes important en els mitjans de comunicació, alguns llibres d'estil i autors especialistes en llenguatge periodístic hi han dedicat l'atenció, per tant, han estat tractats en diverses obres; segons com evolucionen, o bé es poden deixar de fer servir o bé s'acaben incloent a les gramàtiques, diccionaris...

Pregunta 5 Quin paper tenen les llengües que influeixen en el català sobre el nostre objecte d'estudi?

- **Hipòtesi 5 Els usos dubtosos majoritàriament arriben al català per influència de les llengües que hi exerceixen pressió, per la qual cosa representen una amenaça:** ja sigui perquè les altres llengües tenen aquell ús dubtós o perquè el mot o expressió implicat hi és totalment lícit, la llengua influïda i subordinada (el català) en copia el paradigma; aleshores, tant pot ser una interferència indirecta (en el primer cas) com una de directa (en el segon), per la qual cosa, en tots dos casos, l'ús dubtós pot atemptar contra el sistema lingüístic perquè no s'adequa a les estructures fonològiques, morfològiques, sintàctiques o lèxiques de la llengua de destinació; per al català, aquestes llengües són el castellà i l'anglès, principalment.

Pregunta 6 Es poden classificar els usos dubtosos?

- **Hipòtesi 6 Hi ha diverses categories d'usos dubtosos:** segons la naturalesa de la innovació i la funció que desenvolupen als enunciats en què apareixen, podem delimitar-ne diferents classes; cal tenir en compte aspectes com el llenguatge metafòric, el sentit de les paraules i el fet que puguin ser sobers a la frase o que alterin l'estructura gramatical habitual.

1.5 PRECEDENTS

Tal com hem advertit a 1.1, l'objecte d'estudi que analitzem en aquesta tesi no ha centrat l'atenció en exclusiva de cap autor ni de cap mitjà de comunicació, per bé que aquests darrers han anat incorporant diversos casos que en aquesta recerca considerem usos dubtosos. Sí que és cert que alguns autors que tracten el llenguatge periodístic han detectat que hi ha certes formes de les quals s'abusa o que són fórmules estereotipades, però en cap no se n'ha fet un estudi sistemàtic ni s'ha tractat com un fenomen aïllat. Justament aquest fet es demostra per la quantitat de noms que han adquirit el que en aquesta tesi anomenem *usos dubtosos*, des de la denominació *usos abusius* –que certament és el concepte que més s'acosta al nostre objecte d'estudi i és l'intent més sòlid de caracterització que se n'ha fet (vegeu 6.1.2)– fins a *clixés, estereotips, journalese, tòpics, slang, argot periodístic, metàfores mortes, falques, mots crossa o comodí*, etc. (vegeu 5.3, 6.1 i 6.2).

Deixant clara aquesta qüestió, ara passem a veure les aproximacions que hi ha hagut a l'objecte d'estudi i a la qüestió més general de la llengua dels mitjans de comunicació. En primer lloc, destaquem la tesi doctoral de Joan Manuel Zaldívar, presentada el 2017. Es titula *La pragmàtica i el llenguatge mediàtic (les col·locacions fraseològiques: caracterització teòrica i pràctica del llenguatge periodístic i del llenguatge dels polítics)*, dirigida per la doctora Rosa Calafat (de la Universitat de les Illes Balears). Ja es pot veure, amb el títol, que possiblement és la recerca de més envergadura que s'ha fet sobre una qüestió semblant a la nostra tesi (vegeu 5.3). Cal deixar clar que ha aparegut força després d'haver engegat la nostra recerca (febrer del 2016), per la qual cosa no l'hem pogut tenir en compte des d'un principi del nostre treball. També val a dir que, per bé que s'hi pot acostar, la recerca de Zaldívar és més aviat complementària a la nostra. És cert que aquest autor es fixa en un fenomen particular dels mitjans de comunicació que comparteix alguns trets amb el nostre objecte d'estudi, atès que les col·locacions que analitza són formes “prefabricades, que necessàriament [els periodistes i els polítics] han de compartir amb els receptors dels seus missatges, i sovint ho fan d'una manera automàtica i peculiar, de vegades excessivament tòpica” (2017: 11). A més, un dels objectius de la recerca d'aquest autor és “delimitar si els periodistes dels mitjans escrits i audiovisuals tendeixen a unificar la seva manera d'escriure, seguint una mena de moda «mediàtica del llenguatge»” (2017: 8). Ara, aquesta recerca s'allunya de la nostra perquè les col·locacions en qüestió són de l'estil de “tenir bona intenció” i “demandar responsabilitats polítiques”, és a dir, es basa en combinacions de paraules (nom + nom, verb + nom...), i en fa una classificació segons les categories sintàctiques, de manera que no és ben bé l'objecte d'estudi de la nostra recerca, atès que nosaltres ens fixem en mots concrets o expressions, però no en unitats fraseològiques (UFS en Zaldívar, 2017). A més a més, aquesta recerca estableix una comparació entre el llenguatge periodístic i el dels polítics que, per bé que les conclusions a què arriba són molt reveladores i les tindrem en compte, no és tampoc un objectiu de la nostra tesi.

Una altra investigació força acostada al nostre objecte d'estudi és la de Maria Elvira Teruel i Planas (1997), que parteix d'una tesi doctoral que analitza el llenguatge dels mitjans de comunicació des del punt de vista de la retòrica i de la metàfora. La recerca analitza titulars de la premsa de Barcelona i es basa en un corpus d'enunciats que contenen elements metafòrics. Tenint en compte la vinculació del fenomen dels usos dubtosos amb el llenguatge metafòric (vegeu 3.3.2), considerem que aquest treball també pot aportar un punt de vista essencial a la nostra tesi.

Cal destacar els estudis que s'han fet sobre la llengua dels mitjans de comunicació en l'espai català, com ara Vallverdú (2000), Mollà (1990), Bassols, Rico i Torrent (1997), Cros, Segarra i Torrent (2000), Bassols i Segarra (2009), Casals (2007), Casals i Faura (2010), Puigròs (2003), Faura, Paloma i Torrent

(1998) i Tubella (2002), que tenim en compte en aquesta investigació. Remarquem també l'estudi sobre l'espai de comunicació del català de Gifreu (2014) o obres sobre el llenguatge periodístic d'Oliva i Sitjà (1990), Julià-Muné (2004) i Gimeno i Peralta (2007), a part d'estudis sobre la qualitat de la llengua dels mitjans del grup Llengua i Mèdia (2004), que també ha dut a terme recerques d'altra mena relacionades amb el llenguatge periodístic. Aquesta qüestió del llenguatge dels mitjans de comunicació també ha estat objecte d'interès en jornades com les recollides a Ferrando (1990) o Creus, Julià-Muné i Romero (2000).

En l'àmbit dels mitjans de comunicació espanyols i de més llengües, podem parlar dels estudis de referència per al llenguatge periodístic com són ara Martínez Albertos (1989, 1998 i 2006), Núñez Ladevéze (1991 i 1993), Casasús i Núñez Ladevéze (1991) i Cebrián Herreros (1992, 1994, 1998, 2004), que també tindrem en compte per la seva transcendència. Encara de més interès són les obres de Grijelmo (2014) i Lázaro Carreter (1998) perquè, com veurem, recullen molts dels casos que analitzem en aquesta recerca. A més, cal destacar estudis sobre el llenguatge periodístic llargament citats, com és el cas de Van Dijk (1988) i Orwell (1946). Aquest darrer es fixa en el llenguatge dels polítics –de fet, l'obra es titula “Politics and the English Language”–, però ha estat llargament citat en molts dels llibres d'estil de mitjans de comunicació de l'àmbit anglosaxó i més autors de referència (vegeu 6.1), de manera que considerem que les seves aportacions són transcendents. Les idees de George Orwell sobre el llenguatge periodístic són molt reveladores per a la nostra investigació, de manera que tindran un pes important en aquest estudi (vegeu 6.2.2).

Per descomptat, hem de parlar dels llibres d'estil, que són la base d'aquesta investigació (com veurem a 6.1) pel fet que han anat recollint els usos dubtosos que analitzem. D'aquesta manera, podem afirmar que els manuals d'estil són els que més s'han acostat al nostre objecte d'estudi i, per aquest motiu, tenen una importància cabdal en aquesta investigació. Així, ens fixarem en llibres d'estil sobretot de l'àmbit català però també de l'espanyol i de l'anglès. A més, també cal destacar els recursos en línia, i, per tant, actualitzats permanentment, com són ara el *Buscador urgente de dudas* de la Fundeu o la web de l'Observatori de Neologia de l'IULA (Institut de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra). Val a dir que un dels objectius d'aquesta recerca és fer una revisió del que s'ha dit en els llibres d'estil sobre el nostre objecte d'estudi i ordenar la informació de manera que puguem caracteritzar-lo (cf. 1.3). Tot i que molts dels llibres d'estil s'han fixat en el fenomen, cap no el tracta aïlladament –tret, amb matisos, del de la CCMA (vegeu 6.1.2). Fins i tot es poden observar algunes contradiccions entre llibres d'estil, fet que no ajuda en l'establiment d'un estàndard català sòlid i competitiu respecte d'altres llengües més consolidades.

1.6 ESTRUCTURA

Aquesta tesi doctoral s'estructura en cinc grans parts, que són el marc teòric, la contextualització, la caracterització dels usos dubtosos, l'anàlisi del fenomen i les conclusions. Pel que fa a la primera, el marc teòric, alhora s'estructura en dos capítols. El primer (el 2) repassa els conceptes més bàsics en què s'emmarca la recerca. Així, el marc teòric que hem construït es basa en el concepte de la *llengua estàndard* dels mitjans de comunicació. La recerca s'enquadra en l'*ecologia de les llengües*, que relaciona la llengua amb el medi, en societat, i no de manera aïllada. Entenem que el llenguatge que hem d'examinar als mitjans està estretament lligat amb l'ús, de manera que l'enfocament ecològic és el més adient. Així, hem pres la referència del procés d'estandardització de Haugen (1983), que s'ajusta bé al cas català. Unes altres qüestions que també hem considerat centrals en el marc teòric són les següents: el concepte de *norma lingüística* i *normativa*, la subordinació lingüística i el llenguatge periodístic.

El segon capítol del marc teòric (el 3) va dedicat exclusivament al fenomen dels *usos dubtosos*, i té l'objectiu d'establir els conceptes bàsics per caracteritzar aquest fenomen. Paral·lelament al buidatge de la bibliografia per tractar les qüestions centrals del marc teòric, hem anat recollint totes aquelles aportacions que podien tenir a veure amb el nostre objecte d'estudi. Hem tingut en compte idees de les obres citades a 1.5 d'Orwell, Lázaro Carreter, Grijelmo, Núñez Ladevéze..., que deixen veure la naturalesa dels usos dubtosos que observem en el llenguatge periodístic. També la teoria laboviana de la inseguretat lingüística, el model d'*acomodació* de Giles i Powesland (1975) i més estudis sobre elements discursius i retòrics, com ara els d'Enkvist (1974), Havránek (1964) o Van Dijk (1988), són clau per entendre per què els parlants s'estimen més prendre les formes dubtoses que els seus equivalents més adequats, amb la voluntat d'elevat el to del discurs.

La segona part de la tesi, la contextualització (el capítol 4), tracta sobre el cas particular del català. Repassem la situació d'aquesta llengua respecte del procés d'estandardització seguint el conegut esquema de Haugen (1983), per tal de valorar en quin grau d'estandardització i amb quines limitacions es troba per la seva situació de subordinació. A més a més, també oferim una panoràmica sobre l'espai comunicatiu català.

La tercera part va dedicada a caracteritzar els usos dubtosos. En primer lloc (al capítol 5), fem una explicació del contingut del nostre corpus d'estudi i dels criteris que hem fet servir per recollir els enunciats, a banda de fixar els diferents registres que trobem en el material recollit. També determinem quins casos tenim en compte per a l'anàlisi i n'expliquem l'estructura. En segon lloc (al capítol 6), dediquem l'atenció a la manera com tracten el nostre fenomen d'estudi diferents llibres d'estil de mitjans de comunicació de referència (catalans, castellans i anglesos). Cal especificar que, a partir del buidatge d'aquestes obres (a banda de les que s'especialitzen en llenguatge periodístic), determinem quins són els casos que poden complir les característiques dels usos dubtosos. I justament ens referim a aquesta qüestió al capítol 7, en què delimitem les condicions que han de complir els casos que, suposadament, s'ajusten al nostre objecte d'estudi, i en fem una proposta de classificació.

La quarta part és pròpiament l'anàlisi del fenomen, a partir del corpus. Hi analitzem els casos més representatius en el corpus, seguint un ordre basat en les categories que fixem dels usos dubtosos. Així, cada capítol (8, 9, 10 i 11) es dedica a les diferents categories i examinem els diferents casos, seguint la mateixa estructura per a cadascun. En primer lloc, comprovem quina és la posició de la normativa respecte de la forma dubtosa. En segon lloc, revisem si els llibres d'estil o les obres especialitzades en llenguatge periodístic en parlen. En tercer lloc, també exposem si hi ha obres de referència sobre llengua catalana (diccionaris, gramàtiques, monografies...) que poden aportar-ne alguna informació i quin és el seu punt de vista. En quart lloc, ens fixem en les dades sobre l'aparició d'aquell cas en el nostre corpus (en quins mitjans i quants emissors el fan servir) i en aspectes sobre variació funcional. En cinquè lloc, ens dediquem a l'anàlisi de l'ús dubtós en qüestió, a partir dels diferents contextos (cf. 5.2.2) en què apareix (que exposem en una taula), i els expliquem un a un examinant diversos enunciats que serveixen per exemplificar-los. En darrer lloc, arribem a unes conclusions sobre aquell cas, revisant si compleix les condicions d'ús dubtós, a banda de resumir (en una altra taula) la informació dels apartats precedents: quines solucions oferim per evitar la forma dubtosa, quines obres detecten els contextos que delimitem i quins aspectes són destacables sobre la variació funcional.

Per acabar, la cinquena part consta de les conclusions generals. En primer lloc (al capítol 12), repassem les hipòtesis de partida i les confirmem, les matisem o les refutem a partir del resultat de l'anàlisi. En segon lloc (al 13), sintetitzem tota aquella informació que extraiem de l'anàlisi d'interès per a la comunitat científica, la transferència de coneixement, però també per als professionals que treballen als mitjans de

comunicació (assessors lingüístics i periodistes). En darrer lloc (al 14), ens dediquem a les perspectives d'estudi, una selecció de qüestions no resoltes que es poden continuar investigant després d'aquesta recerca.

Complementàriament, a l'annex 1 mostrem aquells casos que no han entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu 5.2.1), que considerem provisionalment usos dubtosos, perquè s'entén que no han pogut ser analitzats com els altres. Tanmateix, els volem aplegar perquè, en efecte, són una part molt important de la recerca que obre perspectives d'estudi (vegeu el capítol 14). L'annex 2 conté tots els enunciats del nostre corpus d'estudi, separats per cadascun dels dotze casos i ordenats segons el mitjà d'on provenen.

1.7 METODOLOGIA DE LA RECERCA

Amb aquesta recerca, tal com hem explicat a 1.3, pretenem caracteritzar el nostre objecte d'estudi, que anomenem *usos dubtosos*, i oferir-ne una classificació. Aquest fenomen que examinem sorgeix en la varietat estàndard difosa pels mitjans de comunicació que fan servir el català de llengua vehicular. Aleshores, considerem que per tenir una fotografia fidel de la realitat del llenguatge periodístic, que a priori conté aquestes formes dubtoses, ens cal treballar a partir d'un corpus d'estudi que contingui una certa varietat de textos, continguts i registres, per tal de respondre adequadament les preguntes de recerca i validar les hipòtesis que hem formulat a 1.4.

Com que els criteris que hem seguit per delimitar el nostre corpus, per recollir els enunciats i per catalogar-los depenen dels fonaments teòrics de l'objecte d'estudi que examinem, hem dedicat el capítol 5 a aquesta qüestió. Així, un cop hem exposat el marc teòric i la contextualització (cf. 1.6) determinem els aspectes metodològics que es fan servir a l'anàlisi. A 5.1.1 exposem quin material hem tingut en compte i, per tant, de quins mitjans prové i quins són els programes o seccions que hem triat. A 5.1.2 fixem els criteris que fem servir a l'anàlisi en relació amb la variació funcional, és a dir, quins registres establim per als enunciats del corpus. A 5.2.1 expliquem com hem fet la selecció dels casos que hem considerat usos dubtosos i justifiquem l'elecció dels dotze que han entrat a l'anàlisi, que ha estat basant-nos en un criteri quantitatiu, és a dir, hem escollit les tres formes dubtoses amb més freqüència d'aparició al corpus de cada categoria (vegeu 7.2). A 5.2.2 determinem alguns criteris clau per a l'anàlisi, com ara la divisió en contextos i els criteris de transcripció, i en justifiquem l'estructura.

Per a les convencions de redacció d'aquesta tesi hem seguit en general les indicacions del *Manual d'estil* de Mestres *et al.* (2009), respecte dels signes gràfics, marques, referències bibliogràfiques, etc. En les ocasions que hem fet servir un criteri propi ho especifiquem en el mateix text o en una nota a peu de pàgina. Per exemple, pel que fa als diferents mitjans de comunicació de què parlem al llarg de la recerca, per a la designació de les televisions i les ràdios hem fet servir la lletra rodona, mentre que per a les de diaris (siguin digitals o no) utilitzem la cursiva. Val a dir que quan acumulem dues marques tipogràfiques, la segona subratlla un aspecte addicional, com ara a l'apartat 6.1, en què revisem aspectes sobre els usos dubtosos recollits als manuals d'estil. En aquest cas, hem destacat en negreta tots els mitjans de comunicació per facilitar la lectura, però en el cas dels diaris, com hem esmentat, s'escriuen en cursiva, per la qual cosa la segona marca (la negreta) té la funció descrita.

També cal esmentar que en aquesta recerca remetem quan cal a definicions de diccionaris de referència de la llengua catalana. Es tracta del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis

Catalans (DIEC 2)⁹, del *Diccionari Normatiu Valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (DNV)¹⁰ i del *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* (GDLC)¹¹. Atès que aquests tres diccionaris són molt accessibles perquè es poden consultar en línia, no enllacem les entrades que fem servir per a les explicacions, sinó que deixem al lector que ho comprovi.

D'una altra banda, cal destacar que aquesta recerca ha passat tots els seguiments reglamentaris anuals (concretament, quatre) d'una manera satisfactòria. En cadascuna de les sessions l'investigador ha incorporat a la tesi les modificacions derivades de les observacions dels membres de la comissió. En el primer (setembre de 2016) el doctorand va sotmetre les preguntes de recerca i la metodologia a la consideració dels membres de la comissió, els quals les van validar, i les aportacions que es van fer van ser incorporades. En el segon (juliol de 2017) es van presentar les idees fonamentals del marc teòric, i es van tenir en compte les esmenes que van sorgir. En el tercer (juliol de 2018) es va tractar sobre les característiques del corpus, i la proposta del doctorand va ser matisada perquè es va suggerir d'incloure menys material, i aquesta observació va ser presa en consideració. En darrer lloc, en el quart seguiment (juliol del 2019) es van exposar els trets característics dels usos dubtosos i la proposta de classificació, havent buidat el corpus d'estudi, i es van mostrar enunciats de diferents casos (un per a cadascuna de les quatre categories) per il·lustrar el fenomen, i la comissió va aprovar tot el contingut presentat.

⁹ Vegeu: <https://dlc.iec.cat/> [consulta: 17-1-20].

¹⁰ Vegeu: <http://www.avl.gva.es/lexicval/> [consulta: 17-1-20].

¹¹ Vegeu: <http://diccionari.cat/> [consulta: 17-1-20].

PART 1 MARC TÈORIC

2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

2.1 ECOLOGIA DEL LLENGUATGE

2.1.1 Present i passat de l'ecologia del llenguatge

La qüestió del multilingüisme i la relació entre les diverses llengües que hi ha al món ha estat una preocupació freqüent en l'àmbit de la lingüística de la segona meitat del segle xx. Tot comença a la dècada dels anys setanta, quan el noruego-nord-americà Einar Haugen introdueix el concepte *language ecology* en el seu conegut recull d'articles *The Ecology of Language* del 1972, en què defineix aquesta noció:

Language ecology may be defined as the study of interactions between any given language and its environment. The definition of environment might lead one's thoughts first of all to the referential world to which language provides an index. However, this is the environment not of the language but of its lexicon and grammar. The true environment of a language is the society that uses it as one of its codes. (1972: 325)

Aquesta definició pot recordar molt la disciplina que coneixem avui dia per *sociolingüística*, o pel terme *sociology of language*, encunyat per Fishman (1972), atesa la relació que s'estableix entre una llengua i la societat que la parla, més que no pas en el sistema lingüístic en si. De fet, és àmpliament acceptat que tant Haugen com Fishman són els pares de la sociolingüística, perquè van començar a donar importància als factors extralingüístics i a les interaccions entre les llengües, mitjançant, per exemple, la planificació lingüística (vegeu 2.2.1). D'aquesta manera, Haugen obre la perspectiva i considera que el llenguatge s'ha d'estudiar tenint en compte les diferents disciplines socioculturals, “in cooperation with anthropologists, sociologists, political scientists, and psychologists” (1972: 325)¹². És així com les disciplines aporten cadascuna el seu punt de vista per crear una visió global de la realitat lingüística, anomenada per Haugen *ecologia del llenguatge*, com també la sociolingüística persegueix aquest objectiu. Tal com mostra el fragment següent, els dos conceptes han arribat a designar la mateixa realitat:

Constituïda com a *transdisciplina*, la sociolingüística rep aportacions de les distintes escoles i branques de les ciències socioculturals –des de la psicologia cognitiva fins a les ciències polítiques i el dret– sense tenir encara, però, un paradigma unificador que doni coherència conceptual i teòrica a aquestes diverses aportacions. La imaginació ecològica ens pot ajudar també aquí a tractar integradament les distintes línies i veure'n les interrelacions, i proposar d'avançar cap a un encaix comú i compartit d'aquestes, encara que cadascuna de les tradicions acadèmiques participants pugui conservar els seus èmfasis de recerca particulars. (Bastardas, 1996: 41)

Això no obstant, així com podem afirmar que els dos conceptes tenen gairebé el mateix origen, sí que s'ha de matisar que cadascun ha pres un camí diferent. De fet, la sociolingüística és una disciplina (transdisciplinària) i l'ecologia del llenguatge és un corrent de pensament relacionat amb la diversitat lingüística¹³. La prova d'això és que la sociolingüística és una disciplina legitimada –per bé que força recent

¹² Vegeu les deu preguntes que Haugen (1972: 336-337) estableix en relació amb qualsevol llengua. Cada una representa una subdisciplina. Aquestes preguntes, que sens dubte ajuden a entendre l'essència de l'ecologia del llenguatge, han estat estudiades en profunditat, per exemple, per Eliasson (2013: 21), Darquennes (2013: 95-114) i Calvet (1990: 18-19).

¹³ Eliasson (2013: 34-38) estudia la relació entre l'ecologia del llenguatge i les altres disciplines. Acaba afirmant el següent: “Perhaps, the best way to view Haugen's varied comments is that his language ecology is multidisciplinary, but if so, it cannot, presumably, be completely embedded within sociology, unless sociology is taken to be interdisciplinary, too” (2013: 38).

i no sense controvèrsia (vegeu Boix i Vila, 1998: 11-43 i Strubell, 2000)–, però el corrent ecològic ha estat posat en qüestió, ha rebut unes quantes crítiques (vegeu *infra*).

Haugen (1972: 326-327) explica que pren el terme *ecologia* de la biologia i creu que qualsevol llengua és com un ésser viu que es relaciona amb els altres, igual que les plantes i els animals. Tot i així, especifica que el model biològic ja havia estat tractat per alguns lingüistes metafòricament per justificar que quan una llengua estava “malalta” els gramàtics l'anaven a curar, o que s'havia tractat el llenguatge com una eina. Tanmateix, diu: “It cannot be taken apart and put together again, or tinkered with to improve its efficiency: to overlook this is to fall into the trap of calling for greater “efficiency” in language” (1972: 326). Per Haugen, l'ecologia del llenguatge s'ha d'entendre com una manera de concebre la diversitat lingüística per garantir l'existència de les llengües:

One may even venture to suggest that ecology is not just the name of a descriptive science, but in its application has become the banner of a movement for environmental sanitation. The term could include also in its application to language some interest in the general concern among laymen over the cultivation and preservation of language. Ecology suggests a dynamic rather than a static science, something beyond the descriptive that one call predictive and even therapeutic. What will be, or should be, for example, the role of “small” languages; and how can they or any other language be made “better,” “richer,” and more “fruitful” for mankind? (1972: 329)

Principalment, aquest corrent del pensament és concebut per contradir el principi històricament difós per la cristiandat que diu que la diversitat de llengües és una maledicció divina, explicada amb el mite de Babel al Gènesi, segons Haugen (1987: 1), per qui aquesta diversitat, més que una maledicció, és una benedicció. Ultra això, l'enfocament ecològic ve motivat per una visió del llenguatge força centrada en el codi, un corrent imperant a partir de la teoria generativista de Noam Chomsky. Argenter (2013: 155) determina que Haugen es va oposar a aquell corrent imperant perquè la seva ecologia “contributed to a better understanding of language shift vis-à-vis mainstream linguistics at the time he wrote”. Haugen (1987: 27) creu que la llengua i la societat van de la mà, i aplica l'ecologia a la variació lingüística, atès que la distinció saussuriana entre *langue* i *parole*¹⁴ (Saussure, 1969) ja no té validesa perquè concep el llenguatge com si fos estàtic (vegeu també per a aquesta qüestió Eliasson, 2013: 17-18). Haugen considera que la visió chomskiana del parlant ideal (*speaker-hearer*) d'una comunitat homogènia no és adequada (1972: 335), perquè el llenguatge no és una estructura rígida i monolítica:

To me it is more congenial to replace this homogeneous model with a heterogeneous one, developed out of the cooperation of linguists with social scientists. The model is an old one, growing from the discipline known as *dialectology*, and now usually comprised under the term *sociolinguistics* (among linguists) or *sociology of language* (among sociologists). I cut the gordian knot by calling it *language ecology*. (1987: 27)

Ara, cal deixar clar que la teoria de Haugen ha tingut tant detractors com continuadors convençuts. Alguns autors han detectat algunes mancances al model ecològic principalment per la falta de capacitat explicativa teòrica, atesa la concepció metafòrica, perquè “Haugen appears to be unsure whether he is proposing, on the one hand, that it could provide a theoretical basis for a distinct discipline and, on the other hand, that it was an interesting metaphor for some aspects of societal multilingualism” (Garner,

¹⁴ L'obra de qui es considera el pare de la lingüística contemporània, el suís Ferdinand de Saussure (aplegada al seu *Course générale de linguistique*), se centra en tres pilars teòrics: la distinció entre allò intern (la lingüística) i allò extern a la llengua (la sociolingüística); la *langue*, que és el model ideal de llengua que els parlants aprenen, i la *parole*, que és la producció en ús; i la sincronia, que representa un estat temporal i fix de la llengua, i la diacronia, que la considera des del punt de vista de la variació durant t els anys. Saussure assenyala que la lingüística científica ha d'estudiar allò intern, la *langue* i la sincronia (per bé que per a aquesta última dicotomia proposa una combinació de totes dues).

2005: 91)¹⁵. Tal com explica Argenter (2013: 139), el fenomen del bilingüisme va fer adoptar el model ecològic a alguns lingüistes¹⁶ i la preocupació per les llengües amenaçades també els va dur a establir un paral·lelisme entre la pèrdua d'una llengua i de la biodiversitat, per la via metafòrica.

Una altra de les crítiques sobre la metàfora ecològica ha estat feta per Edwards (2008), que diu que el problema bàsic és que el llenguatge no és orgànic¹⁷ i que no es pot anar més enllà d'una relació metafòrica entre la lingüística i la diversitat biològica (2008: 139). Creu que per més que busquem l'equilibri i que es corregeixin errors –per mitjà de la planificació lingüística (vegeu 2.2.1)– una llengua no ha de mantenir-se necessàriament, tal com demostra la història (és un “cementiri de cultures”), i posa l'exemple del cas de l'irlandès. A part això, afirma que hi ha hagut la tendència, especialment de Joshua Fishman (1991), de veure la recuperació d'una llengua com una idealització del passat, i que hi han prevalgut les emocions per damunt de la racionalitat (2008: 113). Edwards critica el que ell anomena la *nova ecologia* (2008: 142-146), que considera que pren un enfocament semblant al del Romanticisme (a la recerca de la saviesa popular) i creu que s'ha tingut en compte un punt de vista massa simplista. Tot i així, aquest autor reconeix que cal preservar la diversitat lingüística, però des d'un punt de vista més teòric i no tant metafòric. També cal remarcar que aquest camp no s'ha explorat gaire i hi ha molt camí per recórrer (vegeu Eliasson, 2013: 47). Per exemple, segons Mackey (1980: 35), una manera de preservar-la és cooperar i que el peix gran no es mengi el petit, i proposa un model ecològic quantitatiu que ajudi a entendre perquè s'originen tants processos de substitució lingüística (1980: 41).

D'una altra banda, hi ha hagut força seguidors del punt de vista ecològic, com ara Bastardas, que troba que la metàfora ecològica és “il·luminadora” (2004: 18), perquè ajuda a comprendre d'una manera holística els sistemes humans de comunicació. Creu que el concepte d'*ecologia* és encertat i innovador en l'àmbit de la lingüística, atès que tradicionalment s'ha centrat massa en el codi i no en l'estudi de les relacions entre els organismes i el medi. Bastardas destaca que el conjunt de comunitats de parla interaccionen entre si com un ecosistema equilibrat que va canviant, en què habiten formes i comportaments lingüístics: “Els sistemes lingüístics, doncs, viuen probablement en un estat d'equilibri inestable, donada la seva condició de sistemes «oberts» –intercanviant informació i energia amb el medi circumdant– i no pas tancats o closos en ells mateixos” (1996: 89). D'aquesta manera, concep aquest ecosistema lingüístic de la mateixa manera que el biològic, si una espècie desapareix, el sistema es desestabilitza: “Semblantment, en el camp lingüístic, mentre els grups humans visquin en un hàbitat sense presència d'altres formes lingüístiques que puguin competir amb les seves pròpies, la continuïtat d'aquestes varietats estarà garantida” (2004: 28).

Una altra autora que s'hi ha fixat, Carme Junyent, considera que la diferència “entre «nosaltres» i «els altres» ha anat perdent sentit en la mesura que la interrelació entre els diferents elements que comporta l'enfocament ecològic ens ha fet veure que tots formem part d'un mateix ecosistema, i que l'alteració d'un d'aquests components afecta tot el sistema” (1998: 107). És ben coneguda la preocupació d'aquesta autora per la diversitat lingüística, i per preservar-la es val de la teoria ecològica¹⁸. A més, es manifesta

¹⁵ Vegeu la proposta teòrica de Garner (2005), que considera que l'ecologia del llenguatge es basa en quatre fenòmens: holístic (totalitat de relacions), dinàmic (transformacions per a la lluita de l'existència), interactiu (relació entre els organismes) i establert (relació amb el món extern).

¹⁶ Haugen va concebre l'ecologia del llenguatge per a la situació de bilingüisme, però, tal com diuen Pueyo i Turull (2003: 33), “no està destinat a situacions de multilingüisme, i menys encara de conflicte lingüístic entre una llengua autòctona i una d'al·lòctona, sinó a societats bidialectals –no oblidem que E. Haugen partia del cas noruec”.

¹⁷ Tal com afirma, també, Mackey (1980: 35): “Language is not an organism. Nor is it a thing. It does not obey the laws or physics nor those of biology. It is rather a form of behavior –not animal, but human, traditional behavior– not racial but cultural (...). It is not what the people are, but what they do.”

¹⁸ Per a la diferència entre ecologia del llenguatge, ecologia lingüística i ecolingüística vegeu Junyent (1999).

contrària (1998) al model de planificació lingüística convencional tecnocràtica (en paraules de Boix i Vila, 1998: 273), que considera intervencionista i poc centrat en la igualtat entre llengües. De fet, observa que hi ha una certa verticalitat (jerarquia) entre les llengües (1998: 170) que posa en perill l'ecosistema lingüístic (que concep igual que Bastardas) i proposa una horitzontalitat real (igualtat). A més, critica els prejudicis lingüístics que han existit durant la història (1998: 71-89), que afirmen que hi ha llengües que són superiors. Al món es calcula que hi ha aproximadament 6.000 llengües¹⁹ i 200 estats i prou, però les llengües que són reconegudes oficialment a cada país no solen ser mai totes les que hi ha (1998: 11-20). Així doncs, com diu Junyent, la causa del conflicte sol ser el no reconeixement de la diversitat, perquè la “diferència per si sola no és mai font de conflicte; sí que ho és, però, que la diferència no sigui respectada” (1998: 110). Una altra de les preocupacions de Junyent ha estat l’homogeneïtzació lingüística (1990: 10), que té a veure amb la globalització (vegeu 2.1.2).

Ara, un dels seguidors de l'enfocament ecològic que ha aportat més al camp de l'ecologia del llenguatge, seguint la proposta de Haugen, és Louis Jean Calvet. Les seves aportacions podrien resumir-se en un intent de teoritzar sobre el model ecològic, per anar més enllà de la concepció metafòrica: “J'utiliserai cependant un certain nombre d'études empiriques pour illustrer ou tester mes propositions théoriques, en tentant d'atteindre deux buts, *décrire les situations* et *prédire leur évolution*, même si les comportements humains sont relativement imprévisibles, imprédictibles” (1999: 22). Conscient de la imprevisibilitat de la condició humana, Calvet pretén construir un marc teòric a partir de la concepció ecològica del llenguatge. En primer lloc, considera, amb Haugen (1987: 91), que la llengua no és un ésser viu ni un instrument, sinó que les llengües existeixen perquè tenen uns parlants (Calvet, 1999: 16) i és per això que s'han de considerar les ciències sociològiques (d'acord, també, amb Haugen, 1972: 325). D'aquesta manera, Calvet (1999: 17) explica que, igual que l'ecologia estudia les relacions entre els organismes i el medi, l'ecologia lingüística, les que les llengües tenen entre si –és a dir, entre les poblacions (1999: 74).

En segon lloc, Calvet (1999: 34-35) estableix un paral·lelisme entre l'ecologia biològica i la lingüística. Considera que, igual que les cèl·lules són les formes més simples, que constitueixen organismes i s'assenten en ecosistemes dins d'una ecosfera, la llengua s'organitza d'una manera semblant. L'ecosfera seria el nivell superior, en què els diferents ecosistemes (entenem *comunitats lingüístiques*)²⁰ es relacionen entre si en un model gravitacional. Alhora, cada ecosistema disposa de diferents nínxols lingüístics, que es formen “par ses relations avec les autres langues, par la place qu'elle occupe dans l'écosystème, c'est-à-dire par ses fonctions, et par ses rapports avec le milieu, essentiellement avec la géographie qui joue un rôle déterminant dans l'expansion des langues” (1999: 35).

D'aquesta manera, explica que les llengües es multipliquen, es creuen, canvien i s'influeixen entre si. És així com s'ha d'entendre que una llengua interacciona amb el medi, que són les altres llengües i els parlants que hi ha darrere. Tot seguit ens fixem en la proposta de Calvet (1999). La seva concepció ecològica es basa en quatre models, que interactuen els uns amb els altres (1999: 16) i que serveixen per entendre la complexitat de la comunicació:

1. **Model gravitacional:** descriu la situació lingüística mundial i les relacions macrosocio-lingüístiques entre les llengües, i equivaldria a l'ecosfera. Dins d'aquesta, hi trobaríem els ecosistemes o nínxols ecològics (1999: 73).

¹⁹ Per a aquesta qüestió, també es pot veure Edwards (2008: 39-47), que considera que n'hi ha 4.500 (2008: 38), i Sallabank (2013: 3-5), que diu que n'existeixen 7.000.

²⁰ Vegeu Mollà (2002: 78), que repassa les definicions del concepte *comunitat lingüística* a partir de Gumperz, Fishman..., i Junyent (1989: 44-63).

2. **Model homeostàtic:** és el que regula la situació d'una mateixa llengua, que permanentment està exposada als estímuls exteriors (el medi), als quals s'adapta. "Cette réponse est d'abord la simple addition de réponses individuelles, des variantes qui, avec le temps, mènent à la *sélection* de certaines formes, de certains traits. C'est-à-dire qu'il y a une action sélective du milieu sur l'évolution de la langue" (1999: 35).
3. **Model de representació:** es dedica a les pràctiques lingüístiques dels parlants. Podríem dir que és la relació que tenen unes determinades llengües en un mateix territori i les actituds que hi tenen els parlants. És un punt de vista estrictament sociològic i psicològic, i Calvet apunta que és un camp poc estudiat, i fins i tot que es considera poc científic (1999: 180-181).
4. **Model de transmissió:** es basa principalment en la qüestió de la vida d'una llengua, des del punt de vista de la transmissió de l'idioma (de generació en generació). Calvet proposa de fer servir un sistema de valències, "une capacité à peupler un nombre plus ou moins grand de milieux, à se transmettre dans un milieu donné" (1999: 73).

Tal com fa veure Calvet (1999: 16-17), els tres darrers models tenen una interacció constant amb el primer, atès que permeten de comprendre com sorgeix el canvi, que és permanent, a l'univers lingüístic del món. Com que la llengua (els parlants) es relaciona contínuament amb el medi (els altres parlants i les altres llengües), és estrictament dinàmica, no pas estàtica. Partint del model de Calvet, podem extreure el que tindrem en compte al nostre estudi. Primer de tot hem de tenir present que aquesta investigació se centra en el vessant lingüístic estrictament –en el corpus segons Kloss (1969) (vegeu 2.2.3)–, per bé que d'acord amb el model ecològic hem de donar importància al medi, per tant, als factors extralingüístics. És així com bàsicament ens fixarem en els dos primers models de Calvet. Pel que fa al gravitacional, ens fixem en les relacions entre les comunitats lingüístiques i, per tant, les influències entre les unes i les altres (vegeu la figura 1 a 2.1.2). Respecte del segon model, l'homeostàtic, ens fixem en les interferències en el corpus (vegeu 3.2.3), enteses com la regulació de les llengües segons els estímuls que rep del medi.

El segon model (l'homeostàtic) és clau, atès que aquest estudi fixa l'atenció, entre més aspectes, a les interferències, i així prendrem el punt de vista ecològic per fer-ho. D'acord amb Junyent (1998: 15), el 90% de les llengües s'extingirà el pròxim segle. I un factor que la preocupa especialment és el canvi lingüístic (vegeu 3.2.2), perquè creu que n'és una de les causes principals. Assumeix que totes les llengües canvien (1998: 15), però que, si no es regula d'una manera prudent, aquest fenomen pot portar a la diversificació, en comptes de la cohesió interna d'una comunitat lingüística. Així, la interferència lingüística s'ha de limitar amb l'objectiu que una llengua perduri, perquè considerar "les mateixes llengües com a elements interdependents és també imprescindible en la planificació del corpus, aspecte del qual s'ocupa l'ecologia lingüística" (1998: 83). Miquel Siguan (1995: 123) creu que la tendència a l'empobriment del vocabulari i la simplificació de la sintaxi originen construccions senzilles i expressions estereotipades (vegeu 5.3), i que això pot portar a una homogeneïtzació de les llengües. Entén que a causa de les interferències massives, es pot perdre la particularitat de cada llengua:

En la mesura que això es produeixi en totes les llengües es pot creure que totes evolucionaran en la mateixa direcció. I en la mesura en que [sic] els mitjans àudio-visuals actuïn de models en aquest procés és cert que totes les televisions del món i molt especialment les occidentals tendeixen a adoptar uns mateixos «estils comunicatius» i, per tant, un llenguatge semblant, sigui quina sigui la llengua que utilitzen. (1995: 123)

Arribats en aquest punt, podem dir, d'acord amb Siguan, que els mitjans hi tenen un paper fonamental (vegeu 2.5.1). Llavors, atès que el nostre objecte d'estudi és el llenguatge dels mitjans de comunicació, pensem que el model ecològic és perfectament vàlid per les raons que hem anat exposant: en primer lloc,

estudiem la llengua en ús, dinàmica; en segon lloc, perquè en l'àmbit de la comunicació i del periodisme la relació entre les llengües és fonamental, i l'enfocament ecològic és encertat per entendre aquestes interaccions (entre els parlants i el medi), que, segons l'antropòleg lingüístic britànic Gregory Bateson, tenen dos possibles resultats: "Faced with a changing variable (e.g., temperature) within itself which it should control, the organism may make changes either within itself or in the external environment" (1972: 445).

2.1.2 Globalització, societat de la informació i llengua franca

Com hem vist a 2.1.1, l'ecologia del llenguatge pretén protegir la diversitat lingüística i combatre l'homogeneïtzació. En conseqüència, un factor que darrerament ha fet créixer aquesta preocupació ha estat la globalització i molts dels especialistes en ecologia del llenguatge i multilingüisme n'han parlat:

Hem de preguntar-nos si l'afebliment de les fronteres tradicionals, la globalització comunicacional i la voracitat de les economies, les cultures i les llengües hegemòniques no acabaran provocant una homogeneïtzació creixent i, a la llarga, l'absorció de les llengües, les cultures i les nacions més febles. (Pueyo i Turull, 2003: 175)

L'extinció de les llengües ha estat sovint relacionada amb la globalització i el capitalisme, a partir de la segona meitat del segle xx i a un ritme força accelerat, que no ha deixat gaire marge d'actuació en favor de la diversitat lingüística, atès que aquest fenomen ha estat nou a la història (Argenter, 2004: 158-159). La globalització té una estreta relació amb l'ordre econòmic (el capitalisme avui dia), de manera que "it is definitely the globalisation of pan-Western culture (...) that is the motor of language shift" (Fishman, 2001: 6). Així, el sistema actual comporta "factors homogeneïtzadors i simplificadors potentíssims, tant per a la biosfera com per a les cultures, i el repte que tenim davant és veure com respondrà la diversitat a aquesta tempesta uniformitzadora" (Terradas, 2004: 190).

D'acord amb Manuel Castells (2003b: 26), un dels qui més ha estudiat el fenomen de la globalització, en resposta a la revolució tecnològica i al capitalisme, en l'últim quart del segle xx hi ha hagut una "onada d'enèrgiques expressions d'identitat col·lectiva", el que es coneix per *glocalització*. Un d'aquests moviments de què parla Castells és l'ecologista (a través d'entitats en defensa de la integritat del planeta, com ara Greenpeace), i afirma (2003b: 216) que és "basat en la ciència"²¹. Així doncs, no ha de sorprendre que sorgís el moviment ecològic de la llengua, paral·lelament a aquest altre, per cercar la identitat. Tal com explica Edwards (2008: 104), "a causa del seu fort valor simbòlic i al·legòric, la llengua és molt més que un instrument de comunicació i per això és totalment predictable que aquest pilar de la identitat de grup assumeixi un paper central especialment potent en temps d'incertesa, ansietat i transició". D'aquesta manera, podem entendre que la *glocalització* pot servir d'estratègia per promoure la diversitat lingüística i és una manera de superar la "universalitat sense avergonyir-se de la singularitat, perquè en l'actual mundialització, el localisme és una manera de projectar l'universalisme més enllà de les fronteres, que tendeixen a desdibuixar-se" (Dolç i Gómez, 1998: 76). Trudgill (2004) creu que la globalització no comporta de cap manera homogeneïtzació, basant-se en el fet que en els últims anys hi ha hagut un sorgiment considerable de llengües *Ausbau* (vegeu 2.2.3). Per reforçar la seva afirmació, Trudgill (2004: 46-48) explica que el terme *glocalització* va sorgir en l'àmbit dels negocis, per designar els objectius comercials als mercats locals, i conclou que es relaciona amb la creació dels nous estats-nació²².

²¹ Vegeu el capítol 3, "El reverdiment del jo: el moviment ecologista" (2003b: 203-227).

²² Vegeu també per a aquesta qüestió Castells (2003b: 55-82).

Certament, fer una definició encertada de la *globalització* és una tasca ben difícil, atès que és un fenomen que s'ha detectat força recentment i que ha portat efectes devastadors per a les cultures i el planeta, com “una mena de corró o piconadora que aplanava el camí (en treu obstacles, l'unifica)” (Tuson, 2002: 22). El sociòleg Roland Robertson considera que és la “cristal·lització” del món en un lloc únic: “Globalization as a concept refers both to the compression of the world and the intensification of consciousness of the world as a whole” (1992: 8). Aquest autor no veu clar quan va començar, però creu que el terme es va adjudicar recentment (vegeu 1992: 8-31). Tal com fa veure López (1998: 169), la “globalització és en realitat un procés inherent al capitalisme i que ja fa dos o tres segles que està en marxa”. D'aquesta manera, hem de deduir que aquest fenomen és bàsicament d'ordre econòmic, atès que el capitalisme és també una manera de funcionar en què els diners són els que guien les lleis del funcionament del món. Així és com ho veu Ybarra (1998: 207-208), que pensa que la globalització implica una “tendència a considerar la possibilitat de funcionar econòmicament en temps real i a escala mundial”. I així es tendeix cap a la “uniformitat en la forma de funcionar i en els codis de comportament” (1998: 211). Aquesta uniformitat que repercuteix en la vida de les llengües és molt ben il·lustrada per les paraules d'Edwards:

A més del *factor d'embranchada* que suposa l'economia globalitzada, amb el seu propòsit de vendre les mateixes sabates, els refrescos i el sexe a tot el món des de Boston fins a Bhutan a través de l'anglès, hi ha un «factor d'atracció» gairebé igual de poderós. La globalització i les seves ramificacions lingüístiques són ben vingudes per molts, que hi veuen una mobilitat creixent: física, social i psicològica. Tot això és molt greu per a les llengües petites que no tenen un estat que les protegeixi... (2008: 106-107)

Martin i Schumann (1998: 62) expliquen que la integració econòmica mundial ha canviat l'estructura de poder del món, i que fins i tot la política només és l'espectadora d'aquest canvi. Aquest nou ordre econòmic l'anomenen *turbocapitalisme* (1998: 155). És així com “els mercats internacionals són els que manen i en gran part el destí de les llengües està més en mans del mercat que en d'altres instàncies de regulació” (Flaquer, 1998: 282). En aquesta cristal·lització en un món simple predominarà un únic model, el de la força dominant. Per Marí, hi ha en aquest fenomen un altre corrent, que ha aparegut recentment, que és la *societat de la informació*. Creu que convé entendre'n el sentit real i pràctic, i explica que consisteix en el fet que “la informació s'ha convertit en un recurs d'importància estratègica decisiva, no sols des d'un punt de vista cultural, sinó per a l'economia i la política” (Marí, 1996: 125). La globalització i aquest fenomen tenen molts punts en comú, tal com fa veure el conjunt de l'obra de Manuel Castells²³. De fet, aquest autor parla d'una *societat xarxa*, que defineix així:

L'oposició entre globalització i identitat està donant forma al nostre món i a les nostres vides. La revolució de les tecnologies de la informació i la reestructuració del capitalisme han induït una nova forma de societat, la societat xarxa, que es caracteritza per la globalització de les activitats econòmiques decisives des del punt de vista estratègic; per la forma d'organització en xarxes; per una cultura de la virtualitat real construïda mitjançant un sistema de mitjans de comunicació omnipresents, interconnectats i diversificats, i per la transformació dels fonaments materials de la vida, l'espai i el temps, mitjançant la constitució d'un espai de fluxos i de temps atemporal, com a expressions de les activitats dominants i de les elits governants. (2003b: 25)

Segons Pueyo i Turull (2003: 179), la societat de la informació és una “nova etapa –comparada pel Club de Roma amb les revolucions neolítica o industrial– i caracteritzada, principalment, per la universalització de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació i pels seus efectes

²³ Considera que a l'últim quart del segle xx va sorgir una nova economia a escala mundial, que descriu com a informacional, global i connectada en xarxes (2003a: 115).

econòmics, tecnològics i polítics". Així com en la globalització els diners són els qui manen, podem dir que la informació en moviment (la comunicació) és la valuosa en aquest nou fenomen, però d'una manera estrictament virtual i atemporal. Com diu Moragas (1998: 110), els "àtoms han estat substituïts pels bits". Però, com observa Majó (1998: 133), l'excés pot causar que el coneixement sigui més difícil d'adquirir, atès que no és solament una "simple juxtaposició d'informació". En definitiva, aquest nou fenomen imperant en els nostres temps, diguem-ne *globalització* o *societat de la informació*, conté aquests quatre elements per facilitar l'economia dominant, observats per Tuson (2002: 22): el pensament únic, la fi de la història, el llenguatge políticament correcte (l'absència de crítica i l'endolciment verbal) i l'anglès (llengua de referència, universal, representant de la modernitat i el progrés).

En aquesta nova era en què el món és un únic espai i la informació circula arreu, la necessitat d'una llengua franca sembla imprescindible. Però aquest tipus de codi compartit no és un fenomen recent. Tal com explica Edwards (2008: 63-64), n'han existit des que tenim consciència de la història: el fenici, el grec, el llatí, el francès... Segons aquest autor (2008: 61), hi ha dues maneres de bastir ponts per a entendre's: la llengua franca i la traducció. D'acord amb Edwards (2008: 61-72), hi ha hagut tres menes de la primera durant la història:

- a) **Una llengua de comunicació àmplia** que assumeix una posició de poder: durant la història n'hi ha hagut diverses, i originalment eren una eina de comunicació per al comerç, segons Edwards (2008: 62) a la zona del Mediterrani. N'hi ha de moltes classes i d'abast diferent, per exemple, el suahili a l'Àfrica Oriental, l'espanyol a l'Amèrica llatina o l'àrab al nord d'Àfrica (Bastardas, 2002: 3), però es pot dir que la d'abast internacional actualment és l'anglès (vegeu *infra*).
- b) **Formes restringides** de llengües ja existents: és el que es coneix per *pidgin*, una mescla de llengües que resulta una interllengua simplificada. Quan passen a ser llengües maternes s'anomenen *llengües criolles*. Segons Edwards (2008: 65) l'origen de la paraula *pidgin* és de l'anglès *business*, tot i que no és del tot clar²⁴.
- c) **Les llengües artificials**: Edwards (2008: 67-72) parla bàsicament de l'esperanto, tot i que n'esmenta més, com ara el volapük, el latino sine flexione i el novial. L'esperanto, però, és la que ha fet més fortuna, perquè es basa en la simplicitat i la regularitat (les setze regles gramaticals). Segons Esteva (2004: 127), l'objectiu de l'esperanto era que consumava un "ideal de realització proletària" i que promovia la igualtat, atès que era una llengua creada prenent diverses famílies de llengües. Tot i així, ha estat llargament criticada pel fet de ser una llengua artificial sense un fons cultural al darrere (vegeu Siguan, 1995: 153-154).

Tanmateix, sembla que el fenomen de la globalització ha acabat desembocant en l'hegemonia de l'anglès, és a dir, al primer tipus de llengua franca explicat. Segons Martin i Schuman (1998: 97), la globalització no significa res més que l'americanització del món, perquè els Estats Units és la primera potència econòmica mundial²⁵. Per Terricabras (2004: 203), la situació als mitjans de comunicació ha desembocat en un "exercici d'imperialisme lingüístic de les llengües sociològicament més majoritàries enfront de les altres"²⁶. També Majó (1998: 156-157) explica que en l'àmbit informàtic, tret de l'espanyol i l'anglès, les altres llengües són minoritàries.

²⁴ Per a un estudi d'aquest tipus de llengües es pot veure, per exemple, Thomason (1996).

²⁵ Aquests autors ho exemplifiquen amb Disney i la indústria de cinema americana (1998: 25): de mitjana, en una pel·lícula americana s'inverteixen 59 milions de dòlars, una xifra a què els mercats europeus i indis ni s'acosten.

²⁶ Per a una aproximació del predomini de l'anglès als mitjans de comunicació vegeu Botella (1998).

Miquel Siguan (1995: 141-152) fa una anàlisi detallada per justificar que l'anglès és la llengua franca actual, basant-se en cinc aspectes: la informació i els mitjans de comunicació, l'economia i les finances, el turisme i el transport, l'espectacle i la diversió, i la investigació i la informació científica. Malgrat tot, defensa que res no justifica que l'anglès sigui la llengua franca si més no en l'àmbit europeu (1995: 141), perquè l'alemany i el francès el superen en parlants, a part que és la tercera llengua parlada al món, per sota del xinès mandarí i l'espanyol. Wright (2004: 155) afirma que, encara que els Estats Units no siguin el motor de la globalització, continuarà sent l'anglès la llengua franca: "It might survive because it has become the purveyor of the discourses of the dominating ideologies of Western democracy and neo-liberal free market Capitalism, and the main medium of the new audio-visual and info tech networks whether or not there are US dominated". Aleshores, la modernització i l'anglès van de la mà:

Stated simply, modernization theory claims that Western societies provide the most effective model for 'underdeveloped' societies attempting to reproduce the achievements of 'industrialization'. (...) The spread of English – and of ESL teaching – is linked to modernization theory in two ways. First, English is seen as a tool for the process of modernization. Second, monolingualism (preferably in English) is seen as a practical advantage for modern social organization, while multilingualism is seen as a characteristic of 'unmodernized', 'traditional' societies. (Tollefson, 1991: 82)

Tsuda (2001) assumeix que el que ell anomena *angloamericanització* i la globalització van de la mà, entre més coses, per la tecnologia de la telecomunicació, que travessa totes les fronteres nacionals. Considera que aquesta situació origina desigualtat comunicativa, discriminació (els parlants no-anglesos són etiquetats per incompetents) i colonització de la consciència, que crea dependència i una dominació lingüística que mena al control mental i a la glorificació de la llengua dominant. Pueyo i Turull (2003: 177) observen un aspecte clau que palesa aquesta tendència, el naixement del *basic english*, "aquest codi simplificat que ha perdut parcialment les seves connotacions nacionals i que deu la seva preeminència no pas a cap mena de superioritat intrínseca –en això, és evident que totes les llengües són, en potència, idèntiques–, sinó a la concatenació d'una sèrie de factors". Siguan (1995: 50) considera que el *basic english* està molt relacionat amb la tendència a "valorar la comunicació per sobre de la correcció lingüística" i ho exemplifica amb el cas de l'illa d'Eivissa, en què "tothom fa l'impossible per entendre's". Les següents paraules d'aquest autor deixen veure perfectament el fenomen que, segons ell, es va escampant pels mitjans de comunicació, partint de la base que han renunciat al paper de difusors del model lingüístic correcte:

Els periodistes televisius no solament pretenen parlar com la gent del carrer sinó que tendeixen a cedir la paraula al públic. I els mateixos autors literaris han renunciat a la tasca exemplar en sentit lingüístic i procuren que els seus personatges reflecteixin la llengua del carrer. (...) La substitució de la correspondència postal pel correu electrònic no tan sols ha produït una relaxació completa de l'ortografia sinó l'abandó de les normes formals que regien els diferents estils epistolars. (...) Si aquesta relaxació de les normes l'apliquem a les situacions de contacte entre llengües, en resulta una gran tolerància per les interferències i les barreges de llengües, com l'*spanglish* als Estats Units. (...) I potser no és casualitat que la llengua actualment predominant com a llengua internacional, l'anglès, sigui també una llengua extraordinàriament oberta i flexible que admet tota mena de deformacions i d'innovacions. (1995: 53)

És interessant destacar la triple categorització jeràrquica de les llengües del món que proposa Marín (1998: 194-195), que evidencia encara més la situació desfavorable de les llengües minoritàries:

1. A dalt de tot hi ha la llengua franca, l'anglès.
2. En una posició intermèdia, les llengües regionals d'àmbit supranacional i amb pes demogràfic, i esmenta l'àrab, l'espanyol, el francès, l'alemany, el rus, el portuguès i el xinès, entre més.

3. Al nivell inferior de la jerarquia, la resta de llengües.

Per a aquesta última classe, Marín afirma que “l’eventual desaparició d’un nombre important d’aquestes llengües seria (serà?) el resultat del seu desplaçament per la llengua internacional o per una llengua regional en expansió” (1998: 195). Seguint aquesta classificació de Marín, podem arribar a la conclusió que avui dia la relació entre les llengües en el context globalitzat en què vivim segueix aquesta jerarquia. I representant el model gravitacional exposat per Calvet (cf. 2.1.1) podem concloure que la relació entre les llengües segueix el següent patró:

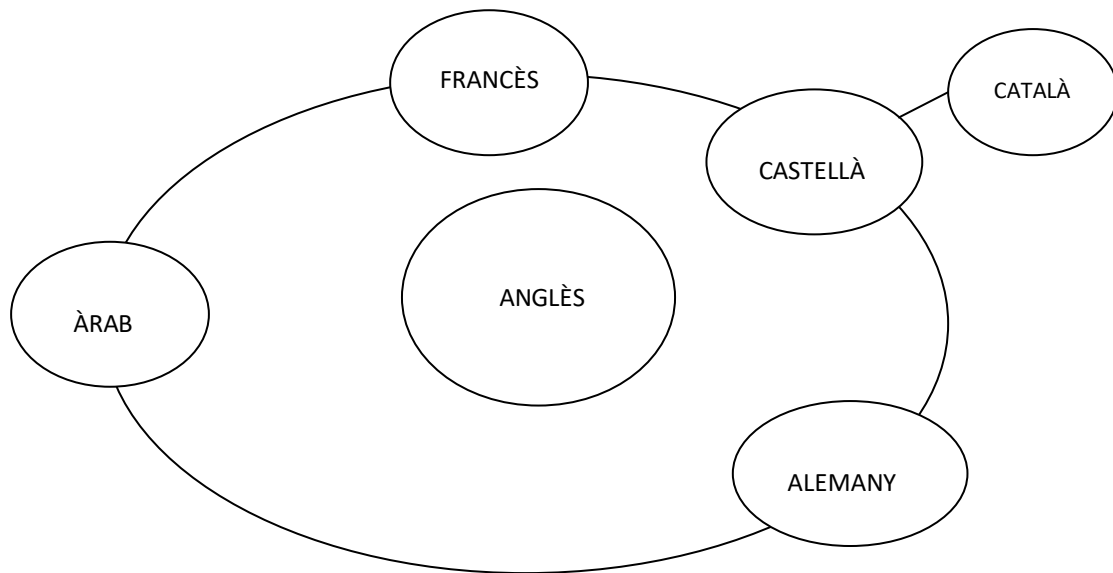

figura 1: relació de les llengües en l’univers pròxim al català

font: elaboració pròpia seguint el model gravitacional de Calvet (1999)

Aquest esquema, aplicat al cas català, segueix la proposta que explica Calvet a propòsit del model gravitacional (1999: 75-99). Si entenem que la imatge representa un sistema planetari (semblant al solar), trobaríem al mig de tot l’anglès, que irradia cap a tots els cantons. En un segon rang –seguint el símil, en qualitat de planetes– trobem les llengües que Edwards anomena *interllengües* i Marín considera d’àmbit supranacional (vegeu *supra*), que serveixen de llengua franca en determinats contextos i que tenen molt poder (no tant, però, com l’anglès); en aquesta categoria també hi hauria el rus, el xinès, el portuguès... I ja en la posició de satèl·lit del castellà hi trobem el català, clarament subordinat a una llengua en concret, atès que hi gravita al voltant. En aquest cas el fenomen que Aracil anomena *interposició* (vegeu 2.4.1) és el més adequat per entendre la relació del satèl·lit amb el planeta “castellà”. En posició de satèl·lit amb el castellà trobem multitud de llengües, tant les de la península Ibèrica (basc, gallec, occità...) com les de Llatinoamèrica (quítxua, aimara...). Al voltant dels altres planetes, com ara el francès, hi trobaríem el bretó, l’occità, el cors... I així aniríem seguint la galàxia, els planetes del sistema serien les llengües de la segona categoria i la resta de llengües (milers) en serien els satèl·lits.

2.2 PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA I LLENGUA ESTÀNDARD

2.2.1 Planificació, política i normalització lingüística, un mateix concepte?

Abans d'exposar la noció de *llengua estàndard* (vegeu 2.2.2), creiem que és interessant fer un repàs sobre les investigacions que s'han portat a terme al voltant de l'estandardització lingüística. D'aquesta manera, serà més fàcil entendre què és exactament una varietat estàndard d'una llengua. En aquest apartat fem una breu anàlisi sobre cadascun dels conceptes del títol, la planificació, la política i la normalització lingüístiques, atès que creiem convenient esclarir l'abast de cadascun perquè hi ha hagut una confusió terminològica des que es va començar aquesta línia d'investigació, el *language planning*.

Segons Boix i Vila (1998: 273) el primer que fa servir el terme *language planning* és Einar Haugen, en el seu article "Planning in Modern Norwegian" del 1959. En una quantitat força notable d'obres (1966, 1983, 1987), Haugen es fixa en la seva llengua materna, el noruec, per establir un procés d'estandardització (àmpliament conegut i que revisarem a 2.2.3). És així com sorgeix el terme *planificació lingüística*, com un canvi deliberat de la llengua amb l'objectiu d'estandarditzar-la, partint d'un problema observat que necessita solució per millorar l'instrument lingüístic:

Language planning is *deliberate* language change; that is, changes in the systems of language code or speaking or both that are planned by organizations that are established for such purposes or given a mandate to fulfil such purposes. As such, language planning is focused on problem-solving and is characterized by the formulation and evaluation of alternatives for solving language problems to find the best (or optimal, most efficient) decision. In all cases is *future-oriented*; that is, the outcomes of policies and strategies must be specified in advance of action taken. (Jernudd i Rubin, 1975: xvi)

Efectivament, la planificació sorgeix amb la voluntat d'intervenir en una llengua o varietat –d'una manera dirigida– perquè gaudeixi d'una certa normalitat per al benefici de la comunitat lingüística que la parla, és a dir, per estandarditzar-la (vegeu 2.2.3) –en alguns casos per revertir una situació de minorització (vegeu 2.4.1). El fet de voler intervenir en una llengua, segons Ray (1963), implica concebre-la com una eina, amb tres atributs bàsics que han de guiar la planificació: l'eficiència, la racionalitat i la comunalitat. Aquest autor explica el següent:

If a tool is built with standardized parts, we expect it to be cheaper to acquire and maintain, more dependable in performance, and in each specimen more like one another. When tools are rarely used and few in number, standardization is relatively unimportant. As more of them come to be used and more often, we begin to prefer to have them standardized. When this concept is applied to languages, we stress their toollike character: A language is from this point of view only an instrument of communication, not a symbol of revelation, only a means, not an end. And we pursue the analogy to raise questions about cheapness, dependability and uniformity, or to shift to a different terminology, about efficiency, rationality and commonality of linguistic practices. (1963: 11)

Aleshores si la llengua és un instrument que serveix a una comunitat per comunicar-se (cf. 2.1.1), és lògic que es vulgui perfeccionar per garantir que el missatge arriba sense complicacions. Per tant, cal que avaluem la seva eficàcia per detectar-ne les mancances. Segons Tauli: "From the fact that language is a means follows that a language and its components can be evaluated, altered, corrected, regulated, improved, and replaced by others and new languages and components of a language can be created at will" (1974: 51). Llavors, d'acord amb aquest autor, no tots els components de la llengua són igual d'eficients, és a dir, a partir de l'avaluació s'ha de decidir si s'intervé en una forma que no és eficient. Tot i així, creu que seria absurd "to assume that languages form logical, harmonious or perfect systems, or that every element in every language and dialect is the most efficient one. It is evident that all languages

are fatally imperfect and unsystematic, with lacunae and unnecessary elements” (1974: 52). En conseqüència, la intervenció en la llengua és recomanable o necessària però té uns límits, primerament perquè l’ús sempre mana i el lingüista no pot pretendre elaborar un model de llengua que després els parlants no posin en pràctica²⁷. Tot i així, el canvi lingüístic (vegeu 3.2.2) a priori sempre es pot revertir per acció de la planificació lingüística:

However, since the *object* of language planning is unique –namely language– differences must be expected. The sequences of change will be unique to the planning object. We need to explore what the nature of these differences are. Surely they will provide some considerable information to students of language change. The limitations for changing the object of planning will also be unique. Many linguists see language as basically unplannable; language planning suggests that this is not wholly the case. (Rubin, 1975: 307)

I quina és la manera d’intervenir en la llengua de manera que el resultat sigui adoptat per la comunitat lingüística? Tauli observa el següent: “The deliberate direction of language depends on the same factors as change of other social customs and codes: individual initiative, influence of leading persons, authority, prestige, imitative instinct, propaganda, and, last but not least, power” (1974: 52). L’ordre lògic, segons Bamgbose (1989: 31-32), per portar a terme l’acció planificadora inclou les següents fases: *fact-finding*, *policy formulation*, *evaluation* i *implementation* (vegeu 2.2.3). Cal destacar la distinció del sociolingüista alemany Heinz Kloss (1969) entre la planificació del corpus i la planificació de l’estatus:

Planning with regard to languages is usually understood to mean that some agency, person, or persons are trying to change the shape or the corpus of a language by proposing or prescribing the introduction of new technical terms, changes in spelling, or the adoption of a new script. (...) These innovations have one thing in common, that they modify the nature of the language itself, changing its corpus as it were. We may thus speak of language corpus planning.

There exists, however, another dimension of planning where one busies oneself not with the structure and form of language but with its standing alongside other languages or vis-a-vis a national government. Those concerned with this type of language planning take the corpus of the language for granted, at least for the time being. They are primarily interested in the status of the language whether it is satisfactory as it is or whether it should be lowered or raised. Here we can speak of language status planning. (1969: 83)

L’aportació de Kloss va revolucionar la idea que hi havia fins aquell moment sobre la planificació, de manera que els propòsits d’aquesta disciplina van anar també en aquesta direcció: una certa actuació en l’àmbit polític d’un estat per afavorir una comunitat lingüística donada, en favor del multilingüisme i de la diversitat lingüística dins d’un estat. Aquest fet ha comportat que molts autors hagin hagut d’aclarir de què parlaven quan deien *planificació lingüística*:

Convé aclarir, doncs, el doble significat del terme *planificació lingüística*. D’una banda podem voler referir-nos simplement al procés de construcció i vehiculació d’una varietat estàndard per a la comunicació pública que ara hem detallat, però d’una altra, podem voler significar més àmpliament el conjunt d’accions encaminades a la producció planejada de qualsevol tipus de canvi en els comportaments lingüístics. (Bastardas 1994: 16)

Resumint, la planificació lingüística té un doble vessant. D’una banda, estandarditzar o regular una varietat o llengua de manera que pugui gaudir d’una bona acceptació de la seva comunitat lingüística i que aquesta la pugui fer servir adequadament, en relació amb el corpus. De l’altra, a partir del procés previ, potenciar-ne l’ús dintre de la comunitat millorant-ne l’estatus mitjançant una “activitat organitzada

²⁷ Vegeu la proposta de l’Escola de Praga (1974: 420) de com han de ser les intervencions en la llengua.

i sancionada per l'autoritat pública a través d'una estructura de programes i projectes coordinats a nivell macrosociolingüístic" (Ninyoles 1989: 106). Ara, aquest darrer aspecte pot confondre's amb el que es coneix per *política lingüística*:

En primer lloc, en plantejar-nos ací la *planificació lingüística*, és clar que no hi pensem en aquella accepció originària que va atribuir-li E. Haugen (*Language Planning*), sinó més aviat en l'abast que el terme *planificació* ha assolit posteriorment, i que el fa gairebé sinònim de *política lingüística*, en el sentit, per entendre'ns, de *language policy*, encunyat per J. Fishman. (Pitarch, 1994: 31)

Arran de la distinció entre el corpus i l'estatus de Kloss, una nova peça va entrar en joc, de manera que van sorgir necessitats de denominar certs fenòmens; així és com Fishman va començar a parlar de *política lingüística*²⁸. Boix i Vila diuen: "Si la intervenció de la política damunt de la realitat lingüística té segles d'antiguitat, l'estudi sistemàtic de la política lingüística és molt més recent" (1998: 272). Efectivament, d'accions polítiques respecte de la llengua, sempre n'hi ha hagut, començant per la romanització de l'Imperi Romà o per la implantació de llengües "occidentals" per sobre de les varietats "vernaculars" en l'època de la colonització que, tot sigui dit de passada, encara cuegen a dia d'avui: el resultat del primer són les llengües romàniques i el del segon són les complicades situacions sociolingüístiques de moltes comunitats sud-americanes i africanes respecte del francès, el portuguès, l'espanyol o l'anglès²⁹.

Fins i tot, s'han acabat manifestant dues maneres de portar a terme la investigació, tal com exposen Boix i Vila: "Aquest camp té un origen pluricèntric: hi ha d'una banda el nucli anglòfon nord-americà, més lligat a la noció de *planificació lingüística*, i, d'altra, un conjunt de nuclis europeus –i quebequès– que es decanten per la denominació *política lingüística* o similars" (1998: 272). Tauli també proposa d'establir la distinció: "Often the use of the term 'language planning' includes governmental linguistic policy in the widest sense (...) or it is used only in this meaning. But it is more expedient to employ the traditional term *language policy* for the latter meaning" (1974: 56-57). I la mateixa etiqueta de *política lingüística* també ha estat ampliada, com mostra Ninyoles (1989: 47) quan proposa de fer una distinció entre *language policy* i *language politics*: la primera és la decisió que precedeix l'acció política i la segona, l'acció en si. Pueyo i Turull (2003: 20)³⁰ elaboren una seqüència lògica que permet aclarir la qüestió:

- 1) decisió política inicial (*language policy*): decisions macropolítiques, orientació global del procés;
- 2) planificació tècnica vinculada (*language planning*): les accions planificadores;
- 3) aplicació de les mesures previstes (*language politics*): aplicació final, efectiva, de les mesures pertinents.

Així, arribem a la següent conclusió: la política lingüística és la tendència que orienta cadascuna de les accions que emprenen els governs³¹ en relació amb la llengua, que reben el nom d'*accions de planificació lingüística* (que tant poden ser orientades al corpus o a l'estatus, seguint Kloss). Boix i Vila (1998: 274), que també observen la vacil·lació entre els termes i segueixen aquesta definició donada, expliquen que

²⁸ "The former [language status planning] (...) encompasses governmental policy decisions concerning which language should be assigned or recognized for which purposes within a country or region, as well as the various implementation (enforcing, motivating, influencing) steps taken to support the policy that has been adopted. The latter subdivision (corpus planning) encompasses efforts to alter and improve the language per se whose status is the object of policy decisions and implementation attempts. When corpus planning is undertaken the exact nature of this planning is then also subject to policy decisions and to implementation efforts" (Fishman 1977: 36).

²⁹ Per a aquesta darrera qüestió es pot veure, per exemple, Fishman (1991) i Junyent (1992 i 1998).

³⁰ Aquests autors també detecten la confusió entre *planificació* i *política lingüística* que exposen (2003: 19-20).

³¹ Cal esmentar que Pueyo i Turull (2003: 21) distingeixen sis tipus de política lingüística, les quatre primeres d'àmbit públic i les dues últimes d'àmbit privat: supraestatal, estatal, infraestatal, parapública, empresarial i associativa, per bé que reconeixen que la segona i la tercera són les que tenen més força.

no hi ha cap societat que no tingui política lingüística, però sí que n'hi ha que tenen polítiques sense planificació darrere. I en posen un exemple que ajuda a entendre la distinció, que en aquest cas és a favor de la llengua espanyola i en contra del català: “El govern espanyol, per exemple, opta per no afavorir l'estandardització coordinada de la llengua catalana i atorga la mateixa legitimitat als defensors de la unitat de la llengua catalana que als qui la neguen. D'aquesta manera afavoreix la dialectalització del català i el seu retrocés”. És a dir, és possible que existeixi una política lingüística que consisteixi a no intervenir. Lamuela creu que la “teoria general també ha de preveure el tractament dels casos de planificació mancada” (1994: 91). Així, aquest mateix autor aclareix els matisos que pot tenir el terme *política lingüística*:

A la pràctica, l'expressió que discutim s'usa, almenys, en dues accepcions diferents: en sentit literal, per a referir-se a activitats realment planificades, i en un altre sentit, general i imprecís, que designa totes les activitats d'intervenció conscient sobre l'ús o sobre l'estructura de les llengües. Exagerant l'aspecte paradoxal, podríem dir que hi ha planificació lingüística planificada i no planificada. (1994: 92-93)

Llavors, la planificació lingüística és un conjunt d'accions que segueixen la tendència d'una política lingüística per transformar la realitat sociolingüística (Boix i Vila, 1998: 275). I tal com hem vist, segons la distinció de Kloss, des dels dos vessants: “Language planning refers to deliberate efforts to influence the behavior of others with respect to the acquisition, structure, or functional allocation of their language codes” (Cooper, 1989, 45)³².

Però encara hi ha una altra denominació que és exclusiva de la sociolingüística catalana, que és la *normalització lingüística*. El primer que en parla és Aracil (1965), que, segons Vallverdú, la concep com a alternativa a la substitució i extinció d'una llengua i considera que “és un procés amb dos fronts: «[1] lingüísticocultural (és a dir, desenvolupament de les funcions socioculturals de la llengua)» i «[2] sociopolític (és a dir, reorganització de les funcions lingüístiques de la societat)»” (Vallverdú, 1998: 12). Cal destacar que el concepte va néixer amb l'objectiu de combatre la substitució lingüística amb la voluntat de fer tornar la llengua a una situació normal (vegeu *infra*).

Després d'haver examinat els conceptes de *política* i *planificació lingüística*, pot semblar que la normalització no és cap novetat, que ja existia. Però, precisament, a causa de la confusió que hem vist dels dos conceptes va sorgir aquesta nova etiqueta. Es va percebre que la feina dels planificadors (especialment nord-americans) va esdevenir massa intervencionista³³ i amb una direcció de dalt a baix. La normalització, en canvi, pretenia capgirar la situació, que fos de baix a dalt (en termes de Boix i Vila, 1998: 276-280). La societat mateix havia de ser conscient dels problemes sociolingüístics i que a partir d'aquí reivindicessin els seus drets lingüístics. A priori, no sembla que hi hagi diferència entre el que proposa Aracil i la línia d'investigació que ja es feia fins al moment. Tanmateix, Marí creu que “*normalització lingüística* reflecteix de manera més transparent un concepte inclusiu, que implica igualment la suma de les accions personals o de grup que van de baix a dalt i les intervencions institucionals, de dalt a baix” (2016: 222). Així doncs, la normalització lingüística implica un conjunt d'agents socials i de la societat en general, a diferència de la política i la planificació lingüística, que parteix d'una acció institucional.

Un altre aspecte important que cal destacar és que la normalització lingüística parteix d'una compensació per un estadi sociolingüístic alterat injustament, altrament anomenat *conflicte lingüístic*. Aquesta noció, també utilitzada per Aracil (1965), parteix del concepte *Sprachkamp* popularitzada durant

³² Cooper fa una recerca exhaustiva de les definicions de *language planning* que es van fer fins al moment (1989: 29-45).

³³ Per a aquesta discussió vegeu Boix i Vila (1998: 272-302) i Junyent (1998).

la *Belle Époque*. Per Aracil, el conflicte és una tensió sociolingüística quan hi ha un dèficit en una de les dues funcions de la llengua: socials o lingüístiques; és a dir, també la normalització lingüística manté el caràcter de la distinció de Kloss³⁴. Tal com hem anat veient, doncs, el conflicte lingüístic és el punt de partida, però és crucial delimitar què s'ha d'entendre exactament per aquest concepte:

L'expressió «conflicte lingüístic» acostuma a adoptar un ús emocional. En aquest sentit, l'expressió funciona en termes d'una certa «denúncia» o «desmitificació» d'una determinada realitat més o menys pertorbadora. (...) Ara bé, l'afany de certs científics socials per fornir-se d'una terminologia «neutra» deriva del seu temor a contraure compromisos «valoratius». (Ninyoles, 1989: 55)³⁵

És així com Ninyoles exposa amb claredat que el conflicte no s'ha d'entendre negativament, tot i que, com veiem en el text, reconeix que està força connotat. Havent vist, doncs, la noció de *normalització*, certament podem trobar coincidències amb el model de *language planning*. Ja hem advertit només començar, però, que la diferència entre els dos conceptes es basa en la direcció ascendent o descendent de l'acció. Tot i així, com ens fa veure el sociolingüista Francesc Vallverdú, hi ha hagut una certa polèmica per haver esquivat el terme *planificació lingüística*:

Des que l'expressió «normalització lingüística» es posà en circulació, s'han alçat veus contra ella considerant-la com una etiqueta innecessària, perquè el concepte sociolingüístic ja existia: era planificació lingüística o *language planning*. Ara, si la «fórmula catalana» va prosperar fou precisament perquè aquesta identificació no és clara. En efecte, la planificació lingüística com a concepte sempre ens ha semblat una noció massa estreta per aplicar a situacions com la catalana, en què l'aspecte social ha tingut un pes prou important. (Vallverdú 1998: 15)

Així doncs, Vallverdú ens aclareix la raó de ser de la normalització: que la noció de *language planning* no s'adequa al cas català. És així com, segons que ens recorda el mateix autor, al Quebec van esquivar el terme perquè creien que estava relacionat amb una manera de fer massa dirigista, i van començar a fer servir el concepte *aménagement*³⁶ –en català es tradueix per *agençament*. A part això, Vallverdú critica que el *language planning* no s'adequa al cas català perquè, per bé que hi va haver governs i polítiques favorables per a la llengua, després amb les dictadures no hi van ser pas i malgrat tot es va enfortir la lleialtat lingüística (vegeu 2.4.2 i 4.1) i va sobreviure. A més a més, tal com demostren els casos català i quebequès, els conceptes de *normalització* i *agençament*, sovint comparats (Vallverdú, 1998: 20), comparteixen el tret que s'adequen perfectament a una comunitat lingüística minoritzada.

I ja per acabar, ajuntant les peces que hem anat veient, elaborem la definició de *normalització lingüística*. Per fer-ho, ens valem de la idea de Bastardas, que l'entén “com un macroprocés social intencional que, a partir d'una determinada fase de substitució lingüística, pretén la plena recuperació de funcions i de parlants per al codi en recessió X, amb l'objectiu d'aturar la substitució i d'assegurar l'estabilitat i la continuïtat lingüística futures de la comunitat cultural X” (1994: 14). Hi veiem tant el vessant social com l'objectiu, que és tornar a la llengua una normalitat que li ha estat presa per la força³⁷. Aquesta situació, com hem vist, sorgeix a partir d'un conflicte lingüístic (anomenat per Bastardas “fase de substitució lingüística”), que ha de desembocar en la substitució lingüística o la normalització.

³⁴ «Normalitzar» significa, efectivament, «donar normes», reduir a unes regles, codificar, modelar un idioma (= *standard language*) a partir de l'establiment d'una varietat supradialectal. (...) D'altra banda, en parlar de «normalització» suggerim, sens dubte, posar o restituir al nivell «normal» una cultura, la llengua que serveix d'expressió a un grup lingüístic” (Ninyoles, 1989: 99).

³⁵ Ninyoles, en tota la seva aportació teòrica al concepte, parla de *conflicte latent* i de *conflicte manifest*. Altres autors també n'han parlat a bastament (per exemple, Vallverdú, 1980 i Badia i Margarit, 1964).

³⁶ Per a una aproximació al concepte vegeu Corbeil (1980).

³⁷ Per a aquesta qüestió vegeu Mollà i Viana (1991: 102-103) i Branchadell (1987).

2.2.2 Definició, propietats i funcions de la varietat estàndard

És ben conegut que el concepte de *llengua estàndard* va sorgir a mitjan segle xx arran de les necessitats comunicatives relacionades amb la modernitat dels estats i les comunitats lingüístiques. Abans, però, hi havia un concepte semblant, la *llengua literària*, que va començar a difondre el Cercle Lingüístic de Praga (Vallverdú, 1980: 83). A partir d'aquí, una bona colla d'autors en va començar a parlar, amb noms ben diferents, però, en el fons, designava la mateixa realitat. Un dels qui més la va estudiar va ser el lingüista suís Ferdinand de Saussure, a la seva única obra important que es conserva, *Cours de linguistique générale*, amb aquests termes: "Par « langue littéraire » nous entendons non seulement la langue de la littérature, mais, dans un sens plus général, toute espèce de langue cultivée, officielle ou non, au service de la communauté entière" (1969: 267). És per ell, efectivament, un model de referència que, com el nom bé denota, fa un segle no era cap altre que la literatura. I és que el pla escrit d'una llengua fins fa relativament poc sempre ha tingut més pes i prestigi:

Una història de la llengua, per tant, es basa en bona part en la llengua escrita. No perquè aquesta sigui l'únic objecte d'estudi, ni tampoc perquè sigui el més important, sinó perquè és l'àmbit de llengua en el qual, fins al segle XIX com a mínim, es produeix la condició bàsica perquè puguem parlar d'UNA LLENGUA i, al mateix temps, perquè és un dels àmbits on la fidelitat lingüística és menys estable (segurament perquè és, per poc natural, el més estable internament) i, doncs, el que ofereix més possibilitats d'intervenció. (Nadal, 1992: 43)

Però aquesta no és l'única denominació que ha rebut aquest concepte: el danès Otto Jespersen l'anomena *llengua comuna*, atès que vol evitar el terme del Cercle Lingüístic de Praga. El defineix amb les següents paraules: "La llengua comuna no sona a ningú com a estranya i, així, obre la porta a la seva comprensió en cercles més amples que no pas el dialecte camperol" (1993: 96). Havia de ser una llengua de referència pròpia de les classes altes (com es dedueix del fragment) i per entendre's entre les diferents comarques d'una comunitat lingüística. Un altre autor, el rus M. Guxman, es refereix al concepte amb el nom *llengua nacional*, amb aquestes paraules:

Typical of a national literary language is its functioning in the capacity of a *unified* and *single* literary language (...). The extent to which the gap between the written-literary and colloquial-folk varieties of a language is felt as an obstacle to the development of national culture and as an obstacle on a given people's road to progress (1970: 769).

Comencem a veure, així, com es va perfilant la idea de *nació* en el concepte de *llengua de referència*, a part de l'objectiu d'entendre's entre la comunitat lingüística i superar els obstacles que implica modernitzar-se³⁸ en relació amb la llengua. Van anar sortint unes altres etiquetes, com ara *llengua mitjana*, usada en la sociolingüística italiana, més enfocada a la intercomprensió entre les diferents contrades del territori, que com se sap es caracteritza per una forta distància entre varietats³⁹.

Però quan la literatura va començar a perdre el paper principal de model de referència dins una llengua, el terme *llengua literària* va esdevenir poc explicatiu, de manera que va néixer una nova denominació del concepte i, amb aquesta, un canvi en el pensament de la noció estudiada fins al moment, la *llengua estàndard*. El terme va sorgir en la sociolingüística nord-americana⁴⁰, lligat a la noció vista a

³⁸ Cal tenir en compte, però, el que diu Cooper: "In some respects, the term language modernization is an unfortunate one. As Ferguson points out, there is nothing new or particularly modern about the process. When a language is extended for new functions and topics, its resources expand in order to meet the new demands. Further, the process is not limited to the languages of developing, modernizing societies but occurs in the languages of developed, modern societies as well" (1989: 149).

³⁹ El concepte de *llengua mitjana* l'estudien autors italians com ara De Mauro (1965).

⁴⁰ Tot i així, tal com explica Joseph (1987: 3-6), el terme *standard* es va usar per primera vegada el 1711 en una obra d'un comte anglès i, en comptades ocasions, es va anar fent servir en el món anglosaxó.

2.2.1 de *planificació lingüística*. En comencen a parlar Garvin i Mathiot, que el defineixen així: "...a codified form of a language, accepted by and serving as a model to a larger speech community" (1970: 365). Aquests autors fan aquesta explicació contextualitzant-la amb les idees del Cercle Lingüístic de Praga i diferencien el llenguatge del poble (*folk speech*) d'una naixent cultura urbana (*urban culture*) que reclama un model de referència de llengua, l'estàndard. Tauli es refereix a aquest canvi de necessitats de la societat: "Now, because of radio and television, the modern press and the dynamic social life, the importance of LL [literary language] and SL [standard language] in the life of man and society is far more extensive" (1974: 57). Així, l'aparició dels mitjans va revolucionar la idea que concebem avui amb el nom de *varietat estàndard*:

In the *post*-area, the media are outlets for the formally approved codification and they provide the population with models of imitation of prestigious spoken and printed usage. In the *pre*-area, the media are outlets for new terms, phrases, and discourse pertaining to all spheres of national and daily life (...). The media play a far more influential role in language formation than is usually acknowledged. (...) It is here that new coinages and usages will stand or fall and not in the academy-approved grammars and dictionaries issued by scholars... (Karam, 1974: 116)

Així, veiem que els mitjans de comunicació passen a tenir la responsabilitat d'estendre un llenguatge exemplar a la comunitat lingüística⁴¹. La varietat alta, associada a la formalitat, va acabar sent usada en uns altres contextos, a banda de la literatura i del pla escrit. Aleshores, amb aquest canvi de paradigma, el terme *llengua literària* ja no tenia sentit: "Succeeix que, fins fa molt poc, la varietat comuna o estàndard només podia exercitar-se en els textos escrits (...). Per això el model de llengua comuna era anomenat *llengua literària*. Mancaven, en canvi, (...) els mitjans orals de comunicació interdialectal on es gesta i es consolida l'estàndard de la llengua parlada" (Marí, 1987: 36). Com que la varietat estàndard s'utilitza en situacions formals, serveix per a les relacions secundàries –per a les familiars o primàries es fa servir la varietat col·loquial (vegeu 3.1.2). Així, "els missatges que es proposin la màxima capacitat comunicativa, la màxima intel·ligibilitat dins del domini lingüístic, recorreran a les formes estàndards" (Lamuela, 1994: 116). Ara, cal no confondre l'estàndard amb un registre concret: "L'opció entre la varietat estàndard i una altra, però, no exclou que puguem escollir registres diferents, tant en un cas com en l'altre. L'estàndard, doncs, no és un registre, encara que apareix normalment associat amb registres concrets" (Marí, 1992: 88).

Aleshores l'estàndard és una varietat supradialectal que serveix per a cohesionar una comunitat lingüística i no pertany a cap registre concret, no forma part de cap context social determinat, sinó que comprèn situacions quotidianes "en què la comunicació humana pren un caràcter generalitzat i neutre, allunyada per un cantó d'elaboracions cultes o tècniques i, per un altre, d'aquell tipus d'especialitzacions que queden tancades en el clos familiar o d'altres grups reduïts (normes familiars, locals, argots, etc.)" (López del Castillo, 1984: 28). Podem deduir que l'estàndard queda en un punt mig entre els usos o registres més formals de la llengua i els més col·loquials, tal com el mateix autor esquematitza: distingeix entre la *llengua literària i culta en general* i la *llengua familiar i col·loquial* (López del Castillo, 1984: 30). Veiem, doncs, com s'han acabat independitzant els conceptes de varietat *literària* i *estàndard*. De fet, podríem dir que la primera ha passat a designar un altre concepte i ha quedat a dalt de tot de l'eix de formalitat, com afirma l'autor. El fet és que l'estàndard té el paper de representar la varietat hegemònica d'una llengua:

⁴¹ Malgrat aquest factor, cal tenir present que no solament és la llengua dels mitjans l'únic model: "Però també cal evitar la identificació entre llengua estàndard i llengua dels *mass media*: els registres o gèneres de la comunicació de masses engloben tan sols una part del conjunt de registres vehiculats en estàndard (restringint els camps temàtics, la complexitat dels procediments del discurs, etc.)" (Marí, 1987: 33).

...the standard variety of a language is likely to be that variety that stands for the nation as a whole and for its most exalted institutions of government, education, High Culture in general. It is this variety which comes to be associated with the mission, glory, history and uniqueness of an entire 'people'. (Fishman, 1972: 234)

Fins aquí, aquestes paraules de Fishman ens fan pensar que aquesta noció és idèntica a les idees vistes suara: l'estàndard representa una nació⁴² en la seva totalitat, és a dir, serveix per comunicar-se dins d'una mateixa comunitat lingüística, semblant al concepte *llengua nacional*. Per tant, és un símbol d'identitat. A més, aquesta varietat s'associa a les institucions, l'educació i l'alta cultura, allò que Saussure anomenava "classes altes"⁴³. Entenem que la llengua estàndard és el vehicle d'expressió dins d'aquests àmbits de la comunitat lingüística, que la cohesiona amb la *llengua comuna* de Jespersen. Amb termes més tècnics, Marí ho exposa així: "L'estàndard és la varietat (supra)dialectal de la llengua vinculada a les formes públiques d'intercomunicació general entre els membres d'una comunitat lingüística" (1992: 90). Així l'estàndard ha de ser la varietat que serveixi per comunicar-se de la manera més eficient possible, perquè és la seva raó de ser. Tot i així, la llengua viva i en ús sempre tendeix a la diversificació, no pas a la unificació: "Absolute standardisation of a spoken language is never achieved (the only fully standardised language is a dead language). Therefore it seems appropriate to speak more abstractly of standardisation as an *ideology*, and a standard language as an idea in the mind rather than a reality" (Milroy i Milroy, 1985: 22-23).

A continuació exposem les propietats i les funcions de l'estàndard. Ho fem seguint Garvin i Mathiot (1970), que fan una aportació teòrica ben sòlida que uns altres sociolingüistes han seguit (per exemple Vallverdú, 1980: 86-87), aplicada al cas del guaraní, una de les dues llengües oficials al Paraguai (juntament amb el castellà). Aquests dos autors (1970: 365-374) fan una triple classificació per caracteritzar la varietat estàndard d'una llengua: les propietats, les funcions i les actituds.

La primera propietat és la *flexibilitat estable* (*flexible stability*), que defineixen així: "...a standard language, in order to function efficiently, must be stabilized by appropriate codification; it must at the same time be flexible enough in its codification to allow for modification in line with culture change" (1970: 367). Distingim, d'aquesta manera, la codificació (llengua codificada i estable) de la varietat estàndard (dinàmica). Tal com diu Marí (1992: 125), "l'estàndard no és un producte acabat o estàtic, sinó una producció en curs, sobre la qual actuen les relacions de preeminència i poder que operen entre els grups socials en què s'articula la comunitat lingüística". És una diferència complexa, que tot sovint fa que es confonguin els dos conceptes (vegeu 2.3.3).

La segona propietat és la *intel·lectualització* (*intellectualization*), que Garvin i Mathiot defineixen seguint les idees del lingüista txec Havránek (vegeu 3.2.1). Consideren que l'estàndard té una tendència a una expressió acurada i precisa, que afecta principalment el lèxic i una part de la gramàtica. Per tant, veiem que la varietat estàndard és selectiva: "...cal tenir ben present que, davant de la diversitat gratuïta de formes paral·leles, l'estàndard actua selectivament. És una exigència del caràcter funcional que té l'estàndard. De manera que, enfront de la inevitable diversitat del parlar col·loquial, l'estàndard esdevé un factor decisiu de cohesió lingüística" (Lacreu, 1992: 20). És a dir, l'estàndard ni ho conté tot ni ho ha de contenir tot, atès que es relaciona amb registres més aviat formals de la llengua (vegeu 3.1.2).

⁴² Caldria matisar que fora més adequat dir-ne *comunitat lingüística* que no *nació*, atès el caràcter marcat d'aquest terme. El mateix Fishman ho explica: "A speech community is one, all of whose members share at least a single speech variety and the norms for its appropriate use" (1972: 232).

⁴³ "Una varietat estàndard és definida de manera explícita o implícita com la parla del grup social amb nivell econòmic més alt i, doncs, amb més prestigi dins la comunitat. (...) Tot amb tot, no hi ha una divisió clara que separi les varietats estàndard i no-estàndard, com no n'hi ha que separi de manera clara i objectiva les classes socials" (Soler, 1988: 213).

Ara ens centrem en les funcions de l'estàndard, que són quatre. La primera és la *funció unificadora* (*unifying function*), que serveix per a cohesionar una comunitat lingüística: "A standard language serves as a link between speakers of different dialects of the same language, and thus contributes to uniting them into a single speech community" (1970: 369). La segona és la *funció separadora*, que –igual que l'anterior oposa la varietat estàndard als dialectes– serveix per destriar la llengua mateix de les altres, també amb una voluntat dels parlants d'identificació amb la seva comunitat lingüística: "...is then no longer a matter of course but becomes highly emotionally charged" (1970: 369). La tercera, Garvin i Mathiot l'anomenen *funció de prestigi* (*prestige function*), gràcies a la qual la varietat lingüística és "as good as theirs", que no és res més que una manera de demostrar que amb aquesta varietat es pot fer alta cultura i, per tant, està lligada als usos formals del llenguatge. L'última funció, que aquests autors tracten a part (atès que les tres primeres són simbòliques i aquesta última és objectiva), és la *funció de marc de referència* (*frame-of-reference function*). El nom mateix ja és prou clar, serveix de referència "by providing a codified norm that constitutes a yardstick for correctness". D'aquesta manera, "individual speakers and groups of speakers are then judged by their fellows" (1970: 370). Cal esmentar que Garvin hi va afegir una cinquena funció, que va anomenar *funció participativa* (*participatory function*), i serveix per facilitar la participació dels parlants en el desenvolupament cultural a escala mundial (1974: 76-77).

Tot seguit, ens fixem en les tres actituds respecte de l'estàndard proposades per Garvin i Mathiot. La primera és la *lleialtat lingüística* –terme encunyat per Uriel Weinreich, especialista en contacte de llengües (vegeu 2.4.2)–, que serveix als parlants per mantenir viva una llengua i si és necessari defensar-la, i actua contra la intervenció forastera –ja sigui des del punt de vista del corpus o de l'estatus (cf. 2.2.1). La segona actitud és l'*orgull*, que sent un parlant d'una llengua. Efectivament, sense aquesta actitud i l'anterior, el procés de substitució és més factible. L'última actitud és la *consciència de norma* (*awareness of the norm*), que, com hem vist abans a propòsit de la funció de marc de referència, és una manera que té la societat de prendre's la norma lingüística (vegeu 2.3). Per acabar, afegim les quatre característiques que segons Tauli ha de tenir la llengua ideal:

1. Must do all the jobs necessary for its purpose, the means of communication, i.e. it must convey all necessary information and shades of meaning;
2. It must be economical, i.e. as easy for the speaker and the listener as possible;
3. It must have an aesthetic form;
4. It must be elastic, i.e. easily adaptable to new tasks, i.e. for expression of new meanings. (1974: 59-60)

2.2.3 Procés d'estandardització

"A language is a dialect with an army and a navy", Max Weinreich

A 2.2.1 hem vist com la *planificació lingüística* i l'*estandardització* tenen una relació ben estreta. En aquest apartat aclarim què entenem pel segon, per no confondre'l amb el primer. En paraules de Lamuela:

L'estandardització no és altra cosa que l'adequació de les llengües als requeriments propis de les societats modernitzades. L'escolarització obligatòria, les institucions polítiques que impliquen –o volen implicar– tota la població i un sistema d'ocupació complex i, almenys potencialment, obert demanen la disponibilitat d'una forma de llengua acceptada generalment i adequada per a tots els usos existents en aquesta mena de societat. (1994: 113)

La llengua és, doncs, un element cohesionador i un senyal d'identitat, i aquests darrers segles han sorgit moltes llengües estandarditzades per motius nacionals i de reafirmació cultural. Ninyoles destaca

el paper de la modernització en l'estandardització d'una llengua quan diu que "la creixent comunicació entre les poblacions, l'augment de l'activitat comercial, la major mobilitat geogràfica operats en les nacions occidentals a partir del Renaixement han estat fenòmens inseparables del procés d'unificació lingüística" (1989: 67). Així, les societats en vies de desenvolupament necessiten que la seva llengua serveixi de punt comú per als membres que en formen part, un senyal d'identitat, i que alhora sigui una eina útil, "acceptada generalment i adequada per a tots els usos existents en aquesta mena de societat" (Lamuela, 1994: 113). És així com la llengua, en aquest procés de creació de nacions, ha tingut un paper fonamental en la recerca de la identitat nacional, de manera que ha esdevingut un símbol: "Thus, language planning is *nationality* planning as well, and in this respect, it is different from industrial or agricultural planning which, at best, begin as *national planning*. (...) It is not important that the variety being produced is increasingly unlike anyone's real mother tongue or grandmother tongue" (Fishman, 1974: 89).

En el context d'aquesta discussió, el sociolingüista alemany Heinz Kloss estableix una dicotomia que ha tingut una acceptació ben àmplia i que ha servit de base per a distingir el concepte de *llengua* i *dialecte*⁴⁴. Explica que hi ha dues menes de varietats lingüístiques, que alhora serveixen per decidir què és una llengua i què no (1967: 29). D'una banda, proposa el terme *llengua Abstand* (*Abstandsprache*), que parafraseja per "llengua per distància" (a partir del mot alemany *Abstand*, 'distància'). Considera que és un criteri purament lingüístic, basat en les diferències comprovables (llavors, empíriques) que hi ha entre llengües (1967: 30). De l'altra, creu que existeix una classe de llengua més, l'*Ausbausprache*, que parafraseja per "llengua per elaboració" (a partir del nom de verbal alemany *Ausbau*, 'construcció'). Kloss apunta que aquest concepte és més aviat sociològic (1967: 30) i es basa en el fet que la llengua *Ausbau* s'ha anat modelant per tal de ser-ho per diferents raons (literatura pròpia, creació de nacions...), de manera que s'ha acabat estandarditzant i, llavors, s'ha independitzat dins del contínuum lingüístic, en què prèviament es consideraven dialectes d'una mateixa llengua⁴⁵. De tota manera, Kloss tampoc no considera que siguin dues menes de llengua totalment diferents, sinó que són purament dos criteris per distingir llengües i que és possible que una varietat lingüística tingui aspectes de totes dues classes:

Many of the leading tongues of the world, among them English, French, and German, are both *abstand* and *ausbau* languages, i.e., they are called languages both because of having been made over and because of their intrinsic distance from all other languages. But a great many other tongues fall into that category ('languages') merely by virtue of their being *ausbau* languages. If one asked whether a given language would be accorded that designation if its speakers had adopted a closely related standard language as their chief medium of literary expression, one would probably be surprised at how many would have to be classified as mere dialects (or clusters of dialects). (1967: 30)

És per això que es pot considerar que una llengua pot tenir un grau més elevat d'*Ausbau* o *Abstand*. Un dels exemples que es consideren més representatius per entendre què és una llengua *Abstand* és el basc, atès que trenca totalment el contínuum lingüístic de les llengües de la península Ibèrica, és una llengua isolada (vegeu Joseph, 1987: 2). Uns altres casos del context europeu que es consideren llengües *Abstand* són, segons Wright (2004: 48), l'hongarès i el finès, que estan enclavats al contínuum eslàvic i escandinau –alguns autors consideren que estan emparentats d'una manera distant dins la família ugrofinesa (vegeu Junyent (1989: 101-141)–, i l'albanès, de l'indoeuropeu però d'una branca pròpia. En canvi, un dels casos més característics de llengua *Ausbau* és el contínuum lingüístic eslàvic occidental, el polonès, el txec i l'eslovac. Un altre dels més citats per al concepte de llengua per elaboració ha estat el

⁴⁴ Després d'una llarga investigació de caràcter antropològic, el primer cop que en parla és a l'obra del 1952 *Die Entwicklung neuer germanischer Kultursprachen*. Però al cap d'un temps Kloss dedica un article a aquesta qüestió (1967).

⁴⁵ Per a aquesta qüestió, es pot consultar Lamuela (1994: 26-29), en què parla de la noció de *diasistema* i estableix uns criteris que es poden fer servir per distingir *llengua* de *dialecte* en un context en què hi ha un contínuum lingüístic (com ara el territori de les llengües romàniques). També es pot consultar Weinreich (1954).

cas del serbocroat, que utilitza alfabet diferents segons el país: a Sèrbia, el ciríl·lic, i a Croàcia, el llatí⁴⁶. Aquests dos exemples demostren que el concepte de llengua Ausbau és sociològic i que va molt lligat a la idea d'identitat nacional, tal com diu Sallabank: "Others, such as Danish or Urdu, have established their identity by emphasising features which distinguish them from related languages" (2013: 45).

Alguns autors han matisat, ampliat i fins i tot posat en dubte la dicotomia proposada per Kloss (vegeu per a aquesta qüestió Muljačić, 1986 i la bibliografia que s'hi cita), perquè, tal com observa Muljačić (1995: 22), en un món cada cop més globalitzat és molt difícil graduar la distància lingüística i fixar que una llengua és *Abstand*. També observa que el concepte *Ausbau* és molt relatiu: "toda 'lingua por elaboración' (...) 'conquista', por así decir, o seu propio espacio dialectal, creando deste xeito a respectiva lingua por distanciamiento e non á inversa" (1995: 22). També Joseph (1987: 1-3) pren el model de Kloss, però hi afegeix un tercer punt de vista per destriar una llengua: els factors polítics, perquè considera que una situació política de dominància pot atorgar estatus de llengua a una varietat. Alguns autors més, com ara Lamuela (1994: 11-29) i Trudgill (2004), han fet servir el model de Kloss.

Un altre dels models més importants i funcionals per definir el procés d'estandardització d'una llengua és el del noruego-nord-americà Einar Haugen⁴⁷. El propòsit d'aquest procés és la fixació, en una societat, d'una varietat que gaudeixi d'una bona acceptació social. Aquest esquema està pensat inicialment per al cas del noruec estàndard, que tenia una disputa força llarga en el temps per la legitimitat de dues varietats: el *bokmål*, molt semblant al danès i de l'alta societat, i el *nynorsk*, típica de les contrades de l'oest de Noruega i concebuda com el parlar genuí i camperol (vegeu 3.2.3)⁴⁸.

Normalment el procés d'estandardització de Haugen ha sorgit en comunitats més aviat minoritàries (vegeu 2.4.1) que el necessitaven per donar cohesió a la llengua per una qüestió de supervivència. Tanmateix, els exemples que Haugen (1983: 277-287) va explicar en l'exposició (l'adopció del sistema mètric als Estats Units, el problema de la igualtat de sexes a les llengües i un exemple de la morfologia del noruec) palesen que aquest sistema es pot aplicar a qualsevol llengua, fins i tot, en llengües majoritàries. Sorgeix a partir de la detecció d'una necessitat a la llengua (1983: 286), basant-se en la noció de *language planning* (cf. 2.2.1) per solucionar aspectes lingüístics. Aquest procés, a més, s'ha d'emmarcar en la teoria de l'*ecologia del llenguatge* proposada pel mateix Haugen (cf. 2.1.1).

El model de Haugen (1983: 269-286) fixa un procés de quatre fases: la selecció, la codificació, l'extensió social del coneixement i l'ús, i l'elaboració funcional. Aquestes es divideixen en dos eixos: el primer és la *norma* (les dues primeres fases), que Haugen anomena *political planning*; el segon és la *funció* (les altres dues), que té el nom de *cultivation* (Boix i Vila, 1998: 297). Alhora, Haugen aplica la distinció de Kloss (1969) entre la planificació de l'estatus i la del corpus: la primera fase i la tercera depenen de la societat (estatus) i la segona i la quarta, d'especialistes en llengua (corpus) –lingüistes i escriptors, segons Haugen (1987: 59). Les fases no han de ser necessàriament seqüencials (Bastardas, 1996: 96) i és un procés més aviat cíclic (Haugen, 1987: 59), cosa que explica a partir d'unes observacions al seu model per Neustupný, Fishman, Rubin, etc. (vegeu *infra*)⁴⁹.

⁴⁶ Per a la qüestió dels alfabet i de la importància que tenen per a la diferència entre llengua escrita i oral, es pot veure Viana (1995: 121-128) i Wright (2004: 51-52), i per al cas del serbocroat i de l'antiga Iugoslàvia es pot consultar Calvet (1999: 248-255).

⁴⁷ Trudgill (2013: 115-117) reconeix que tant Kloss com Haugen van contribuir amb les seves teories (*Abstand/Ausbau* i el procés d'estandardització respectivament) en la tasca de distingir entre *llengua* i *dialecte*.

⁴⁸ El primer cop que va presentar la proposta va ser a *Language conflict and language planning. The case of modern Norwegian* (1966), però més endavant va anar fent-hi modificacions i ampliacions, i en la majoria dels casos s'ha explicat seguint Haugen (1983).

⁴⁹ Per a una revisió del model de Haugen a partir de les esmenes d'aquests autors esmentats es pot veure Vallverdú (1980), Lamuela (1994) i Pueyo i Turull (2003).

La primera fase, la *selecció*, consisteix a triar la varietat de la llengua que es vol promocionar, que comporta la identificació del problema i l'assignació de normes. Com hem vist abans, l'estàndard és supradialectal i, per tant, s'ha de seleccionar la varietat que ha de servir de base. Sobre aquesta qüestió, Polanco (1984: 115-117) explica que hi ha quatre opcions de selecció:

- a) **Unitarista**: una sola llengua estàndard basada en un sol dialecte geogràfic. Ex.: castellà, francès, alemany, italià..., amb diferents graus i matisacions.
- b) **Composicional**: una sola varietat estàndard creada a partir d'una aportació –més o menys igualitària– de diferents varietats geogràfiques. Exemples: la *koinè* grega hel·lenística, els dialectes moderns del noruec d'Aasen, l'*euskara batua*, el català...
- c) **Autònoma**: “Coexisteixen (...) com a adaptacions a realitats diatòpiques diferenciades grups de normes distints (...) considerats simples manifestacions alternatives d'una única varietat estàndard” (1984: 115). Exemples: serbocroat i moldau-romanès (amb dos alfabetes), i anglès britànic/americà i portuguès brasiler/europeu.
- d) **Independent**: “Coexisteixen diverses varietats estàndards (...) úniques i no-alternatives per als respectius –grups de– dialectes” (1984: 115). Exemples: els diversos estàndards escandinaus, el txec i l'eslovac, el gallec i el luso-brasiler, etc.

Tanmateix, tal com indica Haugen (1987: 59-60), la selecció també pot comportar una decisió política d'un estat, que triï una llengua en comptes d'una altra, com el restabliment del gaèlic irlandès per l'anglès o de l'hebreu pel jiddisch (Haugen, 1987: 59). Ja hem vist que aquesta fase arrenca a partir d'una situació de conflicte lingüístic o de la detecció d'un problema (*problem-solving*, cf. 2.2.1).

La segona fase, la *codificació*, té a veure amb l'estructura, el sistema lingüístic (corpus), i consisteix a establir normes d'ús del codi lingüístic en els diferents vessants: ortogràfic, fonètic, morfològic, sintàctic i lèxic. Concretament Haugen proposa tres parts. La *graphization*, que exemplifica amb l'elecció de l'alfabet –que de vegades no és gens trivial perquè l'escriptura de la llengua pot estar condicionada per aspectes polítics o religiosos (casos com el serbocroat i el turc en són bons exemples). En segon lloc proposa la *grammatication*, que es tracta de donar normes gramaticals (recollides en gramàtiques). I, en darrer lloc, la *lexication*, que és la selecció del lèxic (recollida en els diccionaris). Segons Haugen (1983: 271), han de ser especialistes els qui fixin les normes del codi. Així, seran o escriptors i lingüistes reconeguts, o institucions lingüístiques. En el primer cas tenim el model anglosaxó o l'alemany, que no disposen de cap acadèmia. La segona opció, que és més habitual, són les acadèmies, com ara l'Academia de la Crusca, l'Académie Française, la Real Academia Española o l'Institut d'Estudis Catalans (vegeu 2.3.2).

La tercera fase, l'*extensió social del coneixement i l'ús*, forma part de l'eix de la societat (estatus). Implica una difusió de la varietat estandarditzada a través de l'educació (*educational spread*), que s'ha de fer mitjançant accions polítiques, lleis i òrgans que s'encarreguin de difondre'l. També cal destacar els mitjans de comunicació, que necessàriament han de seguir els preceptes de la llengua normativa⁵⁰. Aquesta fase comporta que un govern oficialitza la varietat estandarditzada, de manera que es regula amb una sèrie de lleis per atorgar-li caràcter d'oficial i obligar les institucions a fer-la servir i, fins i tot, segons Bastardas, pot portar a la “proscripció de les altres varietats” (1996: 101). Aquest autor també distingeix (1996: 100-104) dues etapes d'aquesta fase: d'una banda, l'*extensió del coneixement*, en què els planificadors han de difondre les solucions adoptades entre la comunitat, començant per formar els formadors i difusors (personal docent, correctors, periodistes...); i, de l'altra, l'*extensió de l'ús*, en què els

⁵⁰ “Those who have an authority over schools or over mass media like radio and television introduce it as a medium of instruction and entertainment or at least as a subject to be taught. Laws and regulations are promulgated to encourage or discourage its use” (Haugen, 1983: 272).

parlants adopten aquesta varietat “per a la totalitat de les seves comunicacions formals” per consolidar “la regulació centralitzada del comportament lingüístic públic” (1996: 104).

Per acabar, la quarta fase, l'*elaboració funcional*, es torna a centrar en la funció de la llengua i en el corpus, i tracta de renovar-se contínuament: innovació terminològica, desenvolupament estilístic segons l'àmbit d'ús de la llengua, etc. (vegeu 3.1.1). Aquesta és l'etapa del procés per confeccionar la varietat estàndard, que és dinàmica i canviant (cf. 2.2.2). És per aquest motiu que s'ha dit que aquesta fase no s'acaba mai, atès que comporta l'adaptació de la llengua a la modernitat:

Diccionaris terminològics, principis de llenguatge científic, lèxics específics, normes estilístiques segons els diversos gèneres i registres, etc., caracteritzaran aquesta fase, sovint mai no acabada –en un context sociotecnològic com l'actual– i amb molta més participació dels usuaris que no pas en les etapes precedents. (Bastardas, 1996: 105)

En efecte, una de les funcions de l'estàndard és la participativa (cf. 2.2.2), que en aquesta fase té un paper cabdal. De fet, Bastardas adverteix que pot passar que els usuaris, sense criteris prou rigorosos, “poden posar en ús formes i estructures determinades que no seran sempre vistes com a acceptables pels prescriptivistes” (1996: 105), de manera que els codificadors hauran d'intervenir-hi, per bé que poden fracassar i que la forma en disputa s'estengui del tot (vegeu 3.2.2). Llavors, segons aquest autor, en aquesta etapa el paper dels usuaris especialitzats (periodistes, científics, professors...) és crucial per establir un sistema de registres, i una especialització terminològica i estilística, que possiblement la varietat estandarditzada no té prou desenvolupats (vegeu 3.1.1 i 4.1).

Ja hem esmentat que s'han fet algunes esmenes al model de Haugen, per bé que aquest autor no les accepta íntegrament sinó que les incorpora al seu model sense alterar l'esquema. Així, una cinquena fase que Neustupný proposa és la *cultivation*, que Haugen integra en aquesta quarta fase (vegeu *supra*). Lamuela explica aquest fet a partir de la distinció entre la *compleció* i el *cultiu*:

En aquest sentit, es poden determinar dos aspectes de la vehiculació. Un està en relació amb la feina que podríem anomenar de laboratori i és la difusió de les formes sortides de la codificació i dels treballs que Haugen anomena d'elaboració. L'altre és el procés de vehiculació en sentit més precís, que comporta l'adopció de fet o el rebuig de les formes difoses pels planificadors lingüístics, l'eventual aparició de formes creades pels usuaris i la incorporació d'aquestes formes noves a un sistema estilístic en procés de reajustament. Anomenaré *compleció* els treballs de tria de les noves propostes lexicals i sintàctiques destinades a subvenir a les necessitats d'ampliació funcional, i usaré el terme *cultiu* en el sentit restringit de l'atenció al procés de diversificació estilística i de les intervencions corresponents. (1994: 128-129)

Cal esmentar que el concepte de *cultiu* va ser encunyat pel Cercle Lingüístic de Praga per designar l'esforç de la lingüística per “obtenir el perfeccionament i el desenvolupament de la llengua literària” (Lamuela, 1994: 128), és a dir, aquest significat no s'ha perdut pas en aquesta aplicació al cas de l'estàndard (vegeu 3.2.1). De fet, senzillament hi ha hagut un repartiment de les responsabilitats perquè, a banda dels escriptors, uns altres agents s'hauran de preocupar de difondre un model de llengua de referència i adequat a cada àmbit: “La noció de cultiu implica l'activitat dels qui fan una feina basada en l'ús de la llengua –periodistes, actors, professors...– i, al mateix temps, la dels tècnics de planificació lingüística, que s'hauran d'ocupar d'orientar l'ús” (1994: 141).

2.3 VARIETAT NORMATIVA

2.3.1 Concepte de *norma*

Tot seguit fem una revisió del concepte de *norma*, basant-nos en els estudis dels autors més representatius. Podríem començar dient que la norma és una necessitat de qualsevol comunitat lingüística:

Aquesta convenció social que és l'ús correcte és necessària perquè una comunitat lingüística pugui existir amb normalitat. Els parlants necessiten i reclamen normes que guïin el seu ús lingüístic, igual que necessiten normes per a desenvolupar qualsevol altra activitat social. Sense normes compartides, assumides i seguides, senzillament no hi ha societat. L'existència de normes per a l'ús considerat correcte satisfà una de les necessitats bàsiques dels membres d'una comunitat lingüística: la necessitat de seguretat en la seva activitat comunicativa. (Bibiloni, 1997: 26)

Ara, tal com destaca Haugen (1987: 35), la *norma* és un ideal: "It may refer to a standardized language like French, codified in grammars and sanctified by an Academy, taught in schools, and written by authors –but spoken by no one, except under duress". Un dels primers autors que es preocupa per la noció de *norma*, o *llengua correcta*, és Jespersen (1993: 111-138)⁵¹, que estableix set criteris per tal de caracteritzar-la: el de l'autoritat (com és ara un ministeri o una acadèmia), el geogràfic (a quina zona es parla "més bé"), el literari (els escriptors més influents), l'aristocràtic (els sociolectes), el democràtic (basat en l'ús i un criteri quantitatiu), el lògic (seguint el criteri de la simplicitat del sistema i la racionalitat) i l'estètic (el de la paraula més "bella"). Aquest autor adverteix que cap d'aquests criteris no pot ser decisiu tot sol, i esmenta les bondats de cadascun i les semblances que tenen⁵².

Els set criteris de Jespersen, sens dubte, van tenir transcendència. Ara, no va ser fins a mitjan segle xx que no es va fer un dels intents teòrics més sòlids i més comentats del concepte de *norma*. Es tracta de l'estudi del lingüista romanès (nascut a l'actual Moldàvia) Eugenio Coseriu, "Sistema, norma y habla" – citat aquí per Coseriu (1962: 11-113)–, en què va introduir un tercer element a la dicotomia saussureana de la *llengua* i la *parla*, que és la *norma* (vegeu l'esquema de 1962: 95). Aquesta es divideix en dues: la norma objectiva, que és aquella "abstracció de l'ús que fem els parlants d'una llengua" i la norma prescriptiva, que és el "conjunt d'usos sancionats com a correctes per una autoritat reconeguda" (Cuenca, 2001: 17). Coseriu exposa el següent de la primera:

Aclaremos, además, que no se trata de la *norma* en el sentido corriente, establecida o impuesta según criterios de corrección y de valoración subjetiva de lo expresado, sino de la norma objetivamente comprobable en una lengua, la norma que seguimos necesariamente por ser miembros de una comunidad lingüística, y no aquella según la cual se reconoce que «hablamos bien» o de manera ejemplar, en la misma comunidad. Al comprobar la norma a la que nos referimos, se comprueba *cómo se dice* y no se indica *cómo se debe decir*: los conceptos que, con respecto a ella, se oponen son *normal* y *anormal*, y no *correcto* e *incorrecto*. El hecho de que las dos normas puedan coincidir no nos interesa aquí; cabe, sin embargo, señalar que muchas veces no coinciden, dado que la «norma normal» se adelanta a la «norma correcta», es siempre anterior a su propia codificación. (1962: 90)

Sens dubte el concepte de *norma* que Coseriu va definir ha estat crucial per entendre com ha resultat la codificació de les llengües a final del segle passat, a partir de la descripció del llenguatge (1962: 106) en

⁵¹ Cal aclarir que citem aquesta obra per la traducció catalana, però Jespersen la va escriure el 1925.

⁵² Per a una anàlisi dels set criteris de Jespersen, vegeu: Vallverdú (1973: 91-100), que fa una crítica de cadascun; Cabré (1999: 24-26), que els contraposa amb el pensament de Noreen, i Joseph (1987: 115-126), que compara els criteris de Jespersen amb els tres de Ray (*efficiency*, *rationality* i *commonalty*) i crea el seu propi model.

comptes de la prescripció –aquesta discussió la veurem a 2.3.3. La seva distinció parteix de les idees de Saussure, per bé que resulten totalment adaptades al seu model. Coseriu (1962: 98) prefereix parlar de *sistema* en comptes de *llengua*, perquè és un “conjunto de «imposiciones»”, però també un “*conjunto de libertades*, puesto que admite infinitas realizaciones y sólo exige que no se afecten las condiciones funcionales del instrumento lingüístico”. Per exemplificar-ho elabora una imatge sobre un pintor, que només pot pintar dins el límit de la tela, mentre que la *norma* és per al parlant una limitació, una imposició social i cultural de realitzacions obligades, que varia segons la comunitat lingüística⁵³. L'autor mexicà Luis Fernando Lara també estudia amb detall el concepte de *norma* (1976) i en dona la següent definició:

Entiendo por *norma* un modelo, una regla o un conjunto de reglas con cierto grado de obligatoriedad, impuesto por la comunidad lingüística sobre los hablantes de una lengua, que actúa sobre las modalidades de actualización de su *sistema* lingüístico, seleccionando de entre la ilimitada variedad de posibles realizaciones en el uso, aquellas que considera *aceptables*. (1976: 110)

En efecte, aquesta visió de Lara conté aspectes de les dues normes coserianes, i hi introdueix la idea de l'actualització del sistema, que implica dinamisme. L'autor contraposa les idees de qui ell diu que va ser el primer a parlar-ne (1976: 25) –el lingüista danès Hjelmslev, de l'escola de Copenhaguen–, de Coseriu i de l'Escola de Praga (especialment Havránek). Lara (1976: 7-22) considera que hi ha hagut sempre una confusió en la paraula *norma*. D'una banda, creu que té el valor de “regla”, de “model exemplar”, com una mena de llei; d'una altra banda, també “es lo usual, lo habitual” (1976: 9), i proposa de parlar de *norma* seguint un criteri estadístic, d'allò que és normal segons la freqüència en l'ús⁵⁴. De Coseriu, Lara explica (1976: 49-81) que la seva teoria és monista perquè considera que la *norma* és un sistema d'isoglosses que fa de pont entre la *parla* i el sistema de trets distintius de la *llengua* (1976: 73). Respecte de l'Escola de Praga, Lara (1976: 83-104) es fixa en el fet que la manera com ha tractat la qüestió de la norma és des d'un punt de vista prescriptiu i força lligat a la idea de la puresa de la llengua (vegeu 2.4.2).

Joan Costa (2000) fa una revisió de les idees sobre la *norma* dels autors que hem vist fins ara, i resumeix nou definicions sobre l'objectiva (la primera de la distinció de Coseriu) de Hjelmslev, Coseriu, Havránek i Lara (2000: 90-94):

La norma és un sistema (o conjunt, fons o complex) de les realitzacions individuals concretes normals comunes usades regularment, que funciona com un ideal que s'imposa (realitzacions obligatòries o imposicions socials), que és l'acceptable per al grup social (o relacions interestràtiques admeses) i que manifesta l'equilibri del sistema (com es practica el sistema en un moment donat). (2000: 92)

Costa (2000: 99-102) també examina el concepte de *norma prescriptiva*, a partir de citacions de Hjelmslev, el Cercle Lingüístic de Praga, Havránek, Coseriu, Haugen i Lara. No en proposa una definició pròpia, sinó que reconeix que la més acceptable és la de Lara (vegeu *supra*), de la qual destaca el grau elevat d'obligatorietat (autoimposat per la comunitat lingüística en qüestió) i la selecció de formes d'un conjunt il·limitat de realitzacions que l'ús permet, que la comunitat considera acceptables. Costa també adverteix (2000: 93), a través de Hjelmslev, de la coincidència entre la norma objectiva i la prescriptiva perquè comparteixen alguns trets (entre més, que totes dues són una abstracció metodològica). És per aquest motiu que es pregunta fins a quin punt aquestes formes no són triades per l'observador (2000:

⁵³ Coseriu també creu que aquesta distinció és molt valuosa per entendre el mecanisme del canvi lingüístic (1962: 107), que veurem amb més detall a l'apartat 3.2.2.

⁵⁴ Aquesta consideració de Lara no sembla que hagi de ser gaire positiva per a les llengües subordinades (vegeu 2.4.2), per tal com una construcció normal pot ser una forma pròpia de la llengua dominant que no encaixa en el sistema de la llengua subordinada, però que es fa servir més que no la forma genuïna.

93); per tant, qui ha de ser l'encarregat de fixar la norma (en els dos sentits). Per aclarir aquesta qüestió, serà útil veure què considera per "activitat normativa" Schlieben-Lange:

- 1) "*Décrire ce qu'on a déjà dit. Elle consacre, donc, une norme quelconque qui existe déjà, un ergon. Par là, l'activité normative se place en dehors de l'histoire. Elle est, par définition, statique.*"
- 2) "*L'activité normative choisit et consacre des préjugés*", que implica que cap manera de parlar és millor, sinó que ha estat escollida (per tant, prescrita). Diu que aquests prejudicis no han de ser forçosament negatius, sinó que són resultat de l'activitat de l'esperit.
- 3) "*La norme linguistique est un des éléments du contrôle social, comme les idées à propos des valeurs morales et éthiques.*"
- 4) "*L'activité du précepteur linguistique est un acte d'explicitation de conscience linguistique. Nous partons de l'idée que chaque sujet parlant dispose d'une conscience linguistique qui présente des analogies avec la structure de la conscience de soi-même.*" (1976: 129-130)

La conclusió que extraiem és que la norma prescriptiva és estàtica, arbitrària (perquè es basa en una elecció del gramàtic, basada en *préjugés*) i un element de control social. Per tal d'explicar aquesta última característica (les altres les veurem a 2.3.2 i 2.3.3), cal endinsar-se en l'àmbit de la sociologia:

Aquestes normes compartides constitueixen un autèntic consens social interioritzat com a normal pels membres de la comunitat a través del procés de socialització. És així com cada comunitat lingüística desenvolupa un marc normatiu que determina el comportament dels seus membres, de tal manera que les persones que es desvien de l'estàndard de comportament acceptat com a normal esdevenen uns inadaptats, extravagants o marginats. (Mollà, 2002: 90-91)

Quina és la naturalesa d'aquestes normes autoimposades per la societat? Un dels sociòlegs més reconeguts, Pierre Bourdieu, pot ajudar a respondre-hi: "Il y a, bien sûr, l'habitus, cette disposition réglée à engendrer des conduites réglées et régulières en dehors de toute référence à des règles ; et, dans les sociétés où le travail de *codification* n'est pas très avancé, l'habitus est le principe de la plupart des pratiques". (1987: 82). Segons Bourdieu, doncs, és l'*habitus*⁵⁵ el que causa que hi hagi normes a la societat avui dia i, per tant, la llengua (que és una eina que es fa servir quotidianament) no queda pas exclosa d'aquesta "formalisation", que és la codificació⁵⁶ (Bourdieu, 1987: 94-105). D'entrada, aclareix que la llengua no és estrictament un codi, per tal com "elle ne le devient que par la grammaire, qui est une codification quasi juridique d'un système de schèmes informationnels" (1987: 98). Bourdieu (1982) exposa una imatge anomenada *capital* o *mercat* lingüístic⁵⁷, que es caracteritza per una llei de formació de preus particular segons el valor del discurs:

...l'échange linguistique est aussi un échange économique, qui s'établit dans un certain rapport de forces symbolique entre un producteur, pourvu d'un certain capital linguistique, et un consommateur (ou un marché), et qui est propre à procurer un certain profit matériel ou symbolique. Autrement dit, les discours ne sont pas seulement (ou seulement par exception) des signes destinés à être compris, déchiffrés ; ce sont aussi des *signes de richesse* destinés à être évalués, appréciés et des *signes d'autorité*, destinés à être crus et obéis. (1982: 59-60)

⁵⁵ Vegeu Bourdieu (1986) per a la relació entre *habitus*, *codi* i *codificació*.

⁵⁶ La codificació, segons Bourdieu, "est une opération de mise en ordre symbolique, ou de maintien de l'ordre symbolique, qui incombe le plus souvent aux grandes bureaucraties d'Etat" (1987: 93) i "rend les choses simples, claires, communicables ; elle rend possible un consensus contrôlé sur le sens, un *homologein* : on est assuré de donner le même sens aux mots. C'est la définition du code linguistique selon Saussure : ce qui permet à l'émetteur et au récepteur d'associer le même son au même sens et le même sens au même son" (1987: 101).

⁵⁷ Vegeu també Perrenoud (1999) per a una interpretació d'aquesta teoria.

Aquesta metàfora permet explicar per quina raó la “llengua legítima” és protegida (codificada) constantment “par un travail prolongé d’inculcation contre l’inclination à l’*économie* d’effort et de tension qui porte par exemple à la simplification analogique (*vous faisiez* et *vous disiez* pour *vous faites* et *vous dites*)” (1982: 51). Per tant, malgrat la tendència a la regularització del sistema, que amb aquest exemple queda clar que de vegades és irregular, la codificació –o la norma prescriptiva (vegeu 2.3.3)– pot actuar per contrarestar-la. De fet, Tauli, un dels autors que han contribuït més a la teoria del *language planning* (cf. 2.2.1), creu que la llengua és en certa manera un codi creat per la societat: “The striving for a correct and good language are [sic] based on the two basic characters of language, as a social phenomenon and as a means. Language is a social code. The codes of society are in general normative. The linguistic norm is inherent in the nature of language” (1974: 50).

2.3.2 Acadèmies de la llengua

A l'apartat anterior ens preguntàvem qui era l'encarregat de “triar la llengua legítima”, les formes que havien de configurar la llengua codificada d'aquesta norma (prescriptiva o objectiva). Un autor català que ha estudiat en profunditat la normativa, Joan Solà, es fa també aquesta pregunta (1999b: 11-13), mirant de definir la *norma* amb paraules de Coseriu, i en detecta dues classes: la norma 1 (que seria l'objectiva de Coseriu) i la norma 2 (la prescriptiva). En el primer cas proposa que siguin les elits intel·lectuals i els grups socials allunyats del poder (com ara els professionals de la llengua), i en el segon cas, les acadèmies i prou. En aquest apartat, doncs, ens fixarem en aquestes últimes. Les altres possibilitats s'exploraran a 2.3.3. Tauli també pensa que, històricament, les acadèmies són les principals impulsores de l'activitat normativa de la llengua: “In many countries there are official authoritative private institutions which deal with standardization or language planning⁵⁸. The older pattern of these institutions is represented by Academies”, per bé que “no language planner or body of language planners can ever claim that he has the absolute truth, for nobody is guaranteed against errors” (1974: 63). A què pot ser degut el fet que necessitem una institució que legítimi la llengua correcta? Una altra vegada Bourdieu pot aclarir aquesta qüestió:

Parler de *la* langue, sans autre précision, comme font les linguistes, c'est accepter tacitement la définition *officielle* de la langue *officielle* d'une unité politique : cette langue est celle qui, dans les limites territoriales de cette unité, s'impose à tous les ressortissants comme la seule légitime, et cela d'autant plus impérativement que la circonstance est plus officielle (mot qui traduit très précisément le *formal* des linguistes de langue anglaise). Produite par des auteurs ayant autorité pour écrire (...), cette langue d'État devient la norme théorique à laquelle toutes les pratiques linguistiques sont objectivement mesurées. (1982: 27)

El concepte de l'oficialitat, que sembla segons Bourdieu que la societat fins al moment l'ha aplicat per viure, causa aquesta necessitat de tenir una institució que legítimi (oficialitzi) la llengua. Segons Cobarrubias, la primera institució codificadora de la llengua va ser l'Accademia della Crusca, “founded in 1582 and devoted to eliminating the ‘impurities’ of the language varieties that were not modelled after the Truscan dialect” (1983: 59). És així com la primera acadèmia va néixer amb l'objectiu de “depurar” la llengua, de fer-la més pura (continuarem la discussió a 2.4.2), és a dir, amb un punt de vista prescriptiu i intervencionista, la norma 2 de Solà. Aquesta fundació va ser la culminació d'allò que Dante uns quants

⁵⁸ Noteu la confusió de Tauli d'aquests dos termes i el que hauria de ser en aquest cas: *codification*. Vegeu, però, què en diu Tauli, que no fa servir els termes inconscientment: “The principle of freedom is relevant also regarding the problem of language *standardization*, by which here is meant prescription of linguistic norms by an official or authoritative private institution that decrees what is correct and what is incorrect in a language. The norm may be more or less voluntary or compulsory” (1974: 62).

segles abans ja havia reivindicat, la legitimitat del “vulgari eloquentia”, és a dir, de les llengües vernacles o, més ben dit, romàniques (vegeu Viana, 1995: 37-45):

En el període de temps comprès entre l'últim quart del segle XV i el primer del XVI es va produir, doncs, el triomf de l'humanisme renaixentista en llengua vulgar i, per tant, aquest període s'ha de considerar com una etapa fonamental de la nostra història lingüística, potser la més important, perquè és aquella en la qual es va produir el pas definitiu de l'Europa llatina a l'Europa de les llengües nacionals. (Nadal, 1992: 58)

Al segle següent, el 1615, el cardenal Richelieu va fundar l'Académie Française, seguint els criteris de la italiana⁵⁹. La manera de fer, però, de la francesa és la que més va marcar la de moltes que van anar sorgint, com ara l'espanyola (el 1713), la sueca (el 1786) i l'hongaresa (el 1830), segons Haugen (1972: 169), que també explica que el cas de l'anglès és peculiar, atès que per raons històriques de rivalitat, “the English resisted any French idea, especially one in which they could sniff the odor of authoritarianism, and in the long run they accepted instead the decrees of a private citizen, Samuel Johnson, whose dictionary (1755) became the first important arbiter of English”. Aquest factor, segons Joseph (1987: 112), va comportar que fos innecessari que es creés cap acadèmia⁶⁰. De fet, segons Pitarch (1996: 81), avui dia un dels òrgans que a la pràctica regula la llengua anglesa és la BBC. El model anglès, doncs, és un exemple que serveix per demostrar que el fet de tenir una acadèmia no és imprescindible per codificar una llengua, és a dir, que no cal un òrgan oficial (en el sentit de Bourdieu), sinó que pot ser una iniciativa que es prengui particularment per una corporació de mitjans de comunicació com la BBC, per les universitats, o més elits intel·lectuals⁶¹. Ara, també és possible que la codificació la porti a terme una persona sola –amb prou reconeixement per fer-ho– com ara el cas de Ben Yahuda per a l'hebreu o aquests altres citats per Haugen:

Names like Korais in Greece, Aasen in Norway, Štur in Slovakia, Mistral in Provence, Dobrovsky in Bohemia, Aavik in Estonia, and Jablonskis in Lithuania come to mind. These men were part linguists, part patriots, and their work left something to be desired as pure linguistics. (...) In Turkey the dictator Kemal Atatürk established a semi-official Turkish Linguistic Society in 1932, filled it with party members and school teachers, and gave them the job of planning the reformation of Turkish after he had officially abolished its Persian script and substituted Roman (1972: 170).

Aquest lligam de la llengua amb la identitat nacional (cf. *Ausbausprache* a 2.2.3) ha portat moltes comunitats lingüístiques a crear aquesta mena d'institucions, per tal que la codifiquessin amb la voluntat de preservar-la. Aquesta reivindicació, fins i tot, ha estat defensada per a varietats dialectals reconegudes com a tals, com és ara el cas de Llatinoamèrica⁶². Ja hem vist que la diferència entre dialecte i llengua no és nítida. Un dels símbols, doncs, que ajuden una llengua Ausbau a adquirir un estatus propi és el fet de tenir acadèmia. És així, doncs, com ha estat llargament dit que les llengües minoritàries –o més ben dit minoritzades (vegeu la discussió a 2.4.1)– necessiten una acadèmia darrere que les protegeixin. A més, en aquest afer sovint hi intervenen factors polítics:

Davant, doncs, de situacions marcades pel desequilibri entre els factors en joc, la proposta de deixar fer, de no intervenir-hi, no té res a veure amb cap modalitat de llibertat, malgrat la demagògia amb què siga presentada. Si bé ens hi fixem, la llibertat lingüística –la consigna de deixar al seu aire la

⁵⁹ Vegeu Joseph (1987: 58-78; 132-159) per a la codificació lingüística des de l'època grecollatina fins al sorgiment d'acadèmies de la llengua i per a un estudi de cas del control lingüístic exercit per l'acadèmia francesa, que es va dedicar a eliminar els *patois*. Vegeu també per a l'Académie Française Cooper (1989: 3-11) i Nadal (1992: 55-155) per a un estudi en profunditat del període en què van sorgir les acadèmies.

⁶⁰ Per a un estudi del cas anglès vegeu Milroy i Milroy (1985) i Cooper (1989: 146-149).

⁶¹ Hi ha la possibilitat que vagi a càrrec d'un ministeri estatal que reguli l'activitat codificadora de la llengua: o bé el ministeri d'educació mateix o bé amb un ministeri propi (Joseph, 1987: 113).

⁶² Per a la relació entre la Real Academia Española i les varietats americanes vegeu Guitarte i Torres Quintero (1974).

dinàmica de les llengües— es resol en una maniobra iniqua de repressió lingüística, des del moment que la tal llibertat d'acció és plantejada en exclusiva per a llengües minoritzades, a fi de debilitar-les més encara respecte de l'altra llengua que les manté desplaçades dels seus propis àmbits. Curiosament aquesta altra llengua no hi és tinguda en compte, en les reivindicacions de llibertat, atès que els mecanismes de control els té suficientment garantits. Així com els neoliberals del llenguatge pertanyen, com a norma, a comunitats lingüístiques poderoses —potser agressives—, sovint l'ostentació gratuïta de llibertats esdevé un parany obert de repressió. Comptat i debatut, el neoliberalisme és una estafa. (Pitarch, 1996: 72-73)

Certament, els conflictes polítics i nacionals poden enterbolir la qüestió, però és ben cert que les llengües que no tenen tants parlants i que a més conviuen amb llengües d'abast mundial necessiten una consideració especial. A més, Pitarch considera que el model d'acadèmia francès o espanyol era una mena de despotisme il·lustrat (vegeu 1996: 37-49). Pitarch en proposa un altre:

Fet i fet, la funció que la societat d'avui assigna a l'*autoritat lingüística* no és pas la de gendarme de l'idioma, sinó més aviat la de guia que hi oriente davant la dispersió. Enfront d'una concepció defensiva, intrínsecament estantissa, optem per un enfocament dinàmic, potenciador de la creativitat i de l'ús social. (...) Al capdavant, és evident que la funció social que ha de desplegar l'*acadèmia* és una funció delicada. (1996: 83)

Així, veiem que aquestes acadèmies han de fer un servei a la societat, més que no perseguir els qui no segueixin la norma. A més, Vallverdú (1968: 19; 31-32) també reivindica la necessitat que una acadèmia defensi les llengües minoritzades, per tal com tenen una sèrie de problemes (sovint relacionats amb les interferències de la llengua dominant) que fan que l'estatus de la llengua perilli. El propòsit de fundar una acadèmia és codificar el corpus de la llengua, per tal de garantir-ne l'estatus. Aquest factor és crucial per entendre per què Pitarch reclamava una acadèmia per al valencià (vegeu 4.1), tenint en compte la situació política del País Valencià (vegeu 1996: 139-214)

2.3.3 Varietat normativa i estàndard

L'estàndard i la normativa comparteixen molts trets i, fins i tot, pot ser que s'arribin a confondre. El propòsit d'aquest apartat és destriar aquests dos conceptes, per evitar aquesta confusió, a més d'ampliar la discussió que ha sorgit a 2.3.1 sobre la prescripció i la descripció. Marí (1992: 90) explica que la normativa "no és més que una part explícita de la norma social":

La codificació, com dóna a entendre Haugen, és tan sols una de les fases del procés d'estandardització, que requereix a més la difusió social de la codificació (...). En aquest sentit, hi ha una interacció constant i cíclica entre la proposta normativa, que es basa en l'observació de la norma social existent i tracta d'orientar-ne l'evolució, i la societat, que pren la normativa com a model de referència, li dóna operativitat pel fet d'assumir-la i elaborar-la en un repertori variat de registres gràcies al cultiu de la llengua en totes les situacions d'ús, de manera que apareix una nova norma social evolucionada, a partir de la qual el cicle es repeteix. (1992: 90)

És així com el model d'estandardització de Haugen permet d'entendre aquest factor crucial (cf. 2.2.3). Tot i així, abans de la proposta d'aquest autor, Jespersen ja delimita quina és la naturalesa de l'estàndard:

A més, ni el ministeri ni l'acadèmia no resolen tots els punts dubtosos. Sempre hi haurà punts en els quals hom no pot prendre o no ha pres cap decisió, especialment quan apareixen nous conceptes i noves paraules. Aquí, àdhuc entre els consellers del ministeri o a la mateixa acadèmia, pot haver-hi discussions sobre el que cal preferir, i mentre deliberen, fins que emeten un judici, és clarament inútil d'assenyalar el ministeri o l'acadèmia com a autoritat suprema. Per tant, ha d'haver-hi quelcom més

superior encara i, en conseqüència, en principi la referència a l'autoritat externa no decideix res. (1993: 112)

Jespersen no arriba a parlar d'*estàndard* (cf. 2.2.2), tot i que es veu clarament que intueix el que avui dia entenem per aquest concepte, atès que el parlant necessita una autoritat que avaluï l'ús dels mots que fa servir, entenent que la prescripció de normes (acadèmica) i l'ús actual (l'*estàndard*, dinàmic) van a ritmes diferents (cf. 2.3.2). De fet, segons Lamuela (1984: 70) –anant un pas més enllà–, la diferència també té a veure amb el model de Haugen, atès que la llengua codificada “no és encara el mateix que entenem habitualment per una llengua estàndard”, sinó que haurà de ser un procés reeixit de vehiculació de la varietat codificada:

Proposo, doncs, de fer una distinció entre *llengua codificada* i *llengua estandarditzada* i de definir aquesta darrera en uns termes que impliquen la forma lingüística en la funcionalitat: es podrà dir que una llengua ha passat per un procés d'estandardització quan disposi d'una varietat reconeguda amb valor d'ús general i dotada de caràcter referencial, és a dir, que resolgui a favor seu els problemes de concurrència de formes. (1984: 70)

Lamuela (1984: 73) observa que la varietat codificada corre el risc de ser “un mer producte de laboratori que hagi d'afrontar encara la prova d'ús”, malgrat que aquest fet “ens ajuda a relativitzar la preocupació per determinades particularitats de la gramàtica normativa, que un cop vehiculades deixaran de ser problemàtiques: n'hi ha que durant molt de temps ens han semblat monstruositats inassimilables i que ara molts nens ja han après a l'escola com la cosa més natural del món” (1984: 89)⁶³. Marí (1987: 38), de fet, diu que “la llengua normalment usada (norma social o norma d'ús) ha de ser la base de qualsevol proposta normativa que elaborin els lingüistes que codifiquen la llengua”⁶⁴. La imatge que explicita aquest autor (1983) sens dubte ajuda a entendre-ho: “la normativa (...) és l'esquelet de l'estàndard”. Alhora alerta del fet que alguns mots propis de la varietat estàndard poden no pertànyer a la llengua usual, atès que aquesta varietat “no es calcula a partir de l'índex de freqüència (...), perquè paraules com *nogensmenys* o *àdhuc* són a l'estàndard”, per bé que no són habituals. A més, diu que l'estàndard tampoc no és la llengua dels mitjans de comunicació de massa, sinó que seria l'estàndard “usual” o un “estàndard de masses”. Els exemples que dona Marí són ben il·lustratius per entendre la qüestió:

[Un tractat de física nuclear] s'insereix dins de la llengua estàndard perquè exposa la física nuclear amb la voluntat que sigui entesa pel màxim de gent que conegui aquest tema, de qualsevol varietat geogràfica, generacional i social. Busca al màxim de comprensió i, per tant, forma part de l'estàndard, encara que sigui un llenguatge especialitzat. En canvi, els noms propis d'una regió concreta per a una planta en botànica, o per a un peix en zoologia, no formarien part de l'estàndard. (...) La normativa a ningú li dirà si és més recomanable dir “robar”, “sostroure” o bé “pispar”. En canvi, és evident que “pispar” no forma part de l'estàndard i que, en canvi, “robar” i “sostroure” sí. (1983)

La diferència bàsica entre l'estàndard i la normativa, resumint, és que van a ritmes diferents, l'estàndard és actual i dinàmic mentre que la codificació és lenta i va recollint allò que Schlieben-Lange (1976) anomena “*décrire ce qu'on a déjà dit*” (cf. 2.3.1), per tant, estàtica. A més, havent explicat el model d'estandardització de Haugen, queda clar que la varietat normativa es forma en la segona fase del procés, mentre que l'estàndard és el producte final (cf. 2.2.3).

⁶³ Vegeu els quatre criteris que proposa per a la codificació: diasistemàticitat, historicitat, regularitat i funcionalitat (1984: 80-84).

⁶⁴ Polanco (1984) també observa la confusió entre aquestes dues varietats –fins i tot en posa exemples de citacions de clàssics com ara Fishman, Ninyoles i Aracil– i proposa, com Lamuela, que l'estàndard ha de ser acceptat per la societat, seguint els criteris de Garvin i Mathiot que hem vist a 2.2.2. Vegeu també Pitarch (1996: 84) per a la idea de la provisionalitat de la norma acadèmica.

Ara passem a discutir la diferència entre prescriure i descriure, que ja hem començat a tractar a partir de les dues normes (objectiva i prescriptiva) de Coseriu (cf. 2.3.1). Milroy i Milroy en donen les claus en l'estudi de la relació de l'estandardització amb la prescripció (1985). Aquests autors creuen que la prescripció depèn d'una ideologia que "requires that in language use (...) things shall be done in the 'right way'" (1985: 1) i estableixen una comparació amb el fet de triar la roba que cal posar-se per a un esdeveniment social concret i amb la posició dels coberts a taula (que són regles sociològiques). Observen que a partir de Bloomfield els gramàtics han començat a dir que la prescripció no és important per a la lingüística, i en posen molts exemples (1985: 5-11), però:

Although it is necessary to insist on the priority of description, it does not follow from this that prescription should never be studied at any point. However, the reservation about prescription that is commonly expressed has, in practice, led to a general tendency to study language *as if* prescriptive phenomena play no part in language. (1985: 5)

Aquesta opinió es basa en el fet que la llengua és un fenomen social: "We cannot then ignore prescription and its consequences. The study of linguistic authoritarianism is an important part of linguistics, and as linguists we feel an obligation to attempt to close the gap between specialist and non-specialist views on the nature and use of language" (1985: 11). És per això que Milroy i Milroy examinen amb profunditat el llenguatge que anomenen *non-standard* en relació amb les gramàtiques, i revisen tot tipus d'investigacions empíriques que s'han portat a terme (com ara enquestes, articles d'opinió, tests...). D'entrada, creuen que un factor molt important és que l'actitud dels parlants respecte de la llengua és prescriptiva –ja hem vist que Bourdieu parlava de la necessitat social de seguir una norma (cf. 2.3.1)–, mentre que els entesos la tracten des d'un punt de vista descriptiu (1985: 11-22). Ara, això té una raó de ser, perquè normalment (especialment abans del segle XIX) la tendència codificadora era molt selectiva i intervencionista, principalment de dues maneres: "First, language guardians usually feel a strong compulsion to select one, and only one, from a set of equivalent usages and recommend that as the 'correct' form. Second, their choice of a preferred form is often arbitrary –in linguistic terms: the other variants are quite serviceable" (1985: 17)⁶⁵. Un altre argument que aporten Milroy i Milroy és que la modernitat ha exigint que el sistema escrit no sigui l'únic model de referència (1985: 27), i és per aquest motiu, de fet, que sorgeix el concepte de *varietat estàndard*:

En tal situación, el término lingüístico podía definirse de muchas maneras, según el enfoque que interesara en cada momento (los más prudentes parecen haber preferido eliminarlo y aplicar un nuevo vocablo más neutro al campo de lo normativo y sus efectos: *estándar*). Si a ello se une el no desdeñable papel que ha tenido el dogma descriptivista de la lingüística moderna en la negación de cualquier fenómeno normativo dentro del lenguaje, y además se toma en cuenta la presencia inconsciente de una tradición gramatical europea, donde lo normativo ha venido a formar parte del orgullo lingüístico de las comunidades occidentales, tiene uno delante un concepto donde se entremezclan consideraciones teóricas, pronunciamientos empiristas y positivistas y reivindicaciones ideológicas y culturales de las comunidades lingüísticas europeas. (Lara, 1976: 138)

Com que l'ús oral entra a formar part d'aquesta nova concepció de norma, el model antic es passa a veure massa tradicional i la "descripció" de la llengua sembla que és l'única forma legítima. A més, el pla escrit s'havia relacionat tradicionalment amb la normativitat, però Marí creu que "és inexacte (l'estàndard apareix en nombrosos usos públics orals, especialment en els no espontanis), i cada vegada ho serà més, a mesura que guanyin terreny els mitjans orals o àudio-visuals de comunicació de massa" (1992: 89).

⁶⁵ Coseriu creu que "la gramática descriptiva sólo comprueba *cómo se dice* algo, mientras que la gramática normativa pretende señalar *cómo debería decirse*, de acuerdo con varios «criterios de corrección»" (1986: 108-109).

La conclusió que extreuen Milroy i Milroy de la realitat actual és aquesta: “But social realities have changed a great deal since the eighteenth century. We now have a majority of non-standard speakers in the school population” (1985: 176). La comunitat lingüística, no obstant això, necessita l'estàndard: “...prescriptivism itself can be seen as having a social function in promoting the ‘idea’ of a standard. For a standard language remains as necessary as ever in a complex, large scale society such as ours, and needs to be available a resource to all English speakers” (1985: 175). Tots aquests canvis que ha viscut la societat aquests dos últims segles, la majoria causats pel fenomen de la globalització (cf. 2.1.2), han esvaït el mite de l'autoritat. Aquest fet porta Bourdieu a idear el concepte d'*habitus*, per mirar d'entendre per què l'ésser humà es comporta d'una determinada manera (cf. 2.3.1). També la doble distinció de Coseriu de la norma demostra aquest fet, la norma objectiva se l'autoimposa el parlant, que viu en societat. Per tant, en aquest cas, on és l'autoritat? Però hem anat veient que la societat sempre ha necessitat una autoritat (cf. 2.3.2). Ha de ser, doncs, una acadèmia l'única legítima per codificar la llengua? Pitarch diu que els processos per crear la norma “no es redueixen a l'activitat exclusiva dels gramàtics, dels correctors o dels acadèmics, sinó que són el producte compartit per periodistes, literats, buròcrates, científics, naturalment lingüistes i, per què no!, també pel ciutadà corrent posat a redactar una nota circumstancial” (1996: 61). Joseph observa que hi ha hagut una tendència a intel·lectualitzar la llengua:

Strictly speaking all linguistic functions are intellectual, since they involve the human intellect. Or does it imply superiority? Does it mean that the language becomes a vehicle for superior intellectual functioning than previously? (...) Like ‘standardization’, ‘intellectualization’ should properly name a set of specific culturally transmitted operations upon language, whose entirely relative values we are too prone to construe as absolute. (1987: 40)

Aquest fet el porta a preguntar-se com seria una llengua perfecta, i suggereix que podria ser una que tingués una única norma acceptada, que gairebé no tingués variació⁶⁶ en el pla diatòpic, diastràtic, oral, escrit..., però adverteix: “Prescription of a norm, whether via published grammars and dictionaries or whether via the pronouncements of editors, teachers, critics, writers or other language guardians, does not constitute standardization” (1987: 134). Per tant, podem concloure que la intervenció del gramàtic a la llengua és necessària, especialment en el cas de les llengües minoritàries per evitar un procés de dialectalització (vegeu 2.4.2). Però aquesta norma (diguem-ne prescriptiva o objectiva) és necessària en qualsevol comunitat lingüística i s'adapta a la realitat, que va canviant amb els anys. En definitiva, aquest és el paper de l'estàndard:

Com que no hi ha res de tan contrari a l'estancament com la llengua, la norma standard, tot i constituir en certa manera una frenada a moltes tendències que es debaten dins cada sistema lingüístic, no pot ser fixa i immutable. Podríem dir, doncs, que la seva característica principal ha de ser l'equilibri constant entre la fixació i el canvi. (López del Castillo, 1984: 29)

El que podem extreure d'aquest fragment és que la llengua estàndard és dinàmica, és a dir, ha de ser flexible i adaptar-se a l'ús. Si la societat va canviant (desenvolupament tecnològic, noves formes de comunicació, xarxes socials, mitjans de comunicació...), la llengua també ho fa. Tanmateix, és important remarcar la idea que l'estàndard planificat (3.1.1) pot actuar per frenar aquells elements que es debaten en el sistema, una part dels quals serien els usos dubtosos que estudiem en aquesta tesi. La llengua normativa, en canvi, és més aviat estàtica, atès que no té les mateixes funcions ni característiques que l'estàndard.

⁶⁶ Siguan fa la següent reflexió: “Per trobar exemples d'ortografies plenament racionals caldria acudir a algunes llengües siberianes que mai no s'havien escrit i que lingüistes soviètics varen codificar als anys trenta” (1995: 131).

2.4 RELACIÓ ENTRE LES LLENGÜES

2.4.1 Minorització

Quan hem parlat de l'ecologia de les llengües (cf. 2.1.1), la globalització (cf. 2.1.2), i la planificació lingüística (cf. 2.2.1), hem vist que hi ha moltes llengües al món que corren el risc de desaparèixer durant els pròxims anys. Les raons són diverses, ja les hem vistes i en veurem més a continuació, però un dels assumptes que més ha preocupat els estudiosos de les llengües (i el context social que hi ha darrere) ha estat quin nom havien de rebre aquestes llengües que tenen risc de desaparèixer, diguem-ne "llengües en perill d'extinció" parlant metafòricament, però serà l'objectiu d'aquest apartat caracteritzar-les i triar-ne el nom adequat (tot i que ja es pot deduir pel títol del següent apartat).

En primer lloc, s'ha parlat de *llengües minoritàries*, que, tal com explica Marí, "és un concepte basat en la demografia, relatiu a una àrea determinada, on la majoria de la població comparteix una altra llengua o diverses llengües" (1992: 139). D'aquesta manera, fins i tot el xinès mandarí, l'espanyol o l'anglès, les llengües més parlades del món en aquest ordre (Junyent, 1999: 58), poden ser minoritàries en un territori concret. Ara, Marí (1992: 139-140) es pregunta si és el mateix cas el de les llengües que són minoritàries en un lloc però majoritàries en un altre (o uns altres), i les que són minoritàries a l'indret (o tots els indrets) on es parlen. Per a les segones parla de les anomenades "llengües de difusió limitada", que creu que són casos en què "les funcions públiques institucionals de la llengua originària d'una comunitat estan limitades en algun sentit i són exercides per una llengua". Tot i així, explica (1992: 140-141) que Juan Cobarrubias va suggerir al Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana del 1986 l'adopció del terme *llengües minoritzades* per a aquests casos, i ho representa amb un esquema que aplica una distinció quàdruple amb dues variants (la proporció de parlants i les funcions públiques institucionals) i exemples de cada situació: majoria no minoritzada (l'alemany), minoria no minoritzada (el francès a Suïssa), majoria minoritzada (el català) i minoria minoritzada (l'occità). Aquesta proposta aclareix la diferència entre les dues menes de llengües vistes: les dues últimes situacions són les que realment es troben en situació minoritzada i, per tant, desfavorable.

Aquesta situació de les llengües minoritzades ha estat estudiada amb detall per Aracil (1983). En posa d'exemples (1983: 173) el lapó, el sard, el galleg, el frisó, el gaèlic, el basc, el català i el gal·lès, atès que creu que comparteixen alguns trets. D'entrada, considera que aquestes llengües han estat empeses a una situació més precària a causa del procés de modernització: "Crec que precisament aquests canvis han produït la situació minoritària perquè han forçat certes comunitats lingüístiques a esdevenir unilateralment bilingües" (1983: 176)⁶⁷. Ara, la convivència entre les llengües, segons Aracil, no és del tot equitativa, atès el fenomen de la *interposició*, que causa que "totes les relacions entre la comunitat lingüística de l'idioma x i la resta de la Humanitat passin per l'idioma y" (1983: 176). Aquest fenomen el considera un mètode d'anàlisi per estudiar les llengües minoritàries (vegeu l'esquema de 1983: 181):

L'idioma interposat funciona sempre com una vàlvula selectiva que *controla* d'alguna manera les relacions entre la comunitat de x i la resta del món. El monopoli de l'accés en ambdós sentits té efectes –com ara el filtratge cultural, el condicionament de les actituds i l'allunyament mateix en primer lloc– que *poden* ésser perniciosament distorsius. (1983: 193)

Aracil creu que la interposició tant pot afectar el corpus de la llengua (per mitjà de manlleus, 1983: 184) com l'estatus –"hom dóna per segur, per exemple, que tot parlant de gaèlic és necessàriament un

⁶⁷ Aracil (1983: 171) defineix *bilingüisme* per: "la distribució de dos idiomes en forma de *variació*, de tal manera que alternen dins la vida de la mateixa gent i constitueixen el seu repertori".

parlant de l'anglès" (1983: 188). També explica (vegeu l'esquema de 1983: 197) que la situació descrita pot donar-se entre una "interlingua" i la resta de llengües del món, i es pregunta si l'anglès (cf. 2.1.2) ja té aquest paper (1983: 197-200). Aquesta situació minoritària estable de desigualtat entre llengües pot recordar el que es coneix per *diglòssia*⁶⁸, tal com demostra l'obra en conjunt de Rafael Ninyoles, que considera que aquest bilingüisme forçat porta a una situació diglòssica: "...no hi ha canvi lingüístic sense bilingüisme i (...) l'ús de dues llengües pot significar, simplement, un ajustament transitori a una situació real de conflicte" (1988: 71). Així, aquesta situació pot desembocar en la normalització o la substitució – mitjançant el conflicte lingüístic (cf. 2.2.1 i vegeu l'esquema de Ninyoles, 1982: 63). A més, aquest autor considera que la varietat baixa té certes limitacions per l'*autoodi* dels parlants, que defineix així: "Diem que l'autoodi és el sentiment d'inferioritat que experimenten determinats individus per posseir trets que els identifiquen com a membres d'un grup" (1988: 80). Aquests parlants accepten la seva condició d'inferiors i renuncien a la seva llengua per a l'alta cultura, a més que volen emular contínuament la varietat alta (1988: 75-86).

Aquesta relació jeràrquica entre llengües ha portat una bona colla d'autors a estudiar el fenomen conegut per *substitució lingüística*, atès que es pensa que la situació descrita pot portar moltes llengües a desaparèixer, tal com preveu l'ecologia lingüística (cf. 2.1.1): "Currently globalisation is producing worldwide social diglossia and ever extending personal bilingualism. Whether there will be massive language shift or not is not yet known" (Wright, 2004: 14). Un dels autors que més s'ha preocupat de les llengües amenaçades (*threatened/endangered languages*)⁶⁹ és Fishman (1991, 2001). Proposa el model teòric RLS (Reversing Language Shift), que és "assistance to speech communities whose native languages are threatened" i creu que bàsicament això passa "because their intergenerational continuity is proceeding negatively" (1991: 1). Aquest model es basa en una escala (Graded Intergenerational Disruption Scale), semblant a la de Richter per mesurar terratrèmols (1991: 87), de vuit estadis: el vuitè és el més desfavorable i el primer, el més favorable⁷⁰.

Després d'haver vist unes quantes consideracions sobre les llengües que hem anomenat "en perill d'extinció", val la pena d'explicar la classificació que proposa Marí (1992: 73-74) de la situació a Europa en tres classes (la segona dividida en tres), que determinen la situació de supervivència segons la política lingüística dels estats:

- **A llengües oficials i amb presència extra europea:** anglès, espanyol, rus, portuguès i francès;
- **B1 llengües oficials a més d'un estat amb poca presència extra europea:** italià, alemany i neerlandès;
- **B2 llengües oficials hegemòniques en un estat (o poc més) amb poca difusió:** búlgar, romanès, polonès, hongarès, serbi, txec, islandès...

⁶⁸ L'encunyador del terme és Ferguson (1959), que considera que és una situació estable de desigualtat entre dues varietats lingüístiques (llengua o dialecte), que no ha de ser per força conflictiva ni negativa (cadascuna fa una funció diferent). Ara, la sociolingüística catalana (Strubell, 1993: 176) no l'ha vista mai positiva tenint en compte la situació del català, i més aviat el terme ha agafat una connotació negativa. Per exemplificar-ho, n'hi ha prou a explicar la discussió sobre la metàfora tan polèmica explicada per Julián Marías (1966) de la casa de dos pisos, llargament criticada, especialment per Vallverdú (1968: 40-44). Per al concepte de *diglòssia* vegeu també Ninyoles (1988: 32-35 i 1982: 29-92), Boix i Vila (1998: 90-94) i Lamuela (1994: 33-37).

⁶⁹ Per a una discussió dels termes que cal emprar vegeu Sallabank (2013: 8-11), que parla de *revitalisation, renewal, language support, regeneration, language maintenance, language death*...

⁷⁰ L'explicació de cada estadi es pot veure a Fishman (1991: 87-121), i la revisió deu anys més tard a (2001: 465-481). Aquest model es basa en una idea fonamental, que és la defensa del bilingüisme per a salvar les llengües amenaçades, atès que és un "benefit for all", i distingeix entre llengua familiar i llengua formal (1991: 84-86). Per aquesta raó (defensa la diglòssia en el sentit de Ferguson), hi ha hagut autors que han dubtat sobre aquest aspecte (vegeu Boix i Vila, 1998: 302-314, que en fan una aplicació al cas català).

- **B3 llengües oficials no hegemòniques en una part d'un estat:** bielorús, ucraïnès, català, gaèlic irlandès, maltès, feroès, lituà, letó, eslovè, eslovac (i, si són llengües, croat, macedoni, estonià, moldau i gal·lec)...⁷¹,
- **C llengües no oficials:** frisó, cors, occità, reto-romànic, sard, gal·lès, gaèlic escocès, bretó, etc.

A més d'aquesta classificació, Marí esmenta la triple jerarquia de la llengua franca, la llengua internacional que fa de pont entre diferents estats o dins d'un estat i la llengua de cada territori (cf. 2.1.2 i la figura 1). Sobre les dues classificacions, opina que “les llengües dels grups B3 i C (especialment aquestes últimes) són les que es troben en un estatus més amenaçat: el seu ús públic és limitat (són parcialment o totalment minoritzades), els seus parlants estan fortament bilingüïtzats, algunes tenen problemes d'estandardització, etc.” (1992: 74), i fins i tot que les del B2 poden tenir problemes. Diu que els grups B3 i C estan amenaçats per la política lingüística de l'estat, i per la substitució d'interllingua nacional o internacional. Així, les llengües dels grups que poden estar amenaçats tant pot ser que desisteixin de parlar la llengua perquè no la troben útil (o no combreguin amb el model estandarditzat)⁷² com que la defensin aferrissadament entenent que és un símbol d'identitat que cal mantenir. Aquest fet ha estat força discutit i encara avui dia no hi ha un model perfecte per salvar una llengua, a més tenint en compte que cada cas és únic⁷³. Hi ha exemples reeixits de planificació de l'estatus, com ara el cas de l'hebreu:

In fact, if we want an example of language planning, the best example in the world is the existence of modern Hebrew as a mother tongue. When my linguist friends tell me you can't even change a case ending by language planning –that language structure is unconscious and built in– I can always say, 'How about the whole language that got planned and came into existence as a mother tongue, which hadn't been there as a mother tongue for centuries before?' (Ferguson, 1983: 35)⁷⁴

Però també hi ha contraexemples que fan creure que la planificació no és la solució definitiva, com és la situació a les illes britàniques en general, en què l'única llengua que és oficial en un estat sencer, el gaèlic irlandès, pràcticament no té vitalitat perquè ha de conviure amb l'anglès (Riagáin, 2001, i Fishman, 1991: 122-148). La resta de les llengües de la família cèltica té una situació política desfavorable. El gal·lès és la que té un percentatge més elevat de parlants i té força vitalitat, gràcies sobretot als mitjans de comunicació de què disposa (Davies, 2014). El gaèlic escocès el parla poc més de l'1 per cent de la població, a més està repartida per illes a les Highlands (Ortiz de Antonio, 2016), i té poques possibilitats de sobreviure (vegeu també McLeod, 2006). I el manx, el còrnic (que es va fer reviuir, com l'hebreu) i més llengües que es parlen per les illes de la zona encara tenen una situació ben complexa i poc esperançadora (Sallabank, 2013). Certament, la possibilitat que aquestes llengües sobrevisquin és baixa. El prestigi de l'anglès (i el francès) i la política lingüística favorable (en alguns casos) a aquestes llengües grans són una causa important, però, com diu Bourdieu (1987: 55) “les dominés sont dominés *aussi* dans leur cerveau”.

⁷¹ Marí mateix avisa que la situació política va canviar després d'haver escrit l'obra per la caiguda de l'URSS, la independència d'estats... (1992: 74).

⁷² “...while standardisation may serve to strengthen and empower, it can also cause groups or individuals to become excluded or alienated from arenas where they previously felt at home” (Lane, 2014: 281).

⁷³ Fins i tot pot passar que una comunitat lingüística es preguntï si cal salvar la seva llengua o que no reconegui la seva condició desfavorable: “Quechua and Catalan (with 5 and 10 million speakers respectively) are considered endangered by campaigners, but some supporters of Manx deny that the language is endangered, let alone extinct” (Sallabank, 2013: 7).

⁷⁴ Per al cas de l'hebreu vegeu també Fishman (1991: 287-336).

2.4.2 Subordinació lingüística

Aquesta situació desfavorable que hem vist a l'apartat anterior ha portat molts autors a preocupar-se per la relació entre les llengües minoritzades i les dominants. Lamuela s'estima més parlar de *subordinació lingüística*, que defineix així:

Una tal situació [subordinació] es caracteritza pel fet que la varietat estàndard pertany a una altra llengua, talment que en bona mesura inhibeix els intercanvis entre les varietats de la llengua subordinada i hi projecta les pròpies innovacions. Això es tradueix en una situació de «dialectalització» de la llengua subordinada, que presenta una forta variació lingüística, i en la submissió als models de la llengua dominant. D'altra banda, la llengua subordinada, apartada dels usos propis de la varietat estàndard, coneix una organització limitada i *sui generis* dels registres socials i manca del lèxic i dels recursos expressius propis dels registres que li són vedats. (1994: 69)

La subordinació lingüística, doncs, implica que hi ha dues varietats (l'alta i la baixa) que tenen una relació en direcció vertical: la dominant influeix la subordinada i la condiona (vegeu l'esquema 1994: 46)⁷⁵. Ara passem a examinar quines implicacions té aquesta condició en relació amb les interferències (vegeu 3.2.3) i amb l'estandardització d'una llengua (cf. 2.2.3). Joseph (1987: 48) defineix la superposició (o interposició, subordinació...) així: "The coexistence of two or more languages of significantly different prestige within a single-speech community", i fa la següent consideració respecte del procés d'estandardització d'una llengua d'aquestes característiques:

In the great majority of cases of language standardization, the simple presence of a superposed system is more crucial in and of itself to the arising standard's course of development than is any detail of the nature of the relationship between the superposed 'high' system (...) and the more widely used 'low' (L) which is undergoing the standardization. (1987: 48-49)

Aquest procés d'estandardització, sotmès a una varietat alta, és explicada per Joseph amb el nom d'*aculturació* (1987: 51-56). En termes generals considera que la llengua superposada és percebuda pels parlants d'ineleqüent, atès que moltes idees no tenen nom i s'han de prendre contínuament de la varietat alta. A més a més, els canvis que s'originen "may be internally generated –someone invents an object, or has a perception or idea that is wholly original, with a uniqueness that no existing term can convey– or else it may have an external source, and be the result no of invention but of acculturation" (1987: 90). Lamuela assenyalava les següents característiques d'aquesta mena de llengües:

- L'excessiva variabilitat no funcional, que s'escapa d'un control suficient des del punt de vista de l'eficiència de la llengua
- La fragmentació en dialectes més o menys estranys entre ells
- La manca o la limitació dels mitjans d'expressió adequats per a certs àmbits
- Una organització reduïda i fragmentària dels registres
- La submissió a la interferència massiva i a l'orientació evolutiva de la llengua dominant (1994: 137)

Aquesta situació de convivència sense igualtat de condicions fa que la llengua no es desenvolupi de la mateixa manera que ho faria en unes condicions favorables. Tal com hem vist a 2.2.3, la quarta fase del procés d'estandardització és la que determina que l'instrument lingüístic sigui funcional i adequada a l'ús en certs àmbits sectorials, per tant, és crucial que es tingui en compte la relació amb les llengües del voltant (cf. 2.1). Si una llengua està subordinada a una altra, les interferències van fent-se un lloc i fins i tot substitueixen formes genuïnes. En conseqüència, la funció de tots aquells aparells que hem vist que operaven en aquesta fase, de compleció i cultiu, és de filtrar aquelles formes que s'adeqüin a l'estructura

⁷⁵ Aquest autor se centra en la subordinació en relació amb les interferències i l'estandardització d'aquestes llengües. Marí (1992: 144) també assenyalava que un nombre elevat de manlleus és símptoma de subordinació.

de la llengua i que no prenguin lloc a les formes ja existents. Aleshores, cal distingir aquella interferència que entra per efecte de subordinació i la que ho fa espontàniament, tasca certament difícil:

Per què no introduiríem en el català, a fi d'evitar les ambigüitats, el dual, el *nosaltres* inclusiu i exclusiu, la distinció de gènere en les formes verbals i tants d'altres recursos que permeten distincions meravelloses? (...) En aquest sentit, goso dir que el manlleu i el calc són necessaris, però cal que siguin diversificats i que s'operin al marge de la interposició de la llengua dominant. (Lamuela, 1987: 85)

Boix i Vila tracten el fenomen de l'exposició d'una llengua a una altra de dominant amb el nom de *convergència lingüística*, que descriuen amb els següents termes: "Procés pel qual els elements i les oposicions d'una llengua van emmotllant-se a les d'una altra amb la qual està en contacte de forma massiva" (1998: 256). Expliquen que sol implicar calcs, manlleus i majoritàriament convergència gramatical, que causa que el sistema morfològic i sintàctic de la llengua subordinada s'assembla cada vegada més al de la dominant. Aquesta situació ha portat alguns sectors en moltes comunitats lingüístiques a aturar aquesta entrada constant de termes en la llengua dominada. Parlem del purisme, que Lamuela defineix com una "reacció essencialista a la interferència induïda per la llengua dominant" (1984: 87). Ha estat llargament citada la idea de Weinreich, especialista en el concepte d'*interferència* (vegeu 3.2.3), de l'actitud arquetípica dels parlants amb la seva llengua en relació amb la identitat nacional: la *lleialtat lingüística*⁷⁶. És realment útil l'ús d'aquest terme per explicar el fenomen del purisme:

Language loyalty might be defined, then, as a principle –its specific content varies from case to case– in the name of which people will rally themselves and their fellow speakers consciously and explicitly to resist changes in either the functions of their language (as a result of a language shift) or in the structure of vocabulary (as a consequence of interference). Thus in the field of sociolinguistics purism, standardization, language loyalty, and related defensive mechanisms are phenomena of major importance requiring systematic treatment. (Weinreich, 1968: 99-100)

Thomas (1991) –un dels qui ha parlat més de la ideologia purista– considera que el purisme ha de ser tractat des del punt de vista de la sociolingüística, perquè és "a societal response to a particular concatenation of problems" (1991: 2). La definició que dona, en primer lloc, del purista és la següent: "In common parlance, a purist is a person who attempts to purify a language of certain undesirable features –be they unwanted foreign elements, vulgar colloquialisms, or some new fangled popular jargon" (1991: 1)⁷⁷. El lèxic és el nivell de la llengua que més tendeix a canviar (vegeu 3.2.2) i alhora les interferències solen ser les que més impacte hi tenen (vegeu 3.2.3). Llavors és lògic que el purisme es fixi especialment en aquest fenomen, sobretot si una llengua té una estreta relació (de dominància, bilingüisme, diglòssia...) amb una altra, per tal com la interferència és l'element més fàcil de reconèixer (1991: 66). Thomas exposa que sol passar que el purista, a partir del lèxic, també arriba a intervenir en uns altres plans: "Purists may object to the words in themselves (the lexical repertoire) or to some aspect of their formation. Such word-formational purism may be directed at the word-building elements (morphology) or the manner in which they are combined (syntax)" (1991: 67). Thomas adverteix, però, que el purista no sol ser tan sensible als calcs (1991: 70-72), idea que també explica Lamuela a propòsit de la situació de subordinació del català:

⁷⁶ Bierbach (2000: 155), quan parla sobre les actituds lingüístiques, reconeix que els parlants fan servir la llengua no solament com un instrument de comunicació, sinó que també "simbolitza per a cadascú certs valors (...) i ens hi relacionem no sols de manera «instrumental», sinó també de manera cognitiva, i fins i tot ideològica".

⁷⁷ Vegeu també les deu hipòtesis que proposa l'autor (1991: 195-209), que es poden resumir així: el purisme és una característica universal de les llengües estandarditzades; ha sorgit autòctonament en moltes parts del món com a resposta a inconvenients d'una llengua; les actituds puristes poden ser transferides d'una llengua a una altra; el purisme més estès és orientat a fonts externes, especialment al sistema lexicosemàntic, i l'orientació als préstecs és arquetípica; les llengües estàndard del món es poden dividir entre les que s'han oposat a l'enriquiment a partir d'unes altres llengües i a les que han assimilat generalment elements estrangers; el purisme sol ser elitista i arcaïtzant; el nacionalisme dels segles XIX i XX ha influït molt en les actituds puristes, i la modernització (amb l'estandardització d'una llengua) fa disminuir el purisme.

Hi ha fenòmens ben representatius del purisme desorientat: tals són l'adequació del semantisme de mots promocionats com a models de genuïtat al de termes de la llengua dominant –*recolzar* usat com *apoyar*– o les creacions lèxiques sobrerres, induïdes per la necessitat d'acomodar-se a la solució semàntica de la llengua interferenciadora –*atur* per a referir-se a la desocupació, d'acord amb el model de l'espanyol *paro*. (...) Ara, més que no pas empaitant fantasmes d'estrangerismes, és promovent la creació lingüística que es contribueix a l'autonomia de la llengua. Però aquesta opció dinàmica, naturalment, no s'ha de confondre amb l'espontaneïsmes ignorant sotmès al mite de la naturalitat. Això, en general, sol abocar a la burrada sense solta i, en condicions de subordinació lingüística, a la submissió servil i sistemàtica als models culturals i lingüístics dominants. (1987: 90)

Thomas apunta que cal destriar quan una intervenció en la llengua és purista (llavors, s'ha d'evitar perquè en realitat és perjudicial) o antipurista (que també és perjudicial perquè és exactament la força contrària), i que cal buscar un equilibri entre totes dues forces (1991: 219-220). També explica que els puristes poden ser racionals o irracionals, i considera que els primers s'intenten institucionalitzar per poder intervenir en la llengua –tal com va succeir amb el sorgiment de les primeres acadèmies de la llengua (cf. 2.3.2), que pretenien “purificar” la llengua “corrompuda”⁷⁸–, de manera que adquireixen una força que pot orientar la planificació lingüística cap al purisme. En definitiva, és fàcil que aflori aquesta actitud, atès que està relacionada amb el nacionalisme i actua intervenint en l'estàndard (cf. 2.2.2).

Aquesta llengua que influeix massivament una altra ha estat anomenada *Dachsprache*, seguint la teoria de Kloss, que hauríem de traduir per “llengua sostre”: “En situació de interposició, a lingua teito monopoliza ese papel, colocándose como única fuente de innovación para a lingua cuberta e, polo mesmo, trocándose de fonte de ‘arrequeamento’ en fonte de ‘empobrecemento’ desta” (Monteagudo, 2003: 205). Aquest empobriment causa que els parlants alhora tinguin la sensació que la seva llengua no els serveix per expressar-se adequadament en tots els contextos sense haver de recórrer a la varietat alta. Així, segons Sallabank (2013: 45), “that ‘roofed’ language varieties risk loss of identity through gradual assimilation or abandonment through erosion of what little remains of their social prestige”⁷⁹.

Muljačić (1989), que va revisar l'obra de Kloss, explica quina significació tenia per al lingüista alemany el terme *Dachsprache* i hi aporta matisos importants (vegeu també Muljačić, 1984 i 1986). D'entrada, cal tenir present la teoria klossiana de l'*Ausbausprache*, que és una llengua per elaboració que s'independitza d'una altra, amb la qual està emparentada fins al punt que pot ser considerada un dialecte d'aquesta (cf. 2.2.3). Els factors històrics i la relació política i social entre totes dues comunitats són essencials per entendre el procés d'elaboració d'una llengua Ausbau, a més de saber si té una llengua sostre i quina dependència hi estableix. D'exemples que ajudarien a tipificar el concepte klossià d'elaboració n'hi ha per tot el món. D'una banda, trobem casos en què en un contínuum lingüístic no sorgeix cap llengua Ausbau, per bé que hi pugui haver diferències significatives i fins i tot limitacions d'intercomprensió (com ara en l'àrab i el xinès). D'una altra, podem parlar de situacions en què dins d'un contínuum lingüístic n'han sorgit diverses, per exemple les llengües eslaviques occidentals (polonès, txec i eslovac) o les de la península Ibèrica⁸⁰ –és molt reveladora l'experiència del galleg, una llengua Ausbau, perquè es va estandarditzar

⁷⁸ Thomas posa exemples de les pràctiques d'acadèmies i autors que s'hi relacionen al llarg de la història que poden recordar una actitud purista (1991: 108-112), especialment pel llenguatge metafòric que fan servir –com ara la imatge del moliner, del jardiner, del genetista, de podar la llengua...–, que també analitza detingudament (1991: 19-34).

⁷⁹ Sallabank (2013: 46-48) posa exemples de la situació de subordinació de les llengües de les illes Britàniques respecte de les llengües sostre, el francès i l'anglès.

⁸⁰ Vegeu a l'article de Muljačić (1989: 271-272) el que explica sobre els dos tipus de dialectes sorgits a partir del castellà, uns per estructura històrica i els altres els anomena *heterogenis per subordinació*. En aquesta segona classe inclou l'aragonès, el lleonès, el galleg i possiblement el català.

distanciant-se del portuguès i, alhora, del castellà⁸¹; en canvi, el basc és un cas que sol ser posat d'exemple per explicar què és una llengua Abstand⁸² (cf. 2.2.3).

Per acabar, cal tenir molt present la funció estandarditzadora que tenen els mitjans (vegeu 2.5.1) i, per tant, la seva capacitat de contrarestar una situació de subordinació. Segons Veny (1991: 18): “En una llengua malmesa per la interferència constant, cal que el model lingüístic dels mitjans de comunicació de masses (MCM), sense arribar a l'encarcament, sigui net, digne, exemplar per tal de recobrar petites parcel·les d'identitat perdudes en una situació anormal”. Així, els mitjans tenen el poder de contribuir al manteniment d'una llengua enfront de l'aculturació de la llengua subordinant. El paper que la societat els ha atorgat és clau per al futur d'una llengua subordinada, per la qual cosa hauran de limitar l'entrada a les interferències que posin en risc el sistema (en el sentit coserià): “Les llengües subordinades, més que res, necessiten l'autoritat lingüística i la planificació de l'ús, perquè si només és aquest qui ha de decidir en un context d'espontaneïtat, ja sabem que l'única dinàmica possible és la conversió de la varietat subordinada en una còpia de la dominant” (Bibiloni, 1997: 47). Altrament, aquesta llengua pot acabar desapareixent per assimilació, perquè la construcció que implica que sigui una llengua Ausbau, si és el cas, acaba ensorrant-se (cf. 2.2.3), atès que els trets que la distancien de la resta del contínuum lingüístic es perden:

Quan ja no distingim entre un 'xec' i un 'jec', no és que ens trobem davant d'un fenomen natural, és que estem perdent una oposició que funciona en el nostre sistema i que, si es perd, difícilment trobarà un sistema de recanvi adequat per a tantes formes que, encara, s'oposen. (...) I en cap cas no és «natural» el canvi que porta a no saber la diferència entre 'us esperem' i 'us hi esperem', i tants d'altres que no tenen res a veure amb l'evolució natural sinó amb l'exposició massiva i contínua a una única font interferenciadora. (Junyent, 1998: 34)

⁸¹ Vegeu, per a l'estandardització del gallec, Fernández Salgado i Monteagudo (1995), Monteagudo i Santamarina (1993), González Seoane (2003) i Carvalho Calero (1990).

⁸² Vegeu, per a l'estandardització del basc, Hualde i Zuazo (2007), Azurmendi *et al.* (2001) i Ariztondo (2000).

2.5 LLENGUATGE PERIODÍSTIC

2.5.1 Característiques del llenguatge periodístic

En aquest apartat ens proposem d'exposar aquells aspectes que considerem que cal tenir presents sobre els mitjans de comunicació i el llenguatge periodístic, que és l'àmbit del nostre objecte d'estudi. Tal com hem vist a propòsit de la planificació lingüística (2.2.1), els mitjans són clau per a la vehiculació de la varietat en procés d'estandardització. Lamuela considera que, juntament amb la producció literària, els mitjans són un element més de la socialització del llenguatge, "per tal com forneixen i difonen models de comportament" (1984: 67). Karam també remarca que els mitjans de comunicació tenen una funció social que té unes fortes implicacions en l'estabilitat d'una llengua i els situa al mateix nivell que l'educació:

Certainly the long range role of education in stabilizing language development can no longer be questioned; however, what seems to be questionable is whether the media merit just as much attention as that afforded education as a vehicle of implementation. The media do merit more investigation than they have thus far received by those concerned with matters of language planning (...), and the media serve as extensions and multipliers of these conventions and influences. (1974: 117)

És indiscutible que, des que Karam va escriure aquest article, la situació ha canviat respecte de l'atenció que rep l'estudi del llenguatge dels mitjans de comunicació (cf. 1.5). En aquella època, la producció literària era el màxim element fixador del llenguatge, fins al punt que el que coneixem avui per *varietat estàndard* és l'evolució de la *varietat literària*, i alguns autors han atribuït aquesta evolució a l'expansió dels mitjans de comunicació (cf. 2.2.2). De fet, tal com veurem al següent apartat en relació amb els gèneres periodístics, en els inicis del periodisme la relació amb la literatura era ben estreta. Gomis (1989: 85) explica que els "primers periòdics tenen un sol redactor i el model que prenen és el de la correspondència", i un dels que se sol considerar pioner és el francès *La Gazette*, que és obra de Théophraste Renaudot, del 1631⁸³. Ara, el tret diferenciador del periodisme és que és una comunicació més efímera i de consum ràpid, amb l'objectiu de difondre informació d'actualitat:

La comunicació es caracteritza pel fet de ser pública, ràpida i transitòria; no es fa per durar, sinó que té el seu moment precís, encara que, és clar, es pugui enregistrar, conservar i consultar. Els diaris s'arxiven i els programes de televisió s'enregistren en vídeo, sovint per poder-se contemplar en un altre moment. Però allò que explica bàsicament l'impacte de la comunicació és la simultaneïtat. (Gomis, 1989: 20)

Per aclarir la diferència entre el periodisme i la literatura ens podem servir de la consideració de Martínez Albertos: "El lenguaje periodístico es un teleorema estético-noético caracterizado por el intento de transmitir datos objetivos (*stories*) y de proponer juicios de opinión subjetiva (*comments*)" (1998: 192). Aquest teleorema es contraposa a l'*estètic-poètic*, en què "la utilización de ciertos recursos lingüísticos propios tiende a fijar la atención en el mensaje mismo" (1998: 194). En aquest darrer grup inclou els clàssics gèneres literaris: èpics, lírics i dramàtics, mentre que en l'*estètic-noètic* inclou uns altres "fets lingüístics", que són la narració històrica, l'oratòria, l'assaig i el periodisme (1998: 155-156). Aquest sistema permet situar el periodisme a mig camí entre el llenguatge comú i el llenguatge literari, perquè no "se escribe en los periódicos de la misma manera que se habla familiarmente, pero tampoco se escribe para los periódicos de la misma manera que normalmente lo hacen los poetas (...), los novelistas o los

⁸³ Vegeu, per a una explicació dels orígens del periodisme, Gomis (1989: 85-97) i Martínez Albertos (2006: 15-25), que també indica que els primers periòdics van aparèixer al segle XVII i que eren "unos instrumentos útiles para la difusión de mensajes simbólicos – relatos de hechos y propuestas ideológicas– que hicieron factible progresivamente la creación de una atmósfera preparatoria de lo que siglo y medio después podrá ser ya valorada adecuadamente como Periodismo" (2006: 15).

autores teatrales” (1998: 194). A partir d’aquesta classificació, que en origen és de Gloria Toranzo, Martínez Albertos justifica que la millor tècnica d’investigació en periodisme és la crítica literària, malgrat que es pregunta si realment existeix un mètode científicament vàlid.

Per Martínez Albertos existeix una ciència “eminente social, con importantes conexiones con el grupo de ciencias humanas” anomenada *redacció periodística* (1998: 73), que defineix amb els següents termes: “Redacción Periodística es la ciencia que se ocupa del estudio de unos determinados signos – naturales y técnicos– ordenados en una unidad de pensamiento con el fin de transmitir datos e ideas de interés general a través del periódico o de cualquier otro medio de comunicación de masas” (1998: 21). Aquesta voluntat de transmetre un missatge per causar un efecte en el públic és el que fa que ens movem “exclusivamente dentro del área pragmática” (1998: 29). Van Dijk, un dels principals investigadors del llenguatge periodístic, emmarca la seva recerca concretament en l’anàlisi del discurs, i adverteix: “Discourse analysis is an interdisciplinary discipline. It is also interested in the analysis of the various contexts of discourse, that is, in the cognitive processes of production and reception and in the sociocultural dimensions of language use and communication” (1988: 2). Així, encara que la gramàtica i la lingüística són ciències associades al periodisme indiscutiblement, per tal com el periodista se serveix del llenguatge per comunicar, d’acord amb Martínez Albertos, cal tenir present que tradicionalment la gramàtica no anava més enllà de l’oració com a unitat d’anàlisi, cosa que ha canviat darrerament: “Como consecuencia de este nuevo enfoque científico, las nuevas *Gramáticas del texto* han invadido un campo que antes estaba reservado no a la *Lingüística* sino a la *Retórica*” (1998: 120). Aleshores, el llenguatge periodístic, en tant que persuasiu, s’ha d’anàlitzar també des del punt de vista de la retòrica:

Si hi ha una correspondència entre els mètodes emprats per la retòrica aristotèlica i els que es fan servir en els discursos dels mcm [mitjans de comunicació de massa] actuals, vol dir que en la comunicació no solament intervé l’art i l’impuls de la persuasió, sinó també la tècnica que els fa més eficaços. I vol dir, doncs, que la retòrica no és solament una part ocasional de l’activitat periodística, sinó que n’és indefugiblement l’edifici, que canvia de forma i aspecte, segons els constructes de l’arquitecte, que busca, disposa, elegeix i compon els materials que té a mà, a fi de despertar l’interès de qui ha d’entrar en contacte amb l’obra. (Teruel, 1997: 71)⁸⁴

Així doncs, el llenguatge periodístic és persuasiu perquè pretén captar l’atenció del lector i influir en el comportament del receptor. De fet, aquesta és una de les finalitats bàsiques de la redacció periodística segons Martínez Albertos (1998: 195-198). Per demostrar aquest factor, l’autor explica el conegut esquema de la piràmide invertida, que segons Gomis és “un homenatge del mitjà al lector” (1989: 133). La tècnica consisteix a anar responnent a les preguntes principals del fet que es vol comunicar –el que es coneix per les *sis w* (o cinc o set segons els autors)⁸⁵–, que s’insereixen en el *lead* (el paràgraf introductori de la peça informativa) i serveixen per anar desgranant la notícia, de manera que “los detalles circunstanciales del acontecimiento van surgiendo en párrafos individualizados y por orden decreciente de su importancia en función de los elementos básicos que dan significación y relieve a la noticia” (1998: 294). Aquesta tècnica, segons Casasús i Núñez Ladevéze, té una estreta relació amb l’*elementia narrationis*, que era un element clau de la retòrica escolàstica. Aquests autors expliquen que els primers

⁸⁴ Ara, cal entendre el concepte de *retòrica* en el sentit aristotèlic, tenint en compte els quatre estadis que la mateixa autora analitza: *inventio, dispositio, elocutio i actio* (1997: 70-90), i no com un recurs per complicar el discurs (vegeu 3.2.1). Van Dijk ho deixa clar: “Whereas style is a necessary property of discourse in context, rhetorical structures are optional. Note that rhetoric is often understood in a broader sense as the discipline that deals with all aspects of persuasive speaking or writing. In that sense, it becomes nearly identical with at least a large part of discourse analysis” (1988: 28).

⁸⁵ Segons Martínez Albertos aquesta pràctica es va començar als Estats Units amb cinc *w* (1989: 196), que corresponen a les preguntes *who, what, when, where i why*, però diu que alguns autors hi afegeixen *how* (1989: 293), i fins i tot Cebrián Herrerros parla de *how much*, que seria la setena, per bé que aquestes darreres no comencen per *w*, motiu pel qual hi ha aquesta vacil·lació (1992: 283). En aquesta recerca parlarem de les *sis w*.

tractats de periodística “siguieron esta tradición medieval y renacentista, ecléctica y tolerante, en materia de *dispositio*, hasta muy avanzado el siglo XIX” (1991: 17). Van Dijk creu que aquesta tècnica és la base del discurs periodístic, que considera que es caracteritza per la distribució de la informació en lliuraments (*installments*):

That is, each topic is delivered in parts, not as a whole, as is the case in other discourse types. This structural characteristic is caused by the top-down principle of relevance organization in news. This principle says that news discourse is organized so that the most important or relevant information is put in the most prominent position, both in the text as a whole, and in the sentences. This means that for each topic, the most important information is presented first. (1988: 43)

Martínez Albertos enquadra el periodisme en el concepte d'*informació publicística*, que es distingeix de la mera *informació comunicativa*, “es decir, aquella información que realmente produce cierto grado de verdadera *comunicación*”, mentre que la publicística “no puede aspirar a otra cosa que una simple y unilateral difusión de mensajes” (1998: 37). Dins d'aquesta categoria inclou la informació d'actualitat o periodisme, la propaganda, l'anunci o publicitat comercial i les relacions públiques (1998: 36-42). La primera, que és la que ens ocupa, es distanciació de la resta perquè té “el fin específico de difundir objetivamente hechos e ideas de interés general, hechos e ideas que son considerados, en un momento dado, como noticia” (1998: 42). Per tant, la base del que entenem per redacció periodística és la *notícia*, que “es un hecho verdadero, inédito o actual, de interés general, que se comunica a un público que pueda considerarse masivo, una vez que ha sido recogido, interpretado y valorado por los sujetos promotores que controlan el medio utilizado para la difusión” (1998: 45). Van Dijk considera la notícia una imatge de la realitat, “which may be correct or biased, but as a frame through which the social world is routinely constructed. Thus, reporters operate within a net, which is a strategic organizational device to draw upon news sources as effectively as possible” (1988: 7-8). De fet, Martínez Albertos creu que el fet de produir notícies requereix una manipulació, per la qual cosa considera el periodista un codificador i un mediador social (entre els governants i els ciutadans), atès que la informació passa pel filtre dels mitjans de comunicació, que són el quart poder de la societat (1989: 139-177). Justament per la funció codificadora i medidora, Martínez Albertos entén la figura del periodista com un *operador semàntic*:

El simple hecho de separar y aislar unos datos dentro de un *continuum* supone ya un cierto grado de manipulación: estamos ante una operación lingüística *sine qua non* para que pueda producirse este fenómeno cultural que se llama noticia. En este sentido el periodista es un *operador semántico*, es decir, el hombre, o mejor dicho, el equipo humano que elige la forma y el contenido de los mensajes periodísticos dentro de un abanico más o menos amplio de posibilidades combinatorias con finalidad semántica; posibilidades dadas tanto por los factores internos de los sistemas de signos utilizados, como por los factores externos condicionantes del espectro de normas sintácticas aplicables a los códigos que se están utilizando (1998: 45).

Cal tenir en compte que la informació periodística es basa en les característiques següents: actualitat, periodicitat i màxima difusió, segons Dovifat, i novetat, periodicitat, generalitat, publicitat i oportunitat, d'acord amb Fatoello (Martínez Albertos, 1998: 48). Per complir aquestes característiques, doncs, el llenguatge que s'ha de fer servir ha de reunir uns requisits per garantir la màxima difusió del missatge, que a més ha d'arribar nítidament al receptor. Aquest objectiu es pot complir mitjançant la retòrica (com hem anat veient) o amb l'estilística (vegeu 3.1.1), amb la qual té una estreta relació:

En los periódicos se escribe, fundamentalmente, para que los textos sean entendidos de forma rápida y eficaz. Para los clásicos este “arte de convencer al espíritu con razonamientos”, como decía Platón, se llamaba Retórica. Las escuelas de oratoria de Cicerón y Quintiliano consideraban como culminación del estilo la claridad, la belleza y la justa proporción. En nuestros días, la vieja Retórica –arte de dar al

lenguaje suficiente eficacia para persuadir o conmovir— se ha trasladado al campo del Periodismo, o información de actualidad. (...) El objetivo consiste en atraer la atención por la lectura, interesar al lector por medio de textos cautivadores. (1998: 178)

L'estil és una peça clau en l'àmbit periodístic, que garanteix que el missatge arribi al lector no solament amb una forma entenedora, sinó que a més ha d'aconseguir captivar-lo. Així, molts dels estudis sobre periodisme enumeren les característiques que ha de complir el missatge transmès. Cal destacar que en essència no hi ha gaire variació entre els autors respecte d'aquest punt, malgrat que algunes d'aquestes qualitats rebin noms diferents (vegeu 7.1). Per reproduir aquests trets ens basarem en la llista present a les diferents obres de Martínez Albertos, amb afegitons, quan considerem, d'uns altres autors:

- **Correcció:** “el lenguaje periodístico es un lenguaje no-literar⁸⁶ próximo a la lengua coloquial culta” (Martínez Albertos, 2006: 203).
- **Concisió:** “expresión reposada y objetiva, pero vigorosa, de los hechos. (...) No es el número, sino la elección cuidadosa y certera de los vocablos y su empleo en reproducir adecuadamente la visión y experiencia del suceso, lo que comunica realismo y vida al texto de las noticias” (Martínez Albertos, 1998: 22). “Conciso no quiere decir lacónico, sino denso. *Estilo denso es aquel en que cada línea, cada palabra o cada frase están preñadas de sentido*. Lo contrario es la vaguedad, la imprecisión, el exceso de palabras” (Martín Vivaldi, 1990: 259).
- **Claredat:** “La claridad es la condición primera de la prosa periodística. La claridad para el lenguaje periodístico debe nacer del inteligente equilibrio verbal” (Martínez Albertos, 1998: 194). “Significa expresión al alcance de un hombre de cultura media. Claridad, que quiere decir también pensamiento diáfano, conceptos bien digeridos, exposición limpia, es decir, con sintaxis correcta y vocabulario o léxico al alcance de la mayoría (...). Dicho de otro modo: *un estilo es claro cuando el pensamiento del que escribe penetra sin esfuerzo en la mente del lector*. Porque se puede ser profundo y claro, y superficial y oscuro” (Martín Vivaldi, 1990: 258).
- **Captació del receptor:** “la estructura peculiar de los relatos periodísticos de carácter informativo se explica por la necesidad de cautivar la atención del receptor desde las primeras líneas del texto que se lee o que se oye” (Martínez Albertos, 2006: 190).
- **Llenguatge de producció col·lectiva:** “todos los mensajes de la comunicación periodística son obra de diferentes co-autores, unos con mayor responsabilidad que otros en el resultado final que se brinda a los receptores” (Martínez Albertos, 2006: 190).
- **Llenguatge mixt:** “la pluralidad de códigos concurrentes hace que los diferentes lenguajes se condicionen entre sí. El código rector —el lenguaje articulado en representación oral o escrita— también sufre a su vez el influjo de los códigos menores” (Martínez Albertos, 2006: 190-191)⁸⁷.

Totes aquestes característiques són les que, a priori, ha de tenir presents el periodista quan escriu, és a dir, haurà d'escollir les formes que compleixin aquests requisits per transmetre el missatge. Així, com assenyalava Núñez Ladevéze, la diferència d'estil es basa “en el hecho de que hay variaciones en el uso de los mismos elementos” (1991: 83). Reprendrem aquesta qüestió a 3.1.1.

⁸⁶ Per a la distinció entre llenguatge *literal* i *no-literar*, vegeu Martínez Albertos (1998: 189-190).

⁸⁷ Vegeu també les setze qualitats proposades per Martín Vivaldi, que analitza Martínez Albertos (1998: 221). Cal destacar la senzillesa i la naturalitat, que descriu així: “Sencillez, es decir, huir de lo enrevesado, de lo artificioso, de lo complicado, de lo “barroco”, en suma. Naturalidad, o sea, no escribir de un modo conceptual, sino decir naturalmente lo natural” (1990: 260) i l'originalitat (1990: 264-273), de què parlarem a 3.2.1.

2.5.2 Gèneres periodístics i classes de mitjans de comunicació

Per tractar la qüestió dels gèneres periodístics cal tenir en compte la noció d'*estil periodístic*, no pas des del punt de vista de l'estilística i la retòrica (vegeu 3.1.1), sinó en el sentit que descriu Cebrián Herreros, que diu que els gèneres són "determinadas formas de tratamiento y estilos" que representen "modos de comunicación" dins un sistema de regles, i que han de ser reconeguts "por parte del autor y del receptor" (1992: 15). Martínez Albertos distingeix "tres estilos periodísticos perfectamente delimitados entre sí: el *estilo informativo*, el *estilo editorializante* (o de *solicitud de opinión*) y el llamado *estilo ameno* (al que otros autores califican también de *estilo folletinista*)" (1998: 176), que és una divisió heretada de Dovifat. Aquesta classificació serveix a Martínez Albertos per explicar les diferents peces periodístiques (1998: 219-262)⁸⁸. Ara, la distinció sens dubte més utilitzada per delimitar els gèneres es basa en el concepte de *notícia* i en la forma de tractar-la. Martínez Albertos explica que la notícia es concreta "lingüísticamente en dos productos nítidamente contrastados entre sí: el relato y el comentario. El relato, para la transmisión de los hechos que se consideran de interés para los públicos. El comentario sirve para la expresión de ideas, juicios, pensamientos, etc." (1989: 64). Aquest autor explica que aquesta distinció prové del món anglosaxó, però que s'ha estès per tot el món, i que serveix per garantir que la informació conté la "máxima despersonalización y la mayor objetividad", per evitar la manipulació de l'audiència, que s'aconsegueix distingint el *comentari*, que sí que permet l'opinió i la subjectivitat (1989: 66).

Cal tenir present que els gèneres periodístics, tal com afirma Cebrián Herreros, no es determinen per un tema o un contingut particular, sinó per "las formas y funciones escritas o audiovisuales empleadas de una manera y combinación peculiares", és a dir, la "base de un género es una estructura formal, unas reglas flexibles que cada autor adopta según su personalidad" (1992: 16). De fet, els gèneres han anat sorgint segons les necessitats comunicatives del moment:

Cada género nace por el impulso intuitivo y creativo de un autor para plasmar una necesidad comunicativa. El autor establece sus propias combinaciones de recursos y de códigos como rasgos distintivos de su trabajo. Tal combinación puede quedarse como una creación muy general del autor o bien puede ser repetida por otros creadores en cuyo caso es el inicio de una nueva estructura global, de un nuevo género. (1992: 15)

A més a més, tal com apunten Casasús i Ladevéze, la classificació en gèneres no és més que una estratègia pedagògica per a la instrucció del periodista, que entén el gènere com a sistema de regles (1991: 85-97). D'acord amb Martínez Albertos, els gèneres més consolidats en el periodisme que han sorgit al llarg del temps són quatre, que alhora es basen en la distinció entre el relat i el comentari:

Aunque desde una perspectiva universal puede decirse que no hay más que dos grandes géneros periodísticos –la noticia y el comentario, el *story* y el *comment* en la muy divulgada terminología anglosajona–, la realidad más varia y rica que se puede detectar en el periodismo de tradición europea, y más concretamente en España, nos permite hablar de cuatro géneros periodísticos típicos: la *información*, el *reportaje*, la *crónica* y el *artículo*. Esta diferenciación de los textos en varias modalidades estilísticas es válida para cualquier medio de difusión colectiva: prensa, radio, televisión o cine. (1998: 102)⁸⁹

⁸⁸ Cal destacar que tan sols els dos primers estils els considera purament periodístics, atès que el primer (l'estil informatiu) inclou la informació, el reportatge i la crònica, i el segon (l'estil editorialitzant), l'article i el comentari, mentre que l'estil amè es basa en els gèneres literaris i s'hi inclou la novel·la per entregues, el conte, les narracions costumistes, els assajos..., que només pretenen entretenir (1998: 170).

⁸⁹ Vegeu l'esquema de Martínez Albertos sobre els estils i els gèneres (1998: 281). Aquest autor concreta la distinció entre relat i comentari, d'una banda, en *gèneres informatius*, que inclouen la informació i el reportatge objectiu (1998: 287-328), i, d'una altra banda, en *gèneres per a la interpretació periodística*, exemples dels quals són el reportatge interpretatiu, la crònica i l'article (1998: 329-390). Vegeu també Gomis, que distingeix *periodisme d'informació* (1989: 113-149) i *periodisme de comentari* (1989: 152-185).

Així, veiem que els clàssics gèneres són els mateixos per a cadascun dels quatre mitjans de comunicació que existeixen però adaptats a les característiques de cadascun⁹⁰, per bé que cal tenir present que el periodisme (com el seu nom indica) prové del periòdic, és a dir, del diari amb suport escrit. Encara que sigui en el pla escrit, auditiu o audiovisual, la base del periodisme és l'escriptura, tenint en compte que "el *periódico impreso* fue el primer canal para el periodismo, pero ya no es el único. De forma que con toda justicia se habla hoy de un periodismo a través de la radio, de la TV o el cine" (Martínez Albertos, 1998: 421). La base del periodisme, doncs, es troba en el text: "Casi todo el periodismo incluso el que se da por radio, TV o cine, se escribe en algún momento, es decir, se convierte previamente en un *texto escrito* que después se lee, se repite memorísticamente o se reproduce sobre un papel" (1998: 174). A més a més, cal tenir present que l'actualitat és la mateixa per a tots els mitjans i, per tant, "contenidos informativos absolutamente iguales dan origen a mensajes periodísticos más o menos diferentes en su lenguaje, al ser transmitidos por uno u otro de los cuatro *mass-media* convencionales del periodismo actual" (1998: 175). Fins i tot, com diu Gomis, hi ha una influència molt forta entre els diferents tipus de mitjans, atès que les notícies dels diaris al matí serveixen per a la televisió i la ràdio, i l'informatiu del vespre de la televisió pot servir per als diaris de l'endemà (1989: 26-27).

Com hem vist a 2.5.1, la concisió és una de les característiques més importants, atès que, d'acord amb Gomis, "la realitat ha de cabre tota sencera dins l'espai disponible", i aquesta característica és compartida per tots els mitjans també, encara que en certs casos s'admet una certa elasticitat, perquè "els diaris afegeixen pàgines si el cas s'ho val i els telenotícies o butlletins de notícies es poden perllongar. Però la premissa bàsica i habitual és que la interpretació de la realitat del dia ha de ser completa en un espai o un temps donats. És l'espai en el cas del diari i el temps en el cas de les emissions allò que preval" (1989: 76)⁹¹. Totes aquelles qualitats que hem vist a l'apartat anterior que havia de complir el llenguatge periodístic, doncs, són també aplicables a tots els tipus de mitjans, encara que amb diferents matisos:

La estructura gramatical a utilizar en radio debe perseguir la claridad y la sencillez expresivas. La claridad ha de ser la principal característica de la redacción radiofónica, claridad extensible a otros medios periodísticos, porque responde a lo que Núñez Ladevéze denomina "funciones periodísticas de la comunicación: rapidez de lectura, mínimo esfuerzo de interpretación y máxima concentración informativa" (...). Estas características son más importantes en radio, si cabe, ya que la descodificación –como repetimos incansablemente– se efectúa en presente, y los mensajes no tienen permanencia en el tiempo ni en el espacio. En consecuencia, no se pueden revisar. (Prado, 1981: 27)

Així, en la ràdio és molt important que el missatge sigui clar perquè sigui entès a la primera: "La fragilidad de la información oída (...) exige un enunciado claro de los hechos. Las frases demasiado largas, demasiado complicadas, extravían el entendimiento sin remisión. Al contrario que el lector –explica Hankard–, el oyente no se puede parar, reflexionar, retroceder para restablecer el sentido de una frase" (Martínez Albertos, 1998: 448). La captació de l'atenció de l'oient (en aquest cas) és molt important perquè, tal com apunta Martínez Albertos, són quatre minuts el temps de mitjana en què el receptor sol perdre l'atenció, per la qual cosa el llenguatge ha de ser lacònic, és a dir, comporta una concisió encara més accentuada, "más deliberadamente buscada que la concisión habitual en cualquier otro mensaje periodístico" (1998: 447). Prado considera que la brevetat implica més comprensió, i que per això també

⁹⁰ Vegeu l'explicació dels gèneres de la ràdio i la televisió que aporta Cebrián Herreros, que distingeix tres classes de gèneres: els expressius i testimonials, que són l'editorial, el comentari, la crítica i la crònica (1992: 47-112); els referencials o expositius, en què inclou la notícia i el reportatge (1992: 113-241), i els apel·latius o dialògics, amb tècniques com ara l'entrevista, l'enquesta, la conferència de premsa, el debat o la tertúlia (1992: 242-359).

⁹¹ Cal destacar el cas de la premsa digital –que tindrem en compte en el nostre corpus d'estudi (vegeu 5.1.1)–, atès que fins i tot en aquest tipus de mitjà, encara que no tingui tanta limitació d'espai, la concisió també és necessària perquè és una propietat intrínseca de la redacció periodística (cf. 2.5.1).

cal controlar “el número de sílabas de cada palabra, por lo que habrá que buscar aquellos sinónimos que contengan menos sílabas en beneficio de la comprensión” (1981: 30). Una altra peculiaritat és la diversitat de l’audiència, que pot ser de qualsevol condició social i nivell cultural, és a dir, pot ser que no entengui gaires termes tècnics ni especialitzats. Per tant, cal fer servir un llenguatge encara més planer i assequible perquè el públic és més heterogeni que no el dels diaris (pel fet que implica capacitats de lectoescriptura que no tothom té):

El lenguaje oral en la radio debe utilizar un *vocabulario de uso corriente*, optando siempre por la aceptación más común de un término, evitando al máximo la utilización de terminología perteneciente a la técnica y a las ciencias, así como las alocuciones extranjeras que además de restar inteligibilidad producen en el oyente un “complejo de inferioridad cultural que provoca ansia, rabia, irritación” (Prado, 1981: 35)

El text del contingut radiofònic té una peculiaritat segons Martínez Albertos, que és el fet que s’escriu per ser llegit i que, per tant, ha de semblar espontani (vegeu 5.1.2). I aquest factor el porta a proposar unes “normas prácticas para escribir para el oído” (1989: 449-455). Però aquest fet no és únic de la ràdio, sinó també de la televisió, atès que Oliva i Sitjà exposen que el llenguatge televisiu s’escriu per a l’orella:

...com que en els mitjans àudio-visuals la informació només l’emetem una vegada, cal que totes les paraules que fem servir s’entenguin a la primera, que pugui ésser fàcil per a l’espectador de *desgranar* allò que sent. Per això també cal evitar les paraules innecessàries que puguin confondre. (...) Quan escrivim per a televisió, hem de tenir en compte que la televisió no és cap mitjà literari, que el nostre auditori és a casa seva, assegut confortablement o bé fent altres coses i seguint de lluny la televisió. A tota aquesta gent no ens hi podem adreçar amb un llenguatge formal que sembli escrit o llegit. Tampoc no podem fer servir cap forma grandiloqüent o erudita perquè sonaria absurda en un ambient casolà. (1990: 29)

Aquests autors enumeren unes quantes particularitats més del llenguatge televisiu, que es basen en les qualitats que hem vist a l’apartat anterior: la concisió, la concreció, la claredat, l’ús raonat de termes especialitats i les expressions per a tothom, a més que adverteixen de l’abús de clixés (vegeu 5.3), recomanen les repeticions d’alguns noms destacats en la notícia i suggereixen que s’evitin els mots amb so equívoc (1990: 29-42). En essència, el que segons Martínez Albertos (1998: 472-478) distingeix el llenguatge televisiu del radiofònic és la càrrega emocional que implica la combinació de la imatge amb el text per ser dit (vegeu 5.1.2), que comporta la predominança d’allò visual, el culte a la personalitat (perquè la notícia es relaciona amb la imatge d’una persona) i el fet que la informació periodística s’ha d’entendre com un espectacle. La captació de l’atenció de l’audiència s’aconsegueix implicant-la directament:

La lógica de la imagen en movimiento es la *lógica de la emoción* y no la *lógica de la razón*. El método adecuado para captar la atención del destinatario es provocar *participación y empatía* en el telespectador. Los intentos de generar un compromiso o una simpatía destruyen la participación y la empatía. Por el contrario, la participación se logra facilitando al espectador la tarea de hacer sus propios descubrimientos, evitando la redundancia o reiteración de diferentes códigos sobre un mismo mensaje. (Martínez Albertos, 1998: 507)⁹²

⁹² Per a una revisió del llenguatge periodístic en el cinema, que també es considera un tipus de mitjà de comunicació, vegeu Martínez Albertos (1998: 515-548).

3. BASE TEÒRICA DELS USOS DUBTOSOS

En les circumstàncies comunicatives actuals els mitjans de comunicació de massa tenen un paper fonamental en l'evolució de la llengua, atès que exerceixen en la comunitat lingüística de model comunicatiu, que interpreta que hauria de ser referencial. Fins i tot quan hi ha errades evidents el públic protesta perquè aquell mitjà se suposa que té una funció modèlica i no és admissible que difongui un model de llengua incorrecte.

En aquest sentit, és pertinent citar Milroy i Milroy (1985: 36-40), que observen dues classes de queixes lingüístiques sobre l'anglès. Les queixes de la classe 1 "are implicitly legalistic and (...) are concerned with correctness, attack 'misuse' of specific parts of the phonology, grammar, vocabulary of English", i les de la classe 2, "which we may call 'moralistic', recommend clarity in writing and attack what appear to be abuses of language that may mislead and confuse the public" (1985: 37)⁹³. Així, en aquesta tesi centrarem l'atenció en la segona classe de casos, i no pas en la primera, per bé que, tal com apunten els mateixos autors, no sempre és possible distingir-les nítidament i fins i tot elements de la primera classe poden entrar a la segona. En qualsevol cas, les formes de la segona classe "are concerned with careful and effective written usage" (1985: 41), és a dir, tenen una relació amb l'adequació i no tant en la correcció. Com hem vist a 2.3, l'autoritat lingüística avui dia s'ha anat diluint, però això no vol pas dir que la societat no necessiti normes, sinó que la responsabilitat s'ha repartit, i ara els mitjans tenen molt de pes en l'establiment del model de llengua:

També cal dir que, en el món actual, hi ha una tendència a la «formalització» del registre col·loquial a causa de la influència, cada vegada major, exercida pels mitjans de comunicació i a causa d'un augment general de la intercomunicació i de la cultura. Aquesta tendència afecta principalment el lèxic. Ara no és estrany que paraules com *incompatibilitat*, *heterogeni* o *autosuficient* apareguin en la conversa ordinària de persones de cultura mitjana, mentre que en altres èpoques estarien closes a la torre d'ivori de la cultura llibresca. O que la *càmera fotogràfica* desplaci la *màquina de fer fotos*, o que la *columna vertebral* desplaci l'*espinada*, o que pròximament els *intestins* engoleixin els *budells* i l'*estilista* engegui a l'oblit el ja massa vist *perruquer* (com aquest va fer amb l'antic *barber*). (Bibiloni, 1997: 104)

Aquesta formalització que observa Bibiloni és l'essència del fenomen que estudiem en aquesta tesi, atès que els usos dubtosos difosos pels mitjans apareixen per una voluntat d'elevat el to del discurs. Una pretesa formalitat mitjançant formes que poden sonar més cultes (possiblement perquè a priori són menys habituals per al públic), però que en realitat no s'ajusten al context i substitueixen formes més planeres i adequades. Com hem vist a 2.5.1, el llenguatge periodístic es caracteritza per ser persuasiu i, per tant, la retòrica i l'estilística són dos àmbits clau per al nostre objecte d'estudi. Una de les hipòtesis (cf. 1.4) de què parteix aquesta tesi és que els usos dubtosos són un recurs estilístic de què disposa el periodista per produir els textos informatius⁹⁴, que li són útils perquè són altament productius (adquireixen molts sentits o un sentit vague), perquè adquireixen un valor estètic (sorgeixen com una innovació) i d'una suposada formalitat (l'ús els acaba consolidant en registres formals), de manera que s'encomanen entre els periodistes, obtenen un valor sectorial. Totes aquestes característiques dels usos dubtosos les anirem veient en aquest capítol.

⁹³ Milroy i Milroy exposen que el màxim exponent d'aquestes queixes moralístiques és George Orwell (vegeu 6.2.2). Vegeu també Llengua i Mèdia (2004), que consisteix en un estudi sobre la qualitat de la llengua dels mitjans de comunicació catalans.

⁹⁴ Entenem, amb Martínez Albertos (1998: 171-184), el text com a producció del llenguatge en la forma que sigui als mitjans de comunicació, ja sigui escrit o oral.

3.1 VARIACIÓ LINGÜÍSTICA

3.1.1 Variació estilística

A 2.5.1 hem vist que el llenguatge periodístic és essencialment retòric. En aquest apartat aprofundirem en la idea que el periodista fa servir els usos dubtosos com un recurs estilístic, amb finalitats retòriques. Un aspecte fonamental que cal entendre és que la noció d'estil implica que la llengua ofereix més d'una possibilitat per expressar una mateixa idea. Per tant, quan s'escriu, es prenen decisions entre diferents opcions, i sempre es tria la que es creu que és més adequada per al context o la que satisfà les necessitats del parlant. Tenint present el sistema coserià que hem vist a 2.3.1, la llengua permet variació des de molts punts de vista, atès que la comunicació té lloc en situacions molt diferents entre si. Com que les possibilitats que ofereix el sistema lingüístic són infinites, el parlant pot adaptar la seva parla d'acord amb les necessitats comunicatives que tingui. Justament aquesta variació és la que es coneix per *diastràtica*, de què parlarem a 3.1.2. Ara, però, ens interessa destriar aquest tipus de variació de l'estilística. Vegem què proposen Biber i Conrad, que distingeixen entre la noció de *registre* i la d'*estil*⁹⁵:

The **register** perspective combines an analysis of linguistic characteristics that are common in a text variety with analysis of the situation of use of the variety. The underlying assumption of the register perspective is that core linguistic features like pronouns and verbs are functional, and, as a result, particular features are commonly used in association with the communicative purposes and situational context of text. (...). The **style** perspective is similar to the register perspective in its linguistic focus, analyzing the use of these features that are distributed throughout text samples from a variety. The key difference from the register perspective is that the use of these features is not functionally motivated by the situational context; rather, style features reflect aesthetic preferences, associated with particular authors or historical periods. (2009: 2)⁹⁶

Aleshores, el que distingeix la noció de *registre* i la d'*estil* és que la primera està determinada per la situació comunicativa i, per tant, causa que l'emissor adapti el seu llenguatge segons el receptor i les característiques contextuais (vegeu 3.1.2). En canvi, la segona es relaciona amb la funció estètica del llenguatge, d'acord amb la tendència d'un moment concret. Segons Biber i Conrad, l'estil no té en compte el valor funcional del llenguatge, sinó que determina uns trets lingüístics associats a preferències estètiques, influïts per l'actitud del parlant respecte de la llengua: "That is, a speaker or author often has attitudes about what constitutes "good style" resulting in the manipulation of language for aesthetic purposes" (2009: 18). Així doncs, podem considerar que la variació estilística depèn de la voluntat del parlant, segons les seves preferències personals i consideracions sobre la llengua, que es decanta per unes opcions concretes que el satisfan estèticament. D'acord amb aquests autors, l'estil no depèn de la situació comunicativa, sinó de l'actitud del parlant, tot i que Van Dijk sí que considera que hi té a veure⁹⁷:

Style is the result of the choices made by the speaker among optional variations in discourse forms that may be used to express more or less the same meaning (or denote the same referent). (...) Stylistic variation is not simply free or arbitrary, however. On the contrary, style is a major indication of the role of the context. It may signal personal or social factors of the communicative context, such as the speakers' impatience or familiarity between speaker and listener. (...) News discourse must also be

⁹⁵ La distinció dels autors és triple, perquè també tenen en compte el *gènere*, però hem omès aquesta categoria perquè és irrellevant en aquest apartat. Es tracta de tipologies textuais, i es pot exemplificar amb els gèneres periodístics, de què hem parlat a 2.5.2.

⁹⁶ La negreta és nostra.

⁹⁷ Vegeu les característiques de cadascun dels tres conceptes (*registre*, *gènere* i *estil*) que exposen Biber i Conrad (2009 : 16). Es pot veure com la diferència entre *estil* i *registre* és mínima, perquè només difereix per la interpretació. En l'*estil*, "features are not directly functional; they are preferred because they are aesthetically valued", mentre que en el *registre* "features serve important communicative functions".

formulated in a specific, formal style, which is characteristic for printed media. Hence, style is the trace of the context in the text. This trace consists of constraints on the possible variations in formulation. (Van Dijk, 1988: 27)

Així doncs, d'acord amb l'autor neerlandès, concloem que val la pena mantenir la diferència proposada per Biber i Conrad, però que cal reconèixer que la variació estilística no depèn únicament de la voluntat o actitud de l'emissor, sinó que aquest està influït directament per la situació contextual, que pertanyeria a la variació funcional. Per tant, és evident que és complex destriar tots dos conceptes, *estil* i *registre*. Payrató (1998: 15) fins i tot assenyala que de vegades s'han fet servir de sinònims, malgrat que tenen un abast diferent. De fet, Van Dijk fa servir el concepte *estil formal* i no *registre formal*, tot i que el grau de formalitat és un aspecte que pertany a la variació funcional, i no a l'estilística (vegeu 3.1.2). Aleshores, deduïm que els mitjans han de decantar-se per les opcions més formals, han de seleccionar entre moltes possibilitats les que més els satisfacin estèticament per la seva formalitat (vegeu, però, 5.1.2).

No ens hauria de sorprendre, doncs, que els diferents mitjans de comunicació, com a entitats úniques i amb personalitat pròpia, hagin optat per recollir totes les seves opcions estilístiques en un manual: els llibres d'estil. Alcoba explica que el llibre d'estil és l'eina que fan servir els mitjans de comunicació per a aquest fi, que serveix per adoptar "la misma solución ante distintas alternativas expresivas y estilísticas", però també pretén conciliar tres factors: "Primero, los márgenes de variación y de opcionalidad en las reglas de la gramática y en el uso de las palabras y de las grafías; segundo, la pluralidad de autores y textos de un medio de comunicación; y tercero, la unidad y singularidad de cada medio de comunicación, que ha de manifestar una misma imagen" (2009: 6). Aquest autor considera que un llibre d'estil "no es una gramática, ni un diccionario, ni una ortografía", sinó que "establece, recuerda o precisa algunas reglas gramaticales de la lengua; resuelve cuestiones de regularidad, extensión y uso de algunas palabras; y fija aspectos de sonido o de grafía (en las publicaciones escritas), como el uso de la caja (mayúscula o minúscula) o el tipo (tamaño) y características de la letra empleada" (2009: 5). Per Alcoba també és molt important que sigui una eina accessible per al periodista i que s'actualitzi permanentment segons "las demandas del mercado y del desarrollo de la tecnología y de los lenguajes sociales" (2009: 29).

Vistes les funcions dels llibres d'estil, que es dediquen a prendre decisions sobre opcions que ofereix la llengua, podem afirmar que amb aquesta tria hi ha una prescripció implícita i, per tant, una certa codificació (cf. 2.3.3). Segons Marí, un llibre d'estil no ha de ser "un inventari de solucions úniques", sinó "un marc general i flexible d'opcions, dins el qual cada mitjà de comunicació, cada programa i cada professional puguin fer la seva tria particular i definir-se un estil propi" (1990: 22). Segons aquest autor, la confecció dels llibres d'estil requereix una codificació i una selecció de les formes prèvia, alhora que cal vehicular aquest model de llengua proposat, per exemple organitzant "sistemes adequats de formació i informació" i establint "procediments de selecció i incentivació" entre els professionals del mitjà (1992: 114). A més a més, com que l'objectiu d'aquest instrument és buscar l'adequació (el cultiu) del llenguatge en l'àmbit en què s'usa –propi de la quarta etapa del model de Haugen (cf. 2.2.3)–, cal que sigui una eina que doni resposta als nous usos que puguin sorgir en aquell mitjà. Per damunt de tot, tanmateix, els llibres d'estil han de tenir molt present que han de partir de la varietat estàndard, perquè la comunicació és d'àmbit general. Així, les llengües "han creat un registre formal neutre, intermedi, de *referència*, anomenat estàndard, al voltant del qual cada mitjà de comunicació concret conforma i basa el seu estil particular" (Casanova, 1990: 102). Aleshores, les nocions d'estil, registre i estàndard s'han de posar en relació per entendre com funciona el llenguatge periodístic. Per a aquest propòsit, ens podem valdre de les paraules d'Enkvist:

El estilo es el conglomerado de las frecuencias de elementos lingüísticos en dos diferentes sentidos. Primero, el estilo es el resultado de más de un elemento lingüístico. Por ejemplo, una palabra dada en un texto adquiere significado estilístico sólo por yuxtaposición con otras. Por tanto, la tabulación no contextualizada de elementos sueltos no tiene valor estilístico alguno. (...) El estilo se ocupa de las frecuencias de los elementos lingüísticos en un contexto dado, y, por tanto, de probabilidades contextuales. Para apreciar el estilo de un pasaje es preciso comparar las frecuencias de sus elementos lingüísticos a diferentes niveles con los rasgos correspondientes de otro texto o corpus que se considere como norma y que tenga una relación contextual definida con el pasaje en cuestión. (1974: 46-47)

Aleshores, d'acord amb Enkvist, l'objectiu de l'estilística és observar quins són els elements que en un context⁹⁸ concret es repeteixen més, són més freqüents (l'opció estàndard, intel·ligible per a tothom), i per dictaminar-ho ens hem de basar en un corpus de referència (vegeu 5.1.1) que fixarà la norma, "con respecto a la cual se mide la individualidad de un determinado texto, no en cuanto a la lengua como un todo, sino como esa parte de la lengua que se halla significativamente relacionada con el pasaje que analizamos" (1974: 41). Enkvist revisa diferents definicions de la noció d'estil, i observa que el denominador comú és que la variació estilística es concep com una desviació de la norma, o com "el modo de presentar un tema que difiere más o menos del habitual" (Wellander, citat per Enkvist, 1974: 40). Aquesta norma, però, és la *norma objectiva* en el sentit de Bourdieu (cf. 2.3.1), que és la concepció de la llengua com a *habitus*:

L'habitus, comme système de dispositions à la pratique, est un fondement objectif de conduites régulières, donc de la régularité des conduites, et si l'on peut prévoir les pratiques (ici la sanction associée à une certaine transgression), c'est que l'habitus est ce qui fait que les agents qui en sont dotés se comporteront d'une certaine manière dans certaines circonstances. Cela dit, cette tendance à agir d'une manière régulière qui, lorsque le principe en est explicitement constitué, peut servir de base à une prévision (équivalent savant des anticipations pratiques de l'expérience ordinaire), ne trouve pas son principe dans une règle ou une loi explicite. C'est ce qui fait que les conduites engendrées par l'habitus n'ont pas la belle régularité des conduites déduites d'un principe législatif : l'habitus a partie liée avec le flou et le vague. Spontanéité génératrice qui s'affirme dans la confrontation improvisée avec des situations sans cesse renouvelées, il obéit à une logique pratique, celle du flou, de l'à-peu-près, qui définit le rapport ordinaire au monde. (Bourdieu, 1987: 40)

Així, el parlant té l'opció o bé de seguir la norma o bé de desviar-se'n. Aquest aspecte és clau per entendre el fenomen objecte d'estudi de la recerca. Aquesta norma objectiva o *habitus*, segons Bourdieu, ja hem discutit a 2.3.3 que té les mateixes funcions que la varietat estàndard d'una llengua. Per tant, fent una analogia, si el parlant decideix desviar-se de la norma en la selecció estilística (habitualment per mitjà de la innovació, com veurem a 3.2.1) en realitat fa servir una opció que s'allunya de la norma objectiva, perquè no és la que sol aparèixer en aquell context, no és la més freqüent. D'aquesta manera, representen la discussió de la diferència entre registre i estil, la situació comunicativa és la que determina per quina opció es decanta el parlant per produir els enunciat⁹⁹ d'entre les diferents que li ofereix el llenguatge.

És en aquest cas que convé aplicar la distinció de la retòrica clàssica entre la *inventio*, la *dispositio* i l'*elocutio*. La primera és la fase en què es tria de què es parlarà i la segona és el moment en què s'ordena

⁹⁸ El concepte de *context* és molt rellevant en aquesta recerca, perquè justament, amb Enkvist, hem basat la nostra anàlisi dels usos dubtosos segons el context en què apareixen. A més, és important també distingir aquest concepte del que es pot entendre per *context* en el sentit de situació comunicativa, que també condiciona la varietat triada, és a dir, la variació funcional, que veurem a 3.1.2. Vegeu 5.2.2 per a aquesta qüestió.

⁹⁹ Vegeu l'esquema d'Enkvist (1974: 54), en què un context A determina primerament les expressions gramaticals i després els indicadors d'estil. Destaquem que és el context el que condiciona la tria estilística (vegeu 5.2.2), tot i que el producte lingüístic ha de ser gramatical, és a dir, la llibertat de l'autor no és total perquè s'ha de sotmetre a la norma gramatical d'una llengua.

la informació. En aquestes dues fases es produeix la selecció que Enkvist (1974: 36) anomena “no estilística”, és a dir, la tria lèxica del contingut de què es vol parlar. En canvi, en l’*elocutio* el parlant pren decisions estilístiques per satisfer les necessitats del context. Segons Núñez Ladevéze, és quan se “suministra el ropaje lingüístico” mitjançant la tria de les opcions estilístiques (1991: 212). Ara, aquesta tria es fa seguint la correcció del llenguatge i l’*authoritas*, “el uso que han hecho del lenguaje autores de nota” (1991: 212), ahora que requereix una certa habilitat: “Como es fácil advertir, la *elocutio* corresponde a la habilidad expresiva en su integración textual concebida esa habilidad como instrumento de expresión de una práctica lingüística cultivada o norma culta del lenguaje” (1991: 213).

Aleshores, concloem que els usos dubtosos que examinem representen una desviació estilística –per mitjà d’una innovació (vegeu 3.2.1)–, és a dir, s’aparten de la norma objectiva, de l’ús habitual. Així mateix, no són adequats per al llenguatge dels mitjans de comunicació de massa, que té la característica fonamental de ser accessible a un públic general (cf. 2.5.1). Per aquest motiu, els llibres d’estil dels mitjans de comunicació inclouen aquests usos dubtosos a les seves pàgines: prescriuen que cal evitar-los o limitar-los (vegeu 5.2.1). Així, els periodistes, seguint les directrius que marquen els manuals d’estil dels mitjans on treballen, s’han de decantar per una sèrie d’opcions que, a priori, s’ajusten a les característiques del llenguatge periodístic, la varietat estàndard planificada que prescriu el mitjà. Tanmateix, encara que aquestes obres s’esforcin a condemnar certes expressions o termes que no són adequats en periodisme, els redactors o locutors fan servir unes estratègies estilístiques que els satisfan estèticament, que pertanyen a la varietat estàndard difosa (cf. 2.2.2). Per tant, els usos dubtosos no pertanyen a la varietat estàndard planificada (pels llibres d’estil) però sí a la difosa (pels periodistes)¹⁰⁰.

3.1.2 Variació funcional

Reprement la discussió que hem tractat a l’apartat anterior, segons Biber i Conrad la diferència entre estil i registre es basa en el fet que el segon “is a variety associated with a particular situation of use”. Aquesta variació consisteix en la modificació dels trets lingüístics segons la situació comunicativa, atès que es considera que és una variació funcional (2009: 6). Però per a la qüestió dels registres –o variació diastràtica (Marí, 1998)– un dels autors més citats és Halliday, que defineix la noció de *registre* de la següent manera:

A register can be defined as the configuration of semantic resources that the member of a culture typically associates with a situation type. It is the meaning potential that is accessible in a given social context. (...) Since these options are realized in the form of grammar and vocabulary, the register is recognizable as a particular selection of words and structures. But it is defined in terms of meanings; it is not an aggregate of conventional forms of expression superposed on some underlying content by ‘social factors’ of one kind or another. It is the selection of meanings that constitutes the variety to which a text belongs. (1978: 111)

És a dir, de la mateixa manera que hi pot haver variació segons l’àmbit geogràfic (la diafàsica), els registres són el resultat d’aquella variació que permet el llenguatge segons el context comunicatiu (vegeu *infra* i 5.2.2). Cal tenir present, a més, que Halliday remarca que és el parlant el qui selecciona aquests trets lexicogramaticals, i ho fa per adaptar-se a la situació comunicativa (vegeu 3.4.1). Uns altres autors molt citats que han tractat aquesta qüestió, Gregory i Carroll (1978), observen que aquesta variació depèn de tres factors: el camp del discurs (el tema de què es parla), el mode (segons si és escrit, parlat o més

¹⁰⁰ Daniel Casals ens fa veure que l’*estàndard planificat* és el conjunt de criteris fixats per a l’ús d’aquesta varietat. D’exemples en podem trobar en els llibres d’estil i també en obres sobre llenguatge periodístic. L’*estàndard difós*, en canvi, és la varietat efectivament usada, en aplicació dels criteris fixats per l’*estàndard planificat* i altres criteris que s’hi puguin afegir, sobretot per a les qüestions no incloses en l’*estàndard planificat*.

possibilitats) i el tenor, que permet distingir “the degree of formality of the relationship” i reflecteix “the role that language is playing in the situation” (1978: 51)¹⁰¹. Seguint la classificació tradicional sorgida a partir de l’obra de Gregory i Carroll, Payrató distingeix entre el tenor funcional i el tenor interpersonal, i aquest darrer recomana anomenar-lo *to* (vegeu 5.1.2). El primer “presenta tants tipus com funcions es vulgui reconèixer al llenguatge (...), es pot distingir un tenor *informatiu* i un d’*interactiu*” (1998: 20); també diu que es pot associar a la formulació clàssica de Jakobson (1960), que distingeix entre les funcions referencial, conativa, expressiva, fàtica, poètica i metalingüística. En canvi, el *to* o tenor interpersonal estableix una gradació entre “un pol *formal* i un d’*informal*”. Ara, adverteix el següent:

Una categorització més acurada del continu de la formalitat ja esdevé, però, una qüestió molt complexa, i ha estat duta a terme de maneres diverses segons els autors. Molt sovint s’ha solventat recorrent a una gradació triple, corresponent a un ús col·loquial (o familiar; o informal), un d’estàndard (neutre o corrent) i un altre d’elevat o solemne (molt formal). (Payrató, 1998: 20)

Aleshores, podríem deduir que el registre que més s’adequa a les característiques dels mitjans és el que Payrató anomena *estàndard*, tot i que cal tenir en compte que, d’acord amb Vellón, el llenguatge periodístic “no puede limitarse a la fórmula de un estándar, como sinónimo de asepsia comunicativa, sino que debe presentarse como un formato abierto capaz de integrar todo tipo de estrategias para construir un producto informativo que, a la vez, resulte competitivo y se adecue a las expectativas del receptor del siglo xxi” (2011: 678). De fet, Bassols, com Vellón (2011), explica que en l’àmbit periodístic el col·loquial és molt present, fins al punt que, “amb vista a fer els missatges més atractius i més fàcils d’empassar”, el “discurs dels mitjans s’ha col·loquialitzat molt” (2009: 18) –tot i que, tal com hem vist al principi d’aquest capítol, Bibiloni creu que més aviat es tendeix a la formalització, que és un fet justament que reflecteix el nostre objecte d’estudi. Bassols parla de l’existència d’un registre que s’anomena *col·loquial mediatitzat*, que va fixar el grup Llengua i Mèdia:

El col·loquial mediatitzat és el pseudocol·loquial dels textos orals o figuradament orals (escrits per ser llegits) més o menys espontanis. És una modalitat funcional que inclou formes no admeses per la normativa, ni tan sols per aquella aplicada a l’estàndard oral; formes pertanyents a altres llengües (castellà, anglès, francès, italià...); i formes no inventariades en cap gramàtica ni diccionari. A més, com que s’usa sobretot en textos la funció dels quals és l’entreteniment, moltes vegades juga amb l’humor, l’emotivitat i fins la grolleria (...), cosa que fa que estigui ple de llenguatge acolorit. A la recerca, per damunt de tot, de l’empatia amb el receptor i, per tant, de la implicació dels interlocutors, utilitza, ben sovint, construccions efímeres, pròpies de la moda del moment. (2009: 12)

Aquesta varietat, segons l’autora, és la típica de les situacions comunicatives que tenen un grau baix de formalitat, que s’ha d’associar al que Payrató anomena *món col·loquial*, una expressió que, d’acord amb aquest autor, “resulta útil com a terme genèric per referir-se a un àmbit d’ús de la llengua, constituït per un conjunt de situacions força heterogènies però amb suficients trets en comú per agrupar-les de forma coherent”, i que conté una modalitat de llengua prototípicament “*oral* i *informal*, perquè és manifesta en situacions poc formals i que demanen un ús oral del llenguatge” (1996: 27). Ara, d’acord amb Bassols (2009: 18), als mitjans de comunicació no es pot trobar una varietat equiparable a la descrita per Payrató¹⁰², que seria el col·loquial real, atès que el receptor és molt ampli i heterogeni (una massa).

¹⁰¹ Vegeu també els aspectes que condicionen els registres (i els gèneres) segons Biber i Conrad (2009: 40), que tenen en compte factors com la relació entre els participants de l’acte comunicatiu, els propòsits comunicatius, el tema...

¹⁰² Cal tenir present, però, que al capdavant la qüestió dels registres s’ha de prendre com una gradació escalar, i no pas polar: “L’oblit d’aquestes consideracions en l’estudi de l’ús col·loquial ha condemnat molts treballs i en porta encara sovint d’altres a la pura anècdota, a la recol·lecció de formes més o menys *curioses* (“genuïnes”, “folclòriques”...), però sense cap sentit en absència d’un marc teòric on rebri una interpretació. Unes formes que fins i tot poden acabar sent presentades com una mena de desviació de l que es pren com a *normal*, un estàndard ideal entès implícitament i barroerament com un estat inicial (anterior al col·loquial) de la llengua” (1996: 28).

D'aquesta manera, el col·loquial mediatitzat encara es pot prescriure perquè s'ha d'adaptar al seu propòsit comunicatiu, i ha de ser intel·ligible per a tothom, per tant, "necessita algunes orientacions clares que en delimitin l'ús i n'aclareixin les possibilitats expressives, sempre amb dues línies rectores: la comprensió, l'expressivitat i la versemblança, d'una banda, i l'empatia amb el receptor, de l'altra" (2009: 15). Així doncs, és pertinent que exposem la distinció que practica aquesta autora entre el *col·loquial mediatitzat espontani*, "propri de la llengua dels presentadors de magazins i xòmans" i que de vegades "és espontani del tot, sense cap mena de suport escrit ni de preparació; però ben sovint es basa en quatre notes escrites, quatre indicacions pensades amb antelació o, fins i tot, un guió succint", i el *col·loquial mediatitzat elaborat que fingeix espontaneïtat*, "propri de les sèries de producció pròpia i aliena, adreçades al públic infantil i adult, i que inclouen tant personatges molt marcats (...) com poc marcats" (2009: 16). En aquesta darrera classe, la típica de les sèries de televisió, "trobem un tipus de llengua disfressada d'espontaneïtat, perquè sabem que al darrere hi ha una tasca de planificació" (Julià-Muné, 2004: 47)¹⁰³. En aquest punt és pertinent que ens fixem en la diferència que estableix Ochs entre el llenguatge planificat i el no planificat:

- "UNPLANNED DISCOURSE is discourse that lacks forethought and organizational preparation"
- "PLANNED DISCOURSE is discourse that has been thought out and organized (designed) prior to its expression" (1979: 55)

Cal especificar que l'autora situa cada un d'aquests tipus en dos extrems, i afirma que "most of the discourse we encounter in the course of day-to-day communications falls at neither extreme" (1979: 55)¹⁰⁴. També estableix que el grau de la planificació depèn de diferents funcions socials: "For example, a speaker may have planned his discourse with respect to referring and predicating but have not planned his utterance with respect to the level of politeness appropriate to the communicative situation" (1979: 56). Per tant, el parlant s'adapta al context mitjançant estratègies que li permet la llengua, segons l'interlocutor, la intencionalitat..., també des del punt de vista de la planificació.

Així, dins dels mitjans hi pot haver diferents situacions comunicatives, que es poden destriar des de diferents punts de vista (vegeu 5.1.2), perquè el llenguatge periodístic (cf. 2.5.1) no és pas homogeni. Les paraules de Gregory i Carroll aporten més llum a aquesta qüestió, atès que adverteixen que "the term 'the language of journalism' is rather imprecise", perquè "there may be a need for a term to distinguish the language of the media from other varieties (say, customer/waiter language)", però "it must be kept in mind that individual texts may vary greatly from one another". Tot i així, aquests autors afirmen el següent: "The unmarked register of journalism offers, then, fewer constraints as regards variations of field, mode and tenor, and is associated with clearly marked situation types" (1978: 71). Concloem, llavors, que el llenguatge periodístic té unes característiques comunes que es poden associar a un registre no marcat, encara que hi hagi diversos registres, a banda del fet que el discurs pot tenir diversos graus de planificació (vegeu 5.1.2). Cal tenir en compte que, segons Núñez Ladevéze, el text "no busca ser valorado por su expresividad o su efecto estético porque el propio redactor no aceptaría que se interpretara su informe como una comunicación expresiva o estética. Al revés, quiere ser objetivo; y si no lo es, quiere parecerlo" (1991: 121). Aleshores, el periodista no pren decisions estilístiques tan sols per una voluntat

¹⁰³ Per aquesta raó, les sèries de televisió han quedat excloses del nostre corpus, atès que des del punt de vista de la planificació i el to són molt diferents de la resta de material que hi inclouem (vegeu 5.1), a banda que disten molt de les característiques del llenguatge periodístic que hem vist a 2.5.1, perquè es basen en la ficció (vegeu Paloma, 2009).

¹⁰⁴ De fet, aquesta variació del discurs segons el grau de planificació s'associa, dins l'àmbit de la variació funcional, al factor del mode de Gregory i Carroll (1978: 47), que preveu la diferència entre l'oralitat i l'escriptura. També Chafe i Danielewicz (1987) dediquen l'atenció a aquest factor i estableixen una sèrie de característiques de cadascun dels modes. Reprendrem aquesta qüestió a 5.1.2, en què establirem els graus de planificació relacionats amb la dicotomia oral/escrit que hem fixat per a la nostra anàlisi.

de satisfer estèticament el lector, com ho podria fer un poeta, sinó que pretén ser objectiu¹⁰⁵. Aquest fet porta l'autor a parlar del fenomen de la *retòrica objectivadora*:

«Retórica», en efecto, porque se trata de un procedimiento elocutivo de elaboración de un mensaje para obtener un determinado efecto en el interlocutor. «Objetivadora», ciertamente, porque tal es el efecto que se pretende suscitar, una sensación de impersonalidad, aunque sea fingida, una impresión de indiferencia, aunque sea calculada, un distanciamiento narrativo aunque el narrador esté presente tras la máscara artificiosa de su lenguaje. (...) Pero el esquema, retórico o no, es un rasgo ya uniforme de los sumarios informativos que suelen limitarse a reproducir un modelo poco variable de construcción lineal. Así se explica la frecuencia de fórmulas estereotipadas que se repiten como rígidos clichés en las páginas de los periódicos. (1991: 121)

És així com el llenguatge periodístic és propens a l'aparició d'aquestes fórmules estereotipades (vegeu 5.3), que prenen el nom d'*usos dubtosos* en aquesta tesi. La voluntat objectivadora que porta el periodista a distanciar-se del receptor l'indueix a fer servir formes artificioses mitjançant tries estilístiques que li ho permeten: “Las decisiones estilísticas buscan o tratan de suscitar efectos y reacciones en el intérprete. No se trata, como se pudiera creer, de elecciones inocentes, sino, por utilizar un término ya usado, se trata de decisiones «estratégicas»; o, si se prefiere, «retóricas»” (Núñez Ladevéze, 1991: 87). Llavors podem afirmar que el periodista tria unes opcions estilístiques que la llengua –o el sistema (cf. 2.3.1) li permet per adaptar-se a la situació comunicativa, en què s'ha d'esforçar per ser objectiu. Aquest fet, doncs, es manifesta en el to (o tenor interpersonal), és a dir, fa servir estratègies retòriques per elevar el to del discurs, per guanyar formalitat: “News style displays the usual features of formal communication styles, which has been partly explained by the impersonal and institutional nature of mass-mediated discourse in the press” (Van Dijk, 1988: 75). Aquesta formalitat, l'autor neerlandès la considera així:

Formal style is associated with long and complex sentences with frequent embeddings and selected lexical registers featuring technical words, jargon, and in general the languages of the elite that are the prime news actors in our newspapers. The language of politics and social relations is the major source for such lexical news registers, and, unlike other discourse types, it is full of new coinages, new words to denote new developments, or new ways to look at old affairs. (1988: 75)

Tal com hem advertit, el llenguatge permet una variació diastràtica que es manifesta en diferents registres, que el parlant coneix i utilitza segons els diferents contextos en què actua. Aquestes diferències segons els registres es poden manifestar, d'acord amb Halliday, “semantically” i “lexicogrammatically”, “but lexicogrammatical differences among registers are, by and large, the automatic consequence of semantic differences”. De fet, “registers are configurations of meanings that are typically exchanged – that are ‘at risk’, so to speak – under given conditions of use” (1978: 185). Per entendre, doncs, aquesta selecció estilística basada en elements lingüístics, és pertinent que exposem el concepte de *context* de Van Dijk, que creu que depèn de factors sociocognitius:

There is nothing strange or counterintuitive about defining contexts as mental models, because communicative events or discursive interactions are forms of everyday experience like any other. That is, the way we experience, construe, define or interpret what is happening when we participate in a communicative event is not fundamentally different from the way we do so for other events. The only distinct feature of context models is that they represent verbal communication or interaction. And in the same way as more general models of experience or interaction organize how we adapt our actions to the social situation or environment, context models organize the ways our discourse is strategically structured and adapted to the whole communicative situation. (Van Dijk, 2008: 71)

¹⁰⁵ Vegeu, però, treballs com Moragas (2016) o Teruel (1997), que demostren que en algunes ocasions, com ara els titulars, es busca cridar l'atenció del lector.

Aquesta concepció de *context*, que prenem en aquesta recerca a partir de la proposta d'aquest autor (vegeu 5.2.2), permet entendre la tria estilística (cf. 3.1.1) que practica l'emissor per adaptar-se a la situació comunicativa com una estratègia discursiva. D'aquesta manera, com veurem a 3.2.1, el parlant selecciona, de tot el repertori de què disposa –segons el coneixement que en tingui (vegeu 3.4.1)–, l'opció que més li convé per adaptar-se a les exigències de la situació comunicativa. En aquesta recerca concebem els usos dubtosos com una opció lingüística que alguns professionals dels mitjans associen a la formalitat, perquè creuen que distanciant-se de la parla habitual complicant el llenguatge (que és el fenomen de la retòrica objectivadora) s'adapten més bé a la situació comunicativa. Ara, en el llenguatge dels mitjans de comunicació de massa, que és unidireccional, no hi ha interacció directa amb el públic, per la qual cosa s'ha de fer servir un estil intel·ligible per a un públic ampli i que asseguri l'eficàcia de l'acte comunicatiu: la varietat estàndard (cf. 2.2.2). Així doncs, tenint en compte que el llenguatge periodístic és persuasiu (cf. 2.5.1), té sentit parlar d'estratègies lingüístiques. I són justament Van Dijk i Kintsch els qui parlen amb profunditat de les estratègies retòriques del discurs, que defineixen així: “A strategy involves human *action*, that is, goal-oriented, intentional, conscious, and controlled behavior” (1983: 62). Aquests autors afirmen que les estratègies comporten actes mentals complexos que, a més, solen ser “more or less automatized” o almenys “not explicitly intended” (1983: 70), per tant, com hem vist (i veurem a 5.1.2), poden tenir un grau alt de planificació –per exemple, un article d'un diari– o un grau baix de planificació –com ara un tertulià d'un magazín radiofònic.

3.2 INNOVACIÓ LINGÜÍSTICA

3.2.1 Desviació estilística

Fins ara hem vist que els usos dubtosos es poden considerar estratègies retòriques per marcar formalitat, que per efecte de la retòrica objectivadora es consoliden perquè són un recurs útil per al periodista. En aquest apartat mirarem d'entendre l'origen d'aquestes estratègies, i justificarem perquè considerem que el nostre objecte d'estudi representa una desviació de la norma objectiva –segons Enkvist (cf. 3.1.1).

La quarta etapa del procés d'estandardització de Haugen, l'elaboració funcional, té el propòsit d'adequar la llengua a cada situació comunicativa, buscant els elements lexicogramaticals més adients. Una part d'aquesta fase, el cultiu (cf. 2.2.3), té aquesta finalitat, mitjançant l'ús en diferents àmbits. L'Escola de Praga va ser la primera a parlar d'aquesta idea, cap als anys trenta: "The necessity of formulating a scientific conception of the linguistic norm arose when some conservative linguists were puristically evaluating and condemning certain language features in Czech technical, journalistic, and other specialized texts" (Dubský, 1972: 112). Es tractava d'una concepció prou innovadora que pretenia millorar l'instrument lingüístic adaptant-lo a cada situació comunicativa diferent, "because a profound knowledge of style is possible only as the result of detailed stylistic analysis of concrete acts of speech, leading to the determination of the substance of the stylistic features within the linguistic system" (1972: 113). Així, *varietat estàndard* i *cultiu* de la llengua són conceptes que van venir encadenats per tal d'afrontar els nous reptes comunicatius especialment promoguts pels mitjans de comunicació:

Of great importance for the character of the contemporary norm of the standard language is the place of spoken act of speech in contemporary public language communications and in the dialogues as presented in the utterances of mass language communication (TV., radio, interviews, etc.). This allows for penetration of the regional elements into the norm of the standard language. This conception of the norm is also reflected in the approach to works of art and to different functional styles. Its consistent application is based on the principle that an utterance must be evaluated according to the adequacy of the means of expression used to serve the given purpose. (Dubský, 1972: 127)

Per a l'Escola de Praga, centrada en el cultiu de la llengua, en l'estilística funcional es poden distingir tres recursos per produir enunciats: *intellectualization*, *automatization* i *foregrounding*. El primer és "an attempt to approximate the expression as much as possible to the rigor of objective (scientific) thinking, in which the terms approximate concepts and the sentences approximate logical judgements" (Dubský, 1972: 119-120). Aquest recurs està pensat sobretot per al llenguatge d'especialitat i es pot associar al que Lamuela anomena *compleció terminològica i sintàctica* (cf. 2.2.3). Vegem els dos altres conceptes:

Automation¹⁰⁶ consists in a use of devices of the language, given in isolation or combination, which does not attract any attention, whereas by foregrounding (Fr. *actualisation*) we mean the use of devices of language in such a way that this use attracts attention and is perceived as uncommon, as non-automatic: the degree and the mutual proportion of both these means of language characterizes different functional styles (e.g. in conversation, both automation and foregrounding coexist, in the scientific discourse, automation prevails, while in the poetic style or in that of the essay, foregrounding predominates). (Dubský, 1972: 120)

Aquesta triple distinció, en origen, serveix per analitzar el llenguatge poètic, tot i que molts autors l'apliquen a uns altres àmbits¹⁰⁷. Van Peer explica que els formalistes russos, concretament Šklovskij, van

¹⁰⁶ Dubský fa servir aquest terme, però la resta d'autors utilitza *automatization*, per la qual cosa nosaltres fem servir aquest darrer.

¹⁰⁷ Vegeu Chillon (2001: 41-43), que critica Mukařovský per la distinció reduccionista –que parteix de l'estructuralisme saussurià (basat en la *langue* i la *parole*)– entre la llengua literària, que és la desviada, de la llengua estàndard, que és la pràctica.

ser els primers a aplicar la distinció entre “defamiliarization”, “making strange” o “deviation from normal usages” i l’ús habitual del llenguatge (Van Peer, 1986: 5). Però efectivament és Havránek el primer a fer servir el terme *foregrounding* (que és una traducció de Garvin del mot txec “aktualisace”)¹⁰⁸. Aquest autor associa la *intellectualization* al llenguatge científic, “where the function is accuracy”, l’*automatization* al “everyday language, which is geared to conventional communicative purposes” i el *foregrounding* al “poetic language, which attracts attention to itself by virtue of the foregrounding devices it contains” (Van Peer, 1986: 5). Així, per complir amb les exigències del llenguatge periodístic (claredat, ús comú del llenguatge..., cf. 2.5.1), sembla evident que el segon tipus, l’*automatization*, és el més adient en l’àmbit periodístic. Mukařovský, un dels qui més ha aportat a aquesta qüestió (Van Peer, 1986: 6), creu que la llengua estàndard tendeix a evitar el *foregrounding*, per bé que és un recurs habitual en periodisme:

Objectively speaking: automatization schematizes an event; foregrounding means the violation of the scheme. The standard language in its purest form, as the language of science with formulation as its objective, avoids foregrounding [aktualisace]: thus, a new expression, foregrounded because of its newness, is immediately automatized in a scientific treatise by an exact definition of its meaning. Foregrounding is, of course, common in the standard language, for instance, in journalistic style, even more in essays. But here it is always subordinate to communication: its purpose is to attract the reader’s (listener’s) attention more closely to the subject matter expressed by the foregrounded means of expression. (Mukařovský, 1964a: 19)

Aquesta darrera idea manifesta la relació existent entre el llenguatge literari i el periodístic (cf. 2.5.1). Aleshores, és perfectament aplicable aquesta triple distinció en l’àmbit del periodisme, tal com Havránek exposa a propòsit del *foregrounding*: “Journalistic language is likewise in need of a store of various formulae (clichés)” (1964: 13)¹⁰⁹. D’aquesta manera, els usos dubtosos que analitzem en aquesta tesi s’han de considerar *foregrounding*, perquè “a given component in some way, more or less conspicuously, deviates from current usage” (Mukařovský, 1964b: 65). Aquestes formes noves s’usen en casos puntuals per provocar sorpresa, perquè s’usen amb un significat diferent de l’habitual (vegeu 3.3.1). Per tant, suplanten una altra opció estilística que és usual en aquell context, es produeix una desviació de la norma objectiva (cf. 2.3.1). Tal com adverteix Núñez Ladevéze, el recurs a la desviació de la norma requereix una certa destresa lingüística que no tots els periodistes tenen (vegeu 3.4.1):

Aquí damos por supuesto que la habilidad expresiva necesita de un desarrollo cultivado, reflexivo y consciente (aparte del subconsciente amamantamiento) de la gramática, un cultivo del uso lingüístico que cristaliza en la que Porzig denomina *lengua culta*. Pues bien, éste es el primer requisito que debe cumplir un redactor para que su texto resulte comprensible y, en suma, legible. El uso culto de la gramática es una garantía elemental de claridad. No siempre, los redactores poseen la destreza literaria suficiente que les permita cumplir con ese nivel de exigencia. (1991: 348)

Recordem que aquestes innovacions són causades per la voluntat de formalització que comporta la retòrica objectivadora (cf. 3.1.2). El periodista, en comptes de fer servir –per posar un exemple que il·lustri el fenomen– el verb *fer*, que seria una *automatization*, es decanta per *realitzar* (vegeu l’annex 1), perquè creu, erròniament, que aquest darrer terme és més propi d’un registre formal. Aleshores, podria dir que algú “va fer els estudis a Anglaterra”, però si diu que “els hi va realitzar” li sembla que la frase té un to

¹⁰⁸ En català una bona traducció seria *actualització*, però no té tradició, per la qual cosa en aquesta recerca farem servir la versió anglesa del terme, atès que és la més estesa en la bibliografia. A banda, el mot *foregrounding* conté el matis de ‘destacar’, que no té el terme *actualització*.

¹⁰⁹ També és interessant apuntar el que explica Mukařovský de la influència de poetes de referència en els periodistes sense que en siguin conscients: “By way of explanation it must be pointed out that Mallarmé has very violently distorted French syntax and word order (...). In spite of this intensive distortion, or perhaps because of it, Mallarmé influenced the development of the structure of the sentence in the standard language” (1964: 25-26).

més formal, perquè *realitzar* a priori és menys freqüent en aquest context¹¹⁰. Considerem que els usos dubtosos parteixen justament d'aquesta situació, precisament són dubtosos per aquesta alteració. Són un recurs per guanyar formalitat que sorgeix per una innovació, una desviació de la norma objectiva (*foregrounding*). Però aquesta innovació implica la modificació del significat habitual d'una peça lèxica o gramatical (vegeu 7.2), de manera que es perd claredat, precisió, concisió i senzillesa, que són propietats fonamentals del discurs periodístic (cf. 2.5.1 i vegeu 7.1). Els sentits de *fer* i *realitzar* són força semblants, perquè, de fet, a l'entrada del DIEC 2 de *fer*, la sisena acceptió és "realitzar (una acció)" (vegeu per a la qüestió dels significats i els diccionaris 3.3.1). Tanmateix, tal com Jané (1977c) exposa, el verb *fer* té un abast molt més ampli que *realitzar*, perquè aquest darrer significa 'acomplir' o 'fer real' una cosa, de manera que és més específic. Per tant, *realitzar* se sol usar amb un sentit inadequat i en contextos en què *fer* (o possibilitats més precises, com ara *elaborar, desenvolupar, dur/portar a terme...*) és l'opció més habitual, pròpia de la norma objectiva (cf. 2.3.1).

Així doncs, el fet que el periodista triï *realitzar* en comptes de *fer* es deu a una estratègia discursiva per marcar formalitat. En aquest cas, quan opta pel primer verb practica la selecció estilística, d'acord amb Núñez Ladevéze: "Al codificar éste, el hablante puede utilizar tanto indicadores de estilo como elementos estilísticamente neutros" (1991: 53). A més a més, aquest autor distingeix d'una banda les "palabras que satisfacen funciones comunes de todos los hablantes de la lengua y sirven, por tanto, a toda práctica lingüística particular" i les "que sirven a funciones o tareas sociales específicas y son usadas reservadamente en ambientes, situaciones o contextos sociales determinados" (1991: 132). Les del primer tipus són les més apropiades per al llenguatge periodístic, mentre que les del segon s'han de reservar per a ocasions molt justificades i imprescindibles:

Las palabras más comunes, más cortas y universales, como son usadas por todos, son más fáciles de entender, en principio. Pero el problema de la claridad no deja por eso de ser relativo a la complejidad del mensaje y, por ello, estilístico y no estadístico. (...) Lo que ocurre es que la exactitud informativa es una función de la precisión lingüística, y no al revés. Es decir, si no se potencia el conocimiento cultural de la lengua común –la estabilidad de las asociaciones lingüísticas de los elementos de lengua en la propia conciencia del hablante–, no es posible un uso exacto del lenguaje. (1991: 159)

Però, deixant aquest factor de banda (vegeu el capítol 7), un dels aspectes clau del cultiu de la llengua que cal tenir present per entendre el fenomen que estudiem és el de l'adequació al context comunicatiu. Com hem vist a 2.3.1, el concepte de *norma lingüística* tradicionalment ha estat entès a partir de la distinció entre *correcte* o *incorrecte*, és a dir, que l'ús d'un terme és correcte si és sancionat per l'autoritat lingüística. En el cas de *realitzar* i *fer*, és clar que tots dos són correctes en aquest sentit, d'acord amb la definició del DIEC 2 (vegeu *supra*). Però en l'àmbit periodístic –que és retòric per naturalesa i, per tant, obert a la creativitat lingüística–, el punt de vista normatiu no pot ser l'únic determinant (cf., però, 2.5.1), sinó que l'adequació al context és un concepte molt més útil:

Consegüentment, hem de relativitzar l'ús del mot *correcció*. Fóra convenient acotar el criteri de correcció d'una determinada varietat al seu àmbit de realització. És en aquest sentit que potser cal substituir el mot *correcció* pel d'*adequació*. Podem dir, en conseqüència, que una determinada forma lingüística esdevindrà *correcta* (adequada) quan serà *oportuna* en aquella situació comunicativa particular. (Mollà, 1990: 17)

¹¹⁰ Aquest exemple l'hem extret de Jané (1977c), que efectivament proposa que la solució que hi escau més és amb *fer*. Tanmateix, com es pot observar, encara s'hauria pogut simplificar més la frase i evitar l'ús del verb *fer*, atès que molts llibres d'estil també n'assenyalen l'abús (vegeu, per exemple, l'*ésAdir*: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/1911> [consulta: 23-1-20]), dient directament "va estudiar a Anglaterra".

Per Cassany, l'adequació "és la propietat del text que determina la varietat (dialectal/estàndard) i el registre (general/específic, oral/escrit, objectiu/subjectiu i formal/informal) que cal usar" (cf. 3.1.2). Així mateix, observa que els millors escriptors tenen consciència de "quins recursos lingüístics són propis de cada situació. Saben quan poden escriure en la seva varietat dialectal i quan han d'utilitzar l'estàndard, i també dominen els diversos registres de la llengua (com a mínim els més usuals que han d'usar més sovint)" (1988: 23). El llenguatge dels mitjans es caracteritza per una varietat de registres i situacions comunicatives molt gran, fet pel qual aquest punt de vista encara és més pràctic, perquè potser una forma en un informatiu no seria adequada però en un programa d'entreteniment sí. Julià-Muné (2004: 60) creu que la correcció és l'ajustament a les regles gramaticals (la normativa), mentre que l'adequació "reflecteix les relacions d'un *text* amb el *context*" (vegeu 5.2.2). Marí també combrega amb aquesta idea i fins i tot creu que no "es tracta de suprimir tot criteri, ni de rebaixar l'exigència. Segons com, encara és més rigorós el domini de les normes d'adequació, ja que és molt més ampli que el de simple correcció normativa" (1992: 95). Es tracta, doncs, de garantir "una qualitat lingüística satisfactòria en termes de variació i riquesa estilística, d'adequació de les formes lingüístiques als gèneres comunicatius, de bona estructuració interna dels diferents textos (siguin orals, escrits o multimèdia)", sense "transgressions normatives injustificades, però la seva qualitat no depèn tan sols de l'absència de transgressions normatives" (Marí, 2015: 142).

El problema, doncs, és la inadequació del verb *realitzar* en l'exemple de "realitzar els estudis a Anglaterra", perquè és un context en què clarament un parlant qualsevol faria servir *fer*. Tenint en compte la figura de mediador del periodista (cf. 2.5.1), no té cap sentit que es faci servir una paraula diferent de la que usaria un parlant en aquell cas, però la retòrica objectivadora causa aquest efecte. Llavors el periodista fa servir sistemàticament una opció allunyada de la parla habitual. Aquestes formes innovadores es posen en circulació pels mitjans i triomfen perquè són atractives i funcionals, malgrat que s'acaben repetint, se n'abusa. I aleshores comencen a ocupar espais de paraules més comunes i adequades. A més, triomfen perquè són un recurs fàcil per al redactor, atès que permeten apujar el to del discurs a costa de la claredat del missatge, sense fer un esforç per trobar el terme més precís en aquell context:

Podemos separar, pues, aportaciones e innovaciones (adaptaciones y cambios) meramente miméticos, mecánicos, anquilosadores, inexpresivos, extraños a la forma interior de la lengua, que no requieren esfuerzo expresivo ni destreza literaria, de cambios verdaderamente creativos, que descubren matices y variaciones latentes pero imprevistas. (Núñez Ladevéze, 1991: 346)

És en aquest punt que cal aclarir que el *foregrounding*, encara que sigui una innovació i, per tant, original, pot ser que s'acabi repetint. I aquest fet s'explica justament pel concepte de *parallelism* de Jakobson: "While one would expect different kinds of elements that have been selected at different points in the syntagmatic chain, poetic language typically shows repeated combinations of the same kinds of elements" (Van Peer, 1986: 10)¹¹¹. També Van Peer explica que Leech aplica la distinció entre dos tipus de *foregrounding*, la *deviation (paradigmatic)* i el *parallelism (syntagmatic)*: "The principle that unites both is that of selection. In the case of a deviation a writer makes a choice outside a range of choices permitted by the language system, while in the case of parallelism the writer repeatedly makes the same selection" (Van Peer, 1986: 14-15). Així, els usos dubtosos són *foregrounding* del tipus *parallelism*, perquè

¹¹¹ De fet, tal com Mukařovský exposa, en el llenguatge poètic hi preval el *foregrounding* però és impossible que tots els elements ho siguin perquè el lector no tindria referències de l'ús habitual del llenguatge: "That would of course entail the suppression of all other functions in favor of the one esthetic function; in practice this is, however not possible (...). If, however, all the components laid claim to this difference, it would no longer be different. The simultaneous foregrounding of all the components is therefore unthinkable" (1964b: 65).

són inicialment una innovació que s'acaba repetint i que acaba perdent expressivitat. Aquest factor és el que ens porta a parlar del canvi lingüístic, atès que l'ús repetit d'aquests termes pot acabar propiciant-lo, tal com indica Núñez Ladevéze:

Lo «inédito» tiene relación con lo no repetitivo, pero en cuanto una combinación que forma una nueva figura pasa a ser repetida, pierde su expresividad. Más la expresividad no se limita a la imagen literaria, también a la destreza con que se recurre a las desviaciones jergales o la precisión con que se utilizan términos designativos de lenguajes específicos. No tiene, pues, valor lo inédito por sí mismo, sino lo inédito como hallazgo poco probable para expresar lo que de otra manera puede decirse de manera inocua, menos exacta o más trivial. (...) Como principio práctico se puede aceptar que el uso de palabras y giros exóticos debe estar subordinado a la naturalidad de la expresión y a la coherencia interna gramatical que permite, generalizando, captar la idea con mayor claridad. La imagen literaria y la originalidad expresiva no se entienden como obstáculos de la comprensión sino como recursos que la facilitan. (1991: 155)

3.2.2 Canvi lingüístic

Tenint en compte que el nostre objecte d'estudi està format per usos nous que apareixen en la llengua dels mitjans i que s'hi acaben establint a partir del fenomen de Jakobson del *paralellism*, és clau que centrem la mirada en el concepte de *canvi lingüístic*. Un dels autors que més s'hi fixa és Eugenio Coseriu, que creu que el parlant elabora la seva pròpia llengua a partir de la que sent parlar a la seva comunitat i si ha de crear ho farà seguint la norma objectiva (cf. 2.3.1):

Para cada sujeto hablante la lengua es un saber hablar, el saber cómo se habla en una determinada comunidad y según una determinada tradición. Sobre la base de este saber, el hablante crea su expresión que, en cuanto coincide con las de otros hablantes o se adopta por ellos, integra (o llega a integrar) la lengua comprobada en el hablar. En este sentido todo hablante es creador de lengua «para otros». Pero el hablante no crea sino excepcionalmente sus propios modelos: el saber lingüístico lo adquiere continuamente de otros hablantes. (1978: 57)

D'aquesta manera, el parlant elabora les seves regles d'acord amb la tradició de la comunitat lingüística, encara que de vegades es vol creure que “el hablar es una actividad «inconsciente» o que los hablantes «no tienen conciencia» de las normas de la lengua que hablan (...); pero ésta es una idea infausta y contradictoria que debe desecharse” (1978: 58). Llavors, quan sorgeixen usos nous, el parlant no es desmarca del sistema lingüístic, atès que “no se trata de «comprender» el instrumento lingüístico (que es asunto del lingüista), sino de *saber emplearlo*, de saber mantener (rehacer) la norma y crear de acuerdo con el sistema” (1978: 60). És més, el fet que la llengua canviï no és ni bo ni dolent, simplement és un fet perquè la llengua viva, com qualsevol ésser viu, també evoluciona:

La lengua cambia justamente porque no está hecha sino que se hace continuamente por la actividad lingüística. En otros términos, cambia porque se habla: porque sólo existe como técnica y modalidad del hablar. El hablar es actividad creadora, libre y finalista, y es siempre nuevo, en cuanto se determina por una finalidad expresiva individual, actual e inédita. El hablante crea o estructura su expresión utilizando una técnica y un material anterior que le proporciona su saber lingüístico. La lengua, pues, no se impone al hablante, sino que se le ofrece: el hablante dispone de ella para realizar su libertad expresiva. (1978: 69-70)

Així mateix, el canvi és inherent en la llengua viva perquè el parlant disposa del sistema i el fa servir com un instrument per expressar-se, però actua lliurement. De fet, segons Coseriu, el sistema s'aprèn molt abans que la norma: “El niño conoce el sistema de «posibilidades», de donde sus frecuentes «creaciones

sistemàtiques» contràries a la norma (com a *andé* y *cabí*, per *anduve* y *cupe*), constantement corregides per los majors” (1978: 138). Una de les teories que més fortuna ha tingut per examinar el fenomen del canvi lingüístic ha estat la dicotomia entre sincronia i diacronia, observada per Saussure (1969) i molts més corrents posteriors. Coseriu, tot i així, no hi acaba de combregar, atès que considera que se n’ha fet una interpretació massa estricta que ha desencadenat una sèrie de despropòsits¹¹². Les dues conclusions clau a què arriba són:

Saussure, preocupado por establecer firmemente la sincronía y por distinguir el punto de vista sincrónico y el diacrónico, no advierte que la diferencia entre ambos es sólo de perspectiva y no trata de reconciliarlos. Al contrario, transforma la diferencia de perspectiva en una insostenible antinomia real, sin advertir que el «hecho diacrónico» es en realidad la producción de un «hecho sincrónico» y que el «cambio» y la «reorganización del sistema» no son dos fenómenos diversos, sino un solo fenómeno. (1978: 260)

Así, pues, la sincronía saussureana (salvo su pretensión de ir más allá de lo descriptivo) es perfectamente legítima y necesaria, y constituye el verdadero aporte positivo de Saussure a la lingüística; en cambio, su diacronía es enteramente ilegítima. (...) La diacronía pura no tiene sentido y debe volverse historia de la lengua. En efecto, la historia de la lengua supera la antinomia entre sincronía y diacronía porque es negación de la diacronía atomista y, al mismo tiempo, no se halla en contradicción con la sincronía. (1978: 281)¹¹³

D’aquesta manera Coseriu pretén rebutjar la dicotomia i parlar de llengua i d’història de la llengua, o fins i tot de lingüística descriptiva i històrica. Segons aquest autor, la llengua és sempre sincrònica perquè el parlant hi està sincronitzat i no és conscient que la llengua estigui en moviment, atesa la percepció que té de la rigidesa de la norma (d’acord amb el que hem vist a 2.3 de la consciència normativa del parlant). Malgrat això, el parlant pot ser que desconeixi la norma tradicional o que no li ofereixi un model específic, de manera que ha de recórrer a la innovació, o bé valent-se del mateix sistema o bé recorrent a uns altres sistemes (1978: 76). Així, la finalitat comunicativa sol pesar més que la norma:

Pero la lengua (el saber lingüístico) del hablante no es nunca perfectamente idéntica a la del oyente, mientras que la palabra –para decirlo con Montaigne– es siempre (y debe ser) «mitad del hablante y mitad del oyente». De aquí el esfuerzo constante para que las dos «mitades» resulten lo más posible iguales, la tendencia a hablar como el otro. Por esta adaptación al saber del otro, el hablante puede hasta renunciar a gran parte de su saber, como sucede al hablar con extranjeros, y siempre modifica en alguna medida la realización de sus modelos para facilitar la intercomprensión (1978: 76-77).

Així, Coseriu creu que hi ha dues menes de forces quan sorgeixen canvis lingüístics: la solidaritat amb la tradició i la solidaritat amb l’oient. El parlant segueix la pròpia norma objectiva però disposa d’un sistema que li permet crear noves formes (cf. 2.3.1). Quan en sorgeix una, pot ser que es repeteixi en altres contextos i, per tant, ja hem de parlar d’adopció d’una nova forma. Aquest mecanisme de propagació és el que dona lloc al canvi lingüístic, tot comença amb la innovació:

El cambio lingüístico tiene su origen en el diálogo: en el paso de modos lingüísticos del hablar de un interlocutor al saber del otro. Todo aquello en que lo hablado por el hablante –en cuanto modo lingüístico– se aleja de los modelos existentes en la lengua por la que se establece el coloquio, puede

¹¹² Per a una informació més detallada, vegeu el capítol 6 de Coseriu (1978) i les vuit consideracions que fa sobre la distinció entre la sincronia i la diacronia (1978: 13).

¹¹³ Calvet (1999) també rebutja la distinció, però de la manera contrària: “La synchronie n'existe pas, elle n'est qu'une abstraction commode (et un peu paresseuse) qui permet de décrire un état de langue en feignant d'ignorer qu'il est traversé par l'Histoire. Car il y a deux approches des situations linguistiques, l'une que je dirai « contemporaine », qui s'intéresse à ce qui est, et l'autre « historique », s'intéressant à ce qui change. Mais l'existence et le changement sont indissociables : ce qui est change et ce qui change est” (1999: 16-17).

llamarse innovación. Y la aceptación de una innovación, por parte del oyente, como modelo para ulteriores expresiones, puede llamarse adopción (1978: 78).

En la llengua en ús, les innovacions s'originen contínuament, però val a dir que no totes perduren, sinó que s'adopten segons les necessitats del sistema. D'acord amb Coseriu (1978: 140), un canvi lingüístic comença i es desenvolupa com un "desplaçament" d'una norma (igual que Enkvist), però perquè això pugui ser així cal que "ello sea funcionalmente oportuno y necesario, o que la norma se ignore, o que el ignorarla no afecte la funcionalidad de la lengua (la intercomprensión)". Així mateix, com que la llengua és un sistema funcional, les innovacions sorgeixen "sobre todo en sus «puntos débiles», es decir, ahí donde el sistema mismo no corresponde eficazmente a las necesidades expresivas y comunicativas de los hablantes" (1978: 141). Tot i així, afirma que si una llengua és prou vigorosa pot mantenir fins a l'eternitat un sistema desequilibrat. Només cal pensar en el cas de l'anglès, en què l'adopció d'una quantitat molt significativa de lèxic francès va desencadenar un canvi en les vocals (*the great vowel shift*) que va desestabilitzar tot el sistema fonètic, tal com explica Ferguson (1983: 33). Avui dia aquest fet encara té conseqüències en la pronunciació de vocals o grups vocàlics de l'anglès, que no és ni coherent ni sistemàtica, per bé que fa anys que dura i que perdurarà si manté l'actual estatus de privilegi (cf. 2.1.2).

És també un fet destacable que els parlants en algunes ocasions troben que la seva llengua és insuficient per a algunes situacions, perquè estableixen una comparació amb unes altres que tenen una paraula que permet una distinció que no existeix en la seva (vegeu 3.2.3). I així és com per a un parlant monolingüe la seva llengua sempre és suficient (1978: 72). Croft creu que moltes innovacions s'han de considerar errors en un primer moment, però quan es fan servir en més contextos i es propaguen ja són un element més (adopcions):

It is thus quite possible that an innovation, which does not adhere to prior conventions of the community, is reanalysed by the listener as a social indicator (in Labov's sense of that term). At that point, the innovation passes from an 'error' – that is, a form lacking any social value – to a socially defined variant in the mind of the hearer. The hearer later replicates the innovation in another context, intending to be understood by his interlocutors as having a social value. If his interlocutors understand his intention in this context, then the propagation of the innovation has begun. (2000: 186)

Encara hi ha dos factors cabdals, detectats per Coseriu (1978: 147), per entendre el mecanisme del canvi lingüístic. El primer és que és impossible arribar a l'individu innovador, tret de casos molt concrets i de lèxic especialitzat¹¹⁴. Així mateix, la innovació es comprova quan ja ha estat adoptada per més d'un individu i s'ha tornat canvi. El segon factor és que tampoc no té sentit buscar el perquè en el canvi lingüístic¹¹⁵. Tanmateix, el que ens interessa aquí és el fet que no existeix una causa directa del fenomen malgrat que sí que hi pot haver una finalitat. Recordem que els usos dubtosos són una estratègia discursiva (cf. 3.1.2):

Los cambios lingüísticos tienen, ciertamente, motivación; pero esta motivación no pertenece al plano de la necesidad, de la causalidad «objetiva» o «natural», sino al plano de la finalidad, de la causalidad «subjettiva» o «libre». El hablar es un actividad libre y finalista y, como tal, no tiene causas externas o naturales; por ello, tampoco puede tenerlas el cambio, el cual no es otra cosa que el hacerse mismo de la lengua por medio del hablar. (Coseriu, 1978: 196)

¹¹⁴ Per exemple com passa amb la normalització terminològica, que explica Cabré (1987). En alguns casos són empreses o organismes que posen en circulació un terme.

¹¹⁵ Vegeu la proposta de Coseriu sobre les actituds causalístiques típiques (1978: 190-192) i la distinció aristotèlica entre causa i finalitat (1978: 200).

Així, les innovacions tenen més possibilitats de prosperar i, per tant, de ser adoptades, quan són propagades per una autoritat. En conseqüència, els mitjans de comunicació, atès el prestigi que els atorga la societat, són responsables de moltes adopcions de formes noves. Així doncs, si establim un paral·lelisme entre el fenomen del *foregrounding* i el canvi lingüístic, podem arribar a entendre com els usos dubtosos, que sorgeixen com una novetat, s'acaben automatitzant (*parallelism*) per acabar trobant el seu lloc en un context i desplaçar les formes habituals. Aquest exemple de Milroy i Milroy pot servir per il·lustrar aquest fet:

Margaret Thatcher was recently (1982) attacked for using the word *prevaricate* in the sense 'stall, play for time' when it should 'properly' mean 'tell lies'. In so doing, she used the word in the sense that most people now use it: the Latin etymology has been virtually lost (as it has been in thousands of other words), and the guardians in this case (as in many others) are locking the stable door after the horse has bolted. Linguistic change has overtaken them. (1985: 21)¹¹⁶

L'ús del terme que la política britànica fa servir no és l'habitual, per tant, és un *foregrounding*, però ja es troba molt estès avui dia i el sentit original (vegeu 3.3.1) en aquest cas s'ha perdut. Llavors, el canvi lingüístic s'ha produït, hi ha hagut una propagació. Aquest nou ús s'ha rutinitzat tal com hem vist que passava amb el fenomen observat per Bourdieu, l'*habitus* (cf. 2.3.1), per mitjà del qual la llengua esdevé un instrument comú per a la comunitat que la parla, atès que els parlants s'habituen a fer servir certs termes en certes circumstàncies i tendeixen a normativitzar les accions (incloses les comunicatives). Vist així, aquests elements que estudiem formen part de l'estàndard, aquesta varietat comuna que serveix de nexa per a la comunitat, atès que s'hi estableixen i els mitjans les difonen:

C'est donc seulement lorsque apparaissent les usages et les fonctions inédits qu'implique la constitution de la nation, groupe tout à fait abstrait et fondé sur le droit, que deviennent indispensables la langue standard, impersonnelle et anonyme comme les usages officiels qu'elle doit servir, et, du même coup, le travail de normalisation des produits des *habitus* linguistiques. (Bourdieu, 1982: 31-32).

Vist així, quin problema hi ha d'haver per acceptar aquestes formes dubtoses per antena, si l'ús ja és prou estès i, fins i tot en alguns casos, com veurem a l'anàlisi, els diccionaris acaben recollint aquesta innovació (vegeu també 3.3.1) i l'audiència l'ha adoptat, és a dir, ja és capaç d'entendre el missatge? La forma *realitzar* (per tornar a l'exemple de 3.2.1) en el cas de "realitzar els estudis a Anglaterra" no és del tot adequada al context comunicatiu d'un mitjà perquè el terme habitual, automatitzat, seria *fer*. És a dir, algú (indeterminat, com hem vist) es desvia de la norma (objectiva) i fa servir una forma no habitual en aquell context mitjançant el recurs estilístic del *foregrounding* (*realitzar* per *fer*). La decisió ve motivada perquè és una estratègia discursiva per guanyar formalitat, precisament perquè en aquell context és més habitual el verb lleuger, però el periodista creu que *realitzar* implica més formalitat. Així, la forma nova s'acaba estenent i en aquell context comunicatiu, el d'un periodista en un mitjà (vegeu, a més, 3.4), ja no és estrany sentir-la per efecte de la repetició, el *parallelism* de Jakobson.

Aleshores, el criteri de l'adequació (cf. 3.2.1) és el que ens serveix per condemnar l'ús del verb *realitzar* en aquest context –com veurem, efectivament, que fan els llibres d'estil (vegeu l'annex 1)–, perquè des del punt de vista normatiu és vàlid. De fet, es pot afirmar que en aquest cas el canvi lingüístic ja s'ha consolidat justament perquè el recullen les obres lexicogràfiques, d'acord amb Winter-Froemel:

¹¹⁶ Núñez Ladevéze exposa un cas semblant: "Si el error, o la decisión personal –por ejemplo, la nuestra de llamar "mosa" a la "mesa", o la de un locutor de televisión, cosa más frecuente de la deseable, de llamar "plantas industriales" a las instalaciones fabriles– se extiende entre la comunidad hablante, puede llegar a afianzarse en el uso colectivo. De esta manera, se difunde un error personal o una decisión local. Como es a la comunidad a la que corresponde distinguir entre lo correcto y lo incorrecto, al final, si la comunidad no reacciona ante el error o la decisión local, y éstos se extienden y generalizan, pueden llegar a convertirse en norma aceptada (1991: 35). Vegeu 3.3.1 i el capítol 14.

“Language change (...) is assumed to be completed only when linguistic items have acquired a new status within the linguistic system or the linguistic norm in question, when they have become grammaticalized or lexicalized, or when they have become normative or part of the (new) linguistic convention” (2008: 241)¹¹⁷. Aquest autor també expressa que cal distingir dos nivells en què el canvi opera: “Individual intentions are restricted to the micro-level of innovations, whereas the process of change on the macro-level is out of the reach of individuals” (2008: 232), cosa que s’explica per mitjà de la teoria de la xarxa social:

Factors which influence the propagation of an innovation are social network structures, since they contribute to determining which individuals are likely to be confronted with innovations at all (Milroy & Milroy 1985), individual personality factors (innovative vs. more conservative), which can influence the reaction to the innovation, and the social role of the innovative speakers, as their innovations are more likely to be positively perceived if they occupy a model role than if they are social outsiders. Further factors are the cognitive processing effort of the linguistic forms and the social value of each innovation, which can convey high social prestige, but also a ‘risk to face’ run by using an extravagant innovation (2008: 236)

És a dir que el fet que aquestes innovacions que observem en aquesta tesi, els usos dubtosos, apareguin als mitjans afavoreix que el canvi lingüístic es consolidi, perquè els periodistes, pel fet de sortir per televisió, a la ràdio o a la premsa, constitueixen un referent social, disposen d’un cert prestigi. D’aquesta manera, el parlant és probable que acabi adoptant la innovació si la relaciona amb la llengua dels mitjans, sobretot en l’àmbit formal (vegeu el capítol 14).

3.2.3 Interferència lingüística

En aquest apartat ens fixem en un dels mecanismes d’innovació de la llengua (entenent-lo com una causa possible de canvi lingüístic), la interferència¹¹⁸, atès que els usos que estudiem en la majoria de casos provenen d’altres llengües, en concret de les dominants (vegeu 7.1). Coseriu estableix aquestes possibilitats sobre la innovació (cf. 3.2.2), per bé que reconeix que encara n’hi pot haver alguna més:

- a) alteración de un modelo tradicional;
- b) selección entre variantes y modos isofuncionales existentes en la lengua;
- c) creación sistemática («invención» de formas de acuerdo con las posibilidades del sistema);
- d) préstamo de otra «lengua» (que puede ser total o parcial y, con respecto a su modelo, puede implicar también «alteración»);
- e) economía funcional (descuido de distinciones superfluas en el discurso) (1978: 79)

Marquet (1983) determina uns procediments semblants per a crear neologismes, però el que ens interessa en aquest apartat és el que anomena “adopció d’un terme estranger (adaptat o no), solució a vegades inevitable; però cal naturalment no utilitzar abusivament aquest procediment” (1983: 52-53). Aleshores, veiem que aquest fenomen s’ha de classificar com un procediment més de creació de nous vocables, que consisteix a prendre un terme d’una altra llengua.

¹¹⁷ Winter-Froemel també fa referència al concepte del *foregrounding* sense fer servir el terme en concret, entès com a desviació de la norma (objectiva): “Furthermore, the examples show that a speaker may deliberately choose to deviate from linguistic convention and use non-conventional means of expressing a given content” (2008: 243).

¹¹⁸ Fem servir aquest terme perquè és el que es troba majoritàriament a les obres examinades, per bé que Boix i Vila apunten el següent: “El concepte *interferència* va començar a ser rebutjat per tal com es concebia com un *error*. Van sorgir nous termes: *transferència* (Clyne 1967), que prové de la psicologia. El canvi de nom va propiciar que es parlés de transferència positiva i negativa. És des d’un enfocament d’aprenentatge de segones llengües. Aquests termes han fet més fortuna que *interferència*” (1998: 234).

Un dels autors que més ha parlat de les interferències i de la relació amb el bilingüisme és Uriel Weinreich, que creu que la situació de contacte de llengües és causant d'aquest fenomen: "Inasmuch as a language is a system of oppositions, a partial identification of the systems is to the bilingual a reduction of his linguistic burden. And it is these natural identifications which are at the root of many forms of interference" (1968: 8). Aquesta càrrega que diu l'autor es va alleugerint per efecte del contacte lingüístic, de manera que van filtrant-se paraules d'una llengua a l'altra fins que s'hi estableixen del tot:

In speech, interference is like sand carried by a stream; in language, it is the sedimented sand deposited on the bottom of a lake. The two phases of interference should be distinguished. In speech, it occurs anew in the utterances of the bilingual speaker as a result of his personal knowledge of the other tongue. In language, we find interference phenomena which, having frequently occurred in the speech of bilinguals, have become habitualized and established. Their use is no longer dependent on bilingualism. (1968: 11)

La darrera idea d'aquestes paraules de Weinreich és cabdal. La causa directa de la interferència és el contacte de llengües. Tanmateix, el fet que un parlant utilitzi un terme prestat d'una altra llengua no implica que sigui bilingüe de la llengua d'origen, sinó que pot ser que l'usi per imitació. És a dir, que un periodista faci servir un anglicisme no vol pas dir que sigui per efecte del bilingüisme¹¹⁹, sinó perquè l'ús d'aquesta forma s'està establint (o s'ha establert) en la llengua de recepció. A més a més, el fet que l'anglès sigui avui dia una llengua d'un alt prestigi social (cf. 2.1.2) hi té molt a veure:

Whereas unilingual depends, in replenishing his vocabulary, on indigenous lexical material and whatever loanwords may happen to be transmitted to him, the BILINGUAL has the other language as a constantly available source of lexical innovations. (...) A second consideration affecting bilinguals in particular is the symbolic association of the source language in a contact situation with SOCIAL VALUES, either positive or negative. If one language is endowed with prestige, the bilingual is likely to use what are identifiable loanwords from it as a means of displaying the social status which its knowledge symbolizes (1968: 59-60)

Així doncs, malgrat que Weinreich deixa entendre que el bilingüisme facilita les interferències, també creu que el prestigi d'una llengua per influir en les altres és essencial. Aquest autor també explica que les interferències sorgeixen en tots els nivells de la llengua (fonètica, morfologia, sintaxi i lèxic), per bé que el més freqüent és el lèxic¹²⁰ (1968: 56). Weinreich proposa una classificació de cada classe d'interferència lèxica segons si són paraules soles, un préstec directe, una extensió de l'ús d'una paraula autòctona o una adaptació del terme, i paraules compostes o petites (1968: 47-53). També fa una explicació del procés d'integració d'un préstec, seguint tres fases:

a) **Confusió en l'ús:** "One of the terms may eventually become fixed as an expression of the combined content, and the other abandoned".

b) **Arraconament de la paraula pròpia:** "Old words may be discarded as content becomes fully covered by the loanword".

c) **Especialització de la forma adoptada i de la pròpia:** "The content of the clashing old and borrowed words may become specialized. (...) Strictly speaking, the specialization in content usually affects both the old word and the loanword if both survive" (1968: 54-56).

¹¹⁹ Aquí cal distingir entre el fet que un parlant sigui bilingüe o que ho sigui una comunitat lingüística (Aracil, 1982), a més dels diversos tipus de bilingüisme: simètric/asimètric, instrumental/integratiu... (Pueyo, 1991: 39-62).

¹²⁰ "No totes les unitats de llengua són susceptibles de patir influències interlingüístiques: la morfosintaxi resta tan arcerada del contacte que hom ha arribat a postular que no existeix la possibilitat del manlleu gramatical, mentre que el lèxic, sotmès als intercanvis culturals i fins i tot a les modes, sembla el component més accessible a la modificació" (Boix i Vila, 1998: 233).

Al capdavant, el mateix procediment que hem vist que s'esqueia en el canvi lingüístic (cf. 3.2.2) succeeix amb les interferències, concretament amb la innovació:

We shall assume it as axiomatic that every speaker attempts to reproduce previously learned linguistic patterns in an effort to cope with new linguistic situations. Among the new patterns which he may learn are those of a language different from his own, and these too he may attempt to reproduce. If he reproduces the new linguistic patterns, not in the context of the language in which he learned them but in the context of another, he may be said to have 'borrowed' them from one language into another. (Haugen, 1950: 212)

I és que hem de tornar a fixar-nos en l'obra de Haugen, perquè també ha examinat amb profunditat la relació entre el bilingüisme i les interferències. Partint de la situació complexa del noruec, es fixa (1966) en la relació entre el danès i les dues variants (avui encara oficials): el nynorsk i el bokmål. Aquest autor explica l'intent d'estandardització en una sola varietat del noruec, que no va prosperar. Una de les dues, el bokmål, associada a l'àmbit culte, va tenir una influència enorme de la llengua que en va ser dominant en el seu moment (el danès), amb la qual va establir una relació de subordinació (cf. 2.4.2). Així, es va facilitar que penetrés en aquesta varietat un bon nombre d'interferències. Justament, els canvis solen ser motivats per la manca d'una idea que la llengua veïna sí que té, i que el parlant troba a faltar, tot i que un parlant unilingüe no té aquesta percepció perquè amb la seva llengua ja en té prou (vegeu *supra*). Per tant, les dues llengües (noruec i danès) no estan en igualtat de condicions en aquest cas. És a dir, la transferència no és bidireccional en la mateixa proporció malgrat el contacte, perquè el parlant de danès generalment no necessita el noruec, però el noruec sí que parla totes dues llengües. Així, l'excés d'interferències pot arribar a ser una limitació per a la llengua dominada, per aquesta situació desigual (i.e. interposició, cf. 2.4.1). Però a més d'això hi ha una altra raó, detectada per Haugen:

The possible distinctions in the ever-expanding universe of knowledge are of course infinite. Any new form should differ from all older forms either in structural or functional meaning, in terms of the objective knowledge of the day. There is no advantage, however, in having more words than ideas, and the average user of most languages is only likely to be overwhelmed by subtleties of learned jargon. (1966: 16)

La capacitat d'una llengua d'incorporar nous termes és infinita. A més, segons Coseriu, el canvi lingüístic és un procés natural i gairebé inevitable. Però, per evitar aquest excés de termes detectat per Haugen, la planificació lingüística hi té un paper important (cf. 2.2.1). Perquè, a part d'aquesta observació, també hi ha el factor de l'aprenentatge d'una llengua, que n'afavoreix el vigor: "Cada mot que es vulgui emprar o entendre cal que, primer, sigui après. En conseqüència, hem de sospesar l'avantatge de tenir expressions acuradament matisades i l'inconvenient d'aprendre-les i recordar-les", atès que per a l'aprenent podria ser un "infern lingüístic" (Marquet, 1983: 106). Joseph, quan defineix (1987: 43-57) el procés d'estandardització d'una llengua L (low prestige) enfront d'una llengua H (high prestige), aquesta última dominant (cf. 2.4.2), observa:

The essential problem is how to transfer ideas in domains traditionally reserved for standardized dialects to a vernacular which has not yet served in standard-language functions. A great many notions and phrases in H will have no counterpart in L, and vice versa. Those undertaking the initial translation have little choice but to borrow the element directly. (1987: 93)

Ara, cal fer una distinció, que aquest autor observa, que és bàsica per determinar si els préstecs lingüístics són necessaris i útils per als parlants d'una llengua o no: els préstecs *cosmetics* i els *remedials*. Els primers "do not add anything to the expressive resources of the arising standards; we may characterize their occurrence as being of a 'cosmetic' nature". Els segons "in many cases do permit things to be expressed in the vernacular [varietat L, *low*] that previously could be expressed only in H [varietat alta,

high]; such cases are genuinely 'remedial,' in that they fill or obviate an apparent inadequacy in the language" (1987: 103). És a dir, els préstecs cosmètics realment no són necessaris a la llengua que els adopta, però poden tenir un component que els fa útils, des del punt de vista de l'estilística (cf. 3.1.1), per bé que eclipsen termes ben arrelats:

The addition to the French language of Latin *pénis* and Greek *phallus* by anatomical writers of the Renaissance did not enrich its expressive faculties, and must be considered cosmetic. Actually, a double redundancy was created, since native words like *verge* were readily available, understood by all, and covered everything the two learned words did. It was metaphorically derived (the original literal meaning of *verge* is 'stick'), but had no overtly salacious overtones. *Pénis* and *phallus* were borrowed because, essentially, being obscure they sounded nicer, and being classical they seemed to exhibit greater scientific dispassion (1987:103)

Per tant, aquesta distinció és clau per entendre el nostre objecte d'estudi: els préstecs cosmètics provenen de llengües de prestigi i dominants, i sonen "foscos" pel fet que són desconeguts en un principi perquè provenen d'una llengua estrangera. Apareixen en contextos en què el sistema lingüístic ja disposa de recursos, per tant, signifiquen una desviació de la norma, una innovació per mitjà del *foregrounding* (cf. 3.2.1). Així, considerem que tots els usos dubtosos que provinguin d'una altra llengua són cosmètics, per tal com sempre actuen en detriment de formes genuïnes i més adequades. Val la pena de citar l'aclariment que Joseph mateix fa per saber detectar cadascun dels casos:

Here the borderline between remedial and cosmetic elaboration becomes somewhat subjective: particular users of the standard language –poets, for instance– might find the multiple choice of *verge*, *pénis*, and *phallus* indispensable to their work, if only because it allows them greater variety (...). Thus all elaborations would appear to have a remedial aspect. The other side of the coin is that, given sufficient periphrasis and circumlocution, it is probably true that anything really could be expressed in any language regardless of elaboration. Thus all elaborations have a cosmetic aspect. The distinction is one of degrees. I would suggest a restriction of the qualifier 'remedial' to elaborations in whose absence a circumlocution of substantially greater length and complexity would be necessary to fill the semantic or structural lacuna. (1987: 103-104)

Els usos dubtosos, doncs, no aporten res de nou, sinó que eclipsen unes altres formes. Això no vol dir que les facin inútils en tots els seus contextos, tot i que pot passar. Tanmateix, hem d'actuar de la mateixa manera amb les innovacions quan sorgeixen en una llengua minoritzada provinents de llengües dominants? Costa (2000: 94) afirma que l'autor romanès amb prou feines hi dona importància, i diu que en aquests casos cal tenir molt present si els canvis lingüístics han tingut lloc d'una forma natural o si la llengua dominant hi ha influït i, a part, "cal observar atentament si una innovació en la norma ha afectat el sistema de la llengua, intentant distingir sempre entre un canvi intern o una interferència d'un altre sistema o d'una altra norma" (Costa, 2000: 102). És important destacar que el canvi lingüístic és un fenomen incontrolable, atesa la manca de coneixement de l'origen de la innovació i de la causa (cf. 3.2.2), i pot tenir conseqüències greus per a una llengua subordinada. Tot i així, per més inevitable que sigui, sí que es pot controlar mitjançant la planificació lingüística (cf. 2.2.1). Junyent (1998) avisa que el 90% de les llengües es pot extingir el pròxim segle, malgrat que és un fenomen que ha succeït durant la història però mai al ritme actual. Certament una llengua no desapareix únicament perquè l'últim parlant es mori, sinó també pel canvi lingüístic, que porta a la fragmentació o a l'assimilació:

...les llengües –totes les llengües– canvien i, si aquest procés no s'atura o no topa amb algun element modificador, la tendència del canvi porta a la diversificació. La cohesió interna de les comunitats lingüístiques és un factor restrictiu en aquesta tendència natural. Vet aquí com un element inherent a la llengua –el canvi lingüístic– pot tenir un paper importantíssim tant en la singularització d'una comunitat com en la diversificació... (Junyent, 1998:15)

3.3 NOCIÓ DE SIGNIFICAT

3.3.1 Nucli i perifèria

En aquest apartat ens proposem delimitar el concepte de *significat* de la paraula, atès que els usos dubtosos representen una desviació de la norma amb finalitats retòriques per mitjà del *foregrounding*, que implica una modificació del significat habitual (cf. 3.2.1). Per aquest motiu, cal que concretem què entenem per *significat* i per *desviació de la norma*. El primer que es pot tenir en compte és la distinció entre *sistema* i *norma* de Coseriu, que parteix de la de Saussure entre *langue* i *parole* (cf. 2.3.1):

La norma abarca todo lo que, en la «técnica del discurso», sin ser necesariamente funcional (distintivo), está tradicionalmente (socialmente) fijado y constituye uso común de la comunidad lingüística. El sistema, por el contrario, abarca todo lo que dentro de lo tradicional, es, al mismo tiempo, objetivamente funcional (distintivo). La norma corresponde aproximadamente a la lengua como «institución social»; el sistema, a la lengua como conjunto de funciones distintivas (estructuras oposicionales). Como corolario, la norma es un conjunto formalizado de realizaciones tradicionales; abarca lo que ya «existe», lo que ya se ha realizado en la tradición lingüística. El sistema, por el contrario, es un conjunto de posibilidades de realización: abarca también lo que no se ha realizado aún, pero que es virtualmente existente, lo que es «posible», es decir, lo que puede ser creado de acuerdo con las reglas funcionales de la lengua. (Coseriu, 1981: 126-127)

A 3.1.1 hem vist que l'estilística consisteix a prendre decisions entre possibilitats que ofereix la llengua, que en aquest cas seria el sistema coserià, i que una selecció estilística significa una desviació de l'ús comú i habitual, o norma objectiva. A més, la distinció coseriana permet explicar el fet que aquestes desviacions siguin comprensibles perquè, malgrat que no segueixin la norma, han d'ajustar-se al sistema: "La expresión novedosa, rara o inesperada, para que tenga un valor estilístico e intelectual necesita satisfacer condiciones gramaticales y textuales como la coherencia, la adecuación y la comprensibilidad" (Núñez Ladevéze, 1991: 127). En el cas del lèxic, una desviació de la norma podria ser una modificació de significat (cf. 3.2.2). Aleshores, podríem dir que quan parlem de significat d'un terme hem d'entendre que és el que dona el diccionari, tal com diu Leech (1981: 226) –per bé que adverteix que no coincideix exactament amb la composició semàntica ni es pot confondre amb les possibilitats textuais que pot oferir un terme en concret. Però la qüestió és més complexa perquè els significats que permeten les paraules és impossible que es recullin tots en un diccionari, tenint en compte que la llengua és viva i que el sistema permet productes lingüístics infinitos. Casasús i Núñez Ladevéze creuen que cal distingir entre el significat d'una paraula potencial i el que es pot construir en un text, perquè el text es produeix però les paraules no: "No las fabricamos, las encontramos hechas. Sin embargo, sí fabricamos significados de las palabras que comprendemos. Pero sólo en un nivel, en el textual: actualizamos la significación, la definimos o acotamos o aplicamos de acuerdo con necesidades específicas" (1991: 146).

Per resoldre aquesta qüestió és pertinent que apliquem la distinció de Núñez Ladevéze entre la història etimològica d'una paraula, "en la que se registra la transformación y cambio del significante de la palabra y se da cuenta de su evolución"; l'estilística, "que expresa las clases de uso de que ha sido objeto", i la textual, "en la que es posible describir la variación del significado nocional que la palabra ha tenido en su uso cognoscitivo¹²¹ en autores diversos" (1991: 94). I aquesta distinció alhora li serveix per diferenciar el nucli de la perifèria d'una paraula, és a dir, "descripción de diccionario y descripción de enciclopedia" (1991: 94). L'autor explica el següent del nucli:

¹²¹ Núñez Ladevéze observa que hi ha dos tipus de definició: la filològica, que és genèrica, i la cognoscitiva, que és específica i depèn del significat textual. Les definicions cognoscitives permeten diverses classificacions segons l'àmbit d'especialització (1991: 93).

El núcleo de la palabra comprende el conjunto de rasgos semánticos que la definen como unidad léxica de lengua. Se trata de rasgos muy abstractos que, considerados en sí mismos, no son expresables ni enunciables, pues toda expresión para que sea inteligible es, también en sí misma, un compuesto de rasgos. Pero son analizables o descomponibles. Estos rasgos son de diversa condición. Lo importante es que tienen significado virtual, pues no puede expresarse su significación. (...) Cabe distinguir entre núcleo semántico constituido en la lengua y variaciones de ese núcleo, que incluye lo que normalmente se denominan «matices de significado» o también «acepciones». Las variaciones de matiz del significado léxico se manifiestan en las frases. (1991: 94)

El nucli de la paraula, d'acord amb aquest autor, és el que recull el diccionari, "y se trata, por lo común, de descripciones del uso o los usos que los hablantes suelen hacer del núcleo semántico (o léxico) y de sus variaciones en las oraciones (acepciones y matices del significado de la palabra)" (1991: 97). En canvi, la perifèria són "actualizaciones o precisiones que la palabra usada tiene en los usos textuales, la información acerca de los aspectos relevantes o interesantes (informativa, cognoscitiva o estilísticamente pertinentes)" (1991: 97). Aplicar aquesta distinció, doncs, ens permet catalogar els usos dubtosos dins la perifèria de la paraula, atès que el *foregrounding* implica una desviació de l'ús habitual¹²². Justament, a 3.2.1 hem vist que aquest fenomen retòric consisteix en una actualització –recordem que el terme txec és *aktualisace*– del sentit d'un terme o expressió, per la qual cosa és raonable relacionar tots dos conceptes.

Per il·lustrar aquesta idea podem posar un altre exemple d'ús dubtós, que és el del verb *implementar*¹²³, el significat nuclear del qual està relacionat amb l'àmbit informàtic. La primera accepció que n'ofereix el DIEC 2 és molt específica: "Convertir (una idea, un mètode, un esquema, un algorisme, etc.) en un circuit, un objecte o un procés informàtic en estat operatiu". Però la segona accepció ja és més genèrica: "Posar en pràctica" (vegeu *infra*). Aquesta segona definició dona lloc a un ús dubtós, perquè el significat específic (el nuclear) es passa a un significat perifèric per mitjà del *foregrounding*, com ara en l'exemple que apareix a l'*ésAdir* a l'entrada del verb *implementar*¹²⁴, que el considera un ús abusiu (vegeu 6.1.2): "Cal implementar a les empreses els plans de conciliació de la vida laboral i la personal". Aquest llibre d'estil proposa d'esmenar el verb en qüestió de l'exemple per *aplicar*, perquè enriqueix i dona més "precisió als textos", és a dir, en aquest context el que és habitual és trobar-hi aquest darrer verb, i no el significat perifèric d'*implementar*. Però el parlant pren aquesta decisió estilística perquè el satisfà estèticament, que en aquest cas voldria dir que li sembla que és més formal per l'especificitat del significat nuclear, perquè és més desconegut per al públic mitjà. Així, utilitza aquest terme amb un significat perifèric, que es desvia del nuclear, en un context en què habitualment no apareix:

The unexpectedness and novelty required by the unstructured esthetic can be achieved in communicative speech also by the choice of a word which is either less common in general (thus, an archaic expression or neologism), or of one which is at least less common with that particular meaning (thus, a more remote synonym): any designation, even a nonpoetic one, acquires a stronger or weaker nuance of esthetic effectiveness if, in accord with Verlaine's advice (Jadis et Naguère, Art poétique), it is "chosen with a bit of error". (Mukařovsky, 1964b: 38)

Gràcies al fenomen del *foregrounding*, però, se suplanta el verb més habitual en aquell context (*aplicar*) per un altre (*implementar*), i a còpia d'anar-lo repetint s'hi acaba establintant (*parallelism*). La

¹²² Bourdieu també parla del nucli de significat de les paraules, i el relaciona amb la idea del mercat lingüístic (cf. 2.3.1): "Les différents sens d'un mot se définissent dans la relation entre le noyau invariant et la logique spécifique des différents marchés, eux-mêmes objectivement situés par rapport au marché où se définit le sens le plus commun. Ils n'existent simultanément que pour la conscience savante qui les fait surgir en brisant la solidarité organique entre la compétence et le marché" (1982: 17).

¹²³ Aquest cas no ha entrat a la nostra anàlisi pel nombre d'ocurrències, tot i que el considerem un ús dubtós (vegeu l'annex 1).

¹²⁴ Vegeu: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/implementar> [consulta: 22-3-19].

tria estilística es fa per sorprendre el receptor del missatge, per tal com *implementar* no havia aparegut mai en aquell context, cosa que causa que se'n forci el sentit ("with a bit of error"). Per tant, el significat textual d'aquest verb en l'enunciat que aporta l'*ésAdir* ("Cal implementar a les empreses els plans...") és perifèric: no s'ajusta al nuclear perquè pertany exclusivament a l'àmbit informàtic. Però justament el que indica aquest llibre d'estil és que s'ha acabat abusant d'aquest verb amb el sentit que pertoca a *aplicar*, és a dir, que ha esdevingut comú en aquell context (s'ha anat repetint el *foregrounding*, pel fenomen del *parallelism*). Tenint en compte la idea d'*elocutio*, que requereix un ús acurat del llenguatge (cf. 3.1.1), és clar que el periodista s'equivoca en la tria estilística d'aquesta forma perquè no és adequada en aquell context, a part del fet que contradiu els preceptes de la claredat i la precisió del discurs informatiu (cf. 2.5.1). Aquest error del periodista és el que Núñez Ladevéze considera un "fallo estratégico" (cf. 3.1.2):

Si provisionalmente usamos el significado de «estrategia» como arte de elegir entre los medios posibles los más aptos para alcanzar el fin que se propone el agente, y teniendo en cuenta que una misma intención o idea puede expresarse por distintos medios lingüísticos, se pueden concretar dos aspectos o consideraciones derivadas de la noción: primero, fallo estratégico por desacierto en la selección o aplicación de los recursos lingüísticos, a la cual emparentamos la noción de «expresividad retórica por defecto»; y enmascaramiento estratégico por uso estratégico de recursos que permiten o facilitan la desorientación del destinatario con respecto a la intención o finalidad del agente que selecciona los medios. (1991: 163)

La idea de l'errada estratègica és crucial per a la nostra recerca, perquè implica assumir que les formes dubtoses que estudiem no satisfan les necessitats comunicatives del llenguatge periodístic, que ja hem vist que són la claredat, la concisió, la precisió i la senzillesa (cf. 2.5.1 i vegeu 7.1). Cal advertir, a més, que aquest sentit perifèric que observem ('posar en pràctica') i que l'*ésAdir* condemna ha acabat sent recollit per la normativa, a la segona accepció del DIEC 2 (vegeu *supra*). D'aquesta manera, com que la llengua és viva, els mots van canviant el significat o afegint-ne de nous i les obres lexicogràfiques van recollint-los en les definicions segons l'ús que se'n fa. Però si la normativa –el DNV també recull a la primera accepció "posar en funcionament"– ha acabat sancionant aquest sentit, podríem considerar llavors que representa la perifèria del verb *implementar*? Núñez Ladevéze adverteix que la distinció tampoc no és tan nítida com sembla, i que pot ser que els diccionaris acabin recollint usos perquè s'estableixen en la norma (objectiva):

Aunque técnicamente hablando las descripciones que los diccionarios ofrecen de los significados de las palabras deberían centrarse sobre los núcleos semánticos del léxico precisando las diferencias semánticas, en la práctica esto resulta imposible. La razón es fácilmente comprensible si tenemos en cuenta que, como dijimos antes, tales rasgos o componentes se manifiestan en un nivel preléxico, pero el modo como el lenguaje consigue referirse a los objetos que se trata de describir es un nivel posléxico o, como también puede decirse, más actualizado. (1991: 95)

Així doncs, en el cas del verb *implementar*, hauríem de dir que el nucli d'aquest terme és el sentit de la primera accepció, de l'àmbit informàtic, i que la perifèria és el sentit de 'posar en pràctica'. Però, com que hi ha hagut un canvi lingüístic, el diccionari ha acabat afegint aquest significat perifèric perquè s'ha propagat (cf. 3.2.2). Aquests casos, segons Núñez Ladevéze, no són pas inèdits, atès que la "experiencia acaba demostrando que ninguna definición de una palabra es suficientemente estable y resiste las diversas pruebas de sistematización en los distintos contextos", tot i que "la tarea de la definición no deja de tener sentido, pues lo que se busca con ella es conseguir la estabilidad textual del significado, necesaria para evitar ambigüedades" (1991: 138). I justament, com veurem a l'anàlisi, en molts casos aquests nous significats perifèrics que els usos dubtosos van adquirint acaben sent força nombrosos, de manera que es crea una polisèmia (vegeu 3.3.2 per a aquest concepte) que en alguns casos complica al receptor la descodificació del missatge, per la vaguetat o l'ambigüitat del sentit d'aquella forma.

En l'àmbit periodístic, doncs, es produeix aquesta especialització amb el sentit observat del verb *implementar*, que a més sorgeix per mitjà d'una ampliació de significat, que es tradueix en una nova acepció: "A veces se trata de acepciones «figuradas», es decir, que surgen porque los hablantes dan a las palabras un sentido o significado diferente del propio, del preciso o exacto, entendiendo por exacto el que emana de su composición léxica". Tot i així, la "distinció entre una acepció i una acepció figurada o un uso figurado resulta en la pràctica problemàtica" (1991: 94). Tenint en compte que els usos dubtosos representen estratègiques retòriques, l'ús figurat és un dels recursos més habituals per satisfer les necessitats estètiques del parlant, o el que se sol conèixer amb el nom de *metàfora*, concepte que examinem al següent apartat. Ara, cal tenir present que aquest recurs no és pas l'únic en el *foregrounding*: "It is not merely the metaphorical designation, of course, that can acquire an esthetic function. Since the esthetic is potentially always present in language as a whole, the esthetic function can come to the fore at any time during the act of naming" (Mukařovsky, 1964b: 38). Aquest és el cas de l'exemple que hem vist, el verb *implementar*, al qual, per mitjà del recurs retòric del *foregrounding*, s'adjudica un significat més ampli del que té (vegeu 7.2.1), un de perifèric:

Como las asociaciones sintagmáticas son libres y no todas las personas que hablan tienen presentes –ni pueden tenerlos–, los condicionamientos textuales del uso del significado, es relativamente fácil dar a las palabras significados textuales equívocos. La retórica y la demagogia consisten principalmente en eso: en deshacer los compromisos textuales latentes en las palabras que se usan, o en usar las palabras como si cumplieran los requisitos de una definición que, de hecho, no cumplen. (Núñez Ladevéze, 1991: 99-100)

Un altre exemple d'aquest fet és la paraula *posicionar* i els seus derivats. Lázaro Carreter observa que s'usa abusivament per mitjà d'una modificació del règim verbal, per exemple, com en aquesta frase: "el 50 por ciento de los encuestados no lo *posicionan*" (1998: 296). L'autor expressa a propòsit d'aquest exemple: "El verbo inglés es intransitivo o medio, helo aquí forzado a la transitividad (...) Estoy seguro de que otras muchas acepciones han segregado ya el verbo y el nombre susodichos, que, en su infancia aún, muestran una fecundidad de ratas para engendrar significaciones. Son terriblemente paridores" (1998: 296). Aquesta forma s'adopta de l'anglès amb un sentit concret, que es correspon amb la llengua de partida, i es pren d'aquesta llengua, per tal com actua de llengua dominant respecte de la receptora (cf. 2.1.2). Com que la forma triomfa i es fa servir contínuament, el parlant, mitjançant el recurs del *foregrounding*, força el verb a la transitivitat i utilitza una innovació. Així, els usos dubtosos s'escampen i ocupen el lloc d'opcions lingüístiques que fins al moment ja complien la funció, encara que sigui forçat el fet que apareguin. Ara, també pot ser que aquestes formes prenguin el lloc a les més tradicionals, perquè pot ser que hagin perdut la frescor. En aquest cas parlem de *paraules gastades*, que no poden competir amb les formes innovadores perquè aquestes gaudeixen d'un prestigi social (vegeu també 3.4):

... les mots qui se divulguent perdent leur *pouvoir discriminant* et tendent de ce fait à être perçus comme intrinsèquement banals, communs, donc *faciles*, ou, la diffusion étant liée au temps, *usés*. C'est sans doute la lassitude corrélative de l'exposition répétée qui, associée au sens de la rareté, est au principe des glissements inconscients vers des traits stylistiques plus « classants » ou vers des usages plus rares des traits divulgués.

Ainsi les écarts distinctifs sont au principe du mouvement incessant qui, destiné à les annuler, tend en fait à les reproduire (...). Les stratégies d'assimilation et de dissimilation qui sont au principe des changements des différents usages de la langue non seulement n'affectent pas la structure de la distribution des différents usages de la langue (...) mais tendent à la reproduire (Bourdieu, 1982 : 56-57).

La idea de les paraules o expressions gastades es pot associar a l'automatització de què parla Havránek (cf. 3.2.1). Precisament per esquivar aquests termes més usats, ja gastats, en triomfen uns altres, que entren fent una funció cosmètica (cf. 3.2.3) i serveixen, ahora, per elevar el to del discurs (cf. 3.1.2). La projecció d'aquestes formes per un mitjà de comunicació té molta transcendència, i acaba influint en la parla habitual (vegeu el capítol 14), tal com apunta Lázaro Carreter: "Una sola agencia de noticias, con el resonador de docenas y aun centenares de periódicos y emisoras, hace que cualquier novedad de lenguaje entre por los ojos y los oídos de millones de hablantes; si se reitera, si se martillea con ella, los hablantes acabarán acogiéndola" (1998: 164). Però aquest autor creu que la llengua no s'ha de forçar sistemàticament en els mitjans de comunicació a partir d'innovacions, perquè sorprendre o crear estructures estranyes no és la funció que té el periodista, sinó informar: "Es lógico: el redactor, [sic] tiene también la necesidad de extrañar, para lo cual, fuerza y violenta la prosa ordinaria de la noticia. No disponiendo de los recursos vocales del locutor, ha de compensarlos con un despliegue ostentoso de ornamentos. Algunos causan asombro" (1998: 595).

3.3.2 Metàfora

A l'apartat precedent hem vist que hi ha diversos procediments per innovar semànticament, mitjançant sentits perifèrics. També hem examinat la noció de *significat*, i hem conclòs que era força difícil de delimitar. Avui dia, el corrent teòric més prolífic per estudiar la semàntica és la lingüística cognitiva, que posa l'accent en el funcionament de la ment humana¹²⁵. Langacker exposa aquesta dificultat: "When it comes to semantics, however, misconceptions abound and credulity is ceded more grudgingly. This is not surprising, since meaning is far more complex than grammar, and far more difficult to study and describe" (2008: 11). Per aquest motiu, els estudiosos que s'han preocupat per la noció de *significat* han establert una relació entre aquesta i la ment humana:

Meaning is not a thing; it involves what is meaningful to us. Nothing is meaningful in itself. Meaningfulness derives from the experience of functioning as a being of a certain sort in an environment of a certain sort. Basic-level concepts are meaningful to us because they are characterized by the way we perceive the overall shape of things in terms of part-whole structure and by the way we interact with things with our bodies. Image schemas are meaningful to us because they too structure our perceptions and bodily movements, though in a much less detailed way. Natural metaphorical concepts are meaningful because they are based on (a) directly meaningful concepts and (b) correlations in our experience. (Lakoff, 1990: 292)

Aquest autor creu que el llenguatge humà organitza el coneixement "by means of structures called *idealized cognitive models*, or ICMs¹²⁶", que és "a complex structured whole, a gestalt, which uses four kinds of structuring principles": "propositional structure", "image-schematic structure", "metaphoric mappings" i "metonymic mappings" (1990: 68). En aquest apartat ens proposem d'analitzar el recurs –o el principi estructural– de la metàfora, tot i que també veurem la metonímia perquè, tal com diu Lakoff, hi està estretament relacionada. Tradicionalment, la metàfora s'ha considerat un recurs retòric per ornamentar el text. Kövecses explica que aquesta visió es basa en cinc punts fonamentals:

First, metaphor is a property of words; it is a linguistic phenomenon. (...) Second, metaphor is used for some artistic and rhetorical purpose, such as when Shakespeare writes "all the world's a stage." Third,

¹²⁵ Vegeu Panther i Thornburg (2009: 1-4), que expliquen els diferents punts de vista sobre aquesta matèria de la gramàtica generativa i la lingüística cognitiva.

¹²⁶ En aquesta tesi també farem servir aquestes sigles per referir-nos a aquest concepte. Vegeu Hilferty (1995: 31-33), que parla d'un concepte equivalent (però que no relaciona amb les ICMs), que és el *domini cognitiu* (vegeu també 7.2.4).

metaphor is based on a resemblance between the two entities that are compared and identified. (...) Fourth, metaphor is a conscious and deliberate use of words, and you must have a special talent to be able to do it and do it well. (...) Fifth, it is also commonly held that metaphor is a figure of speech that we can do without; we use it for special effects, and it is not an inevitable part of everyday human communication, let alone everyday human thought and reasoning. (2002: vii-viii)

Efectivament, aquests cinc punts són els que es pressuposen en la majoria de tractats de retòrica, que consideren que la figura de la metàfora és merament ornamental i que tan sols els millors escriptors hi tenen accés. Moltes altres veus –com ara els llibres d'estil (vegeu 6.1)– s'han alçat contra l'ús indiscriminat o sense criteri d'aquest recurs, perquè creuen que implica fer servir l'abstracció, és a dir, fer un esforç mental per entendre un concepte, de manera que es complica la intel·ligibilitat del missatge. I, d'acord amb el punt de vista que exposa Kövecses, es creu que és totalment evitable recórrer a la metàfora. Ara, cal tenir en compte que, tal com adverteixen Lakoff i Johnson, aquest és un recurs que, a part de ser una eina del llenguatge poètic i de tenir una funció estètica, és una característica pròpia del llenguatge:

Metaphor is for most people a device of the poetic imagination and the rhetorical flourish –a matter of extraordinary rather than ordinary language. Moreover, metaphor is typically viewed as characteristic of language alone, a matter of words rather than thought or action. For this reason, most people think they can get along perfectly well without metaphor. We have found, on the contrary, that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature. (1980: 3)¹²⁷

Si es té en compte que el recurs estilístic de la metàfora, segons Teruel, consisteix a “projectar els trets d'un element lèxic a un altre” (1997: 146)¹²⁸, no costa de creure que el llenguatge sigui en gran part metafòric, atès que “communication is based on the same conceptual system that we use in thinking and acting” (Lakoff i Johnson, 1980: 3). Així, d'acord amb Kövecses, el mecanisme de la metàfora permet expressar una idea en termes d'un altre, és a dir, es posen en correlació dues ICMs distants, mentre que la metonímia té lloc dins de la mateixa ICM (2002: 147-148). De fet, la retòrica tradicional ha tendit a vincular el recurs de la metàfora al del símil o la comparació, en què s'estableix una relació de semblança entre dos elements, habitualment un de més concret i un de més abstracte, de manera que el primer serveix per explicar el segon perquè aquest no és tan accessible mentalment (Le Guern, 1976: 60-75). La diferència principal entre el símil i la metàfora és que “la similitud dirige a la imaginación por medio del intelecto, mientras que la metáfora afecta a la sensibilidad por medio de la imaginación” (1976: 66).

Aquesta visió més moderna de la metàfora, doncs, concep aquest mecanisme com a inherent del pensament humà, atès que, d'acord amb Kövecses, serveix per entendre més bé certs conceptes i és usada sense cap mena d'esforç per la gent ordinària (2002: viii). Le Guern creu que “se recurre a la metáfora porque no se puede proceder de otro modo. La metáfora sería una consecuencia de la pobreza de los medios del lenguaje, es decir, en definitiva, una de las muestras de la limitación de la mente humana” (1976: 77). També diu que de vegades la metàfora “proporciona el medio económico de sustitución de una perífrasis demasiado grande”, i posa l'exemple de *cola*, que serveix per expressar la idea de *fila de espera* (1976: 78-79).

Però sens dubte, el que és més revelador de la concepció cognitiva d'aquest recurs és el que Lakoff i Johnson anomenen *metàfora conceptual*. Consisteix en una idea de fons basada en la comparació entre

¹²⁷ La visió positivista és la que creu que el llenguatge podria passar perfectament sense la metàfora, mentre que la constructivista l'entén com un instrument per crear realitat (Scheithauer, 2007: 77).

¹²⁸ Cal deixar clar que l'autora pren la idea de Weinreich (1968), que concep aquesta transferència com una anomalia semàntica, per bé que no és una teoria plenament acceptada (cf. Teruel, 1997: 139-159).

dues ICMS, la font i la destinació (*source and target*). La primera és més accessible al pensament humà, és palpable o mesurable, mentre que la segona és un concepte més aviat abstracte. A partir d'aquesta idea de fons, el llenguatge humà pot crear una sèrie d'expressions metafòriques coherents entre si basades en aquesta metàfora conceptual (*entailments*). Aquests autors exemplifiquen aquest fenomen amb una metàfora conceptual com la següent: "AN ARGUMENT IS A JOURNEY" (1980: 95). El primer element és la destinació, que és el concepte abstracte, mentre que el segon és la font, més palpable per a l'experiència humana (un viatge). Un exemple d'expressió metafòrica a partir d'aquesta idea de fons podria ser "fins aquí hem arribat en la nostra discussió" (vegeu 7.2.4 per a més detalls).

Cal destacar que Lakoff i Johnson exposen que el significat, que es basa en la intuïció i l'experiència individual, és privat, no té una estructura natural i no pot ser representat adequadament, de la mateixa manera que el context no té una estructura natural (1980: 224). Des d'aquest punt de vista és com hem d'entendre que el llenguatge permet innovacions constants a partir de l'experiència i que tot sovint sorgeixen per la via metafòrica:

Many of our activities (arguing, solving problems, budgeting time, etc.) are metaphorical in nature. The metaphorical concepts that characterize those activities structure our present reality. New metaphors have the power to create a new reality. This can begin to happen when we start to comprehend our experience in terms of a metaphor, and it becomes a deeper reality when we begin to act in terms of it. (1980: 145)

Les innovacions en el llenguatge, d'acord amb el que hem vist a l'apartat anterior, es poden donar gràcies al mecanisme de la metàfora, entre altres. Però aquest fet no solament es produeix per motius estètics, sinó perquè el pensament humà és metafòric per naturalesa. A més, com que aquest procediment permet fer més accessibles certs conceptes que, altrament, serien complicats d'entendre, en alguns llenguatges d'especialitat el recurs a la metàfora és habitual. Aquest és el cas del llenguatge científic, sobretot per divulgar aquesta mena de coneixement. Williams Camus (2015) analitza quines i quantes metàfores fan servir els diaris *The Guardian* i *El País* en articles divulgatius científics, sobre com expliquen particularment el càncer. Aquesta autora parteix de la idea que "the view that popularisation constitutes an oversimplification, and hence a distortion of a scientific truth is also misleading. Simplification is not necessarily undesirable. Clearly, scientific facts need to be rendered comprehensible for the public, which inevitably will involve a reduction in complexity" (2009: 249). La conclusió a què arriba és la següent: "The analysis has shown that the popularisation of cancer in the press relies on the use of common source domains to bring abstract and complex phenomena closer to the readers in a familiar way". També és destacable que l'autora no troba exemples basats en la metàfora creatius ni originals, fet que demostra que aquest recurs no té finalitats estètiques, sinó que solen ser expressions i sentits de termes força consolidats (2009: 266)¹²⁹.

De fet, hi ha la discussió que aquesta mena de significats figurats, que s'han originat per aquest procediment, poden haver acabat perdent el valor metafòric i alguns autors han anomenat aquesta classe de termes *metàfores mortes*. Cooper es decanta per pensar que existeix una polisèmia en aquests casos, que defineix així: "A polysemous expression (polyseme) is understood by linguists to be a word, or complex lexeme, with more than one (literal) sense. Polysemy is then contrasted with homonymy"¹³⁰,

¹²⁹ Vegeu Calsamiglia i Van Dijk (2004), que desenvolupen una investigació semblant. Berber Sardinha (2015) examina quins són els textos que contenen més metàfores basant-se en la diferència de registres, i troba, sense ser una afirmació categòrica perquè admet que cal més recerca, que com més formals i menys dialògics són més metàfores hi ha.

¹³⁰ Vegeu també què opinen Lakoff i Johnson del fet de considerar que els diversos sentits es donen per homonímia (1980: 107).

where two or more distinct expressions, with distinct senses, are phonetically and orthographically alike” (1986: 123-124). La conclusió a què arriba, però, és la següent:

The point could be put thus: in a case of mere polysemy, one sense of the word imposes no restrictions on the combinations that the word in another of its senses can enter into. But in the case of at least many, allegedly dead, metaphorical expressions, the parent sense does restrict the combinatorial powers of the expression in its derived sense. The relation between the senses is, therefore, a synchronic one, not a purely diachronic one, and not of the kind allowed on the polysemy view. (Cooper, 1986: 129)

Lakoff i Johnson (1980: 211-213) diuen que l’expressió “digest an idea” es va originar metafòricament, però que aquest sentit s’ha acabat convencionalitzant i ha passat a designar una nova realitat, per tant, “it died and became frozen, taking its old metaphorical meaning as a new literal meaning”. El procés va ser el següent: “By a “live” metaphor, the word *digest* was transferred to a preexisting objective meaning in the realm of ideas, on the basis of preexisting objective similarities between food and ideas”, però amb el temps la metàfora es va morir i va passar a ser convencional, de manera que va obtenir un segon significat literal: “This is seen, on the objectivist account, as a typical way of providing words for preexisting meanings that lack words to express them”. És a dir, com hem apuntat anteriorment, el recurs a la metàfora serveix per donar nom a idees que no es podrien expressar altrament.

Aquesta és una funció que sol ser reconeguda encara més al mecanisme de la metonímia: “Metonymy is one of the basic characteristics of cognition. It is extremely common for people to take one well-understood or easy-to-perceive aspect of something and use it to stand either for the thing as a whole or for some other aspect or part of it” (Lakoff, 1990: 77). Kövecses defineix aquest procediment de la següent manera: “Metonymy is a cognitive process in which one conceptual entity, the vehicle, provides mental access to another conceptual entity, the target, within the same domain, or idealized cognitive model (ICM)” (2002: 145). La diferència amb l’altre recurs que hem vist fins ara és que la metonímia es basa en la contigüïtat, mentre que la metàfora es basa en la similitud (2002: 160). Sent d’aquesta manera, sembla evident que aquest procediment, a part de servir de recurs retòric, és inherent al funcionament del llenguatge. Kövecses i Radden diuen que es podria assumir que la claredat en la comunicació es garanteix més bé amb el discurs literal, tot i que alguns exemples metonímics “do not seem to require any more effort in directing the addressee’s attention toward the intended target”. Aquesta idea l’exemplifiquen amb la frase, presa de Langacker, “the dog bit the cat”, que és metonímica perquè estrictament hauria de ser “the dog’s teeth bit the cat”, tot i que d’aquesta altra manera la frase és més estranya que no pas la primera versió, per la qual cosa, a banda de fer més accessibles els conceptes, la metonímia permet simplificar-los fent servir menys paraules (1999: 50). Fins i tot Langacker proposa que aquest recurs és molt més productiu que no ens pensem:

Grammar, in other words, is basically metonymic, in the sense that the information explicitly provided by conventional means does not itself establish the precise connections apprehended by the speaker and hearer in using an expression. Explicit indications evoke conceptions that merely provide mental access to elements with the potential to be connected in specific ways, but the details have to be established on the basis of other considerations. Explicit linguistic coding gets us into the right neighborhood, in other words, but from there we have to find the right address by some other means. (Langacker, 2009: 46)

Le Guern opina que, mentre que la metàfora “es percibida siempre por el hablante y su destinatario como un desvío, a menos que alcance un grado avanzado de lexicalización, la mayor parte de las metonimias pasan desapercibidas en las condiciones normales de comunicación y sólo son descubiertas mediante un análisis lingüístico o estilístico” (1976: 88). La retòrica tradicional també ha tendit a distingir

entre la metonímia i la sinècdoque, que entén que la segona és un subtipus de la primera: la que es basa en una relació de la part amb el tot. Le Guern, tanmateix, igual que Lakoff i Johnson, creu que no cal distingir-les: “Más que de una diferencia de naturaleza se trata de una diferencia de grado: en los dos casos se produce una modificación que interviene sobre el eje sintagmático provocando a la vez un traslado de referencia” (1976). Seto defineix la metonímia així: “Metonymy is a referential transfer phenomenon based on the spatiotemporal contiguity as conceived by the speaker between an entity and another in the (real) world” (1999: 91). I la sinècdoque, així: “Synecdoche is a conceptual transfer phenomenon based on the semantic inclusion between a more comprehensive and a less comprehensive category” (1999: 92). D’aquesta manera, distingeix entre *taxonomy*, que “is a ‘kind-of’ relation”, i la *partonomy*, que “is a ‘part-of’ relation”: “taxonomy is the relation between a more comprehensive category and a less comprehensive one¹³¹, while partonomy is the relation between an entity and its parts, such as the relation between a table and its legs” (1999: 93). Després de l’anàlisi d’aquest autor, la conclusió a què arriba és la següent: “All this shows that the traditional distinction between metonymy and synecdoche is not only unsustainable but also theoretically unrevealing” (1999: 96).

3.3.3 Connotació

A l’apartat anterior hem examinat el fenomen de la metàfora (i la metonímia), i hem arribat a la conclusió que és intrínsec al llenguatge humà, més que no pas un mer mecanisme ornamental. Le Guern diu que “si el lenguaje ha recurrido tan a menudo a este procedimiento es con el fin de alcanzar más cómodamente sus propios objetivos”. I, arran d’aquesta afirmació, explica les tres funcions del llenguatge segons Ciceró: *docere*, *placere* i *movere*. La primera és “transmitir una informació”, la segona s’ha d’entendre “como la expresión de la función estética, a condición de que esta noción no se limite al lenguaje literario” i la tercera “da cuenta de la función de persuasión o, si se prefiere, función conativa” (1976: 81). La funció *docere* és la que concep la metàfora com una formulació sintètica: “Por la selección que opera entre los elementos de significación, la metáfora permite aligerar la comunicación de cierto número de elementos que la recargan inútilmente. Al realzar el atributo dominante, permite insistir en un elemento necesario para una buena interpretación del mensaje” (1976: 81-82). Per tant, la funció informativa és la que concep que la metàfora dona nom a diferents realitats: “Si la metáfora permite dar nombre a una realidad a la que aún no corresponde un término apropiado, permite también designar las realidades que no pueden tener un término propio. Permite romper las fronteras del lenguaje y decir lo indecible” (1976: 82).

La segona funció, *placere*, Le Guern diu que podria ser merament la de l’expressió literària, que concep la metàfora com un ornament, però aquest autor ho matisa: “Tal explicación, demasiado simplista, no tiene en cuenta la realidad compleja del lenguaje. La función estética del lenguaje no se limita a la expresión literaria: también es la manifestación de la preocupación habitual y loable de que el hablar sea un hablar bien, e, incluso, si es posible, un hablar bonito”. De fet, l’autor assenyala que la funció *placere* es manifesta pel desig que “el destinatario del mensaje se fije en él, es una especie de *captatio benevolentiae*. Raramente la estética del lenguaje es «el arte por el arte»; en general, mantiene una

¹³¹ Vegeu també Lakoff (1990: 84), que explica que la metonímia “is a potential source of prototype effects”. La teoria del prototip és una de les que ha fet més fortuna en la lingüística cognitiva, i es basa en el fet que la ment humana sol categoritzar per naturalesa. Dins d’aquestes categories sempre hi ha exemples més prototípics que altres, i alguns es poden considerar perifèrics. Per exemple, en la classe dels mamífers, una vaca seria un exemple prototípic, mentre que un dofí seria un de perifèric. Aquest fenomen té infinites conseqüències en la manera com s’estructura el llenguatge humà. Un exemple d’aquest fet pot ser el que hem explicat sobre el significat de les paraules, que es divideix en nuclear i perifèric (cf. 3.3.1). Vegeu Lakoff (1990).

intención algo utilitaria” (1976: 83-84). Aquesta funció que examinen es pot comparar amb el fenomen que hem tractat a 3.2.1 del *foregrounding*, sobretot tenint en compte les paraules de Le Guern:

Si la preocupación estética no basta para provocar el nacimiento de una metáfora nueva y original, debemos admitir que se manifiesta frecuentemente por el empleo de las metáforas de moda, que tienden a lexicalizarse, mientras que las similitudes correspondientes se convierten en desangelados clichés. Se recurre así, pues, a metáforas convencionales, metáforas para las que se ha convenido, en una sociedad dada, que sirvan de adorno al lenguaje. El preciosismo suministra innumerables ejemplos, pero no dispone de su monopolio. Los medios políticos tienen también sus metáforas de moda: «fuerza de disuasión» u otras expresiones similares aparecen desde hace algunos años en los contextos más variados. El arte militar, continúa siendo, de seguro, una de las fuentes más fecundas de metáforas convencionales. La preocupación estética, al incitar al empleo aún más frecuente de metáforas ya habituales, contribuye a su desgaste y, por este medio, a su desaparición como metáfora. La motivación estética puede incitar al empleo de tal o cual expresión figurada, pero no es realmente creadora de metáforas. (1976: 84)

En efecte, la funció del *placere*, d'acord amb aquestes consideracions que acabem de veure de Le Guern, manté una relació amb el fenomen que hem observat del *foregrounding*, i de retruc, amb l'objecte d'estudi de la nostra recerca: els usos dubtosos. Aquest preciosisme convingut socialment fa que sorgeixi aquesta mena d'usos metafòrics en el llenguatge, que en els mitjans de comunicació ha de ser atractiu perquè ha de captar l'atenció del receptor (cf. 2.5.1). Ara, aquest factor causa que es desgasti (cf. 3.2.1), tal com també adverteix Núñez Ladevéze: “También los matices de las palabras proceden de esos cambios asociativos. No siempre son beneficiosos, y no lo son cuando se convierten en tópicos cuya frecuencia demuestra que es la falta de criterio, y no el efecto plástico, lo que les inspira” (1991: 96-97). Aquest autor exemplifica el concepte de *tòpic* (vegeu 5.3 i 7.2.2) amb l'ús metafòric de la paraula *cúpula*, que serveix per designar un conjunt de persones que mana o pren decisions importants en un òrgan concret (per exemple “la cúpula del gobierno”). Justament la limitació que observa d'aquests usos metafòrics és la poca càrrega semàntica que contenen:

Eso no quita que también sea problemática la designación de objetos, principalmente porque la designación es libre, pero no la comprensión. Por otro lado, a las dificultades objetivas hay que añadir los usos estilísticos y las desviaciones retóricas, principalmente las metafóricas. En el lenguaje informativo éstas son mucho más frecuentes de lo que suelen creer los informadores que, muchas veces, no tienen conciencia del uso metafórico de las palabras que utilizan designativamente. Tan inconsciente puede llegar a ser que hay metáforas que acaban generalizándose y pasan a cristalizar un significado tópico inexpressivo. (1991: 331)

Així, quan el periodista fa servir aquesta mena de tòpics, en realitat el que fa és preocupar-se més per com sona la frase que pel que significa. Els usos dubtosos són atractius perquè sonen bé, són paraules belles: “Ese vocablo que se yergue en la frase por su sola y simple sonoridad, por su rareza de piedra preciosa, es como pincelada color naranja caprichosamente puesta entre el verde sobrio de unas ramas de olivo” (Martín Vivaldi, 1990: 277). Aquest factor és el que porta Teruel a afirmar que en aquests casos “el significat depèn més de la funció emotiva (per associació), conativa i fàtica que de la referencial” (1997: 195), és a dir, que els nostres usos dubtosos adquireixen un sentit connotat:

Las palabras denotan porque significan, pero connotan porque se contaminan. La seducción parte de las connotaciones, de los mensajes entre líneas más que de los enunciados que se aprecian a simple vista. La seducción de las palabras no busca el sonido del significante, que llega directo a la mente racional, sino el significante del sonido, que se percibe por los sentidos y termina, por tanto, en los sentimientos. (Grijelmo, 2000: 33)

Leech explica que el significat connotatiu “can embrace the ‘putative properties’ of the referent, due to the viewpoint adopted by an individual, or a group of people or a whole society” (1981: 12). També exposa que la connotació és “incidental to language rather than an essential part of it”, a més de ser inestable i indeterminada, sense límits precisos (1981: 13). Fins i tot, a propòsit de les metàfores, Eco adverteix que a còpia d’anar-les repetint s’acaben fossilitzant (cf. 3.3.2 per al concepte de metàfora morta), de manera que perden el poder connotatiu i passen a denotar un concepte nou (1971: 348)¹³².

Com que la connotació consisteix en la fixació d’un significat emotiu, Leech observa que les paraules es poden connotar positivament i negativament, i posa l’exemple de les *snarl words* (positives) i les *purr words* (negatives), que és un fenomen observat per Hayakawa (1972). Aquesta mena de paraules, segons Leech, són molt buides de significat (vegeu l’esquema de 1981: 45), per la qual cosa en alguns casos poden tenir una utilitat molt gran per al periodista. Sobretot és el cas, com veurem a l’anàlisi, de les que es connoten positivament, o el que tradicionalment s’ha considerat un eufemisme, que, segons Leech, “is the practice of referring to something offensive or indelicate in terms that make it sound more pleasant or becoming than it really is. The technique consists of replacing a word which has offensive connotations with another expression, which makes no overt reference to the unpleasant side of the subject” (1981: 45) –vegeu també Grijelmo (2014: 475).

Grijelmo també apunta que és possible que les paraules adquireixin un sentit connotat a part del propi (2012: 198), i parla de les *palabras grandes*, “que sirven para transmitir escasa información a no ser que su sentido resulte inequívoco” i “adquieren un uso retórico claro cuando el autor del discurso pretende conectar con la audiencia mediante términos que no ofrezcan discusión”, com ara passa amb la paraula *justicia*, que es fa servir molt però que té una significació molt vaga i indeterminada en molts casos (2012: 204). A part d’aquesta mena de paraules, també observa que n’ existeixen dues menes més, les fredes i les calentes: “Las palabras frías trasladan precisión, son la base de las ciencias. Las palabras calientes muestran sobre todo la arbitrariedad, y son la base de las artes” (2000: 33). En el cas de les paraules calentes –que tenen molt a veure amb la funció *placere* que hem vist al principi d’aquest apartat, mentre que les fredes serien la funció *docere*–, l’autor adverteix que solen ser un eufemisme (2000: 174-178), perquè suplanten una idea, que en aquell context era habitual:

Las palabras vivas y calientes dejan paso a otras muertas y frías; la descripción certera frente a la espuma prestigiosa; y sus posibilidades parecen tan interminables... Ahora bien: las palabras suplantadas quedan como armas para la otra parte. Siempre que en una batalla dialéctica alguien consigue imponer el uso de las voces que responden a sus intereses, los vocablos desechados quedarán como arma para sus enemigos. Esos términos adquirirán fuerza renovada; llevarán el impulso de lo novedoso, una vez que se convirtieron algún día en denostados. (2000: 177-178)

En aquesta línia també s’expressa Chillon, que argumenta que “la parla dels locutors i la redacció dels informadors” està “*trufada* de trops i figures retòrics –metàfores, metonímies, sinestèsies, pleonasmes, hipèrboles, etcètera– que, literalment, *carreguen* de sentit els enunciats periodístics. No hi ha denotació ni referencialitat «pures», sinó un ús intens i extens de la connotació” (1995: 173). Aquest autor fa veure que si “la denotación es, por tanto, el significado asociado a un significante en primera instancia, la connotación es considerada como un sentido segundo, tercero o enésimo, *añadido* al significado inicial y a menudo dependiente de él” (2001: 43), és a dir, és un sentit perifèric (cf. 3.3.1). Per tant, els usos dubtosos, que poden consistir (com veurem a 5.3 i al capítol 7) en tòpics o expressions estereotipades,

¹³² Mollà i Viana creuen que el llenguatge dels mitjans és molt propens a la metàfora, que a més comporta una renovació contínua: “La metàfora i la metonímia, efectivament, s’ utilitzen en l’argot amb particular freqüència: com que es tracta de posar en relleu i de mantenir la diferència que separa l’argot de la llengua comuna, les metàfores es fan velles ràpidament i cal renovar-les; no és, doncs, estrany que l’argot les consumeixi més veloçment que qualsevol altra llengua” (1989: 182-183). Vegeu per a la idea d’argot 3.4.2.

tenen un poder que els fa més atractius per als periodistes, a banda que els permet elevar el to del discurs (cf. 3.1.2), estan connotats. Ara, tal com diu Chillon, la connotació en els enuncisats periodístics no s'ha de considerar com una "*perversió semàntica*, ans com un fet inevitablement inherent a tot acte verbal. Allò veritablement *pervers* o *mistificador* és la pretensió contrària, implícita en la retòrica de l'objectivitat en què el discurs periodístic basa la seva autolegitimació" (1995: 173). Per tant, el fet que el periodista vulgui amagar-se rere la màscara artificiosa del seu llenguatge, en paraules de Núñez Ladevéze, és el que és pervers, per efecte de la retòrica objectivadora (cf. 3.2.1). Els comunicadors dels mitjans de massa fan servir estratègies retòriques per marcar distància amb el públic, modificant la seva parla habitual, mitjançant l'ús de formes que socialment es perceben prestigioses, i s'escampen en l'àmbit periodístic, per un desig d'emulació, tal com veurem al següent apartat:

A speaker, for instance, in parliament or in court, should try to convince the public or the judge that he had a good case so that they would judge positively, believe him, and finally accept his arguments. (...) It is important to stress that in principle any kind of discourse, and especially the more persuasive types, exhibit various kinds of rhetorical structures. (...) In many cases this may not be conscious, and most naïve language users will not be able to recognize a rhetorical device as such, but we may assume that their postulated effectiveness presupposes interaction with the semantic and pragmatic representation of the discourse. (...) Related to this function would be the esthetic effect of the discourse: Somebody has said something very well. This means that a textual representation is connected with an evaluation (Van Dijk i Kintsch, 1983: 92-93)

3.4 LENGUATGE D'IDENTITAT

3.4.1 Competència i acomodació lingüístiques

A 3.1.2 hem conclòs que la relació entre els usos dubtosos i la formalitat és ben estreta, que les innovacions sorgeixen per la voluntat d'elevat el to del discurs i adaptar-se a la situació comunicativa d'una manera senzilla. També hem parlat del fenomen de la retòrica objectivadora que observa Núñez Ladevéze, que consisteix en el distanciament dels fets per mitjà de l'ús del llenguatge. En aquest apartat ens proposem demostrar que el periodista busca estratègies discursives per guanyar formalitat i emprà els recursos que té a l'abast per assolir aquest propòsit, però que també ho fa per ser acceptat socialment, dins el seu àmbit d'especialitat, el periodisme. Per començar, Núñez Ladevéze adverteix que el domini del llenguatge va més enllà dels aspectes gramaticals o lèxics:

El uso de los elementos lingüísticos expresa decisiones estilísticas y también delimita la habilidad expresiva del usuario de la que en suma depende la mayor o menor creatividad (y otras cualidades, como la claridad, la precisión, la idoneidad o la corrección gramatical) de sus productos textuales. Lo que la noción de Estilo sugiere es que no todos los usuarios de la lengua tienen la misma «competencia estilística»; a pesar de que los usuarios comparten un mismo léxico y unas mismas reglas de combinación, no todos los comparten del mismo modo ni los aplican con los mismos resultados. (1991: 83)

La tria de les diverses opcions que permet el llenguatge depèn, doncs, de la competència del periodista. Com hem vist a 3.1.1, la variació estilística depèn de l'actitud del parlant, per tant, és una opció individual i, d'acord amb Núñez Ladevéze, està supeditada a la competència de cadascú¹³³. Hymes (1988: 57) diu que l'estil habitualment s'ha considerat un assumpte de freqüències i d'estadística (com assenyala Enkvist, cf. 3.1.1), o, com hem repetit diverses vegades, una desviació d'una norma. Però afegeix el següent: "Styles also depend upon qualitative judgements of appropriateness, and must often be described in terms of selections that apply globally to a discourse", de manera que hi ha patrons del discurs relacionats amb la fonologia, la sintaxi i la semàntica que el parlant concep que s'ajusten més que altres a la situació comunicativa en concret, fet que depèn de factors socioculturals.

Aquesta idea també es recull en la teoria de la *competència comunicativa*, que Milroy i Milroy caracteritzen així: "The capacity of persons to select and recognise the language variety appropriate to the occasion" (1985: 118)¹³⁴. D'acord amb aquests autors, els parlants disposen d'un repertori lingüístic compartit per la comunitat, i al llarg de la seva vida aprenen a seleccionar-ne els elements que els convenen més segons les necessitats comunicatives (cf. 3.1.2). Però no tots els parlants tenen les mateixes habilitats estilístiques (vegeu *supra*), sinó que cadascú adopta diferents estratègies amb resultats molt diferents, que demostren una bona o una mala habilitat per comunicar efectivament:

The effectiveness of the strategies that speakers adopt in their efforts to create involvement and to cooperate in the joint development of specific themes depends on their control over a range of communicative options and on their knowledge of the signalling potential that these options have in alluding to shared history, values and mutual obligations. This means that the ability to use linguistic variables, to shift among locally current codes or styles, to select suitable phonetic variants, or

¹³³ Croft observa que cal distingir entre competència i convenció: la primera depèn del coneixement individual mentre que la segona és un fenomen social, i defineix la gramàtica "as an individual's knowledge of conventions" (2000: 72).

¹³⁴ Aquests autors expliquen que va ser Dell Hymes qui va encunyar el terme, per la preocupació per caracteritzar la manera com el llenguatge es feia servir en la comunitat, i que s'oposava a la idealització chomskiana del *ideal speaker-hearer*. També expliquen com Hymes es basa en el concepte de *speech event* per justificar que el parlant tria els elements lingüístics segons l'adequació a la situació comunicativa (vegeu Milroy i Milroy 1985: 118-121).

prosodic or formulaic options, must form an integral part of a speaker's communicative competence. Linguistic variability is thus not simply data to be abstracted from situated usage and aggregated along community lines; it becomes an essential component of the socio-culturally given resources that speakers depend on in their dealing with others, and any theory of conversational inference must account for its functioning. (Gumperz, 1982: 206)

Així doncs, ser competents lingüísticament vol dir saber trobar aquells termes que s'adeqüin més a la situació comunicativa, però, d'acord amb Artigas, el concepte de *competència comunicativa* depèn de l'aprenentatge o adquisició de la llengua: "Podríem dir que la competència del parlant neix en posar en pràctica un conjunt de coneixements i habilitats lingüísticocomunicatius" (1999: 29), que afecten diversos plans de la llengua: prosòdic o gràfic, semàntic, sintàctic i pragmàtic (vegeu 1999: 30). També remarca que aquesta competència té un component social molt fort, atès que té un caràcter "adaptable i modificable" que es gesta a partir de les relacions socials. Així, "la competència del parlant amb la llengua s'entén com un compendi de coneixements i habilitats que es retroalimenten i es desenvolupen a mesura que l'individu interacciona amb altres" (1999: 31).

Reprement la discussió sobre la formalitat que s'associa al llenguatge dels mitjans de comunicació, si el periodista es vol adaptar a la situació comunicativa, haurà de recórrer als elements de què disposi a partir de la seva competència lingüística. Però, tal com defensem en aquesta recerca, aquest desig d'aprovació social desemboca en la tria de formes que poden semblar més cultes i desconegudes per al receptor: com que no troba o no vol fer l'esforç de trobar la paraula adequada, recorre a formes del tipus *foregrounding* que es fan servir habitualment en aquell context, pel *parallelism*, són un recurs fàcil que el parlant poc competent lingüísticament té a mà. De fet, el concepte d'*inseguretat lingüística* ha estat proposat per William Labov a partir de l'estudi de la variant d'anglès emprada en barris d'estrat social baix de Nova York (1972: 43-69). Aquest autor observa que la inseguretat motiva una adaptació dels trets fonètics que pot acabar desembocant en el canvi lingüístic (cf. 3.2.2), i percep que la inseguretat és la distància entre la percepció del parlant sobre els usos lingüístics propis i els que es consideren més correctes o formals. Costa (2010: 266) considera que "l'aportació del labovianisme" és principalment "l'anàlisi de casos concrets de canvi lingüístic (...) amb atenció especial a les actituds d'hipercorrecció, hipersensibilitat i inseguretat o a la possibilitat de normes encobertes o estereotips" (vegeu 5.3).

Aleshores, la inseguretat del periodista sol ser una causa de l'aparició de formes d'aquesta mena, perquè són un recurs que el periodista té a mà per guanyar formalitat. Segons Mollà: "En principi, la tendència a *reduir* l'estructura lingüística expressa confiança i proximitat: a casa, al poble i a l'escola *acurtem* tranquil·lament els noms, per davant (*Sento*) i per darrere (*Paqui*). I al contrari, la tendència a *complicar* l'estructura lingüística denota distància i formalitat" (1990: 112). Lamuela també ho deixa clar, a propòsit de l'estudi de Labov: "En les escoles d'ensenyament secundari els nens de classe mitjana compliquen espontàniament la seva sintaxi fins al punt que els professors no aconsegueixen de fer-los usar la llengua d'una manera més simple i clara. En totes les revistes cultes es troben exemples de jargó i de complicació buida" (1994: 86). Aquests usos es troben reforçats "per les tendències imitatives i vinculades en general a situacions d'oci altament desitjables", com ara el model de llengua anglès, que causa multitud d'interferències (cf 3.2.3), perquè té un "prestigi generalitzat" i conté "formes de cultura connotades com a molt modernes, àmpliament imitades" (1994: 88). D'aquesta manera, tal com adverteix Coseriu, el parlant "adopta lo que no sabe, lo que le satisface estéticamente, le conviene socialmente o le sirve funcionalmente. La «adopción» es, por lo tanto, un acto de cultura, de gusto y de inteligencia práctica" (1978: 86-88). Els usos dubtosos, llavors, s'adopten perquè es pressuposen en el context periodístic, per la connotació de formalitat (cf. 3.3.3) que s'hi relaciona (vegeu, però, 5.1.2):

Por esta razón, las decisiones estilísticas pueden ser también decisiones estratégicas, adoptadas tanto por insuficiencia expresiva, por incapacidad para elegir ciertas formas de expresión, como por intereses retóricos, como puede ser la conveniencia de adaptarse a las expectativas o a la capacidad de un determinado tipo de público o a una situación concreta. (Núñez Ladevéze, 1991: 113)

Tenint en compte la formalitat associada a l'estàndard que es fa servir als mitjans, és lògic que triomfin aquests usos: "Most people are probably aware that they are especially careful of their word-choice, syntax and pronunciation in situations such as job interviews when they feel it expedient to make a good impression upon the listener" (Giles i Powesland, 1975: 113). És així com el locutor farà servir paraules i construccions associades a la formalitat, com una estratègia retòrica, modificant la seva parla habitual, fenomen que Giles i Powesland anomenen *acomodació lingüística*. Segons un estudi de Bernstein, observat per aquests autors, els parlants poden "through verbal planning modify his speech in relation to the specific requirement of the listener" (1975: 115). L'interès que porta el parlant a practicar aquesta planificació és sempre l'aprovació social, cosa que s'explica per la teoria de l'acomodació:

In exchange theory terms (...), it seems likely that the accommodative act may involve certain costs for the speaker, in terms of identity-change and expended effort, and so such behaviour may be initiated only if potential rewards are available. If one can accept the notion that people find social approval from others rewarding, it would not seem unreasonable to suppose that there may be a general set to accommodate to others in most social situations (Giles i Powesland, 1975: 157-158)¹³⁵

La tendència del periodista, aleshores, serà adaptar el seu estil a la manera de parlar imperant en aquests casos. Tendrà a acomodar la seva parla per ser acceptat socialment en el seu àmbit professional. Com hem vist a 2.5.1, el llenguatge periodístic té un origen estretament relacionat amb la literatura. Ara, Martínez Albertos observa que els periodistes sempre han lluitat per "conseguir su propia identidad como hecho cultural frente al colonialismo tradicional del *lenguaje literario*" (1989: 87). Així, el llenguatge d'aquest àmbit, com que és una "continuación o subproducto derivado del lenguaje literario", conté "mensajes estéticos" que ahora es caracteritzen per la claredat, tot i que amb el temps "ha saltado por los aires" (Martínez Albertos, 1989: 94). El canvi lingüístic, doncs, s'orientarà a les noves tendències que siguin més acceptades socialment:

It is very unlikely that one part of the semantic system would remain totally isolated from another; when new meanings are being created on a large scale, we should expect some changes in the fashions of speaking. It is far from clear how these take place; but it is certainly quite inadequate to interpret the innovations simply as changes in subject matter. The changes that are brought about in this way involve media, genres, participants and participant relations, all the components of the situation. (...) A shift in the fashions of speaking will be better understood by reference to changing patterns of social interaction and social relationships than by the search for a direct link between the language and the material culture. (Halliday, 1978: 77)

Els usos dubtosos que analitzem en aquest estudi, com que esdevenen un senyal d'identitat per al periodista, es poden detectar amb una freqüència força elevada als mitjans de comunicació. S'associen a la modernitat, perquè són formes innovadores que en un moment donat prenen prestigi pel fet d'aparèixer en antena i pel fet de ser emeses per una autoritat com és un mitjà de comunicació. La moda és modernitat, és lògic que fixi el mercat lingüístic:

¹³⁵ Van Dijk relaciona el fenomen de la inseguretat lingüística de Labov amb el de l'acomodació de Giles, i defineix l'estilística com una "indication or marker of social properties of speakers and of the sociocultural situation of the speech event" (1988: 71). Grijelmo també defensa aquesta idea: "La mente se amolda, imita, porque en el amoldamiento, en el seguimiento de un patrón, hay más seguridad" (2000: 222).

A fashion is rather more unstable and less tolerant of alternatives than a genre, but it too is a system manifested by a collection of tangible features and manifests a collection of purposive expectations. (...) And fashions occur in scientific or esthetic literature as much as in clothes or manners. (...) We seem to have travelled into curious thinking in coming to regard fashions as instances of rationality. Is not rationality supposed to imply timelessness, or at least relative stability? Not for the purpose at hand. (...) If it is always others not me who follow fashions, then consider how often all of us distinguish a "modern" treatment from a merely accurate one. A fashion is just a way of being modern. It is enough that a fashion is a norm of achievement, a standard of correctness, a scheme of intelligibility. (Ray, 1963: 50)

La característica principal de la moda és que la freqüència d'aparició pública de l'element en qüestió és molt elevada. La societat admira tal o altre element per motius que tenen a veure amb el prestigi. Si ho apliquem al llenguatge, un terme es torna popular perquè diverses autoritats el fan servir en un lloc públic, el propaguen, i el desig de ser modern fa que es triï aquella forma, perquè està de moda:

Ens sembla evident que tothom té dret a no ésser diferent, a ésser igual que tothom, i a recórrer a les mateixes paraules que fan servir els altres, cosa que, al capdavall, bé cal reconèixer-ho, constitueix una posició de comoditat. Quan diem, per exemple, "D'alguna manera ho hem assumit una mica"¹³⁶, ¿expressem realment una idea més o menys precisa, exterioritzem realment el nostre pensament, o bé ens limitem a dir una frase banal, la mateixa que hauria dit qualsevol dels altres participants en un col·loqui o un debat? (...) Això (..) no ens priva, però, de reaccionar contra aquesta tendència, d'adonar-nos que l'èxit d'una paraula o d'una expressió, usada en tot i per [a] tot, és la marca de la seva superfluïtat i que comporta el bandejament d'altres formes del llenguatge, i que, enderiats a dir cada cosa pel seu nom, amb la màxima exactitud aconseguible, ens rebel·lem i no acceptem aquestes imposicions de la moda. (Jané, 1984b)

La formalitat s'associa a certes formes, de manera que aquestes han d'aparèixer tant sí com no, encara que no hi siguin del tot adequades i que una altra peça faci més bé la funció: "...es sabido que, así como en los fenómenos de la moda se hace ridículo quien no viste «como los demás», también en lo que concierne al lenguaje, no sólo queda incomprendido, sino que muchas veces se hace ridículo quien no habla «como las demás personas» de un determinado ambiente" (Coseriu, 1986: 71). La idea de fons és que si un professional d'un mitjà de comunicació no fa servir aquesta mena de fórmules no és prou bo, no pertany a aquest àmbit. El periodista les escull perquè estan connotades de modernitat i sonen bé:

El sonido envuelve las palabras, es la presentación y el vestido; y como los adornos en un plato de restaurante o la ropa que elegimos para una fiesta, influye en el concepto de fondo, igual que la primera impresión que percibimos sobre la comida o sobre las personas se relaciona con el primer examen sensorial completo que hacemos de ellas. (Grijelmo, 2000: 55)

L'ús de les formes dubtoses acaba sent més per imitació que pel significat que contenen. Tal com afirma Orwell, un parlant "who uses that kind of phraseology has gone some distance towards turning himself into a machine" (1946: 84). Aquestes formes que sorgeixen per suscitar sorpresa s'acaben automatitzant a causa d'un ús indiscriminat:

The appropriate noises are coming out of his larynx, but his brain is not involved as it would be if he were choosing his words for himself. If the speech he is making is one that he is accustomed to make over and over again, he may be almost unconscious of what he is saying, as one is when one utters the responses in church (Orwell, 1946: 84-85).

¹³⁶ Vegeu l'annex 1 per a la fórmula *d'alguna manera* i 10.2 per a *una mica*. Tots dos casos els classifiquem com a operadors (vegeu 7.2.3).

Aleshores, el propòsit de fer servir aquestes formes és causar admiració i sorpresa a l'oient en una demostració de domini del llenguatge pel fet d'utilitzar paraules més formals, és a dir, és una manera de distanciar la llengua parlada espontània de la varietat dels mitjans de comunicació. És aquest, doncs, el procés que segueix un ús dubtós: sorgeix d'una variació per mitjà d'estratègies discursives a partir del *foregrounding*, es popularitza perquè una veu amb autoritat l'escampa, fins que s'acaba rutinitzant en aquell àmbit d'especialitat. Ara, també cal tenir en compte el context professional dels periodistes, que troben en els usos dubtosos un recurs fàcil per satisfer les seves necessitats comunicatives ràpidament, atès que no volen (o no poden perquè els manca temps) fer l'esforç de trobar un terme o expressió adequat:

De fet, els periodistes els entenc. Han de redactar una notícia amb poc temps, han de mirar de sintetitzar tota una pasterada d'informació en poc més d'un minut, i a més els demanem que ho facin amb la millor de les correccions gramaticals. (Bé, aquest darrer punt no cal, que ja hi tenim els professionals de la llengua.) No és estrany, atenent a aquestes condicions, que els redactors dels informatius recorrin tan freqüentment als tòpics. El millor de tot és que ho saben, que són tòpics, i per això mateix es repeteixen una vegada i una altra en les seves fórmules, els seus clixés. Han inventat un llenguatge propi per fer via, per fer marrada, per acabar abans, i l'han incorporat com un registre que consideren exclusiu. És a dir, estan convençuts que el llenguatge periodístic consisteix a enllaçar un tòpic amb el següent, de manera que ni tan sols es plantegen que el que estan fent sigui un atemptat, una coça al bon gust. (Ortega, 2005: 97)

3.4.2 Argot periodístic

A l'apartat anterior hem vist com els periodistes adapten la seva parla per ser acceptats socialment en el seu àmbit, i també pot ser que ho facin perquè no tenen prou competència comunicativa (per inseguretats lingüística), de manera que recorren a fórmules estereotipades o tòpics (vegeu 5.3) per "fer marrada", segons Ortega. Aquest autor, a més, considera que s'han inventat un llenguatge propi que han incorporat com un "registre exclusiu" (cf. 3.1.2 i 3.4.1). A 2.5.1 hem vist les característiques del llenguatge periodístic, i hem observat que no es pot considerar estrictament un llenguatge d'especialitat perquè està determinat pel contingut, és a dir, que és capaç d'expressar-se en diversos àmbits, a banda del fet que té una diversitat de gèneres important (2.5.2). Aleshores, aquest llenguatge propi de què parla Ortega, que concep més aviat negativament, és el que alguns autors han anomenat *argot periodístic*, que bàsicament consisteix en desviacions de l'ús comú del llenguatge:

No me refiero, claro es, a los escritores que tantas veces lo [lenguaje] fuerzan por necesidades expresivas, especialmente líricas; aludo a quienes creen que violentándolo y apartándose del común van a crecer en la estima ajena. Muchas veces, los desvíos obedecen al deseo de mostrar con el habla la pertenencia a determinado grupo (juvenil, de clase, político, etc.); con mucha frecuencia acontece eso en los profesionales de la comunicación, hasta el punto de haberse creado una jerga que muchos juzgan imprescindible usar como seña de identidad, y que, actuando centrífugamente, acaba influyendo en el uso general. (Lázaro Carreter, 1998: 20)

Jespersen considera que "l'argot és un llenguatge novell, juvenívol, utilitzat principalment com una fugida dels mots massa coneguts" (1993: 170). A part això, Mollà i Viana expliquen que consisteix en una "especialització semàntica i funcional de determinades parcel·les de la llengua comuna, i això inclou la generació de tot un repertori lèxic alternatiu" (1989: 182). Enkvist creu que l'origen de l'argot "podria buscarse en el esfuerzo hecho por crear e introducir nuevos indicadores estilísticos en el inventario de elementos lingüísticos" (1974: 52). Així, entenent l'estilística com la llibertat de tria entre les infinites opcions que permet la llengua, en un llenguatge d'argot la innovació és permanent:

The simplifying and stereotyping effect of conceptual categories, which is inherent in language anyway, can be exploited by lexical innovation in certain uses of the language, such as political journalism. This exploitation I call 'jargonization'. One of the functions of political journalism, we could say, is to interpret, to predigest, or to 'prepack'¹³⁷ public events in a way that makes them easy to assimilate for a public that has neither the time nor the mental application to make an exact and detailed study of what is going on. (Leech, 1981: 34)

López del Castillo proposa una quàdruple distinció de les peculiaritats lingüístiques pròpies de les deformacions per causa de l'argot:

1. Influència concreta d'alguna altra llengua, en alguns casos (per exemple, caló).
2. Transformació de mots de la llengua comuna mitjançant qualsevol forma de derivació amb gramemes de creació pròpia.
3. Mitjançant altres tècniques formals: escurçament, abreviatura, similitud de significants...
4. Transposició de significat en paraules del llenguatge corrent. (1984: 59)

Bassols (2009: 221-222) elabora una llista semblant de recursos que permet l'argot i fa una consideració que posa l'accent en el fet que es crea com a senyal d'identitat:

Qualsevol activitat humana que es dugui a terme en grup pot generar un argot propi, sobretot si els qui hi pertanyen volen establir un grau alt de connivència o identitat entre ells, o es volen diferenciar clarament dels altres. Així, es pot parlar dels argots automobilístic, informàtic i futbolístic, però també dels argots dels estafadors, dels camells, dels taxistes, dels militars, dels policies, dels escolars i dels fusters. La creació de tots els termes argòtics és anònima i col·lectiva, i es dona més en els llenguatges subestàndard i especialitzat. Un exemple del primer cas seria *bòfia* i un del segon, *xatejar*. (2009: 220)

El motiu que porta el periodista a comportar-se lingüísticament d'aquesta manera és, doncs, que els usos dubtosos esdevenen un senyal de pertinença: "One effect of the convergence of speech patterns is that it allows the sender to be perceived as more similar to the receiver than would have been the case had he not accommodated his style of speaking in this manner". Tot i així, "speech accommodation may be a device by the speaker to make himself better understood. The more the sender reflects the receiver's own mode of communication, the more easily will his message be understood" (Giles i Powesland, 1975, 159). L'argot resulta ser una eina de cohesió dins un àmbit, un símbol de pertinença.

Tanmateix, cal tenir present que l'essència de l'argot és la voluntat de fer servir formes críptiques per no ser entès, atès que l'origen del fenomen és el llenguatge de la delinqüència (Mollà i Viana, 1989: 182). De fet, tal com adverteix Martínez Albertos, en algunes societats "ha llegado a perfilarse la figura del periodista como un delincuente social o enemigo número uno contra ese bien común que es el idioma propio del pueblo", i explica que a l'Amèrica del Nord parlen del *journalese*, que serveix per caracteritzar els "efectos demoledores de la lengua periodística sobre el habla estándar de los ciudadanos: el resultado es la aparición de una segunda lengua a cuyo registro deben acudir los lectores norteamericanos si quieren entender lo que para ellos publican los periódicos oficialmente escritos en inglés" (1989: 37)¹³⁸. També Orwell és ben conegut per haver caracteritzat aquest fenomen, tenint en compte que gran part dels llibres d'estil anglòfons el citen (vegeu 6.1):

As I have tried to show, modern writing at its worst does not consist in picking out words for the sake of their meaning and inventing images in order to make the meaning clearer. It consists in gumming together long strips of words which have already been set in order by someone else, and making the results presentable by sheer humbug. The attraction of this way of writing is that it is easy. It is easier

¹³⁷ Vegeu 7.2.4 per a la idea de les *càpsules preempaquetades* de Leech.

¹³⁸ Tanmateix, Martínez Albertos observa que, per bé que els nord-americans consideren nociu el *journalese*, hi ha una certa tolerància perquè és un fenomen inevitable pels aspectes "prácticos e inmediatos que se derivan de su uso" (1989: 78).

–even quicker, once you have the habit– to say *In my opinion it is a not unjustifiable assumption that* than to say *I think*. If you use ready-made phrases, you not only don't have to hunt about for words; you also don't have to bother with the rhythms of your sentences, since these phrases are generally so arranged as to be more or less euphonious. (1946: 82)

Així, a més del sentiment de pertinença que comporta el llenguatge d'argot, també destaquem la idea de Teruel, que diu que “la divisió del contingut en gèneres ha afavorit la creació de fórmules rígides i fixes, amb les quals es creen esquemes pautats de comportament social, que esdevenen indispensables per als individus, perquè s'hi acostumen i s'hi veuen reflectits”, i fins i tot el fet d'estereotipar (cf. 5.3) representa la “capacitat de predisposar els receptors *avant la lettre*” (1997: 36). Així, els usos dubtosos es van adaptant als diferents contextos mitjançant una expansió de significat, com hem vist a 3.3.1, i s'adapten al context comunicatiu dels mitjans de massa. En certa manera es rutinitzen i acaben sent l'argot propi del periodisme, tot i que els llibres d'estil s'esforcin a dissenyar un model lingüístic que fugi d'aquest argot (vegeu 6.1) perquè atempta contra la comunicació efectiva:

Entre gens du même groupe, dotés du même habitus, donc spontanément orchestrés, tout va sans dire, même les conflits ; ils se comprennent à demi-mot, etc. Mais avec les habitus différents apparaît la possibilité de l'accident, de la collision, du conflit... La codification est capitale parce qu'elle assure une communication minimale (Bourdieu, 1987 : 99).

Per tant, per mitjà de l'*habitus*, el receptor s'acaba acostumant a sentir els usos dubtosos en els diversos contextos en què apareixen, els acaba assimilant. Segons Julià-Muné, com que “els periodistes utilitzen un determinat argot que els serveix per referir-se a elements tècnics o per simplificar les indicacions que reben durant l'emissió d'un programa”, l'audiència els pot “identificar fàcilment”, i en posa el següent exemple: “És freqüent que quan es canvia de tema el locutor digui «canviem de registre» o que, gràcies a les cròniques esportives, tothom sàpiga què vol dir ser «el pitxitxi» o «tenir la carta de llibertat». Justament la projecció cap enfora d'aquesta *manera de dir* és la que ara i aquí més ens interessa” (2004: 13-14). En alguns casos, doncs, els usos dubtosos esdevenen un recurs pràctic per al periodista per referir-se a “elements tècnics” de la seva professió (vegeu, per exemple, el context 2 de *des de* a 9.1.5).

Tanmateix, cal tenir present que, segons Núñez Ladevéze, l'argot periodístic “produce formas expresivas superfluas o innecesarias que sustituyen a las formas naturales o corrientes del habla, en sí mismas más expresivas por más familiares, y más fáciles por más comunes”, i sorgeix “una sintaxis peculiar, un modo especial de hablar que no es el que usamos en la vida corriente, pero que avanza amenazadoramente y se proyecta sobre los usos colectivos, corrompiendo el sentido común” (1993: 19). És el que anomena *jerga del portavoz*:

La noción de «jerga del portavoz» procede de la aplicación de los conceptos utilizados y, en especial, de la distinción de Schütz entre conocimiento especializado o de expertos, conocimiento del mundo cotidiano y conocimiento bien informado. (...) Denominamos «jerga del portavoz» a los modos léxicos y expresivos, que distinguen a los productores de información, cuando se transmiten a través del lenguaje y el estilo periodísticos. Como se puede advertir, no consideramos que la «jerga del portavoz» proceda directamente del impulso periodístico sino, indirectamente, a través de la asimilación de los modos estilísticos y léxicos de los promotores de información. Llamamos promotor de información a aquella especie de sujetos sociales cuya actividad social es objeto de la curiosidad o del interés de los públicos, pero en sentido más reducido se puede concretar en sujetos de la actividad pública y especializada, pues en esas actividades se fraguan los términos y terminologías específicas que, a través de la actividad mediadora de la información, se integran en el lenguaje común. (1991: 143)

Com hem vist a 2.5.1, la figura del periodista és la de mediador entre els diferents àmbits especialitzats i la societat en general. També hem vist que el llenguatge periodístic comparteix molts trets amb el literari. D'aquesta manera, Lázaro Carreter (1977) considera que es troba entre aquestes dues forces. Respecte de l'especialització del llenguatge, expressa el següent:

Se trata de un lenguaje formal, cuyo rasgo mas constante es el rechazo de las palabras directamente inteligibles, buscando en cambio el tecnicismo, el extranjerismo, los calcos, los términos abstractos, los rodeos, los eufemismos, las voces misteriosas y solemnes y los estereotipos. Es el "lenguaje oficial" que todos conocemos, presente en los informes, notas y comunicados de la Administración. Y al cual una gran parte de la prensa sirve de tornavoz sin precauciones, lo estampa, lo imita y lo pone en circulación, sin caer en la cuenta de que, en su posición necesariamente mediadora ante el lector, no se pone del lado del lector, sino justamente de quienes desean no informarle. (1977: 22)

Núñez Ladevéze també ho veu així i diu que el periodista "no necesita ser especialista en nada porque su función es ser intermediario culto, eficaz y útil entre el público lector y el que verdaderamente sabe de lo que escribe" (1993: 25). Aleshores, és lògic que algunes de les formes que pertanyen a aquests àmbits, que no són d'ús general perquè també són un llenguatge d'especialitat, penetrin en el llenguatge periodístic. Cal tenir present, tanmateix, la diferència entre la llengua especial i l'argot, com Núñez Ladevéze mateix destaca:

La lengua especial requiere y usa terminologías específicas propias para designar funciones y cosas que habitualmente no designa la lengua común. (...) El léxico de las jergas contrasta con el del lenguaje especial en que no constituye términos de uso regulado, sino desviaciones de palabras de la lengua común que adquieren significados diferentes, codificados de manera extraña al uso corriente. (1991: 139)

D'aquesta manera, és pertinent afirmar que els usos dubtosos formen part més aviat de l'argot periodístic que no pas del llenguatge periodístic, les característiques del qual hem vist a 2.5.1. D'acord amb Núñez Ladevéze, aquest argot sol ser causat pel "mimetismo que padecen muchos periodistas, por un afán intelectual mal digerido, del estilo empleado en el lenguaje académico, especialmente el sociológico y el de las ciencias administrativas jurídicas y políticas" (1991: 153). Llavors el periodista tendeix a imitar aquesta mena de llenguatge especialitzat, adopta aquests termes i els propaga per antena. Amb l'ús diari i persistent d'aquests termes, doncs, comença el procés de canvi lingüístic (cf. 3.2.2), que fins i tot pot arribar a influir la parla habitual de l'audiència, tenint en compte la funció modèlica dels mitjans de comunicació (vegeu el capítol 14):

Speakers wish to identify with a particular group and in so doing replicate the linguistic variants associated with that group. In many cases, speakers wish to identify with a more powerful group, particularly their social identity. (...) Hence, the factor determining the direction of change is social identification, to power per se. (Croft, 2000: 181)

PART 2 CONTEXTUALITZACIÓ

4. ESTÀNDARD CATALÀ I MITJANS DE COMUNICACIÓ CATALANS

4.1 PROCÉS D'ESTANDARDITZACIÓ DEL CATALÀ

En aquest apartat ens proposem de contextualitzar la situació actual de la llengua catalana, des del punt de vista del grau d'estandardització (cf. 2.2.3). D'aquesta manera, destacarem els episodis històrics més significatius d'aquest procés. A trets generals, podríem dir, d'acord amb Fishman, que, malgrat els avatars històrics i polítics per què ha passat, el català ha estat estandarditzat prou satisfactòriament. Aquest autor posa l'exemple del cas català –junt amb el de l'hebreu i del francès al Quebec (2001: 287-336)– per explicar experiències reeixides del seu propi model d'estandardització (cf. 2.2.3):

Catalonia (today's Autonomous Catalan Community) has far outdistanced the Autonomous Basque Community in its RLS efforts and in the success of its language emphases more generally. Indeed, the absence of any headlines about terrorism and a penchant for quiet, unpublicized but effective efforts, have generally obscured from the world at large the fact that Catalan was once (from the thirteenth to the sixteenth century) the language of a considerable Mediterranean empire (2001: 295).

Malgrat aquest èxit i la superació de dificultats durant la història, el mateix Fishman reconeix que el català continua en una situació inestable per l'efecte del castellà, pel qual "is being slighted or subordinated" (com veurem a 4.2), i que "the triple balancing act of Catalan RLS efforts is, today, as these words are being written, undoubtedly the most difficult one of all" (2001: 299)¹³⁹. Justament la situació de subordinació al castellà ha estat un condicionant durant aquests darrers segles de la història del català, fins al punt que el codificador més important d'aquesta llengua, Pompeu Fabra, es va basar en el cas d'una llengua també subordinada com el txec per a la tasca que va emprendre¹⁴⁰.

Però, sens dubte, el model de Haugen (1983) és el que ha estat més aplicat per explicar el cas català¹⁴¹. El procés d'estandardització com a tal va començar al final del segle XIX, quan Fabra en va emprendre la codificació (Costa, 2010: 250). La primera fase, la selecció, va comportar triar un model del que Fabra concebia com la *llengua literària*, que és el que entenem per *estàndard* actualment (cf. 2.2.2). Costa diu que la selecció "va ser monocèntrica (amb el centre a Barcelona) i composicional (molt en l'ortografia, bastant en la morfologia i la sintaxi, i poc en el lèxic)" (2010: 25). Així, de les quatre possibilitats que hem vist que hi havia de selecció a 2.2.3, Fabra va triar la composicional, que consisteix a prendre en consideració tots els dialectes per a la proposta de varietat estàndard, sense que en destaquí cap i en què tothom se senti reconegut –amb el perill, també, que ningú no se la senti seva, com passa amb l'*euskara batua* (cf. 2.4.2). Sembla que Fabra tenia una idea política, que li va fer prendre aquesta decisió:

D'aquest fragment [de Fabra] es desprèn, d'entrada, la idea que l'estandardització és un procés lligat a uns objectius polítics, que en el cas de Fabra semblen concretar-se en alguna mena d'organització política de *Catalònia* –no *Catalunya*, sinó els territoris de llengua catalana– amb una capital, Barcelona, escenari on la interacció entre parlants dels diferents llocs del domini lingüístic aniria forjant aquesta llengua literària de base barcelonina. (Costa, 2001: 45)

¹³⁹ Vegeu Boix i Vila (1998: 302-314) per a l'aplicació i una valoració del model RLS de Fishman aplicat al cas català.

¹⁴⁰ "Tots dos [català i txec] enfrontats a superar la subordinació lingüística a una altra llengua, sota la noció de *cultura de la llengua literària*" (Boix i Vila, 1998: 196). Vegeu també per a aquesta qüestió Lamuela i Murgades (1984).

¹⁴¹ Entre els autors que l'apliquen trobem, per exemple, Costa (2016) i Lamuela (1994), i aplicat al català dels mitjans de comunicació, es pot veure a Casals (2007), Casals i Faura (2010) i Gifreu (2014).

La concepció monocèntrica fabriana ha estat discutida pel pes de la varietat de Barcelona i el català central en l'estàndard català. Són destacables els casos de la varietat valenciana (que s'anomena també *valencià*) i la balear, que han causat episodis de fragmentació de la comunitat lingüística¹⁴². Tot i així, és indiscutible, segons Polanco (1984: 120), que el català estàndard és composicional "atenent a la diversitat d'elements diatòpics tinguts en compte", com ara la decisió de mantenir les vocals originals malgrat la neutralització del català oriental (per aprofundir en aquesta qüestió, vegeu Segarra, 1985). Així, segons Costa, "tots els parlants s'haurien d'identificar amb la majoria de les decisions normatives" (2001: 52). El mateix Institut d'Estudis Catalans (1990: 10), a la seva *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* (vegeu *infra*), reconeix la composicionalitat del català. I per al cas dels mitjans de comunicació, que ens interessa en aquest estudi, Casals i Faura exposen que el model composicional "es tradueix en un estàndard que pot adoptar diversos accents segons la procedència geogràfica del parlant que en fa ús. En el món dels mitjans de comunicació, això significa que els periodistes poden posar en pràctica un estàndard que s'ajusta a la modalitat geolectal del territori de què són originaris" (2010: 13).

Pel que fa a la segona fase del model de Haugen, la codificació, es pot dir que el principal encarregat d'aquesta tasca va ser Pompeu Fabra i l'IEC. Cap a les darreries del segle XIX (vegeu *supra*) va sorgir la necessitat de codificar el català. Concretament, segons Bonet (2001: 63-64), aquest procés va començar el 1891 amb la publicació del *Ensayo de gramàtica de catalán moderno*, la primera obra de Fabra, que va significar "una ruptura del català acadèmic". Fins aquell moment hi havia hagut diversos manuals publicats amb la voluntat de fixar una gramàtica, però hi havia clarament una situació d'anarquia malgrat el sentiment nacionalista que va sorgir arran de la Renaixença¹⁴³. Així, l'opció de disposar d'una acadèmia que fixés l'ortografia i la gramàtica va ser l'escollida per al cas català, com a llengua subordinada que era (cf. 2.3.2). D'aquesta manera, el president de la Diputació de Barcelona, Enric Prat de la Riba, el 1907 va fundar l'Institut d'Estudis Catalans, "amb la funció bàsica de l'estudi i la recerca científica, de la cultura catalana en primer lloc" (Pitarch, 1996: 111). I el 1911 es va crear la Secció Filològica, que va assolir "una transcendència social específica, marcada justament pel seu protagonisme en la normativització del català" (Pitarch, 1996: 112). La primera actuació de l'organisme va ser la publicació el 1913 de les *Normes ortogràfiques* (vegeu Casals i Nogué, 2016, per a una revisió d'aquesta obra). El següent pas va ser poc després, el 1918, en què "Pompeu Fabra, membre de la Secció Filològica, va publicar una *Gramàtica catalana*, que sempre s'ha considerat la gramàtica normativa" (Casals i Faura, 2010: 14), que s'ha anat revisant fins a la setena edició del 1933¹⁴⁴. I el 1932 "es va publicar el *Diccionari general de la llengua*, signat també per Pompeu Fabra. Aquesta obra va ser concebuda com el "canemàs" del futur diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans¹⁴⁵. I en el cas del País Valencià, també el 1932 es van aprovar les normes de Castelló, que van significar una fita per a la cohesió de la comunitat lingüística catalana (vegeu Polanco, 1984: 126-127).

Però, a partir del 1939, l'IEC va sobreviure en la clandestinitat durant el franquisme, fins que el Reial decret 3118/1976 va tornar a reconèixer-lo oficialment i se'n van aprovar els estatuts (Pitarch, 1996: 112-113). De fet, la situació política inestable d'aquells anys d'abans de la dictadura de Franco va ser la causa

¹⁴² "Com sabeu, però, el conflicte onomàstic sobreviu al País Valencià, a les Illes i a la Franja de Ponent, i les subsegüents tensions secessionistes (...) tenen les seves arrels en l'exageració maliciosa de les tradicions particularistes, explotades per interessos polítics molt concrets, a fi de posar fre a la normalització lingüística de la llengua comuna, independentment del nom que se li doni" (Pueyo, 2007: 24).

¹⁴³ Vegeu Sanchis Guarnier (1992) per a una revisió completa de la història de la llengua, especialment de l'època de plenitud del català de l'edat mitjana. Vegeu també Nadal (1992).

¹⁴⁴ Vegeu també la nota publicada en l'edició facsímil del 1995 a: https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=monografies_en_linia&subModuleName=&idCatalogacio=403# [consulta: 12-6-19].

¹⁴⁵ Aquest projecte no es va materialitzar fins al 1995, i es va revisar el 2007 per a la segona edició (Casals i Faura, 2010: 15).

de la celeritat de la tasca de l'Institut: "La codificació fabriana, a causa de les circumstàncies polítiques i culturals, va ser una codificació «d'urgència», una primera proposta amb una gramàtica i un diccionari molt limitats, tant des del punt de vista dialectal com del nombre d'aspectes, sobretot sintàctics" (Costa, 2010: 251).

Així, durant el període franquista van anar sorgint més escrits de Fabra i gramàtiques d'altres autors, però no van obtenir mai el grau d'oficials. Solà (1997: 9-14) es fixa en totes aquestes obres i conclou que la *Gramàtica catalana* de Fabra del 1933, la setena edició (vegeu *supra*), és l'única oficial –del moment en què Solà escriu l'obra–, malgrat que el 1956 es va publicar pòstumament una altra gramàtica de Fabra, però, com que no es va revisar, no ha adquirit el caràcter d'oficial (vegeu també Bonet, 2001, per a una explicació d'aquest període). La publicació d'aquestes obres, tot i així, va tenir una efectivitat considerable i és indiscutible que va contribuir a la codificació de la llengua catalana, malgrat els quaranta anys de prohibició. Ara, d'acord amb Segarra, la sintaxi va quedar força descuidada, perquè "Fabra, com a lingüista, s'educà en els principis metodològics de l'historicisme i del comparatisme, que es centraven en l'estudi de la fonètica i de la morfologia" (1984: 13). Segons aquesta autora, l'absència de tradició sintàctica a Catalunya i la necessitat de "descastellanització de molts usos" són una causa d'aquesta situació (1984: 14). A més, després de la mort de Fabra, alguns sectors de l'IEC van mantenir-se massa rígids respecte de certes normes sintàctiques que no passaven de ser propostes: "S'ha dit moltes vegades que en l'obra de Fabra es dona un equilibri entre descripció i prescripció, però encara no s'ha fet un seguiment de la seva producció gramatical que demostrï la bondat d'aquesta afirmació" (1984: 23)¹⁴⁶. D'aquesta manera, la sintaxi ha estat objecte de disputes constantment en la història recent del català, juntament amb el lèxic, com es podrà veure a propòsit de la polèmica entre *heavies* i *lights* a 4.3 (vegeu, per a aquesta polèmica dins de l'IEC mateix, Pitarch, 1996: 119-125). Per aquesta raó, Joan Solà *et al.* (2008) es van encarregar d'elaborar la *Gramàtica del Català Contemporani*, que és un compendi de capítols escrits per diferents autors, entesos en la seva matèria, separats en tres volums: el de fonètica (i fonologia) i morfologia, i dos de sintaxi. És una obra de referència i extensa, basada en el punt de vista descriptiu de la llengua (vegeu 2008: xiii).

El panorama actual ha canviat darrerament arran de la publicació el 2016 de la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC). Primerament perquè actualitza la varietat normativa del català després de gairebé un segle de la darrera revisió de la gramàtica oficial. En segon lloc, pel "doble vessant normatiu i descriptiu", que vol dir que "presenta la norma a mesura que es descabdella la descripció detallada de les formes i construccions lingüístiques", atès que "norma i descripció no es poden deslligar l'una de l'altra" (IEC, 2016: xxi). Aquest fet –que té a veure amb la discussió sobre la descripció i la prescripció que hem vist a 2.3.3¹⁴⁷– ha portat una certa polèmica perquè alguns sectors han alçat la veu quan han comprovat que aquesta gramàtica acceptava punts històricament controvertits especialment de sintaxi (que ja hem vist que era la part més descuidada i polèmica)¹⁴⁸. Però M. Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica, ja adverteix al pròleg que la nova gramàtica és una "nova manera de llegir la norma que requereix dels usuaris de la GRAMÀTICA una certa destresa interpretativa", és a dir, és una obra pensada per a especialistes. Per aquest motiu ha aparegut el 2018 la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*, que es coneix per GEIEC (consultable en línia)¹⁴⁹. Així,

¹⁴⁶ Segarra (1984: 20-23) parla d'instrumentalització i manipulació d'alguns autors (com ara Aramon) de la llengua antiga. Vegeu també per a aquesta qüestió Solà (1977).

¹⁴⁷ De fet, Argenter (2001), quinze anys abans que surti publicada, ja adverteix que l'obra és descriptiva però que, com no podia ser d'una altra manera en una eina codificadora (cf. 2.3.3), no "pot prescindir d'orientacions prescriptives en els punts en què el model no és clar o planteja problemes" (2001: 277), i explica els diferents tipus de prescripció que s'hi utilitzen.

¹⁴⁸ El Cercle Vallcorba, per exemple, reacciona fent-hi una "esmena a la totalitat" (vegeu Cros, 2017).

¹⁴⁹ Vegeu: <https://geiec.iec.cat/> [consulta : 15-6-19].

l'objectiu és “fer accessible a un públic ampli la descripció i la normativa gramaticals contingudes en la Gramàtica de la llengua catalana” (IEC, 2018: i), també gràcies a la simplificació de les marques normatives bàsiques a tres: *no acceptable*, *s'evita* i *és preferible* (IEC, 2018: viii).

Pel que fa a la tercera fase del model de Haugen, l'extensió de l'ús i el coneixement, Costa creu que “és clarament l'estadi en què la situació del català és pitjor”, perquè “la norma fabriana va ser difosa durant poc temps i de manera desigual en tot el domini” i perquè també “entrebanca la difusió de la codificació el fet que hi hagi propostes diferents en força aspectes, sobretot en l'àmbit dels mitjans de comunicació dependents dels governs autònoms del domini lingüístic” (2010: 252). La desigualtat entre territoris de parla catalana –per la indisposició del govern espanyol a afavorir la cohesió d'aquesta comunitat lingüística (vegeu, per exemple, Ortega, 2005: 120-123)– és la causa d'aquesta situació desfavorable. De fet, Pueyo assenyala que “la catalana és l'àrea lingüística europea més fragmentada per l'existència de fronteres estatals i «regionals» i també la més assotada pel flagell de la disgregació lingüística” (2007: 52).

En el cas de Catalunya, l'Estatut d'Autonomia del 2006, a l'article 6, estableix que el català és la llengua pròpia de Catalunya i que hi és oficial, juntament amb el castellà. A més, cal destacar que després de la dictadura de Franco la primera fita és “la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, i la segona, la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística” (Casals i Faura, 2010: 17). Pitarch (1996: 101-102) parla de la Llei 8/1991, de 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, (DOGC 1440 del 8 de maig), amb la qual el govern català atorga a aquesta institució acadèmica el poder d'establir i d'actualitzar la normativa lingüística del català i, en l'article 3, obliga els mitjans de comunicació i més organismes a seguir la normativa fixada per l'IEC. A les Illes Balears la situació és semblant a Catalunya, atès que a l'Estatut d'Autonomia del 1983 es reconeix l'oficialitat del català i s'atorga l'autoritat lingüística a la Universitat de les Illes Balears –tot i que aquesta estableix una relació de coordinació amb l'IEC (vegeu Pitarch, 1996: 102-104).

El cas del País Valencià possiblement és el que ha portat més polèmica de tots, atès que alguns sectors han pretès escindir la varietat valenciana del diasistema català amb la voluntat d'impedir la cohesió de la comunitat de parla catalana –tot i que hi ha hagut (i hi ha encara) diversos intents secessionistes a tot el domini lingüístic (Pueyo, 2007: 24). Segons Pitarch, la situació ha estat “caòtica”, pels diversos intents de fragmentació (1996: 139-214). Segurament el que permet presentar la situació de tensió viscuda al País Valencià amb més claredat és, com observa Gifreu (2018: 17-18), l'existència de dos organismes que tenen la mateixa funció. D'una banda, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), que, juntament amb la Secció Filològica de l'IEC, “propugnen un model polimòrfic i composicional de l'estàndard”. En canvi, no “és aquesta la concepció de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), que ha adoptat un model polimòrfic particularista” –cal destacar, tanmateix, les observacions de Pitarch (1996: 217-228) respecte de la necessitat del valencià de disposar d'una acadèmia pròpia per fer front a una situació de minorització (cf. 2.3.2). Aquesta darrera institució, l'AVL, és la que oficialment codifica la varietat valenciana (que actualment disposa de la GNV i del DNV):

Així, mentre que l'IEC aplica el criteri de diasistematicitat (planteja la codificació de la llengua en el seu conjunt), l'AVL (sense negar la unitat de la llengua catalana) elabora una codificació que accentua les particularitats de la varietat valenciana. El resultat d'aquesta situació és que hi ha un bicentrisme: l'AVL codifica la varietat valenciana per als parlants del seu territori administratiu, mentre que l'IEC codifica per a tots els parlants de l'espai lingüístic (incloent-hi els valencians). (Costa, 2016: 126)

Ja hem advertit que el tercer era l'estadi més difícil per al català (vegeu *supra*), i això es deu també al fet que històricament l'estat espanyol ha intentat (i encara avui dia) posar entrebancs a la plena

normalització del català, sobretot evitant la cohesió entre els territoris on es parla¹⁵⁰. I aquesta situació es manifesta en un dels altres àmbits fonamentals per a la difusió de la varietat codificada (a part dels mitjans de comunicació), que és l'ensenyament. En cadascun dels territoris la situació és diferent, des del sistema d'immersió de Catalunya (que es considera el més efectiu), fins a la situació a Catalunya Nord o l'Alguer, en què no és llengua de l'ensenyament (vegeu Camps *et al.*, 2018 per a aquesta qüestió).

Respecte de l'última fase del procés d'estandardització de Haugen, l'actualització o elaboració funcional, Costa considera que ha estat l'estadi "més desatès" per diversos motius, que són la diversitat de propostes –que "provoca una certa desorientació en els usuaris"–, la "falta d'intercomunicació entre els parlants de tot el domini" i la "funció d'interposició que des de fa segles i tothora fan, segons les regions del domini, el castellà, el francès o l'italià", de manera que el català és una "llengua «codificada» però no «estandarditzada», almenys totalment" (2010: 252-253). Justament Vallverdú exposa que hi ha "una opinió prou generalitzada segons la qual l'estàndard escrit «ja està fixat», però creu que el fet que l'ortografia estigui fixada no implica que no hi hagi aspectes conflictius en altres nivells, a més que "si en l'estàndard escrit hi ha problemes, els conflictes s'agreugen en l'estàndard oral" (1987: 107)¹⁵¹. Fins i tot, Bibiloni assenyala que els dèficits esmentats i la "consegüent manca d'un estàndard amb el grau de prestigi social propi dels estàndards en plenitud funcional són causa d'unes insuficiències en el nivell de lleialtat lingüística de molts catalanoparlants" (1997: 143). Precisament la nostra recerca s'emmarca en aquesta quarta fase –especialment en la de cultiu (cf. 2.2.3 i vegeu 3.2.1)– i pretén aportar fonamentació teòrica per resoldre aquesta "desorientació" dels usuaris per efecte de la varietat difosa en els mitjans de comunicació.

Si apliquem la distinció que hem vist a 2.2.3 entre *compleció* i *cultiu*, podem dir de la primera que l'organisme més important de què disposa el català és el Termcat, creat el 1985 per la Generalitat de Catalunya i l'IEC, que es dedica a actualitzar el lèxic especialitzat. I per a la combinació de les dues parts de la quarta etapa existeixen organismes semblants en diferents universitats, dels quals convé destacar l'Observatori de Neologia (OBNEO), vinculat a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra –vegeu també OBNEO (2016). Costa també esmenta el "grup de recerca Llengua i Mèdia de la Universitat Autònoma de Barcelona (...), que ha treballat sobre els gèneres de ficció i de no-ficció" (2016: 130). Casals i Faura expliquen, d'aquesta quarta etapa, que "des del restabliment dels mitjans de comunicació en català han proliferat els llibres d'estil" (2010: 19), justament per la repressió política i "l'estroncament del procés d'estandardització" que va suposar. I per a la situació dels mitjans de comunicació catalans, vegeu 4.3.

¹⁵⁰ Però no solament per aquest factor. El català es troba minoritzat pel govern espanyol històricament en l'àmbit de la justícia, en la cultura, o pel fet que no hi hagi reciprocitat entre mitjans de comunicació entre els diferents territoris. Vegeu per a aquesta qüestió *Omnium Cultural i Plataforma per la Llengua* (2015), en què també es repassa la situació del català als diferents territoris on es parla (la Franja d'Aragó i l'Alguer).

¹⁵¹ Vegeu, però, la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* de l'IEC, que es divideix en tres. La de fonètica i morfologia es van publicar el 1999 i la del lèxic, el 2019.

4.2 CATALÀ, LENGUA SUBORDINADA

A 2.4.2 hem vist les característiques d'una llengua subordinada segons diferents autors que han parlat del fenomen. A grans trets podem resumir que és una llengua que depèn d'una altra respecte del corpus i l'estatus –d'acord amb Kloss (cf. 2.2.1)–, que s'anomena *dominant*. Aquesta darrera actua de “vàlvula selectiva”, segons Aracil (1983), que anomena el fenomen *interposició*, de manera que la dominant fa de filtre de la subordinada, el contacte amb l'exterior es produeix a través seu, per tant, un símptoma de la subordinació sol ser la interferència lingüística freqüent i gairebé en exclusiva de la llengua dominant (cf. 2.4.1). En aquest apartat pretenem demostrar que el català ha estat i continua sent una llengua subordinada, examinant què n'han dit els autors més representatius, a més de revisar alguns conceptes importants que s'hi associen, com ara el purisme (una actitud que també és un símptoma d'aquesta subordinació, com veurem).

Gabriel Bibiloni veu clar que el català està subordinat al castellà, i un dels exemples amb què ho explica és amb la paraula *cangur*. El terme prové d'una llengua australiana, i l'anglès el va adaptar amb la forma *kangaroo* (que després va passar a ser *kangaroo*). Bibiloni explica que el francès el va adaptar amb la forma *cangourou*, però l'espanyol la va fixar plana, i el català va prendre'l del castellà i en va eliminar la *o* final “seguint el camí de nombrosos hispanismes recatalanitzats”. L'autor creu que si el català no fos una llengua subordinada, “amb tota probabilitat diríem *cangurú*” (1997: 52). Així, Bibiloni afirma que el català d'avui “és ben diferent del que ens hauria arribat en unes condicions històriques de no subordinació, però també és ben diferent del que tindríem sense la tasca de codificació que s'ha fet” (1997:138)¹⁵². Unes altres proves per demostrar-ho són les distincions que practiquem per efecte del castellà:

Sovint s'ha pretès resoldre tots aquests problemes recorrent a la idea de necessitat –acceptar els hispanismes necessaris–, via que no porta enlloc perquè la necessitat la creen moltes vegades els esquemes mentals, condicionats per les estructures de la llengua dominant. Així els catalans sentim la necessitat de diferenciar *pla* i *plànol*, perquè els espanyols diferencien *plan* i *plano*, però els francesos poden passar perfectament amb un sol mot (*plan*). O la necessitat de distingir entre *bossa* i *bolso* només té sentit per a unes persones amb una llengua subordinada a una altra que fa aquella distinció. Per què no sentim necessitat de diferenciar entre estacions de trens i estació de l'any? Potser si el català estigués subordinat a l'italià, sentiríem la necessitat de practicar la distinció que fa aquesta llengua (*stazione/stagione*). (Bibiloni, 1997: 139)

La proposta d'aquest autor és “cercar, mitjançant la planificació lingüística, d'establir un grau de diferenciació respecte de l'espanyol semblant al que hi ha normalment en una família de llengües sense subordinació”, és a dir, que “el volum d'hispanismes que hi hauria d'haver en el català –que n'hi hauria d'haver– hauria de respondre més que altra cosa a les aportacions culturals produïdes pel món hispànic, com els gal·licismes, italianismes o anglicismes” (1997: 140). De fet, Costa explica que Fabra creu que les interferències cal detectar-les i que en aquest cas “el gramàtic ha de buscar si hi ha una norma objectiva pròpia del català –en la llengua medieval o en algun dialecte– i donar-la a conèixer perquè elimini la interferència” (2001: 45)¹⁵³.

Un altre autor que ha parlat llargament sobre la qüestió i que creu, efectivament, que la llengua catalana es troba subordinada al castellà és Xavier Lamuela, que defensa que “ha estat reivindicada com

¹⁵² Vegeu també per al cas del català l'explicació de López del Castillo (1984: 37) de les distincions que fa el castellà que el català adopta, i les distincions que perd el català per la influència del castellà.

¹⁵³ Costa exposa la mateixa idea més tard en una obra força recent (2010: 251). Per tant, malgrat que part de la bibliografia que citem en aquest apartat és força antiga, es pot comprovar que la situació continua sent semblant, amb alguns matisos, gràcies a la feina que s'ha fet en l'etapa de l'elaboració funcional (vegeu 4.3 per al cas dels mitjans de comunicació).

a llengua d'ús general sense que hagi arribat a ser-ho: la insistència a demostrar la seva capacitat intrínseca per a arribar-hi, ja es veu, no és altra cosa que una secreció simbòlica del fet incontestable que no hi ha arribat" (1984: 77). Explica que el català té "un sistema de registres limitat" i que els "parlants ignoren sovint bona part dels recursos expressius –actius o passius– de què disposarien havent estat en contacte amb la llengua en tots els àmbits d'activitat" (1987: 86). Com hem vist a l'apartat anterior, el català encara es troba –han passat força anys des que Lamuela escrivia aquesta obra– marginat en certs sectors, com ara la justícia (cf. 4.1). Així, cal tenir molt present per encarar el procés d'estandardització aquesta característica del català, que pot portar els parlants a adquirir unes actituds contraproduents:

Ja es veu que aquesta mecànica característica de l'ampliació dels usos, pot donar lloc a dues menes d'abusos, i totes dues, per cert, les coneixem en el cas del català. D'una banda, hi ha els qui consideren bo qualsevol recurs que tinguin a mà per a complicar el discurs¹⁵⁴; de l'altra, s'ha estès una reacció contra aquests procediments, que pretén d'actuar com si ja tinguéssim un sistema de registres ben establert i que voldria bandejar tot allò que no resulti immediatament comprensible al deculturat parlant mitjà de Barcelona. (1987: 86)

Lamuela explica que aquesta darrera actitud acaba comportant fer servir termes interferits clarament pel castellà, atès que justament l'àrea metropolitana de Barcelona compta amb un percentatge elevat de castellanoparlants –i continua sent així (vegeu Pradilla, 2011). Aquest factor també cal tenir-lo present en l'estandardització del català: no solament la subordinació implica aquest acostament innecessari al castellà, sinó també la situació de bilingüisme. Pueyo estudia amb deteniment aquest darrer concepte i, tot revisant l'obra de Weinreich (1968), exposa els diferents tipus de bilingüisme observats per aquest autor, com ara el *pur* o el *mixt* (vegeu l'esquema de Pueyo, 1991: 41), o del simètric i l'asimètric (1991: 42). En conclusió, tota situació de bilingüisme comporta un risc considerable d'interferències, però si hi ha subordinació, encara més¹⁵⁵ (cf. 2.4.2 i 3.2.3).

López del Castillo explica que el castellà influeix el català "per dalt a causa de la culturalització dels catalans en llengua castellana", però que també "per baix –contacte amb la població immigrada de llengua castellana–, aquest cop de manera més vital i no tan llibresca" (1984: 35). I és que, d'acord amb Soler, l'efecte causat per l'onada d'immigració de parla castellana va influir en l'estàndard català per mitjà de la interferència: "Quan el català va tornar a ser reconegut com a llengua oficial (1979), el català parlat havia canviat considerablement respecte a la varietat normativa fixada per Fabra, que encara romanía com la norma estàndard" (1988: 221). Així, la immigració massiva provinent sobretot d'Andalusia i Múrcia que va començar als anys seixanta¹⁵⁶ durant el franquisme va tenir un impacte considerable en l'estàndard català, la llengua va canviar significativament per influència del castellà:

Però les llengües canvien, sigui per evolució interna o per influència d'altres. Normalment, qualifiquem de «degradació» lingüística (o li donem algun adjectiu semblant) el canvi que s'hi opera quan ve de l'exterior. (...) La veritat és que si es parla d'«evolució» tothom ho troba perfecte; en canvi, fem la paraula abans esmentada per significar que és quelcom que no ens agrada. (...) El català ha estat «degradat», «modificat» (cadascú que triï la paraula que més li agradi) pel germànic, l'àrab i el castellà (...). Com que ens queden molt lluny les dues primeres «modificacions» tendim a creure

¹⁵⁴ Com hem vist a 3.1.2, una de les característiques del nostre objecte d'estudi, els usos dubtosos, és que són un recurs per complicar el llenguatge i elevar el to del discurs. Així, d'acord amb Lamuela, és un símptoma de subordinació lingüística que el parlant es decanti per aquestes estratègies retòriques? No és una qüestió fàcil de respondre. De fet, té relació amb una de les preguntes (la cinquena) de la nostra recerca (cf. 1.4).

¹⁵⁵ El castellà, a més, actua damunt del català de *dachsprache* ('llengua sostre'), un terme que fan servir Kloss i Muljačić (cf. 2.4.2). Aquest darrer autor ha aplicat aquest concepte al cas de les llengües romàniques. Vegeu l'esquema que proposa de les llengües romàniques i la relació que tenen entre si (1984: 87).

¹⁵⁶ Vegeu Strubell (1988) per a una exposició del fenomen de la immigració a Catalunya durant el franquisme i de les conseqüències sociolingüístiques i demogràfiques que va comportar.

que es tracta d'un enriquiment (els habitants d'aleshores, ¿què en devien pensar?) En canvi, la influència del castellà, que ens queda tan a prop, creiem que és una «degradació». (...) Per tant, la modificació que es produeix en la llengua catalana, en totes les vessants, a causa de l'entrada en escena de milers de nous parlants provinents d'una altra llengua, és un fet irreversible que és absolutament natural i que constituirà una fita en la història de la nostra llengua. (Aymà, 1999: 172-173)

Aymà no fa servir el terme “degradació” en va, sinó que li serveix per criticar una actitud lingüística que pretén justament aturar aquest suposat efecte i retornar la llengua en un estat pur idíl·lic (vegeu 2.4.2). Reprenent la qüestió del purisme, podem concloure que el català és una llengua oberta (vegeu Thomas, 1991: 74-75) al castellà (però per força) i possiblement a l'anglès (cf. la figura 1 de 2.1.1):

Hem de reconèixer que el lèxic català contemporani (incloses les frases fetes) té molt poc de creatiu i que va a remolc d'altres llengües com el castellà i l'anglès; aquesta situació, que es dona en la llengua estàndard, contrasta un xic amb el dinamisme intern de la llengua històrica (que ha creat *colcar/qualcar* ‘anar en vehicle’, *remar* ‘pedalejar’, *nòmer* ‘dir-se (una persona)’, *jove* ‘nora’, per citar uns exemples). D'altra banda, el decandiment de les parèmies i locucions tradicionals ve escassament compensat per les noves que neixen a l'escalf d'altres formes de vida i d'esplai del món modern, comunes a la llengua estatal. (Veny, 1991: 40)

Per acabar aquest apartat, considerem que val la pena reproduir les paraules de Pueyo, que reconeix que, malgrat les limitacions que té el català (però sobretot que ha patit durant la història), gaudeix d'una vitalitat acceptable i que es troba entre les llengües més parlades del món. Les seves consideracions resumeixen bé el que hem vist en aquest apartat i a 4.1:

Estic fermament convençut que si es considera objectivament el seu reconeixement jurídic, el seu equipament lingüístic, la seva vitalitat, l'elevat grau de consciència unitària que en tenen els seus parlants (gairebé l'hauríem de qualificar d'extraordinari, si tenim en compte les vicissituds de tota mena que ha patit el territori catalanoparlant, després de perdre la guerra de Successió), el fet d'estar situada entre les vuitanta llengües més parlades del món... s'ha de fer un gran esforç d'imaginació per representar la llengua catalana com una llengua agonitzant, instal·lada a l'UCI dels idiomes que s'extingeixen. Això no ens ha de dur pas (...) a negar l'evidència que la llengua catalana no ha assolit encara un bon nombre d'objectius essencials per a la seva normalitat; que no està en possessió de molts dels elements que garanteixen la sostenibilitat d'una llengua; que ni tan sols no s'ha consolidat encara com la llengua comuna de tots els catalans; que la situació en algunes zones del seu territori lingüístic és francament delicada i que la fragmentació politicoadministrativa del conjunt de l'àrea lingüística constitueix una greu limitació per a la prosperitat del conjunt. (2007: 118)

4.3 ESPAI COMUNICATIU CATALÀ

En aquest apartat ens proposem fer una aproximació a la situació de l'espai comunicatiu català –entenen-lo com una peça clau en l'ecosistema lingüístic–, que s'emmarca en la teoria de l'ecologia del llenguatge (cf. 2.1.1), d'acord amb Gifreu: “Els mèdia posen permanentment en valor el *capital lingüístic i cultural* d'una comunitat de llengua. Els mèdia doten una llengua del valor més important d'ús i de canvi en els mercats lingüístics, especialment en l'era digital en xarxa” (2014: 37). Després d'un bon temps reclamant la importància d'un espai comunicatiu català, aquest autor fa una valoració força positiva de la salut del català als mitjans de comunicació, atès que “podem parlar avui del català com a llengua d'ús normal en tots els mitjans i en tots els gèneres i formats, igual com qualsevol altra llengua europea de comunicació i cultura”, per bé que aquesta és la situació de Catalunya en concret perquè en la resta de territoris –a part de la controvertida reciprocitat que l'estat espanyol bloca contínuament– “la regressió avança” (2018: 13).

Malgrat l'èxit esmentat, cal tenir present que el procés de creació d'aquest espai comunicatiu ha estat força entrebancat per la situació política adversa amb el català, que indiscutiblement ha marcat la situació que tenim avui dia. Guillaumet fixa els orígens del periodisme català tres segles i mig enrere: “Entre la primera Gazeta catalana i peninsular publicada l'any de revolta de 1641, i la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió creada l'any 1983 per la segona Generalitat contemporània, la informació i el periodisme han estat factors i producte alhora de l'esdevenir social i polític del país”, atès que “les condicions polítiques generals han determinat sempre les possibilitats de la premsa, però la seva pròpia evolució i la seva influència social li donaren una autonomia progressiva” (1994: 243). Aquest procés ha comportat la defensa de la personalitat i autonomia dels mitjans de comunicació “a més de l'esforç per fer-hi avançar l'ús normal del català” (1994: 251). Guillaumet creu que el període comprès entre la Restauració Borbònica i la II República és l'única “època llarga d'estabilitat”, tot i que es caracteritza per la “dificultat per a la formació d'empreses informatives sòlides que assegurin un mercat competitiu” (1994: 247) –de fet, aquest període és paral·lel al procés de codificació fabrià (cf. 4.1). Segons Casals i Faura, al primer terç del segle xx la premsa i la ràdio eren els mitjans de comunicació que tenien significació a Catalunya: “La primera ja comptava amb una certa tradició en els segles anteriors, per bé que s'hi usava un català de manera anàrquica tot esperant que hi hagués una normativa gramatical i ortogràfica unificades” (2010: 29). El 1924 hi va haver la primera emissió de ràdio, i es van anar emetent programes en català en diverses emissores (2010: 29-30).

Tot i així, “el final de la Guerra Civil i el franquisme van interrompre aquest procés cap a la normalitat” (Casals i Faura, 2010: 30). I aquest fet sens dubte ha estat el condicionant de la situació actual del català (cf. 4.1): el procés d'estandardització del català es va estroncar i, amb aquest, la consolidació de l'espai comunicatiu català. Els primers anys van ser de prohibició absoluta, però de mica en mica hi va haver una “inserció d'algun text en català en publicacions d'abast més general”, però “es reduïa a mostres de caràcter folklòric o religiós” (Casals i Faura, 2010: 30-31). No va ser fins al tardofranquisme que es “va registrar un augment quantitatiu i també qualitatiu de textos en català als diaris i de programes en aquesta llengua a la televisió i a la ràdio”, tot i que no hi havia cap mitjà que parlés exclusivament en català (2010: 31). Finalment, després de la mort de Franco, el 1976 va aparèixer el diari *Avui* i Ràdio 4 va començar a emetre, en català. En aquest moment és quan es reprèn l'estandardització del català, però, segons Casals i Faura, amb molts entrebancs:

Davant d'aquesta situació d'aturada traumàtica del procés d'estandardització de la llengua, els mitjans de comunicació van haver d'afrontar, de cap i de nou, la construcció del model més adequat per adreçar-se al públic. (...) L'*Avui* va posar en marxa un model lingüístic basat en l'aplicació a ultrança

de la normativa, establerta durant el primer terç del segle xx. Aquest patró el van haver d'aplicar filòlegs de diferents generacions i alguns dels més joves no hi estaven d'acord. Això va provocar la formació d'un corrent que creia en l'establiment d'un model més flexible i ajustat a l'època, identificat amb l'adjectiu anglès *light*. Alhora, el sorgiment d'aquesta tendència va provocar una reacció contrària, qualificada com a *heavy*, que criticava el model lingüístic renovador. (2010: 32-33)

Aquesta polèmica ha condicionat el model de llengua dels mitjans de comunicació catalans principals, de manera que és bo que ens hi aturem un moment per entendre'n l'essència i jutjar la repercussió que va tenir. Segons Casals i Faura, la polèmica va tenir lloc entre el 1982 i el 1992, i el diari *Avui* va ser-ne un dels focus principals¹⁵⁷, juntament amb el *Diari de Barcelona*, que van començar a difondre un model renovador (2010: 34-42). El bàndol que es coneix per *light* defensava: el respecte per la normativa, l'adequació de la normativa als textos, la creació de diferents registres expressius, l'aproximació a la parla, el predomini del dialecte central i la identificació de l'audiència amb el model. En canvi, els *heavies* criticaven el desequilibri geolectal a favor del dialecte central, la transgressió de la normativa, la divergència de criteris entre mitjans i un cert acostament al castellà (Casals i Faura, 2010: 33-34). El sector *light*, com hem vist, era més aviat jove i provenia de l'àmbit de l'assessorament lingüístic als mitjans, mentre que el nucli *heavy* provenia de sectors de l'IEC, de la universitat i de l'àmbit literari, a més d'alguns mitjans de comunicació, com el circuit català de Televisió Espanyola, per bé que aquest sector no era majoritari (Casals, 2001). La polèmica va ser en general condicionada per posicions força allunyades i a voltes irreconciliables, com es pot veure en els fragments que reproduïm de les publicacions més significatives de l'època. El Grup d'Estudis Catalans va ser la materialització del sector *light*, que va culminar amb la publicació del recull d'articles *El barco fantasma (1982-1992)*. En l'article "En defensa pròpia" (GEC, 1992: 33-88) es pot veure quina era la seva postura, que bàsicament criticava l'excés d'autoritat i la rigidesa de l'IEC:

Tot fa pensar, doncs, que la coincidència en el temps de la tramitació del projecte de llei i la *Declaració...* del IEC no és de cap de les maneres casual¹⁵⁸. ¿Tan malament ho hem fet, els qui hem treballat aquests últims quinze anys com a correctors i assessors lingüístics als mitjans de comunicació en català, que ara ens cal afrontar la triple envestida del poder acadèmic, el poder polític i el poder judicial? Evidentment, no som els més indicats per qualificar d'excel·lent o de pèssima la nostra feina, però com que nosaltres aquests últims quinze anys sí que hem treballat, creiem que és ben legítim que expressem el nostre punt de vista sobre la qüestió. (1992: 34)

Aquesta publicació incloïa una proposta del GEC a l'IEC, que contenia trets molt polèmics (que possiblement avui encara persisteixen) com són ara l'article neutre *lo* o l'acceptació de castellanismes com el mateix *barco* o mots que en aquell moment eren polèmics, com ara *entregar*, *buscar* o *cuidar* (1992: 193-259), que són justament alguns dels casos que l'IEC ha acabat acceptant. Una altra de les publicacions assenyalades va ser *Verinosa llengua*, de Ferran Toutain i Xavier Pericay (dos dels representants més influents del sector *light*). Aquests autors (1986: 25) criticaven (cf. 4.1) l'obra de Fabra perquè era massa rígida per la seva condició d'enginyer i consideraven "delictiva" la interpretació que l'IEC en feia, i en alguns punts alimentaven la polèmica amb acusacions personals:

¹⁵⁷ Vegeu les dues etapes d'aquest diari que distingeixen Casals i Faura, la primera del 1976 al 1987 –de caràcter tradicionalista– i la segona del 1987 en endavant –de caràcter renovador– (2010: 34-35). De fet, el cas del diari *Avui* és paradigmàtic perquè va irradiar el seu model en altres mitjans també en la seva etapa tradicionalista: "L'artificialitat d'aquella llengua encarcerada provocava un rebuig que, tard o d'hora, s'havia de manifestar. (...) L'estil de l'*Avui*, però, va influir més enllà dels MCM: va aconseguir que una bona part de la població arribés a creure que per utilitzar el català calia imitar-ne l'estil fred, allunyat i impopular" (Pericay i Toutain, 1986: 165).

¹⁵⁸ La llei en qüestió és la que hem vist a 4.1 sobre l'autoritat de l'IEC. La declaració reclamava més presència de dialectes en la varietat dels mitjans i criticava "tendències lingüístiques simplificadores" presents en aquesta varietat (Casals, 2001: 146).

La comunitat de criteris a l'entorn d'un mateix model de llengua només és comprensible si partim de la base que tots aquests mecanismes de control (censura, manipulació, tergiversació de textos...) es troben interrelacionats. O, en altres paraules, si no perdem mai de vista que tots i cada un d'ells tenen un sol inductor: Ramon Aramon, secretari *perpetu* de l'Institut d'Estudis Catalans. (...) L'empenta d'un home sol no basta a remoure tot el que aquest senyor ha remogut. Li calien adeptes i, sobretot, la possibilitat de tenir accés als fils del poder. Més amunt hem avançat que l'objectiu d'aquesta política era, precisament, un objectiu *polític*. A través d'un model de llengua com més va més allunyat del català parlat, no tan sols es volia preservar la llengua *amb majúscula* sinó, bàsicament, garantir l'ús del poder que emana del seu control. (1986: 66)

Ara, tal com apunta Casals (2010: 147), el sector *heavy* no es va quedar curt, especialment pels parers de Jaume Corbera i M. Lluïsa Pazos, que a més eren dos personatges "allunyats dels *media*". Pazos, segons Casals (2001: 147-151), "no va rebatre, de forma científica, cap proposta lingüística" del sector *light*, i fins i tot el desqualificava acusant persones concretes. Aquest fet es pot comprovar en l'apartat de Pazos (1992: 97-114) titulat "grup exterminador", que es refereix al GEC:

Oriol Camps i Josep Maria Aymà estan ja al DOG i a Política Lingüística respectivament. I fou precisament Josep Mª Aymà qui proposà Fité per a formar el grup d'assessors a la ràdio i a la televisió. El 1982 Toutain deixa L'AVUI per organitzar el servei lingüístic de TV3. Fixem-nos que tots els llocs ocupats depenen del partit del poder. D'altra banda, Pericay-Toutain publiquen la «bíblia» verinosa i llibre de capçalera obligat per a qualsevol aprenent de violador, amb l'únic objectiu de bescantar l'IEC, que representava (...) el símbol del «mestre» per a un mal estudiant, i sobre el qual havien projectat l'autoodi originat per la pròpia impotència. (1992: 99-100)

Cal tenir present, tanmateix, que la polèmica va ser certament molt viva, però no totes les figures importants van adoptar una posició marcada en un o altre bàndol, com és el cas de Francesc Vallverdú, un clar contribuent al model de TV3, que, segons Casals, es va desmarcar de les dues posicions i "creia que els models proposats pels diferents *media* tenien diferències salvables i funcionaven prou bé, sobretot tenint en compte que en el camp de l'estàndard oral es tenia poca experiència" (2001: 140). De fet, Vallverdú no combrega amb l'acceptació del terme *barco* i creu que la polèmica no porta enlloc: "Jo em pregunto: no pot ser que en aquest cas, arran dels "light" que defensen "barco" i els "heavies" que defensen "vaixell", es faci servir cadascun com a símbol per marcar el bàndol i així es perdin de vista unes altres possibilitats, més adequades al context? Aquesta guerra bruta porta a això?" (2000: 103-104). Ja als anys vuitanta Vallverdú (1987: 109) proposa unes grans línies per al model de llengua a la televisió: adequar-se al caràcter eminentment oral del mitjà, distingir la diversitat de registres, considerar els "aspectes delicats de la situació del català i obrar en conseqüència", tenir en compte la varietat escrita del català i estimular la presència de veus de diverses regions catalanes.

El 1992 es van publicar les *Orientacions lingüístiques* de Catalunya Ràdio, que, segons Casals, "suposen la construcció d'un model lingüístic que estableix, originàriament, una diferenciació de nivells del llenguatge", a banda que es van elaborar "sobre la base d'acostament de la varietat dels *media* a la llengua parlada" (2001: 155). Aquesta fita va ajudar a difuminar la polèmica, atès que a més hi va haver una "consolidació d'uns models que, sense modificar-ne la base, han resultat eficaços i s'han acabat acceptant de forma majoritària". La importància que va tenir la polèmica és que aquests models, incloses les *Orientacions*, "han rebut innegablement un llegat dels plantejaments fets en el marc del debat" (2001: 158). Però cal destacar que hi va haver una certa reconciliació entre l'IEC i els mitjans: "En primer lloc, [les *Orientacions lingüístiques*] han contribuït a l'elaboració funcional, construint un conjunt de registres amb l'objectiu d'aplicar-los a un grup de mitjans. En segon, un cop elaborades, l'IEC les ha tingudes en compte en la codificació de la llengua oral i normativa" (2001: 159).

Un altre aspecte que cal destacar del període que va des del final de la dictadura de Franco al principi del segle XXI és l'aparició de multitud de mitjans de comunicació com ara RAC1, Com Ràdio i nombroses ràdios i televisions locals, diaris en paper (que també poden tenir versió en línia) com *El Periódico de Catalunya*, *Ara*, *El Punt*, etc., o més recentment els diaris digitals com *VilaWeb*, *Nació Digital*, *El Nacional*... Paral·lelament a aquest sorgiment hi ha hagut un auge de diversos llibres d'estil d'alguns dels mitjans esmentats. La situació de subordinació del català i els esforços per garantir un procés d'estandardització adequat per a aquesta llengua van propiciar l'aparició d'aquesta mena de manuals (cf. 4.1). Segons Casals i Faura, justament aquest fet "ha marcat decisivament l'elaboració dels llibres d'estil al Principat, atès que hi ha casos en què alguns d'aquests promptuaris es dediquen exclusivament a la llengua, un fet que contrasta amb els de tradició anglosaxona o hispànica" (2010: 44). La situació que hem vist en aquest apartat i a 4.1 cal que es tingui en compte per entendre com són, en general, els manuals d'estil de l'espai comunicatiu català:

Ens movem entre el desig de llibertat (si pot ser, avalat amb arguments) i la necessitat de la norma. En definitiva, no podem suportar la vacil·lació, el dubte, i al capdavant el fet d'haver de triar, de decidir. D'aquí ve l'actual proliferació en català dels *llibres d'estil*. ¿Què és, un llibre d'estil, a fi de comptes? És, crec, un paradigma d'aquesta paradoxa aplicada a la llengua catalana. Tots els professionals de la llengua tenim múltiples dubtes a cada moment, però sovint oblidem que la immensa majoria dels dubtes no els provoca pas la inestabilitat del codi, sinó la situació social de la nostra llengua, la poderosa interferència del castellà. (...) En realitat, molta gent el que voldria trobar en el llibre d'estil és la benedició, la despenalització de tal o tal paraula, significat o estructura. Ara bé: en general aquestes obres no s'arrisquen a adoptar aquesta actitud, entre altres coses perquè aleshores la majoria dels mateixos angoixats usuaris les desestimarien (Solà, 1999b: 10)¹⁵⁹.

I és que, d'acord amb Gifreu, la qüestió de la qualitat als mitjans "és un tema delicat que ha generat preocupació i algunes polèmiques", com es demostra per la quantitat d'investigacions que s'hi han dedicat (cf. 1.5). Aquest autor esmenta el cas de l'estudi del grup Llengua i Mèdia (2014), titulat "Informe sobre la qualitat de la llengua de la televisió en català": "En aquella ocasió, Isidor Marí, tot i ser crític sobre les condicions i límits de la consolidació d'un estàndard oral, admetia una evolució «clarament positiva» de la qualitat lingüística, tant des del punt de vista de l'estandardització com de la diversificació de registres" (2018: 20). També Gifreu, que considera que l'estat del català als mitjans és força satisfactori malgrat les adversitats, esmenta que encara hi ha certes discrepàncies en el model de llengua, i ho concreta amb un cas recent que "ha merescut un debat entre experts d'una virulència que feia temps que no sentíem" (2018: 20)¹⁶⁰. Així, podem concloure que la varietat difosa pels mitjans de comunicació encara ha de ser examinada amb detall i s'enfronta a uns perills que venen donats per una situació de subordinació molt continuada. Per tant, el català encara n'està pagant les conseqüències:

L'estandardització del català s'enfronta actualment a una llarga llista de problemes, alguns deguts a la seva condició de llengua subordinada, però d'altres deguts a la situació sociolingüística i cultural general de les societats occidentals modernes en què s'ha de completar. Són unes característiques importants d'aquesta situació el que podríem anomenar una crisi de les normes (...) i per la importància creixent de la diversitat de models orals en els mitjans de comunicació, en què sembla desdibuixar-se la frontera entre registres formals i informals. (Costa, 2010: 265)

¹⁵⁹ Bibiloni adverteix que hi ha llibres d'estil inserits en el sector *light* que inclouen "llargues llistes de paraules «inadequades»" per arcaïtzants o massa formals, que no fan justícia al model d'estàndard oral del català de tot el domini lingüístic (1997: 132).

¹⁶⁰ Vegeu Gifreu (2018: 20-21) per a aquesta polèmica. Un altre exemple que es pot adduir per demostrar que el model estàndard del català als mitjans de comunicació no es troba del tot normalitzat és la publicació de *Canvi d'agulles* (Gomà, 2015), en què, tal com valora Paloma (2015), es contribueix "a obrir el debat". Tot i així, cal destacar que es demanava una sèrie de reivindicacions històriques gramaticals que ja van quedar resoltes a la GIEC el 2016, molt poc després (cf. 4.1).

PART 3 CARACTERITZACIÓ DELS USOS DUBTOSOS

5. METODOLOGIA DE L'ANÀLISI

5.1 JUSTIFICACIÓ DEL CORPUS D'ESTUDI

5.1.1 Selecció dels mitjans de comunicació, dels programes i de les seccions

La recerca sobre els usos dubtosos que duem a terme es basa en un corpus recollit de material pres de mitjans de comunicació que fan servir el català com a llengua vehicular (vegeu *infra*). Atès que volem examinar uns elements lingüístics determinats que apareixen en el llenguatge periodístic, considerem que tenir una mostra significativa d'enunciats que continguin candidats a ser usos dubtosos és la millor manera per mesurar l'abast que tenen aquestes formes –basant-nos en el criteri quantitatiu (vegeu 5.2.1)–, i el comportament i la funcionalitat que han adquirit. A més, d'acord amb el que hem vist a 3.1.1, segons Enkvist cal disposar d'un corpus per analitzar trets estilístics del llenguatge¹⁶¹, per tal d'observar quins elements es repeteixen més en un context donat (vegeu 5.2.2).

D'acord amb les característiques que hem vist al capítol 3 del nostre objecte d'estudi, hem cregut necessari tenir en compte material divers, procedent de la televisió, la ràdio i la premsa. Dins d'aquests mitjans, hem pres en consideració programes i seccions de diferents menes, tenint en compte especialment el registre formal, atès que, com hem dit en diferents ocasions, el fenomen que estudiem sorgeix amb la voluntat d'elevat el to del discurs. Tanmateix, sí que n'hem recollit alguns que, majoritàriament, fan servir el registre col·loquial mediatitzat, que hem caracteritzat a 3.1.2, per observar si hi apareixen usos dubtosos, és a dir, per comprovar si és cert que el nostre objecte d'estudi té una relació directa amb la formalitat del discurs (vegeu 5.1.2).

Així, hem pres notícies escrites de les diferents temàtiques més habituals (política, internacional, economia, societat i cultura) de la premsa, que representa el suport escrit, formal i informatiu. Encara en aquest pla també hem recollit editorials i seccions d'opinió. Després hem tingut en compte el text escrit per ser dit, per tant, oral però amb poc o gens de marge d'improvisació (vegeu, però, 5.1.2), com ara els informatius televisius i radiofònics. Aquesta classe de programes ja conté habitualment temàtiques diferents. Alhora, hem pres material del pla oral i parcialment o plenament espontani, sense ser escrits prèviament. Aquest seria el cas dels magazins, les tertúlies i els debats, en què participen habitualment periodistes o col·laboradors externs. És interessant també tenir aquesta mena de material perquè inclou casos que en un text més planificat no apareixerien, però que certament hi són ben presents i compleixen les característiques observades. En efecte, tenir prou diversitat de programes i de mitjans permetrà que el material recollit sigui heterogeni i procedent de moltes veus diferents.

Hem seleccionat els mitjans de comunicació que s'expressen en català que tenen més audiència, seguint el Baròmetre de la Comunicació del Consell Audiovisual de Catalunya (2017) i l'índex d'audiències de l'Estudi General de Mitjans (EGM)¹⁶². Hem tingut en compte els dos mitjans amb més espectadors i lectors de cada classe: dues televisions, Televisió de Catalunya i Radio Televisión Española; dues ràdios, Catalunya Ràdio i RAC1, i dos diaris en paper, *El Periódico de Catalunya* en català i *l'Ara*. Atesa la

¹⁶¹ Vegeu també Biber (1990), que defensa la metodologia de l'anàlisi de corpus per a l'estudi de la variació estilística i fixa uns criteris perquè aquesta eina sigui representativa per caracteritzar un gènere (quantificar el nombre de mots i de textos, establir paràmetres de confrontació...). Per a la diferència que estableix aquest autor entre *registre*, *gènere* i *estil* cf. 3.1.1 i 3.1.2.

¹⁶² Vegeu: <https://www.aimc.es/egm/que-es-el-egm/> [consulta: 16-11-19].

importància dels mitjans de comunicació digitals avui dia –que s’han anat introduint progressivament en l’espai comunicatiu (cf. 4.3)–, també hem seleccionat el diari digital en català més llegit, *Nació Digital*. Tan sols n’hem triat un per tal de no sobrerrepresentar la premsa. El període que hem tingut en compte ha estat el mes de juny del 2018, i hem pres en consideració una sèrie de programes i seccions de cada mitjà de formats diversos, per garantir la varietat de registres (vegeu 5.1.2) i de gèneres (cf. 2.5.2). Val a dir que no hem tingut en compte la programació del cap de setmana, i hem pres material de la primera quinzena de juny del 2018, concretament entre el 4 i el 15, és a dir, deu dies. Tot seguit exposem el sistema que hem seguit per a cada mitjà i expliquem les característiques principals dels programes seleccionats.

1) Televisió de Catalunya

D’aquest mitjà de comunicació televisiu hem seleccionat dos grans tipus de programes, que tenen unes característiques diferents entre si, sobretot respecte al to (vegeu 5.1.2). En primer lloc, hem tingut en compte els dos telenotícies que s’emeten diàriament, el “**TN Migdia**” i el “**TN Vespre**”. Hem triat una emissió de cada aleatòriament de la primera setmana de juny del 2018 i dues de cada de la segona d’aquest mateix mes, que tenen una durada d’una hora aproximadament¹⁶³ (de 14.30 a 15.30 el primer i de 21 a 22 hores el segon). Segons Dolç i Teruel, els noticiaris de televisió contenen un missatge que s’ajusta a l’estàndard de massa, “que és aquella porció de l’estàndard que tria l’ús més habitual de la llengua dins els límits que assenyala la normativa”, de manera que marca una preferència “per les formes i construccions més usuals i comunes a la majoria dels parlants: s’allunya tant dels arcaïsmes i dels cultismes com dels vulgarismes i de les incorreccions” (1997: 39). Bassols explica també que els telenotícies estan conduïts principalment per un o més presentadors, que tenen el paper conductor del discurs, i que “estan situats en una posició amb un doble vessant” que “entre ells és aparentment dialògica (propera al cara a cara), amb mirades al company de tant en tant”. D’aquesta manera, es pretén enfortir la sensació de debat institucional que permeti “mantenir intacta la credibilitat”, per la qual cosa s’empra un to “solemne i decidit” (2000: 114). Per tant, és un espai amb una formalitat elevada i una estructura molt definida, amb poc espai per a la improvisació.

També hem seleccionat magazins, que presenten unes característiques força diferents. Segons Bassols, “són programes d’entreteniment que tenen un contingut informatiu: debats, col·loquis, entrevistes, *shows* o espais de varietats... (...) Tenen la periodicitat de les revistes, solen ser programes setmanals, i el contingut és de tipus heterogeni però amb un format unitari”. També explica que es “construeixen al voltant d’un o més temes, d’un o diversos personatges. I, si són temàtics, es preocupen de qüestions d’interès general, amb una relació indirecta amb l’actualitat” (1997: 43). L’estructura també és molt definida, “sovint amb microespais ordenats i inalterables, que els receptors coneixen i identifiquen fàcilment”, són “molt ritualitzats”; a banda, “els gèneres s’hi barregen amb fruïció”, de manera que s’hi poden reconèixer entrevistes, reportatges, debats, cròniques, previsions, crítiques... (1997: 46-47). Respecte del grau de formalitat, Bassols diu que el fet que alguns autors considerin un tret fonamental d’aquests espais “la vulgarització de continguts ens anuncia un element cabdal del seu discurs: el grau de formalitat que, condicionat per la difusió, ha de ser mitjà, suficient perquè pugui ser entès per una franja àmplia de la població”. A més, distingeix dos grups de magazins: els d’informació, “que són una suma de documentals o reportatges”, i els d’entreteniment, “que adopten formats molt diversos” (1997: 44).

¹⁶³ Tots els horaris que assenyallem en aquest apartat són aproximats i variables per raons diverses que tenen a veure amb la dinàmica de cada mitjà i amb l’actualitat diària. A més, cal tenir present que aquest horari és del moment en què hem seleccionat els programes, però és possible que hi hagi hagut canvis de la graella diària després del 15 de juny del 2018.

Seguint aquesta classificació de Bassols, un dels que hem seleccionat respon a la primera categoria, la dels magazins d'informació. Es tracta del programa “**Els Matins**”, que s'emet de dilluns a divendres de 8 a 12 hores del matí; hem triat un programa d'un dia de la primera setmana de juny i un altre de la segona. Es considera el “programa informatiu de referència a la franja matinal de TV3”, segons la seva pàgina web¹⁶⁴, que inclou “la tertúlia, més entrevistes als protagonistes [cf. 11.3] de la jornada, experts i analistes, connexions en directe, reportatges i cara a cara per donar veu a tots els punts de vista dels temes que marquen l'agenda informativa”. Atès que és un magazín informatiu, cal tenir en compte el que exposen Dolç i Teruel: “...és evident que als espais informatius (...) hi ha entrevistes, opinió, debat i comentaris. Per tant, quan parlem del Model dels telenotícies hem de ser conscients que és un model relativament flexible, que es dona en una situació comunicativa en què intervenen gairebé tots els tipus d'emissors descrits” (1997: 38).

En segon lloc, hem seleccionat dos programes diferents (un de la primera i un de la segona del juny del 2018) de “**Tot es Mou**”, que respon a la categoria fixada per Bassols de magazín d'entreteniment i que s'emet de dilluns a divendres de les 16.30 a les 20 hores. Segons la pàgina web del programa¹⁶⁵, és un “espai d'actualitat i d'entreteniment diari [que] vol acompanyar els espectadors en una franja horària en què actualment es mouen molts fets de gran interès, i a un ritme trepidant”. També cal destacar que aquest magazín “inclou registres diversos per tractar, d'una banda, qüestions estrictament informatives, i, de l'altra, de divulgació i entreteniment. El programa mantindrà l'anàlisi de l'actualitat tant des d'un prisma seriós com humorístic”. Podem concloure que el grau de formalitat dependrà de cadascuna de les seccions, que ja hem vist que poden ser molt marcades, i més tenint en compte el següent: “El programa jugarà amb connexions en directe, la tertúlia, reportatges, entrevistes i l'anàlisi dels temes del dia, ampliant-los en molts casos i buscant-ne l'aspecte pràctic i curios. I, sobretot, buscarà oferir a l'espectador una tarda de televisió sòlida, amb ritme i entreteniment i lligada en tot moment a l'actualitat”.

2) Radio Televisión Española

Respecte d'aquest ens públic, cal remarcar que tan sols hem tingut en compte la graella de programes en català. En la mateixa línia que al mitjà anterior, hem cercat dues grans menes de programes. En primer lloc, hem seleccionat una emissió de cadascuna de les dues setmanes esmentades del juny del 2018 del telenotícies que s'emet de dilluns a divendres al migdia (de 14 a 14.30 hores), titulat “**L'Informatiu**”. És evident que aquest noticiari compleix les mateixes característiques que hem descrit a propòsit dels dos telenotícies de TV3 (vegeu *supra*).

Pel que fa als magazins, n'hem triat dos de diferents. En primer lloc, n'hem seleccionat un de la primera setmana, “**El Debat**”, que s'emet cada dijous de 0 a 2 hores. D'acord amb la seva pàgina web¹⁶⁶, és “el programa de debat polític degà a Catalunya” i repassa l'actualitat política amb experts i tertulians. De fet, el format principalment és de tertúlia televisiva, per tant, la formalitat és força elevada, sobretot determinada pel camp (cf. 3.1.2 i vegeu 5.2), però amb els trets típics d'una tertúlia (vegeu *infra*). També es pot equiparar a la mateixa categoria que “Els Matins” de TV3, és a dir, a la del magazín informatiu.

L'altre que hem seleccionat respon a la categoria de magazín d'entreteniment, i es titula “**Ara i aquí**”, que s'emet els divendres de 23.45 a 2 hores. Segons la pàgina web¹⁶⁷, és un “programa de participació

¹⁶⁴ Vegeu: <https://www.ccma.cat/tv3/els-matins/programa/> [consulta: 12-11-19].

¹⁶⁵ Vegeu: <https://www.ccma.cat/tv3/tot-es-mou/el-programa/fitxa/121665/> [consulta: 12-11-19].

¹⁶⁶ Vegeu: <http://www.rtve.es/television/20180913/debat-1/1214246.shtml> [consulta: 12-11-19].

¹⁶⁷ Vegeu: <http://www.rtve.es/television/20170830/ara-aqui-nou-programa-participacio-ciudadana-debat/1605961.shtml> [consulta: 12-11-19].

ciutadana i de debat”, i no està determinat per un camp específic, sinó que es desenvolupa “a partir d’un tema genèric per a la majoria de la societat catalana”, i es forneix, sobretot, de “testimonis en primera persona provinents de totes les comarques”. El format també és principalment el debat, amb diferents convidats, que són o bé col·laboradors habituals o bé convidats puntuals.

3) Catalunya Ràdio

D’aquesta emissora radiofònica n’hem pres en consideració quatre programes diferents. N’hem agafat una emissió de cada de dies diferents. En primer lloc, hem recollit la franja de les 9 a les 12 hores de “**El Matí de Catalunya Ràdio**”. Hem tingut en compte la meitat del programa per no allargar innecessàriament el material recollit: la primera franja (de 6 a 9 hores) conté una entrevista de trenta minuts aproximadament; aleshores, el material resultant no seria d’interès perquè les frases produïdes per la persona entrevistada no es podrien tenir en compte perquè no col·labora habitualment al mitjà (vegeu 5.1.2). La franja que hem seleccionat conté una tertúlia, informacions diverses i seccions variades. D’acord amb la pàgina web¹⁶⁸, és un magazín informatiu, és a dir, del primer tipus segons Bassols (vegeu *supra*). I és que, de fet, tal com adverteix aquesta autora, no és “pas desencertat dir que la ràdio ja havia assajat fórmules si no iguals com a mínim molt semblants. A hores d’ara hi ha un munt de magazins en tota la franja del dial” (1997: 43), per la qual cosa, el que hem advertit respecte de “Els Matins” de TV3 és aplicable en aquest cas. D’acord amb Julià-Muné (2000: 125), el magazín és el “macrogènere radiofònic més polimòrfic”, i, segons Cebrián Herreros (1994: 483), en aquesta mena de programes es combinen la informació i l’opinió amb l’entreteniment i l’espectacle. De fet, a la web de “El Matí de Catalunya Ràdio” es diu que té l’objectiu de “despertar els oients amb les claus de l’actualitat”, tot i que també inclou “espais d’humor” i seccions per parlar de temes diversos, com lleure, tecnologia, televisió, sèries o cultura. Però la que té un pes més important és la tertúlia, que cada dia es forma amb veus amb autoritat de diferents àmbits, que hi col·laboren habitualment. D’acord amb Rico, la tertúlia és un gènere radiofònic molt escampat que sol formar part de magazins¹⁶⁹, i “pretén reproduir, a l’estudi d’una emissora de ràdio, el que seria una tertúlia entre amics i coneguts. Els contertulians s’apleguen, doncs, entorn d’una taula, juntament amb el moderador o conductor, que alhora sol ser (...) el conductor-presentador d’un magazín del qual forma part la tertúlia” (2009: 249-250).

En segon lloc, hem recollit la part de 14 a 15 hores del programa “**Catalunya Migdia**” del 5 de juny del 2018, que és un informatiu radiofònic. Compleix les mateixes característiques que els telenotícies, però amb la diferència que el receptor no veu ni el presentador, ni els altres periodistes, ni imatges, sinó que rep el missatge per mitjà de la veu del locutor, dels efectes sonors, del silenci i de la música. El to és molt formal i té una estructura molt fixa i planificada. L’altra franja, que va de les 15 a les 16 hores, no l’hem tinguda en compte perquè té un caràcter molt diferent, amb tertúlies sobre actualitat però amb un to més aviat informal, que ja queda reflectit al següent programa.

En tercer lloc, hem tingut en compte una emissió de la segona setmana de juny de “**Estat de Gràcia**”, que s’emet de 16 a 19 hores de dilluns a divendres. Es pot considerar també un magazín radiofònic, però té un caràcter molt més informal que el programa matinal de la mateixa emissora. Segons la web¹⁷⁰, repassa l’actualitat en seccions molt estructurades, que tenen la majoria un to més distès i relaxat, amb

¹⁶⁸ Vegeu: <https://www.ccma.cat/catràdio/el-mati-de-catalunya-radio/programes/> [consulta: 12-11-19].

¹⁶⁹ Cal destacar que l’estudi de Rico (2009) inclou una mostra d’aquest mateix programa i de “El Món a RAC1”, que també recollim. El fet que aquest autor consideri que aquest gènere es troba escampat indica que el podem trobar als magazins televisius. Per tant, es digui *tertúlia* o es digui *debat*, trobem també aquest gènere a: “Els Matins”, “Tot es mou”, “El Debat” i “Ara i aquí”.

¹⁷⁰ Vegeu <https://www.ccma.cat/catràdio/estat-de-gracia/programes/> [consulta: 12-11-19].

tocs d'humor i temàtiques més quotidianes. Segons Bassols, de fet, els magazins tenen “generalment l'objectiu de la vulgarització” (1997: 43), per la qual cosa aquest programa en seria un bon exemple. També conté tertúlies, que, d'acord amb Rico, pot ser que tinguin una dinàmica que permeti “qüestions més frívoles o que poden aparèixer de forma casual. En aquests casos és quan se solen produir més encavalcaments i la conversa es fa més informal, més semblant a una tertúlia real” (2009: 254). Tanmateix, s'alterna amb locucions de notícies amb un to més formal, quan serveixen per introduir un tema en concret o quan els esdeveniments de l'actualitat ho requereixen.

Per acabar, hem recollit el programa “**Tot Costa**”, d'àmbit exclusivament esportiu, que s'emet de dilluns a divendres de 19 a 21 hores. Es tracta d'un magazín radiofònic de caràcter més aviat informal, però especialitzat en l'actualitat esportiva (vegeu 5.1.2). Segons la web¹⁷¹, s'hi inclouen tertúlies per repassar els esdeveniments d'aquest àmbit, entrevistes (presencials o per telèfon) a personatges destacats o concursos que es basen en “pífies”. També té una programació força fixada –depenent del dia de la setmana es parla de bàsquet, de futbol, etc.–, tot i que pot canviar en funció de la importància dels partits que es disputen. En general, el camp específic esportiu acosta aquest programa a les retransmissions esportives, estudiades per Rico (1997) i tractades en una jornada específica sobre futbol i llengua (Casals, Faura i Torrent, 2007).

4) RAC1

D'aquesta emissora de ràdio també hem recollit quatre programes diferents. En primer lloc, hem seleccionat “**El Món a RAC1**”, del qual hem tingut en compte les seccions “**Apunts imprescindibles**”, que consta de notícies comentades pel conductor principal, i “**El perquè de tot plegat**”, una tertúlia amb col·laboradors habituals. Seguint el mateix criteri que el programa paral·lel de Catalunya Ràdio (“**El Matí de Catalunya Ràdio**”), tan sols hem seleccionat una franja que equival més o menys a la meitat de l'emissió (que en total és de 6 a 12 hores). De fet, tal com es pot veure amb la investigació de Rico (2009), “**El Món a RAC1**” és el mateix tipus de programa que l'esmentat, atès que el seu corpus d'estudi conté material de tots dos, i els tracta de manera igual. Per tant, és un magazín radiofònic informatiu, amb un to majoritàriament formal però que cerca l'acostament al públic. Aquestes diferències es poden apreciar especialment si se'n comparen les dues seccions: “**Apunts imprescindibles**” té una estructura molt fixa i és presentada pel conductor del programa exclusivament, per tant, el grau de preparació és alt; “**El perquè de tot plegat**” es compon principalment d'una tertúlia, per la qual cosa majoritàriament es basa en la improvisació sobre un guió succint pensat prèviament.

En segon lloc, hem recollit el programa informatiu “**14-15**”, emès de 14 a 14.30 hores. En aquest cas, podem afirmar que és un noticiari radiofònic equiparable a “**Catalunya Migdia**” de Catalunya Ràdio. Per tant, tot el que n'hem dit és vàlid per a aquest també. Després hem tingut en compte el programa d'entreteniment “**Tot és possible**” (que s'emet de 15 a 16 hores), i és molt diferent a la resta dels que hem vist perquè no compleix totes les característiques típiques d'un magazín dels del segon tipus, el d'entreteniment. En primer lloc, pel format, perquè és una sola presentadora que fa entrevistes a diferents persones sobre qüestions més aviat quotidianes, d'acord amb l'explicació que se'n fa a la pàgina web¹⁷²: “El programa de servei de RAC1 que ajuda l'audiència a resoldre els petits i grans dubtes que es presenten en el dia a dia. Totes les respostes a consultes sobre legalitat, educació, salut, benestar, temps

¹⁷¹ Vegeu: <https://www.ccma.cat/catràdio/tot-costa/programa/> [consulta: 12-11-19].

¹⁷² Vegeu: <https://www.rac1.cat/programes/tot-es-possible> [consulta: 12-11-19].

d'oci i noves tecnologies". A banda, sovint es dona veu a l'audiència per telèfon o per mitjà de les xarxes socials. Per tant, el to és, en general, poc formal, i tracta de qüestions entorn de la quotidianitat.

Finalment, hem tingut en compte el programa "**Versió RAC1**", emès de 16 a 19 hores, que conté entrevistes, tertúlies i seccions d'entreteniment. Aquest sí que es pot considerar un magazín radiofònic del segon tipus, perquè el to és més aviat informal, amè i distès, i sovint recorre a elements humorístics o paròdies. Conté seccions molt variades relacionades amb qüestions de diferents àmbits, però en general repassa l'actualitat. Així doncs, aquests dos darrers programes fan servir principalment el registre col·loquial mediatitzat, que hem caracteritzat a 3.1.2 (vegeu també 5.1.2) –tret de les insercions de notícies en moments puntuals, que tenen les característiques típiques d'un informatiu radiofònic. Aleshores, el grau de formalitat és baix, tot i que l'estructura del programa és molt rígida, per la qual cosa hi ha un guió ben definit darrere de tot el text malgrat el marge d'improvisació que té en alguns moments.

5) *El Periódico de Catalunya*

En el cas de la premsa, hem pogut cercar la varietat entre els diferents àmbits de l'actualitat (que, de fet, estan repartits en els programes radiofònics i televisius). Com veurem a 5.1.2, el fet que tot el text sigui amb el mode escrit (per tant, amb un grau total de preparació) comporta que la mostra de la premsa sigui prou homogènia des del punt de vista de la variació funcional. Així doncs, hem pres en consideració unes quantes seccions d'aquest diari, que contenen articles de diversos periodistes, de quatre dies diferents (vegeu la taula 2). En primer lloc, hem recollit la secció inicial, "Tema del dia", en què s'analitza extensament la notícia destacada del dia. En segon lloc, hem tingut en compte les seccions "Internacional", que conté esdeveniments succeïts fora del país, i "Política", que conté notícies de l'actualitat política d'àmbit català i espanyol. En tercer lloc, hem seleccionat la secció "Opinió", en què hi ha l'editorial i columnes de redactors diversos però que són col·laboradors habituals (no hem pres la secció de les opinions obertes al públic general), i la secció "Cultura". I, en últim lloc, hem recollit els diversos articles de les seccions "Economia", que conté notícies de l'àmbit econòmic, i "Societat", que tracta successos d'àmbit general (vegeu 5.1.2). De cada un dels quatre dies del corpus també hem tingut en compte la portada, atès que considerem que té interès per la quantitat de titulars que conté¹⁷³.

6) *Ara*

En aquest cas hem seguit el mateix sistema que amb el diari anterior, és a dir, ens hem basat en les diferents seccions que conté aquest rotatiu; de quatre dies diferents n'hem tingut en compte una o dues (vegeu la taula 2). En primer lloc, hem seleccionat l'editorial, que és un article d'opinió que no va signat però que reflecteix la línia de pensament del rotatiu, i la secció "Economia". En segon lloc, hem recollit els articles de la de "Política". En tercer lloc, hem pres en consideració els de la secció "Internacional" i, finalment, la de "Societat" i "Cultura". D'aquests quatre dies diferents, igual que amb el diari *El Periódico de Catalunya*, n'hem recollit les portades, per tenir-ne en compte els titulars.

¹⁷³ Vegeu Teruel (1997), que es fixa en la tendència dels titulars a cercar formes originals per captar l'atenció del lector, sobretot a partir del llenguatge metafòric (cf. 3.3.2).

7) Nació Digital

En el cas d'aquest diari digital, hem recollit notícies seguint cinc àmbits diferents, que són els que conté i que apareixen també a la premsa en paper. Com que té un altre format, perquè és digital, la portada és molt diferent, a més de molt extensa i actualitzada permanentment, per la qual cosa no l'hem tinguda en compte. Així doncs, en primer lloc, hem aplegat quatre notícies de la secció "Política" d'un dia i quatre de "Societat" d'un altre dia de la primera setmana; de la segona, n'hem recollit quatre de les seccions de "Cultura" i "Economia" (dues de cada) d'un dia i, en últim lloc, hem seleccionat quatre articles de la secció "Opinió" d'un altre dia.

Vegem, a continuació, la quantitat de material detallada de què disposem en el nostre corpus d'estudi, a les dues taules següents. D'una banda, hi especificuem els minuts de les emissions seleccionades a la televisió i la ràdio; d'una altra banda, el nombre d'articles recollits de la premsa.

Mitjà	Nom del programa	Tipus	Dies recollits	Durada del material
TV3	"TN Migdia"	Informatiu televisiu	4 i 12 de juny de 2018	127.42 minuts, 2 hores i 7 minuts
	"TN Vespre"	Informatiu televisiu	5 i 13 de juny de 2018	101.57 minuts, 1 hora i 42 minuts
	"Els Matins"	Magazín televisiu informatiu	4 i 12 de juny de 2018	355.26 minuts, 5 hores i 55 minuts
	"Tot es mou"	Magazín televisiu d'entreteniment	7 i 13 de juny de 2018	354.49 minuts, 5 hores i 55 minuts
TVE	"L'Informatiu"	Informatiu televisiu	4 i 13 de juny de 2018	55.10 minuts, 55 minuts
	"El Debat"	Magazín televisiu informatiu	7 de juny de 2018	83 minuts, 1 hora i 23 minuts
	"Ara i Aquí"	Magazín televisiu d'entreteniment	15 de juny de 2018	131 minuts, 2 hores i 11 minuts
Total TV3: 939.54 minuts, 15 hores i 39 minuts Total TVE: 269.10 minuts, 4 hores i 29 minuts Total TV: 1.208 minuts, 20 hores i 8 minuts				
CR	"El Matí de Catalunya Ràdio"	Magazín radiofònic informatiu	4 de juny de 2018	180 minuts, 3 hores
	"Catalunya Migdia"	Informatiu radiofònic	5 de juny de 2018	60 minuts, 1 hora
	"Estat de Gràcia"	Magazín radiofònic d'entreteniment	12 de juny de 2018	180 minuts, 3 hores
	"Tot Costa"	Magazín radiofònic d'entreteniment d'àmbit esportiu	13 de juny de 2018	120 minuts, 2 hores
RAC1	"El Món a RAC1": "Apunts Imprescindibles"	Magazín radiofònic informatiu (comentari de notícies)	4 de juny de 2018	39 minuts

	“El Món a RAC1”: “El perquè de tot plegat”	Magazín radiofònic informatiu (tertúlia)	4 de juny de 2018	106 minuts, 1 hora i 46 minuts
	“Tot és possible”	Programa radiofònic d’entreteniment	6 de juny de 2018	60 minuts, 1 hora
	“14-15”	Informatiu radiofònic	11 de juny de 2018	30 minuts
	“Versió RAC1”	Magazín radiofònic d’entreteniment	14 de juny de 2018	180 minuts, 3 hores
Total CR: 540 minuts, 9 hores				
Total RAC1: 415 minuts, 6 hores i 55 minuts				
Total ràdio: 955 minuts, 15 hores i 55 minuts				
Total TV i ràdio: 2.164 minuts, 36 hores i 3 minuts				

taula 1: material del corpus de la televisió i la ràdio

Mitjà	Nom de la secció	Dies recollits	Quantitat de material
EP	Portada	4, 7, 11 i 13 de juny de 2018	4 articles ¹⁷⁴
	“Tema del dia”	4 de juny de 2018	7 articles
	“Internacional”	7 de juny de 2018	5 articles
	“Política”	7 de juny de 2018	1 article
	“Opinió”	11 de juny de 2018	9 articles
	“Cultura”	11 de juny de 2018	7 articles
	“Economia”	13 de juny de 2018	12 articles
	“Societat”	13 de juny de 2018	7 articles
Ara	Portada	4, 7, 11 i 12 de juny de 2018	4 articles
	“Editorial”	4 de juny de 2018	1 article
	“Economia”	4 de juny de 2018	4 articles
	“Societat”	7 de juny de 2018	8 articles
	“Cultura”	7 de juny de 2018	4 articles
	“Política”	11 de juny de 2018	7 articles
	“Internacional”	12 de juny de 2018	7 articles
ND	“Política”	4 de juny de 2018	4 articles
	“Societat”	5 de juny de 2018	4 articles
	“Economia”	12 de juny de 2018	2 articles
	“Cultura”	12 de juny de 2018	2 articles
	“Opinió”	13 de juny de 2018	4 articles
EP: 52 articles	Ara: 35 articles	ND: 16 articles	Total: 103 articles

taula 2: material del corpus de la premsa

¹⁷⁴ Considerem la pàgina sencera de la portada del diari un tot, com si fos un article, per unificar-la amb la resta del material.

Seguint la línia del que diu Romero (2000), que es basa en els postulats de Biber (1990), més de trenta minuts d'enregistrament d'un programa són suficients perquè el material recollit sigui representatiu d'un gènere determinat, per tal com "asseguren al voltant de 5.000 mots". D'aquesta manera, segons Romero, "els trets lingüístics que s'hi manifesten presenten un comportament estable" (2000: 146). En el nostre cas, se superen els trenta minuts, per la qual cosa tots els gèneres que hem volgut tenir en compte hi són representats (cf. 1.7). Alhora, com veurem al següent apartat, els registres que fixem també tenen una presència adequada. Pel que fa a les varietats geogràfiques (cf. 3.1.2), cal dir que la majoria d'emissors procedeix del territori en què es fa servir el català central, tot i que alguns utilitzen altres varietats (nord-occidental i balear principalment). Per tant, disposem de representativitat de diferents parlars de català (vegeu Veny, 1993), encara que tan sols hàgim tingut en compte mitjans de comunicació establerts a l'àrea metropolitana de Barcelona¹⁷⁵, que són els que tenen més audiència, tal com hem advertit al principi d'aquest apartat.

5.1.2 Delimitació dels registres

En aquest apartat ens proposem de fixar els diferents registres que trobem en el contingut del nostre corpus, que acabem d'explicar a 5.1.1. Cal deixar clar, però, que el propòsit d'aquesta investigació no és analitzar la variació funcional dintre dels mitjans, sinó examinar un fenomen concret que té la particularitat d'aparèixer, gràcies a la retòrica objectivadora (cf. 3.1.2), en situacions comunicatives més aviat formals. De fet, els usos dubtosos són una estratègia discursiva per elevar el to del discurs mitjançant diversos recursos lingüístics, que es poden classificar en diferents categories (vegeu 7.2). Aleshores, tan sols hem de fixar l'atenció en la formalitat del discurs i en els aspectes que s'hi relacionen directament, però no és el nostre objectiu delimitar i caracteritzar exactament les diferents situacions comunicatives – és a dir, els registres segons Halliday (1978: 111)– que tenen lloc als mitjans de comunicació. Així doncs, fixem una sèrie de varietats d'acord amb els interessos d'aquesta recerca, distingint aquells aspectes que considerem importants per a l'anàlisi que durem a terme, tenint en compte el que exposa Payrató sobre l'estudi de la variació funcional:

Les varietats dialectals i els registres no deixen de ser agrupacions –amb un marge de convencionalitat i arbitrarietat– dels usos lingüístics que es manifesten en una comunitat, els quals constitueixen les mostres empíriques d'estudi. Dit d'una altra manera, són nocions teòriques que apliquem a un conjunt molt heterogeni de dades a fi d'analitzar-les amb profit. Aquesta aplicació comporta inevitablement una simplificació en classes del que es presenta en la realitat com un *continu* lingüístic infragmentable, és a dir, un conjunt de múltiples varietats sense solució de continuïtat entre elles. (1996: 55-56)

Fet aquest aclariment, tot seguit mirem de destriar les situacions comunicatives que es produeixen en les diferents peces del nostre corpus. D'acord amb Halliday i Gregory i Carroll, com hem vist a 3.1.2, la variació funcional depèn de tres (o quatre) factors: el camp, el mode i el tenor (o el tenor funcional i el to). Pel que fa al primer, podem comptar uns quants àmbits seguint les diferents seccions dels diaris que hem tingut en compte, que tracten les notícies separatament segons el camp. D'una manera força estructurada, els telenotícies expliquen els successos organitzats en seccions (les mateixes en què s'estructura la redacció dels serveis informatius): solen començar per la notícia més destacada (que pot ser de qualsevol àmbit, tot i que no sol ser de cultura o d'esport) i van passant altres successos; després

¹⁷⁵ Vegeu la investigació d'Ulldemolins (2019), que se centra en la representació del tortosí en els mitjans de comunicació públics i en el sistema educatiu, i constata el pes de la varietat de català central en aquests àmbits (cf. 1.5).

hi sol haver la secció esportiva, acte seguit la cultural i s'acaben amb la previsió del temps (vegeu Cebrián Herreros, 1998: 473-493). Els informatius radiofònics tenen una estructura semblant. En canvi, els magazins informatius tenen seccions diferents fixes i no estan condicionades estrictament pel camp, sinó que, per exemple, la tertúlia habitual gira entorn de les notícies més destacades del dia. Els d'entreteniment també poden tenir una estructura fixa, però el camp no és determinant, i els programes especialitzats tenen, com és natural, l'atenció fixada en un únic camp (com és el cas del programa "Tot Costa" de Catalunya Ràdio, que tracta sobre esdeveniments esportius).

Cal tenir present, d'acord amb el que hem vist a 2.5.2, que els gèneres periodístics no es classifiquen per temes, sinó per les formes i funcions utilitzades, i tenen una funció pedagògica per al periodista però, alhora, han de servir al receptor per reconèixer els diferents estils. Així doncs, vegem els diferents camps que delimitem per a la nostra recerca, que es basen en la distinció que practiquen els diaris en les diferents seccions, però n'afegim alguns més segons les característiques dels programes del nostre corpus:

- **Política:** s'hi inclouen successos que tenen a veure amb la política de Catalunya i Espanya.
- **Internacional:** s'hi relaten fets, majoritàriament polítics, que tenen lloc en països estrangers.
- **Esport:** s'hi parla d'esdeveniments que tenen a veure amb l'àmbit esportiu.
- **Cultura:** hi apareixen notícies relacionades amb l'àmbit de la cultura, és a dir, de l'art en general.
- **Economia:** s'hi inclouen notícies de l'àmbit de l'economia i del treball.
- **Societat:** s'hi relaten successos ocorreguts d'interès per a la societat, que són notícia, com ara assassinats, manifestacions, atemptats, actes diversos...¹⁷⁶
- **Meteorologia:** s'hi tracten aquells aspectes relacionats amb la meteorologia, que es tracten a la previsió meteorològica.
- **Trànsit:** s'hi inclou la informació de l'estat del trànsit i de les infraestructures viàries.
- **Quotidià:** hi apareixen qüestions que no es relacionen amb cap succés concret, sinó que tenen a veure amb el dia a dia: gastronomia, hàbits saludables, etc.

Atès que hem pogut destriar nou camps, a l'hora de fixar els diferents registres tractem d'una manera separada aquest factor per no allargar innecessàriament la llista de varietats. Tal com hem advertit a 3.1.2, el camp efectivament és un aspecte clau que determina els elements lexicogramaticals que distingeixen els registres. Segons Payrató, "la llengua utilitzada per parlar de temes corrents –col·loquials– difereix de la usada en parlar d'una àrea tècnica o científica, per exemple. El lèxic –la terminologia– reflecteix clarament aquestes diferències, que també es fan paleses en la sintaxi, l'organització del discurs, etc." (1996: 54). Així, Payrató (1996: 56-57) conclou que el camp de la quotidianitat és el prototípic del registre col·loquial, tot i que no és l'únic. Gimeno i Peralta (2007: 55-56) també observen diferències entre els de l'esport i el meteorològic, que poden tenir un to més distès, amb els de política, que és un àmbit molt formal en si mateix, i societat, "en què s'expliquen drames personals".

Per exemplificar-ho, podríem dir que una persona no s'expressarà igual si parla de física quàntica o si parla de la manera com s'ha de fer una truita. Evidentment, en el primer cas utilitzarà un lèxic molt més ric i precís, i en el segon pot valdre's molt més del llenguatge no verbal i de l'expressivitat. Tanmateix, també pot ser que aquest parlant tingui una conversa amb els seus amics en un bar sobre física quàntica, i l'endemà pot estar parlant de com fer una truita amb una persona que acaba de conèixer en una conferència. Amb aquest exemple, pretenem deixar clar que el camp pot determinar el registre però que

¹⁷⁶ Certament aquest camp i el darrer (quotidià) tenen un abast prou ampli perquè no tracten de cap àmbit en concret (com pot ser l'economia o la política), però l'essència del de societat es pot veure a partir de les paraules de Cebrián Herreros: "No es tanto dar cuenta de la vida real de la sociedad sino de determinados hechos: asesinatos, maltratos a las mujeres, persecución y agresión sexual en el trabajo, invasión de inmigrantes, atentados y asaltos en las calles; todo ello con el suficiente enfoque dramático para atraer la atención de los telespectadores, que prefieren ver estas historias antes que se les cuente la realidad de su entorno" (2004: 26).

la situació comunicativa té un pes molt més important –tot i que no deixa de ser cert que farà servir un lèxic ric en el cas de la física quàntica o que farà servir més l'expressivitat per a l'explicació de com fer una truita, cosa que té a veure amb el context (vegeu 5.2.2). Així doncs, tampoc no tindrà els mateixos tipus d'elements lexicogramaticals una notícia d'un diari quan relata un fet polític que el discurs d'un tertulià o, fins i tot, que el periodista que explica un acudit sobre política en un magazín d'entreteniment. Amb aquests exemples, pretenem justificar el fet que no incloquem aquesta variable a l'hora de fixar els registres de la nostra recerca, tot i que sí que adjudiquem un dels camps a tots els enunciats (vegeu l'anàlisi i l'annex 2), per la qual cosa sí que la tenim en compte però d'una manera separada, per no complicar l'anàlisi.

Veient les característiques del llenguatge periodístic i la rigidesa dels diferents gèneres que existeixen en aquest àmbit (cf. 2.5.2), per tal de destriar els diferents registres en les recerques d'aquesta mena se sol posar èmfasi en els altres factors: el mode, el tenor funcional i el to¹⁷⁷. Bassols, Santamaria i Teruel (1998: 24) diuen que el *missatge* es pot classificar segons el programa i el gènere (informatius, concursos, reportatges...), però adverteixen que per descriure'l "haurem d'analitzar, a més a més, dues variables, que sovint dependran del personatge que el transmeti, tant o més que del gènere concret", i es fixen en el grau d'espontaneïtat i en la formalitat.

Pel que fa al grau d'espontaneïtat, alguns autors han establert una sèrie de categories tenint en compte la variació que hi ha entre el mode escrit i l'oral, que ja hem dit a 3.1.2 que és molt més complexa que una simple dicotomia. A partir de l'esquema de Gregory i Carroll (1978: 47), Cassany (1988: 40) fa una proposta de diverses opcions, matisant la d'aquests autors. Però ens interessa destacar les propietats que fixa Cassany (1988: 31-35) del mode escrit i de l'oral, tenint en compte, naturalment, que hi ha estadis intermedis:

- **Oral:** és més redundant, menys gramatical, conté elements para lingüístics, hi ha altres llenguatges presents (no verbal, imatge...), té preferència per solucions poc formals, les oracions són més aviat simples i breus, trobem una freqüència alta d'anacoluts i frases inacabades, l'ordre de l'oració és força variable, les el·lipsis són freqüents, s'accepta la repetició lèxica, s'usen proformes i hiperònims en funció de "mots jòquer": *cosa, dallò, fer, fotre*, etc., i s'usen tics lingüístics o mots paràsit, sense valor semàntic, o mots crossa (cf. 5.3) –mots o expressions usats repetidament, que van falcant el text (*vull dir, llavors, aleshores, doncs*, etc.).
- **Escrit:** és menys redundant, més gramatical, està deslligat del context, té preferència per solucions formals, per les oracions compostes, subordinades, relatives..., l'ordre de la frase és més estable, evita la repetició amb sinònims i té tendència a usar mots precisos.

Aquestes característiques, doncs, admetent que no hi ha textos únicament escrits o orals, sobretot als mitjans de comunicació, sí que són fàcilment observables. En un text de la premsa escrita o en un acudit d'un humorista d'un magazín d'entreteniment no hi ha dubte, però en el cas de la locució d'una veu en *off* d'un telenotícies no és tan clar. Aquest és el cas del text "escrit per ser llegit", que Cassany (1988: 41) diu que és "l'execució oral d'un text que ha estat escrit per ser dit, en el qual no és important que el receptor hi reconegui algun tret de l'oral (...). Aquí l'autor no renuncia a les característiques habituals de l'escrit, però cal que consideri la situació de comunicació". Per tant, encara que el mode sigui oral, en realitat es tracta d'un text escrit, tot i que, d'acord amb l'autor, com que s'escriu per ser escoltat "l'autor ha d'adequar-se a les condicions de recepció del missatge oral, que són molt diferents de les de l'escrit",

¹⁷⁷ Per a les consideracions que trobareu a continuació sobre la variació funcional ens hem basat en Dolç i Teruel (1997), Bassols, Santamaria i Teruel (1998), Payrató (1996: 32-60) i Bassols (2000).

de manera que pot utilitzar “alguns recursos especials per assegurar la comprensió”, és a dir, pot ser més redundant, repetir idees principals, amb paraules diferents... Per tant, és clar que hi ha una certa gradació des del punt de vista del mode. Però, segons Payrató (1998: 19), la “solució als problemes d’aquest tipus es troba en l’abandó del caràcter dicotòmic de la distinció oral/escrit i en la seva complementació amb la de preparat/espontani (o planificat/no planificat)”. Cal tenir en compte, doncs, la distinció segons el grau de planificació (o d’elaboració del discurs) que hem vist a 3.1.2 que practica Ochs (1979). Vegem quina relació estableix l’autora entre el mode i aquest punt de vista:

Unlike other forms of discourse, in spontaneous conversation it is difficult to predict the form in which entire sequences will be expressed. The content may be even less predictable. Rather, what will be said, the form in which it will be said, and who will say it can be anticipated for limited sequences only (...). It tends to be designed on a turn-by-turn basis. Other forms of discourse are more plannable. For example, ritualized speech events tend to have more predictable sequential ordering of social acts and more predictable message content. Communicators can anticipate more what will be said and what their verbal contribution should be. Furthermore, written discourse may be more plannable than spontaneous spoken discourse. In writing, the communicator has more time to think out what he is going to say and how it will be said. Additionally, the writer can rewrite and reorganize the discourse a number of times before it is eventually communicated. (1979: 58)

Així, el tret que determina l’elaboració del discurs, especialment als mitjans de comunicació, és si el periodista s’expressa espontàniament o no. D’acord amb Dolç i Teruel (1997: 40), l’espontaneïtat “es basa en la improvisació, qui parla ho fa sense subjectar-se a cap text prèviament fixat”. Per tant, segons el tipus de material que conté el nostre corpus (cf. 5.1.1) podem establir tres categories diferents:

- **Preparat:** inclou textos escrits (que poden ser reescrits moltes vegades o revisats per altres persones, per exemple, els assessors lingüístics) que el receptor o bé llegeix directament –la premsa en conjunt o els fragments que apareixen en pantalla a la televisió– o bé escolta per mitjà d’un locutor –que pot ser tant el presentador d’un telenotícies que llegeix d’un *teleprompter* o una veu en *off*.
- **Semiespontani:** l’emissor produeix un text oral que es basa en un guió escrit prèviament, que no llegeix directament però que estructura el discurs, és a dir, que té un cert grau de planificació darrere.
- **Espontani:** l’emissor produeix un discurs d’una manera clarament improvisada, sense una elaboració prèvia del text, amb una planificació, doncs, nul·la.

Pel que fa al tenor funcional, Payrató (1998: 24) estableix dues grans categories, segons la relació interpersonal: **informatiu** i **interactiu** (cf. 3.1.2). Aquesta distinció es basa en l’obra de Halliday, que diu: “There is, in other words, a general tendency whereby the speaker, in encoding the role relationships in the situation (the tenor; Hymes’s ‘participants’ and ‘key’), draws on the interpersonal component in the semantic system, realized for example by mood” (1978: 63). Així, aplicant aquesta distinció en els mitjans, el tenor informatiu es dona quan el periodista s’adreça al públic en general directament, a través de la càmera, el micròfon o el paper. Quan actua així, com que no té cap relació amb el públic, que, a més, és una massa¹⁷⁸, d’entrada ho fa amb un to més aviat formal. En canvi, el tenor interactiu es dona quan el periodista s’adreça a una altra persona en el context comunicatiu del mateix mitjà, per exemple un tertulià, el presentador quan s’adreça als companys del plató (o l’estudi) o a la persona entrevistada... Pel

¹⁷⁸ “Television permits the visual and aural transmission of a single message to reach a mass audience. As far as the medium is concerned that mass audience is an undifferentiated one. The consumer is treated largely in that role, as consumer, and not as a member of a particular class, religion, age group, sex, etc.” (Gregory i Carroll, 1978: 62).

fet d'estar parlant amb una persona en concret, aquella relació interpersonal del moment marca el to del discurs, que és menys formal, encara que, com és obvi, aquell missatge arribi a un públic molt ampli, però ho fa d'una manera indirecta. És evident que aquest fenomen no es dona en la premsa, per tant, sempre s'hi utilitza un tenor funcional informatiu¹⁷⁹.

Per acabar, si ens fixem en el to, podem establir una dicotomia entre *formal* i *no formal*, tot i que, com hem vist a 3.1.2, es tracta de dos pols oposats que admeten gradació. Payrató diu que el "tret bàsic a què es pot reduir el to interpersonal és la formalitat de l'acte comunicatiu, de manera que els registres es poden arrencar al llarg d'una gradació dels dos extrems de la qual serien [+formal] i [-formal]" (1996: 55). Aquest autor proposa la següent escala: extremadament formal, molt formal, formal, poc formal, informal i molt informal (1996: 57). Però en el context comunicatiu dels mitjans de massa, i especialment d'acord amb el nostre corpus, podríem distingir tres categories diferents. En primer lloc, trobem el **formal**, que és el to que se sol fer servir en un tenor informatiu, quan el receptor real no té presència en la situació comunicativa. D'aquesta manera, el periodista s'hi ha d'adreçar amb seriositat i respecte, amb molta distància. En segon lloc, hi hauria la categoria de **semiformal** –no fem servir *poc formal*, com Payrató, perquè es podria interpretar que aquest tret s'acosta a la informalitat–, que inclouria els contextos típics d'un magazín del tipus que sigui, en què hi ha majoritàriament interacció entre els emissors i es busca una manera distesa de produir els missatges, però sense perdre la formalitat quan es tracten segons quins camps (vegeu *supra*). Aquestes dues categories, doncs, contindrien el tret *+formal*, d'acord amb Payrató. En últim lloc, la darrera categoria seria **informal**, pròpia dels magazins i programes d'entreteniment quan es busca un ambient amè i relaxat, d'acostament al públic, i en la qual l'espontaneïtat és total. Tanmateix, cal tenir present que és la varietat observada per Bassols (2009) del *col·loquial mediatitzat*, és a dir, té les característiques pròpies del col·loquial però d'una manera controlada (vegeu *infra*), perquè forma part del text d'un mitjà de comunicació, accessible a tothom (cf. 3.1.2).

Tot seguit, especifiquem quins són els diferents registres que hem delimitat segons aquests quatre factors que acabem de veure. Però abans cal destacar que les ocurrències del corpus que hem recollit han vingut de dues menes d'emissors dels mitjans de comunicació. En primer lloc, dels que Teruel (1997: 29) anomena "professionals", que són "presentadors i conductors de programes, dobladors i veus en *off* –en mitjans orals–, i redactors, articulistes, columnistes, editorialistes, cronistes, etc. –en mitjans escrits". En segon lloc, dels que no són professionals però "intervenen amb certa freqüència als mitjans", que són "personalitats dels diversos estaments públics i tots aquells que per la seva personalitat, càrrec, professió, o actualitat social hi participen habitualment". Tenint en compte la freqüència d'aparició d'aquestes veus, hem considerat important recollir-les, perquè a més, d'acord amb Teruel, cada vegada es dona més paper "a aquests tipus d'emissors", a part que "esdevenen veus públiques quan surten en antena o en un diari" i són igualment d'influents per al receptor (1997: 29). També Julià-Muné (2000) observa que "habitualment s'han exclòs dels estudis de descripció lingüística les intervencions de persones que tot i la seva presència assídua en un programa de ràdio o televisió no són professionals de la comunicació"; ara, cal tenir present que a l'audiència li "arriba el missatge oral en el seu conjunt" (2000: 129).

Així doncs, en el cas dels magazins, tertúlies i programes de contingut divers, només hem pres en consideració les veus dels presentadors i dels col·laboradors habituals, que teòricament s'han de cenyir a les normes lingüístiques del mitjà, tant si té llibre d'estil (públic o d'ús intern) com si no en té, però en què

¹⁷⁹ En el pla escrit, tanmateix, sí que és possible que el text sigui interactiu, per exemple, en els diàlegs de les novel·les, que, a més, també podrien tenir, segons la situació comunicativa relacionada, un to informal. Però en els diaris, no hi ha espai per a gaire variació (cf. 2.5.1). El cas de les entrevistes sí que es podria considerar interactiu, però en la nostra recerca no podem equiparar una entrevista d'un diari amb la d'un magazín televisiu. En tot cas, és una distinció que no és rellevant per a la nostra recerca i, per tant, considerem tota la premsa de la mateixa manera.

sí que hi ha un equip d'assessorament lingüístic al darrere. Qualsevol persona que treballa en un mitjà, hi dediqui les hores que hi dediqui, té una responsabilitat lingüística envers la població, forma part d'una institució que exerceix de model de referència (cf. 2.5.1). Per tant, se sobreentén que els professionals han de tenir una certa consciència lingüística i que, en cas que fos oportú, haurien de seguir unes indicacions per modificar el seu estil de llengua, almenys en una situació ideal –que malauradament no es dona sempre, però és indiscutiblement necessària. Aleshores, totes aquelles intervencions de persones que no estan contractades directament pel mitjà, com ara un convidat especial o un entrevistat, no les recollim. De la mateixa manera, en el cas dels informatius, les intervencions de persones entrevistades al carrer i les declaracions de personatges tant públics com de perfils diversos tampoc no les hem tingudes en compte.

Fet aquest aclariment, a continuació establim les categories de registres diferents, sense tenir en compte el camp, que determinem per separat per no allargar la llista de registres innecessàriament (vegeu *supra*). Ens interessa sobretot la preparació del text (i, conseqüentment, el mode), el tenor funcional i el to (formalitat), tenint en compte el fet, que hem vist a 3.1.2, que els usos dubtosos apareixen en situacions comunicatives més aviat formals. A banda, com veurem a l'anàlisi, aquesta distinció dels diferents registres ens permet establir diferències entre els usos dubtosos, tant des del punt de vista dels contextos en què apareixen (vegeu 5.2.2) com de la categoria a què pertanyen (vegeu 7.2). D'una banda, hem numerat cadascun dels registres (el més alt és el més formal), per deixar clar que hi ha una gradació, determinada pels diferents factors (a banda del camp) que determinen el registre: el mode i la preparació, que tenen una relació estreta, com hem vist, i el to i el tenor funcional, que també estan relacionats, atès que, com hem explicat a 3.1.2, Halliday i Gregory i Carroll no els distingeixen. D'una altra banda, hem atorgat un nom a cada registre a partir d'un tret definitori que el distancia dels altres, per tal de referir-nos-hi al llarg de l'anàlisi, tot i que cal tenir sempre present el contingut de la taula següent:

Mode	Elaboració	Registre	To	Tenor funcional
Escrit	Preparat	1. Escrit	Formal	Informatiu
Escrit per ser dit		2. Escrit per ser dit		
Oral	Semiespontani	3. Oral semiespontani informatiu	Semiformal	Interactiu
		4. Oral semiespontani interactiu		
	Espontani	5. Oral espontani	Informal	
		6. Col·loquial mediatitzat		

taula 3: registres del material del corpus

1) Escrit [escrit/preparat/formal/informatiu]

En aquest registre incloem tots aquells textos que es basen únicament en el suport escrit. Per tant, en primer lloc tenim en compte la premsa en conjunt, és a dir, tot el material provinent dels diaris *El Periódico de Catalunya*, *Ara* i *Nació Digital*. Ho fem així perquè entenem que no hi ha diferències de tenor funcional, que sempre és informatiu (vegeu *supra*). La planificació és totalment preparada (i revisada) i el mode és escrit, de manera que el to és formal. Aquest fet, però, no implica que assumim que no es poden distingir registres entre els textos del mode escrit (vegeu *supra*). L'única diferència important per a la variació funcional és la que observem entre els articles sobre notícies –que inclouen *stories* (cf. 2.5.1)– i els d'opinió –que es basen en *comentaris* (cf. 2.5.1). Tot i així, valorem que aquesta característica no és suficient per establir un registre diferent per als articles d'opinió, atès que el nivell de preparació, el to i, en certa manera, el tenor funcional –no es pot dir que sigui el mateix el grau d'interacció que hi ha entre el redactor d'un editorial amb el lector i el que hi ha entre el conductor d'un programa amb l'audiència o un altre participant (vegeu els registres 4, 5 i 6)– són iguals a la resta d'articles dels diaris que hem seleccionat.

I en el cas dels mitjans de comunicació audiovisuals, les televisions, també hem inclòs els textos que Bassols (2000: 117) anomena “escrits per ser llegits pel receptor sense que cap veu en *off* n'acompanyi la lectura”, que considera que són els rètols dins de les notícies, els grafits de les imatges, les localitzacions dins dels mapes... A més dels “escrits per ser llegits pel receptor mentre se senten”, que és el cas de les traduccions que apareixen a sota la pantalla a mode de subtítols quan hi ha declaracions en altres llengües. Naturalment, de les ràdios no hem inclòs cap text perquè tan sols és possible el canal oral.

2) Escrit per ser dit [escrit per ser dit/preparat/formal/informatiu]

En el cas de la televisió, hem inclòs tots aquells textos que tenen una base escrita però que arriben al receptor pel canal oral, és a dir, són llegits pels periodistes. En primer lloc, tenim en compte els que Bassols (2000: 117) anomena “escrits per ser llegits en veu alta per un emissor que no surt en pantalla”, que són les veus *en off* dels corresponsals i els enviats especials, i les veus *en off* anònimes. Però també hem inclòs els “escrits per ser dits com si no fossin llegits per un emissor que surt en pantalla”, que són “escoltats com si fossin espontanis” i “acompanyen les aparicions en pantalla dels enviats especials durant les cròniques”. No establim diferències entre aquests dos tipus de textos perquè, com Bassols mateix reconeix, aquests conductors “empren un to solemne i decidit, una llengua estandarditzada, una espontaneïtat aparent gràcies a la lectura del *teleprompter*, i sobretot unes imatges de la ‘realitat’ que vénen a dir a cada un dels espectadors: ‘miri-ho vostè mateix’” (2000: 114). Des del punt de vista del to i de l'espontaneïtat, aleshores, no són gaire diferents aquests textos dels que emet una veu en *off* –vegeu Dolç i Teruel (1997: 37), que exposen les característiques de cadascun. Tot i així, cal tenir en compte, des del punt de vista de la planificació, que el periodista, quan llegeix del *teleprompter*, té un petit marge d'improvisació, perquè la locució té lloc en directe, a diferència de les veus en *off*, que se solen enregistrar prèviament. Segons Julià-Muné, en aquests textos “les errades solen ser esporàdiques i involuntàries, o de tipus ideolectal (provocades per un locutor determinat), i més freqüents en el nivell fonètic –el més vinculat a l'oralitat i que afecta tant la producció dels sons com l'entonació– que en el lèxic, morfològic i sintàctic” (2004: 28). És per aquesta raó, doncs, que no apliquem aquesta distinció, atès que els usos dubtosos afecten sobretot la sintaxi i el lèxic (vegeu 5.2.2 i 7.2).

En el cas de la ràdio, tant els textos executats oralment pels locutors com pels presentadors també els considerem d'aquest registre, perquè es llegeixen directament. Cal tenir present, però, la distinció que

practica Julià-Muné (2004: 27-28) entre els textos escrits per ser dits, propis dels conductors que llegeixen el *teleprompter*, i els de “la ràdio i les veus en *off* de TV, que llegeixen directament el text i que, per tant, són escrits per ser llegits. En els dos casos, doncs, són textos planificats i redactats, en general, amb un estil poc espontani”. Així doncs, com que des del punt de vista de la planificació no hi ha cap diferència significativa, no apliquem aquesta distinció.

3) Oral semiespontani informatiu (oral/semiespontani/formal/informatiu)

En aquesta categoria incloem els textos que són principalment orals, sense una base escrita, però que tenen una certa preparació darrere, sorgeixen a partir d'un guió, estan estructurats i planificats, però no redactats. Per aquest motiu són orals semiespontanis. Però el que els distingeix del registre 4, que també utilitza aquest mode, és que mantenen la mateixa formalitat que els dos anteriors i el tenor funcional també és informatiu, encara que puguin tenir una mínima interacció amb altres professionals, per exemple, quan el conductor d'un informatiu dona pas a un corresponsal que es troba fora dels estudis. En aquest cas el conductor faria servir el registre 2, perquè continua llegint el *teleprompter*; en canvi, el corresponsal, com que no llegeix directament, usaria el registre 3. Es tracta d'una interacció fingida, que es dona perquè aquest gènere periodístic ho estableix, però que no és real. Així, aquests textos són els que Bassols (2000: 117) anomena “dits sense suport escrit”, que són “les connexions en directe o el servei meteorològic”. En efecte, Dolç i Teruel (1997: 35) consideren que els presentadors del temps “són professionals permanents i relativament estables dels mitjans de comunicació i, per tant, en coneixen la proposta estàndard. La gran majoria l'apliquen estrictament amb un marge de formalitat”. També Julià-Muné (2004: 28) considera que la informació del temps conté textos en què “hi ha una preparació prèvia del missatge que s'ha de transmetre”. Aquest autor assenyala que el presentador no llegeix directament del *teleprompter*, però que s'aprèn el que ha de dir a partir d'un guió i que és menys formal que la resta de les informacions.

En el cas dels corresponsals o enviats especials, Dolç i Teruel (1997: 36) diuen que “intervenen més esporàdicament, en funció de l'actualitat del lloc on es produeix la notícia” i que en alguns casos pot ser que la urgència del moment els obligui a improvisar més del compte. De fet, com que el text no és preparat, sinó que es basa en un guió molt estructurat que aquests professionals s'aprenen abans de la connexió, la producció final no és revisada per cap assessor lingüístic. Julià-Muné (2004: 28) parla de les intervencions menys preparades i, de vegades, improvisades, en què “el grau de correcció i adequació lingüístiques disminueix”. Aquest fet es dona per raons diverses, com ara en el cas de les cròniques enviades per corresponsals de guerra, que és possible que no passin per la mà de cap assessor lingüístic perquè sovint “treballen en condicions poc satisfactòries”. Sigui com vulgui, el to i el tenor funcional sempre es mantenen en les situacions comunicatives descrites.

4) Oral semiespontani interactiu (oral/semiespontani/semiformal/interactiu)

Aquest registre es caracteritza principalment perquè el tenor funcional és interactiu, és a dir, els periodistes que el fan servir estableixen un diàleg real amb un receptor concret (que l'espectador veu o sent). Aquesta interacció, però, pot ser amb algun altre professional del mitjà o amb l'audiència en general (per exemple quan el conductor del programa mira a la càmera mentre parla), amb qui es busca una certa complicitat. Per aquest motiu, el to del registre és menys formal que els que hem vist fins ara, però no és informal del tot. A més, la planificació del text és parcial, perquè l'emissor es basa en unes idees pensades prèviament. És el registre dels magazins (informatius o d'entreteniment) que fan servir els conductors.

D'acord amb Bassols, el presentador d'aquesta mena de programes és la "veu última que ordena l'exercici de l'enunciació, és aquella que pren la paraula en nom de la institució, es presenta neutral i ens vol fer partícips del seu accés al món. El conductor, doncs, actua de mitjancer, de bard –diuen alguns" (1997: 44). Així, el discurs que produeix és semiespontani, perquè el té pensat prèviament: "La llengua juga amb l'espontaneïtat i la planificació". Cal tenir present que "els magazins són en general poc espontanis, estan basats en un guió ben elaborat que se segueix molt fidelment (...), llevat de casos de programes en directe (...), on la llengua espontània construïda a partir d'unes idees prèvies i determinades sorgeix en molts segments" (1997: 47), tal com passa amb el registre 5 (vegeu *infra*). Julià-Muné considera que els magazins –en aquest cas es refereix als radiofònics– es basen en l'espontaneïtat i la interacció. La primera s'aconsegueix "en la mesura que s'estableixen situacions en què domina el to col·loquial, que es va modelant segons els emissors i el contingut de les seccions dels programes". Aleshores, cal tenir en compte que els magazins també poden incloure textos de la varietat 6 (vegeu *infra*), sobretot tenint en compte que els conductors solen canviar freqüentment de registre: "Així, quan s'inicia el programa el grau de formalitat es manté en el seu punt més àlgid i hom percep que en la majoria dels casos es tracta d'un discurs oral que parteix d'un guió escrit, que es repeteix gairebé cada dia com a salutació d'inici de programa" (2000: 127-128).

Però, a banda dels magazins, la situació descrita també es reproduïx en els altres tipus de programa que tenen un caràcter més informal del nostre corpus. És el cas del "Tot Costa" de Catalunya Ràdio, especialitzat en l'àmbit esportiu, que es basa en un guió molt estructurat. És clar que els conductors utilitzen el mode oral semiespontani majoritàriament, perquè no llegeixen directament però tenen clar el guió elaborat prèviament. I aquest també és el cas del programa d'entreteniment de RAC1 "Tot és possible", en els moments en què la conductora presenta les diferents parts que conté. Tanmateix, com que té un to molt més distès i busca sobretot crear un clima amè i tracta qüestions del camp quotidià, la majoria de les interaccions no són d'aquest registre (vegeu la varietat 6).

5) Oral espontani (oral/espontani/semiformal/interactiu)

Aquest registre es caracteritza per l'espontaneïtat, és a dir, els textos que hi pertanyen no són preparats, sinó que es produeixen sempre amb un tenor funcional interactiu i improvisadament. Tanmateix, el que els distingeix del registre 6 és que mantenen una certa formalitat. És la varietat que fan servir els tertulians dels magazins, ja siguin radiofònics o televisius i informatius o d'entreteniment. El discurs d'aquest registre, doncs, té les característiques dels programes de la ràdio "Els Matins de Catalunya Ràdio", "El Món a RAC1" i "Tot Costa" quan el format és de tertúlia, d'acord amb el que exposa Rico (2009), que hem vist a 5.1.1. També és així en els magazins televisius quan la secció és una tertúlia. Si el conductor del programa respon espontàniament durant aquest espai, considerem aquell text d'aquest registre, perquè no representa un enunciat pensat amb antelació.

Aquest registre, l'anterior i el següent, com que es caracteritzen per l'espontaneïtat, contenen, d'acord amb Bladas (2009b: 33-34), un seguit de rutines de parla que tenen un ventall de funcions pragmàtiques molt ampli, "per bé que rarament tenen una finalitat estrictament informativa":

Com es pot veure, som davant d'un grup extraordinàriament heterogeni i formalment molt proper a les locucions i les frases fetes, però amb un component pragmàtic tan ric que, en realitat, semblen més pròximes a les interjeccions i als marcadors discursius. En tot cas, són formes que, juntament amb les parèmies (*Qui paga mana*) i els clixés (*La vida és dura*), eviten que el parlant hagi d'improvisar enunciats nous contínuament i resulten, doncs, extraordinàriament útils per al col·loquial, espontani per naturalesa. (2009b: 34)

6) Col·loquial mediatitzat (oral/espontani/informal/interactiu)

Aquest registre és el que es caracteritza principalment per la informalitat, és a dir, el que es fa servir en aquelles seccions dels programes que tenen un caràcter més distès i amè. A diferència del registre anterior, que també és espontani, oral i interactiu, no té un to formal com el dels tertulians. Ja hem vist que Rico (2009) especifica que pot ser que hi hagi tertúlies més disteses, que es basin en elements humorístics o que tractin qüestions poc serioses. Així, en els formats d'aquesta mena, considerem que el discurs pertany a aquest registre. Tal com hem indicat a propòsit del programa "Tot és possible", que majoritàriament compleix les característiques descrites, la presentadora té una estructura clara pensada, per la qual cosa, quan dona pas a una altra persona o exposa una qüestió que ha estat planificada, considerem que utilitza el registre 4. Ara, quan respon espontàniament a un convidat, a una trucada, etc., –excloent, tanmateix, aquelles fórmules que poden estar memoritzades com els tractaments o les salutacions– classifiquem aquells enunciats en aquest registre, atès que són plenament espontanis i d'un to informal. El mateix es pot dir dels magazins radiofònics i televisius quan els conductors responen espontàniament durant una secció informal (sobretot depenent del camp). I també dels col·laboradors habituals de programes que són majoritàriament d'entreteniment, com "Versió RAC1", que tenen un to informal perquè fan servir elements humorístics, paròdies, etc. En el cas del magazín televisiu "Tot es mou", que ja hem vist que conté algunes seccions d'un to més distès i informal (cf. 5.1.1), quan els conductors produeixen un enunciat espontàniament considerem que fan servir el registre 6.

Cal tenir present, però, el que adverteix Bassols quan parla del registre col·loquial mediatitzat, que té una certa heterogeneïtat: "Pel que fa a la formalitat, les diferències són de grau. El registre col·loquial, tot i que no arriba a la informalitat de la llengua vulgar, es caracteritza per la poca formalitat, per l'adopció de solucions fonètiques, morfosintàctiques i lèxiques informals" (2009: 17). Així, atès que la informalitat també presenta diferents graus, tampoc no podem afirmar que la mena d'enunciats que considerem del registre 6 compleixin tots les mateixes característiques. De fet, aquesta autora (2009: 19) es fixa també en les diferències entre el registre informal de l'estàndard oral i el col·loquial mediatitzat, i destaca que el mateix llibre d'estil de TVC expressa que hi ha diversos registres col·loquials (cf. 3.1.2).

En tot cas, com ja hem advertit moltes vegades, la nostra recerca centra l'atenció en els registres que tenen el tret *+formal*, per la qual cosa, creiem que no podem trobar usos dubtosos en aquesta mena de situacions comunicatives (cf. 3.1.2). Així doncs, no són rellevants aquestes diferències en la present investigació. El que és important és destriar la resta de registres, més formals, d'aquest. Vistes les dificultats, ens podem valdre de la detecció de certs trets que són característics de la llengua oral col·loquial, com ara proposa Bladas (2009). Aquest autor, a més, destaca que la transcripció, el mètode que fem servir en aquesta recerca (vegeu 5.2.2), és un bon recurs per detectar enunciats del registre col·loquial, junt amb l'entonació de la frase.

A la taula de sota especificuem els professionals que poden produir enunciats de cada tipus de registre, a més dels programes en què els podem trobar:

Registre	Emissor/suport del text	Mitjà de comunicació i programes/seccions
1. Escrit	<ul style="list-style-type: none"> - Redactor d'un article de la premsa - Text sobreimprès en pantalla (càiron)¹⁸⁰ - Subtítols 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: tots els programes - TVE: tots els programes - EP: totes les seccions - Ara: totes les seccions - ND: totes les seccions
2. Escrit per ser dit	<ul style="list-style-type: none"> - Conductor d'un informatiu televisiu - Veu en <i>off</i> que exposa una notícia en un telenotícies, que sol estar gravada prèviament - Conductor d'un informatiu radiofònic - Locutor d'un informatiu radiofònic - Presentador d'un magazín llegint del <i>teleprompter</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: "TN", "Els Matins" - TVE: "L'Informatiu" - CR¹⁸¹: "Els Matins de CR" i "Catalunya Migdia" - RAC1¹⁸²: "El Món a RAC1" i "14-15"
3. Oral semiespontani formal	<ul style="list-style-type: none"> - Corresponsal amb qui es connecta que es troba fora dels estudis centrals dins un informatiu televisiu o radiofònic - Presentador de la secció del temps d'un informatiu o magazín 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: "TN", "Els Matins" - TVE: "L'Informatiu" - CR: "Els Matins de CR" i "Catalunya Migdia" - RAC1: "El Món a RAC1" i "14-15"
4. Oral semiespontani interactiu	<ul style="list-style-type: none"> - Presentador d'un magazín quan condueix el programa (sempre que no sigui una intervenció espontània) o quan entrevista un convidat - Corresponsal que connecta fora de l'estudi en un magazín - Conductor d'un programa d'entreteniment esportiu radiofònic 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: "Els Matins" i "Tot es mou" - TVE: "El Debat" i "Ara i aquí" - CR: "Els Matins de CR", "Tot Costa" i "Estat de Gràcia" - RAC1: "El Món a RAC1", "Tot és possible" i "Versió RAC1"
5. Oral espontani	<ul style="list-style-type: none"> - Tertulià d'un magazín o programa d'entreteniment esportiu - Presentador d'un magazín o programa d'entreteniment esportiu quan contesta improvisadament un tertulià 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: "Els Matins" i "Tot es mou" - TVE: "El Debat" i "Ara i aquí" - CR: "Els Matins de CR", "Tot Costa" i "Estat de Gràcia" - RAC1: "El Món a RAC1", "Tot és possible" i "Versió RAC1"
6. Col·loquial mediatitzat	<ul style="list-style-type: none"> - Conductor d'un magazín d'entreteniment o programa esportiu en seccions informals quan parla espontàniament - Tertulià d'un magazín d'entreteniment en seccions informals - Col·laborador d'un magazín d'entreteniment 	<ul style="list-style-type: none"> - TV3: "Tot es mou" - TVE: "Ara i aquí" - CR: "Tot Costa" i "Estat de Gràcia" - RAC1: "Tot és possible" i "Versió RAC1"

taula 4: material del corpus per registres

¹⁸⁰ Fem servir el criteri de l'*ésAdir* per referir-nos als rètols o subtítols televisius. Vegeu: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/cairon> [consulta: 12-11-19].

¹⁸¹ En alguns moments puntuals poden aparèixer enunciats que pertanyen a aquest registre o al 3 a la resta de programes de l'emissora, que no són informatius ("Tot Costa" i "Estat de Gràcia"), perquè contenen fragments amb notícies del dia.

¹⁸² En alguns moments puntuals poden aparèixer enunciats que pertanyen a aquest registre o al 3 a la resta de programes de l'emissora, que no són informatius ("Tot és possible" i "Versió RAC1"), perquè contenen fragments amb notícies del dia.

Aquesta taula, doncs, ens serveix per classificar, segons l'origen del text, a quin registre pertany cada enunciat (vegeu 5.2.2). Com es pot veure, un mateix emissor pot fer servir varietats diferents, segons la situació comunicativa. Ara, cadascun n'utilitza unes de determinades (i no totes), perquè, per exemple, al programa "Els Matins" de TV3 no s'utilitza el col·loquial mediatitzat, o a "L'Informatiu" de TVE no hi podem trobar l'oral espontani.

Per acabar, cal deixar clar que no ens fixem en les particularitats que presenta cada mitjà de comunicació respecte de l'aparició dels usos dubtosos en les diverses varietats funcionals, atès que, com hem indicat a 5.1.1, els programes són prou diversos i no hi ha un equilibri des d'aquest punt de vista. El que analitzem és en quins registres apareixen els usos dubtosos, independentment de quin mitjà sigui: tenim en compte la globalitat del material del corpus. Ara, sí que exposem, perquè es pot veure a l'annex 2 mateix, quants usos dubtosos de cada han aparegut als diferents mitjans, perquè ens interessa veure si hi són presents a tots, però no ens centrem en la quantitat –per bé que sí que ho fem constar en una taula perquè és informació d'interès (vegeu 5.2.2)–, sinó en el fet que hi hagin aparegut o no.

5.2 CASOS DEL CORPUS

5.2.1 Selecció dels casos considerats usos dubtosos

Aquesta recerca ha constatat de dues etapes per delimitar el fenomen dels usos dubtosos, l'essència teòrica dels quals hem vist al capítol 3. En primer lloc, hem fet una revisió de com tracten el nostre objecte d'estudi els llibres d'estil dels mitjans de comunicació (vegeu 6.1) i les diferents obres especialitzades en llenguatge periodístic (vegeu 6.2), per tal d'establir una caracterització i una classificació dels usos dubtosos (vegeu el capítol 7). En segon lloc, hem analitzat dotze usos dubtosos que hem seleccionat del nostre corpus, que veurem als capítols del 8 a l'11.

Primerament, cal que especifiquem quin criteri hem fet servir per seleccionar els llibres d'estil que hem consultat per a l'anàlisi del fenomen que estudiem. D'entrada, hem pres en consideració tan sols llibres d'estil de mitjans de comunicació, i no pas d'empreses d'altres sectors o d'organismes públics, atès que el nostre objecte d'estudi és característic del llenguatge periodístic i la recerca en general està adscrita a aquest àmbit. També val a dir que, com que el nostre corpus es compon de material de mitjans de comunicació amb llengua vehicular catalana, hem seleccionat tots els llibres d'estil públics dels mitjans més coneguts als Països Catalans. Tanmateix, com que una de les nostres hipòtesis (cf. 1.4) és que en molts casos les llengües a què el català està subordinat, sobretot al castellà i l'anglès, exerceixen una pressió cap a aquesta llengua, hem tingut en compte aquells llibres d'estil més reconeguts de l'àmbit espanyol i anglès (vegeu 6.1).

Cal tenir en compte la dinàmica dels periodistes que treballen en mitjans de comunicació catalans. Solen redactar els textos (o preparar-se els guions) a partir de comunicats de premsa i teletips¹⁸³, que és possible que arribin escrits, majoritàriament, en castellà o anglès, perquè provenen d'agències de comunicació establertes fora dels Països Catalans –per exemple EFE o Reuters (vegeu 6.1). Per aquest motiu afirmem que aquestes llengües exerceixen una influència molt forta en el català –a banda de la situació de subordinació que ja hem indicat en diverses ocasions (cf. 2.1.1, 2.4 i 4.2). Per tant, tenint en compte la pressió per publicar la informació o altres factors humans, és possible que molts dels usos dubtosos que recollim en el nostre corpus sorgeixin pel que anomenem *interferència directa*, és a dir, perquè es copia un terme present en una altra llengua que no té una equivalència exacta en la nostra, per mitjà del calc, del préstec o més possibilitats (cf. 3.2.3). Ara, també pot ser que una forma que també és dubtosa en una altra llengua (perquè una obra especialitzada en periodisme així ho assenyalava) es tradueixi al català, de manera que també s'ha de considerar dubtosa en català. En aquests casos parlem d'*interferència indirecta*¹⁸⁴. Aleshores, els casos que recullen els llibres d'estil del castellà i l'anglès, si tenen un equivalent en català que no difereixi des del punt de vista lèxic o gramatical, els podem considerar, a priori, també susceptibles de ser usos dubtosos en català, a l'espera del resultat de la nostra anàlisi. Per posar-ne un exemple, podem parlar del cas de la preposició composta *des de*, que recullen sis llibres d'estil i tres obres especialitzades en llenguatge periodístic de l'àmbit espanyol (cf. 9.1.2). Atès que les funcions de *desde* (del castellà) i de *des de* (català) són a grans trets semblants, les tractem al mateix

¹⁸³ Cal advertir que l'ús del terme *teletip* en periodisme parteix d'una metonímia (cf. 3.3.2) a partir del sentit que ofereixen les obres lexicogràfiques. La definició de l'Enciclopèdia catalana és: "Aparell de telegrafia ràpida, amb impressió simultània, a l'aparell receptor, del missatge transmès" (vegeu: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0145365.xml> [consulta: 17-1-20]). Fins i tot una obra com el *Diccionari bàsic de la comunicació* (Domènech Zornoza, 2002: 122) conté aquest sentit i no pas el que es fa servir habitualment –un exemple del qual podeu trobar en aquesta mateixa tesi a l'apartat 6.1.2 en la citació literal que aportem del diari *Avui*–, que no fa referència a l'aparell sinó al text en si; com hem advertit, pel mecanisme de la metonímia.

¹⁸⁴ Vegeu Zaldívar (2017: 166-167), que exposa que les unitats fraseològiques (vegeu també 5.3) se solen traduir per defecte paraula per paraula. En aquest cas, encara que aquest autor no faci servir el nostre terme, també podríem parlar d'*interferència indirecta*, perquè una col·locació present al castellà té lloc en català seguint el mateix paradigma.

nivell i, en cas que hi hagi alguna qüestió que sigui diferent, l'especifiquem com pertoca, per exemple citant obres gramaticals o normatives del castellà (vegeu 5.2.2).

D'una altra banda, cal tenir ben present que no és la voluntat d'aquesta recerca comprovar si els mitjans de comunicació que hem seleccionat segueixen les indicacions dels seus llibres d'estil en relació amb els usos dubtosos. En primer lloc, perquè hi ha alguns dels que hem tingut en compte que no tenen un llibre d'estil públic (RAC1, *Ara i Nació Digital*), per la qual cosa no és possible fer aquesta comprovació. En segon lloc, perquè el fet que anem a buscar el nostre objecte d'estudi als llibres d'estil és perquè, com hem explicat a 3.1.1, són les obres més especialitzades en llenguatge periodístic i que a priori prescriuen les opcions estilístiques adequades per al llenguatge periodístic. Tot i així, també hem seleccionat alguns estudis o escrits que han elaborat autors que tenen una trajectòria consolidada en l'anàlisi de la llengua d'aquest àmbit. Aleshores, el que hem avaluat és el llegat d'aquestes obres en conjunt, però no pas casos de mitjans concrets, atès que l'objectiu de la recerca és caracteritzar un fenomen que hem observat en el llenguatge periodístic en general.

Durant la fase de buidatge dels llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic per saber com tracten el fenomen estudiat també hem anat anotant tots els casos que compleixen les característiques dels usos dubtosos (que veurem a 7.1). A més, cal observar que tant els llibres d'estil com les altres obres se solen referir al nostre objecte d'estudi per mitjà d'un seguit de termes (*fórmula estereotipada, clixé, mot crossa...*), que analitzem detingudament a 5.3. Així, la referència per buidar el corpus ha estat aquesta llista de casos anotats, és a dir, hem anat a cercar-los en els textos periodístics del corpus. Tanmateix, els casos observats poden haver estat detectats per aquesta mena d'obres o poden no aparèixer en cap. O sigui, no solament hem tingut en compte les formes que recullen els manuals d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic, sinó també les que satisfan les condicions fixades a 7.1. Un cop analitzades, hem comprovat per a cada cas si les compleixen o no.

El fet que més d'un periodista o col·laborador faci servir una forma que analitzem en aquesta recerca és un indicador per considerar-la dubtosa, atès que demostrarà que hi intervenen els fenòmens de l'acomodació lingüística i l'argot (cf. 3.4). Com hem vist, els usos dubtosos sorgeixen a partir d'una innovació, que pretén ser original i el periodista que fa servir aquesta forma nova vol causar una bona impressió, seguint el patró del *foregrounding*. Així, el factor de la diversitat de les veus és important per decidir fins a quin punt una forma concreta que compleix les característiques i que observem repetidament en el corpus ha passat a ser un ús dubtós i ha començat a substituir una forma vigent, genuïna i admesa, mitjançant el *parallelism*. Com que un dels recursos per innovar que té el periodista és la metàfora, serà possible que una sola persona faci servir una forma que podríem jutjar dubtosa i que no ha detectat cap llibre d'estil ni obra de referència de llenguatge periodístic. En aquest cas, si només la fa servir una persona en concret, aquella forma no es pot considerar dubtosa. Tanmateix, si es tornés a fer una observació al cap d'un temps, podria ser que ja es pogués jutjar així, perquè seria possible que s'hagués acabat escampant, atès que el fenomen que estudiem és dinàmic, canvia permanentment. El llenguatge periodístic permet que es posi en circulació una forma que emet un periodista i que s'acabi escampant. Però l'haurem de considerar dubtosa justament quan sigui present en enunciats emesos per diferents periodistes, i no si és un tret estilístic d'una sola persona, tal com exposa Enkvist:

Pero la identificación del estilo con la expresión individual nos lleva ante dos dificultades. Primero, algunos rasgos calificados generalmente como estilísticos no son de ningún modo individuales, sino que son compartidos por grupos de variados tamaños. Sin duda que la falta de rasgos individuales puede servir como marca de fábrica de ciertas categorías estilísticas. En textos oficiales y científicos, por ejemplo, el autor suele buscar –y normalmente lo consigue– el desaparecer por completo. En una

teoría general del estilo –frente al estudio ad hoc de un autor individual– sería ir en contra del uso establecido y de la utilidad lingüística el excluir los estilos de grupo. (1979: 39)¹⁸⁵

D'aquesta manera, a l'hora de fer l'anàlisi dels casos observats ens basem en el criteri quantitatiu, és a dir, en la freqüència d'aparició d'aquella forma en el nostre corpus, per tant, seleccionem els que han aparegut més vegades. Tal com veurem a 7.2, hem establert quatre categories d'ús dubtós i hem triat els tres casos amb més ocurrències de cadascuna, per tal de posar un límit en la nostra anàlisi. Tal com hem explicat a 1.3, aquesta recerca pretén caracteritzar el fenomen dels usos dubtosos, i els casos que analitzem serveixen per exemplificar-los, però deixem per a recerques posteriors l'anàlisi de les formes que potencialment compleixen les condicions del nostre objecte d'estudi (vegeu el capítol 14 i l'annex 1).

Cal tenir en compte dos factors que depenen del fet que treballem a partir d'un corpus. Primerament, pot ser que hi hagi hagut contextos (vegeu 5.2.2) que s'hagin destacat, perquè el pes dels diferents camps que hem fixat per a l'anàlisi està determinat per la dinàmica de l'actualitat. Per exemple, a la segona setmana de juny hi va haver una notícia que va tenir molta transcendència, i que va centrar l'atenció durant dies de la majoria dels programes: la trobada entre Kim Jong-un i Donald Trump a Singapur. Aquest fet, a banda de fer pujar el nombre d'enunciats que es poden subscriure al camp d'internacional, ha fet disparar l'aparició de l'ús dubtós de *líder* (vegeu 8.1). També val a dir que durant les dues setmanes de juny analitzades hi va haver una moció de censura del PSOE al govern del PP d'Espanya, fet que va tenir molta transcendència i també va fixar l'atenció dels mitjans. A més, com que el PSOE va assumir el govern, durant dies hi va haver inquietud per saber quins en serien els ministres, fet que va comportar que l'ús dubtós de *nom* hagi tingut un pes tan important que l'ha fet entrar a l'anàlisi (vegeu 11.1). En canvi, que no hagin tingut espai en el corpus situacions determinades ha significat que una forma dubtosa que podria aparèixer sovint als mitjans de comunicació hagi tingut poques ocurrències, de manera que ha estat recollida però exclosa de l'estudi per poca freqüència d'aparició.

En segon lloc, el fet que darrere dels mitjans de comunicació analitzats hi hagi un equip d'assessorament lingüístic ha pogut contribuir a evitar l'aparició de les formes que, precisament, es recullen als llibres d'estil com a dubtoses. El cas més paradigmàtic que ho demostra és el del verb *finalitzar*, que tracten deu llibres d'estil i dues obres especialitzades en llenguatge periodístic –per tant, és molt probablement dubtosa (vegeu 6.1)–, però tan sols apareix quatre vegades al nostre corpus (vegeu l'annex 1). Tanmateix, aquest fet no impedeix que hàgim de considerar dubtós aquest verb, atès que, a priori, podria complir totes les condicions que exposem a 7.1. Així, cal tenir en compte que en els registres 1 i 2, els que estan totalment planificats, l'equip d'assessorament lingüístic pot haver-se encarregat d'eliminar usos dubtosos, atès que en alguns casos són condemnats en els llibres d'estil del mateix mitjà (o l'assessor té en compte criteris propis o del seu coneixement de la matèria), mentre que en les altres varietats de text no és tan possible aquest control –si més no prèviament, però sí que es pot fer un seguiment a determinats emissors per ajudar-los a incorporar certs aspectes lingüístics (vegeu Nogué, Bladas i Payrató, 2010).

¹⁸⁵ Per aquest motiu, anem al costat de cada enunciat que recollim quin és el periodista que ha fet servir l'ús dubtós. Si es dona el cas que un sol periodista utilitza molt una forma però no la diu ningú més, pot passar que n'hi hagi moltes ocurrències, però no es pot considerar a priori un ús dubtós perquè és una opció estilística personal, i no d'argot periodístic (cf. 3.1.1 i 3.4.2). En el cas dels enunciats l'emissor dels quals no sabem el nom (càirons, textos sobreimpresos, titulars...), els considerem anònims, i així ho especifiquem a l'anàlisi (cf. 5.1.2).

5.2.2 Anàlisi dels casos

A continuació, especifiquem com hem estructurat l'anàlisi de cadascun dels dotze casos, que segueixen tots el mateix patró. En el primer apartat revisem com tracta aquell cas la normativa, que recordem que, tal com hem vist a 4.1, el català disposa de dos organismes oficials: l'Institut d'Estudis Catalans i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (cf., però, 4.1, per al cas de les Illes Balears). Així, ens fixem en els dos diccionaris normatius del català: el DIEC 2 i el DNV, que es poden trobar en línia (cf. 1.7). En algunes ocasions també revisem les gramàtiques de les institucions esmentades (cf. 4.1), atès que alguns dels casos no són lèxics, sinó gramaticals (vegeu 7.2).

En el segon apartat exposem quins són els llibres d'estil i les obres especialitzades en periodisme que recullen aquell cas, fixant-nos a més en la manera com el tracten. Aquesta informació ens serveix per delimitar i després comparar a la conclusió de cada cas quins són els contextos (vegeu *infra*) que s'hagin detectat. Per completar aquesta informació, en el tercer apartat revisem què diuen de la forma dubtosa les obres de referència sobre llengua catalana que no s'adscriuen a l'àmbit periodístic. Parlem del GDLC, el *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana*, la GCC, diccionaris de sinònims, monografies sobre qüestions gramaticals o lèxiques, etc. Tenint en compte la diferència entre la norma prescriptiva i l'objectiva (cf. 2.3.1), és cabdal que ens fixem en aquesta mena d'obres, perquè aporten una informació molt valuosa a l'hora d'examinar el funcionament d'una forma concreta.

En el quart apartat exposem en una taula diverses dades d'interès sobre cada cas. En primer lloc, determinem el nombre d'enunciats que hem recollit, a més de la quantitat d'ocurrències, tenint en compte que en una mateixa oració hi pot haver més d'una vegada l'ús dubtós que analitzem (vegeu *infra*). També incloem la distribució dels enunciats en cadascun dels set mitjans de comunicació que hem previst en el corpus, atès que hem volgut comprovar si la forma dubtosa en qüestió es replica en diferents mitjans. A més, afegim una dada significativa: anotem els emissors que fan servir aquell ús dubtós tres vegades o més, atès que en alguns casos hi ha periodistes o col·laboradors habituals que l'utilitzen d'una manera destacada respecte de la resta. Finalment, ens fixem en la variació funcional: determinem quants enunciats tenim, d'una banda, en els sis registres diferents i, d'una altra, en els nou camps (cf. 5.1.2).

El cinquè apartat el dediquem a l'anàlisi pròpiament de cada cas. En primer lloc, cal especificar que el nostre corpus consta d'enunciats que contenen formes que compleixen les característiques del nostre fenomen d'estudi. Així, és necessari deixar clar què entenem per *enunciat*, i podem començar per distingir-lo de l'*oració*. Vegem què en diu Hernanz:

L'ambivalència que ha presidit al llarg de la tradició gramatical la definició d'oració –com una unitat caracteritzada en funció de criteris sia nacionals, sia gramaticals– reflecteix dos enfocaments difícilment conciliables que manegen conceptes de naturalesa molt diferent. L'esmentada unitat és concebuda en el primer cas com una entitat mancada d'un patró sintàctic uniforme lligada al discurs, mentre que en el segon –semblantment al que s'esdevé amb la resta d'unitats gramaticals– constitueix un *model*, resultat d'un procés ineludible de simplificació i esquematització de les emissions lingüístiques concretes –els *enunciats*– derivades de l'ús individual de la llengua. (2008: 1.003)

Per aquestes paraules, doncs, es pot deduir que hi ha una frontera molt fina entre tots dos conceptes, i que depenent de l'àmbit d'estudi val més fer servir o l'un terme o l'altre. Payrató (1996: 78) també es fixa en aquesta distinció i relaciona l'oració al text i l'enunciat al discurs (que és el text lingüístic estudiat d'acord amb les condicions de producció). Per aquesta raó, creu que l'estudi dels enunciats "ha portat a l'establiment d'un camp de recerca interdisciplinari anomenat habitualment *anàlisi del discurs*". A banda, Payrató (1996:78), a partir d'Edmonson, elabora un esquema en què diu que l'oració no té relació amb

l'ús i, en canvi, l'enunciat sí. Aleshores, tenint en compte que les característiques de la nostra recerca, creiem que és més oportú parlar d'enunciats¹⁸⁶. A més, com que el nostre corpus està compost en gran part per material oral –que, encara que parteixi d'un text escrit com en el registre 2 (cf. 5.1.2), arriba al receptor pel canal oral–, tret de la premsa, té sentit que ens decantem per aquest concepte, tenint en compte el següent: “El producte oral creat per un parlant es pot desglossar en *enunciats*, equivalents en certa mesura, en la parla, a les oracions o unitats gramaticals bàsiques de l'anàlisi de la competència” (Payrató, 1996: 103).

En la nostra anàlisi considerem que un enunciat és aquella part del text que hi ha entre un punt i un altre. En el cas del mode escrit (el de la premsa), que equival al registre 1 (cf. 5.1.2), aquesta qüestió no és gens conflictiva. Ara, per a l'oral, cal fer alguns aclariments. D'acord amb Bladas, “resulta impossible traslladar al paper tot el que es diu i tot el que succeeix en qualsevol situació comunicativa, o bé perquè hi ha massa informació a compilar o perquè la transcripció resultant acaba sent un text massa complex i feixuc de llegir”. Per aquesta raó, diu que el transcriptor “sempre es veurà obligat a triar la informació lingüística i/o contextual que inclourà en el text i inevitablement influirà en la realitat que l'analista —no sempre el mateix transcriptor— estudiarà amb més detall” (2009a: 74). Per tant, cal tenir present que, segons les característiques de la recerca, s'haurà d'adaptar el mètode de transcripció a l'objectiu que es proposi. De criteris per a transcriure text del pla oral a l'escrit n'hi ha diferents, que es poden trobar a Bladas (2009a), a Payrató (1995), a Mestres (2003)... Precisament, aquest darrer autor determina fins a vint tipus de transcripció diferents (Mestres, 2003). Nosaltres hem tingut en compte aquestes obres, però hem elaborat el nostre propi criteri: en aquesta recerca ens interessa examinar enunciats que continguin usos dubtosos i necessitem la informació contextual suficient.

En el pla oral, doncs, caldrà fixar-se bé en la prosòdia de l'emissor, que pot anar fent pauses durant el discurs –per exemple perquè s'entrebanca o perquè un altre interlocutor l'interromp, és a dir, hi ha un encavalcament (vegeu Bladas, 2009a: 99)– i, de vegades, no és clar del tot si hi ha una pausa forta (representada per un punt) o una de més senzilla (que es pot representar o bé amb un punt i coma o bé amb una coma). En definitiva, hem tingut en compte el que diu Mestres: “Tanmateix, si hi pensem una mica, ens adonem que, per exemple, els signes de puntuació no coincideixen exactament amb les pauses del discurs oral i que les unitats de la llengua oral (basades en l'entonació sobretot) no equivalen a la llengua escrita (l'oració)” (2003: 73).

En qualsevol cas, sempre hem intentat respectar al màxim la prosòdia de l'emissor, però encara hem tingut més en compte el fet que es pogués entendre el context (vegeu, però, *infra*) d'aquell enunciat. Quan ha calgut per facilitar la comprensió i determinar els elements contextuais imprescindibles hem posat entre claudàtors aquells mots o frases necessaris. I, tant en el cas de la premsa (el mode escrit) com en el dels mitjans audiovisuals, hem afegit entre claudàtors també aquells enunciats previs o posteriors que hagin calgut per aclarir aspectes contextuais per entendre el missatge. Fins i tot, en alguns enunciats de l'anàlisi ha calgut explicar amb més detall la notícia en conjunt, és a dir, el discurs (que és l'element supraoracional de més abast que un enunciat segons Payrató). En qualsevol cas, hem donat sempre que ha estat necessari per a examinar el funcionament d'un ús dubtós en una frase tota aquella informació necessària, que d'altra banda hem pogut recuperar sempre que ha calgut en el material que hem recollit del corpus (cosa que el lector també pot fer). A banda, cal destacar que els elements no acceptats per la normativa (que no són objecte d'estudi en aquesta recerca) els hem marcat amb un *sic* entre claudàtors o, si es tracta d'interferències lèxiques del tipus de *bueno* o *vale* (vegeu, per exemple, Badia *et al.*, 2004), els hem fet constar en cursiva. També remarquem que, atès que no és un punt de vista necessari per a

¹⁸⁶ En canvi, Hernanz (2008), com que estudia el llenguatge des d'un punt de vista estrictament gramatical, es decanta per *oració*.

l'anàlisi, no hem tingut en compte els aspectes (i, per tant, les errades) fonètics, és a dir, que no s'ha fet transcripció fonètica (vegeu Bladas, 2009a: 34).

Així doncs, hem utilitzat la transcripció que consisteix en l'adaptació ortogràfica, atès que, d'acord amb Bladas (2009a: 41-42), "no sol entorpir gaire la lectura" –tot i que també "exigeix establir des de bon principi uns criteris clars per reproduir amb un mínim de coherència les formes no estàndards que trobem" (vegeu *supra*). Així, aquest sistema ens pot permetre detectar amb més exactitud els usos dubtosos, però també per ajudar a classificar els enunciats segons el registre, atès que és la manera més fidedigna per donar compte de la variació funcional:

Si la transcripció és mínimament acurada, de ben segur que hi descobriren un bon grapat d'estratègies lingüístiques comunicatives que d'altra manera els passarien inadvertides, tot i emprar-les diàriament en les seves converses particulars, i seran conscients dels falsos començaments, de les autocorreccions i dels encavalcaments que es produeixen al llarg de la interacció. Alhora, la transcripció ajudarà a entreveure les condicions de producció que, en darrer terme, expliquen per què ens decantem per unes solucions lingüístiques i no unes altres: per què fem servir, per exemple, *casa* i no pas *domicili* quan parlem del lloc de residència d'algú o per què preferim la parataxi en comptes de la subordinació. Tota transcripció, doncs, més que una tirallonga d'oracions més o menys lligades entre si, és sobretot el reflex –encara que parcial– d'una situació comunicativa concreta, amb tots els condicionants que imposa als parlants i totes les possibilitats que ofereix. (Bladas, 2009b: 23)

A banda del sistema que hem fet servir per recollir els enunciats, cal que aprofundim encara en una altra qüestió, que és fonamental per a la nostra recerca: què entenem per *context*. Tenint en compte que un ús dubtós representa una desviació de la norma objectiva, veiem que justament la tendència de l'estilística és "hacer explícito el papel de las frecuencias y del análisis estadístico", perquè "nos permite formalizar la diferencia existente entre lo usual y lo no usual" (Enkvist, 1979: 42). I és que, per aquest autor, si l'estil és un conglomerat de probabilitats contextuals (cf. 3.1.1), l'anàlisi estilística "puede ocuparse directamente de comparaciones de frecuencias de elementos lingüísticos en normas relacionadas contextualmente. La meta del análisis lingüístico es hacer un inventario de los indicadores de estilo y una explicación acerca de su desarrollo contextual" (1979: 55). Per aquesta raó, la tasca principal de l'anàlisi en cada cas és determinar en quins contextos apareix aquella forma.

Tal com hem indicat a 3.1.2, cal distingir clarament la situació comunicativa –que causa que l'emissor es decanti per un registre o l'altre (els sis que hem determinat a 5.1.2 en aquesta recerca)– del context, entès com una representació mental que es fa el parlant d'un acte comunicatiu. Segons Van Dijk, algunes de les característiques del context entès d'aquesta manera són:

- They are stored in episodic memory.
- They are personal, unique and subjective.
- They are based on and instantiate sociocultural knowledge and other socially shared beliefs.
- They may feature opinions and emotions about the ongoing event or its actions and participants.
- They represent specific (communicative) events.
- If they are interesting they may serve as the basis of future discourses: we may tell stories about our earlier communicative experiences.
- They are dynamic and ongoingly updated during interaction, speaking/writing, listening/reading or communication.
- They control ongoing verbal (inter)action and adapt it to its social environment. (2008: 71)

Per resumir les paraules d'aquest autor i d'acord amb el que hem vist a 3.1.2, es podria dir que el context és una representació que l'emissor es fa d'un esdeveniment comunicatiu específic que té emmagatzemat a la memòria, que és subjectiu però alhora compartit per la comunitat de parla i que

determina la selecció dels elements lexicogramaticals que apareixen a l'enunciat. És a dir, condiciona quins elements estilístics apareixeran: "It is one thing to claim that context models control many properties of discourse, such as their style, and quite another to formulate the exact mental steps or processes by means of which such control effectively takes place" (Van Dijk, 2008: 73). Per tant, mirem d'establir en l'anàlisi cadascun dels diferents contextos en què detectem un ús dubtós, atès que aquest punt de vista ens pot ajudar a entendre per què el periodista tria l'element dubtós (*foregrounding*) abans que el més habitual (*automatization*) (cf. 3.2.1).

En aquesta recerca, doncs, cal que utilitzem amb cura el terme *context*, per destriar aquest concepte dels usos amb què habitualment es fa servir. Aleshores, és pertinent que comprovem la definició d'aquest terme. En aquest cas recorrem a la del GDLC perquè és més completa que la del DIEC 2 i el DNV. La primera acceptió és la més genèrica: "Conjunt d'idees i de fets continguts en un escrit o en un discurs que permeten determinar el sentit d'un fragment, una frase o un mot que hi apareixen", i l'exemple és: "Treure una paraula del context". Ara, en l'acceptió 1.3 i 1.4 es complementa el terme *context* de la següent manera:

- **Context lingüístic:** "Per oposició a context situacional, conjunt d'elements lingüístics que precedeixen i segueixen un determinat enunciat". Per tant, usem aquesta expressió per fer referència a aquells elements contextuais que, des del punt de vista lingüístic (és a dir, una preposició, un verb, etc.), poden ajudar a determinar la funció d'una forma (en el nostre cas l'ús dubtós) a l'enunciat.
- **Context situacional:** "Per oposició a context lingüístic, conjunt d'elements extralingüístics que envolten la producció i la recepció d'un text". Aleshores, atès que en aquest cas es tracta de factors que no pertanyen a l'àmbit lingüístic, sinó a la situació comunicativa, concloem que aquesta expressió fa referència a aquells aspectes que la determinen, que tenen a veure amb el camp, el mode, el tenor i el to (cf. 3.1.2 i 5.1.2).

Aleshores, convé aclarir que a l'anàlisi fem servir aquests dos termes quan és necessari, però que quan fem servir *context* sense especificar res més volem fer referència a la representació mental que es fa el parlant. Com hem vist a 3.3.1, un ús dubtós és una innovació a partir d'un significat perifèric, que per mitjà del *parallelism* apareix diverses vegades als mitjans de comunicació, es va repetint. La productivitat d'aquesta forma comporta que aparegui en diverses situacions. Així doncs, és lògic pensar que els contextos que detectem en realitat són diversos sentits que ha acabat adquirint aquella forma. Tanmateix, remarcem que el fet de delimitar contextos és més útil per a l'anàlisi, perquè permet distingir més bé la utilitat de la forma en la dinàmica dels mitjans de comunicació. Aquesta distinció, doncs, permet destriar quines funcions ha adquirit l'ús dubtós, és a dir, la utilitat que hi troba el periodista per satisfer les necessitats comunicatives.

En l'anàlisi dels casos, els diferents contextos que detectem els numerem i els subdividim, seguint la mateixa dinàmica dels diccionaris amb les accepcions i subaccepcions, perquè sigui més pràctic identificar-los, malgrat que advertim que no es tracta estrictament de sentits diferents i prou. En alguns casos, podem considerar que un ús dubtós ha adquirit un nou significat, fet que especifiquem degudament, i en uns altres pot ser una situació comunicativa com ara quan un conductor dona pas a un corresponsal (vegeu 9.1.5). En síntesi, la divisió dels contextos que hem practicat és pensada per a l'anàlisi, de manera que hem agrupat els enunciats que contenen un ús dubtós concret depenent de diversos factors, sobretot basant-nos en la funcionalitat d'aquella forma per al periodista a la frase (atès que el context és una representació mental). Així, cadascun és definidor d'un aspecte –com pot ser ara que el mot analitzat aparegui dins una fórmula estereotipada (vegeu 5.3) o que substitueixi una opció lingüística (per exemple,

una preposició simple en concret)–, però aquest fet no exclou la possibilitat que en un enunciat la forma dubtosa es comporti d'una manera igual o semblant a la d'altres contextos. En aquests casos, ho indiquem degudament, però, atès que ens proposem de classificar totes les ocurrències¹⁸⁷ de l'ús dubtós que analitzem, sempre hi posem una etiqueta (la que és més definidora), sent conscients d'aquesta possibilitat que indiquem. Cal destacar, també, que el nombre mínim d'ocurrències per delimitar un context és de tres, atès que considerem que la repetició és un bon indicador per determinar-lo. En alguns casos, però, es poden trobar excepcions a aquesta regla perquè, com que per a l'anàlisi ens basem en el buidatge de les obres consultades, podrà ser que un context detectat per alguna obra surti representat en el nostre corpus però que tingui menys de tres ocurrències, com ara és el cas del sentit nuclear de *protagonista* (vegeu 11.3.5).

Principalment, el que analitzem és si es respecten en els enunciats en què apareixen els usos dubtosos les condicions de claredat, concisió, precisió i senzillesa (vegeu 7.1), és a dir, si aquella innovació és efectiva per als propòsits comunicatius del periodista en aquell context o no, d'acord amb els principis que han de regir el llenguatge periodístic (cf. 2.5.1), que prescriuen els llibres d'estil (vegeu 6.1) i que recomanen els autors que entenen sobre la matèria (vegeu 6.2). També comprovem, a banda d'altres aspectes –descrits en les vuit condicions que fixem a 7.1–, si les opcions estilístiques que l'ús dubtós suplanta ja desenvolupen la funció adequadament i si, amb el canvi, es perd efectivitat comunicativa o no. A més, en alguns dels casos tenim en compte aspectes com ara la telicitat dels verbs, la quantificació, la relació entre el tema i el rema..., per tal de tenir arguments des del punt de vista lingüístic per avaluar la funció dels usos dubtosos a la frase i detectar, si és el cas, l'error que impliquen (cf. el “fallo estratégico” o la tria “with a bit of error” a 3.3.1). En aquestes ocasions remetrem a obres gramaticals o lexicogràfiques d'ús habitual en l'àmbit català com ara la *Gramàtica del Català Contemporani* (Solà et al., 2008) o el *Diccionari d'ús dels verbs catalans* (Ginebra i Montserrat, 2009).

Cal deixar clar d'entrada que pot ser que en alguns contextos d'un ús dubtós hi hagi una veritable pèrdua de claredat, precisió, etc., i en alguns altres no. Podria passar que aquella forma fos realment útil per al periodista i intel·ligible per a l'audiència, perquè supleix un buit en una situació comunicativa dels mitjans de comunicació (vegeu el concepte de *fórmula estereotipada* a 5.3 i de *compleció* al capítol 12). Fins i tot, com que per repassar els contextos ens fixem en aquells exemples més representatius per explicar-los (la resta es poden comprovar a l'annex 2), pot passar que en alguns enunciats l'ús dubtós sigui més inadequat que en altres (vegeu, a més, a 7.1 el concepte del *llindar d'estridència*). I encara més, en els casos en què coincideix més d'un ús dubtós en un mateix enunciat, considerem que al receptor li és més difícil descodificar el missatge, motiu pel qual destaquem les altres formes dubtoses –hagin entrat a l'anàlisi o no (vegeu l'annex 1)– amb una marca tipogràfica, com és el subratllat.

Un cop feta l'anàlisi, al sisè apartat (les conclusions) repassem les solucions que proposem per suplir aquell ús dubtós en cas que se suplantin opcions estilístiques més adequades per al propòsit comunicatiu i per fer més comprensible el missatge al receptor. També revisem si aquells contextos ja els havien detectat els llibres d'estil o no i ens fixem en el punt de vista dels registres i els camps (és a dir, la variació funcional) per veure si hi ha diferència entre contextos. Per acabar, comprovem si l'ús dubtós en qüestió compleix les condicions fixades a 7.1 i si pertany a la categoria a què l'hem classificat (vegeu 7.2).

¹⁸⁷ Cal remarcar que en un mateix enunciat hi pot haver més d'una ocurrència de l'ús dubtós que analitzem, de manera que en aquestes ocasions adjudiquem un context a cadascuna. Tanmateix, no actuem així en els casos en què l'emissor s'entrebanca i repeteix el mot en concret o en què la segona ocurrència té una relació semàntica o sintàctica estreta amb la primera.

5.3 DELIMITACIÓ DE TERMES I EXPRESSIONS QUE ES FAN SERVIR PER REFERIR-SE ALS USOS DUBTOSOS

En aquest apartat ens proposem de fixar què entenem per una sèrie de termes i expressions que hem trobat a la bibliografia que hem tingut en compte per a la nostra recerca. Tal com hem indicat a 1.2 i a 1.5, hem observat que tant els llibres d'estil com les obres especialitzades en llenguatge periodístic utilitzen aquests termes per referir-se al nostre objecte d'estudi, però ningú fins ara no ha fet un estudi rigorós del fenomen que nosaltres anomenem *ús dubtós*. I precisament una raó per la qual fem aquesta afirmació és que s'usen mots com *tòpic*, *clixé* o *fórmula estereotipada* (o *estereotip*) d'una manera molt poc explicativa per referir-se o bé a un ús dubtós concret o bé al nostre objecte d'estudi en general (vegeu el capítol 6)¹⁸⁸.

Així doncs, el propòsit d'aquest apartat és doble, o, dit d'una altra manera, si pretenem delimitar aquests conceptes és per dues raons. D'una banda, volem comprovar el que pressuposem al capítol 1, és a dir, que les obres que tracten sobre el llenguatge periodístic (els manuals d'estil i les altres) fan servir aquests termes i expressions sense un criteri àmpliament acceptat per referir-se al nostre objecte d'estudi (que veurem amb profunditat a 6.1.2). D'una altra banda, és imprescindible que, vista la situació, delimitem clarament el sentit de cadascun, atès que a l'anàlisi hem de fer servir aquests conceptes per referir-nos a funcions i usos que ha adquirit una forma dubtosa en el llenguatge dels mitjans de comunicació. A continuació examinem els diversos termes i expressions que pretenem delimitar:

Fórmula estereotipada

En primer lloc, vegem algunes de les accepcions de l'entrada del DIEC 2 del terme *fórmula*:

1 1 f. [LC] Forma establerta, prescrita, d'expressar alguna cosa. *Pronunciar la fórmula ritual. Fórmules judicials.*

1 2 f. [LC] Manera fixada o convinguda de com s'ha de fer o arranjar alguna cosa. *Acomiadar amb la fórmula acostumada. Fer un depilatori segons tal fórmula.*

1 3 f. [BB] Element formal que forma part del protocol, el text i l'escatocol d'un document.

Ara vegem la definició del mot *estereotip*, que extraïem de l'entrada de l'*Enciclopèdia catalana*¹⁸⁹, que l'adscriu al camp de la sociologia:

Idea preconcebuda i simplificadora, basada generalment en pseudoconeixements, tòpics o patrons culturals prèviament establerts, que hom utilitza per a conceptualitzar una realitat social, especialment persones i grups.

Els estereotips simplifiquen la realitat i la fan més comprensible. Es vehiculen mitjançant construccions lingüístiques relativament simples, necessàries en el procés de socialització. El concepte d'estereotip s'empra preferentment en el camp de la psicologia social, però s'ha estès a altres disciplines de coneixement. En el seu llibre *Public Opinion* (1922), el periodista i sociòleg nord-americà Walter Lippman identificà els mitjans de comunicació com els principals creadors i vehicles d'estereotips en les societats democràtiques modernes, en les quals els ciutadans han de prendre posició sobre realitats complexes. Lippmann defineix els estereotips com a imatges mentals o ficcions

¹⁸⁸ Zaldívar observa el mateix factor en relació amb l'objecte d'estudi de la seva recerca, les col·locacions, perquè parla de "disparitat terminològica en la fraseologia" (2017: 173-178).

¹⁸⁹ Vegeu: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0181769.xml> [consulta: 18-1-20].

amb la funció de simplificar la percepció d'aquestes realitats per tal que siguin socialment operatives. Per tant, segons Lippmann, l'estereotip no és per força negatiu, tot i la distorsió inevitable.

Podem fer diverses observacions sobre aquestes dues definicions. D'entrada, que la idea de 'preconcepció' és present en tots dos termes. En relació amb el segon, és molt revelador el que es diu sobre la funció dels mitjans de comunicació de crear estereotips, que fins i tot no han de ser necessàriament jutjats negativament –com sí que trobem clarament a les obres que hem consultat (vegeu el capítol 6)–, sinó que faciliten la percepció de realitats, d'una manera semblant al que hem detectat sobre les metàfores i, en especial, sobre les metonímies (cf. 3.3.2 i vegeu 7.2.4).

De fet, la idea de 'forma establerta' o 'preconcebuda' que implica l'ús de *fórmula estereotipada* es pot relacionar amb la de les càpsules preempaquetades de Leech (que expliquem a 7.2.4). També cal destacar que trobem combinacions diferents com *expressió estereotipada* o directament el terme *estereotip*. En aquests casos, podem afirmar que sempre es fan servir d'una manera connotada (cf. 3.3.3) negativament, principalment perquè els llibres d'estil proposen d'eliminar de l'estàndard aquestes fórmules estereotipades. Pel que fa als mitjans de l'àmbit espanyol observem que fan servir també *expresión desgastada*, com ara el diari *El Mundo* (vegeu 6.1.2), i els de l'anglès el terme *stale* –és possible que sigui per influència d'Orwell, que parla de *stale metaphors* (vegeu 6.1.2, 6.2.2 i 7.2.4). Tots dos termes tenen una connotació clarament negativa i es basen, justament, en un procés metafòric (cf. 3.3.2).

En la nostra recerca fem servir *fórmula estereotipada* d'una manera semblant al concepte que Zaldívar anomena *col·locació*, que és un tipus d'unitat fraseològica –al costat de la locució i els enunciats fraseològics (vegeu 2017: 187-191)–, però tenint present que no són el mateix. Aquest autor estableix una relació entre tots dos conceptes en diverses ocasions –com també amb els termes *tòpic* o *clixé* (vegeu, per exemple, 2017: 26). Quan parla de la *jerga del portavoz* de Núñez Ladevéze, que hem examinat a 3.4.2, diu que es promouen els tòpics, els estereotips, els clixés i les fórmules gastades, a banda que s'abusa de l'estil nominal i els anglicismes (2017: 119). També expressa el següent: "Els clixés, tòpics o estereotips també són trets lingüístics que han d'esquivar els redactors dels mitjans de comunicació" (2017: 61). Cal tenir present que Zaldívar estudia les unitats fraseològiques des del punt de vista de la pragmàtica (2017: 14-38), i afirma que els periodistes (i els polítics) aprenen a fer servir certes expressions d'una manera estereotipada a còpia de la pràctica i a partir dels diversos contextos (cf. 5.2.2) en què es fan servir, que té a veure amb la competència pragmàtica (2017: 37). Vegem, doncs, la definició d'aquest autor de la *col·locació*:

En conseqüència, podem definir les col·locacions com la unió preferent de paraules, fixada per l'ús, i que tenen un significat deduïble a partir del significat dels seus components. Les col·locacions són pluriverbals i, com explica Hausmann (1989), estan formades per dos col·locats: la base i el col·locatiu. La base és el mot que fixa amb quin altre pot ser combinat, que és el col·locatiu. (2017: 163)

Tal com hem advertit a 1.5, la recerca de Zaldívar està relacionada amb un objecte d'estudi diferent del que analitzem a la nostra, que són els usos dubtosos, perquè són paraules i no pas combinacions de mots. Ara, com veurem a l'anàlisi, en algunes ocasions podem trobar fórmules d'una certa fixació que trobem repetidament. Aquestes contenen un ús dubtós amb altres elements (gramaticals o lèxics), per la qual cosa en aquests casos sí que podríem parlar de col·locacions, tot i que utilitzem el terme *fórmula estereotipada*. Com es pot veure per la investigació de Zaldívar, parlem de conceptes diferents, sobretot perquè la col·locació conté una base i un col·locatiu –per exemple, "verb + substantiu", com ara "perdre valor"; l'autor delimita quinze tipus de combinacions (2017: 260-320)–, i l'expressió estereotipada no requereix necessàriament aquesta condició. D'acord amb les característiques que exposa Zaldívar del seu objecte d'estudi (2017: 178-187), podem concloure que les compartides amb el que anomenem *fórmula*

estereotipada són: les col·locacions no són un element creatiu, sinó repetit; són fixes i invariables, i estan estretament lligades al context per l'ús pragmàtic. En canvi, les que no són iguals són: el fenomen objecte d'estudi de Zaldívar parteix d'un sentit figurat –els usos dubtosos, d'un de perifèric, que no és el mateix (cf. 3.3.1)– i la combinació de mots té una forma equivalent lèxica o gramatical, és a dir, implica una sola idea. Perquè serveixi d'exemple, es poden comparar les diferents fórmules estereotipades que detectem de l'operador *tema* a 10.1.5 –"el tema de", "temes de", "és un tema de"– i els diversos exemples de col·locacions de Zaldívar (2017: 248-410) –"accés a l'habitatge", "cost zero", "sota secret de sumari", "en el darrer moment", "econòmicament viable"...

D'una altra banda, cal esmentar les quatre observacions que fa Teruel sobre els estereotips:

1. Si el llenguatge dels mcm resulta estereotipat en general, com a crítica global, cal determinar en quins textos i contextos i amb quines expressions i construccions el fenomen és més evident. És gairebé segur que l'estereotip es dona més en discursos formals, no espontanis, o bé en discursos espontanis amb fórmules molt fetes i refetes, com és el cas de les transmissions esportives.
2. Cal plantejar-se fins a quin punt és útil l'ús de l'estereotip. De vegades, pensem en el concepte de càpsula preempaquetada (Leech, 1974), la fórmula feta dona pistes de lectura interpretativa ràpida al lector.
3. L'estereotip, com a forma del llenguatge que es repeteix, pot ajudar a fixar determinats usos fluctuants d'innovació lingüística.
4. Caldria trobar la diferència entre estereotip redaccional, de rutina periodística i estereotip reflex de construcció formalitzada de la realitat. (1997: 301-303)

Podem destacar diversos aspectes sobre aquestes consideracions de Teruel. En primer lloc, és remarcable que aquesta autora creu que caldria determinar en quins contextos es poden detectar estereotips. Ja hem explicat a 5.2.2 que justament aquest és el punt de vista que adoptem en aquesta recerca, perquè distingim els diversos contextos en què apareix un ús dubtós, basant-nos en Van Dijk (2008). A més, també dona a entendre que es poden detectar sobretot en discursos formals, com hem dictaminat a 3.1.2. En segon lloc, parla de les càpsules preempaquetades de Leech, que exposem amb detall a 7.2.4. En darrer lloc, cal destacar que l'estereotip és una forma de llenguatge que es repeteix per mitjà d'uns determinats usos que sorgeixen per innovació. En aquesta investigació, aquest factor l'hem explicat a partir del *foregrounding* del tipus *parallelism* (cf. 3.2.1). Per tant, podem concloure que hi ha una relació evident entre el nostre objecte d'estudi, els usos dubtosos, i el fenomen que detecta Teruel, que anomena *estereotip*. Aleshores, és lògic que durant l'anàlisi fem servir principalment aquest terme i, amb més limitacions (vegeu *infra*), els que examinem a continuació.

Tòpic

Per començar, vegem la tercera acepció de l'entrada del DIEC 2 del terme *tòpic*:

- 3 1 m. [FS] [FLL] Argument general que s'aplica a tots els casos anàlegs.
- 3 2 m. [FL] Expressió trivial emprada sistemàticament en el mateix sentit. Els tòpics que hom aprèn a l'escola, que hom llegeix a la premsa.
- 3 3 m. [FLL] En lit., fórmula discursiva molt cohesionada i culturalment tipificada capaç d'adaptar-se a diferents contextos i significats.

Es pot veure que és una definició força genèrica que no fa referència a una manera d'escriure explícitament. De fet, el terme *tòpic* prové de l'estilística llatina, i etimològicament significa 'lloc comú'. Aleshores, cal tenir present la següent distinció, que aplica Avilés:

Quan parlem de tòpic ens referim a dos fenòmens. D'una banda, es converteix en tòpic una expressió, un concepte o un símil creat per un poeta i imitat per altres poetes; això és el que succeeix amb alguns epítets, perífrasis, metàfores, etc., quan gaudeixen de bona acceptació. D'altra banda, considerem tòpic cadascun dels temes que els poetes tracten de manera recurrent en llurs obres. (2013: 78)

Fet aquest aclariment, cal destacar que en les diferents obres que hem previst (vegeu el capítol 6) es fa servir el terme amb el primer dels sentits d'Avilés per fer referència al nostre objecte d'estudi, tot i que en alguns manuals de periodisme es recomana no relatar els fets de forma tòpica, que seria el segon. Teruel (1997: 62) també comprova la definició de *tòpic* i practica una distinció entre *tòpics ideològics* i *tòpics d'expressió i redacció*. Atès que el terme *tòpic* ens serveix per establir una de les categories d'usos dubtosos, remetem a 7.2.2 per aprofundir en el concepte que utilitzem en aquesta recerca. Advertim, però, que limitem l'ús d'aquest mot a aquesta categoria i el distingim dels altres conceptes que recollim en aquest apartat.

A continuació, per comprovar la disparitat de termes i conceptes que trobem a la bibliografia, ens fixem en alguns fragments dels llibres d'estil (que es pot ampliar a 6.1). En primer lloc, el llibre d'estil de la CCMA dedica un apartat als tòpics periodístics, que es consideren "expressions que neixen amb voluntat d'originalitat i que, de tan repetides, perden força i frescor", que sovint "expressen de manera confusa, poc natural i prolixa el que podem dir de manera més clara, natural i breu" (2013: 388). En aquesta categoria s'inclouen formes com ara *tancar les portes* (*acabar, tancar*), *procedir a l'obertura*, *obrir les portes* (*obrir, començar, inaugurar*), *donar el tret de sortida*, *tirar la tovallola* (*rendir-se, deixar-ho córrer*)¹⁹⁰. Vegeu també 11.3.2, en què Oliva i Sitjà exposen què és un tòpic d'una manera semblant al manual de la CCMA, i el relacionen amb l'ús dubtós de *protagonitzar*. En alguns casos aquest mot també s'anomena *tic*, com fa el manual d'estil d'*El 9 Nou / El 9 TV* (vegeu 6.1.2).

Clixé

Vegem la quarta accepció de l'entrada de *clixé* del GDLC, que diu que prové del francès (vegeu la definició sencera del mot):

3 fig Frase o expressió estereotipada, repetida sense cessar.

Es pot veure, doncs, que aquest terme té un significat equivalent al que hem delimitat de *fórmula estereotipada*, i ha entrat al català per mitjà del mecanisme de la interferència (cf. 3.2.3). De fet, té un ús prou estès en l'estilística llatina, perquè Avilés, quan parla de les figures retòriques que afecten l'ordre de mots a la frase, diu el següent: "També cal fer notar que hi ha estructures compositives que apareixen en determinat lloc dins el vers amb molta freqüència només perquè s'hi adapten bé mètricament, i aquesta comoditat mètrica acaba creant uns clixés molt emprats, els quals segurament acaben perdent força expressiva" (2013: 22). Aquest autor parla de *clixés estructurals* (2013: 41-58), que caracteritza així:

Per assolir una distribució estilísticament efectiva, [el poeta] aplica unes estructures de distribució dels mots (*compositiu*) que la llengua poètica ha anat fixant en la seva evolució; aquests clixés estructurals, que prenen formes molt variades i constitueixen una part substancial de l'estil poètic,

¹⁹⁰ Aquests exemples recorden, com hem vist, a les col·locacions de Zaldívar (2017).

serveixen tant per a relaxar la intensitat de l'hipèrbaton –provocat per l'adequació del text a la mètrica– com per a evitar el *taedium* que ocasionaria un estil repetitiu. (2013: 40)

Però, com veurem al capítol 6, les diferents obres que tracten sobre el llenguatge periodístic han utilitzat el terme en qüestió. Perquè serveixi d'exemple, Zaldívar, citant Edelman, parla dels clixés i les repeticions com a estratègies perquè l'audiència faci poc esforç per descodificar el missatge (2017: 108), i citant Ginebra, es fixa que existeix una escriptura periodística que es produeix “a corre-cuita” i d'una manera “automatitzada”, que “pot caure sovint en els clixés o estereotips” (2017: 135), de manera que aquesta idea també es pot aplicar a la fórmula estereotipada.

Gimeno i Peralta (2007: 71-74) parlen d'un fenomen que anomenen *rutina periodística*. En aquesta explicació exposen que tots els “manuales de redacció periodística critiquen els clixés lingüístics perquè com a fórmules fixes han perdut valor semàntic; hi dediquen pàgines i pàgines, en mostren desenes d'exemples. Malgrat això, l'experiència ens ha demostrat que, a la pràctica, la majoria de periodistes acaben caient en el parany”, és a dir, que els preceptes que marquen els llibres d'estil (vegeu 6.1) no es respecten prou. Aquests autors creuen que els professionals de la comunicació actuen sovint així “perquè els sembla, erròniament, que si no la redacció de la seva notícia resulta massa planera i que no és adequada al mitjà” (2007: 71), i que una manera de fer-ho és adoptar registres específics i d'argot (cf. 3.4.2). En definitiva, creuen que cal evitar els clixés, la rutina, els tòpics i les frases gastades (2007: 74).

Ara, en l'àmbit anglès és on més es fa servir el mot *cliché* per tractar formes que compleixen les característiques d'usos dubtosos. De fet, com veurem a 6.1.2, tots cinc manuals que hem tingut en compte de l'àmbit anglès usen *cliché* per referir-s'hi. Fins i tot, la BBC considera que el *journalese* –que també té molt a veure amb l'argot (cf. 3.4.2)– és un tipus de clixé (vegeu 6.1.2). Alguns manuals d'estil de l'àmbit espanyol, com ara el de TVE o *La Vanguardia* (vegeu 6.1.1 i 6.1.2) fan servir també *giro* amb un sentit semblant, sovint acompanyat del mot *cursi*, i alguns de catalans, com el de *La Vanguardia*, usen *gir cursi*. Chillón explica que “el giro debe ser el cimiento sobre el que se edifique no solo una imprescindible teoría de los géneros periodísticos, sino una teoría de los géneros de la comunicación mediática considerada en su conjunto” (2001: 47). En la nostra recerca, però, no fem servir el terme *clixé* (ni expressions semblants) perquè *fórmula estereotipada* i *tòpic* ja fan la funció que necessitem (vegeu *supra*).

Mot crossa o falca

De la primera expressió no n'hem trobat una definició en cap obra lexicogràfica, sinó que més aviat sembla una expressió metafòrica per referir-se a un concepte. En canvi, del mot *falca*, que, com veurem, pot ser-ne equivalent, sí que queda recollit el sentit que ens interessa a la segona accepció de l'entrada corresponent del GDLC:

- 2 1 Mot que allarga la frase per guanyar temps a causa d'un vici d'elocució.
- 2 RET Mot o frase supèrflua que hom empra amb el sol objecte d'allargar un vers.

A l'apartat 5.1.2 hem vist que una de les característiques del pla oral del discurs és que conté “mots paràsit, sense valor semàntic, o mots crossa –mots o expressions usats repetidament, que van falcant el text”. Per tant, podem deduir que *mot crossa* i *falca* són equivalents, i tots dos sorgeixen metafòricament, perquè fan referència a termes que serveixen de suport per allargar el text, d'acord amb aquesta definició, però que resulten superflus (innecessaris). Aquesta idea també l'observa Cassany, que considera que hi ha expressions que “actuen tot sovint com a autèntiques *crosses* o *falques* lingüístiques”, que es “poden fer servir per tapar forats o articular una frase coixa, però massa sovint se n'abusa sense raó”. Alguns

exemples són *a nivell de, en funció de, a través de, d'alguna manera...* (vegeu l'annex 1), que en general "aporten poc o cap significat, recarreguen la sintaxi i acaben convertint-se en tics repetitius", a banda que en alguns casos "pot semblar que estan de moda i «queden bé»" (2014: 122). Aleshores, veiem que l'expressió *mot crossa o falca* té característiques que associem a dues categories de l'anàlisi, els tòpics d'expressió (perquè "recarreguen la sintaxi") i els operadors (perquè esdevenen superflus), tal com veurem a 7.2.2 i 7.2.3. D'una altra banda, Cassany parla dels *mots jòquer* (que diu que en castellà són *comodines*), que són "la carta que encaixa en qualsevol joc" i que es tracta de "noms, verbs i adjectius de sentit força genèric, que fem servir quan no se'ns acudeixen altres paraules" (2014: 122-123). En aquesta classe inclou, per exemple, *tema*, que en la present recerca considerem un operador, tot i que també observem que alhora pertany a la categoria que anomenem *impropietat* (vegeu 7.2.1), que efectivament encaixaria més a les consideracions que fa Cassany sobre el terme *mot jòquer* (vegeu 10.1.2). Jané dedica un article a les falques, que recomana d'evitar en el llenguatge dels mitjans audiovisuals –i considera *una mica* i *d'alguna manera* en aquesta categoria (vegeu 10.2.5 i l'annex 1). Vegem-ne una part:

Frases com *M'entens què vull dir?* o *No sé si m'entens*, repetides periòdicament, són molt habituals en l'elocució popular, i no tindríem pas la idea de retreure-les a ningú. Al capdavall, no direm tothom perquè bé hi ha qui s'expressa magistralment, però sí que som molts els qui devem tenir els nostres propis vicis d'elocució, la pressió ambiental ajudant-hi, en una bona mesura. Però, és clar, tot ha de tenir el seu límit, i és lícit demanar que no siguin precisament els professionals de la paraula –per exemple, els locutors radiofònics– els qui l'ultrapassin. (1984a)

També cal esmentar que en l'àmbit espanyol es fan servir termes equivalents del castellà com a equivalents, com ara *muletilla* o *latiguillo* (vegeu 6.1.1). Per exemple, Martín Vivaldi dedica una lliçó a les partícules com a elements d'enllaç (1990: 109-110), de les quals diu el següent: "Conviene advertir que no resulta elegante el abuso de tales partículas; hay que emplearlas con precaución para que no degeneren en "muletillas", en puntos de apoyo muy repetidos, con el consiguiente peligro de monotonía" (1990: 109). De Miguel (1985: 107-112) dedica un apartat també a *muletillas* i *latiguillos*, que també assimila al que anomena *verboide*. I també és pertinent citar Martínez Albertos:

También se oponen a la claridad ciertos recursos expresivos, muy corrientes en los textos informativos, que Dovifat llama "muletillas estilísticas", nacidas casi siempre de la preocupación por no hacer afirmaciones que pueden resultar comprometidas para el periodista o para el periódico: giros como "creemos saber", "no sería errado suponer", "cae dentro de lo posible", "se habla de la posibilidad de que...". Estas muletillas estilísticas que dejan una duda, una inseguridad en el propio enunciante sobre la exactitud de lo enunciado, deben desecharse o en todo caso, allí donde las reservas sean necesarias, deben hacerse constar por medio de formas más naturales (1998: 223).

Com es pot veure, hi ha molta vacil·lació en l'ús dels termes en aquest apartat, atès que aquest darrer autor fa servir *muletilla estilística* per referir-se a expressions que podríem considerar tòpics o fórmules estereotipades, perquè els exemples que apareixen són molt propers a les col·locacions de Zaldívar (vegeu *supra*). En qualsevol cas, en la bibliografia que hem utilitzat per detectar els usos dubtosos hem trobat molts mots que es fan servir per caracteritzar el nostre objecte d'estudi –els que hem vist aquí i més, com *proforma* (vegeu 10.1.2)–, però en la nostra recerca, i en especial a l'anàlisi, tan sols fem servir els que hem delimitat en aquest apartat i amb els sentits i matisos que hem exposat.

6. USOS DUBTOSOS EN LES OBRES DE REFERÈNCIA

6.1 LLIBRES D'ESTIL

6.1.1 Principis generals de la llengua als llibres d'estil

En aquest apartat resumim quins són els trets distintius que els llibres d'estil volen destacar sobre la llengua que empren i que difonen els mitjans de comunicació de massa, que tenen relació amb les característiques del llenguatge periodístic que hem vist a 2.5.1 i que fixem per a la nostra anàlisi a 7.1. Comencem per examinar els que hem seleccionat de l'àmbit català. Seguidament parlem d'uns quants manuals d'estil de mitjans castellans i anglesos, els més importants i de referència del seu àmbit, tenint en compte la relació que hem vist a 2.1.2 que existeix de subordinació amb el català (cf. 5.2.1).

El manual d'estil de la **CCMA**, que està disponible en paper (CCMA, 2013) i en línia¹⁹¹, afirma que el model de llengua de la corporació es basa “en la correcció i l'adequació” (2013: 35). A l'apartat “model de llengua” s'explica que es reconeix “l'autoritat normativa de l'Institut d'Estudis Catalans” i que s'aplica “un model de llengua actual, àgil i flexible” que “permeti satisfer les necessitats que es generen en cada situació comunicativa” (2013: 50). A més, aquest manual reconeix la responsabilitat que té l'empresa com a mitjà de comunicació amb la llengua correcta; es compromet a “fer-la servir amb respecte, correcció i adequació a la diversitat de registres per garantir l'eficàcia comunicativa” (2013: 59). Fins i tot va un pas més enllà i admet que la llengua usada al mitjà ha de contribuir a consolidar un model de llengua correcta (2013: 333). Cal destacar també aquesta consideració amb el llenguatge que empra la CCMA:

Fem servir un llenguatge actual, directe, àgil i genuí que respon a les necessitats de tots els nostres mitjans, amb la voluntat que serveixi de model de qualitat i d'ús a tota la societat. El nostre llenguatge és clar, comprensible i ric en matisos, s'ajusta a cada situació comunicativa i s'allunya dels tòpics, estereotips i eufemismes. (2013: 74)

La claredat, doncs, és molt important en aquest mitjà, de manera que recomana d'evitar totes aquelles formes que dificultin la comprensió del missatge, és a dir, els tòpics, els estereotips... (cf. 5.3): “Redactem textos clars i parlem amb claredat, per aconseguir la comprensió immediata i la identificació de l'audiència. Preferim, sempre que és possible, les formes més naturals de la llengua i les construccions senzilles per assegurar una comunicació eficaç” (2013: 335). El model de llengua que es pretén difondre opta per la naturalitat i la senzillesa (vegeu 7.1) i, d'acord amb el següent fragment, sembla que els usos dubtosos que estudiem en aquesta tesi no hi tenen cabuda:

Si per designar un concepte podem optar entre una paraula natural i una que no ho sigui tant, triem la més natural. En general, preferim les paraules més habituals i freqüents en la llengua parlada. (...) No recorrem als termes menys habituals com a primera opció, però, si no causen estranyesa a l'audiència, en un context formal els fem servir com a opció secundària, un cop ja hem dit el terme més natural, per evitar repeticions. (2013: 361)

Un dels altres pilars fonamentals del model lingüístic de la CCMA és la precisió: “Fem servir les diferents alternatives amb propietat, amb el seu significat específic, en el context adequat i sense excloure el terme més habitual” (2013: 362). A més, es destaca la concisió, que es considera cabdal: “Fem servir un llenguatge concís; ometem tot el que no faci falta per transmetre els continguts. En

¹⁹¹ Vegeu <https://www.ccma.cat/llibredestil/> [consulta : 12-5-18]. Els continguts de llengua del llibre d'estil de la CCMA es reparteixen entre la guia editorial, el manual d'ús i el portal lingüístic *ésAdir*.

general, si podem expressar clarament un concepte amb una sola paraula, no en fem servir dues” (2013: 364).

El llibre d’estil del diari **Avui** (1997), respecte de la norma i l’estil, explica que qualsevol estilística parteix de la normativa, per bé que en ocasions se’n pugui apartar (cf. 4.3): “...aquesta mateixa independència de conceptes propicia que hi pugui haver estilístiques respectuoses amb la normativa i estilístiques que, sense deixar de ser correctes, no la segueixin al peu de la lletra” (1997: 12). Aquest diari té en compte la normativa però escolta unes altres veus autoritzades que citen degudament. De fet, la base que sustenta el seu model de llengua és l’estàndard:

La llengua d’un diari, doncs, constitueix una opció específica del corpus lingüístic que representen la gramàtica, el diccionari i les aportacions dels investigadors. I si partim de la base que aquestes obres preveuen sovint diverses possibilitats d’actuació en relació amb un mateix fenomen, encara té més sentit que la tria es decanti cap a les solucions considerades més adequades, que per força han de coincidir amb les més genèriques, les que el parlant reconeix com a més habituals. El model estàndard és el punt de referència obligat on coincideixen aquestes solucions. I encara que a vegades pot arribar a ser molt subjectiu determinar quines formes i construccions hi pertanyen i quines no, la presència del català aquests últims anys en els mitjans de comunicació, com també a l’escola i a l’administració, ha anat consolidant uns usos i costums que permeten formular amb una certa precisió les característiques essencials d’aquest model referencial. (1997: 14)

Aquest mitjà també opta per una llengua adequada, que considera que ha de ser tan acostada a la llengua general com sigui possible (1997: 17), “que reflecteixi la realitat”, que en definitiva associa amb l’estàndard. A part, defensa una llengua neutra i habitual (1997: 17) i opta pels termes més corrents, que evitin “les expressions que tenen un regust més aviat literari i que resulten massa marcades dins el to neutre i divulgatiu que caracteritza un diari” (1997: 19).

El llibre d’estil de l’**Agència Catalana de Notícies** (Ferré i Nogué, 2010) té en compte la idiosincràsia de l’empresa, que es caracteritza per la rapidesa a transmetre la informació. Tanmateix, afirma que la “immediatesa, en la publicació de les informacions imprevistes i en el moment de servir als abonats el material anunciat en les previsions, no pot anar mai en detriment del rigor” (2010: 59). A part això, el manual opta per una llengua “correcta, clara, precisa i concisa” (2010: 147).

El llibre d’estil de **Barcelona TV** (Ferré, 2008) admet també el paper que tenen els mitjans com a “educadors des del punt de vista lingüístic” i opta per un ús “correcte i viu” de la llengua catalana (2008: 30). A més, considera que el text periodístic ha de ser “breu, senzill, concret i simple” (2008: 53), i els valors que destaca són la concisió, que consisteix a “eliminar els elements innecessaris i irrellevants i concentrar en poques paraules les idees” (2008: 54); la senzillesa, és a dir, “simplificar idees” (2008: 58); la claredat, que tracta “d’utilitzar paraules que siguin adients i entenedores per a tothom”, sense “fer servir un llenguatge confús, recargolat ni ambigu” (2008: 81-82), i la precisió, que s’aconsegueix evitant “conceptes abstractes” (2008: 84).

El llibre d’estil de **COM Ràdio** (Ortega i Brunat, 2009) dona una sèrie de consells per a la redacció de textos. Aconsella simplificar l’expressió: “De vegades hi ha una manera de dir les coses més breu, i també més clara. No acostuma a ser una tasca fàcil interpretar els comunicats de premsa, o els talls de veu de segons qui, però sovint el que ens diuen es pot dir més curt. Com menys paraules, millor” (2009: 25). A banda, recomana de no repetir-se (2009: 26), a més d’evitar “paraules inútils” i ser precís (2009: 27).

El llibre d’estil d’**El 9 Nou / El 9 TV** (Coromina, 2008), tenint en compte que va dirigit a un mitjà escrit i a un d’audiovisual, considera que el llenguatge de la informació ha de ser “clar, simple, entenedor i concís, acostat a la llengua parlada de les persones” i ha de contenir les “dades estrictament necessàries

i ben organitzades, amb poca densitat informativa” (2008: 39). A part, l’estil del text ha de ser “concís, sense perfrasis o circumloquis” i el periodista “ha de reunir en pocs mots els fets o les idees essencials, i ha d’eliminar tot allò que sigui superflu” (2008: 40).

El llibre d’estil d’*El Periódico de Catalunya* (2002) és un recull alfabètic de termes i aspectes lingüístics i periodístics. Primer de tot, explica que el diari és respectuós amb la normativa de l’IEC (2002: 9). Més endavant exposa una sèrie de recomanacions que han de configurar l’estil del mitjà: no caure en ambigüitats, evitar formulacions que puguin resultar equívokes, el lèxic ha de ser ric i apropiat, s’ha de vigilar amb la redundància... (2002: 141-142). I a l’apartat del model de llengua, adverteix que “es prefereix la paraula més entenedora, corrent, habitual, accessible al lector mitjà” (2002: 37).

El llibre d’estil d’*IB3* (Company i Puigròs, 2006) considera que la llengua dels mitjans de comunicació audiovisuals “és adequada si els espectadors o els oients la reconeixen com a pròpia i s’avé amb la norma d’ús tradicional. És convenient, doncs, evitar no tan sols les formes que s’aparten de la normativa, sinó també les que s’allunyen de l’estàndard de masses” (2006: 21). A més, recomana d’evitar l’ús de barbarismes i de “substituir, sempre que sigui possible, les paraules de significat genèric (*cosa, això, allò, tema, fet*, el verb *fer*...) per mots o expressions de significat concret i precís” (2006: 22), a part de vigilar amb “les repeticions i les perfrasis innecessàries, perquè resten agilitat i naturalitat al text” (2006: 23).

El llibre d’estil del diari digital *VilaWeb* (2015) manifesta que la llengua del mitjà ha de ser “clara, feta d’ordre, de precisió, de concisió i de genuïnitat” (2015: 1). La precisió la defineix per la tria exacta dels mots: “Un terme ambigu, vague o massa genèric perjudica la precisió i, de retop, la claredat d’un text” (2015: 2), i la concisió “exigeix l’ús dels recursos comunicatius i expressius estrictament necessaris”. La genuïnitat, alhora, “assegura, d’una banda, la claredat, perquè es basa en l’ús d’un fons comú sedimentat. D’una altra, ja que defuig la promiscuïtat, facilita la univocitat o, si més no, limita l’equivoc” (2015: 2).

El manual d’estil del diari *La Vanguardia* en català (2018) conté un decàleg (2018: 43-44), en què prescriu un estil que “exigeix escriure les informacions amb claredat, concisió i amenitat, sense forçar la sintaxi”, i recomana “seguir l’esquema simple de subjecte, verb i complements”. També considera que s’ha “d’evitar l’empobriment del llenguatge” i que cal “erradicar l’ús de girs cursis, expressions gastades i tòpics que es posen de moda i es repeteixen contínuament” (cf. 5.3). A banda, exposa que “les informacions han de presentar un to distanciat i sobri, i el redactor no s’ha d’erigir en el protagonista”.

El llibre d’estil de l’*Acadèmia Valenciana de la Llengua* (2011), dirigit als mitjans de comunicació en valencià, adverteix (2011: 10) que cal fer servir un model de llengua referencial i estàndard, i considera que “caldria defugir un llenguatge ampul·lós, hipercorrecte, típic de gramàtiques o de llibres, i evitar també un llenguatge vulgar, amb formes excessivament col·loquials, adaptant-nos (...) al context en què ens trobem. Ni *heavy* ni *light*, simplement valencià comunicatiu” (cf. 4.3).

El llibre d’estil adreçat a mitjans de comunicació orals i escrits, de la *Universitat de les Illes Balears* (Picó i Ramon, 2009), considera que el llenguatge dels mitjans audiovisuals “requereix un grau de senzillesa i de naturalitat que no trobam en altres formes d’expressió: una característica exigida per la mateixa naturalesa dels mitjans, que (...) intenten transmetre la realitat de la manera més fidel possible i amb un model lingüístic pròxim als receptors” (2009: 17). Els valors que determina que són més importants són la claredat, la coherència, la concreció i la simplicitat (2009: 30-32).

Passem a examinar els llibres d’estil de l’àmbit espanyol, que estan redactats en castellà. Primerament, el manual del diari *ABC* (2001), al pròleg, diu que els mitjans de comunicació tenen una gran responsabilitat i que avui dia són “influyentes (...) en el desarrollo de los idiomas. Pero este influjo puede ejercerse en sentidos opuestos. La Prensa puede ser escuela eficazísima para perfeccionar los

conocimientos y hábitos lingüísticos de sus seguidores, pero también potente corrosivo que los vicia y deforme” (2001: XV). Opta per la claredat estilística, que “requiere ante todo claridad mental. No se puede relatar bien lo que no se ha entendido o se ha entendido mal” (2001: XVIII).

El llibre d’estil de la **Cadena SER** (2017) defensa també la claredat: “El periodista debe entender perfectamente lo que desea comunicar. Si tiene alguna duda, deberá resolverla antes de la emisión, y no después. Ser claro es lo contrario de ambiguo”; l’adequació, que es tradueix per lèxic fàcil: “El redactor debe conocer las palabras que emplea, y elegir cuál es la más adecuada para expresar una idea que debe entenderse con facilidad. La prisa no sirve como disculpa” (2017: 46), i la concisió: “No se debe confundir concisión con brevedad. Lo breve es corto, sin más. Lo conciso es lo corto exacto. La concisión no reside en utilizar el menor número de palabras posible sino en emplear sólo las precisas” (2017: 48).

Les normes d’escriptura del manual del diari **El País** (2014) defineixen un estil de redacció “claro, conciso, preciso, fluido y fácilmente comprensible, a fin de captar el interés del lector” (2014: 39). A més, fa un aclariment per combatre l’ús de termes massa especialitzats i opta per un estil planer: “Los periodistas han de escribir con el estilo de los periodistas, no con el de los políticos, los economistas o los abogados. Los periodistas tienen la obligación de comunicar y hacer accesible al público en general la información técnica o especializada” (2014: 39).

El llibre d’estil del diari **La Vanguardia** en castellà (Agustí *et al.*, 2014) conté unes normes fonamentals, que determinen que la informació s’ha d’escriure amb “claridad, concisión y amenidad, lo que obliga a evitar el lenguaje conceptuoso, retorcido y ambiguo” (2014: 31). A més, els textos han de ser clars i planers, sense caure en la vulgaritat ni fer servir expressions absurdes, de manera que ha d’evitar-se el “empobrecimiento del lenguaje, para lo cual es necesario diversificar el léxico sin caer en rebuscamientos”. Deixa clar que cal erradicar l’ús de “giros cursis, expresiones manidas y muletillas socorridas que se ponen de moda y se repiten hasta la saciedad” (2014: 31).

El manual de l’**Agència EFE** (2008) subratlla el fet que la informació publicada per les agències ha de destacar per la “claridad, pulcritud y sencillez formales” i adverteix que, si una redacció surt defectuosa, es “daña el prestigio” d’aquest organisme (2008: 15). És molt il·lustratiu el passatge següent, que fa referència a la norma lingüística i a la capacitat creadora dels periodistes:

Pero es falsa la idea de que la individualidad se afirma mejor con una actitud «espontánea» ante el lenguaje. La espontaneidad, cuando se admira en grandes escritores, suele ser resultado de una gran disciplina. (...) El periodista tiene como medio de control la norma léxica y gramatical, tal como está estatuida por el consenso idiomático culto en nuestro momento. No obedecerla, por pensar que a él no le alcanza o por suponerla demasiado estrecha para su libertad, implica la renuncia a la posibilidad de ser un buen periodista. La originalidad más alta, como Paul Valéry enseñó, es la que puede lograrse dentro de las normas. La facultad de salirse del juego con éxito se concede a muy pocos. (2008: 16)

A banda, atorga la responsabilitat del destí de la llengua a la premsa, la ràdio i la televisió, tot afirmant que exerceixen “una influencia idiomática superior a la del sistema docente” (2008: 16). Per aquest motiu, considera molt important que la llengua “no vulnere los usos comunes, no acoja particularidades locales o de sectores, no difunda neologismos innecesarios o rasgos que obedecen a una moda pasajera, al estilo de unos pocos...” (2008: 17).

El manual d’estil de **Radiotelevisión Española** (Mendieta, 1993) determina que la “forma de expresión estará a mitad de camino entre el lenguaje académico y el habla popular; será sencilla, clara y exenta de neologismos, extranjerismos y vocablos de cualquier jerga” (1993: 13). També afirma que la retòrica no té cabuda en un mitjà com aquest, perquè no s’adequa a la intimitat de les cases dels espectadors. Les qualitats de l’estil que destaca aquest manual són la concisió, la claredat i la senzillesa (1993: 13-14).

El manual del diari *El Mundo* (1996) determina que l'estil de redacció ha de ser "claro, conciso, preciso, fluido y sencillo", amb l'objectiu que el relat sigui fàcilment comprensible per als lectors (1996: 19). També recomana de no fer servir termes poc freqüents, sinó paraules comunes, tot fent una valoració sobre la tasca periodística: "Los textos periodísticos no son ni literatura creativa, ni ejercicios de taquigrafía: el buen estilo es necesario, pero siempre al servicio de la sustancia, de la noticia, y no como un fin en sí mismo" (1996: 19).

Finalment, passem a fer un cop d'ull a l'estil que proposen els mitjans de comunicació escrits en anglès. El llibre d'estil de la **BBC** (Allen, 2013) exposa que la cadena televisiva es compromet a fer servir la llengua amb "accuracy, impartiality and fairness" (2013: 7). L'estil per a una bona redacció diu que es basa en "simple thoughts simply expressed. Use short sentences and short words. Anything which is confused, complicated, poorly written or capable of being misunderstood risks losing the listener or viewer, and once you have done that, you might just as well not have come to work" (2013: 13).

L'agència de notícies internacional **Reuters** disposa d'un decàleg que regeix la llengua que s'hi utilitza i remarca sobretot la precisió: "Accuracy is at the heart of what we do. It is our job to get it first but it is above all our job to get it right. Accuracy, as well as balance, always takes precedence over speed" (2008).

La guia d'estil del diari britànic *The Economist* (2010) recomana que els textos s'han de poder entendre: "Clarity of writing usually follows clarity of thought. So think what you want to say, then say it as simply as possible" (2010: 1). Aquest manual repeteix força vegades la idea de la claredat en la redacció, citant tot sovint George Orwell (*The Economist*, 2010: 1). Així, opta per un estil que no contingui fórmules estereotipades (cf. 5.3): "Do not imagine that you can disguise the absence of thought with long words, stale metaphors or the empty jargon of academics. Do not imagine, either, that you can make an intrinsically dull subject more interesting by using a series of hackneyed phrases" (2010: 2).

El llibre d'estil del diari *The Telegraph* (2020) i el del diari *The Guardian* (2015) expressen els mateixos aspectes que hem anat veient sobre la claredat, la precisió..., sense cap qüestió destacable. Al següent apartat, veurem que una de les recomanacions que aporten tots dos diaris són evitar els clixés (cf. 5.3).

D'aquesta manera, podem concloure que les màximes que hem vist a 2.5.1 sobre com ha de ser el llenguatge periodístic queden reflectides en els llibres d'estil que hem citat. I tot sovint hem pogut veure que recomanen d'evitar fórmules estereotipades o tòpics (cf. 5.3) per afavorir la claredat, la precisió, la concisió, etc. (vegeu 7.1). Cal destacar, a més, que en la majoria dels llibres d'estil es recomana de fer servir els termes més habituals per facilitar la comprensió del públic, que és justament el contrari del que signifiquen els usos dubtosos que analitzem en la nostra recerca (cf. 3.2.1).

6.1.2 Com tracten els llibres d'estil el fenomen dels usos dubtosos

En aquest apartat examinem la manera com els llibres d'estil tracten el fenomen dels usos dubtosos. Aquí, doncs, ens hem de fixar amb quin nom designen el fenomen i si el tracten d'una manera especial o si només s'hi sobreentén. Veurem que no hi ha un únic criteri per tractar-lo.

Sens dubte, el grup de mitjans de comunicació que tracta el fenomen d'una manera especial i destacada és la **CCMA**, que té un apartat diferenciat al recull de lèxic amb l'etiqueta *ús abusiu*. El portal lingüístic *ésAdir* inclou un apartat de lèxic, en què s'aporten unes orientacions d'ús, de manera que les entrades van sempre precedides d'alguna de les sis etiquetes següents:

- 1.1. ✓ **Ús general:** paraules i expressions que fem servir tant en registres formals com informals.
- 1.2. ⚠ **Ús informal:** paraules i expressions pròpies de registres informals, contextos col·loquials i estils pròxims a la llengua espontània.
- 1.3. ⚠ **Ús inadequat:** paraules i expressions excessivament formals o arcaïtzants, sovint inadequades a les necessitats comunicatives del context en què es fan servir (més informació: [MANUAL D'ÚS DEL LLIBRE D'ESTIL DE LA CCMA](#)).
- 1.4. ⚠ **Ús abusiu:** paraules i expressions que en alguns textos es fan servir d'una manera gairebé exclusiva o estereotipada, en detriment d'altres possibilitats que convé no oblidar.
- 1.5. ⚠ **Ús correcte / ús incorrecte:** paraules i expressions que no sempre es fan servir en el seu significat precís.
- 1.6. ✗ **No admissible:** paraules i expressions que no apareixen al diccionari normatiu i que descartem en qualsevol context. Les marquem amb un asterisc (*).

imatge 1: orientacions d'ús del lèxic de *l'ésAdir*

Com es pot veure, la classe d'ús que més s'ajusta al fenomen que estudiem és *l'ús abusiu*, atès que fa referència a l'exclusivitat de les formes, que actuen en detriment d'unes altres, i que són estereotipades (cf. 5.3). Tanmateix, podríem considerar que la denominació *ús inadequat* també s'hi aproxima, atès que els usos dubtosos per norma general no s'adeqüen al context en què apareixen (cf. 3.2.1). Tot i així, en aquesta categoria s'inclouen casos que són arcaïtzants o massa formals (com ara *àdhuc*, *aital*, *llur...*). Per tant, la inadequació és deguda al registre a què pertanyen. Una altra categoria que podria ser susceptible d'encaixar amb el fenomen que estudiem és la d'*ús correcte/incorrecte*, atès que l'explicació que en donen és que són expressions i paraules que no es fan servir amb el significat precís, i aquest fet l'hem observat amb els usos dubtosos (cf. 3.3.1). Tanmateix, a la llista de casos s'inclouen confusions habituals, com ara *escoltar* i *sentir*, *gran* i *gros...*, o formes que no es fan servir correctament, com ara *olorar*, *fulla...*

Passem a examinar els casos inclosos a la categoria d'*ús abusiu*. Hem detectat que hi ha tres maneres de tractar-los. Vegem les expressions que es fan servir a les entrades:

1. Formes que en substitueixen sistemàticament unes altres:

- 1.1. **"No oblidem":** a l'entrada d'un ús concret es fa servir aquesta expressió i aporta una altra solució, que és la que sol desplaçar aquella forma. Per exemple: *accedir* (solucions: *entrar*, *ser*) o *a tot això* (solucions: *a propòsit d'això*, *sobre això*, *a més a més*, *d'altra banda*, *en aquest sentit*, *així doncs*, etc.).
- 1.2. **"forma(es) preferent(s)", o "donem preferència":** es fa servir aquesta expressió de la mateixa manera que el cas anterior. Per exemple: *actualment* (solucions: *avui dia*, *avui*, *ara*), *donar començament* (solució: *començar*).
- 1.3. **"forma més usual":** es fa servir en poques ocasions i es dedica a termes que són excessivament formals: *ambdós* (*tots dos*, *els dos*), *dempeus* (*dret*)...
- 1.4. **dues expressions úniques:** "no cal usar aquesta forma sistemàticament per canviar de tema", en referència a l'expressió estereotipada (cf. 5.3) *en un altre ordre de coses*, i no en dona solucions; "apareix com a únic recurs", per a la forma *ho sento*, que substitueix *em sap greu*, *disculpa'm*, *perdona*, *llàstima*, *ho lamento*.

2. Formes que apareixen innecessàriament¹⁹²:

- 2.1. **"de vegades / sovint se n'abusa":** és una expressió recurrent. En alguns casos aporta alguna solució més adequada, recomana de prescindir-ne o senzillament diu que se n'abusa. Ex.: *a nivell de* (diu que hi ha unes altres solucions), *aconseguir* (recomana de prescindir-ne). Hi ha

¹⁹² Aquests casos s'aproximen al que hem vist a 5.3 que se sol anomenar *falca* o *mot crossa* o a la categoria que en aquesta recerca anomenem *operador* (vegeu 7.2.3).

uns quants casos que clarament són com els del punt 1, perquè substitueixen unes altres formes, per exemple *creuar* (solucions: *travessar, passar, traspasar*).

- 2.2 **“sovint se’n pot prescindir” o “es fa innecessària”**: es fan servir per a formes que són prescindibles i, per tant, no hi aporta cap solució: *de durada, conjunt...*
- 2.3 **“evitar per redundant”**: es fa servir aquesta expressió per a la forma *anys d’edat*.
3. **Formes que apareixen per influència directa d’unes altres llengües, per traducció** (com que n’hi ha poques, veurem les diferents opcions que hi ha, atès que les entrades no són sistemàtiques)¹⁹³:
 - 3.1 **“en traducció, s’observa que és l’únic recurs”**: aquesta observació és a l’entrada del mot *pal*, que pren el lloc a mots com *vara, bastó o branca*.
 - 3.2 **“abús en traducció de diàlegs”**: és el cas de la forma “per descomptat”, amb les solucions *i tant, i tant que sí*.
 - 3.3 **“substitueix impròpiament altres solucions”**: és el cas de la paraula *forat*, que pren el lloc a *sot, clot, esquerdada, esvoranc*, per influència del mot anglès *hole*.
 - 3.4 **“verb genèric que en traduccions especialment es fa servir massa, no oblidem...”**: és a l’entrada del verb *trencar*, que pren el lloc a formes més adequades (*estripar, esclatar, rebentar-se, trossejar...*). Aquesta entrada, per bé que té relació amb la traducció, segueix el mateix patró que les formes d’1.1; cal tenir en compte que moltes de les entrades incloses en aquell apartat també poden ser interferències.

Aquests són els casos més sistemàtics. Ara ens fixem en unes entrades concretes que donen pistes de la manera com el mitjà entén el concepte d’ús *abusiu*:

1. **“en sentit figurat, sovint se n’abusa”**: es fa l’afirmació a propòsit del verb *fregar*, en casos com “En Berlusconi frega la majoria”. Cal destacar el fet que aquest abús comença amb un sentit figurat, és a dir, per mitjà de la metàfora (cf. 3.3.2).
2. **“es detecta un abús dels adverbis en -ment”**: aquesta consideració és a l’entrada de l’adverbi *necessàriament*, per bé que té a veure amb tots els adverbis d’aquesta mena inclosos en aquesta categoria, que en són molts. La majoria dels llibres d’estil opta per fer aquesta observació d’una manera general i no dedica una entrada a cada adverbi d’aquest tipus.
3. **“sovint es fa servir amb un sentit impropï”**: és el cas del verb *assolir*. Aquesta és l’única ocasió en què s’hi fa referència, per bé que molts casos inclosos a la llista d’usos abusius podrien complir-la (vegeu 7.2.1, el capítol 8 i l’annex 1).
4. **“l’accepció ha obert les portes a un abús, recomanem aquestes solucions...”**: és a l’entrada del verb *celebrar*, que segons el mitjà pren el lloc a verbs com ara *fer, dur a terme, disputar, oferir...* Cal remarcar que una accepció inclosa al diccionari normatiu ha “obert les portes a un abús”, és a dir, que el verb ha anat ampliant el significat i que el diccionari ha acabat recollint aquell significat perifèric (cf. 3.3.1).

Detectem que hi ha certes entrades que és difícil considerar abusives, perquè no apareixen sistemàticament per comptes d’unes altres ni tenen un ús gaire estès. Es tracta de les formes *anit, brandi, ésser, tanmateix i mancar* (i *manca*). Les opcions preferents són, per ordre, *ahir a la nit o aquesta nit; conyac; ser; però, tot i això, no obstant (això) o en canvi, i faltar o no tenir* (i *falta, carència o absència*). Aquests casos són opcions estilístiques que pren legítimament el mitjà, però en cap cas s’haurien de considerar usos dubtosos perquè no en compleixen les característiques (vegeu 7.1).

¹⁹³ Cal destacar que l’*ésAdir* també inclou un apartat que tracta sobre els mals hàbits en les traduccions. Vegeu també el que hem advertit sobre el concepte d’*interferència directa o indirecta* a 5.2.1.

Feta aquesta anàlisi, arribem a unes conclusions en relació amb la categoria d'ús *abusiu* defensada pel mitjà. És cert que encaixa força amb el fenomen que hem anomenat *usos dubtosos*, tant per la llista de casos inclosos com per la valoració del fet que són estereotips de què s'abusa (cf. 5.3), a banda de la distinció en els tres blocs que hem assenyalat, que servirà per a la nostra classificació (vegeu 7.2). No obstant això, cal destacar que hi ha un desajust causat per algunes formes que s'hi inclouen que implica assumir que el fenomen que estudiem no es pot relacionar únicament amb la idea de l'abús. Per bé que és cert que un tret distintiu dels usos dubtosos és el fet que se n'abusa, també observem que apareixen per una raó de voler elevar el to del discurs per efecte de la retòrica objectivadora (cf. 3.1.2). Aleshores es relacionen amb una pretesa formalitat, i alguns casos inclosos en aquesta categoria no compleixen aquest factor. Són els de 3, que tenen una relació amb la traducció però que de cap manera es poden associar al fenomen que analitzem, sinó que apareixen per una errada a l'hora de traduir sistemàticament una forma per una altra. Com hem vist, els usos dubtosos molt sovint tenen una estreta relació amb les interferències (cf. 3.2.3), però no exclusivament ni sempre directament (cf. 5.2.1), com sí que és el cas de les formes *pal*, *per descomptat*, *trencar*, *forat*... Tampoc no pertanyen al fenomen estudiat les formes *anit*, *brandi*... Per tant, podem concloure que la categoria d'ús *abusiu* no s'ajusta clarament al fenomen que estudiem perquè pot ser que existeixi un abús però que no compleixi els altres requisits.

Cap de les entrades incloses no conté l'observació que la forma és incorrecta, com sí que passa, com veurem, en molts dels altres mitjans. Val a dir, doncs, que és encertada aquesta pràctica perquè el que es condemna és l'abús i no la incorrecció. Ara, tret del cas del verb *assolir*, no es destaca que aquestes formes no s'adeqüen als contextos en què solen aparèixer, que considerem que és un fet cabdal que compleixen tots els usos dubtosos (cf. 3.2.1). També observem que el verb *provar* es considera un ús abusiu tot i que és clarament incorrecte amb el sentit de *tastar* o *emprovar* (no es recull aquest sentit a la definició del DIEC 2 de *provar*), de manera que indirectament es legitima aquest significat.

Així doncs, reconeixem el fet que aquest mitjà és el que ha detectat amb més claredat el fenomen que estudiem, però, precisament pel fet que no s'ha estudiat amb profunditat (cf. 1.3), no acaba de ser sistemàtic ni en la formulació de les frases ni en la selecció dels casos inclosos. Certament, si no existís aquest desajust, la denominació del fenomen que estudiem podria ser la d'ús *abusiu*, però fem servir l'expressió *usos dubtosos* per diferenciar-la de la categoria inclosa al llibre d'estil de la CCMA. El fenomen que estudiem té a veure amb l'abús de certes formes –aquest punt sempre es compleix–, per tant, seria un bon nom, tot i que ja hem vist que hi ha més factors que cal tenir en compte (cf. el capítol 3).

Continuem examinant els llibres d'estil per veure com tracten el fenomen. Primer ens fixem en els manuals dels mitjans de comunicació catalans i després passem als dels àmbits espanyol i anglès. Un dels que centra força l'atenció en el nostre objecte d'estudi és el manual d'estil d'*El 9 Nou / El 9 TV*. El primer que cal destacar és que recomana l'ús de mots curts i freqüents, i remet al *Diccionari de freqüències* de l'IEC, de manera que acaba afirmant que els més simples morfològicament són els més recomanables (Coromina, 2008: 44 i 92). Proposa d'evitar l'ús de "mots buits o de significat genèric", com ara *problema* o *cosa* (2008: 90), i diu que cal fer servir una expressió concisa, sense "perífrasis o circumloquis innecessaris", per exemple *en un breu període de temps, dos dies de durada, en repetides ocasions*... (2008: 92). A més, opta per la "supressió d'estereotips, tics i tòpics", i inclou una llista de formes estereotipades freqüents (cf. 5.3), com ara *anys d'edat, protagonitzar una protesta, tenir coneixement, evolucionar favorablement, d'alguna manera, a nivell de, iniciar, finalitzar*... (2008: 95-97)¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Vegeu com aquest manual d'estil classifica amb una mateixa etiqueta casos que en la nostra anàlisi considerem que pertanyen a categories diferents (vegeu 7.2), per exemple el verb *protagonitzar*, que tractem com una metàfora gastada (vegeu 11.3), *d'alguna manera*, que a priori és un operador (vegeu l'annex 1), i *iniciar*, que també podria ser una impropietat (vegeu l'annex 1).

El llibre d'estil d'aquest mitjà inclou un diccionari d'errors i dubtes, que és un recull de formes que porten dificultats habitualment als periodistes (gairebé tots els mitjans inclouen un recull d'aquestes característiques). En algunes ocasions es fa servir el concepte de l'*abús*, a propòsit de formes com ara *d'altres* (2008: 336) o del verb *celebrar* (2008: 318), i, en general, sol recomanar unes altres opcions per evitar-les, per exemple a l'entrada del verb *apostar* (vegeu l'annex 1): "No s'ha d'abusar de la construcció apostar per amb el valor de 'prendre partit', que es pot alternar amb altres construccions, com ara..." (2008: 292). També fa servir l'expressió "fórmula estereotipada" (cf. 5.3) i "expressió sovint supèrflua o usada impròpiament" a l'entrada de la forma *a nivell de* (2008: 289). I a propòsit de *problema*, diu que és un "mot buit i de significat genèric", que cal canviar per "expressions més concretes i precises" (2008: 90). A l'entrada de *jugar un paper* alerta que "no ha de suplantar sistemàticament altres expressions equivalents" (2008: 314).

El llibre d'estil del diari digital *VilaWeb* dedica l'atenció al lèxic dins l'apartat "apunts de llengua", i afirma que perquè el text sigui informatiu "la tria del lèxic ha de fonamentar-se en raons de precisió, que és tant com dir que les paraules s'han de seleccionar per l'exactitud i per l'adequació al propòsit del text" (2015: 59). Així, opta per l'ús apropiat, que consisteix a no fer servir mai paraules "com si fossin comodins o sinònims d'equivalents més corrents i directes" (2015: 60), i en posa d'exemple *celebrar*, *suposar*, *provocar*... Sobre els "mots corrents preferibles" diu:

Els mots habituals tenen la preferència sobre mots equivalents, però més distants o, potser, 'entonats' (de fet, a vegades, més inadequats o imprecisos). És així que 'arribar' o 'entrar' són sovint millors que no pas 'accedir' (que no vol dir ben bé ni l'una cosa ni l'altra); que 'començar' és preferible a 'iniciar' (que té un significat diferent); i que 'acabar' és millor que no pas 'finalitzar'.

Cal tenir en compte, així mateix, que ben sovint els mots 'de moda' o de 'més il·lustre', no són res més que calcs desafortunats que desplacen els més tradicionals i, sovint, més genuïns i expressius. És el cas, per exemple, de 'proper', 'properament' i 'apropar', en lloc de 'a prop', 'aviat' i 'acostar' o 'atansar' (2015: 60)

Més endavant, a l'apartat "apunts de redacció", destaca que el lèxic ha de ser ric i ha d'evitar paraules innecessàries, "d'acord amb el sentit i la propietat, i estalviant els mots superflus, de farciment; prescindint, doncs, dels mots que no aporten res a la comprensió d'una frase, i d'aquells que s'empren rutinàriament, sense que ni el text ni el context els reclamin" (2015: 109). A l'apartat "banalització del lèxic" explica que "per evitar un verb, potser 'massa familiar', com 'fer', o per no repetir-lo, s'abusa de 'realitzar', 'dur a terme', 'celebrar', 'crear', etc., que, en rigor, signifiquen 'donar realitat', 'acomplir o consumir', 'executar un acte cerimonial, o fer festa per una circumstància favorable', 'donar existència a una cosa que no en tenia'" (2015: 125). Al recull de dubtes i usos del manual es fa referència a la idea de l'*abús* en moltes ocasions, a les entrades dels mots *acollir*, *analitzar*, *conèixer*, *cop*, *crear*, *davant*, *edició*, *iniciar*, *mostra*, *provocar*... També s'alerta que es fan servir termes "a tort i a dret", com ara *col·lectiu* (2015: 148), o que s'usen "reiteradament", com ara el verb *desconèixer* (2015: 149).

Els altres llibres d'estil no dediquen tanta atenció al fenomen objecte d'estudi, sinó que en parlen de passada o a les entrades corresponents dels termes. El llibre d'estil de l'*Avui* recomana l'ús de paraules corrents (1997: 19-21) i dedica un subapartat als tòpics periodístics (cf. 5.3):

S'han d'evitar les expressions estereotipades i sovint de contingut poc precís o buit, que es calquen sovint quan es manegen les fonts informatives en altres llengües, sobretot els teletips d'agència. No és fàcil determinar amb claredat la frontera entre les expressions que cal evitar perquè són tòpiques i les que són pròpiament periodístiques i, per tant, lícites encara que s'allunyin de la manera més habitual i simple de dir les coses. (1997: 22)

I detecta un “ús abusiu” de verbs com ara *produir, efectuar, realitzar, afegir i endegar*, que forcen “els significats figurats més enllà dels seus límits; que es repeteixen excessivament nexes i locucions que en si mateixos no són incorrectes –*en el decurs de, conjuntament amb*– però que n’arriben a arraconar de més bàsics” (1997: 22).

El llibre d’estil per als mitjans de comunicació de la **Universitat de les Illes Balears** dedica un apartat als clixés (Picó i Ramon, 2009: 33), com ara “en un ambient de calma tensa”, “el punt més calent”, “en el marc incomparable”... A banda, conté un “diccionari d’errors més freqüents” (2009: 195-216), en què s’inclouen tant incorreccions no normatives com casos que podrien ser usos dubtosos (vegeu l’annex 1).

El llibre d’estil de l’**ACN** recomana d’evitar “les expressions buides o de significat excessivament genèric” (Ferré i Nogué, 2010: 149), a més d’optar per verbs curts i precisos per no confondre (2010: 174). A banda, demana d’eliminar les perífrasis inútils i els mots crossa (2010: 174; cf. 5.3). Sobre aquesta qüestió també parla el de **BCN TV** (Ferré, 2008: 97), que alhora reclama l’ús de formes curtes i de significat específic (cf. el que hem dit sobre aquesta obra a 5.3). En aquest sentit, també s’expressa el manual de **COM Ràdio**, que destaca que el tòpic “facilita l’estructura, però empobreix l’expressió” (Ortega i Brunat, 2009: 29).

Pel que fa als llibres d’estil d’àmbit espanyol, un dels que més es fixa en el fenomen que estudiem és el *Manual del español urgente* de l’**Agencia EFE**. A les consideracions generals, fa aquesta valoració sobre el llenguatge periodístic:

No es buena la actitud de muchos periodistas que escriben con absoluta despreocupación, sin preguntarse jamás si será razonable su manera de escribir; que cifran su ideal en el empleo de palabras recién oídas o leídas, plenas de «modernidad» (*economicidad, parámetros, contencioso*); (...) que repiten hasta la náusea tópicos¹⁹⁵ (*de alguna manera, en otro orden de cosas, en olor de multitud*); que se aferran a ciertos vocablos como si no existieran otros (*finalizar, inicio, «dossier»*) (...). En gran medida, la comunicación periodística se realiza hoy gracias a que el lector suple la información defectuosa que se le sirve, y, si no puede suplirla, malentendiendo o entendiéndola a medias. (...) Se literaliza la expresión cuando esta se considera como un fin en sí misma y se intenta atraer la atención sobre el modo de escribir, creando entre la noticia y el lector un espesor formal absolutamente impropio de los despachos que constituyen la masa informativa puesta en circulación por la agencia. El idioma conveniente debe ser de ordinario un delgado y transparente cristal. (2008: 18-19)

I al recull de casos es parla contínuament d’abús, com a *escala de* (2008: 192), a *lo largo de* (2008: 194-195), *en el marco de* (2008: 233)... La forma *de alguna manera* explica que és una “muletilla de la que se abusa” (2008: 222) i el verb *realizar* es considera un comodí “que desplaza innecesariamente a otros más apropiados” (2008: 285).

En el mateix sentit que el manual de l’Agencia EFE s’expressa el del diari **El Mundo**, que demana combatre “la perversión del idioma nacida de la jerga de los políticos, los burócratas y algunos técnicos (1996: 87). A l’apartat de lèxic inclou una llista d’errors freqüents, de dubtes i de paraules que cal evitar. I, com el manual anterior, fa servir el terme *tòpic* (cf. 5.3), el concepte de l’abús, expressió desgastada... També utilitza *latiguillo* per referir-se al fenomen, com ara a l’entrada de *balance* (1996: 180), de *clarificar* en diu que és un verb rebuscat (1996: 196) i de *en otro orden de cosas* diu que és un “giro desgastadísimo” (1996: 213). En general, cal destacar que és força restrictiu amb aquesta mena de formes, sol prohibir-les explícitament, com ara amb *de alguna manera* (1996: 204), o recomana d’evitar-les, com amb *epicentro*

¹⁹⁵ Observem el mateix que hem advertit a propòsit del manual d’*El 9 Nou / El 9 TV*. D’acord amb el que hem vist a 5.3, es fa servir el terme *tòpic* com un calaix de sastre per fer referència a elements que en aquesta recerca considerem, d’una banda, un operador, *de alguna manera* (vegeu l’annex 1), i, d’una altra, a una expressió estereotipada pròxima a les UFS de Zaldivar (2017), com és *en olor de multitud*.

(1996: 214). A més, fa referència a la idea de l'ús metafòric de certs termes (vegeu 7.2.4), que acaben sent abusius, com ara *espiral* (1996: 216).

No es tan restrictiu el llibre d'estil del diari **ABC**, que recomana evitar locucions verbals per formes simples (*dar comienzo* per *comenzar*, per exemple), tot i que accepta que són pròpies de l'estil periodístic (2001: 124). Al recull de casos tendeix a recomanar certs mots, a advertir d'un abús, a preferir un terme per un altre... També alerta de l'ús de "muletillas innecesarias y pedantes" de què no s'ha d'abusar, com ara *en base a, a nivel de, de cara a...* (201: 151)¹⁹⁶.

El llibre d'estil de la ràdio **Cadena SER** detecta l'ús abusiu de "muletillas" i "transiciones", que s'han d'eliminar, a més de tòpics, frases fetes i clixés (cf. 5.3) que empobreixen el llenguatge i que no aporten "nada nuevo ni relevante al mensaje" (2017: 79). Inclou una llista força llarga d'errors imperdonables, que "se dan con mucha frecuencia en los medios y que figuran en casi todos los manuales de gramática y estilo" (2017: 125), com ara *a nivel de, en base a, poner en valor, protagonizar...* Al recull de formes que porten confusió hi ha una tendència similar a la que hem vist fins ara. Cal destacar l'expressió que fa servir l'obra per advertir de l'ús de *rol*, perquè diu que són de "mejor estilo" unes altres formes (2017: 309). El llibre d'estil del diari **El País** s'expressa en uns termes molt semblants als de la Cadena SER.

El manual d'estil del diari **La Vanguardia** en castellà estableix que no s'han de fer servir "expresiones absurdas o palabras malsonantes", que cal evitar l'empobriment del llenguatge i que s'han d'erradicar els "giros cursis, expresiones manidas y muletillas socorridas que se ponen de moda y se repiten hasta la saciedad" (Agustí 2014: 31). A part, creu que l'argot "no tiene cabida en el lenguaje periodístico" (2014: 98). I al recull de casos més freqüents d'errors adverteix d'abusos, assenyala que hi ha verbs que avancen imparablement "ocupando campos semánticos que no les corresponden y arrinconando otras opciones", com ara el verb *escenificar* (2014: 163) i *visualizar* (2014: 310). El manual d'estil de **TVE** adverteix de l'existència del llenguatge d'agència, format de frases fetes, girs artificials, expressions estereotipades i monòtones... (Mendieta, 1993: 20).

En l'àmbit anglès, el llibre d'estil del diari **The Economist** dedica força atenció al fenomen que estudiem en diverses ocasions i amb diferents noms. Ja hem dit que l'obra feia referència a la idea de l'argot periodístic manifestada per Orwell, que recomanava una sèrie de pautes per evitar aquestes formes (cf. 6.1.1). Un dels termes més repetits durant l'obra és *cliché* (cf. 5.3):

In truth, many of yesterday's clichés have become so much a part of the language that they pass unnoticed; they are like Orwell's dead metaphors. The ones most to be avoided are the latest, the trendiest. Since they usually appeal to people who do not have the energy to pick their own words, they are often found in the wooden prose of bureaucrats, academics and businessmen, though journalese is far from immune. (...) Many of these expressions are meaningless. All are ugly. All are borrowed unthinkingly from the language of other advertisers, and since they appear so often they fail to make an impact. (2010: 35-36)

Tot i així, tampoc no és implacable amb l'ús d'aquesta mena de mots, sinó que en recomana un ús raonable: "Such words should not be banned, but if you find yourself using them only because you hear others using them, not because they are the most appropriate ones in the context, you should avoid them. Overused words and off-the-shelf expressions make for stale prose" (2010: 38). Es refereix a aquest mateix fenomen amb un altre nom, *horrible words*, i recomana de no fer-les servir però no les prohibeix: "...if you use any of the following you should be aware that they may have an emetic effect on some of

¹⁹⁶ En aquest cas sí que veiem que aquest manual fa referència amb el terme *muletilla*, pròxim a *mot crossa* (cf. 5.3), a usos dubtosos que en aquesta recerca cataloguem com a operadors (vegeu l'annex 1).

your readers” (2010: 74). Algunes d’aquestes formes són: *chattering classes, facilitate, famously, governance, grow the business, guesstimate, informed, likely, looking to, materiel, ongoing, poster child, prestigious, proactive, rack up, savvy...* (2010: 74-75).

A l’apartat de “jargon” recomana de fer servir els termes tècnics en el context adequat, en el sentit precís. A part, considera: “If you find yourself tempted to write about *affirmative action* or *corporate governance*, you will have to explain what it is; with luck, you will then not have to use the actual expression” (2010: 87). Tot seguit parla de *journalese and slang*: “Avoid expressions used only by journalists, such as giving people *the thumbs up, the thumbs down* or *the green light*. Stay clear of *gravy trains* and *salami tactics*. (...) And avoid words and expressions that are ugly or overused” (2010: 89). Aquest llibre d’estil és especialment crític amb l’argot periodístic (cf. 3.4.2):

In general, try to make your writing fresh. It will seem stale if it reads like hackneyed *journalese*. One weakness of journalists, who on daily newspapers may plead that they have little time to search for the opposite word, is a love of the ready-made, seventh-hand phrase. Lazy journalists are always at home in *oil-rich country A*, ruled by *ailing President B*, the *long-serving strongman*, who is, according to the *chattering classes*, not *squeaky clean* but a *wily political operator* – hence the present *uneasy peace* – (...). Similarly, lazy business journalists always enjoy describing the problems of *troubled company C*, a victim of the *revolution* in the widget industry (change is always revolutionary in such industries) (2010: 90)

També cal destacar l’apartat de les metàfores, que es basa en la idea de les *stale metaphors* d’Orwell (vegeu 6.2.2 i 7.2.4), que no fan res més que “save people the trouble of inventing phrases for themselves” (2010: 96). Una altra vegada, no les prohibeix d’una manera determinant, sinó que en desaconsella l’ús: “Some of these are tired, and will therefore tire the reader. Most are so exhausted that they may be considered dead, and are therefore permissible. But use all metaphors, dead or alive, sparingly, otherwise you will make trouble for yourself” (2010: 96). I una mica més endavant fa referència a *new words and new uses for old words*, que considera que són modes que tal com arriben acaben marxant:

Is it likely to pass the test of time? If not, are you using it to show how cool you are? Has it already become a cliché? Does it do a job no other word or expression does just as well? Does it rob the language of a useful or well-liked meaning? Is it being adopted to make the writer’s prose sharper, crisper, more euphonious, easier to understand – in other words, better? Or to make it seem more with it (yes, that was cool once, just as cool is cool now), more pompous, more bureaucratic or more politically correct – in other words, worse? (2010: 106)

Per acabar, aquest llibre d’estil recomana de fer servir paraules curtes, pel fet que són més fàcils de pronunciar i més intel·ligibles (2010: 129). A més, desaconsella fer servir mots innecessaris, que no fan més que allargar la prosa: “If it occurs in a sentence you have written, try leaving it out and see whether the meaning is changed. *The omens were good* may have more force than *The omens were very good*” (2010: 145). Aquest manual també conté un recull de casos que porten confusió i inclou uns quants termes amb les característiques d’ús dubtós que hem vist al capítol 3.

Un altre llibre d’estil anglès que dedica força atenció al fenomen dels usos dubtosos és el de la cadena **BBC**, que és referent en el món anglosaxó. De fet, el mitjà també parafraseja Orwell i dedica un apartat als clixés (cf. 5.3): “The regular use of these predictable words and phrases is numbing and indicates a lack of thought and effort” (Allen, 2013: 23). També es fixa en el *journalese*: “Some journalists assume that newspaper English is the language of all journalism. It is not. Broadcast journalism, written for the ear, requires a different approach. Our writing has to be simpler, clearer and more natural” (2013: 23). El manual considera que el *journalese* és una forma concreta de clixé, que es fa servir pel fet de voler “sound

urgent, to make an impact and to be, well, journalistic. Even though you are a journalist, whether in the field or in the office, try to avoid it” (2013: 26). També val la pena veure l’apartat que dedica al *jargon*:

From doctors to decorators, lawyers to lorry drivers – any group of people working together or in the same field is likely to develop a specialised, shared vocabulary. As journalists, we can become honorary members of these groups if we use the language correctly. The danger is that we become so familiar with the jargon that we use it in our output, which is at odds with our aim to be understood as clearly and universally as possible. So, the obvious advice is: avoid jargon. Unfortunately, this is often not as easy as it sounds. (2013: 49)

També fa referència a les *vogue words*: “Some people use vogue words because they think it shows they are on the ball. Others believe it demonstrates a lack of original thought and individuality. Good writers will try to avoid vogue words because they know everyone else is using them” (2013: 74-75). Al recull de casos conflictius, hi ha una bona colla d’exemples de les característiques que hem anat veient.

El llibre d’estil de l’agència **Reuters** fa referència, en la mateixa línia, als clixés, a l’argot periodístic (*jargon*), a les metàfores i a les paraules llargues (2008). Val la pena esmentar les pautes que dona per a una bona escriptura, a partir de Fowler:

1. Prefer the familiar word to the far-fetched.
2. Prefer the short word to the long and the single word to the circumlocution.
3. Prefer the concrete word to the abstract.
4. Prefer the Saxon word to the Romance.
5. Avoid pompous words like ongoing, escalating, prestigious, meaningful, facility.

More often than not we can also do without special, key, dramatic, major, giant, large-scale, massive and crisis. Modish words like confrontation substitute polysyllabic vagueness for the crisp precision of (in this case) clash, dispute or even war. (2008)

I al recull de mots detecta uns quants casos que podríem considerar usos dubtosos amb aquestes expressions: *overused, sloppy and verbose, vague term, tired cliché, cumbersome...* (cf. 5.3).

El llibre d’estil del diari **The Guardian** (2015) també dedica un apartat als clixés, que són “overused words and phrases to be avoided”. També parla de l’argot i al recull de casos la majoria de vegades que apareixen usos que podríem considerar dubtosos es cataloguen com a *overused*. En la mateixa línia s’expressa el llibre d’estil del diari **The Telegraph** (2020), que dedica un apartat a *banned words*, que és una llista que és “liable to grow”, i que inclou “hackneyed expressions”. A més, un dels principis generals és evitar clixés. Per tant, arribem a la conclusió que tots els llibres d’estil que hem examinat de l’àmbit anglès dediquen un apartat al fenomen que estudiem o el consideren molt important (cf. 5.3), i en diferent mesura en desaconsellen l’ús.

6.2 OBRES ESPECIALITZADES EN LLENGUATGE PERIODÍSTIC

6.2.1 Diversos autors

En aquest apartat fem un breu repàs de la visió que tenen els autors més destacables que s'han especialitzat en llenguatge periodístic sobre el nostre objecte d'estudi, tenint molt present que, tal com hem indicat a 1.5, cap no s'hi ha referit directament, per bé que sí que cal dir que algun s'hi ha acostat força. Com hem vist al capítol 3, anomenem el nostre objecte d'estudi *usos dubtosos* perquè són formes que han adquirit sentits diferents (perifèrics) de l'habitual (nuclear), per mitjà d'una innovació. Aquest fet comporta que arraconen una altra (o unes altres) opció estilística que ja feia la funció en un context determinat. Per aquest motiu són dubtoses: no es pot dir que siguin incorrectes, sinó que es desvien de la norma objectiva i atempten contra els principis bàsics del llenguatge periodístic (vegeu 7.1). Vallverdú (1987: 92) proposa una sèrie de criteris pràctics per decidir sobre una "paraula conflicte", basant-se en l'aspecte lexicogràfic:

- A) "si els lexicògrafs actuals la rebutgen, cal rebutjar-la"; exemples: *barracó, bolso, polvos, xarxada...*
- B) "si els lexicògrafs actuals l'admeten, explícitament o implícitament (per les regles de composició i derivació), cal acceptar-la"; exemples: *atur* (però no *aturat*), *fuga* (per *fuita*), *gravar* (imatges i so), *moneder*, etc.
- C) "si només alguns lexicògrafs l'accepten, però té un ample ús col·loquial, cal admetre-la amb les següents matisacions":
 - C') "quan es tracta d'una paraula sense altre equivalent habitual i té un fonament filològic i un ample suport social, es pot usar en tots els registres"; exemples: *afició, cuidar, coça, entregar...*
 - C'') "quan es tracta d'una paraula sense altre equivalent habitual, es pot usar en tots els registres (relativament) informals"; exemples: *brillo!, despedir-se, fugar-se, tiet, quarto (de les rates)*
 - C''') "quan es tracta d'una paraula amb un altre equivalent habitual, només s'usarà restrictivament, fins i tot en registres informals"; exemples: *barco, colar-se, despedir, disfrutar...*

Així doncs, segons Vallverdú són les obres lexicogràfiques les que han de determinar si una forma s'ha d'admetre en el llenguatge periodístic. Si hi ha un ampli consens per rebutjar-la, cal fer-ho, i viceversa. I, en cas que no hi hagi consens, cal tenir en compte si la llengua ja disposa d'opcions estilístiques que fan la mateixa funció o no. En cas d'admetre-les, tanmateix, hi ha restriccions segons els registres. Casanova (1990: 102) es fixa en el model lingüístic dels mitjans de comunicació, i deixa molt clar que la "llengua només és l'instrument amb què es transmet un missatge i no pot destorbar la captació d'aquest". Per tant, és molt important que es triïn adequadament les opcions estilístiques:

[El periodista] ha d'elegir quin tipus de llengua o varietat empra i en quin registre o estil ("tot acte comunicatiu necessita una varietat i un registre alhora") actua per aconseguir transmetre el missatge, sempre acomplint els trets de naturalitat, coherència, versemblança i claredat, i procurant de no traspassar el *llindar d'estridència*, és a dir que la llengua no impedisca l'adquisició del missatge ni la identificació de l'oient. (1990: 102)

El concepte de *llindar d'estridència* és clau per a aquesta recerca, atès que, com veurem a l'anàlisi dels casos, hi ha alguns enunciats que, efectivament, són estridents perquè l'ús dubtós en qüestió es fa servir d'una manera poc natural i no és versemblant per al receptor, perquè és una opció estilística molt allunyada de la seva parla habitual, és a dir, de la norma objectiva (cf. 2.3.1), per la qual cosa el missatge és difícil que li arribi clarament (vegeu 7.1). Núñez Ladevéze observa que els professionals dels mitjans han acabat adoptant les innovacions que sorgeixen al llenguatge periodístic perquè les troben imprescindibles però també perquè són un element de modernitat:

Son los periodistas los que, con más frecuencia, recurren al manido argumento, y simplificador porque contiene un elemento mal digerido de verdad, de que el lenguaje es, en sí mismo, renovación y cambio, adaptación a circunstancias nuevas. Esto es cierto, pero sólo en la medida en que la circunstancia sea ciertamente nueva y no haya una palabra vieja para designarla, cosa mucho menos frecuente de lo que la gente se cree. Pero lo más peligroso del argumento es que quienes lo arguyen creen que están liberando a la sociedad del purismo académico cuando hacen precisamente lo contrario: contribuir a que la sociedad pueda ser manipulada por el enmascaramiento pseudocientífico, que es muy diferente. Son los más peligrosos porque se creen servidores de precisamente lo que contribuyen a estropear: el uso común de la lengua. (1993: 23)

Aquest autor exemplifica aquestes idees de la següent manera:

Ni nadie dice a un amigo cuando habla de política: “está *sobredimensionándose* el problema del *posicionamiento* del electorado”. Para “sobredimensionar un problema” hay que ser cuando menos profesor de sociología. Nuestros amigos no van “posicionándose” en la vida, porque en nuestra sociedad solamente están capacitados para “posicionarse” de secretario de Estado para arriba. (...) ¿Qué necesidad hay de “valorar positiva o negativamente” cualquier cosa que se someta a nuestro juicio, cuando podemos responder que estamos o no de acuerdo, que nos gusta o no nos gusta? ¿Por qué el empeño de los periodistas en asegurar que “*la práctica totalidad* de los diputados están ausentes de la sesión”? Si ya sabemos que se ausentan “casi todos” porque las sesiones sirven de muy poco, ¿qué ventaja hay en decir que se ausenta “*la práctica totalidad*”?

Todos estos son ejemplos de falta de claridad –de naturalidad, más exactamente– en el uso del lenguaje. En algunos casos porque se cree que al adoptar estos estrambóticos giros se sirve mejor a los fines específicos de la función social que se cumple, aunque, en realidad, esa creencia está infundada; y lo está no por falta de “percepción” de esa función –como se diría, de utilizar la jerga corriente–, sino por falta de criterio sobre cómo ha de adecuarse el lenguaje a su función. (1993: 20)

A 3.4.2 hem parlat de la “jerga del portavoz”, que és aquest llenguatge que el periodista troba imprescindible per a la comunicació als mitjans i que, a més, acaba sent un element que marca una identitat. És pertinent, doncs, que anotem les característiques que Núñez Ladevéze, l’encunyador d’aquest concepte, proposa:

- 1) Se trata de una práctica de la lengua generalizada y homogénea que integra funciones y estratos sociales pero se distingue de la común porque no se homogeneiza a partir del uso ya común o espontáneo, ya cultivado o ya literario, sino por desfiguración del uso terminológico específico.
- 2) El léxico que la distingue procede de terminologías funcionales o específicas diversas que se interrelacionan e integran a través de su difusión en los medios de comunicación de masas. Las fuentes principales que nutren a esa jerga son los léxicos burocráticos y administrativos utilizados en las profesiones relacionadas con la función pública, y el léxico procedente de ciencias sociales y políticas.
- 3) La condición jergal se refuerza a causa del uso «descontextualizado» (fuera de sus contextos y textos) del léxico, lo cual contribuye a su desfiguración, pues el usuario prescinde de las normas textuales que aseguran el control de los significados (en general se trata de términos definidos, o sea de definiciones técnicas) de las palabras que utiliza.
- 4) La jerga del portavoz cobra, gracias al uso de términos impropios, una cierta apariencia de rigor cuya fragilidad se manifiesta en la frecuente alteración de la norma lingüística culta.
- 5) La jerga del portavoz se superpone al uso espontáneo y común del lenguaje como sustituto de norma cultivada a causa de su carácter diferencial y selectivo. Sin embargo, reduce la expresividad y limita la riqueza potencial de la lengua por la considerable promoción de tópicos, estereotipos lingüísticos, clichés rígidos y fórmulas manidas cuando no amaneradas.

6) Desde el punto de vista estilístico, la jerga del portavoz se caracteriza por el abuso del estilo nominal, prepositivo y lineal en detrimento de la expresividad verbal, subjuntiva y de los matices modales, envolventes, y, en general, impone la rigidez sintáctica de la construcción lineal menoscabando la fluidez y riqueza constructiva del idioma.

7) A través de la influencia de la terminología específica y también a causa de la supeditación de los conocimientos especializados y de la misma actividad periodística a las traducciones del inglés, la jerga del portavoz es una fuente incontenible de provisión de anglicismos, y de cultismos latinizantes artificialmente vertidos al idioma. (1991: 144-145)

Aquestes set característiques concorden perfectament, com hem vist al capítol 3, amb el nostre objecte d'estudi, els usos dubtosos, per la qual cosa, podem afirmar que Núñez Ladevéze és un dels autors que s'hi ha aproximat més. De fet, també adverteix el següent: "Ninguno de estos rasgos podría considerarse, en sí mismo o aisladamente, como perjudicial, pero su conjunto resulta francamente nocivo, pues su confluencia contribuye a limitar las posibilidades expresiva y la riqueza potencial de la lengua" (1991: 144-145).

Un altre autor que ha observat el llenguatge periodístic amb profunditat i que podem considerar que s'ha acostat al nostre objecte d'estudi és Chillón, que diu que la "major part dels manuals sobre periodisme escrit i audio-visual proposen a l'estudiant un sorprenent i acrític reguitzell d'obvietats, amb les quals és a penes possible conèixer els mecanismes de producció del discurs informatiu amb ulteriors fins analítics o pràctics" (1995: 172-173). L'autor considera que l'estil que fan servir els periodistes en general, malgrat el que prescriuen els llibres d'estil, és pobre i estereotipat (cf. 5.3):

En general, fora d'excepcions *perifèriques* tal com l'articulisme d'opinió, el periodisme literari i la literatura de periòdic, l'epicentre del discurs periodístic informatiu està lingüísticament hipercodificat: en la parla dels periodistes, la fórmula tendeix a substituir la forma; la frase feta i el clixé, a l'expressió ajustada i precisa. La parla dels periodistes i dels comunicadors està, en general, tremendament pautaada, prescrita, *dictada* pels llibres d'estil, per la mateixa tradició professional i per la inèrcia o la negligència literària de la major part dels professionals, que redacten o parlen de manera rutinària, estereotipada, es diria que sense ser ben bé conscients de la importància que en el seu treball té un ús conscient i crític del llenguatge. Les solucions lèxiques, sintàctiques i fraseològiques responen a la lògica de la repetició i del mínim esforç expressiu, no a la *voluntat d'estil* que tot ús conscient i responsable del llenguatge ha de cercar. (1995: 174)

Aquest autor exemplifica aquest fet amb el tractament de la notícia dels periodistes sobre la Guerra del Golf Pèrsic, en què diu que es feia servir un llenguatge "prenyat de paranys retòrics" per oferir una imatge esbiaixada de la realitat: "Imatges i paraules amagaven almenys tant com deien, i els límits entre veritat i falsedat s'esborraven amb estupefaent facilitat. Els *media* varen fer servir un doble llenguatge - una *neoparla*, com diria Orwell-, un doble estol lèxic i fraseològic, segons que es parlés d'un bàndol o de l'altre" (1995: 174). Aquest fet, segons Chillón, va revelar les característiques del discurs periodístic "elaborat per la indústria de la comunicació, els trets que conformen la cultura professional dels informadors, les rutines i inèrcies de les grans organitzacions informatives i, per acabar, la manera subtilment eficaç en què la retòrica de l'objectivitat és capaç de conformar la realitat mediàtica" (1995: 175).

Certament, hi ha hagut més autors que s'han acostat força al fenomen que estudiem, i que hem anat (i anirem) citant al llarg de la recerca. Però, sens dubte, a part dels que hem vist en aquest apartat, l'autor que més s'hi ha aproximat és l'encunyador del concepte *neoparla* que esmenta Chillón, és a dir, George Orwell, de qui parlem al següent apartat.

6.2.2 George Orwell

En apartats precedents hem citat algunes idees d'Orwell respecte de la seva concepció del llenguatge periodístic. Pel que s'ha pogut veure, aquest autor s'ha acostat molt a l'objecte d'estudi d'aquesta recerca. Per aquest motiu, hi dediquem un apartat, atès que les seves idees serveixen de base per a la nostra classificació (vegeu 7.2). La preocupació d'aquest autor per la llengua anglesa del seu temps ha estat llargament estudiada i citada per les següents generacions. Com hem vist a 6.1, fins i tot els llibres d'estil encara consideren cabdal la seva aportació. En algunes ocasions Orwell ha estat jutjat per haver-se excedit en la defensa de l'idioma¹⁹⁷, és a dir, que les seves idees s'han considerat puristes (cf. 2.4.2). A la següent citació es pot entreveure aquest factor pels termes i les imatges que fa servir, tot i que com es pot observar l'autor anava més enllà i no acaba de ser just el fet de prendre'l per un purista:

Our civilization is decadent and our language –so the argument runs– must inevitably share in the general collapse. It follows that any struggle against the abuse of language is a sentimental archaism, like preferring candles to electric light or hansom cabs to aeroplanes. Underneath this lies the half-conscious belief that language is a natural growth and not an instrument which we shape for our own purposes. (...) It [language] becomes ugly and inaccurate because our thoughts are foolish, but the slovenliness of our language makes it easier for us to have foolish thoughts. The point is that the process is reversible. Modern English, especially written English, is full of bad habits which spread by imitation and which can be avoided if one is willing to take the necessary trouble. If one gets rid of these habits one can think more clearly, and to think clearly is a necessary first step towards political regeneration: so that the fight against bad English is not frivolous and is not the exclusive concern of professional writers. (1946: 75)

La preocupació, doncs, no és tan sols pel manteniment de la llengua genuïna. Així, Orwell defensa el fet d'utilitzar el llenguatge acuradament i no fer servir formes vagues, per evitar la simplificació excessiva del llenguatge humà. De fet, aquesta darrera idea queda reflectida en el concepte del *newspeak*, inventat en una de les novel·les més famoses de l'autor, *1984*, en què se suposa que el llenguatge del poder de l'estat es modifica expressament buscant la simplificació per esborrar de l'imaginari certes idees que no convenen. Encara que sembli contradictori, Orwell sempre defensa la simplicitat abans que la complicació del llenguatge, perquè significa que alhora es busca la precisió, la tria de la forma més adequada a allò que es vol dir:

To begin with it has nothing to do with archaism, with the salvaging of obsolete words and turns of speech, or with the setting up of a "standard English" which must never be departed from. On the contrary, it is especially concerned with the scrapping of every word or idiom which has outworn its usefulness. It has nothing to do with correct grammar and syntax, which are of no importance so long as one makes one's meaning clear (...). On the other hand it is not concerned with fake simplicity and the attempt to make written English colloquial. Nor does it even imply in every case preferring the Saxon word to the Latin one, though it does imply using the fewest and shortest words that will cover one's meaning. What is above all needed is to let the meaning choose the word, and not the other way about. In prose, the worst thing one can do with words is to surrender to them. When you think of a concrete object, you think wordlessly, and then, if you want to describe the thing you have been visualizing you probably hunt about till you find the exact words that seem to fit it. (1946: 87-88)

Orwell destaca que el llenguatge que se suposa que és més formal (dels polítics, de l'administració, dels mitjans...) sembla que es vulgui distanciar expressament del més habitual: "It is also that clear, popular, everyday language seems to be instinctively avoided.(...) Newspaper leaders are written either

¹⁹⁷ Vegeu, per exemple, Orwell (1944: 164), en què l'autor explica com va rebre dures crítiques del socialisme per haver qüestionat el llenguatge que feia servir el marxisme.

in this same dialect or in an inflated bombastic style with a tendency to fall back on archaic words (...) which no normal person would ever think of using" (1944: 161-162). Com hem vist a 3.1.2, un dels trets que caracteritza el nostre objecte d'estudi, els usos dubtosos, és que són una estratègia per guanyar formalitat. En efecte, sembla que Orwell també observa que hi ha certs elements que es fan servir inconscientment i indiscriminadament, sense criteri, per obtenir aquest grau de formalitat, mitjançant la retòrica objectiva. Però, fins i tot, l'autor observa característiques pròpies del llenguatge segons les situacions comunicatives, algunes de les quals es troben als mitjans de comunicació (cf. 5.1.2):

Speeches, broadcasts, lectures and even sermons are normally written down beforehand. The most effective orators, like Hitler or Lloyd George, usually speak extempore, but they are very great rarities. As a rule (...) the so-called extempore speaker only keeps going by endlessly tacking one cliché on to another. In any case, he is probably delivering a speech which he has delivered dozens of times before. Only a few exceptionally gifted speakers can achieve the simplicity and intelligibility which even the most tongue-tied person achieves in ordinary conversation. On the air extempore speaking is seldom even attempted. Except for a few programmes like the Brains Trust, which in any case are carefully rehearsed beforehand, every word that comes from the B.B.C. has been written down, and is delivered exactly as written. This is not only for censorship reasons: it is also because many speakers are liable to dry up at the microphone if they have no script to follow. The result is the heavy, dull, bookish lingo which causes most radio users to switch off as soon as a talk is announced. It might be thought that one could get nearer to colloquial speech by dictating than by writing; but actually, it is the other way about. (...) One's impulse is to avoid the long pauses, and one necessarily does so by clutching at the ready-made phrases and the dead and stinking metaphors (...) with which the English language is littered. (1944: 165-166)

Després de molts anys analitzant el llenguatge periodístic, Orwell va arribar a detectar una sèrie de trucs que es fan servir per complicar el discurs, i les recomanacions que aquest autor britànic va establir per evitar-los han estat llargament repetides¹⁹⁸. Tot seguit en reproduïm els quatre tipus, que, com veurem a 7.2, ens serveixen de base per a la nostra classificació dels usos dubtosos (1946: 77-81):

- **Dying metaphors.** A newly invented metaphor assists thought by evoking a visual image, while on the other hand a metaphor which is technically "dead" (e.g. *iron resolution*) has in effect reverted to being an ordinary word and can generally be used without loss of vividness. But in between these two classes there is a huge dump of worn-out metaphors which have lost all evocative power and are merely used because they save people the trouble of inventing phrases for themselves (...)

- **Operators, or verbal false limbs.** These save the trouble of picking out appropriate verbs and nouns, and at the same time pad each sentence with extra syllables which give it an appearance of symmetry. (...) The keynote is the elimination of simple verbs. Instead of being a single word, such as *break, stop, spoil, mend, kill*, a verb becomes a *phrase*, made up of a noun or adjective tacked on to some general-purpose verb such as *prove, serve, form, play, render*. In addition, the passive voice is wherever possible used instead of gerunds (*by examination of* instead of *by examining*). The range of verbs is further cut down by means of the *-ize* and *de-* formations, and the banal statements are given an appearance of profundity by means of the *not un-* formation (...)

- **Pretentious diction.** Words like *phenomenon, element, (...) historic, unforgettable* (...) are used to give an air of culture and elegance. (...) It is often easier to make up words of this kind (*deregionalize, impermissible, extramarital, non-fragmentary* and so forth) than to think up the English words that will cover one's meaning. The result, in general, is an increase in slovenliness and vagueness.

- **Meaningless words:** In certain kinds of writing, particularly in art criticism and literary criticism, it is normal to come across long passages which are almost completely lacking in meaning. (...) The word

¹⁹⁸ Vegeu la revisió que en fan Viana (1995: 101-110) i Milroy i Milroy (1985: 44-48).

Fascism has now no meaning except in so far as it signifies 'something not desirable'. The words *democracy, socialism, freedom, patriotic, realistic, justice*, have each of them several different meanings which cannot be reconciled with one another. In the case of a word like *democracy*, not only is there no agreed definition, but the attempt to make one is resisted from all sides. It is almost universally felt that when we call a country democratic we are praising it: consequently the defenders of every kind of régime claim that it is a democracy, and fear that they might have to stop using the word if it were tied down to any other meaning. Words on this kind are often used in a consciously dishonest way. That is, the person who uses them has his own private definition, but allows his hearer to think he means something quite different.

A l'apartat 7.2 expliquem les quatre categories que hem detectat a partir de l'anàlisi del corpus, però ja advertim que ens hem basat en gran part de la proposta d'Orwell. Les següents normes són les que proposa aquest autor, que fins i tot han estat citades en llibres d'estil de l'àmbit anglosaxó (cf. 6.1.2):

- (i) Never use a metaphor, simile or other figure of speech which you are used to seeing in print.
- (ii) Never use a long word where a short one will do.
- (iii) If it is possible to cut a word out, always cut it out.
- (iv) Never use the passive where you can use the active.
- (v) Never use a foreign phrase, a scientific word or a jargon word if you can think of an everyday English equivalent.
- (vi) Break any of these rules sooner than say anything outright barbarous. (1946: 88)

7. USOS DUBTOSOS

7.1 CARACTERÍSTIQUES DELS USOS DUBTOSOS

A continuació exposem les idees més destacades que es desprenen dels diferents apartats del capítol 3, amb el propòsit de caracteritzar els usos dubtosos:

Variació estilística

- Un ús dubtós és una opció estilística que es desvia de la norma objectiva triada amb finalitats estètiques per adaptar-se a la situació comunicativa.
- Com que és una desviació de la norma objectiva, un ús dubtós no s'ajusta a la varietat estàndard planificada de la llengua, que per naturalesa ha de ser comprensible per un públic ampli.
- L'ús dubtós no pertany a l'estàndard planificat però sí al difós; per aquest motiu els llibres d'estil el recullen per condemnar-lo o per limitar-ne l'abast, però apareix als mitjans.

Variació funcional

- L'ús dubtós s'ajusta a la situació comunicativa del periodista quan pretén distanciar-se del receptor (perquè vol ser objectiu), per efecte de la retòrica objectiva.
- És una estratègia retòrica que suposadament permet elevar el to del discurs, guanyar formalitat.
- Té un funcionament força automatitzat perquè no requereix gaire esforç de l'emissor per elaborar la frase, sinó que té la funció d'atorgar formalitat al discurs fàcilment.

Desviació estilística

- Un ús dubtós és una innovació lingüística que es dona per efecte del *foregrounding*, un recurs estilístic que consisteix en la desviació de la norma objectiva per causar sorpresa, per tant, que sorgeix amb finalitats retòriques (estètiques).
- Apareix en un context en què no és habitual i suplanta una altra forma més adequada.
- La formalitat que s'atorga a l'ús dubtós s'aconsegueix perquè aquella forma no és habitual en aquell context, és desconeguda pel públic.
- Com que és una forma estranya en aquell context, no és adequada a la varietat estàndard planificada, que és la s'ha de fer servir en el llenguatge periodístic.
- L'ús dubtós manté la frescor característica de qualsevol innovació, però s'acaba adaptant a les situacions comunicatives periodístiques, per efecte del *parallelism*, un tipus de *foregrounding*.

Canvi lingüístic

- És una innovació que es propaga pels mitjans perquè l'audiència el comprèn, l'adopta, per tant, s'estabilitza en l'estàndard difós.
- És una innovació creada d'acord amb el sistema lingüístic, però és una desviació de la norma objectiva, per la qual cosa es pot considerar una transgressió.
- És una innovació que sorgeix quan el parlant té la percepció que la llengua no satisfà les seves necessitats comunicatives.
- És impossible arribar a l'individu creador i no hi ha una causa directa, però una finalitat sí (és una estratègia discursiva).
- És possible que s'estabilitzi quan es lexicalitza o quan la normativa l'admet.

Interferència

- Quan un ús dubtós és una interferència, el fet que s'utilitzi en una llengua no vol dir que es domini la llengua de procedència; és a dir, la interferència no depèn necessàriament d'un bilingüisme ni social ni individual.
- L'ús dubtós sol provenir de llengües de prestigi quan es pot considerar una interferència, perquè hi ha un desequilibri causat per una situació de dominància.
- Si un ús dubtós és una interferència, sempre és cosmètica, és a dir, no afegeix cap idea nova ni cap matís expressiu important a cap forma lingüística, sinó que suplanta termes i expressions genuïns de la llengua de destinació.

Nucli i perifèria

- Un ús dubtós és una innovació a partir d'un significat perifèric d'un terme o expressió.
- La desviació estilística que implica un ús dubtós es dona perquè es modifica el significat habitual, o nuclear, d'aquell terme o expressió perquè apareix en un context que no és el propi.
- En els contextos en què apareix amb un sentit perifèric, l'ús dubtós es fa servir d'una manera més o menys errònia, per tal com és una desviació de la norma objectiva.
- Pot ser que el sentit perifèric d'un terme o expressió que es considera dubtós aparegui recollit als diccionaris (normatius o no), perquè el canvi lingüístic s'ha propagat en un grau alt, però aquest fet no implica que aquesta forma no sigui un ús dubtós.
- Com que són molt productius, els usos dubtosos apareixen en contextos diversos, gràcies al sentit (o sentits) perifèric que adquireixen i, fins i tot, aquest fet pot causar ambigüitats en la frase per la polisèmia de la forma en qüestió.

Metàfora

- L'ús dubtós pot ser una innovació per la via metafòrica, perquè la metàfora i la metonímia són, a banda d'un recurs retòric, una característica inherent que estructura el llenguatge humà, d'acord amb el punt de vista de la lingüística cognitiva.
- No tots els usos dubtosos sorgeixen mitjançant el recurs a la metàfora, entesa en el sentit tradicional, o a partir d'una metàfora conceptual, en el sentit cognitiu.
- Els usos dubtosos poden representar una simplificació d'una idea complexa per facilitar la comprensió a l'audiència, per tal com la metàfora és una propietat del llenguatge que pot tenir aquesta funció.

Connotació

- L'ús dubtós es fa servir per la funció del llenguatge del *placere*, que serveix per captar l'atenció del receptor, per causar certa admiració.
- És una paraula o expressió que el parlant percep que sona bé, és a dir, en els contextos en què apareix li sembla que encaixen a la perfecció, a còpia de la repetició.
- L'ús dubtós no és purament referencial ni denotatiu, sinó que està connotat de formalitat, però és una peça pràcticament buida o erosionada semànticament.
- Com que té un sentit molt poc referencial, l'ús dubtós és molt productiu i dona lloc a contextos diferents perquè sol contenir un significat ambigu, fet que comporta que sigui molt productiu i que pugui aparèixer en contextos diferents, atès que tan sols està connotat de formalitat i sona bé allà on sigui.

Competència i acomodació lingüística

- El fet que el periodista basi el seu discurs en usos dubtosos indica que té una competència lingüística o estilística més aviat baixa, perquè ho fa per inseguretat amb la llengua.
- L'ús dubtós és un recurs fàcil per a l'emissor, quan no troba la paraula o l'expressió adequada, per guanyar formalitat a costa de perdre claredat en el missatge.
- El periodista adopta l'ús dubtós, el fa servir, perquè el satisfà estèticament, el fa ser acceptat socialment i té una gran funcionalitat.
- L'ús dubtós és una moda del llenguatge, que pot acabar caducant o es pot establir en la llengua per mitjà del canvi lingüístic.

Argot periodístic

- Els usos dubtosos pertanyen al llenguatge d'especialitat que s'ha creat en l'àmbit periodístic, però que té les característiques d'argot, és a dir, no és accessible per a un públic ampli i divers.
- El periodista modifica la seva expressió habitual per mitjà de l'ús dubtós pel desig d'aprovació social en el seu àmbit, perquè és un senyal d'identitat.
- L'ús dubtós ha acabat esdevenint imprescindible per al professional del mitjà de comunicació, perquè encaixa en els contextos que apareix, i pot ser que serveixi per cobrir buits necessaris en el llenguatge periodístic i tot.

A partir de les idees que hem anat veient, a continuació exposem la llista de condicions que ha de complir una forma perquè sigui dubtosa:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** no conté el sentit nuclear en aquell context, ja sigui perquè se'n fa un ús metafòric o perquè se n'estén el significat. L'ús d'aquesta forma s'explica pel fenomen del *foregrounding*, que implica l'addició d'un significat perifèric a aquell terme o expressió.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** pren el lloc a opcions estilístiques que són més adequades en aquell context, de manera que s'eliminen matisos semàntics i es vulneren els principis bàsics del llenguatge periodístic (vegeu *infra*).
3. **El fan servir emissors diferents:** és una forma que diuen diferents periodistes i col·laboradors de mitjans, per efecte de l'acomodació lingüística i de l'argot periodístic.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** com que es fa servir per elevar suposadament el to del discurs, un ús dubtós tan sols es pot trobar en enunciats dels registres que hem vist a 5.1.2 que tenen aquest tret, és a dir, a tots menys el 6.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** té una alta productivitat, es multiplica en contextos diferents, de manera que l'ús dubtós acaba esdevenint ambigu en moltes ocasions.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** en algunes ocasions l'ús dubtós comporta una expressió molt poc natural, de manera que el receptor no es pot identificar amb el llenguatge del periodista perquè l'opció estilística en qüestió no és versemblant, és a dir, no forma part de la seva parla habitual, de la norma objectiva; aquest factor hauria de fer sospitar al professional de la llengua d'un mitjà, perquè l'ús d'aquella forma comporta una incorrecció des del punt de vista semàntic, gramatical o pragmàtic, és a dir, es travessa el llindar d'estridentia (cf. 6.2.1 i vegeu *infra*).

7. **Prové d'una interferència:** és un ús dubtós present en una altra llengua, que entra al català com una interferència –indirecta o directa (cf. 5.2.1)–, que sempre és cosmètica segons com entén el concepte Joseph (cf. 3.2.3). [Aquesta condició és opcional].
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** la consideren abusiva, dubtosa, inadequada, incorrecta..., segons el concepte que facin servir (cf. 6.1 i 6.2.1), que serveix per dubtar-ne. [Aquesta condició és opcional].

Així, perquè una forma es pugui considerar dubtosa haurà de complir totes aquestes condicions, malgrat que les dues últimes són opcionals. En primer lloc, perquè pot ser que es formi en català sense la influència de cap altra llengua, tot i que, com veurem, n'hi ha pocs casos. També cal reconèixer que no sempre és fàcil adjudicar la causa de l'ús dubtós a una altra llengua (vegeu el capítol 14). En segon lloc, en aquest estudi comprovem que diuen de cada cas els llibres d'estil de referència de mitjans catalans i de les altres llengües, a part de consultar obres referents en l'ús de la llengua, perquè pot servir per ratificar que aquella forma és dubtosa, tot i que no sigui un factor imprescindible que hi apareguin (cf. 5.2.1).

La sisena condició (la de l'estridència) pot semblar subjectiva, és a dir, que l'estranyesa d'un enunciat no és del tot objectivable tenint en compte el punt de vista de l'estilística, que és el que preval en aquesta recerca (cf. 3.1.1). El nostre objecte d'estudi el constitueixen elements que es troben a la frontera del que es podria considerar la correcció lingüística¹⁹⁹, des del punt de vista normatiu, malgrat que, com hem advertit a 3.2.1, aquest no és un criteri que serveixi per condemnar un ús dubtós, sinó que és el de l'adequació. No obstant això, sí que detectem que l'abús –que també és un concepte prou subjectiu– d'una forma pot desembocar ocasionalment en oracions estranyes a la llengua. Solà *et al.* (2008: xxxvi) fixen que els símbols *, ?, ! i + indiquen que una forma o estructura és, per aquest ordre, *agramatical, dubtosa, estranya* (semànticament o pragmàticament), i *no acceptada* (normativament). Aleshores, aquests enunciats estridents serien principalment aquells que els gramàtics, en la descripció de la llengua, classifiquen amb el rètol ? o !, tot i que veurem que de vegades alguns fins i tot poden quedar fora de la normativa o ser agramaticals. Veiem, doncs, com aquesta condició (el fet de superar el llindar d'estridència) és essencial per al nostre objecte d'estudi, perquè és el que causa que un ús esdevingui *dubtós*, és a dir, que sigui classificat amb el símbol ?.

A 2.5.1 hem vist que diuen els autors especialitzats en llenguatge periodístic sobre els principis bàsics que s'han de complir en aquest àmbit. A 6.1.1 hem afegit els que destaquen els llibres d'estil, i a 6.1.2, els que vulnereu els elements objecte d'estudi. Aleshores, a continuació fixem els que determinaran l'anàlisi de cada cas, a partir de totes les idees vistes als apartats esmentats. Cada principi, a priori, serà vulnerat pels usos dubtosos que examinem, però dependrà de cada categoria (vegeu 7.2):

- **Claredat:** segons els autors especialitzats en llenguatge dels mitjans de comunicació, és la primera condició de la prosa periodística, i implica que les idees s'expressin amb una sintaxi correcta i un vocabulari accessible, de manera que el missatge arribi al receptor sense que hagi de fer esforç (cf. 2.5.1). Grijelmo (2014: 276) considera que l'estil del periodista ha de ser clar i que no pot contenir ambigüitats, atès que dificulten la descodificació d'allò que es diu.
- **Concisió:** d'acord amb els autors vistos a 2.5.1, es tracta de l'elecció amb cura dels mots justos, és a dir, que cada paraula o frase tinguin sentit, i que no es caigui en l'excés. Gimeno i Peralta assenyalen que en el llenguatge televisiu la "manca de concisió força el telespectador a prestar

¹⁹⁹ Justament el manual d'estil de la CCMA (2013), a l'apartat de "llengua correcta", diu que el model de llengua que difon conté mecanismes creatius, però que no poden entrebancar la versemblança: "Es tracta de parlar bé amb naturalitat i sense estridències". Vegeu <https://www.ccma.cat/llibredestil/manual-dus/llengua-correcta> [consulta: 4-2-20].

més atenció que no caldria. De fet, el telespectador sol ser un receptor poc diligent; mentre mira les notícies fa altres coses, dina o sopa, atén la família, fulleja una revista, cus” (2007: 26). També creuen que la llengua dels mitjans audiovisuals requereix brevetat, que només “s’aconsegueix amb un redacció que es destaquí per la concisió, que informa just amb les paraules imprescindibles” (2007: 10). Per tant, en tots els tipus de mitjans és necessària aquesta condició, però en els audiovisuals encara es destaca més la brevetat (cf. 2.5.2).

- **Precisió:** són diversos els manuals de mitjans de comunicació que consideren que la precisió és una màxima del seu estil, com ara el de la CCMA, *VilaWeb*, Barcelona TV, *l’Avui*, Reuters i *The Guardian* (cf. 6.1.1). Núñez Ladevéze en distingeix dos tipus: “la precisió gramatical o funcional, que depende de la capacidad asociativa del hablante determinada por el sistema de lengua, y la precisió designativa del uso de los términos léxicos” (1991: 159). Martín Vivaldi destaca que “el idioma está perdiendo elegancia” per “falta de precisió”, perquè s’escriu “apresuradamente, sin esforzarse, sin preocuparse del léxico o de la sintaxis” (1990: 123). Grijelmo assenyalava que el “lenguaje del informador debe tender hacia la precisió, y resultará, por tanto, más eficaz si elige palabras con significados muy concretos, ceñidos a la idea que se desea trasladar” (2014: 304).
- **Senzilla:** d’acord amb el que hem vist a 2.5.1, segons Martín Vivaldi aquesta característica té una estreta relació amb la naturalitat: “*Sencillo*, será el escritor que utiliza palabras y frases de fácil comprensión; *natural*, quien, al escribir, se sirve de su propio vocabulario, de su habitual modo expresivo. (También podría decirse que la *sencillez* afecta al *estilo*; y la *naturalidad* al *tono*”. Aleshores, la “*sencillez* del estilo podríamos definirla acudiendo a su contrario, lo *enrevesado* (...). Por vanidad tendemos a distinguirnos de los demás. El escritor vanidoso casi nunca es sencillo en su expresión. La sencillez –se ha dicho– es el sello de la verdad”. (Martín Vivaldi, 1990: 260). Prado (1981: 27) diu que l’estructura gramatical dels mitjans audiovisuals (sobretot de la ràdio) ha de ser clara i senzilla, i diferents manuals d’estil destaquen la senzillesa (junt amb la claredat i la concisió), com ara el de la CCMA, Barcelona TV o TVE (cf. 6.1.1).

Fins aquí hem vist les característiques que han de complir les formes que estudiem perquè siguin considerades usos dubtosos. Tot seguit, establim una classificació d’aquests usos que sorgeix de l’anàlisi de les obres especialitzades en llenguatge periodístic i dels llibres d’estil, que hem vist al capítol 6, sobre com tracten el nostre objecte d’estudi. Aquesta proposta de categorització pot servir per detectar més fàcilment els usos dubtosos, atès que centrem l’atenció en l’origen de la innovació, de manera que esdevé una estratègia de reconeixement d’una forma dubtosa. Tanmateix, com que una característica del fenomen que estudiem és que són formes que es reproduïen molt fàcilment a còpia de fer-les servir excessivament, pot ser que en alguns casos un ús dubtós sigui difícil de classificar o que, fins i tot, tingui trets de dues categories diferents, com ara el cas de *tema* (vegeu 10.1). El que és fonamental és que una forma compleixi les sis primeres condicions (i potser les dues opcionals) que hem vist en aquest apartat, que és l’aportació principal d’aquesta recerca. Les quatre categories que detectem sorgeixen de l’anàlisi de les obres i dels tres casos amb més ocurrencies de les quatre categories, però són matisables o ampliables en futures recerques en què es puguin analitzar més casos (vegeu el capítol 14).

7.2 CLASSIFICACIÓ DELS USOS DUBTOSOS

7.2.1 Impropietat

La primera categoria que hem detectat d'ús dubtós està formada per mots el sentit nuclear dels quals es desfigura per ampliació de significat. Per efecte del *foregrounding* s'expandeix l'abast del terme a base d'un o més sentits perifèrics, de manera que es generalitza i es comença a utilitzar en contextos que no li són propis (i en què hi ha altres solucions més precises i adequades, tal com hem especificat a 7.1). Hi ha implicada, doncs, una ampliació de sentit, però, per l'ús excessiu que se'n fa, s'acaba buidant de significat, de manera que esdevé vague (i fins i tot pot arribar a perdre el sentit nuclear). Aquesta categoria pren el nom del concepte que Núñez Ladevéze anomena *impropiedad*:

Entre los distintos tipos de uso impreciso que se podrían enumerar el más frecuente en la prensa es el de las *impropiedades*. Se puede considerar como tales al empleo de palabras con un significado más genérico del que le corresponde. Si no fueran tópicos podrían considerarse como desplazamientos metonímicos del significado en que se toma lo definido como indefinido, lo concreto como abstracto, lo específico como genérico (en perjuicio, naturalmente, de la correspondiente palabra indefinida, abstracta o genérica y del sentido definido, concreto o específico de la palabra utilizada). (Núñez Ladevéze, 1991: 162)

Cal tenir present que aquesta categoria comparteix molts trets amb la que veurem de la metàfora gastada a 7.2.4, però justament el que les distingeix és que la innovació no sorgeix per mitjà d'un procés d'abstracció, metafòric (o metonímic), sinó per ampliació de significat (cf. 3.3.1). Es tracta d'una forma que es fa servir en un context en què no apareix habitualment, de manera que pren el lloc a termes més adequats. Així, aquesta paraula acaba eclipsant les altres, es destaca en un camp semàntic. Gràcies a aquest ús tan predominant acaba expandint el seu significat, pren diversos sentits i esdevé molt productiu. Aquest fet implica que es perdi sobretot claredat i precisió, atès que s'utilitzen termes ambigus i poc específics des del punt de vista semàntic (cf. 7.1). Sovint aquestes formes usurpen les funcions de paraules que el periodista considera gastades (cf. 3.3.1). És possible també que es tracti d'interferències, que provenen de llengües de prestigi i per això adquireixen aquest privilegi d'aparèixer més sovint i d'eclipsar unes altres possibilitats (cf. 3.2.2). En resum, es tracta d'una desfiguració del sentit nuclear d'un terme:

La generalización de lo específico nutre a la lengua de palabras cuyo sentido propio original se desfigura al convertirse en comunes. Pero, a la vez, la necesidad de especializar lo común provoca que muchas palabras comunes adquieran significados específicos o jergales que se añaden al original, también desfigurándolo. No obstante, el significado de la palabra es único, y queda delimitado en su propio origen. Por esta razón, ni la generalización de una palabra específica por propagación de su uso tendría que desfigurar su sentido particular, lo cual ocurre cuando se la usa fuera de su contexto apropiado; ni la definición de una palabra común para aplicarla a una situación o texto específico tendría que incorporar un sentido jergal, lo cual ocurre cuando el sentido jergal tiende a desplazar al lingüístico. (Núñez Ladevéze, 1993: 84)

Així, veiem que hi ha dos tipus d'impropietats, és a dir, desfiguracions del sentit. D'una banda, pot ser un terme amb un significat nuclear molt específic que acaba adquirint més sentits (perifèrics) que no li són propis, de manera que s'acaba generalitzant i esdevé un calaix de sastre que serveix per a molts contextos (com ara seria l'exemple que hem vist a 3.3.1 del verb *implementar*). D'una altra banda, pot ser un terme amb un significat nuclear poc específic, abstracte, que s'especialitza en un àmbit (que en el cas d'aquesta recerca seria el periodístic), com ara els exemples esmenta el mateix autor: *política, cultura,*

acción o percepción (1993: 84)²⁰⁰. Cal tenir en compte, tanmateix, que la noció de significat no és tan nítida com sembla (cf. 3.3.1) –ni la distinció entre sentit nuclear i perifèric, que es complica per la tasca lexicogràfica dels diccionaris–, atès que, com diu Langacker, la semàntica és una disciplina més complexa d'estudiar que la gramàtica (cf. 3.3.2). Així doncs, la frontera entre aquestes dues menes d'improprietats que observa Núñez Ladevéze no és sempre clara. Cal destacar que els tres casos que han entrat a formar part de l'anàlisi són del primer tipus, és a dir, s'amplia un significat nuclear específic. En qualsevol cas, el que és compartit pels usos dubtosos d'aquesta categoria és que hi ha una desfiguració del sentit nuclear, que no es dona pel mecanisme de l'abstracció, sinó de la improprietat:

Pero si el estado de cosas evoluciona y la palabra cae en desuso por caer también en desuso los objetos que designa, o si la definición es muy compleja, es natural que en el intercambio lingüístico se pierda el contacto con la palabra, se haga más rara y se pierda también su contorno. O, si la palabra es usada en un ambiente específico pero, a través de los medios de información, se difunde y populariza es natural que se pierda o desdibuje su significado definido. La inercia actúa, de este modo, por diferentes derroteros. Tanto para que palabras un día frecuentes dejen de serlo, y con ello se pierda en la interacción colectiva el sentido de su significado originalmente preciso, como, por proceder de ambientes específicos y difundirse indiscriminadamente, también se disperse al vulgarizarse su significación definida. (Núñez Ladevéze, 1991: 127)

La inèrcia que comporta l'ús tan productiu de l'ús dubtós implica que aquell terme s'especialitzi en l'àmbit periodístic, entri a formar part de l'argot periodístic i esdevingui imprescindible en aquest sector. Aquesta és una característica compartida per tots els usos dubtosos (tal com hem indicat a 3.3.1 i 3.4), però en aquesta categoria l'especialització es pot donar perquè el periodista no coneix perfectament el sentit perifèric d'aquell terme, per la qual cosa l'acaba fent servir de la mateixa manera que té lloc en l'àmbit d'on prové: "De hecho, lo más frecuente es que el periodista no entienda los significados textuales de muchas palabras que utiliza, porque se trata de definiciones del significado de la palabra que tienen valor en una ciencia determinada y cuyo contenido es, por tanto, más periférico que nuclear", de manera que es requereix al periodista una "habilidad para traducir" a un llenguatge més planer i clar aquests termes més específics (Núñez Ladevéze, 1991: 98-99). De fet, aquesta vaguetat del significat que s'aconsegueix gràcies a la innovació per *foregrounding* és el que porta aquest autor a parlar d'una abstracció estilística:

Este modo de escribir, defectos sintácticos aparte, no es que esté mal; simplemente, es insensato. Ya hemos visto como los especialistas y profesores tienden a confundir una cosa con otra. Esa confusión conduce a la abstracción estilística. Para decir cosas simples de modo que parezcan profundas al ojo ingenuo, nada mejor que recurrir a lo abstracto. (1994: 77)

Tal com hem indicat a 6.2.2, la classificació proposada per Orwell és la base de les quatre categories de la nostra recerca. Després del que hem vist fins ara, podem concloure que les improprietats comparteixen trets amb dues de les categories de l'autor britànic. En primer lloc, de la que anomena *pretentious diction*, atès que són paraules més aviat buides de significat, vagues, que són atractives per com sonen. No la considerem en si mateixa una única categoria perquè, com hem vist a 3.3.3, és un tret

²⁰⁰ Vegeu el que explica el mateix autor a propòsit de la paraula castellana de sentit genèric *medio*: "Delimitar el significado de una palabra es encontrar el uso adecuado que le corresponde en relación con otra que la limita. Así, las palabras "medio", "sector", "lugar" tienen, aisladamente consideradas, un significado que no está delimitado por su combinación con otra. El significado de "medio" no es el de "medio de producción" ni el de "medio de comunicación". Uno de los procedimientos de desvirtuar el significado, en el que incurren los especialistas con frecuencia, consiste en utilizar la palabra que ellos usan con significado delimitado como si incorporara esa delimitación al usarla de modo aislada. Así dicen "los medios", y el lector se ve obligado a interpretar de qué tipo de "medios" se trata. El uso de la palabra "medios" para referirse a los "medios de comunicación" es jergal. Generalmente el lenguaje está provisto de palabras que pueden usarse para designar esas delimitaciones de las palabras genéricas. Por ejemplo, "medios de comunicación" son "periódicos", "televisiones", etc." (1993: 85).

compartit per tots els usos dubtosos, per tal com estan connotats. En segon lloc, la categoria de les impropietats comparteix trets amb la que Orwell anomena *meaningless words*, especialment les del segon tipus que observa Núñez Ladevéze: les de significat genèric que s'especialitzen en un àmbit concret (en aquest cas, el periodístic). De fet, com hem vist a 6.2.2, Orwell diu que el parlant que fa servir aquesta mena de paraules disposa d'una definició privada. Per tant, concloem que en la nostra recerca considerem aquesta categoria que fixa l'autor britànic un subtipus d'impropietat. També es podria afirmar que Grijelmo el detecta, i l'anomena "palabras grandes":

Ministros, diputados, directores generales, magistrados... hinchán sus voces con las palabras que más fascinan a los pueblos: libertad, justicia, democracia, seguridad, avanzar ... (...) Son *palabras grandes* porque todos los seres humanos pueden identificarse con una idea general de la libertad como pueden identificar al unísono el satélite terrestre en la palabra Luna. La inadecuación con la realidad se apreciará después, tal vez cuando ya no exista remedio. Porque los manipuladores aplican a esos grandes cajones semánticos sus propias experiencias o sus ideales particulares. (...) Algunos vocablos acogen un campo indefinido, vastísimo, con muchas posibilidades de recibir en su interior conceptos más ricos. (...) Trasladan conceptos vagos, huyen de la precisión o el rigor. (2000: 138-140)²⁰¹

També cal esmentar la distinció que practica Eco, en el seu estudi sobre l'argot periodístic. Aquest autor estableix quatre categories de "gerghi giornalistic" (1971: 360-361). En aquest apartat ens interessen les dues primeres (vegeu 7.2.2 per a les altres dues): el "criptolessici specifici", que és "la serie dei lessici o sottocodici specializzati che stabiliscono e prevedono, per ogni termine o sintagma a valore convenzionale, una denotazione univoca" i el "lessici privati o estranei", que són termes que per mitjà de la connotació s'especialitzen (1971: 360).

7.2.2 Tòpic d'expressió

Aquesta categoria està composta per elements que sorgeixen com una innovació (o renovació) del mateix sistema gramatical. A diferència de les impropietats (cf. 7.2.1) i de les metàfores gastades (vegeu 7.2.4), que són innovacions de categories lèxiques –noms, verbs, adjectius i alguns adverbis–, els tòpics de redacció són una modificació de l'expressió habitual mitjançant els elements de categories gramaticals –preposicions, conjuncions, pronoms, la majoria d'adverbis, locucions...–, és a dir, tot el que no té a veure amb la semàntica, sinó amb la gramàtica (vegeu Hernanz, 2008: 1.019-1.022). El nom de *tòpic d'expressió* el prenem de Teruel (cf. 5.3 per al concepte de *tòpic*):

Tocant, però, el camp estricte del periodisme caldria distingir entre *tòpics ideològics* i *tòpics d'expressió* i *redacció*. Els primers afecten el contingut. Hi ha determinats mitjans que mostren debilitat per alguns temes, tractats sempre de la mateixa manera i fent èmfasi, també sempre, en el mateix aspecte o perspectiva. Els segons (els de redacció) afecten la forma, l'expressió, en què els tòpics han esdevingut, sovint, gairebé un formulari o un qüestionari per completar en cada cas. Fins al punt que, de vegades, fa la sensació que les notícies –posem per cas– s'omplen a partir d'un format preredactat. L'imagino –si se'm permet de fer una mica de ficció–, aquest format dintre d'un programa informatitzat, en el qual el periodista tan sols ha d'anar posant la data del fet, els noms dels actors, els llocs, etc²⁰².

²⁰¹ Vegeu també les "palabras largas" d'aquest autor (2000: 147-152), i els "inventos" i "mixtificaciones" de De Miguel (1985: 79-84), que fa la següent consideració: "A los políticos y politiqueses les vienen de perlas estas palabras vastísimas, que todo lo quieren decir y a nada comprometen" (1985: 82).

²⁰² La mateixa autora destaca que ja s'apliquen aquestes pràctiques (1997: 62).

D'acord que determinades pràctiques periodístiques requereixen disposar d'uns estereotips formals, però això em fa l'efecte que només és necessari en casos aïllats i en tot el que la maquetació d'un diari o disseny d'un programa exigeix per a la distribució dels continguts. Ara bé, en l'expressió i en la redacció més aviat sembla una excusa (l'excusa del llenguatge periodístic) per tapar forats de formació. (1997: 62)

Aquesta autora no posa exemples de tòpics d'expressió o redacció²⁰³, però el que explica es pot aplicar a les formes que considerem d'aquesta categoria, perquè impliquen una manera d'expressar-se molt pròpia dels mitjans: el recurs a la passiva, la preferència per locucions o preposicions compostes, pels verbs amb més càrrega morfològica (com ara *influir* per *influir*)... Justament, els llibres d'estil tendeixen a recomanar que s'eviti aquesta tendència (cf. 6.1), perquè es perd principalment senzillesa i claredat (cf. 7.1). De fet, aquest factor també es pot associar a la categoria que Orwell (cf. 6.2.2) anomena *operators or verbal false limbs*, tot i que té uns trets que l'acosten més a la categoria que anomenem *operadors* (vegeu 7.2.3). El cas és que els usos dubtosos de la categoria dels tòpics d'expressió comporten l'ús de la veu passiva, la sufixació de verbs (que Orwell exemplifica amb “-ize i -de formations”). La diferència fonamental dels tòpics d'expressió amb aquesta altra categoria, els operadors, és que la segona consisteix en un allargament evitable (vegeu 7.2.3), mentre que els tòpics d'expressió no comporten necessàriament aquest fet; per exemple, l'ús dubtós de la preposició *des de* en la majoria de contextos sí (vegeu 9.1.5), però el de la preposició intransitiva *davant* no (vegeu 9.2.5).

Per acabar, podem esmentar, com a 7.2.1, les quatre categories observades per Eco. Així com les impropietats podien ser les dues primeres, els tòpics d'expressió són la quarta –la tercera és la que Eco anomena “ambigüitat onomasiològica” i no la considerem en aquesta recerca. Es tracta de “costrutti difficili”, de la qual valora el següent: “Rientrano in questa categoria le frasi o i periodi complessivamente infarciti non solo di elementi appartenenti alle tre categorie precedenti, ma altresì di costrutti sintattici complessi, talché tutto il brano appare globalmente di difficile comprensione, anche là dove contenga termini univoci” (1971: 361). Eco no en posa exemples, però el fet que esmenti les construccions sintàctiques complexes ens pot fer pensar en alguns dels casos que considerem tòpics d'expressió, sobretot en l'ús dubtós de *des de* (vegeu 9.1.5).

7.2.3 Operador

Aquesta categoria està composta per formes que apareixen innecessàriament a la frase, que allarguen l'expressió o que ocasionen una redundància. Per tant, atempten sempre contra el principi de l'economia lingüística, és a dir, la concisió (cf. 7.1), cosa que distingeix aquests casos dels tòpics d'expressió (cf. 7.2.2). Aquesta categoria és clarament igual a la que proposa Orwell, perquè consisteix a enganxar “each sentence with extra syllables which give it an appearance of symmetry”. L'autor britànic observa que val més emprar una sola paraula que més d'una, evitar la veu passiva (com a la categoria anterior) o la redundància “not un-” (en què dos elements fan la mateixa funció). Per tant, el tret comú d'aquests elements és que allarguen innecessàriament el discurs perquè solen ser mots crossa o falques (cf. 5.3).

Tanmateix, atès que en algunes ocasions l'allargament no és un defecte que s'hagi d'evitar a tota costa, com és el cas del llenguatge dels mitjans audiovisuals, que molt sovint han de recórrer a la repetició i la redundància per captar l'atenció de l'audiència o situar-la (cf. 2.5.2), el que cal destacar és que els operadors apareixen innecessàriament per marcar suposadament una formalitat (una característica

²⁰³ En aquesta recerca ens decantem per anomenar aquesta categoria *tòpics d'expressió*, a diferència de Teruel, per simplificar el nom, atès que l'expressió tant pot ser oral com escrita (cf. 5.1.2).

comuna dels usos dubtosos). Així, en comptes d'aportar algun matís o aspecte significatiu a la frase, poden arribar a complicar la descodificació del missatge, cosa que va en contra dels principis de la concisió i la claredat (cf. 7.1). També és possible que s'utilitzin perquè formen part de l'argot periodístic, de manera que el professional sent la pressió social de fer-los servir (cf. 3.4). Tal com observa Lázaro Carreter a propòsit de l'expressió *d'alguna manera*, pot ser que algunes partícules es facin servir molt i per a qualsevol cosa, indiscriminadament, pel sol fet que són populars:

El de alguna manera, en esas frases, no es que sea prescindible: es que está en ellas con la misma oportunidad que una nevera en un glaciar. Pero es la moda: hay que meterlo, a cuento o no, en cualquier rincón de lo hablado o de lo escrito, con la intención de quedar chic. Es un rasgo de distinción, un charme, un touch de elegancia inigualable. (...) Y, claro, lo proyectan, como con arma de repetición, los locutores, especialmente cuando no leen: apenas precisan de una fracción de segundo para ver cómo han de seguir, allí está el de alguna manera, eslaboncillo, engrudo y trampolín a un tiempo. (1998: 161-162)

El fet que exposa Lázaro Carreter ens porta a pensar que, majoritàriament, podem trobar els operadors en els registres del mode oral semiespontani o espontani, és a dir, el 3, el 4 i el 5 (vegeu 5.1.2), atès que són un recurs que el periodista té a mà per afegir síl·labes a la frase i elevar suposadament el to del discurs, malgrat que aquella forma no porti res a la frase o que, fins i tot, la compliqui innecessàriament. Aquest factor, de fet, és el que distingeix la present categoria de la de tòpic d'expressió, que no comporta necessàriament que sigui un recurs per allargar la frase propi del discurs menys planificat (cf. 7.2.2). Aleshores, Orwell no aplica la distinció que adoptem en aquesta recerca, sinó que anomena aquesta classe d'usos *operators or false verbal limbs*, però des del nostre punt de vista és rellevant separar aquestes dues categories perquè, certament, els operadors representen uns elements que són propis del discurs oral poc planificat –com ara falques lingüístiques com *una mica* o *d'alguna manera* (cf. 5.3).

Ara, cal tenir present, tal com hem vist a 5.1.2, que el llenguatge periodístic presenta una diversitat de registres segons la planificació, el mode, el tenor funcional, que són molt particulars d'aquest àmbit. En els telenotícies, per exemple, es fa servir principalment el registre 2, que anomenem *escrit per ser dit*, que també incorpora elements propis de l'oralitat per aconseguir un to més acostat a l'audiència. Així, és possible que fins i tot en el mode escrit puguin arrelar-hi els operadors. També és evident, com hem vist a 3.1.2, que la parla pot influir en l'escriptura, de manera que aquesta mena d'elements propis de l'oralitat pot acabar penetrant en el pla escrit, tal com el mateix Lázaro Carreter adverteix (vegeu *supra*). Fontanillo i Riesco (1990: 91-105), en un recull que conté errades típiques del llenguatge televisiu, dediquen un capítol a la "presencia de elementos innecesarios e incorrectos", i hi inclouen elements que, efectivament, sorgeixen en discursos poc planificats:

Ello significa que hay una tendencia notable a llenar los «vacíos mentales» con palabras, en gran parte coincidentes para unos y otros usuarios, que tienen como única virtud el hallarse más a mano. Esta fácil disponibilidad de una serie de términos, expresiones o modismos y el mal uso que tan abundantemente se hace de ellos, los convierte en tópicos finalmente inservibles. La utilización constante e indiscriminada de estos tópicos «desgasta» sus valores iniciales reduciéndolos a vocablos ambiguos por cuyo uso las personas con sensibilidad lingüística acaban sintiendo rechazo. (...) Así llegan a oírse barbaridades (permítasenos que llamemos barbaridades a las barbaridades) como a nivel de finales del siglo veinte o la Constitución dice que de alguna manera... (1990: 91)

Veiem, doncs, com aquests autors consideren també, com Lázaro Carreter, l'expressió *d'alguna manera* un element innecessari i que compleix les característiques d'ús dubtós, per bé que aquest cas i a nivell de, que es poden considerar operadors (vegeu l'annex 1), no han entrat a la nostra anàlisi pel nombre d'ocurrències. Tot i així, val a dir que Fontanillo i Riesco inclouen en la categoria esmentada dos

dels tres casos que examinem a l'anàlisi, *una mica i per part de* (vegeu 10.2 i 10.3). De Miguel parla d'uns elements que es podrien considerar que pertanyen a la categoria dels operadors. Es tracta dels "latiguillos y muletillas" (1985: 107-112), dels quals exposa el següent (cf. 5.3):

La última edición del DRAE todavía no recoge una acepción de *latiguillo* que sí apunta la obra de María Moliner. Viene a ser como una muletilla algo más ampliada: cualquier dicho efectista y sin originalidad que se introduce en la conversación de manera abusiva, sin venir a cuento.

Latiguillos y muletillas pueden llegar a ser intercambiables desde el momento en que se refieren a los restos del léxico con menos sentido, próximos casi a las voces puramente gramaticales. Juntos constituirían los verboides, elementos de la frase que, de eliminarlos, no le restarían sentido. (1985: 109)

7.2.4 Metàfora gastada

Aquesta categoria inclou formes que sorgeixen com una metàfora innovadora, però que acaben perdent efectivitat i adquireixen un sentit ambigu. És clarament la primera categoria proposada per Orwell, les *dying metaphors* (cf. 6.2.2), que justament remarca que "they save people the trouble of inventing phrases for themselves", i que són les que es troben entre les metàfores realment originals i les mortes (cf. 3.3.2). Teruel estableix tres tipus de metàfora: les noves, les vives i les fossilitzades (o mortes). La primera és l'original, la que "fàcilment és reconeguda com un ús nou" (1997: 174), i la darrera és la que s'acaba lexicalitzant. La segona és la que correspondria a la categoria que descrivim:

S'accepta que aquella paraula o expressió tenen, pel cap baix, més d'un sentit: el convencional i el que ha originat la metàfora. El nou sentit, l'inadequat, entra en una fase de ser acceptat com a artifici. L'usuari és encara conscient que fa ficció amb les paraules. La metàfora, doncs, és utilitzada amb consciència, per parlar de fets que no són clars o poc definits. És l'etapa d'establiment en l'ús, però encara es reconeix com a metàfora nova. És la *metàfora viva*, que en alguns diccionaris pot constar com a sentit figurat. (1997: 175)²⁰⁴

Tenint en compte que les metàfores fossilitzades són termes que ja han fixat el sentit (o els sentits) metafòric i que les noves són poc presents als mitjans per la manca de creativitat i l'encarcament del llenguatge periodístic (Teruel, 1997: 214), és coherent que considerem que els usos dubtosos poden ser el segon tipus de metàfora, d'acord amb la idea de *foregrounding* del tipus *parallelism* (cf. 3.2.1). El periodista és conscient que "fa ficció amb les paraules", és a dir, aquesta metàfora manté la frescor de novetat com a estratègia discursiva encara que es repeteixi. De fet, segons Enkvist "ciertos tipos de metáfora y sus frecuencias pueden funcionar como indicadores de estilo importantes" (1974: 62). Però justament aquestes metàfores vives, en opinió de Teruel, serveixen per parlar de fets poc definits o, com diu Núñez Ladevéze, sorgeixen com a "consecuencia de la falta de esfuerzo o como resultado de la pasividad o inercia del hablante", i adverteix que no s'ha de "confundir la metáfora creativa con la consolidación de un tópico" (1991: 160). El recurs a la metàfora, doncs, és útil per al periodista:

Metaphors are linguistically very efficient: They communicate a lot with minimal linguistic effort (...). The extensive use of metaphors in the present data indicates that metaphors are easily understood without the need to clarify meaning. This is indispensable because mass media communication is essentially one-way: no interactive negotiation and clarification of meaning is possible (...). However,

²⁰⁴ Cal destacar que Teruel anomena *vives* aquestes metàfores, mentre que Orwell considera que s'estan morint (cf. 6.2.2). El punt de vista és diferent, però el fenomen és el mateix. De fet, Orwell també es refereix a aquesta mena de metàfores amb l'adjectiu *stale*, per la qual cosa anomenem aquesta categoria *metàfora gastada*, que és una possible traducció de *stale metaphors*. Grijelmo (2000: 163-170) detecta la mateixa classe de metàfores, i les anomena "mentirosas".

as audiences are always heterogeneous, television channels have to allow for more than one understanding of their message in order to leave space for deviant, contrary interpretations. (Scheithauer, 2007: 79)

Tot i que es puguin inventar realment metàfores que siguin originals i ben trobades, normalment el periodista recorre a una bateria de formes que tenen un origen metafòric per aquesta voluntat de crear sorpresa en el lector. Però aquests termes, tal com hem indicat per a les impropietats, pot ser que es buidin de significat i que només tinguin una funció fàtica, sense la qual “molts dels enunciats del discurs periodístic no aconseguirien un dels objectius bàsics de la retòrica –que hi és subjacent–: atreure i mantenir l’atenció del lector” (Teruel, 1997: 195). D’acord amb aquesta autora, les metàfores vives (vegeu *supra*) acaben sent molt presents en el mitjà per l’ús abusiu que se’n fa, i “si aquesta tendència creativa acaba convertint les metàfores en estereotips fixos, gastats i desgastats pels mateixos mcm que les han creat, els enunciats que les contenen perden el potencial comunicatiu que tenien, i la tendència creativa esdevé tendència anticreativa” (1997: 200) –cf. 1.2 per a l’exemple de *protagonista*, que comporta aquests factors que explica Teruel perquè és una metàfora gastada. Cal tenir en compte, com diu Scheithauer, el que hem vist a 3.3.1: pot ser que el sentit de la metàfora gastada sigui tan ambigu que pugui portar a una interpretació contrària a la que es vol donar, de manera que en aquests casos s’atempta principalment contra la claredat i la precisió (cf. 7.1), d’una manera semblant a la de les impropietats (cf. 7.2.1). Per demostrar aquest fet, Teruel fa referència al concepte de les *càpsules preempaquetades* de Leech, que consisteixen en el següent:

The metaphor which seems to characterize lexical innovation most usefully is that of a capsule or receptacle or package into which a particular semantic content is placed, so that it can henceforward be manipulated and shunted about as an indivisible unit of meaning. In fact, all categorization in language can be viewed as ‘prepackaged experience’ in this way, and it is important to see such ‘prepackaging’ as a mixed blessing. (...). But on the other hand, the packaging has its bad side (as suggested, indeed, by the phrase ‘prepackaged experience’), in that we are always in danger of accepting the convenient packages as a substitute for the underlying reality. (...) It is both the great virtue and the great vice of linguistic categories that they simplify things for us, by disregarding many of the boundaries and gradations that could theoretically be distinguished. (Leech, 1981: 32-33)

En opinió de Teruel, aquestes càpsules tenen una “excessiva freqüència en la manera de fer periodística” i aquest significat encapsulat “representa una manera breu de fer assimilables experiències de la realitat per a uns lectors que no tenen temps, ni la disposició intel·lectual necessària per fer una anàlisi àmplia, detallada i exhaustiva del que s’ha esdevingut” (1997: 201). Alhora, segons Martín Vivaldi, s’obliga el lector a practicar “una gimnasia mental para desentrañar el íntimo sentido metafórico de una frase o período” (1990: 225). Aquest autor creu que a l’hora d’escriure no cal preocupar-se tant de la figura retòrica en si, sinó de la novetat del recurs estilístic: “Si quiero expresar, figuradamente, la lentitud de una persona en cumplir su cometido, procuraré estar a tono con mi tiempo. Y diré: “Desde luego, este muchacho es un avión de reacción”, sin necesidad de saber que estoy empleando la “antífrasis”” (1990: 232). Així mateix creu que hi ha una “originalidad auténtica y otra falsa”, i aquesta darrera cau en el “amaneramiento”: “Ser amanerado significa ser falsamente original; es, no mirar las cosas con los propios ojos y decir, sinceramente, lo que vemos, sino mirar las cosas como de prestado, y expresarlas con frases hechas, que parecen extraídas de una preceptiva de la pedantería hueca” (1990: 265). La pressa del periodista per redactar, les baixes competències (cf. 3.4.1), el significat tan ambigu que adquireixen i la frescor que les caracteritzen poden ser les causes de l’aparició de les metàfores gastades:

When you are composing in a hurry –when you are dictating to a stenographer, for instance, or making a public speech– it is natural to fall into a pretentious, Latinized style. (...) By using stale metaphors,

similes and idioms, you save much mental effort, at the cost of leaving your meaning vague, not only for your reader but for yourself. This is the significance of mixed metaphors. The sole aim of a metaphor is to call up a visual image. When these images clash (...) it can be taken as certain that the writer is not seeing a mental image of the objects he is naming; in other words he is not really thinking. (Orwell, 1946: 83)

Així, el que atreu el periodista d'aquesta classe d'usos dubtosos és la polivalència que tenen: sonen bé però tenen poca càrrega semàntica, de manera que es poden fer servir en contextos molt variats (cf. 3.3.3). Tal com hem advertit a 3.3.2, no sempre és clar quan hi ha un procés metafòric implicat, atès que és una característica intrínseca del llenguatge. D'aquesta manera, es pot fer servir el mètode de Pragglejaz Group (2007), que consisteix a identificar paraules que es fan servir metafòricament en el discurs:

1. Read the entire text–discourse to establish a general understanding of the meaning.
2. Determine the lexical units in the text–discourse
3. (a) For each lexical unit in the text, establish its meaning in context, that is, how it applies to an entity, relation, or attribute in the situation evoked by the text (contextual meaning). Take into account what comes before and after the lexical unit.
(b) For each lexical unit, determine if it has a more basic contemporary meaning in other contexts than the one in the given context. For our purposes, basic meanings tend to be
 - More concrete; what they evoke is easier to imagine, see, hear, feel, smell, and taste.
 - Related to bodily action.
 - More precise (as opposed to vague)
 - Historically older.Basic meanings are not necessarily the most frequent meanings of the lexical unit.
(c) If the lexical unit has a more basic current–contemporary meaning in other contexts than the given context, decide whether the contextual meaning contrasts with the basic meaning but can be understood in comparison with it.
4. If yes, mark the lexical unit as metaphorical. (2007: 3)

Aquest mètode centra l'atenció en l'ús contextual de les unitats lèxiques, per la qual cosa considerem que és molt útil per a la nostra recerca tenint en compte el concepte de *context*, en què basem la nostra anàlisi (cf. 5.2.2). Cal destacar que el Pragglejaz Group observa que “it is easier to establish basic meanings for “lexical” or “content” words (nouns, verbs, adjectives, and adverbs) than for “grammatical” words (prepositions, conjunctions, and so on)”, atès que els primers són més designatius i tenen un sentit més delimitat, concret i precís (2007: 28). Per aquesta raó, igual que en la categoria de les impropietats, tan sols classifiquem com a metàfores gastades les categories lèxiques, per bé que, com veurem en alguns casos, els tòpics de redacció també poden sorgir per una innovació metafòrica, com ara es pot veure en alguns contextos de la preposició *des de* (vegeu 9.1.5).

Per acabar, recordem que, tal com hem exposat a 3.3.2, hi ha diferents tipus de figures retòriques que es poden considerar metafòriques en un sentit ampli. Principalment trobem la metàfora conceptual²⁰⁵ (una ICM que s'equipara a una altra ICM), que pot donar lloc a metàfores concretes. Aquestes poden ser de diferents tipus, com ara les personificacions o les imatges (vegeu Kövecses, 2002: 29-52). I, en contraposició a la metàfora conceptual, trobem la metonímia –que es pot distingir alhora de la sinècdoc, però molts autors valoren que no és necessari (cf. 3.3.2)–, que consisteix a referir-se a un concepte en termes d'un altre però dins de la mateixa ICM.

²⁰⁵ “There are many creative speakers who can produce novel linguistic metaphors based on conventional conceptual metaphors. Some well-known categories of these speakers in English include sports journalists, politicians, (church) ministers, certain speakers of Black English, authentic users of slang, graffiti writers, writers of song lyrics, and others” (Kövecses, 2002: 31).

PART 4 ANÀLISI

8. IMPROPIETATS

8.1 LÍDER

En aquest apartat ens proposem d'analitzar un cas que ha tingut una alta aparició en el nostre corpus (cent trenta-nou ocurrences), que és el terme *líder* i els derivats *liderar*, *lideratge* i *liderat*. Ja només per les formes que adopta mitjançant la derivació es pot veure que ha adquirit molta productivitat en els mitjans. Destaquem que apareix en una gran quantitat de contextos, de manera que ha expandit el sentit nuclear i ha acabat ocupant l'espai de formes que serien més adequades i precises. Considerem que pertany a la categoria de les impropietats perquè ha adquirit un sentit perifèric que li ha permès desenvolupar un paper de terme genèric per designar la idea de 'dirigir' i 'guanyar' (o 'dirigent' i 'guanyador'), i ha pres el lloc impròpiament a uns altres mots que són més precisos perquè designen la realitat que aquest ús dubtós assumeix. Com que el significat de *líder* s'ha ampliat, ha acabat esdevenint vague i, per tant, molt productiu per al periodista, s'ha generalitzat i ha perdut l'especificitat.

D'una altra banda, és un ús dubtós que s'ha instal·lat al català per mitjà de la interferència, perquè el mot *líder* prové de l'anglès directament, del verb *to lead*, que significa 'guiar' (vegeu 8.1.2). Aquest aire estranger és el que fa que la paraula sigui atractiva per al periodista, perquè a més prové de la llengua que actualment té més prestigi (cf. 2.1.2). Tanmateix, com que forma part plenament de la normativa, i a sobre amb un significat poc específic, cap de les cent trenta-nou ocurrences que n'hem recollit no es pot considerar incorrecta, però sí –alguna més que altra– inadequada, especialment per al llenguatge periodístic, que ha de fugir de l'ambigüitat i buscar la precisió i la claredat.

8.1.1 Normativa

Comencem per veure què diu el diccionari normatiu de l'IEC, el DIEC 2, sobre el terme *líder*:

1 m. i f. [LC] [PO] [AN] Cap d'un partit polític, d'una associació, d'una secta, etc. *Fou la líder dels liberals.*

2 m. i f. [LC] [SP] Cap d'una classificació, d'una competició, etc. *El líder del campionat. L'equip líder de la lliga d'handbol. Una empresa líder en productes alimentaris.*

Veiem que la primera accepció implica la idea de 'cap', és a dir, es refereix a algú que encapçala una organització (partit polític, associació...) o un grup de persones. A més, l'*etcètera* final deixa la porta oberta a més possibilitats. Podem concloure, doncs, que aquesta definició legitima aquest terme en els contextos en què hi hagi alguna persona que estigui per sobre de la resta en un grup. La segona accepció també implica la idea de 'estar al capdavant', però en aquest cas significa, gràcies als tres exemples, 'ser el primer'. Dos pertanyen a l'àmbit esportiu. També és extrapolable en situacions en què hi ha present la idea d'una competició o d'una mera classificació, si algú o alguna cosa és al primer lloc d'una llista, com passa al tercer exemple.

El DNV presenta un contingut semblant al del DIEC 2. D'entrada, conté les dues mateixes accepcions, però la segona porta una marca d'especificitat, *esport*, cosa que vol dir que limita el terme *líder* amb el sentit de 'primer' en aquest àmbit. A banda, hi apareix una tercera accepció, amb la categoria d'adjectiu

“usat generalment com a invariable”: “Que destaca entre la resta dels elements de la mateixa classe”, i l'exemple és “una marca líder” i “empreses líder”. Ara passem a examinar la definició del verb corresponent, *liderar*, del DIEC 2:

v. tr. [LC] Ésser líder (d'alguna cosa). *El considero prou capacitat per a liderar aquest canvi. El nostre equip lidera la classificació.*

Com que es remet al terme *líder*, totes les consideracions que hem vist a propòsit d'aquest són aplicables al verb en qüestió, que no significa altra cosa que ‘ser líder’. Els dos exemples que s’hi inclouen equivalen a les dues accepcions del substantiu: ‘encapçalar’ o ‘dirigir’ una cosa i ‘ser el primer en una classificació’. Ara, cal observar que el primer exemple no és pròpiament ‘ser el cap d’una organització’, sinó que implica ‘dirigir’ una idea abstracta, que en aquest cas és ‘el canvi’ (vegeu el context 6 a 8.1.5). Per tant, aquesta definició deixa oberta la possibilitat de l’ús per extensió. La definició del DNV conté “dirigir o encapçalar (un grup, una competició)”, sense cap exemple. Vegem la definició de *lideratge* del DIEC 2:

m. [LC] [SP] Condició de líder.

Aquesta definició també remet al substantiu en qüestió i permet que en qualsevol context en què algú desenvolupi la funció de *líder* hi pugui aparèixer el terme. Tampoc no aporta cap exemple que permeti apreciar-ne cap especificitat. El DNV conté aquesta mateixa accepció al costat de la següent: “Exercici de les activitats pròpies del líder”, sense cap exemple que il·lustri el funcionament d’aquest mot. Cal destacar també que el DNV recull *liderat*, a diferència del DIEC 2, i l’equipara a *lideratge*, perquè hi remet directament. Per tant, es pot veure que la situació és força divergent tenint en compte el que trobem a les obres consultades (vegeu, a més, 8.1.2 i 8.1.3).

8.1.2 Llibres d’estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Ara passem a veure què diuen del terme i dels derivats els llibres d’estil. En l’àmbit català, cap dels manuals que hem buidat no en condemna cap ús. De fet, l’únic que en parla, l’*ésAdir*, recull l’ús de *lideratge* i de *liderat*. Vegem el primer:

lideratge

Etiquetes

» ús general ✓

1. Exercici de les activitats pròpies del líder.

Una persona amb capacitat de lideratge per motivar equips professionals

Crítiques a l'estil de lideratge d'Alemanya dins la Unió Europea

2. Liderat.

imatge 2: entrada de *lideratge* de l’*ésAdir*

Aquesta consideració és exactament equivalent a la definició normativa del terme, tot i que aporta exemples que l’il·lustren –ni el DIEC 2 ni el DNV no en tenen (cf. 8.1.1). El primer conté la idea de *líder*

amb un sentit pròpiament de 'guiatge', algú que té una actitud que exerceix positivament en un grup per conduir-lo. Aquest sentit és, de fet, l'original del terme *líder* (vegeu *infra*), per tant, el nuclear. El segon exemple sí que inclou la idea de 'dirigir', que hem assenyalat per la definició normativa. També observem que la segona accepció del terme remet a *liderat*, és a dir, les considera equivalents, per bé que a l'entrada d'aquest segon fa un aclariment:

liderat

Etiquetes

- » ús general ✓
- » no recollit al DIEC ⓘ

Primera posició en una competició esportiva o similar.

Després dels resultats d'ahir, el Barça se situa a dos punts del liderat

No funciona com a sinònim absolut de [lideratge](#).

imatge 3: entrada de *liderat* de l'*ésAdir*

En efecte, el terme *liderat* no es pot considerar normatiu segons el DIEC 2 –ara, el DNV sí que el recull (cf. 8.1.1)–, però aquest mitjà l'admet perquè hi aplica una distinció per destriar-lo de *lideratge*: recomana de fer-lo servir tan sols en el context esportiu per definir la primera posició en una competició. Tot i així, es pot entendre que *lideratge* també podria fer aquesta funció, atès que la segona accepció remet a *liderat*, però aquest darrer no pot assumir el paper de l'altre, per la qual cosa no “funciona com a sinònim absolut de *lideratge*”.

També cal remarcar que el manual d'estil de *La Vanguardia* en català accepta *liderat*, i el distingeix de *lideratge* (2018: 260), exactament igual que l'*ésAdir*. Tampoc no condemna l'abús de *líder* ni de *liderar*, però sí que deixa clar que cal evitar la “redundància més *líder*”, que es resol amb *líder indiscutible*, *líder avantatjat* o *líder consolidat* (2018: 260), tal com fa la majoria de llibres d'estil espanyols, que veurem a continuació. En canvi, el llibre d'estil de la Universitat de les Illes Balears no accepta *liderat* perquè diu que és incorrecte, i prescriu *lideratge* (Picó i Ramon, 2009: 210).

En l'àmbit espanyol, són cinc els llibres d'estil que recullen aquest ús dubtós. Comencem pel *Manual del español urgente*, de l'Agència EFE, que parla del substantiu *líder*: “El inglés leader puede traducirse por *líder*, *jefe*, *cabecilla*, *guía*, etc., según el caso” (2008: 260). Per tant, no és gaire taxatiu a l'hora de condemnar-ne l'ús, com alguns altres manuals (vegeu *infra*), però sí que suggereix “traduccions”, a banda del préstec en si, que serveixen per al mot anglès, que cal fer servir d'acord amb el context. És destacable també que aquest manual inclou el verb *liderar*, però senzillament especifica que “figura ya en el DRAE” (2008: 260)²⁰⁶, i prohibeix els verbs *liderizar* i *lideralitzar*, fet que vol dir que algun periodista en algun moment els ha pogut utilitzar, per tant, es demostra que se n'abusa perquè s'expandeix en contextos diversos (cf. 7.1). Passem a veure què en diu el llibre d'estil d'*El País*:

Palabra admitida por la Academia Española. No obstante, en muchos casos se utiliza como aproximación, por ignorancia de la denominación oficial del cargo que desempeña la persona citada: Mariano Rajoy, líder del PP (presidente). Se prefiere una mayor precisión.

²⁰⁶ Vegeu la definició de *líder* i *liderar* del DRAE, que són exactament equivalents a les del DIEC 2 (cf. 8.1.1).

'Líder' implica la idea de 'el primero'; por tanto, en EL PAÍS no debe emplearse cuando se habla de 'los líderes del partido'; o en expresiones como 'el Barcelona es más líder tras la jornada de ayer', pues no se puede ser 'más el primero'. En esos casos, escríbase 'el Barcelona aumenta su ventaja'. (2014: 383)

En aquest cas s'especifica que *líder* figura al DRAE, però adverteix que cal vigilar que no ocupi la posició de paraules més precises. A més, aporta dues consideracions que ens poden ajudar en l'anàlisi: en primer lloc, observa que l'ús més estès del terme es deu al fet que en algunes ocasions el periodista no sap quin càrrec té un polític o no en sap amb precisió la designació oficial, de manera que prefereix fer servir un mot ambigu que li permeti no especificar-lo; en segon lloc, que significa pròpiament 'ser el primer', per la qual cosa no n'hi pot haver més d'un, tot i que aquesta consideració contrasta amb algunes de les altres obres (vegeu *infra*). Ara fixem-nos en l'entrada que aquest mitjà dedica al verb *liderar*:

Aunque admitido por la Academia en 1987, debe sustituirse este verbo por otros más españoles y apropiados a cada caso, como 'encabezar', 'dirigir', 'presidir', 'pilotar', 'abanderar', 'acaudillar', 'capitanear', 'comandar'... (2014: 383)

Veiem, doncs, que aquest mitjà és molt taxatiu amb l'ús de *liderar*, malgrat que afirma que és normatiu en castellà (i dona informació sobre quan va passar a ser-ho). Aporta vuit possibilitats que ofereix la llengua i ho deixa obert amb els punts suspensius. Aquest manual també parla de *liderazgo* i *liderato*:

La Academia da estas dos palabras como sinónimas, si bien prefiere 'liderazgo'²⁰⁷. En el uso periodístico, 'liderato' se refiere a la posición que se tiene en un grupo, y suele vincularse a verbos como 'ocupar': 'El Valencia ocupa el liderato de la clasificación'. Por su parte, 'liderazgo' se relaciona más con verbos como 'ejercer', y se refiere al desempeño de un líder o su capacidad de arrastre o seducción. 'Messi ejerce su liderazgo en el equipo'. (2014: 383)

Cal observar que el llibre d'estil d'*El País* recomana fer servir *liderato* quan hi ha implícita la idea de 'ser el primer' en una competició i *liderazgo* quan hi ha subjacent el sentit nuclear de *líder*, que en aquest cas afegeix que vol dir que 'té capacitat d'arrossegar o de seduir'. A més, es pot veure la semblança entre aquesta consideració de *liderato* i la que ofereix l'*ésAdir* de *liderat* (vegeu *supra*). En el llibre d'estil de la Cadena SER es dona la mateixa informació sobre l'ús dubtós que analitzem (vegeu 2017: 252 i 260-261).

El manual d'estil del diari *ABC* només recull el verb *liderar*, del qual diu el següent: "Empléense en lugar de este verbo *dirigir, estar a la cabeza, encabezar, acaudillar, capitanear, presidir*" (2001: 218). Per acabar, el del diari *El Mundo* recull *líder*, del qual diu que és una paraula admesa per l'acadèmia, com *liderato* i *liderazgo*, "pero que sirve en exceso de cajón de sastre", i remet a expressions més precises com les que ja hem vist. A propòsit de *liderar*, diu que també està admesa per la RAE, però afirma que es "más discutible que «líder»", i recomana fer servir verbs com els que hem anat veient (1996: 242).

Pel que fa a les obres de referència sobre estil periodístic, Grijelmo (2014: 391) considera que *liderar* és un "neologismo desaconsejable", i recomana de substituir-lo per *encabezar, dirigir, presidir, acaudillar, comandar, pilotar*.... En una altra obra, expressa el següent:

El lenguaje político prefiere ahora "liderar" (un verbo innecesario que procede del inglés), y también soslaya "comandar" o "capitanear" precisamente por sus connotaciones militares. Los dirigentes disponen todavía de "encabezar", "presidir", "pilotar"... Pero acuden a "liderar" como parte de ese lenguaje especial que se emplea en el Parlamento y en los medios informativos pero no en la vida cotidiana de cualquier ciudadano (un candidato lidera la lista electoral, un ciclista lidera la clasificación

²⁰⁷ Vegeu les definicions dels dos termes del DRAE. En el cas de *liderazgo*, cal destacar que hi apareixen tres accepcions diferents: la primera, igual que la del DIEC 2; la segona és "ejercicio de las actividades del líder", i la tercera és "situación de superioridad en que se halla una institución u organización, un producto o un sector económico, dentro de su ámbito". La definició de *liderato* remet a les dues primeres accepcions de *liderazgo*, raó per la qual el manual d'*El País* diu que el DRAE prefereix *liderazgo*.

general, pero ningún dependiente de la pescadería pregunta en el mercado que quién lidera la cola para comprar el besugo). (2000: 198)

És interessant l'aportació de Grijelmo perquè reforça la idea que *liderar* és un ús dubtós, atès que compleix les característiques següents: és un element per apujar la formalitat i és propi de l'argot periodístic (i polític). Lázaro Carreter dedica un article a parlar dels termes en qüestió, dels quals fa la següent valoració:

El arrogante forasterismo ha expulsado cuanto en nuestro idioma podía hacerle competencia. El término *leader* posee en inglés gran número de significados, con reflejo más o menos exacto en nuestra lengua, en la cual designó primero a quien, en virtud del prestigio que lo aureola, conduce o dirige la mente y el comportamiento de otros, sobre todo en política. Pasó a aplicarse en otros órdenes de la vida social. Y así, podía –y puede– hablarse con bastante propiedad, de líderes religiosos, culturales y de otros tipos de creencias y actitudes: juveniles, feministas, nacionalistas, abortistas...: siempre se trata de personas (o cosas: la marca líder de la moda) a las que se reconoce fuerte capacidad para guiar a otros. (1998: 656)

Però Lázaro Carreter exposa que aquest matís de la “autoridad poseída por méritos propios” s’ha anat perdent i actualment serveix per a molts més contextos. En primer lloc, explica el cas de les competicions esportives, en què

... se dice que «Induráin sigue de líder», cuando, aun reconociendo su supremacía, todos cuantos van detrás, exceptuando tal vez a su equipo, aspiran a desbancarlo. Lo hacen líder los cronistas sólo porque va más adelante; los demás lo siguen, sí, pero a la fuerza. Y para decir eso, ya no hacía falta el vocablo inglés; basta con llamarlo primero. (1998: 656)

Per aquest motiu, també condemna el fet d’anomenar *líder* l’equip que encapçala una classificació, encara que sigui normatiu en castellà (cosa que contrasta amb el que diu el manual d’*El País*). En segon lloc, critica l’ús del terme en el context polític:

Pero ya es abuso constante y ubicuo llamar *líder* al portavoz de un grupo parlamentario (quizá porque eso sucede también en francés, aunque el tal, como ocurre a veces, sea un berzas o cuente con mucha hostilidad en su propio grupo), al torero que, bien o mal, ha despachado más toros, y hasta al más votado en unos comicios: leído tengo que «Álvarez de Manzano conservará el *liderazgo* en las próximas elecciones municipales», en el sentido de que seguirá siendo alcalde de Madrid. Es muy lógico que un elegido pueda ser o llegar a ser un líder; pero no es cierto lo contrario: los líderes, en un uso plausible del vocablo, no resultan serlo por ganar unas elecciones. (1998: 656)

Així, aquest autor exposa que el terme hauria estat útil si hagués conservat el sentit original (nuclear) amb què va irrompre en aquest cas a la llengua castellana, sobre la “seducció” per guiar un grup (vegeu *supra*) o, amb paraules de Lázaro mateix, del “prestigio que lo aureola”. Tanmateix, observa que actualment és un “grisáceo comodín” (1998: 656) que serveix i que pot arribar a servir per a tot.

8.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

En primer lloc, el GDLC conté les mateixes consideracions que el DIEC 2 (cf. 8.1.1), però a l’entrada hi consten tres accepcions: la primera és “dirigent o cap” en general, sense especificar; la segona és pròpia de la política, “cap d’un partit polític”, i la tercera és de l’àmbit esportiu, “persona o equip que en el transcurs d’una competició encapçala la classificació”, amb dos exemples en què *líder* s’usa com a adjectiu, com en el DNV (cf. 8.1.1): “un equip líder”, d’una banda, i “una empresa líder”, d’una altra, a què s’arriba per analogia. En el cas del verb corresponent, la definició també és igual que la normativa, i en

lideratge manté l'única accepció del DIEC 2 ('condició de líder', cf. 8.1.1) i hi afegeix "exercici de les activitats pròpies del líder", tal com apareix al DNV (cf. 8.1.1) i a l'*ésAdir* (cf. 8.1.2).

El *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* (López del Castillo, 2000: 678) entra el terme *liderat*, que remet a *lideratge*, i les altres definicions dels tres termes vistos contenen la mateixa informació que la normativa. López del Castillo (1998: 134) també recull *liderat*, la definició del qual remet a *lideratge*. Ginebra i Montserrat entren el verb *liderar* de la següent manera:

[una cosa] Dirigir o encapçalar com a líder. *Liderava el partit des de feia deu anys quan va decidir deixar la política. Aquest refresc és el que lidera el mercat.* (2009: 316)

Per acabar, vegem quins sinònims es poden trobar en diccionaris especialitzats en aquest aspecte de la llengua. Pey (2007: 513) considera sinònims de *líder* els termes *cabdill*, *capitost*, *cap*, *president*, *jerarca*, *cappare*, *principal* i *promotor*. El de l'Enciclopèdia Catalana, de Franquesa, tan sols recull el mot *líder* i ofereix *capitost* (1998: 791).

8.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	137	
Quantitat d'ocurrències	139 (<i>líder</i> : 96; <i>liderar</i> : 31; <i>lideratge</i> : 12)	
Coincidència d'usos dubtosos	33 enunciats (24%)	
Emissors que el diuen	57 persones i 40 d'anònimes (97 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Lídia Heredia (TV3): 9 Milagros Pérez Oliva (TV3): 4 Jordi Basté (RAC1): 4 Toni Cruanyes (TV3): 3 Mireia Garolera (RAC1): 3 Pilar Santos (EP): 3 Núria Ferragutcasas (Ara): 3	Francesc Canals (TV3): 4 Òscar Fernández (CR): 4 Ignacio Álvarez-Ossorio (EP) : 4 Carlos Fuentes (TVE): 3 Toni Clapés (RAC1): 3 Mireia Esteve (Ara): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 51 (TV3: 37; TVE: 14) Ràdio: 30 (CR: 13; RAC1: 17) Premsa: 56 (EP: 31; Ara: 19; ND: 6)	
Registres	1: 63 3: 9 5: 11	2: 42 4: 12 6: 0
Camps	Política: 66 Societat: 20 Economia: 6	Internacional: 36 Esport: 9

taula 5: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *líder* al corpus

Com es pot veure, aquest ús dubtós ha tingut una forta presència en el nostre corpus, atès que hem recollit cent trenta-set enunciats que el contenen –és el segon cas amb més presència al nostre corpus (vegeu el capítol 12)–, i en un 24% d'aquests hi ha coincidència amb més elements dubtosos (en trenta-un). Ha sortit en tots els mitjans analitzats, amb una proporció força semblant (cap no destaca), i el fan servir cinquanta-set emissors dels quals sabem el nom i quaranta d'anònims, és a dir, en total gairebé un centenar (noranta-set). Per tant, observem que es troba molt estès. També veiem que la forma amb què ha aparegut més, amb diferència, és la del substantiu *líder*, tot i que *liderar* té una presència gens negligible, trenta-una vegades, mentre que *lideratge* no es destaca especialment i *liderat* no ha sortit ni una sola vegada. En trenta-un enunciats l'ús dubtós que examinem coincideix amb una altra forma d'aquestes característiques. També podem remarcar el fet que una sola periodista ha arribat a fer servir l'ús dubtós, en un mateix programa, fins a nou vegades. Són tretze els emissors que el diuen més de tres vegades, és a dir, un nombre considerable.

Pel que fa als registres, podem dir que en tres quartes parts dels enunciats en què apareixen les paraules objecte d'estudi es fa servir l'escrit o l'escrit per ser dit (en cent cinc), i en més d'un 80% (en cent catorze) en els registres de to formal i tenor funcional informatiu (l'1, el 2 i el 3). En canvi, l'ús que se'n fa en el pla espontani o semiespontani i de tenor interactiu (el 4 i el 5) és més baix, tot i que pel nombre d'enunciats (vint-i-tres) tampoc no és irrellevant. En alguns contextos, com veurem a 8.1.5, l'ús de *líder* és productiu per al discurs espontani. Destaquem també que en el registre col·loquial no apareix ni una sola vegada. Respecte del camp, es pot veure que l'ús dubtós apareix principalment en el de política (gairebé a la meitat) o d'internacional, que sol contenir informació de fets polítics (cf. 5.1.2), per tant, en cent dos enunciats. De fet, com demostra l'existència del context 1.1 (vegeu 8.1.5), es fa servir *líder* per designar el cap d'un estat no democràtic, en l'àmbit internacional. Alguns altres contextos (vegeu 8.1.6) també tenen una relació directa amb un camp determinat, sobretot de la política, però també de l'esport (el 4.1).

8.1.5 Anàlisi dels contextos

Tot seguit, passem a analitzar, a partir de les cent trenta-nou ocurrències que hem recollit, els contextos en què hem detectat que ha aparegut l'ús dubtós, que anirem exposant un per un. Hem recollit tots els enunciats en què apareix el mot *líder* i els derivats que hem vist en els apartats precedents, fins i tot els que contenen la forma dubtosa amb el sentit nuclear, atès que presenten característiques que ens fan pensar que són usats d'una manera dubtosa (vegeu el context 5). Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Fa referència a una figura política (44 ocurrences)		
1.1 Fa referència a un cap d'estat no democràtic	30. El líder nord-coreà, Kim Jong-un, ha estat el primer en arribar a l'hotel Capela. (Francesc Canals, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	26
1.2 Fa referència a un polític sense especificar	77. Doncs Quim Torra, que ha reprès avui la ronda de contactes amb els líders dels partits polítics catalans, s'ha trobat amb Xavier Domènech, que li ha proposat crear una taula pel diàleg. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)	13
1.3 És un eufemisme per evitar una qüestió polèmica	81. El Ministeri de l'Interior ara diu que no preveu traslladar els líders independentistes empresonats... (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	5
2. Forma l'expressió estereotipada "líder + de + nom/adjectiu" (34 ocurrences)		
2.1 Serveix per evitar repeticions de noms	65. Perquè apunten a <i>La Vanguardia</i> que el líder socialista [Pedro Sánchez] efectivament pot tenir com explicàvem divendres un paper clau <u>des de</u> Barcelona en aquesta nova etapa de diàleg. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	22
2.2 Serveix per introduir informació per situar el receptor	79. I el líder del PP, Xavier Garcia Albiol, ho agafa per una altra banda: ha tornat a dir que l'acostament dels presos no és una qüestió humanitària. (Anna Alfonso, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	12
3. Fa referència a la idea de 'estar al capdavant' o de 'dirigir' (33 ocurrences)		
3.1 Liderar equival a presidir o encapçalar	14. Munté vol liderar llista unitària per desbancar Colau (càiron, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	18
3.2 Líder equival a president o cap	57. [Mariano Rajoy] Dimiteix com a president del partit i anuncia un congrés extraordinari perquè els populars triïn un nou líder. (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)	9
3.3 Lideratge equival a presidència	73. [Mariano Rajoy] Vol que el congrés es faci ja abans de l'estiu per tenir el lideratge i <u>iniciar</u> una nova etapa del partit al setembre perquè diu que no hi ha marge ni per perdre temps ni per enrenous. (Mireia Garolera, "14-15", RAC1, 11-6-18)	6
4. Fa referència al primer d'una classificació (16 ocurrences)		
4.1 Primer d'una classificació en general	40. Les contractacions <u>de cara a</u> la temporada turística s'han notat en el sector serveis, que lidera la reducció de l'atur. (veu en <i>off</i> , "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	9
4.2 Primer o guanyador en l'àmbit esportiu	44. Marc Márquez va sortir de pista la cinquena volta però va poder acabar al 16è lloc i es manté <u>com a líder</u> del Mundial. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	7
5. Es fa servir en el sentit nuclear (8 ocurrences)		
5. Es fa servir en el sentit nuclear	48. Qui són millors líders, els homes o les dones? (càiron, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	8
6. Conté el sentit de 'tenir una responsabilitat' (4 ocurrences)		
6. Conté el sentit de 'tenir una responsabilitat'	105. Les dones que arriben al poder, ja ho sabem, no sempre lideraran polítiques amb perspectiva de gènere. (Jenn Díaz, "Opinió", EP, 11-6-18)	4

taula 6: contextos detectats de l'ús dubtós de líder

Vegem el context 1, en el qual l'ús dubtós apareix més vegades, un total de quaranta-quatre. Aquest és un sentit que serveix d'estratègia als periodistes per referir-se als polítics sense haver d'especificar res més. Atesa l'ambigüitat del terme *líder*, que comporta el fet que sigui una impropietat (cf. 7.2.1), ha acabat esdevenint un sinònim de la paraula *polític* o altres tipus de designacions de mandatari, tal com indiquen algunes obres de les que hem vist a 8.1.2, com ara el manual d'estil d'*El País*. Comencem per veure el context 1.2, per coherència expositiva perquè és el més genèric, malgrat que l'1.1 té un nombre d'ocurrències més elevat. El següent exemple n'és representatiu:

116. El filòsof ja s'ha reunit amb la candidata del PDECat a Barcelona, Neus Munté, i també amb altres líders polítics, com Antoni Castellà i Gerard Ardanuy (Demòcrates) o Elisenda Paluzie (ANC). (Redacció, "Societat", *Ara*, 7-6-18)

En aquest context la paraula *líder* equival a *mandatari*, entès amb el sentit de 'persona que té un càrrec polític'. En el cas de 116 va acompanyat de l'adjectiu *polític*, per tant, una solució possible per evitar l'ús dubtós és suprimir-lo, de manera que es passa de l'estructura sintàctica "nom + adjectiu" a "nom", es guanya concisió perquè se simplifica la frase: "...i també altres polítics, com Antoni Castellà...". Cal tenir en compte que, com adverteix Prado (1981: 35), els "adjetivos son innecesarios casi siempre ya que aportan poca información", i remarca que només és acceptable que s'usin quan el matís que aporten ajuda a precisar la idea que es transmet. Gimeno i Peralta (2007: 48) també diuen que alguns adjectius s'han convertit en clixés (cf. 5.3) i que tenen un significat més aviat buit (com ara *nou*, *intens* i *espectacular*). Aleshores, sembla que la millor opció és prescindir de la fórmula "*líder* + adjectiu" i fer servir el substantiu *polític* directament. Ara, també en molts casos *líder* apareix sol:

24. Jo crec que tots dos líders [Pedro Sánchez i Pablo Iglesias] han madurat. (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquests casos, caldria substituir *líder* per *polític* o *dirigent*, tot i que a 24 també es podria eliminar el terme i la frase seria igual de bona o millor: "Jo crec que tots dos han madurat". En uns altres casos, l'aparició de la forma –que recordem que es dona per guanyar una suposada formalitat (cf. 3.1.2)– ocasiona enunciats artificials que s'allunyen de la llengua parlada:

85. I, sobretot, un nou líder que es prepari per si Pedro Sánchez ensopega i és necessari fer-li front. (Pilar Santos, "Tema del Dia", *EP*, 4-6-18)

Observem que la majoria dels enunciats d'aquest context conté el mot *líder* en plural, per fer referència als polítics en general. En canvi, en aquest i a 23 (vegeu l'annex 2) apareix en singular. Aquest fet ens pot portar a pensar que en aquests dos enunciats el terme manté el sentit nuclear, de guiatge (que seria el context 5), però considerem que no perquè l'emissor únicament fa referència al fet que és un polític, sense el matís de 'figura que arrossega la multitud' que explica Lázaro Carreter (cf. 8.1.2). De fet, aquesta ambigüitat que sorgeix atempta contra la claredat, és a dir, la multiplicitat de contextos en què trobem l'ús dubtós –que n'és una de les característiques (cf. 7.1)– causa aquesta imprecisió (cf. 3.3.1). Així, una manera més planera d'expressar-se a 85 seria evitar el sintagma "un nou líder" i refer la frase d'una manera més natural: "I, sobretot, que es prepari algú altre per si...". Veiem, doncs, com els usos dubtosos no solament eclipsen possibilitats més clares de la llengua, sinó que compliquen innecessàriament l'estructura textual. Però el periodista el col·loca forçadament a la frase per acomodació lingüística (cf. 3.4.1) perquè en aquest context se sol fer servir. A més, la vaguetat del sentit que ha obtingut és molt útil al periodista:

118. Arraconat pels **líders** mundials al Quebec, Trump ja és a Singapur per reunir-se demà amb Kim Jong-un (titular, “Internacional”, *Ara*, 11-6-18)

A 116 hem destacat que *líder* va acompanyat de l'adjectiu *polític*, mentre que en aquest exemple va seguit de *mundial*. Val la pena remarcar que moltes de les obres que tracten sobre l'estil periodístic desaconsellen l'ús no raonable d'adjectius, a banda de les dues que ja hem esmentat (vegeu *supra*), atès que en aquest àmbit poden arribar a ser conflictius perquè es perd imparcialitat²⁰⁸. Així, a 116 i 118 la combinació de l'ús dubtós i un adjectiu és poc recomanable per garantir l'efectivitat comunicativa del missatge, atès que esdevé molt ambigu perquè no queda clar qui són exactament aquests líders mundials, es perd precisió. A més, com que es tracta d'un titular, no es pot intuir per la resta de frases del text perquè justament es troba aïllat i ha de contenir una informació clara, que s'ha de llegir de manera autònoma (vegeu Teruel, 1997: 115-138). Però justament l'ambigüitat que s'aconsegueix amb el terme *líder* pot ser que sigui la causa que el periodista es decanti per aquesta opció estilística. De fet, en el context 1.1 trobem l'ús d'aquest substantiu per obtenir una ambigüitat, molt probablement, volguda, com en el següent exemple:

4. El president Donald Trump tot ho fia a la confiança, a aquesta nova relació que ha establert amb el **líder** nord-coreà, Kim Jong-un. (Francesc Canals, “TN Migdia”, TV3, 12-6-18)

Observem que *líder* ha aparegut en aquestes circumstàncies un total de setze vegades: sembla que els periodistes anomenen Kim Jong-un sistemàticament així, possiblement amb una funció d'eufemisme (cf. 3.3.3) per evitar el terme *dictador*, que és el paper que desenvolupa aquest personatge públic. En canvi, per referir-se a Trump sí que es fa servir un terme més específic, *president*. Una prova d'aquest fet és que quatre dels set mitjans de comunicació analitzats utilitzen *líder* en aquest cas concret del context 1.1 (vegeu l'annex 2). De fet, tots els que han tractat la notícia de la trobada entre Donald Trump i Kim Jong-un, que va succeir el 12 de juny del 2018 –per tant, TV3, CR, *EP* i *Ara* (cf. 5.1.1)²⁰⁹–, han fet servir *líder* per designar sistemàticament el segon. Així doncs, és clarament un recurs molt estès, que els periodistes troben pràctic perquè és ambigu pel sentit tan vague que ha adquirit i és una estratègia per evitar un terme incòmode²¹⁰. Vegem-ne un altre exemple:

28. Tots dos **líders** [Donald Trump i Kim Jong-un] s'han trobat cara a cara a Singapur. (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat i a 6, 26 i 111 (vegeu l'annex 2) *líder* també fa referència a Donald Trump, perquè el terme en qüestió apareix en plural. Podríem pensar que són enunciats del context 1.2, perquè *líder* no hi té una funció d'evitar un terme polèmic sinó que fa referència a dos mandataris. Tanmateix, també podríem suposar que al periodista ja li va bé fer servir el terme per evitar de prendre partit emprant-ne un de més explicatiu. De fet, amb l'ús dubtós tracta tots dos personatges de la mateixa manera, tot i que l'un és un president d'un estat democràtic i l'altre és un dictador. Es pot veure, doncs, l'ambigüitat i,

²⁰⁸ Vegeu Oliva i Sitjà (1990: 45-50), que observen que els adjectius qualificatius, tant a la ràdio com a la televisió, solen ser innecessaris. Grijelmo (2000: 140) també assenyalava que sovint els adjectius poden aportar massa subjectivitat o esdevenir *palabras grandes*, és a dir, amb un sentit buit que cada redactor interpreta com li convé (cf. 7.2.1).

²⁰⁹ Cal tenir en compte, tanmateix, que, com es pot veure a l'annex 2, no tots els enunciats en què *líder* fa referència a Kim Jong-un són del 12 de juny de 2018 (quatre d'*El Periódico de Catalunya* són de l'11 i del 13 de juny de 2018), perquè s'anunciava prèviament la trobada o se'n parlava després.

²¹⁰ Una excepció d'aquest fet podria ser l'enunciat 97 (vegeu l'annex 2), perquè utilitza l'expressió “líder dictatorial”. En aquest cas és clar que no es fa servir l'ús dubtós per evitar un terme incòmode, però es tracta tan sols d'un exemple dels vint-i-sis d'aquest context, per la qual cosa el podem considerar anecdòtic. Fins i tot podria respondre a la línia editorial del diari, que en aquest cas és *El Periódico*. Igualment, tal com hem advertit a propòsit de l'enunciat 118, l'ús de l'adjectiu és poc recomanable en el registre periodístic i, justament en el cas de 97, es demostra que pot aportar un punt de subjectivitat innecessari.

alhora, la utilitat d'aquest ús dubtós, tot i que s'hauria pogut fer servir el mot *mandatari*, que hauria estat més adequat perquè és més precís i genuí. Com hem vist a 8.1.2 que afirmen Grijelmo i Lázaro Carreter, els polítics mateix podrien ser els responsables d'aquest ús:

5. La nostra trobada sense precedents, la primera entre un president nord-americà i un **líder** de Corea del Nord, demostra que un canvi real és possible. [Our unprecedented meeting, the first between an American president and a **leader** of North-Corea, proves that real change is indeed possible.] (subtitulació de declaracions de Donald Trump, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

Encara podem anar més enllà afirmant que aquest exemple demostra clarament que l'ús dubtós que analitzem és una interferència de l'anglès, que a 5 és directa (cf. 5.2.1) perquè és una traducció d'unes paraules en anglès. Fins i tot podem observar que en aquesta llengua l'ús del terme també té la funció d'eufemisme, cosa que ens pot fer pensar que ja en anglès pot existir l'abús que detectem de *líder*, tot i que no hem trobat cap llibre d'estil que ho assenyali (cf. 8.1.2). Així, com a 28 (vegeu *supra*), una opció més precisa i genuïna per evitar la impropietat *líder* hauria estat *mandatari*. Aquesta ambigüitat buscada amb l'ús dubtós que analitzem no la trobem tan sols per referir-se al dictador nord-coreà, sinó que ens apareix fins a cinc vegades aplicat en unes altres figures públiques:

12. Però l'anunci, fet pel **líder** suprem, Alí Khamenei, és una advertència que posa encara més pressió a les negociacions per mantenir l'acord. (Toni Cruanyes, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Atès que aquesta figura és totalment desconeguda per a l'àmbit català, cal precisar molt bé quin és el seu càrrec al país i fugir de l'ambigüitat. La CCMA, el mitjà en què apareix 12, estableix a l'*ésAdir* que el càrrec d'Alí Khamenei és *aiatol·là*²¹¹, sense cap més especificació, per la qual cosa la forma estilísticament adequada (també per la precisió del terme) triada pel mitjà és aquesta darrera. Tanmateix, podria ser que justament el periodista triés *líder*, acompanyat de l'adjectiu *suprem*, per evitar *aiatol·là*, pel seu aire exòtic i críptic –malgrat que *líder* ja hem vist que és poc explicatiu–, perquè creu que facilita la recepció del missatge a l'audiència, atès que es va familiaritzant amb l'ús dubtós (cf. 3.4.2). L'ambigüitat que permet l'ús dubtós és el que el torna molt productiu i apte per designar moltes realitats:

102. Mohammad bin Naief i Mohammad bin Salman, prínceps hereus dels Emirats i l'Aràbia, respectivament, segueixen considerant Qatar com una amenaça per al seu **lideratge** regional, i per això mantenen la pressió sobre l'emirat. (Ignacio Álvarez-Ossorio, "Opinió", EP, 11-6-18)

El periodista que escriu aquest enunciat fa servir fins a quatre vegades en el mateix article l'ús dubtós (vegeu 101, 102, 103 i 104 a l'annex 2), es refereix a aquestes dues figures sistemàticament amb el nom de *líders* i a la seva gestió al capdavant dels respectius països amb *lideratge*. Suposem que li és pràctic el terme per evitar de ser més precís, però aquest fet representa una dificultat de comprensió per al lector, atès que parla de realitats allunyades del seu dia a dia (és la secció "Internacional") i necessita més informació contextual sobre la situació política del país per entendre la notícia. A més, aquesta ambigüitat no permet que el receptor entengui si el redactor es refereix a *mandat* o bé a *control*, per oferir algunes possibilitats.

Ara vegem el context 1.3, que és un cas semblant al que hem vist a propòsit de Kim Jong-un, l'ús de *líder* amb la funció d'eufemisme:

²¹¹ Vegeu: <http://esadir.cat/nomspropis/fitxa/id/4104> [consulta: 12-11-19].

11. Són declaracions seves [Pablo Llarena] del febrer, quan ja investigava els **líders** sobiranistes. (veu en *off*, “TN Vespre”, TV3, 5-6-18)

En aquest cas es podria considerar adequat el terme perquè, certament, s’hi pot entendre un matís de guiatge de les figures que van encapçalar el procés d’independència de Catalunya. Tanmateix, aquesta expressió i les altres quatre que apareixen en aquest context serveixen per evitar una qüestió complicada, sensible políticament i públicament, i es busca una ambigüitat expressament²¹². Vegem-ne un altre exemple:

60. Ada Colau ha valorat avui els canvis polítics dels últims dies i ha demanat al nou govern espanyol que els polítics i **líders** socials empresonats als centres penitenciaris catalans... (Glòria Marín, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

Aquí el terme *líder* serveix per referir-se a Jordi Cuixart i Jordi Sànchez, presidents d’Òmnium Cultural i l’Assemblea Nacional Catalana en el moment d’emissió de l’exemple, que van encapçalar el procés sobiranista en representació d’entitats que defensen la cultura catalana i la independència de Catalunya, respectivament. Per tant, a 60, a diferència d’11, l’ús dubtós serveix per distingir els polítics que estan presos dels altres dos personatges que també ho estan, però que no tenen un càrrec d’aquestes característiques. Així, a 60 *líder* apareix acompanyat de l’adjectiu *social*, que dona lloc a una expressió ambigua però que fa servei al periodista perquè així no ha de concretar quin paper tenen. En aquest context, igual que a l’1.1, amb el terme *líder* s’aconsegueix de referir-se còmodament, amb poques paraules, a una realitat difícil d’explicar. D’aquesta manera, l’ús dubtós és un recurs molt útil, atès que caldria recórrer a una expressió més llarga com “els presidents d’entitats socials”. Per tant, podem concloure que en aquest context *líder*, que va acompanyat d’un adjectiu, ha esdevingut un clixé o una fórmula estereotipada perquè facilita la percepció d’una realitat amb poques paraules (cf. 5.3). Ara, en el següent enunciat, que pren una altra forma, no observem el mateix:

80. Les defenses dels **líders** independentistes empresonats consideren que és Institucions Penitenciàries, que n’hem parlat aquí al programa, qui n’ha d’autoritzar el trasllat a presons catalanes. (Toni Clapés, “Versió RAC1”, RAC1, 14-6-18)

Aquest periodista fa servir aquesta fórmula dues vegades més (vegeu 78 i 81 a l’annex 2), per tant, li és útil també per referir-se als personatges en qüestió, i evita la polèmica que hem esmentat (vegeu *supra*). Amb l’adjectiu *independentista* es refereix tant als polítics com als presidents de les dues entitats esmentades. Però tal com hem vist que recomanen els llibres d’estil (cf. 8.1.2), una opció per evitar aquest ús dubtós hauria estat fer servir el terme *dirigent*.

Tot seguit, analitzem un altre dels contextos en què ha aparegut més l’ús dubtós (trenta-quatre vegades), amb la forma del substantiu *líder*, el 2. Aquest es divideix en dues classes, que separem perquè representen dues funcions diferents, tot i que en tots dos el mot forma part de la mateixa expressió estereotipada (cf. 5.3). Passem a examinar el 2.1, il·lustrat a partir de l’exemple següent:

38. [La resposta socialista li ha donat Iceta, que no es descarta com a ministre de Sánchez.] El **líder** del PSC reclama claredat als independentistes. (veu en *off*, “L’Informatiu”, TVE, 4-6-18)

²¹² Durant el 2018 hi va haver molta polèmica per quin terme feien servir els mitjans de comunicació catalans per referir-se als polítics empresonats per haver organitzat el referèndum de l’1 d’octubre del 2017. Una part de la població els considerava presos polítics, com es veu en aquesta notícia: https://www.elnacional.cat/enblau/ca/televisio/tv3-presos-politico-tn-vespre-toni-cruanyes-vaga-fam_331797_102.html [consulta: 12-11-19].

El periodista utilitza el terme per evitar de repetir el nom propi del polític en qüestió, que trobem a l'enunciat anterior indicat entre claudàtors. Un recurs habitual, doncs, és fer servir “el líder de...” i la institució, partit polític, organisme... que calgui per no tornar a dir el nom propi. Així doncs, l'ús dubtós podem concloure que en aquest context funciona com a denominació correferent, i és un recurs fàcil per al redactor (38 pertany al registre 2), que el receptor acaba integrant perquè s'acostuma a sentir el mot dubtós en aquest context, atès que ha esdevingut una fórmula estereotipada (cf. 5.3). Ara, una solució més fàcil és evitar el sintagma, perquè el català permet elidir el subjecte de l'oració, que ja queda incorporat en la desinència verbal (vegeu IEC, 2016: 481-490): “...que no es descarta com a ministre de Sánchez, i reclama claredat...”. Vegem-ne un altre exemple:

82. El **líder** popular [Mariano Rajoy] ha sondejat en els últims dies ministres i notables del partit per conèixer les seves opinions (subtitular, “Tema del dia”, EP, 4-6-18)

En aquest enunciat es parla de Mariano Rajoy, que, en el moment de l'emissió, era president del Partit Popular. En la premsa és molt habitual que hi hagi un titular amb l'aspecte més important d'una notícia i a continuació un subtitular que hi afegeix informació, i el referent sol ser el mateix. Aleshores, el periodista necessita una forma que li sigui útil per no repetir el nom propi, i fa servir el paradigma “líder + adjectiu” per referir-s'hi. Per tant, podem afirmar que en el context 2.1 aquest esquema també es podria considerar una fórmula estereotipada recurrent i útil en l'àmbit periodístic. Tot i així, un terme com *mandatari* també hauria estat possible. També cal destacar que a 82 l'ús dubtós que examinem en aquest apartat va acompanyat de la impropietat *conèixer*, que en aquest cas es podria substituir per *saber* (vegeu l'annex 1). Aquest fet, com hem indicat a 5.2.2, dificulta al receptor encara més la descodificació del missatge, per la pèrdua de claredat i precisió (cf. 7.1). Vegem encara un altre exemple d'aquestes característiques:

108. Després de la reunió d'avui a la Moncloa, els **líders** sindicals i empresarials ja tenen prevista una nova trobada d'alt nivell aquesta mateixa setmana per provar de donar un nou impuls a l'acord de negociació col·lectiva en el qual es troben empantanegats des de fa més d'un any. (Redacció, “Economia”, EP, 13-6-18)

La majoria dels enunciats del context 2.1 pertany al camp de política, però gràcies a aquest exemple veiem que també és útil en el d'economia. A 108 el terme *líder* va acompanyat de dos adjectius, de manera que es fa referència a persones dels àmbits sindical i empresarial. En el cas del primer, podria fer referència a un portaveu, al secretari general... Amb l'ús dubtós, el periodista no cal que s'informi ben bé de quin càrrec té, atès que l'ambigüitat del terme li ho permet, tal com indica Lázaro Carreter (cf. 8.1.2). En el cas de les empreses, podrien ser directors, presidents, gerents, etc. Es pot veure, doncs, que *líder* és un mot comodí –o un calaix de sastre, com diu el manual d'estil d'*El Mundo* (cf. 8.1.2)– per englobar tota mena de càrrecs, i que el periodista es limita a col·locar-hi un adjectiu darrere que creu que ja fa la funció, tot i que aquesta pràctica comporta que sorgeixin enunciats poc clars i poc precisos. Aquesta fórmula estereotipada, que el redactor considera que li permet expressar-se amb més brevetat i rapidesa (potser perquè té pressa per publicar la notícia), s'hauria pogut evitar de la següent manera: “...els portaveus sindicals i els empresaris”, que conté exactament el mateix nombre de paraules que l'opció amb l'ús dubtós.

El terme *líder* no apareix en aquest context tan sols quan es vol evitar de repetir un nom propi d'una frase anterior, sinó que serveix també per donar informació d'una persona, com al següent exemple, representatiu del context 2.2:

36. I pel que fa al **líder** del PP català, Xavier Garcia Albiol, també creu que aquestes imatges de Junqueras i de la resta dels presos a Estremera vulneren la seva intimitat. (Sheila Alen, “Tot es mou”, TV3, 5-6-18)

En aquest cas, la informació que es dona del polític en qüestió és el càrrec que ocupa, que pot ser necessària per situar l’audiència, tot i que el terme *líder* és ambigu perquè no queda clar si Xavier Garcia Albiol és el president del PP català, o n’és el portaveu, el secretari... (vegeu *supra*), és a dir, aquest ús causa una imprecisió. Però justament per la inespecificitat del terme, el periodista troba útil el recurs de fer servir l’ús dubtós, potser per no haver de buscar expressament quin càrrec ocupa aquella persona – tal com explica el llibre d’estil d’*El País* (cf. 8.1.2)– o perquè té pressa per redactar la notícia, s’acaba escampant i entra a formar part de l’argot periodístic (3.4.2). Al següent exemple el redactor utilitza la fórmula estereotipada per expressar una informació que li interessa de remarcar:

9. Fins fa una setmana, president del govern espanyol i **líder** indiscutible del seu partit durant catorze anys, Mariano Rajoy ha fet avui el pas definitiu. (Toni Cruanyes, “TN Vespre”, TV3, 5-6-18)

En aquest exemple es pot veure com el paradigma que serveix per introduir una informació contextual alhora evita la repetició d’un terme, atès que Mariano Rajoy en el moment de l’emissió deixa de ser el president del govern espanyol i alhora del PP. Tanmateix, el redactor de la notícia hauria pogut buscar una manera diferent d’expressar aquesta informació, perquè aquest enunciat pertany al registre 2, de manera que parteix d’un escrit (que és possible de reescriure, és planificat). Alguns autors especialitzats en el llenguatge periodístic detecten que els periodistes tendeixen a fer un ús abusiu dels sinònims per evitar repeticions, tenint en compte que disposen d’altres recursos gramaticals per fer-ho, cosa que implica una pèrdua de precisió (cf. 7.1 i vegeu 8.2.2). És a dir, el redactor hauria pogut escriure la frase d’una altra manera, com ara: “...president del govern espanyol i indiscutiblement del seu partit durant catorze anys...”. A més, l’estratègia de fer servir sinònims per evitar repeticions no és del tot recomanable perquè pot donar lloc a exemples com el següent:

93. El vicepresident i **líder** de la Lliga, Mateo Salvini, va sortir al pas de les crítiques d’afavorir els rics amb la nova política fiscal –només dos trams fiscals, del 15% fins als 80.000 euros mensuals bruts i a la resta, el 20%... (Rossend Domènech, “Internacional”, *EP*, 7-6-18)

Com que Salvini és un polític de l’àmbit internacional, és necessari que el periodista en doni la informació necessària per situar el lector, perquè aquesta dada no és del coneixement general en l’àmbit català, tal com hem advertit a propòsit de l’enunciat 12 (vegeu *supra*). Així, indica que és el vicepresident del govern italià i que ocupa algun càrrec en la Lliga (no es pot saber per culpa de l’ús dubtós), és a dir, fa servir *líder* per evitar l’expressió “president de la Lliga” –el càrrec que hi ocupa Salvini en el moment de l’emissió–, per no repetir el mot en qüestió. Però el problema és que 93 és ambigu perquè el mot en qüestió ho és (cf. 3.3.1). Certament és difícil de substituir *líder* tal com està redactada aquesta frase, perquè dir “el vicepresident i president de la Lliga, Mateo Salvini,...” no seria gens recomanable estilísticament, de manera que caldria recórrer a un sinònim (cf. 8.1.3) –en cas que es vulgui mantenir tota aquesta informació contextual, que tampoc no és imprescindible–: “El vicepresident i cap (o capítost) de la Lliga...”. Vegem el darrer exemple d’aquest context:

107. D’entrada UGT considera imprescindible acabar amb les reformes laborals (...), així com una profunda reforma fiscal o l’impuls d’una llei d’ingressos mínims, segons diu al seu blog el **líder** ugetista, Pepe Álvarez. (Redacció, “Economia”, *EP*, 13-6-18)

En aquest exemple es pot veure clarament que el redactor de la notícia emprà la fórmula “líder + adjectiu” –que ja hem detectat als enunciats 116 i 118 (vegeu *supra*)– per referir-se al secretari general d’UGT amb un ús força estrany de l’adjectiu en qüestió. A banda de la raresa d’aquesta expressió, a 107 observem que l’ús dubtós és un recurs útil per al periodista per referir-se a aquest personatge públic, que li permet no informar-se de la denominació oficial del càrrec que ocupa en aquest sindicat. L’estranyesa d’aquesta frase, per efecte de la fórmula de l’ús dubtós (que eclipsa una solució molt més precisa) amb l’adjectiu *ugetista* ens porta a determinar que aquest enunciat és estrident (cf. 7.1) perquè s’allunya molt de la parla habitual, és a dir, de la norma objectiva (cf. 2.3.1).

Un altre context en què hi ha hagut una alta aparició de l’ús dubtós, en trenta-tres ocasions, és quan hi ha implícita la idea que algú “encapçala” un grup de persones, que seria la primera accepció normativa de *líder*. Es tracta del 3, en què hem trobat totes tres formes que analitzem: *liderar*, *líder* i *lideratge* (distingides en 3.1, 3.2 i 3.3), per bé que la primera és la més abundant. Tots els casos menys cinc (54, 62, 63, 112 i 136) són de l’àmbit polític²¹³, cosa que demostra que hi és un recurs freqüent. Vegem un exemple del context 3.1:

74. I, per altra banda, Rajoy ha posat molt d’èmfasi en la idea que no té successor, que tothom és vàlid per **liderar** el PP, i que s’ha d’escollir democràticament. (Mireia Garolera, “14-15”, RAC1, 11-6-18)

Si apliquem la recomanació de Lázaro Carreter (cf. 8.1.2), s’hauria de reservar el verb *liderar* per als casos en què s’hi sobreentengui el matís de “guiatge que sedueix la massa”, que conté el sentit nuclear de *líder*. En canvi, en casos en què senzillament es vol dir que algú ocupa el càrrec de president en un partit, l’autor recomana que es faci servir un verb més precís. A 74 seria adient *presidir*, perquè la persona escollida hi ocuparia el càrrec de president, tot i que hi hauria unes altres possibilitats adequades, com ara *dirigir*, *encapçalar*... En aquest altre exemple, l’ambigüitat de l’ús dubtós encara és més evident:

115. Finalment, Puigdemont va acabar **liderant** Junts per Catalunya, una llista farcida d’independents, com el mateix Torra, i amb membres del PDECat. (Redacció, “Societat”, Ara, 7-6-18)

Segons la definició normativa (cf. 8.1.1), aquest verb pot significar o bé ‘dirigir’ o bé ‘ser el primer’ (en aquest cas, per extensió de significat). Aleshores, l’exemple és ambigu per l’ús dubtós (cf. 3.3.1), perquè no se sap si vol dir que va dirigir el partit polític o senzillament que anava primer en un rang. Tanmateix, el text és confús perquè el redactor considera Junts per Catalunya una llista per mitjà d’una metonímia (vegeu 3.3.2), cosa que pot confondre el lector. És possible que aquesta frase acabi sent estranya justament per l’obsessió del periodista de fer servir la forma dubtosa en aquell context (cf. 3.4.2), en comptes d’haver-se expressat d’aquesta altra manera que proposem: “Finalment, Puigdemont va acabar encapçalant la llista de Junts per Catalunya, farcida d’independents, com el mateix Torra, i membres del PDECat”. Però un altre cop la premissa de fer servir sinònims per no repetir pot ser que condicioni l’aparició de l’ús dubtós, que és un recurs fàcil:

135. Per la seva banda, la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha assegurat que el dia “més important” de la seva vida política serà quan pugui deixar de **liderar** el Departament perquè l’encapçali de nou el conseller de la Presidència destituït pel 155, Jordi Turull. (Roger Font, “Política”, ND, 4-6-18)

²¹³ Ens referim a l’àmbit polític i no al camp, que és diferent (vegeu l’annex 2). La majoria pertany al camp de política, però també n’hi ha força del d’internacional, que recordem que sol fer referència a esdeveniments polítics (cf. 5.1.2). Tan sols cinc són del camp de societat, tot i que dos d’aquests fan referència a l’àmbit de la política, i dos més pertanyen al camp de l’esport (vegeu 8.1.6).

Cal destacar que la llengua permet moltes possibilitats per no haver de recórrer a un sinònim en aquesta frase. Ara, com que el text remet a unes declaracions polítiques, és probable que Artadi mateix hagi fet servir l'ús dubtós. Per tant, deduïm que els polítics solen ser els promotors d'aquestes formes, com explica Grijelmo (cf. 8.1.2), i els periodistes s'encarreguen de difondre-les perquè volen ser com més fidels millor a les declaracions de les figures públiques –justament aquest autor (2014: 243-246) detecta que la pràctica de barrejar l'estil directe amb l'indirecte, típica de la premsa, és problemàtica en molts casos (vegeu 8.2.5). A més, a 135 la claredat, una de les característiques bàsiques del llenguatge periodístic (cf. 7.1), es troba més compromesa que en uns altres casos perquè hi apareixen dos usos dubtosos més, un dels que ha entrat a l'anàlisi –*assegurar* (vegeu 8.2)– i un dels que no –*per la seva banda* (vegeu l'annex 1). Així, una solució més adequada hauria estat: “D’una altra banda, la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha declarat que el moment més important de la seva vida política serà quan pugui deixar d’encapçalar el Departament el dia que torni el conseller...”. Vegem ara un exemple del context 1.2:

8. El PP busca **nou líder** (càiron, “TN Vespre”, TV3, 5-6-18)

Per la informació contextual de què disposem, en aquest exemple *líder* vol dir ‘president’, que és el càrrec principal d’aquesta organització política, perquè Rajoy ha deixat la plaça buida. Així, la frase és poc precisa perquè el terme en qüestió és ambigu, s’hi amaguen moltes possibilitats, cosa que implica contradir el principi de la claredat informativa típica del periodisme (cf. 2.5.1). Però, tal com advertíem a propòsit dels exemples anteriors, pot ser que els periodistes facin servir *líder* per evitar repeticions, també en aquest context:

20. [Petró Poroixenko] És el primer **líder** estranger que es troba amb Sánchez i també és la primera visita d’un president d’Ucraïna a Espanya en els últims vint-i-dos anys. (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat *líder* equival a *mandatari*, que és un terme més genuí i més precís que l’ús dubtós. És possible que l’emissora l’esculli atreta per l’ambigüïtat que comporta, perquè ha esdevingut un mot comodí (cf. 3.3.1 i 5.3), atès que tant pot fer referència a *president* (com es pot veure a la segona part de la frase) com a càrrecs polítics propis d’altres països, com ara *primer ministre*. Ara, al nostre entendre la tria no és casual, sinó que fa servir *líder* perquè en l’àmbit periodístic és habitual trobar-lo en aquest context, pertany a l’argot (cf. 3.4.2). L’aire desconegut del terme, que penetra en el català com una interferència, atreu l’atenció del periodista perquè és original amb aquesta funció i, per efecte del *foregrounding*, el tria estratègicament. Però es comença a fer servir sistemàticament, per mitjà del *parallelism*, perquè l’originalitat agrada i, a sobre, és útil per al periodista perquè li serveix en molts contextos (cf. 3.2.1). Finalment, els redactors troben l’ús dubtós imprescindible, perquè, a més a més, s’associa a la formalitat –ningú espontàniament no parlarà del líder de la seva escala de veïns, un exemple semblant al de Grijelmo (cf. 8.1.2). El següent exemple podem considerar que destaca per la raresa de l’ús dubtós, és a dir, travessa el llindar d’estridentia (cf. 7.1):

72. El altres dos **líders** principals d’aquesta trama, Francisco Correa i Pablo Crespo, els han condemnat a cinc anys. (Mar Poyato, “14-15”, RAC1, 11-6-18)

És ben sabut que l’ideòleg de la trama Gürtel va ser Francisco Correa, que, a més, va rebre la condemna més alta per aquest motiu²¹⁴. Així doncs, sembla que tractar-los tots dos de caps de la trama no és verídic,

²¹⁴ Vegeu per a Francisco Correa: https://www.abc.es/espana/abci-francisco-correa-lider-trama-hizo-pp-principal-y-unico-negocio-201805250108_noticia.html [consulta: 12-11-19]. Per a Pablo Crespo: https://www.elconfidencial.com/espana/2018-11-13/pablo-crespo-sobresueldos-donaciones-irregulares-pp-comision-congreso_1644482/ [consulta: 12-11-19].

però l'ambigüitat del terme *líder* permet al periodista no haver de preguntar-se aquestes qüestions ni d'informar-se bé del fet. A més, tal com adverteix el llibre d'estil d'*El País* (cf. 8.1.2), no hi pot haver dos líders en un mateix grup alhora perquè significa 'ser el primer', per tant, tan sols n'hi ha d'haver un. Però cal fixar-se en un detall: la trama Gürtel no és una entitat que estigui constituïda oficialment i que tingui una jerarquia marcada, de la qual Correa i Crespo siguin els caps –o, més concretament, podria ser que l'un en fos el president, l'altre el secretari general, o el portaveu... Més aviat, aquestes dues persones són les responsables dels fets de què suposadament se'ls acusa. Per tant, en aquest cas el terme *líder* substitueix el mot més precís que el periodista hauria pogut fer servir, *responsable*. Per aquesta raó, considerem estrident l'enunciat 72, atès que, des del punt de vista semàntic, l'oració hauria de portar el símbol ? (cf. 7.1), tenint en compte que el sentit de *líder* no encaixa gens amb els que recullen les obres lexicogràfiques. Passem a veure un exemple amb la forma *lideratge*, que pertany al context 3.3:

66. Demà Mariano Rajoy reuneix la direcció del PP a Gènova per acabar de perfilar el rumb del partit a partir d'ara, i haurà de revelar si pensa seguir amb el **lideratge** o obre la porta a la guerra successòria. (Mireia Garolera, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest cas, la manera més precisa d'informar l'audiència seria substituir "amb el lideratge" per "amb la presidència", que és el que vol dir la periodista, atès que la forma dubtosa conté un matís de 'guiatge' totalment innecessari en aquesta frase. A més, coincideix a la mateixa oració amb la metàfora gastada *obrir la porta*, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències. Aquesta forma contribueix a llevar encara més claredat al missatge, perquè pren el lloc a opcions més adequades com *donar peu*, *permetre*, *facilitar*, *desencadenar* (vegeu l'annex 1). Vegem-ne un altre exemple:

100. Al Govern el PP no hauria plantejat la renovació de **lideratge** a la qual ara està abocat. (Luis Mauri, "Opinió", EP, 11-6-18)

En efecte, els usos dubtosos acaben originant una manera molt pròpia periodística d'expressar els fets. En aquest exemple, per evitar l'ambigüitat que comporta l'aparició de la forma caldria reajustar la frase, també per eliminar l'altre ús dubtós que hem assenyalat, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1). Així, una solució hauria estat: "Al govern el PP no hauria emprès la renovació de presidència a la qual ara està abocat". Cal destacar que és un enunciat que pertany a una columna d'opinió, per la qual cosa hi ha una intencionalitat retòrica en qui escriu, que pot buscar justament l'ambigüitat per evitar afirmacions que no vol fer²¹⁵.

Ara passem a examinar un altre context en què ha aparegut l'ús dubtós força vegades, setze, ja fora de l'àmbit polític. Es tracta del 4, que implica 'ser el primer en una classificació'. L'hem dividit entre el 4.1, que és una classificació en general, i el 4.2, específica de l'àmbit esportiu. Vegem un exemple del primer:

1. Catalunya **lidera** la reducció de les llistes de l'atur del mes passat tot i ser el maig més fluix per a la creació d'ocupació des del 2012. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 4-6-18)

És un cas en què hi ha una classificació implícita entre les diverses comunitats autònomes espanyoles, tot i que el que es vol dir és més senzill expressat així: "Catalunya és la comunitat autònoma amb menys atur", és a dir, l'ús dubtós complica l'estructura de la frase, amb una expressió poc natural ("lidera la reducció"). Ara, en uns altres casos el terme, en aquest cas *lideratge*, és útil i senzill d'entendre:

²¹⁵ De fet, si es mira el text sencer, es pot veure que és farcit de recursos retòrics (metafòrics), com ara *viacrucis*, *embat*, *fortificació*, *malson*..., tots junts en el mateix paràgraf que 100. A més, conté els usos dubtosos *actor* i *escenari* (vegeu l'annex 1) força vegades, també amb una intenció clarament retòrica.

114. Catalunya manté el **lideratge** mundial en transplantaments (subtitular, “Societat”, Ara, 7-6-18)

Tanmateix, no hi ha implícit el sentit original de la paraula, observat per Lázaro Carreter (cf. 8.1.2), de ‘guiatge’, sinó que vol dir que Catalunya “és la primera” en alguna classificació. Si no fos perquè observem un abús en aquesta forma, aquest enunciat no ens hauria de semblar dubtós, però és molt probable que el periodista faci aquesta tria estratègica per guanyar una suposada formalitat i fer servir una expressió pròpia de l’argot del seu ram, en comptes d’una opció més precisa com “la primera posició”, tot i que conté més paraules. Cal tenir en compte, a més, que 114 és un subtitular, en què sovint es busca captar l’atracció del lector, i ho fa mitjançant un *foregrounding* (vegeu Teruel, 1997: 195-199). Però l’abús d’aquestes formes desencadena una manera estereotipada (cf. 5.3) de presentar els fets:

39. El sector serveis **lidera** aquest descens de cara sobretot a la temporada d’estiu. (Marc Sala, “L’Informatiu”, TVE, 4-6-18)

Aquesta frase la trobem dins la mateixa notícia que l’enunciat 1 (vegeu *supra*), és a dir, el redactor vol dir que l’atur s’ha reduït a Catalunya. En aquest cas, una solució millor –també per evitar l’operador *de cara a* (vegeu l’annex 1)– seria: “El sector serveis és el que fa reduir més l’atur sobretot per l’arribada de la temporada d’estiu”, que seria justament la manera més clara de donar aquesta informació, que no pas dient “lidera aquest descens”. Però, a més de manca de claredat, aquestes expressions que detectem en aquest context es podrien qualificar de poc genuïnes, perquè s’hi fa servir una interferència innecessària que substitueix mots més precisos (com podria ser a 39 també el verb *encapçalar*) i que dona lloc a una manera molt poc natural de presentar els fets (cf. “lidera aquest descens” en comptes de “és el que fa reduir més”). Vegem ara exemples del context 4.2:

18. Marc Márquez va anar per terra, però continua **liderant** el mundial de Moto GP. (Jordi Bosch, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

Encara que no es pugui considerar incorrecte des del punt de vista normatiu (cf. 8.1.1), aquest enunciat seria més precís –d’acord amb la idea defensada per Lázaro Carreter (cf. 8.1.2)– si es fes servir el terme *primer* (“continua primer en el mundial”), però sembla que s’opta per aquest verb perquè en aquest context es fa servir habitualment en l’àmbit periodístic (cf. 3.4.2). La mateixa persona utilitza l’ús dubtós poc abans en el mateix programa per referir-se a la idea de ‘ser el primer’:

17. ...i els Golden State Warriors s’han imposat també als Cleveland Cavaliers, i **lideren**, per dos a zero, aquesta final. (Jordi Bosch, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat el verb en qüestió permet moltes interpretacions. El fet que aparegui origina una frase embolicada que pot causar desorientació en l’audiència perquè pot ser que no conegui la dinàmica de la competició en qüestió. Perquè la frase guanyés claredat caldria referir-la. Proposem de fer servir el verb *guanyar*: “... i els Golden State Warriors s’han imposat també als Cleveland Cavaliers i van guanyant la final per dos partits a zero”. Però com que en l’àmbit periodístic fer servir una forma argòtica com la que estem veient atorga suposadament formalitat a la frase, el periodista l’ha d’emprar per reivindicar-se com a periodista (cf. 3.4.2), i sorgeixen enunciats confusos com els que estem veient:

42. Trias va **liderar** també la celebració al vestidor, els jugadors no van deixar d’agrair el suport de l’afició... (veu en *off*, “L’Informatiu”, TVE, 13-6-18)

Trias és un dels jugadors de l’ICL Manresa, un equip de bàsquet, que el mitjà entrevista durant la peça informativa. A la imatge que apareix a la pantalla mentre se sent la veu en *off* podem veure Trias proferint

crits per animar la resta de persones del vestidor. Certament, aquest jugador “lidera” l’equip perquè n’és el guia en aquell moment, però realment en aquella celebració, que és entre tot l’equip, no hi ha d’haver ningú necessàriament que destaquí –en aquest enunciat, certament, l’ús dubtós podria pertànyer al context 6 (vegeu *infra*), però el mantenim a 4.2 perquè té relació amb l’àmbit de l’esport (cf. 5.2.2). Així, l’obsessió perquè el terme aparegui ocasiona frases com aquesta, en què es marca una jerarquia on no n’hi ha –ni tan sols Trias és l’entrenador de l’equip, un cas en què encara podria tenir sentit segons la normativa (cf. 8.1.1).

Tot seguit veurem el context 5, que considerem que conté enunciats amb la forma dubtosa emprada en el sentit nuclear, per tant, a priori no compleix una de les característiques que ha de complir un ús dubtós (cf. 7.1). Tanmateix, l’abús que detectem de la forma fa que hàgim de dubtar d’alguns dels vuit enunciats d’aquest context. En primer lloc, cal destacar que, d’aquests vuit, sis són d’un mateix programa, i tenen un sentit semblant. Vegem-ne un exemple:

46. Doncs mira, ara ho sabrem, en tot cas els vull anunciar que tindrem un segon tema aquesta nit, per parlar si són millors **líders** les dones que els homes. (Carlos Fuentes, “Ara i aquí”, TVE, 15-6-18)

Fins aquí, podem deduir que el terme és adequat perquè implica la idea de ‘guiatge’, és el sentit nuclear del terme, observat per Lázaro Carreter (cf. 8.1.2). Tot i així, sembla que no és el que es vol preguntar exactament:

47. Digui'm la veritat, però la veritat, qui mana millor, qui són millors **líders**, els homes o les dones? (Carlos Fuentes, “Ara i aquí”, TVE, 15-6-18)²¹⁶

Vol dir, doncs, ‘manar’, ‘exercir el poder’. Però el presentador repeteix la mateixa idea amb el terme que analitzem, i això ocasiona fins a sis enunciats que contenen aquest ús dubtós, dits per diverses persones:

50. La teva pregunta és “**lídera** millor”, o “qui gestiona millor el poder”? (Víctor Amela, “Ara i aquí”, TVE, 15-6-18)

En tots dos casos (47 i 50) hi ha una repetició de la mateixa idea amb altres paraules, per tant, podem concloure que *líder* i els seus derivats hi són innecessaris. Tractant-se, però, d’una tertúlia, és habitual trobar-hi repeticions d’aquesta mena (cf. 5.1.1). Justament aquest fet és el que demostra que l’ús dubtós que estudiem es fa servir per defecte com a sinònim de termes que es relacionen amb la idea de ‘ser el primer’ o ‘dirigir’, com ara *president*, *cap*, *director*... Però també podem interpretar que a 50 el tertulià matisa les paraules del presentador i busca una expressió diferent per fer referència a la mateixa idea, d’una manera més clara, és a dir, demana un aclariment. Aleshores, concloem que els sis enunciats d’aquest programa es podrien considerar adequats per tal com s’hi pot entendre el sentit nuclear de *líder* i derivats, però l’abús d’aquests termes en els altres contextos causa que aquest significat s’expandeixi i acabi sent ambigu (cf. 3.3.1), que aquesta sí que és una de les condicions que ha de complir un ús dubtós (cf. 7.1). Per aquesta raó, tant podem classificar els sis enunciats en el context 5 si els interpretem en el sentit nuclear com en els de 3 (segons si contenen *líder*, *liderar* o *lideratge*), si deduïm que s’hi entén la idea de ‘presidir’ o ‘dirigir’.

En unes altres ocasions, en el context 5 *líder* serveix per anomenar una figura que té una jerarquia en un grup:

²¹⁶ Aquest enunciat es relaciona amb 48 (vegeu l’annex 2), que és un càiron que apareix al mateix moment.

41. Aquest cap de setmana els Mossos d'Esquadra ja van prendre declaració als tres homes denunciats i al **líder** d'un dels grups de música que va actuar el divendres. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

En els grups de música, en algunes ocasions sí que hi ha una figura que és la més coneguda del grup – Freddie Mercury de Queen, per exemple –, però realment hi ha un guiatge implícit? Exerceix de cap en el grup? Sol passar, també, que el cantant es considera el líder del grup, però no necessàriament qui canta és el que té més capacitat de lideratge o qui mana. En aquest cas, es podria haver fet servir un terme precís, com ara *cantant* o *guitarrista*, si és el cas, però sembla que en l'àmbit de la música (en el camp de cultura, doncs) la paraula *líder* també ha adquirit una utilitat per designar aquesta figura que no se sap ben bé quin paper té, ni tan sols si hi ha d'existir. Vegem ara un altre exemple d'aquest context, en què podem considerar que *lideratge* no compleix les característiques d'ús dubtós:

25. Jo, sobre això, bé, i que abans parlava dels **lideratges**, d'adolescents o no, a mi m'ha sorprès en aquest cas la falta de **lideratge** de Miquel Iceta. (Ismael Peña-López, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Efectivament, aquest és l'únic exemple de tot el corpus en què la forma que analitzem (concretament *lideratge*) clarament es fa servir amb el significat nuclear, que conté el matís de 'guiatge'. Pel sentit de la frase, es pot veure que el tertulià es refereix a les capacitats de Miquel Iceta per dirigir, i no pas al mer fet que aquest polític dirigeixi algun ens, com en el context 3.3 (vegeu *supra*).

La impropietat que analitzem dona lloc a enunciats com el següent, que forma part del darrer context que hem detectat, el 6, en què *liderar* té un significat relacionat amb la idea de 'ser responsable':

7. Que ara Itàlia brindi els ports i que Espanya estengui la mà als refugiats, les organitzacions humanitàries ho veuen com una expectativa de canvi a Europa, i desitgen que el govern de Pedro Sánchez ho aprofiti per **liderar** l'acollida dels refugiats. (Begoña Grigelmo, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

Es pot entendre que la periodista vol dir que 'Espanya encapçali l'acollida de refugiats', és a dir, que aquest país sigui el que més n'aculli. Tot i així, el terme és totalment innecessari i atempta contra la claredat del missatge, perquè es podria dir d'una manera més senzilla: "per acollir molts refugiats", no cal especificar que Espanya ha de ser el primer país en la classificació. Com que els usos dubtosos contenen una connotació de formalitat (cf. 3.3.3), en aquest cas s'opta per *liderar*, sense importar els matisos que té la paraula. Ara, cal tenir present que el DIEC 2, tal com hem vist a 8.1.1, recull un exemple en què *liderar* té la mateixa funció ("liderar el canvi"), tot i que podem observar que aquest ús dubtós resulta força ambigu sovint i en els enunciats d'aquest context lleva claredat al missatge. Vegem-ne un altre exemple:

105. Les dones que arriben al poder, ja ho sabem, no sempre **lideraran** polítiques amb perspectiva de gènere. (Jenn Díaz, "Política", EP, 11-6-18)

En aquest cas el verb en qüestió es podria substituir per *aplicar*, *portar a terme*, *implantar*, *executar*..., però el periodista es decanta per l'opció estilística que considera més pròpia del periodisme, que en els enunciats d'aquest context podríem dir que conté el sentit 'tenir la responsabilitat en un assumpte'. A banda d'aquest fet, observem que en aquests casos el verb dubtós ha esdevingut un mot comodí (cf. 5.3), perquè té un sentit molt ambigu i connotat (cf. 3.3.3) que serveix per multitud de situacions. Aquesta funció adquirida pel verb *liderar* és semblant a la que es correspon al context 2 ('tenir un paper destacat') de la metàfora gastada *protagonitzar* (vegeu 11.3.5). Vegem un darrer exemple que conté aquest ús dubtós, que considerem estrident per la coincidència d'usos dubtosos:

34. [a] Per descomptat que des de Corea del Sud avui també poden d'alguna manera celebrar que aquest, diguem, procés de distensió que d'alguna manera ha **liderat** el seu president, Moon Jae-in, [b] i que va tenir aquest primer episodi històric, amb una altra imatge històrica, dels dos **líders** de Corea del Nord i Corea del Sud donant-se la mà sobre la línia de l'armistici, aquell procés començat en aquell moment està tenint una continuïtat que sembla bastant encarrilada. (Francesc Canals, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

Aquest enunciat, en efecte, conté cinc ocurrences de diversos usos dubtosos: dues de l'operador *d'alguna manera*, que no ha entrat a l'anàlisi per la freqüència d'aparició (vegeu l'annex 1); una del tòpic d'expressió, *des de*, que analitzem a 9.1, i dues de la impropietat *líder* o *liderar*. En el cas de 34b (que conté *líder*), podem afirmar que pertany al context 1.1 (vegeu *supra*). I a 34a, si eliminem els quatre usos dubtosos que apareixen, la frase guanya claredat, concisió, precisió i senzillesa —és a dir, totes les característiques bàsiques del llenguatge periodístic (cf. 7.1)—, tal com es pot veure per la solució que aportem: "Per descomptat que Corea del Sud també pot celebrar aquest procés de distensió del president, Moon Jae-in"²¹⁷. Així doncs, podem concloure que l'ús dubtós de *liderar* al context 6 tampoc no és adequat, encara que pugui estar relativament avalat per la normativa (cf. 8.1.1), perquè lleva claredat al missatge o, fins i tot, pot resultar sobrer a la frase, com a 34a.

8.1.6 Conclusions

A continuació, a la taula següent trobem els contextos que hem anat veient amb tota la informació resumida de l'apartat anterior:

²¹⁷ Considerem que la forma *diguem* és un modalitzador, d'acord amb Rico (2009), que no podem considerar un ús dubtós perquè no compleix les característiques de 7.1, però que és sobrer a la frase, perquè comparteix trets amb els operadors (vegeu 10.2.2). També hem optat per eliminar el possessiu *seu*, perquè és prescindible i probablement en aquest cas una interferència del castellà, segons el llibre d'estil de *VilaWeb* (2015: 92-94).

Context	Exemple característic	Oc.	Altres solucions	Obres	Variació funcional
1. Fa referència a una figura política (44 ocurrences)					
1.1 Fa referència a un cap d'estat no democràtic	30. El líder nord-coreà, Kim Jong-un, ha estat el primer en arribar a l'hotel Capela. (Francesc Canals, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	26	<i>Dictador, aiatol·là, mandatari</i> o la forma precisa	Cap	Específic del camp d'internacional i específic dels registres 1, 2 i 3, tret d'un enunciat
1.2 Fa referència a un polític sense especificar	77. Doncs Quim Torra, que ha reprès avui la ronda de contactes amb els líders dels partits polítics catalans, s'ha trobat amb Xavier Domènech, que li ha proposat crear una taula pel diàleg. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)	13	<i>Dirigent, polític</i> , suprimir-lo o refer la frase	<i>El País</i> i Cadena SER	Principalment del camp de política i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.3 És un eufemisme per evitar una qüestió polèmica	81. El Ministeri de l'Interior ara diu que no preveu traslladar els líders independentistes empresonats... (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	5	<i>Dirigent, president, polític</i> o refer la frase	Cap	Específic del camp de política i exclusiu del registre 2
2. Forma l'expressió estereotipada "líder + de + nom/adjectiu" (34 ocurrences)					
2.1 Serveix per evitar repeticions de noms	65. Perquè apunten a <i>La Vanguardia</i> que el líder socialista [Pedro Sánchez] efectivament pot tenir com explicàvem divendres un paper clau <u>des de</u> Barcelona en aquesta nova etapa de diàleg. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	22	Elisió de l'argument, repetició del nom propi o ús de la forma precisa	EFE, <i>El País</i> , Cadena SER, <i>El Mundo</i> i Lázaro Carreter (1998)	Principalment del camp de política i específic del registre 1, tret de tres enunciats (que són de 2 i 4)
2.2 Serveix per introduir informació per situar el receptor	79. I el líder del PP, Xavier Garcia Albiol, ho agafa per una altra banda: ha tornat a dir que l'acostament dels presos no és una qüestió humanitària. (Anna Alfonso, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	12	Elisió de l'argument, repetició del nom propi o ús de la forma precisa	EFE, <i>El País</i> , Cadena SER, <i>El Mundo</i> i Lázaro Carreter (1998)	Principalment del camp de política i específics dels registres 1,2 i 3
3. Fa referència a la idea de 'estar al capdavant' o de 'dirigir' (33 ocurrences)					
3.1 Liderar equival a presidir o encapçalar	14. Munté vol liderar llista unitària per desbancar Colau (càiron, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	18	<i>Presidir, encapçalar, dirigir...</i>	<i>El País</i> , Cadena SER, ABC, Grijelmo (2000 i 2004) i Lázaro Carreter (1998)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>

3.2 Líder equival a president o cap	57. [Mariano Rajoy] Dimiteix com a president del partit i anuncia un congrés extraordinari perquè els Populars triïn un nou líder . (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)	9	<i>President, dirigent, cap, responsable...</i>	EFE, <i>El País</i> , Cadena SER, <i>El Mundo</i> i Lázaro Carreter (1998)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3.3 Lideratge equival a presidència	73. [Mariano Rajoy] Vol que el congrés es faci ja abans de l'estiu per tenir el lideratge i <u>iniciar</u> una nova etapa del partit al setembre perquè diu que no hi ha marge ni per perdre temps ni per enrenous. (Mireia Garolera, "14-15", RAC1, 11-6-18)	6	<i>Presidència</i> o refer la frase	Lázaro Carreter (1998)	Específic del camp de política i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
4. Fa referència al primer d'una classificació (16 ocurrències)					
4.1 Primer d'una classificació en general	40. Les contractacions <u>de cara a</u> la temporada turística s'han notat en el sector serveis, que lidera la reducció de l'atur. (veu en <i>off</i> , "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	9	<i>Encapçalar, ser el primer</i> o refer la frase	ABC, Grijelmo (2000 i 2004) i Lázaro Carreter (1998)	Tots els camps i específic dels registres 1 i 2
4.2 Primer o guanyador en l'àmbit esportiu	44. Marc Márquez va sortir de pista la cinquena volta però va poder acabar al 16è lloc i es manté <u>com a líder</u> del Mundial. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	7	<i>Encapçalar, (ser el primer</i> o refer la frase	Grijelmo (2000 i 2004) i Lázaro Carreter (1998)	Específic del camp d'esport i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
5. Es fa servir en el sentit nuclear (8 ocurrències)					
5. Es fa servir en el sentit nuclear	48. Qui són millors líders , els homes o les dones? (càiron, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	8	<i>Manar, mandatari...</i>	Cap	Principalment del camp de societat i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
6. Conté el sentit de 'tenir una responsabilitat' (4 ocurrències)					
6. Conté el sentit de 'tenir una responsabilitat'	105. Les dones que arriben al poder, ja ho sabem, no sempre lideraran polítiques amb perspectiva de gènere. (Jenn Díaz, "Opinió", EP, 11-6-18)	4	<i>Ser responsable, responsabilitzar-se</i> o forma precisa	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>

taula 7: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *líder*

Com podem veure a la taula 7, els contextos en què apareixen més vegades les formes dubtoses que analitzem són 1, 2 i 3, que, a més, pertanyen gairebé tots a l'àmbit polític. Són un total de cent onze enunciats, per tant, deduïm que en aquests casos *líder*, *liderar* i *lideratge* han acabat esdevenint un recurs pràctic i estereotipat per presentar la informació. Així, dels dos sentits normatius de *líder* (cf. 8.1.1), el més productiu en els mitjans és el de 'dirigir', tot i que la idea 'encapçalar una classificació' o, el que és el mateix, 'anar el primer en una llista', també té un cert pes (setze ocurrences del context 4). En canvi, el sentit original (o nuclear) del terme, que determina Lázaro Carreter (cf. 8.1.2), no es percep gaires vegades –tan sols al context 5, que consta de vuit enunciats, i fins i tot hem vist que alguns eren qüestionables–, sinó que *líder* ha acabat perdent el matís de 'guiatge' mitjançant l'ús que se'n fa. També cal esmentar que no hem detectat cap exemple amb el sentit de la tercera accepció del DNV de *líder*, com a adjectiu ("empreses líder", cf. 8.1.1).

Pel que fa als llibres d'estil i autors especialitzats en llenguatge periodístic que parlen sobre l'ús dubtós i els diferents contextos que hem delimitat, en general veiem que vuit dels dotze contextos han estat condemnats. El 2, el 3 i el 4 són els que han estat detectats per més obres, amb l'excepció del 3.3, del qual tan sols Lázaro Carreter parla de passada, perquè posa en dubte l'ús del terme *lideratge* (cf. 8.1.2). En canvi, els llibres d'estil (inclosos els de l'àmbit català) l'única mesura que prenen en relació amb aquest mot és distingir-lo de *liderat*, que recordem que no ha aparegut ni una sola vegada al nostre corpus. Val a dir que la forma "més líder", que és condemnada al manual d'estil de *La Vanguardia* en català (cf. 8.1.2), tampoc no l'hem detectada. D'una altra banda, el context 1.2 també el trobem reflectit en dos llibres d'estil (*El País* i Cadena SER), per l'exemple que hi apareix, en què es desaconsella l'ús de *líder* ("los líderes del partido"). De la resta (1.1, 1.3, 5 i 6), no se n'ha fet cap advertiment, per bé que Lázaro Carreter (1998) en fa una explicació força extensa i es pot deduir que, per a aquest autor, cap d'aquests contextos, tret del 5, no és adequat per al sentit del terme, que a més cal evitar perquè és una interferència innecessària, o cosmètica (cf. 3.2.3).

Pel que es pot veure a partir de les solucions que proposem per a cada context, caldria reservar el terme en qüestió per referir-se a una figura que realment tingui aquest caràcter de guiatge o, tal com indica el llibre d'estil d'*El País*, de "arrastre o seducción" (2014: 383), que n'és el sentit nuclear. Tanmateix, el sentit de 'ser el primer' es pot admetre també d'acord amb el mateix llibre d'estil (cf. 8.1.2), encara que se'n pugui arribar a abusar, tal com exposa Lázaro Carreter i es pot veure pels setze enunciats del context 4. Sobretot cal evitar que es faci servir indiscriminadament, sense fixar-se si l'ús del terme lleva claredat al missatge. A banda, en els casos en què hi ha implícita la idea de 'dirigir', la llengua permet multitud d'opcions que poden ser molt més adequades per la precisió que *líder*, que ha acabat adquirint una ambigüitat útil per al periodista. Aquest fet causa que l'ús dubtós esdevingui molt productiu i acabi apareixent en molts contextos. En alguns casos l'ús dubtós es fa servir sistemàticament, com en la fórmula estereotipada del 2 ("el líder de + nom" o "el líder + adjectiu") o en la de l'1.3 ("líder sobiranista/independentista"), i ha acabat esdevenint un recurs pràctic per al redactor perquè la fórmula li permet ser concís, tot i que sempre podem trobar una solució que sigui més adequada (cf. 8.1.5).

Pel que fa a la variació funcional, tal com hem indicat a 8.1.4, l'ús dubtós de *líder* i els mots que se'n deriven té una presència molt més alta (en cent cinc dels cent trenta-set enunciats) en els registres de tenor funcional informatiu, més formals, i amb una planificació alta darrere (els registres 1 i 2). Per aquesta raó, creiem que l'ambigüitat que hem detectat en molts dels enunciats pot ser un atractiu per al redactor de les notícies, atès que li permet, com adverteix la majoria d'obres (cf. 8.1.2), no informar-se del càrrec que ocupa algú o de la denominació oficial. A banda d'aquest fet, sobretot en els contextos 1.1 i 1.3 hem detectat que *líder* es fa servir d'eufemisme per evitar un terme més explícit que pot ser polèmic i, a més,

es practica a consciència. Prova d'aquest fet és que el context 1.1 és exclusiu dels tres registres amb més preparació darrere i que l'1.3 ho és del registre 2. El mateix podem dir del context 2, per tal com el 2.1 és gairebé exclusiu del pla escrit i el 2.2 és propi de les varietats de tenor funcional informatiu. Per aquesta raó afirmem que és una fórmula estereotipada, que espontàniament no diria ningú (cf. 5.3), tal com observa Grijelmo amb l'exemple de la cua de la peixateria (cf. 8.1.2). Justament el sentit de *liderar* que apunta aquest autor és el que està implícit en el context 4.1, que també està format únicament per enunciats que tenen una preparació total. La resta de contextos presenta una certa varietat de registres, per la qual cosa podem concloure que també és prou viu en el pla oral semiespontani o espontani (en les tertúlies en detectem força exemples). Respecte del camp, ja hem advertit que principalment trobem enunciats de política o internacional (cf. 8.1.4). L'1.1 és típic del camp d'internacional, per tal com és un eufemisme per evitar termes conflictius (*dictador*) o dels quals no se sap el nom (*aiatol·là*). L'1.2 i l'1.3 són del camp de política, com també el 2 i el 3.3, mentre que el 4.2 és específic del d'esport.

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *líder* i els mots que se'n deriven compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** cinc dels sis contextos que hem detectat contenen l'ús dubtós amb un sentit perifèric; el nuclear, d'acord amb Lázaro Carreter (cf. 8.1.2), vol dir 'persona que té la capacitat d'arrossegar les masses', que es perd en tots els contextos (tret del 5, en què es pot sobreentendre en alguns enunciats) i passa a ser molt més genèric, tal com s'esdevé en les impropietats (cf. 7.2.1).
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** en cadascun dels contextos *líder* i els derivats substitueixen termes molt més precisos, que es poden observar a la taula 7.
3. **El fan servir emissors diferents:** entre els emissors de qui sabem el nom i els anònims gairebé en podem comptar un centenar (noranta-set); a més, l'ús dubtós apareix en tots els mitjans i en molts programes del corpus –catorze dels setze de ràdio i televisió (vegeu l'annex 2).
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** cap dels enunciats que recollim no pertany al registre 6, que és l'únic que no té aquest tret; tal com hem indicat repetidament, l'ús dubtós de *líder* i els seus derivats té una presència molt més alta en els registres més planificats (l'1 i el 2).
5. **S'expandeix en contextos força variats:** hem detectat fins a sis contextos que alhora es divideixen en dotze, i són molt diferents entre si; des de la fórmula estereotipada del 2 fins a l'1, en què *líder* és una forma genèrica que en algunes ocasions és un eufemisme (a l'1.1. i l'1.3), a banda del 3, en què substitueix paraules molt més específiques; el 4, en què té el sentit de 'el primer'; el 5, en què és el nuclear però conté exemples qüestionables semànticament, i el 6, en què *liderar* té un significat perifèric molt vague i diferent de la resta.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** a 8.1.5 hem indicat que l'exemple 72, del context 3.2, es pot considerar que supera el llindar d'estridentia perquè l'ús de *líder* és molt estrany en la llengua (no encaixa amb el sentit que el redactor vol expressar), a més de 107, del 2.2, que també és força molt allunyat de la parla habitual (cf. 7.1).
7. **Prové d'una interferència:** tant Grijelmo com Lázaro Carreter expliciten que el terme *leader* prové de l'anglès i jutgen que en la majoria de casos és una interferència innecessària (cf. 8.1.2), és a dir, cosmètica; tanmateix, tots els llibres d'estil donen a entendre que és un terme prestat perquè expliquen que la RAE ha admès *líder* i els seus derivats, però en prescriuen un cert ús, el

limiten. Lázaro Carreter fins i tot apunta que en algun context es pot vincular a una interferència del francès.

8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** cinc llibres d'estil i dos autors especialistes en redacció periodística detecten aquest ús dubtós; cal destacar que tan sols són de l'àmbit espanyol (cf. 8.1.2).

Aleshores, com que compleix les sis condicions i, fins i tot, les dues opcionals, podem afirmar que *líder* ha esdevingut un ús dubtós en el llenguatge periodístic. Respecte del fet que sigui una impropietat, a partir de l'anàlisi podem confirmar que sí que ho és, atès que d'un significat nuclear força específic es passa a un de perifèric molt més genèric, és a dir, és del primer tipus segons Núñez Ladevéze (cf. 7.2.1). El mot *líder* és una interferència que es podria considerar *remedial* (cf. 3.2.2) quan té el matís de 'guiatge', perquè supleix un buit semàntic en la llengua de destinació. Aleshores, en aquest cas el sentit és el nuclear. Ara, en els altres contextos que hem delimitat en l'anàlisi els diversos sentits perifèrics sorgeixen a partir d'una innovació que consisteix en una interferència cosmètica, perquè supleix unes altres formes de què ja disposa el català que, a més, són molt més precises i genuïnes. D'aquesta manera, segons la distinció que hem aplicat a 5.2.1, *líder* i els mots que se'n deriven representen una interferència directa, que prové de l'anglès.

8.2 ASSEGURAR

El segon cas que analitzem a l'apartat de les improprietats és l'ús dubtós del verb *assegurar*, que, segons les obres lexicogràfiques i les especialitzades en llenguatge periodístic, té un sentit nuclear específic relacionat amb la fermaça o la seguretat a l'hora de produir un enunciat. Aquest fet impedeix que es pugui considerar un verb de dicció neutre equiparable a *dir* o als diferents sinònims. Tanmateix, sí que ha adquirit aquesta funció en l'àmbit periodístic, perquè el redactor l'inclou a la seva llista de verbs *dicendi* per fer referència a les paraules d'altri, en estil directe o indirecte. Però, a banda d'aquests casos, *assegurar* ha adquirit, per mitjà de l'ús als mitjans, valors que l'acosten a verbs com *proposar*, *valorar* o *anunciar*, que impliquen una intencionalitat. Com que el periodista vol evitar la repetició de paraules, tendeix a buscar sinònims, però sovint no els tria amb un dels criteris més importants en el llenguatge periodístic: la precisió.

8.2.1 Normativa

Vegem l'entrada sencera del verb *assegurar* del DIEC 2

- 1 1 v. tr. [LC] Donar fermaça (a alguna cosa) perquè no caigui, perquè es mantingui en el lloc on ha estat posada. *Assegureu aquesta peça, que no pugui caure, que no pugui desprendre's.*
- 1 2 v. tr. [AQ] En arq., afegir (a un element que ja s'aguanta) els suports necessaris per a immobilitzar-lo.
- 1 3 v. tr. [AQ] En arq., subjectar (una cosa) doblement a fi que, si falla el primer suport, el segon l'aguanti.
- 2 1 tr. [LC] Permetre (a algú) de confiar en alguna cosa. *Això m'assegura de la seva fidelitat.*
- 2 2 intr. pron. [LC] Prendre confiança en alguna cosa. *Abans de cloure el tracte amb ell, assegura't de la seva honorabilitat.*
- 3 1 tr. [LC] Fer estar segur. *Assegurar la subsistència d'una ciutat.*
- 3 2 tr. [LC] [ECT] Garantir contra determinats riscos mitjançant el pagament d'una prima. *Assegurar els mobles, una casa.*
- 3 3 intr. pron. [ECT] Fer-se garantir. *Assegurar-se contra incendis i robatori.*
- 4 tr. [LC] Afirmar com a cert. *T'asseguro que vindran. Asseguren el fet.*
- 5 1 tr. [TRA] Fermar 1 1.
- 5 2 tr. [TRA] Trincar.

L'única accepció que implica la idea de 'dir una cosa' d'una determinada manera és la quarta, atès que la definició conté el verb *afirmar*, que significa "dir, declarar que (una cosa) és", segons el mateix DIEC 2. Per tant, *assegurar*, amb aquest sentit, que es pot considerar nuclear, és un verb de dicció que té una certa relació amb *afirmar*, però cal que allò que es diu sigui clarament cert, té un matís de seguretat en el contingut del que diu l'emissor que no té ni *dir* ni *afirmar*. Els exemples ho demostren: en el primer, la persona que diu que vindran està plenament convençuda, sap del cert, que serà així, possiblement perquè les persones en qüestió li ho han confirmat o li ho han promès, i en el segon, es pot entendre que el fet es dona per cert, que és demostrable que és tal com el descriuen. Per tant, concloem que *assegurar* pot tenir relació amb la idea de 'dir', però conté el matís de la seguretat sobre el que es diu. Respecte del DNV no podem afegir res que no sigui al DIEC 2, perquè l'entrada és molt semblant. La quarta accepció també conté el sentit que ens interessa: "afirmar la veracitat (d'una cosa)", amb l'exemple "ens asseguraren que pagarien el deute".

8.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Hi ha dues entitats que assenyalen un cert dubte amb el verb *assegurar*, una de l'àmbit català (*VilaWeb*), i una altra de l'àmbit espanyol (Fundéu). Tanmateix, cap de les dues no dedica un apartat exclusiu a aquest ús dubtós, ni l'inclouen en el recull de casos típic dels llibres d'estil (cf. 6.1.2). Més aviat, hi apareix quan es parla dels verbs de dicció. En el cas de *VilaWeb*, vegem què exposa sobre aquesta mena de mots:

Cal evitar decididament aquesta tendència a fer servir termes de significat suposadament 'intens' o 'de més rang' prescindint del sentit que els és propi. No hauríem d'escriure, doncs, que algú afirma, assegura o manifesta res, com si aquests verbs fossin simples variants de 'dir'. No, 'afirmar' és dir categòricament, o implicant rèplica o contestació; 'assegurar' connota autoritat o fermaça, i 'manifestar' implica la revelació d'alguna particularitat no coneguda o difícilment cognoscible.

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i va assegurar que no entrebancarien una bona acció de govern; finalment també va afirmar que farien una oposició responsable.

En aquest exemple 'assegurar' i 'afirmar' s'empren com a sinònims de 'dir', però a tort. En efecte, allò que el portaveu 'afirma', si de cas, és la primacia dels interessos de Catalunya; la resta, són precisions, i no hi escau gens de fer-hi servir verbs més contundents que el de la primera clàusula. Una redacció més apropiada podia haver estat la següent:

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i que no entrebancarien una bona acció de govern; en definitiva, que farien una oposició responsable.

Els casos exemplificats disten força d'ésser únics; la veritat és que n'hi ha qui-sap-los, de camps semàntics afectats per aquesta prauja de desplegar recursos lèxics variats i emfàtics, molt sovint innecessaris i pertorbadors, si pensem que, en definitiva, aquesta pràctica acaba, no solament banalitzant el lèxic, sinó desproveint-lo de precisió i d'expressivitat. (2015: 125-126)

Aleshores, segons aquest llibre d'estil, el verb *assegurar* té una connotació d'autoritat o fermaça, és a dir, la seguretat en allò que es vol dir, tal com assenyalen el DIEC 2 i el DNV a la quarta accepció (cf. 8.2.1). L'exemple que hi apareix –que pertany al context 3.2 segons la nostra anàlisi (vegeu 8.2.5)–, el jutja inadequat per l'ús del verb que examinem en aquest apartat i el d'*afirmar*, que considera que es fan servir "a tort", sense respectar el sentit nuclear que tenen. La solució que proposa aquest manual és refer la frase i fer servir el verb *dicendi* per excel·lència, *dir* –que es podria considerar una paraula gastada, d'acord amb els comentaris que en fa (cf. 3.3.1)– i una coordinació, que és un recurs que permeten les regles gramaticals, en comptes de buscar sinònims, una pràctica molt habitual entre periodistes (cf. 8.1.5).

L'altra institució que parla sobre *assegurar* és la Fundéu, que, tal com hem advertit, tracta juntament amb altres verbs. En l'article sobre els verbs de dicció²¹⁸, es recomana l'ús "de verbos neutros como *indicar*, *afirmar*, *señalar* o *declarar* para evitar la repetición de la palabra *decir*", que es jutgen sinònims d'aquest últim verb perquè tradicionalment s'admeten així. Tanmateix, s'adverteix que "en ocasiones se emplean de forma inadecuada los llamados *verbos de dicción*, este es el caso de algunos verbos cuyo significado no puede compararse a *decir*, ya que denotan un comportamiento determinado del hablante y su uso solo es apropiado cuando la persona se ha comportado efectivamente así". Els exemples de verbs d'aquesta mena que apareixen són: *recalcar*, *subrayar*, *enfatar*, *comentar* (vegeu 8.3.2), *precisar*, *puntualizar*, *admitir* i *reconocer*, dels quals s'expressa el matís que han de contenir, relacionat amb una manera de 'dir' concreta. A banda d'aquests verbs, ens interessa destacar que inclou *asegurar* i *aseverar*, dels quals matisa: "Indican que el hablante expresa gran convicción en lo que dice". No en posa exemples, però es pot entendre la idea de seguretat (o convicció) que indica el sentit nuclear del verb.

²¹⁸ Vegeu: <https://www.fundeu.es/recomendacion/verbos-de-diccion-usos-apropiados/> [consulta: 27-8-19].

Pel que fa a les obres especialitzades en llenguatge periodístic, Pla Nualart (2016) sí que considera que *asegurar* és un verb *dicendi*, junt amb *afirmar* i *admetre*. Aquest autor, però, adverteix que aquesta mena de verbs poden esdevenir reiteratius en els diàlegs i les citacions, en què cal superar un repte estilístic: “Si el diàleg es prolonga, es fa difícil no repetir sovint *va dir*, *va afirmar*, *va respondre*, etc. Això crea un cert neguit en l’escriptor inexpert, que confon “no repetir” amb “escriure bé” i no s’arriba ni a plantejar que repetir pot ser, en certs casos, la millor opció”, de manera que recomana no fer servir sinònims indiscriminadament –destaquem també la idea de la poca expertesa d’alguns redactors (cf. 3.4.1).

En l’àmbit espanyol, podem parlar de Grijelmo, que recomana buscar el verb adequat en el cas dels verbs de dicció: “Siempre que se nos presenten verbos como «afirmar», «asegurar», «decir»..., busquemos otros más precisos según cada caso; relacionemos el verbo con el que expresamos una verbalización y el contenido de ésta”. Per no allargar la llista innecessàriament, recollim uns quants verbs dels que proposa Grijelmo: *precisar*, *matizar*, *explicar*, *sentenciar*, *narrar*, *describir*, *expresar*, *susurrar*, *articular*, *pronunciar*, *declarar*, *describir*, *informar*, *alegar*, *formular*, *observar*... (2014: 305). Núñez Ladevéze també observa que en el llenguatge periodístic se sol abusar de certs verbs; per aquest motiu tracta la qüestió de les anomenades paraules *dicendi*, que distingeix d’unes altres classes de mots. Cal tenir clar el que adverteix aquest autor:

Es en este grupo donde tiene pleno sentido la distinción entre palabras *dicendi* o locutivas, que expresan o son indicativas del estilo indirecto; palabras *realizativas débiles*; palabras *realizativas fuertes* (pero no expresivas de acciones institucionales); y palabras que interpretan efectos *perlocutivos*. Sin embargo, las diferencias entre estos verbos y los que expresan actos institucionales no siempre son claras, pues un mismo verbo o un mismo sustantivo puede expresar una «acción institucional» y una «acción intencional», bien entendido que aquélla siempre engloba a ésta, pero no al revés, es decir, que si la acción es «institucional» es necesariamente «intencional» (una intención públicamente regulada o públicamente constituida). (1991: 340)

Els exemples de la classe de verbs *dicendi* que ofereix l’autor són: *decir*, *contar*, *expresar*, *añadir*, *informar*, *enunciar*, *hablar*, *afirmar*, *citar*, *nombrar*, *aseverar*, *mencionar*, *exponer*, *observar*, *declarar*, *manifestar*, *considerar*, *concluir*, *pronunciar*, *subrayar*, *puntualizar*, *precisar*, *recordar*, *enfaticar*, *insistir* i *concretar*, i exposa que “en estos verbos (que generalmente se usan en pretérito indefinido, tercera persona) se hace referencia o a fases del discurso, «añadió», «concluyó», o a sinónimos discursivos de «decir»”. Dels relatius dèbils, que “añaden algún tipo de intencionalidad a la mera referencia de decir un discurso”, alguns exemples que en posa són: *admitir*, *reconocer*, *sugerir*, *insinuar*, *protestar*, *aconsejar*, *discutir*, *reconocer*, *simular*, *opinar*, *explicar*, *aclarar*, *ilustrar*, *revelar*, *cuestionar*, *reflexionar*, *proponer*... Els relatius forts, que “interpretan acciones ilocutivas no reguladas o intencionales”, poden ser: *ironizar*, *sermonear*, *juzgar*, *pensar*, *creer*, *amenazar*, *suplicar*, *decidir*, *ayudar*, *exigir*, *acusar*, *prometer*, *desafiar*... Finalment esmenta verbs que interpreten efectes perlocutius, que separa entre descriptors institucionals i descriptors perlocutius: *rezar*, *jurar*, *negociar*, *vender*, *comprar*, *negociar*, *alquilar*, dels primers, i *convencer*, *persuadir*, *sorprender*, *irritar*, *provocar*, *intimidar*, *aterrorizar*... (1991: 343-344). Veiem, doncs, que hi ha una quantitat de verbs d’aquesta mena considerable (n’hem eliminat alguns de la llista de l’autor per no allargar-nos) i en cap d’aquestes categories hi surt *asegurar*. Per tant, segons aquest autor no es pot considerar *dicendi* aquest verb, és a dir, tampoc no és sinònim de *dir*.

8.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Vegem en primer lloc la definició del GDLC del verb *asegurar*. Atès que és molt semblant a la del DIEC 2 (cf. 8.2.1), tan sols reproduïm l’accepció que es correspon a la quarta del diccionari normatiu:

3 tr Afirmar com a certa (una cosa). *Ens van assegurar que ho portarien.*

En aquest cas la tercera accepció és la que equival a un verb *dicendi*. La definició és idèntica a la del DIEC 2, però l'exemple és diferent. S'hi pot entendre una promesa, és a dir, les persones en qüestió prometen que portaran una cosa, n'estan segurs que ho faran. Ginebra i Montserrat (2009:68) recullen en la cinquena accepció aquest ús: "Assegurar [una cosa] (a algú)", i els exemples que hi apareixen són els següents: "El reu assegurava la seva innocència. L'exministre assegura la seva desvinculació del terrorisme estatal. Ens va assegurar que no havia tingut res a veure amb la desaparició de l'Alba". En el primer una persona declara que és innocent, dona per segur aquest fet. En el segon un exministre manifesta públicament que no està relacionat amb el terrorisme, ho jura o ho promet. En l'últim, una persona diu a unes altres que no ha tingut res a veure amb un fet d'una transcendència important. En tots aquests casos hi ha una actitud darrere de molta seguretat en allò que es diu.

Pel que fa als diccionaris de sinònims, Pey (2007: 77) proposa per a *assegurar* els següents verbs (tan sols fem constar els que tenen relació amb les accepcions que ens interessen per a l'anàlisi): *certificar, advenir, autenticar, garantir, finançar, dir, donar fe, respondre, afirmar, mantenir* i *fer constar*. El de Franquesa (1998: 158), de l'Enciclopèdia Catalana, ofereix, amb el sentit 'afirmar com a certa una cosa': *asseverar, advenir, asserir, certificar* i *jurar* (amb la marca *hiperbòlicament*). A més, remet a *afirmar*, que presenta molts més sinònims (1998: 68): *atestar, protestar, sostenir, mantenir, proclamar, certificar, acreditar, abonar, donar fe...*

8.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciats:

Quantitat d'enunciats	60	
Quantitat d'ocurrències	60	
Coincidència d'usos dubtosos	16 enunciats (27%)	
Emissors que el diuen	35 persones i 12 d'anònimes (47 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Natàlia Vila: 4 (<i>Ara</i>) Kilian Sabrià: 3 (CR)	Òscar Fernández: 3 (CR)
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 12 (TV3: 4; TVE: 8) Ràdio: 16 (CR: 9; RAC1: 7) Premsa: 32 (<i>EP</i> : 9; <i>Ara</i> : 13; <i>ND</i> : 10)	
Registres	1: 33 3: 3 5: 0	2: 24 4: 0 6: 0
Camps	Política: 33 Economia: 9	Societat: 13 Internacional: 5

taula 8: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós d'*assegurar* al corpus

Dels seixanta enunciats que hem recollit en el corpus, en setze *assegurar* va acompanyat d'un altre ús dubtós (un 27%). Trenta-cinc emissors i dotze d'anònims fan servir l'ús dubtós del verb *assegurar*, quaranta-set en total. Tan sols tres el diuen tres vegades o més, però cap no destaca especialment (el que més, ho fa quatre vegades). Apareix en tots els mitjans de comunicació que hem tingut en compte, amb una certa igualtat entre la televisió i la ràdio. Però és a la premsa on ha sortit més aquest ús dubtós: més de la meitat d'enunciats prové dels diaris analitzats (trenta-dues).

Aquest fet té relació amb la qüestió de la variació funcional, atès que aquest ús dubtós tan sols ha aparegut en els registres més planificats i formals. Únicament hem detectat tres enunciats en el registre oral semiespontani informatiu, mentre que la resta (cinquanta-set) pertany a l'escrit i a l'escrit per ser dit, que són els més planificats. Aquest fet indica que, efectivament, *assegurar* es fa servir a bastament en citacions, com adverteix Pla Nualart (cf. 8.2.2), amb la funció de verb *dicendi*. Però ni una sola persona el diu espontàniament, de manera que podem deduir que *assegurar* és un recurs per al periodista en el pla escrit per fer referència al fet que algú diu una cosa. Pel que fa al camp, veiem que es destaca el de política, a què pertany més de la meitat dels enunciats, i al d'internacional (que també sol contenir fets de l'àmbit polític) se n'hi poden adscriure cinc. Els altres camps són el de societat, amb onze enunciats, i el d'economia, amb sis.

8.2.5 Anàlisi dels contextos

En aquest apartat analitzem els diversos contextos que hem detectat en el nostre corpus de l'ús dubtós d'*assegurar*. Cal destacar que en aquest cas no hem recollit totes les ocurrències d'aquest verb, atès que, com hem explicat a 8.2.1, té cinc accepcions diferents. Com que les obres que hem vist a 8.2.2 posen atenció en l'ús d'*assegurar* com a verb de dicció, tan sols hem recollit aquells enunciats en què *assegurar* té un sentit semblant (o aproximat, per tal com un ús dubtós comporta un sentit perifèric) a la quarta accepció normativa, la de 'afirmar com a cert'. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. És un verb <i>dicendi</i> per a l'estil indirecte o directe (28 ocurrences)		
1.1 Serveix per transmetre una mera informació	52. El portaveu popular al Senat, José Manuel Barreiro, assegura que no són canvis que “vagin contra ningú” sinó que es vol aprofitar el canvi de govern per “introduir millores” sense alterar, diu, els “pilars bàsics del projecte”. (Redacció, “Política”, ND, 4-6-18)	19
1.2 Serveix per introduir una informació reveladora	17. Fonts de la mateixa Ascó II han assegurat que la reparació començarà de forma immediata i el Consell de Seguretat Nuclear diu que el succés no ha <u>generat</u> cap tipus de risc ni per als treballadors ni per al medi ambient. (Manel Sastre, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)	9
2. Funciona per expressar una opinió (16 ocurrences)		
2.1 Serveix per exposar un fet amb un punt d'opinió	46. Batet assegura que veuria bé l'acostament dels presos, però ho deixa en mans del jutge (subtitular, “Política”, Ara, 11-6-18)	12
2.2 Serveix per indicar una proposta concreta que caldria dur a terme	16. El nou primer ministre italià, Giuseppe Comte, ha assegurat en el seu discurs d'investidura al senat que Itàlia té el deure de fer Europa més forta i justa. (Òscar Fernández, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)	4
3. És un verb de realització intencional (16 ocurrences)		
3.1 Té la funció d'anunciar una acció	38. El Govern assegura que s'atendrà tots els residents (subtitular, portada, Ara, 4-6-18)	7
3.2 Serveix per expressar una voluntat	53. Joan Garcia assegura que “el partit farà valer la seva coherència”, ja que “ningú no s'imagina que Cs pugui optar per governar Espanya amb una combinació de forces com la que ha dut Sánchez a la presidència”. (Pep Martí, “Política”, ND, 4-6-18)	7
3.3 Conté el sentit nuclear	27. El responsable econòmic i jurídic de Convergència Democràtica, Francesc Sánchez, assegura que no té res a veure amb les <u>presumptes</u> donacions que s' <u>haurien</u> fet al partit a canvi de concessions d'obra pública. (Mònica Fulquet, “14-15”, RAC1, 11-6-18)	2

taula 9: contextos detectats de l'ús dubtós d'*assegurar*

Comencem pel primer context, en què trobem el verb *assegurar* amb la funció de verb *dicendi*, tal com la descriu Núñez Ladevéze (cf. 8.2.2), és a dir, per fer referència a fases del discurs, en l'estil indirecte (i també el directe). D'acord amb aquest autor, els verbs d'aquesta classe tan sols indiquen que hi ha hagut un acte comunicatiu, però no contenen un matís intencional, com sí que és el cas d'*admetre*, *reconèixer*, *insinuar*, etc. Els verbs *dicendi* són més neutres, segons la Fundéu (cf. 8.2.2), com ara *explicar*, *dir*, *exposar*... Hi ha força verbs d'aquesta mena i cadascun té un matís diferent, cal triar-lo adequadament d'acord amb el sentit, segons la recomanació dels autors i els llibres d'estil. Ja hem vist que no hi havia acord en el fet que *assegurar* fos un verb *dicendi*, però en qualsevol cas sí que queda clar que té un sentit nuclear que fa referència a la seguretat en allò que es diu, a la fermaça o a l'autoritat, segons els apartats precedents. Tampoc no es recomana que es faci servir com a sinònim de *dir* o per evitar la repetició

d'aquest verb. En el context 1.1, hem trobat setze ocurrences en què el verb en qüestió té el sentit de *dir*, és a dir, serveix per fer una mera transmissió d'informació. Vegem-ne un primer exemple:

47. Tot i que Institucions Penitenciàries, que depèn de l'executiu espanyol, té competències per decidir el destí dels reclusos, la ministra va **assegurar** que en el cas dels exconsellers no podia fer-hi res perquè encara no hi ha condemna ferma. (M. Roger, "Política", *Ara*, 11-6-18)

En aquest cas la ministra argumenta que no poden decidir a quina presó van els reclusos perquè encara no hi ha una condemna ferma. Dona aquesta informació per deixar clar que no està a les seves mans la qüestió del trasllat d'uns presos. Efectivament, està segura del que diu, és una dada certa segons el funcionament de l'administració. Però realment és important la fermança o la seguretat que demostra quan ho diu? Que la decisió no depèn d'ella és un fet inqüestionable, és a dir, tan sols fa servir aquest fet per justificar que no hi pot fer res. Per tant, fa una explicació o senzillament es limita a donar una informació. En qualsevol cas, un verb *dicendi* més neutre hauria estat més adequat, com ara *explicar*, *dir* o, fins i tot, *puntualitzar* o *argumentar*. Vegem un altre exemple semblant:

51. Aquest gir l'ha confirmat aquest dilluns el portaveu del PP al Congrés, Rafael Hernando, a Tele 5, on ha **assegurat** que no vol perjudicar ningú, preguntat per si eliminarien les inversions pactades amb el PNB. (Redacció, "Política", *ND*, 4-6-18)

Aquesta frase és força complexa perquè inclou una subordinada relativa i una clàusula introduïda per un participi (*preguntat*) que torna el text molt poc natural. A 51 l'ús dubtós té una funció de verb de dicció, que serveix per introduir una resposta que ha donat quan li han preguntat per un assumpte en concret. La seguretat que té per dir que no perjudicarà ningú no és el que interessa destacar, sinó el sol fet que ha respost això quan li han preguntat per una mesura política, ho ha volgut deixar clar. Per tant, es podria haver fet servir la locució *deixar clar* o *remarcar*, tot i que si es refés la frase perquè fos més natural (recordem que és del registre 1, l'escrit) el redactor podria utilitzar *respondre*: "Aquest gir l'ha confirmat aquest dilluns el portaveu del PP al Congrés, Rafael Hernando, a Tele 5, perquè quan li han preguntat si eliminarien les inversions pactades amb el PNB ha respost que no volien perjudicar ningú". En alguns casos, però, com destaca el llibre d'estil de *VilaWeb* (cf. 8.2.2), aquest ús dubtós apareix per evitar la repetició de *dir*:

28. El ministre de l'Interior, Fernando Grande-Marlaska, diu que veuria amb bons ulls el trasllat a Catalunya dels líders independentistes que són a presons de Madrid, però **assegura** que qui ho ha d'autoritzar és Pablo Llarena. (Toni Clapés, "Versió RAC1", *RAC1*, 14-6-18)

En aquest enunciat el verb *assegurar* es fa servir en una situació semblant a la del primer exemple que hem vist, 47 (vegeu *supra*), perquè Grande-Marlaska argumenta que la decisió del trasllat no depèn d'ell, ho diu per justificar-se. Però és una mera informació, no hi ha implícit un matís de seguretat o fermança. Ara, també és possible la interpretació que el ministre valora (o creu) que la decisió depèn de Pablo Llarena, però és una opinió seva, cosa que significaria que aquest enunciat pot pertànyer al context 2.2 (vegeu *infra*). Aquest és un dels factors que implica l'ús dubtós, es crea una ambigüitat entre els diferents contextos en què apareix. Com que és tan ambigu, la interpretació de la frase és més costosa, lleva claredat al missatge (cf. 3.3.1). D'una altra banda, a la proposició anterior el periodista ha fet servir *dir*, per la qual cosa empra l'ús dubtós per no repetir aquest verb, malgrat que hi ha uns altres recursos per evitar-ho, tal com recomanen els autors i els manuals d'estil (cf. 8.2.2). A 28 s'hauria pogut elidir el verb, com recomana *VilaWeb* (cf. 8.2.2), a banda de substituir l'ús dubtós de *líder* –que pertany al context 1.3 (cf. 8.1.5)–, perquè complica encara més la descodificació del missatge: "El ministre de l'interior, Fernando Grande-Marlaska, diu que veuria amb bons ulls el trasllat a Catalunya dels presos independentistes que

són a Madrid, però que qui ho ha d'autoritzar és Pablo Llarena". En uns altres casos, en una mateixa frase el periodista fa servir diversos verbs de dicció per evitar *dir*:

41. Els sindicats defensen que "no sobra ningú" i apunten que, tot i que els rumors són habituals a la planta, la por és infundada: "No tenim cap por que la companyia faci un ajustament brusc", **assegura** Miguel Ángel Boiza, president del comitè d'empresa de Nissan. (Natàlia Vila, "Economia", *Ara*, 4-6-18)

En aquest enunciat, la redactora fa servir tres verbs de dicció diferents per fer referència a les declaracions de diversos personatges: *defensar*, *apuntar* i *assegurar*. Es pot comprovar que usa *assegurar* per referir-se a una part del discurs en estil directe, com a 42 (vegeu *supra*), igual que en el cas de *defensar*, en què hi ha un predicat literal ("no sobra ningú"). Efectivament, hi ha una certa fermança en les paraules del president del comitè d'empresa de Nissan, però el periodista no sembla que tingui interès a matisar aquest aspecte, sinó que fa servir diversos verbs de dicció per explicar unes declaracions públiques. En comptes de recórrer a tres formes diferents, buscant sinònims, s'hauria pogut refer la frase de la següent manera, més senzilla i clara: "Els sindicats diuen que "no sobra ningú" i que, tot i que els rumors són habituals a la planta, la por és infundada: no tenen cap por que la companyia faci un ajustament brusc, segons Miguel Ángel Boiza...". Tot sovint els redactors de la premsa recorren a les citacions literals perquè tenen més força o els és més còmode per redactar una notícia, per demostrar que allò que expliquen ha passat, igual com els mitjans audiovisuals es valen de les imatges directament (cf. 5.1.1). Grijelmo observa que la "mezcla de estilos indirecto y directo" és problemàtica: "A través de la prensa deportiva se coló en el lenguaje periodístico un vicio que pretende economizar palabras y, sin apenas conseguirlo (...), redundando en un mal uso de la sintaxis" (2014: 243). Aquest autor posa uns quants exemples que demostren que aquesta pràctica no és gens recomanable per garantir la claredat del missatge (2014: 243-246). Així, en el nostre corpus no observem una gran varietat i riquesa en la tria dels verbs, sinó que alguns acaben adquirint aquesta connotació pròpia dels usos dubtosos, i s'usen impròpiament:

9. Tres dels acompanyants de Puigdemont **asseguren** que el portaven a Bèlgica quan va ser detingut (càiron, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

Aquest enunciat és un càiron que surt a sota la imatge mentre es relata una notícia. S'explica que tres persones que acompanyaven Carles Puigdemont el dia que el van detenir a Alemanya han hagut de declarar a l'audiència nacional perquè els investiguen per encobriment. En el cos de la notícia, Marc Sala, el conductor de l'informatiu, diu: "Han explicat, segons fonts judicials, que estaven tornant a Bèlgica...". Per aquest motiu, podem concloure que l'acte de parla ha estat una declaració en seu judicial i, d'acord amb el que exposa el locutor, hi han fet una explicació. Certament, hi ha una afirmació contundent darrere les paraules de les tres persones, però a 9 els verbs *declarar* o *explicar* serien més precisos. No hi ha cap necessitat d'evitar repeticions de paraules (vegeu *supra*), atès que es tracta d'un càiron que acompanya la imatge. En el nostre corpus, *assegurar* ha tingut una presència considerable, i es fa servir indiscriminadament per fer referència a declaracions públiques:

10. El nou conseller de Treball **assegura** que l'ocupació que es crea és sobretot temporal i demana al futur govern de Pedro Sánchez que derogui les reformes laborals. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

En aquesta frase el redactor (recordem que pertany al registre escrit per ser dit) no pretén posar èmfasi en la seguretat del conseller per exposar la informació, sinó en el fet que, tenint en compte la situació que descriu, demana al govern espanyol una mesura política. El conseller tan sols ha donat una dada, ha transmès una mera informació. Així, es podrien haver fet servir verbs com *explicar* i *remarc*:

“El nou conseller de Treball explica que l’ocupació que es crea és sobretot temporal...”. Ara, com que el periodista troba gastades les paraules *dir* o *explicar*, cerca verbs no tan neutres, més intensos, per donar un caràcter més oficial a les paraules del polític. De fet, com hem observat a 8.2.4, aquest ús dubtós és molt propi de l’àmbit de la política, i és el cas de 10. Tal com indica el llibre d’estil de *VilaWeb* (cf. 8.2.2), el verb *assegurar* s’acaba fent servir “a tort”, indiscriminadament, i, fins i tot, dona lloc a frases estridents com la següent:

4. En aquest sentit el que podem dir és que Donald Trump ha **assegurat** a preguntes de si havia convidat a [sic] Kim Jong-un a la Casa Blanca –no ho ha precisat– però ha dit “ens veurem més d’un cop”. (Francesc Canals, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

Cal destacar que aquest enunciat pertany al registre 3 (a la varietat oral semiespontània), per tant, el corresponsal sap la informació que ha de dir, continguda en un guió, però no té el text totalment redactat. Efectivament la frase és força confusa i, fins i tot, no concorda: falta l’argument intern del verb *assegurar*, però justament el fa servir per evitar la repetició de *dir*, perquè ja l’utilitza dues vegades al mateix enunciat. Recorre a l’ús dubtós perquè pertany a l’argot periodístic, sona bé –perquè té una connotació formal (cf. 3.1.2)– i creu que, per aquest motiu, la frase és adequada al llenguatge periodístic. En efecte, Trump té una certa seguretat o convicció en allò que diu, però a 4 l’ús dubtós no escau perquè la frase no concorda. S’hauria pogut simplificar la frase i usar el verb *respondre*, atès que hi ha una pregunta implicada, a banda d’evitar el tòpic d’expressió *en aquest sentit* (vegeu l’annex 1). Amb aquests ajustaments que proposem, la frase és molt més clara i senzilla: “Sí que podem explicar que Donald Trump ha respost amb evasives quan li han preguntat si havia convidat Kim Jong-un a la Casa Blanca, però ha dit “ens veurem més d’un cop”“. Vegem un darrer exemple del context 1.1:

58. [L’alcaldessa de la ciutat, Neus Lloveras, ha explicat que la ciutadania està “trista i enfadada” i ha expressat el seu total suport envers la família de la víctima.] Lloveras ha **assegurat** que un equip de psicòlegs municipals ha estat atenent els familiars i coneguts de la nena des d’ahir al vespre, i ha precisat que aquest matí també s’han traslladat diversos especialistes fins l’escola de la menor per ajudar els seus companys a pair la situació. (Redacció, “Societat”, ND, 5-6-18)

En aquestes dues frases es fan servir quatre verbs de dicció per fer referència a les declaracions de Neus Lloveras: *explicar*, *expressar*, *assegurar* i *precisar*. El redactor hauria pogut recórrer a uns altres recursos gramaticals, però certament l’opció que li és més còmoda i que li permet fer la seva feina més de pressa (no oblidem, a més, que és un diari digital) és disposar d’una llista de verbs d’aquesta mena i anar-los fent servir alternadament sense repetir-los. Així, el periodista utilitza *assegurar* en un context en què l’emissor fa una explicació, dona detalls sobre l’assumpte relatat, per la qual cosa no s’ajusta al sentit de la frase. Una solució possible, per evitar la repetició d’*explicar* (que certament hi encaixaria més), hauria estat: “Segons Lloveras, un equip...”.

Passem a veure el context 1.2, en què *assegurar* serveix per introduir informació reveladora en el discurs indirecte o directe, que el periodista obté d’una manera determinada (per una declaració, perquè apareix en un document...). En aquests casos manté la funció de verb *dicendi*, però no implica un mer traspass d’informació. Vegem-ne un exemple:

34. Catalunya perd la seva condició de «lideratge en la recuperació econòmica espanyola», **assegura** Foment del Treball en el seu informe de conjuntura econòmica del juny del 2018. (Max Jiménez Botías, “Economia”, EP, 13-6-18)

En aquest enunciat s'explica una dada que apareix en un informe, igual que a 45 (vegeu l'annex 2). Aleshores, és una informació que es revela, que surt a la llum, i que el periodista obté perquè es fa públic aquest informe. Però el matís de la seguretat en allò que es diu no és necessari, sinó que tan sols es vol donar a conèixer un fet. A 34, doncs, *assegurar* no és adequat perquè tan sols hi ha una explicació implícita. Així, s'hauria pogut utilitzar *explicar* i, si s'hagués volgut remarcar el caràcter innovador de la dada, també *revelar* o, fins i tot, *destacar*. El redactor vol fer referència a una part del text de l'informe, i no pas a la intencionalitat de Foment del Treball per redactar aquesta informació (cf. 8.2.2). Vegem un altre exemple semblant:

50. A més, uns 3.000 refugiats sirians a Aarsal (zona fronterera amb Síria) tornaran les pròximes setmanes a la zona de Qalamun, segons va **assegurar** a l'ARA George Talmas, treballador humanitari i refugiat. (Ethel Bonet, "Internacional", *Ara*, 12-6-18)

En aquest cas hi ha implicada una declaració d'un testimoni a un periodista del diari, en què explica un fet que ha de succeir en el futur. Certament, hi pot haver seguretat en el que diu aquesta persona, però no és el que es pretén exposar en la notícia, sinó donar una informació que el rotatiu ha obtingut per mitjà d'una persona que està assabentada del fet en qüestió. Així, a 50 el redactor hauria pogut fer servir el verb *declarar* o un altre verb *dicendi* més neutre com *explicar*, *exposar*, *informar*... En l'àmbit periodístic, les fonts de la informació són molt importants, perquè poden justificar que una notícia té el caràcter de veraç, per la qual cosa el redactor la pot considerar una autoritat. D'aquesta manera, utilitza el verb *assegurar* per fer referència a una part del discurs, com en el següent exemple:

55. Fonts socialistes **asseguren** que el president ha pensat en ell perquè vol algú que porti "amb mà de ferro" les relacions institucionals en un moment altament complex, cosa que dona per fet que estarà garantit amb Borrell al capdavant d'aquesta cartera. (Sara González, "Política", *ND*, 4-6-18)

En el nostre corpus trobem quatre vegades –també a 17, 20 i 56 (vegeu l'annex 2)– aquesta fórmula, amb el mot *font*. Observem, doncs, que en aquests casos el periodista troba útil el verb *assegurar* per fer referència a la informació que li ha revelat una font. Tanmateix, a 55 tan sols hi ha una explicació implícita, i el matís de fermança en allò que es diu no és necessari. L'ús dubtós apareix senzillament perquè en aquest context és habitual en el periodisme, acaba sent un recurs per atorgar una suposada formalitat a l'enunciat a partir d'una innovació, d'un sentit perifèric més genèric, de manera que s'equipara a altres verbs més neutres com *explicar*, *dir*, *exposar*, etc. Així, *assegurar*, que conté un sentit més específic –amb el matís de seguretat o convicció–, n'adquireix un de més genèric, que serveix indistintament quan es vol fer referència a paraules d'altri (com a verb *dicendi*), tal com passa amb les impropietats del primer tipus (cf. 7.2.1): hi ha una ampliació de sentit. Com que esdevé un senyal d'identitat, a banda que és un mot funcional, el periodista el fa servir indiscriminadament, pensant que el sol fet que aparegui ja és suficient perquè la frase soni bé –recordem la "pretentious diction" d'Orwell (cf. 6.2.2)–, però aquest fet comporta que trobem enunciats estridents com el següent:

26. Avui ni Feijóo ni Cospedal han volgut parlar; sí que ho ha fet, però, Soraya Sáenz de Santamaría, **assegurant** que té decidit el què però que encara no ho vol dir. (Mireia Garolera, "14-15", *RAC1*, 11-6-18)

Aquest exemple és comparable al darrer que hem vist del context 1.1, l'enunciat 4 (vegeu *supra*), atès que la locutora complica la frase perquè utilitza el verb *assegurar* forçadament, amb una clàusula de gerundi, que torna la frase molt poc natural i, per tant, allunyada de la parla habitual, o la norma objectiva (cf. 2.3.1). La frase hauria estat molt més senzilla i clara d'aquesta manera: "...sí que ho ha fet, però, Soraya Sáenz de Santamaría, tot i que no ha volgut revelar la seva decisió". A 26 l'ús dubtós podria aparèixer per

evitar la repetició de *dir*, tot i que veiem que amb la nostra proposta de frase ni tan sols es fa servir aquest verb. Aquesta cerca constant de sinònims del periodista acaba desembocant en usos dubtosos dels verbs de dicció (tal com adverteixen les obres que hem vist a 8.2.2) perquè s'acaben fent servir sense el sentit que els és propi:

21. I això lliga perquè també hem tingut dades de treballadors del metro de Barcelona que denuncien agressions indiscriminades i amenaces, fins i tot amb bats de beisbol o amb pistoles elèctriques, per part de grups de grafiteurs, que asseguren que han motivat baixes laborals. (Kilian Sabrià, "Tot Costa", CR, 12-6-18)

En aquest cas el periodista ha obtingut la informació gràcies a unes dades de treballadors del metro de Barcelona. D'aquesta manera sap que hi ha hagut baixes laborals per les agressions indiscriminades. Cal destacar que aquest enunciat l'hem caracteritzat en la varietat escrita per ser dita (la 2) tot i que, pel que es pot sentir i gràcies a la transcripció, pot ser que sigui també de l'oral semiespontani informatiu (cf. "això lliga perquè..."). Tanmateix, creiem que és més aviat planificada perquè l'estructura oracional és més pròpia del pla escrit. De fet, sobta la poca naturalitat de la frase, sobretot gràcies als tres usos dubtosos que detectem. En primer lloc, per la metàfora gastada *denunciar* –que no ha entrat a l'anàlisi per la freqüència d'aparició (vegeu l'annex 1)–, que comporta una ambigüïtat perquè no se sap si hi ha hagut una denúncia real (a la policia) o no. En segon lloc, trobem l'operador *per part de*, que pertany al context 1.1 segons la nostra anàlisi, de manera que substitueix una opció molt més senzilla com és *de* (vegeu 10.3.5). En tercer lloc, trobem l'ús dubtós que analitzem, que en aquest cas es podria substituir pels verbs que hem anat dient, com ara *revelar*, *destacar*, *remarcar*...

Passem a examinar el context 2, que inclou exemples en què el verb *assegurar* conté el matís de 'exposició d'un fet de manera valorativa', és a dir, en què s'expressa un punt de vista, una opinió o una valoració. L'hem dividit en dos: el 2.1, amb dotze ocurrences, consta d'enunciats en què el verb *assegurar* es fa servir per fer referència a paraules que han dit altres persones, en estil indirecte o directe, que poden contenir valoracions, però sense anar més enllà. En canvi, en el context 2.2 hi ha aquest matís però l'opinió conté, a més, una proposta; és a dir, és una valoració propositiva. Vegem un exemple del primer context:

24. Per la consellera és una situació agredolça, assegura que no entra amb gust perquè a qui li tocava ocupar el despatx de conseller és Lluís Puig. (Anna Felipe, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Efectivament, les paraules de la consellera a què fa referència aquest enunciat contenen una valoració d'una situació, que considera injusta. Aleshores, manifesta un sentiment que li provoca el fet que es descriu, que és el disgust. D'aquesta manera, l'afirmació implícita conté un punt de vista, però no és rellevant si és cert o no, perquè és una vivència seva inqüestionable: la consellera s'ha sentit així. Per tant, el matís de la seguretat i el sentit 'afirmar com a cert' no encaixen a 24. La periodista hauria pogut fer servir *dir*, *manifestar*, *declarar*... Vegem un altre exemple d'aquest context:

35. Malgrat el que s'ha aconseguit, «encara no som eficients a l'hora de traslladar el coneixement al mercat», va assegurar. (Agustí Sala, "Economia", EP, 13-6-18)

En aquest enunciat l'ús dubtós també es fa servir de verb *dicendi*, com en el context 1.1, perquè fa referència a un text literal en estil directe. Però en aquest cas no hi ha un mer traspàs d'informació, sinó que també s'ofereix un punt de vista, una opinió respecte d'un afer. Per aquest motiu, el que hem expressat en l'exemple anterior també es pot aplicar a 35: no és una afirmació que pot ser certa o no. Des del punt de vista de l'emissor, no té una rotunditat o fermança quan ho diu, sinó que fa una valoració d'una situació concreta. Llavors, el redactor podria haver optat per *observar*, *manifestar*, *declarar*, o es

podria haver fet servir *opinar* modificant la frase en estil indirecte, d'acord amb Grijelmo (vegeu *supra*). Però com que en les declaracions d'altri és habitual entre els periodistes utilitzar el verb *assegurar*, perquè té una connotació formal (cf. 3.3.3) i, a més, té un significat tan poc concret –que s'ha anat ampliant per l'ús, de manera que ha esdevingut una impropietat del primer tipus segons Núñez Ladevéze (cf. 7.2.1)–, el redactor opta per aquest verb quan es tracta de declaracions:

5. En el seu primer acte públic com a consellera de la Presidència, Elsa Artadi ha **assegurat** que el dia més feliç de la seva vida política serà quan pugui deixar el càrrec perquè l'ocupi Jordi Turull. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

Aquest exemple és semblant al primer que hem vist d'aquest context (24), atès que la consellera també expressa una valoració d'un fet, per mitjà d'un sentiment com és la felicitat. Aleshores, podria haver fet servir qualsevol verb més neutre que sigui pròpiament *dicendi*, és a dir, proper semànticament a *dir* (*explicar, expressar, manifestar, declarar...*), atès que *assegurar* conté un matís que no encaixa a 5. Però aquest desajust, pel que es pot veure en el següent exemple, pot ser que es vagi replicant en diferents mitjans de comunicació, a causa de la dinàmica professional pròpia del periodisme:

57. Per la seva banda, la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha **assegurat** que el dia "més important" de la seva vida política serà quan pugui deixar de liderar el Departament perquè l'encapçali de nou el conseller de la Presidència destituït pel 155, Jordi Turull. (Roger Font, "Política", *ND*, 4-6-18)

Aquesta informació és exactament la mateixa que a 5, però apareix en un mitjà de comunicació diferent; a més, un és una televisió i l'altre és un diari digital –recordem també que aquest enunciat l'hem vist a 8.1.5 a propòsit de l'ús dubtós de *liderar*. El contingut s'expressa d'una manera molt semblant, amb petits canvis però amb el mateix ús dubtós. Sembla que la frase senzillament hagi estat adaptada perquè tingui coherència en el text, però està redactada de la mateixa forma. Aleshores, concloem que es podria tractar d'un text que sorgeix en una agència, com podria ser l'Agència Catalana de Notícies²¹⁹, que va circulant per diferents mitjans i aquests el reproduïen íntegrament. Evidentment, com hem vist a 6.1, cadascun té el seu estil i hauria d'adaptar el text que ve d'agència a les seves regles, però sovint la pressa per publicar una notícia o la sobrecàrrega de feina porta el periodista a publicar la notícia tal com li arriba (cf. 3.4.1). Aquest fet sobretot és propi dels mitjans de comunicació digitals, en què se cerca la immediatesa i l'actualitat permanent; per tant, l'enunciat 57 és una prova d'aquest raonament, atès que prové del diari *Nació Digital*, com aquest altre exemple:

59. L'alcaldeessa Neus Lloveras també s'ha mostrat colpida a través del seu perfil de Twitter, on ha **assegurat** que la ciutat ha viscut «una nit molt trista» i ha lamentat un «profund sentiment d'impotència». (Redacció, "Societat", *ND*, 5-6-18)

En aquest cas, el redactor de la notícia fa referència a unes paraules que l'alcaldeessa de Vilanova i la Geltrú ha publicat al Twitter, que contenen una valoració d'uns fets ocorreguts a la ciutat. Per tant, és possible que el redactor encara tingui més pressa per tenir enllestida la notícia, atès que ja hi ha informació sobre el fet a les xarxes socials. A 59 el matís de la seguretat tampoc no és rellevant, és a dir,

²¹⁹ Gimeno i Peralta expliquen que l'audiència és conscient que hi ha un "mercat d'intercanvi audiovisual", que conté notícies difoses per agències que es dediquen exclusivament a confeccionar-les i a recarregar informació: "Aquest material audiovisual ja està preparat perquè cada cadena de televisió associada en faci l'ús periodístic que cregui oportú. (...) Sovint aquest material audiovisual manté uns criteris periodístics estàndard que n'afavoreixen la utilització. Cada cadena en farà l'ús que cregui convenient" (2007: 12). Aleshores, "un cop el periodista d'un teletinformatiu té tot aquest contingut el reelabora i el redacta segons els seus criteris i l'estil de la cadena. I és el resultat d'aquesta acció d'escriure, de redactar, de donar cos, ritme i coherència a la notícia, d'acord amb la imatge i l'àudio, el que satisfarà o interessarà el telespectador i el que el farà triar aquell programa en comptes d'un altre de la competència" (2007: 13).

el sentit nuclear del verb *assegurar* no encaixa en aquest enunciat, per la qual cosa deduïm que s'usa amb aquest sentit perifèric adquirit per innovació (*foregrounding*), que es va reproduint en contextos diferents per mitjà del *parallelism* (cf. 3.2.1). A 59 s'hauria pogut fer servir *expressar*, tot i que caldria revisar la redacció de la frase perquè *assegurar* conviu amb dues formes dubtoses més –el relatiu *on* podria ser un tòpic d'expressió, igual que *a través de*, tal com indiquem a l'annex 1. Així, proposem la següent solució: “L'alcaldeessa Neus Lloveras també s'ha mostrat colpida en una piulada al seu perfil de Twitter, en què ha expressat que...”. Vegem un altre enunciat d'aquest context:

46. Batet **assegura** que veuria bé l'acostament dels presos, però ho deixa en mans del jutge (subtitular, “Política”, *Ara*, 11-6-18)

Com hem advertit per als exemples d'aquest context, a 46 hi ha una valoració d'una figura política. Però, a banda d'aquest fet, es tracta d'un titular, per la qual cosa la brevetat del text és molt important. Així, una solució possible per evitar aquest verb seria suprimir-lo, és a dir, “Batet veuria bé...”. Constatem, doncs, com l'atracció que té aquest ús dubtós per al periodista causa que aparegui innecessàriament a la frase, no solament per evitar el verb *dir* en una citació. Com que forma part de l'argot propi d'aquest àmbit, el fet d'usar-lo és un indicador de pertinença a un grup, és una peça que torna el text més periodístic (cf. 3.4.2). Vegem un exemple que podríem considerar estrident:

39. Sis mesos després que l'automobilística anunciés que aquest estiu deixaria de fer dos dels seus models (el Pulsar i la furgoneta de passatgers NV200), la companyia manté a l'ARA que “no hi ha cap model a la vista”, però **assegura** que aquesta situació “no genera angoixa”, segons va explicar ahir un portaveu de l'automobilística. (Natàlia Vila, “Economia”, *Ara*, 4-6-18)

Com que a la proposició anterior hi ha el verb *mantenir*, es podria suprimir *assegurar*, és a dir, és reiteratiu: “la companyia manté a l'ARA que “no hi ha cap model a la vista”, però que aquesta situació...”. A més, a continuació apareix *explicar*, per la qual cosa a la mateixa frase detectem tres verbs de dicció diferents –a banda de *generar*, que a l'annex 1 advertim que podria ser una impropietat perquè podria substituir verbs com *causar* o *provocar* (vegeu l'annex 1). Aquesta pràctica d'anar enllaçant citacions literals utilitzant diferents formes verbals d'aquesta mena, que detecta Grijelmo (vegeu *supra*) desencadena que sorgeixin enunciats estranys –allunyats de la parla habitual (cf. 2.3.1) com el de 39, en què no solament s'utilitza innecessàriament l'ús dubtós, sinó que es repeteix la mateixa idea en una frase (“...però assegura..., segons va explicar ahir un portaveu...”).

A continuació, passem a examinar el context 2.2, que conté només quatre enunciats però que, en conjunt, són força estridents perquè l'ús dubtós té un sentit que no s'ajusta gens al nuclear. Tal com hem advertit per al context anterior, el verb *assegurar* expressa una valoració, una opinió sobre una situació, però la diferència és que l'emissor fa una proposta d'acció en relació amb el punt de vista que expressa. Vegem-ne un exemple:

42. “Ens hem de centrar en la qualitat, a fer els deures i demostrar la nostra competitivitat”, **assegura** un portaveu de Nissan. (Natàlia Vila, “Economia”, *Ara*, 4-6-18)

En aquest enunciat, el verb en qüestió es fa servir per fer referència a una citació en estil directe, com a sinònim de *dir*, que s'evita possiblement perquè el periodista la troba una paraula gastada. Així, utilitza un verb més intens sense tenir en compte el sentit que li és propi, d'acord amb el manual d'estil de *VilaWeb* (cf. 8.2.2). En aquesta citació no hi ha implícit un matís de seguretat en el que es diu, sinó que és una afirmació que un portaveu de Nissan fa públicament per explicar quines són les intencions de l'empresa, que expressa com una proposta d'acció. Per aquest motiu fa servir la perífrasi verbal *haver de*,

que té el valor d'obligació (IEC, 2016: 951). Deduïm que el periodista opta per *assegurar* perquè ha esdevingut un verb propi de l'argot periodístic (cf. 3.4.2), però el fa servir inadequadament. A 42 s'hauria pogut fer servir *assenyalar*, *observar*, etc. Vegem-ne un altre exemple:

6. Ester Capella s'ha trobat aquest llaç groc a l'exterior de la conselleria de Justícia; ha **assegurat** que els polítics que són a presons de Madrid han de ser traslladats immediatament a centres penitenciaris catalans. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

Tal com hem indicat per als exemples del context 2.1, el verb *assegurar* no és adequat en aquest cas perquè no és rellevant si l'afirmació és certa o s'adopta una actitud de fermança, perquè es tracta d'una valoració d'una situació, que per força és subjectiva. Però el que torna més estranys els enunciats d'aquest context és la combinació de l'ús dubtós amb la perífrasi d'obligació *haver de*. Per la contundència de l'afirmació de la consellera, s'haurien pogut fer servir verbs intencionals com ara *exigir* o *reclamar*, a banda d'utilitzar la veu activa (cf. 6.1) i el mode subjuntiu en el verb (és a dir, "ha exigít que traslladin els polítics..."). Tot i així, qualsevol verb *dicendi* neutre hauria servit igualment (*dir* o *expressar*). Vegem un últim exemple d'aquest context:

1. Ara diu que la normativa espanyola no discrimina els treballadors; fa dos anys, en canvi, el tribunal europeu va **assegurar** que s'havien d'equiparar les indemnitzacions de fixos i temporals. (veu en *off*, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest cas, *assegurar* no solament fa referència a unes paraules que contenen una valoració i una proposta, sinó que contenen una exigència legal. Així, considerem aquest enunciat del context 2.2 perquè manté una semblança amb els altres, atès que conté la perífrasi *haver de* –l'enunciat 16, però, conté una fórmula diferent (*tenir el deure*), que expressa la mateixa idea d'obligació (vegeu l'annex 2)–, tot i que cal tenir present aquest matís que assenyallem. Un tribunal, que té una autoritat indubtable, determina que s'ha de prendre una mesura, per la qual cosa el matís de la fermança podria tenir-hi cabuda, tot i que el que és important és remarcar que hi ha una exigència legal implicada. Però com que aquest ús dubtós ha adquirit aquesta ambigüitat i està connotat de formalitat, el periodista l'utilitza sense preocupar-se del sentit que li és propi, i el col·loca allà on li fa falta. A 1 caldria haver trobat un verb que s'ajustés al context, en què un tribunal dicta una ordre, i cercar el terme adequat des del punt de vista jurídic, que podria ser, per exemple, *dictaminar* o *determinar*.

Passem a examinar el context 3, que conté enunciats en què l'ús dubtós té una funció de verb de realització intencional, segons la idea de Núñez Ladevéze exposada a 8.2.2. Aquesta mena de mots no solament fa referència a una part del discurs, com els verbs *dicendi*, sinó que expressa una intencionalitat en l'acte de parla. Hem dividit aquest context en tres (els dos primers són exclusius de l'àmbit de la política): el 3.1, en què l'emissor a què fa referència *assegurar* anuncia una acció concreta; el 3.2, en què aquest emissor expressa una voluntat política, i el 3.3, en què *assegurar* conté el sentit nuclear (tan sols hi trobem dos enunciats). Comencem per veure un exemple del primer:

14. El PSC de Badalona no farà marxa enrere i presentarà la moció de censura contra l'alcalde Dolors Sabaté; ho ha **assegurat** el líder municipal dels socialistes de Badalona, Àlex Pastor, a "El Matí de Catalunya Ràdio". (Òscar Fernández, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

El fet que Àlex Pastor expressi que no farà marxa enrere indica una certa fermança en la seva proposició. Per aquesta raó, probablement el periodista creu que el verb *assegurar* és adequat, perquè el missatge té una certa contundència –a banda del fet que és una opció estilística habitual per referir-se a les paraules d'altri en l'argot periodístic, com en els contextos que hem vist fins ara. No obstant això, el

que diu el polític és que presentarà una moció de censura, és a dir, una acció concreta, per la qual cosa aquest verb no és del tot precís perquè cal fer servir un verb intencional que descrigui amb més exactitud l'acte de parla en qüestió. Una solució possible seria el verb *anunciar* o, si anteriorment era una possibilitat però no se sabia del cert, *confirmar*. Vegem-ne un altre exemple:

18. López ha **assegurat** que han demanat a Alex Pastor que prioritzi les inversions a la ciutat: la rebaixa de les taxes municipals i la transparència en la gestió. (David Àngela, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

A primer cop d'ull, podríem dir que l'ús dubtós es podria eliminar, perquè es pot sobreentendre que López ha transmès aquesta informació a algun mitjà. És a dir, la frase podria ser "López ha demanat a Alex Pastor...". Ara, si el fet és important i es vol destacar que no solament ell ho ha demanat, sinó el seu grup municipal (per mantenir el verb "han demanat" en tercera persona del plural), es podria haver fet servir *explicar*, *destacar*, *revelar*... Una altra opció podria ser que el subjecte de l'oració fos el mateix grup municipal de López, que "demana a Pastor que...". En qualsevol cas, el verb *assegurar* no és adequat perquè l'acte de parla descrit no conté el matís 'afirmar com a cert', sinó que és una acció concreta, que és el fet de demanar. Però com que l'emissor considera que l'ús dubtós és propi d'aquest context, el fa servir indiscriminadament:

23. El vicepresident Pere Aragonès ha **assegurat** a TV3 que s'aixecarà la intervenció financera de la Generalitat i gairebé a la mateixa hora a Antena 3 Jose Luís Ábalos, secretari d'organització del PSOE, ha dit que de moment no. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest enunciat, el verb *assegurar* fa referència a unes paraules que ha dit un polític en una entrevista televisiva per anunciar que es prendria una mesura política. Podria haver expressat aquest fet amb seguretat, però pel que es veu a la segona part de la frase no era pas tan clar que passés el que deia. Com que es tracta d'un enunciat que pertany a la modalitat escrita per ser dita, que no és espontani sinó que permet una revisió, el redactor hauria pogut detectar aquest factor i haver escollit un verb més precís, per evitar la contradicció que es palesa a 23 (gaire segur no devia estar-ne, Aragonès). Tant un verb *dicendi* més neutre com un d'intencional més precís, com ara *anunciar*, haurien estat una opció més adequada.

El context 3.2 conté enunciats semblants als que acabem de veure, però en comptes d'expressar-s'hi una acció concreta hi apareixen intencions polítiques que no es concreten en cap fet tangible:

22. El conseller d'Ensenyament **assegura** que el departament continuarà donant suport als docents. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Es pot deduir que aquest titular radiofònic sorgeix d'unes declaracions públiques del conseller. Com que és habitual en l'argot periodístic fer servir *assegurar* per fer referència a les paraules d'altri, el redactor es decanta per aquesta opció estilística, sense fer l'esforç de trobar un verb que descrigui amb precisió l'acte de parla. El matís d'autoritat i fermaça que conté el verb en qüestió és possible a 22, certament, però, per descriure la intencionalitat de l'emissor, el verb *remarcar* o la locució *deixar clar* haurien estat més adequats, d'acord amb Núñez Ladevéze (cf. 8.2.2). Fins i tot verbs més neutres com *declarar* o *manifestar* també s'hi haurien ajustat. Però *assegurar* sempre és a l'abast dels redactors, perquè connota formalitat:

32. [En l'àmbit intern, Conte va anunciar la reducció de la burocràcia de l'Administració pública per afavorir les empreses i frenar la corrupció.] «No desmantellarem tot el que s'ha fet de bo fins avui», va **assegurar**. (Rossend Domènech, "Internacional", EP, 7-6-18)

Veiem que la pràctica d'inserir citacions literals desemboca en l'ús dubtós d'*assegurar*, que ja hem observat que es fa servir per sistema en aquests casos, d'acord amb Grijelmo (vegeu *supra*). A 8.2.2 hem assenyalat que la llengua ofereix una quantitat elevada de verbs de dicció i que cal buscar sempre el més precís. A 32 el polític italià fa una afirmació que té una certa fermaça, per la qual cosa *assegurar* podria ser una opció viable. Però el matís de la seguretat en allò que diu no és rellevant, atès que més aviat es tracta d'una promesa, d'una intenció política. Aleshores, creiem que la solució més precisa hauria estat el verb *prometre*.

En el darrer context que examinem, el 3.3, hem inclòs dos exemples en què *assegurar* té el sentit nuclear, perquè el verb en qüestió és intencional i denota seguretat o fermaça. Vegem el primer enunciat:

27. El responsable econòmic i jurídic de Convergència Democràtica, Francesc Sánchez, **assegura** que no té res a veure amb les presumptes donacions que s'haurien fet al partit a canvi de concessions d'obra pública. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)

En aquest cas, l'emissor en qüestió afirma com a cert que ell no té res a veure amb un fet. *Assegurar* a 27 té un sentit molt semblant al de l'exemple que apareix al GDLC (cf. 8.2.3), que és "ens van assegurar que ho portarien", perquè l'emissor fa una afirmació amb una seguretat que té un valor de certesa, semblant a una promesa o un jurament. Aquest matís, doncs, sí que és destacable, per tal com l'argument del polític en qüestió justament és que no està implicat en la suposada trama de corrupció. Així doncs, hi ha una intencionalitat implícita en el verb, atès que Francesc Sánchez pretén excusar-se d'un fet²²⁰. Ara, a l'altre exemple d'aquest context no és clar que l'ús dubtós sigui el més ajustat:

19. Un home reté dues o tres persones en un edifici de París, i **assegura** que està fortament armat. (Kilian Sabrià, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

Efectivament, en les paraules de l'home en qüestió hi ha fermaça i seguretat, perquè allò que diu és ben cert. Tanmateix, es pot veure fàcilment que la intenció de l'home que reté aquestes persones és amenaçar que està armat: pot ferir greument aquestes persones (o fins i tot matar-les) perquè du alguna arma a sobre. Per tant, depenent dels fets que s'exposen, es pot fer servir un verb que s'ajusti més a la situació: *amençar*, *advertir*..., tot i que admitem que *assegurar* és possible, per bé que una opció més precisa tornaria més apropiada la frase.

8.2.6 Conclusions

Per acabar l'anàlisi de l'ús dubtós d'*assegurar*, a continuació resumim la informació que hem vist a l'apartat precedent, a la taula següent:

²²⁰ Vegeu, però, l'annex 1 per als usos dubtosos de *presumptes* i del condicional de rumor, que en aquest enunciat són inadequats perquè el fet que apareguin tots dos ocasiona una redundància. No obstant això, el periodista se sent més còmode fent servir aquestes opcions estilístiques, molt pròpies del seu argot. Proposem aquesta solució: "El responsable econòmic i jurídic de Convergència Democràtica, Francesc Sánchez, assegura que no té res a veure amb les suposades donacions fetes al partit a canvi de concessions d'obra pública".

Context	Exemple característic	Oc.	Altres solucions	Obres	Variació funcional
1. És un verb <i>dicendi</i> per a l'estil indirecte o directe (28 ocurrences)					
1.1 Serveix per transmetre una mera informació	52. El portaveu popular al Senat, José Manuel Barreiro, assegura que no són canvis que “vagin contra ningú” sinó que es vol aprofitar el canvi de govern per “introduir millores” sense alterar, diu, els “pilars bàsics del projecte”. (Redacció, “Política”, <i>ND</i> , 4-6-18)	19	<i>Dir, explicar, exposar, expressar, argumentar, manifestar, puntualitzar, respondre, remarcar, deixar clar</i> o elidir el verb	<i>VilaWeb</i> , Fundéu, Pla Nualart (2016) i Grijelmo (2014)	Tots els camps i exclusiu dels tres registres de tenor funcional informatiu (1, 2 i 3)
1.2 Serveix per introduir una informació reveladora	17. Fonts de la mateixa Ascó II han assegurat que la reparació començarà de forma immediata i el Consell de Seguretat Nuclear diu que el succés no ha <u>generat</u> cap tipus de risc ni per als treballadors ni per al medi ambient. (Manel Sastre, “Catalunya Migdia”, <i>CR</i> , 5-6-18)	9	<i>Dir, explicar, exposar, revelar, destacar, remarcar, declarar, informar</i> o elidir el verb	<i>VilaWeb</i> , Fundéu, Pla Nualart (2016) i Grijelmo (2014)	Tots els camps i exclusiu dels dos registres amb més planificació (1 i 2)
2. Funciona per expressar una opinió (16 ocurrences)					
2.1 Serveix per exposar un fet amb un punt d'opinió	46. Batet assegura que veuria bé l'acostament dels presos, però ho deixa en mans del jutge (subtitular, “Política”, <i>Ara</i> , 11-6-18)	12	<i>Dir, manifestar, declarar, observar, opinar, valorar</i> o elidir el verb	Cap	Tots els camps i exclusiu dels tres registres de tenor funcional informatiu (1, 2 i 3)
2.2 Serveix per indicar una proposta concreta que caldria dur a terme	16. El nou primer ministre italià, Giuseppe Comte, ha assegurat en el seu discurs d'investidura al senat que Itàlia té el deure de fer Europa més forta i justa. (Òscar Fernández, “Catalunya Migdia”, <i>CR</i> , 5-6-18)	4	<i>Dir, explicar, assenyalar, observar, exigir, reclamar, dictaminar, determinar</i> o elidir el verb	Cap	Tots els camps i exclusiu dels dos registres amb més planificació (1 i 2)

3. És un verb de realització intencional (16 ocurrències)					
3.1 Té la funció d'anunciar una acció	38. El Govern assegura que s'atendrà tots els residents (subtitular, portada, <i>Ara</i> , 4-6-18)	7	<i>Dir, explicar, anunciar, confirmar, destacar, revelar</i> o elidir el verb	Cap	Exclusiu del camp de la política i dels dos registres amb més planificació (1 i 2)
3.2 Serveix per expressar una voluntat	53. Joan Garcia assegura que “el partit farà valer la seva coherència”, ja que “ningú no s'imagina que Cs pugui optar per governar Espanya amb una combinació de forces com la que ha dut Sánchez a la presidència”. (Pep Martí, “Política”, <i>ND</i> , 4-6-18)	7	<i>Dir, explicar, exposar, expressar, manifestar, remarcar, deixar clar, declarar, prometre</i> o elidir el verb	<i>VilaWeb</i>	Gairebé exclusiu del camp de la política i dels dos registres amb més planificació (1 i 2)
3.3 Conté el sentit nuclear	27. El responsable econòmic i jurídic de Convergència Democràtica, Francesc Sánchez, assegura que no té res a veure amb les <u>presumptes</u> donacions que s' <u>haurien</u> fet al partit a canvi de concessions d'obra pública. (Mònica Fulquet, “14-15”, <i>RAC1</i> , 11-6-18)	2	<i>Amençar, advertir...</i>	Cap	Tots els camps i exclusiu del registre 2

taula 10: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós d'*assegurar*

Segons la taula 10, gairebé la meitat dels enunciats que hem recollit d'aquest ús dubtós pertany al primer context (l'1), en què *assegurar* desenvolupa la funció de verb *dicendi*, segons la classificació de Núñez Ladevéze (cf. 8.2.2). En aquest cas, el periodista fa referència a fases del discurs i no pretén mostrar una intencionalitat en les paraules reportades, com sí que és el cas dels altres dos contextos. Observem que l'ús dubtós sorgeix perquè el redactor utilitza per sistema una opció estilística que ha obtingut una connotació de formalitat, sense que li importi el sentit nuclear que és propi d'aquest verb. Per mitjà d'un sentit perifèric, que en el cas de les impropietats passa de ser específic a més genèric, va adquirint noves funcions i pren el lloc a solucions més precises. En general, es fa servir de verb de dicció per fer referència a declaracions de personatges públics, i es va alternant amb altres formes. A més, la pràctica d'inserir citacions literals, en estil directe, és sovint una causa del fet que el redactor hagi de cercar verbs que facin referència al discurs per no repetir-se, i usa *assegurar* encara que no hi hagi una afirmació que contingui el matís de la seguretat o la fermaça.

Pel que fa als llibres d'estil i autors especialitzats en llenguatge periodístic que parlen sobre l'ús dubtós i els diferents contextos que hem delimitat, principalment detectem l'existència de l'1, atès que indiquen que *assegurar* es fa servir com a sinònim de *dir*, tot i que no es pot considerar pròpiament un verb *dicendi* neutre perquè conté un matís de fermaça. Tanmateix, al llibre d'estil de *VilaWeb* apareix un exemple que s'ajusta al context 3.2, atès que conté unes declaracions d'un polític en què es manifesta una voluntat ("el portaveu... va assegurar que no entrebancarien..."; cf. 8.2.2). Indirectament podríem deduir que tots els contextos en què ha aparegut *assegurar* són qüestionats per aquestes obres, perquè assenyalen que cal fer-lo servir quan conté el matís de la seguretat. Però com que no hi hem trobat exemples que es puguin adjudicar als contextos 2 i 3.1, no ho especifiquem a la taula. El 3.3 no es detecta perquè conté el sentit nuclear, i és remarcable que tan sols un dels dos exemples d'aquest context és plenament adequat. Val a dir que, de tots els casos que analitzem en aquesta recerca, aquest és un dels que ha estat més poc recollits a les obres que hem analitzat: tan sols dos manuals d'estil i tres autors en parlen, i no ho fan d'una manera exclusiva, sinó quan parlen dels verbs *dicendi* en general (vegeu el capítol 12).

Les solucions que proposem en els diferents contextos són molt variades i, en general, solen ser les mateixes en tots (els verbs *dicendi* més neutres). Certament, quan es vol fer referència a les paraules d'altri, en estil directe i indirecte, no hi sol haver una única solució, es pot recórrer a unes quantes formes verbals i triar-les segons com hagi estat l'acte de parla, amb precisió. D'entrada cal tenir clar si es fa referència a una fase del discurs, a un traspàs d'informació (nova o no), si es dona un judici de valor o una valoració propositiva, o si hi ha una intencionalitat en aquelles paraules. En cada cas caldrà escollir el verb que s'ajusti més a l'acte comunicatiu. Per evitar la repetició de verbs d'aquesta mena, també hi ha l'opció d'utilitzar recursos gramaticals, com l'elisió, la coordinació, la puntuació...

Respecte de la variació funcional, com hem advertit a 8.2.4, majoritàriament trobem enunciats dels dos primers registres, els més planificats. Tan sols hem detectat tres ocurrències de l'oral semiespontani informatiu, que manté el tret *+formal* (cf. 5.1.2). Per tant, les seixanta ocurrències tenen una formalitat elevada, més que en els altres casos i tot, cosa que concorda amb l'essència del nostre fenomen: l'ús dubtós sol ser una opció estilística allunyada de la parla habitual, per efecte de la retòrica objectiva (cf. 3.1.2). Pel que fa al camp, tan sols observem una especificitat als contextos 3.1 i 3.2, en què trobem enunciats que fan referència a l'àmbit polític²²¹ gairebé en exclusiva.

A continuació, revisem si l'ús dubtós d'*assegurar* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

²²¹ En alguns enunciats, com es pot veure a l'annex 2, hem indicat que pertanyen al camp de societat, perquè apareixen a la secció que porta aquest nom al diari, malgrat que la frase fa referència a les declaracions d'una persona amb un càrrec polític.

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** el sentit nuclear del verb conté un matís que no es detecta en la majoria dels exemples, per la qual cosa observem que n'ha adquirit un de perifèric més genèric que l'acosta a verbs *dicendi* neutres com *dir, explicar, exposar...*; és a dir, formes que fan referència a un traspàs d'informació, o fins i tot, com en els contextos 2 i 3, a afirmacions valoratives (opinions) o propositives (propostes).
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** segons el contingut de la taula 10, hi ha moltes solucions més precises que són eclipsades per aquest ús dubtós.
3. **El fan servir emissors diferents:** entre els emissors dels quals sabem el nom i els que no, gairebé una cinquantena el fa servir, i apareix en tots els mitjans del nostre corpus.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** en aquest cas, els enunciats recollits no solament contenen aquest tret sinó que tan sols el trobem als dos registres que tenen el grau més elevat de formalitat i planificació, i en molt poques ocasions a l'oral semiespontani informatiu, és a dir, a 1 i 2, i, puntualment, a 3 (cf. 8.2.4).
5. **S'expandeix en contextos força variats:** hem detectat tres contextos diferents, que alhora es divideixen en un total de set, de manera que deduïm que *assegurar* ha eixamplat el sentit considerablement i ha ocupat el lloc d'altres formes més precises en situacions diverses.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** hem detectat aquest factor a l'enunciat 4 del context 1.1, al 26 de l'1.2, al 39 del 2.1 i als quatre enunciats del 2.2 (cf. 8.2.5).
7. **Prové d'una interferència:** el fet que obres de l'àmbit espanyol detectin exactament el mateix fenomen respecte del verb *assegurar* és un indicador que en castellà també es pot trobar aquest ús dubtós, de manera que la llengua dominant influeix sobre la subordinada, per tant, és una interferència indirecta (cf. 5.2.1).
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** per bé que no és dels casos més detectats de l'anàlisi, sí que podem afirmar que diferents llibres d'estil i obres d'aquest tipus l'han recollit.

Aleshores, com que compleix les sis condicions obligatòries i les dues opcionals, podem afirmar que *assegurar* ha esdevingut un ús dubtós en el llenguatge periodístic. Respecte del fet que pertanyi a la classe de les impropietats, podem concloure que és així, perquè d'un sentit nuclear força específic, relacionat amb la intencionalitat de produir un enunciat amb una seguretat i fermaça remarcables, passa a tenir-ne un de més genèric. Així doncs, aquest verb adquireix un sentit perifèric per mitjà d'una ampliació de significat, es generalitza, i es fa servir inadecuadament perquè a la frase no es pot sobreentendre el matís que li és propi, a més que elimina possibilitats molt més precises.

8.3 COMENTAR

El cas que examinem a continuació és molt semblant al que hem vist a l'apartat precedent, perquè es tracta d'un ús dubtós que s'ha acabat guanyant un paper de verb de dicció que no li pertoca, tenint en compte l'especificitat del seu significat nuclear. El verb *comentar* ha tingut un pes significatiu en el nostre corpus, perquè ha aparegut una cinquantena de vegades i en tots els mitjans analitzats. També destaquem que, a diferència d'*assegurar*, sol aparèixer en els registres menys planificats (sobretot el 4).

8.3.1 Normativa

Comencem per veure quin significat atorga al verb *comentar* el diccionari normatiu de l'IEC:

v. tr. [LC] Escriure, fer, comentaris (sobre alguna cosa). *Aquest autor ha comentat llargament les obres d'Ovidi. La seva absència ha estat molt comentada.*

La definició remet al terme *comentari*, però gràcies als exemples es pot deduir quin és l'ús propi d'aquest verb. El DNV recull també una única accepció, que conté "fer comentaris" i un exemple: "comentar una notícia". D'aquesta manera, val la pena de reproduir la definició del mot *comentari*, en aquest cas del DIEC 2:

1 m. [LC] [FLL] Remarca, observació, que té per objecte explicar, il·lustrar o criticar el sentit d'un escrit, d'un llibre, etc. *La Rut ha fet un bon comentari d'aquella obra.*

2 m. [LC] PER EXT. *La seva conducta ha donat lloc a comentaris. Els comentaris han estat tots desfavorables. La cosa no donà lloc a comentaris.*

Segons les dues definicions, el sentit nuclear d'aquest verb és exposar el contingut d'un escrit o un llibre per criticar-lo, per avaluar-lo, que és el primer exemple del verb en qüestió ("comentar les obres d'Ovidi"). El segon significat, que sorgeix per extensió, representa una opinió o un judici de valor que hom expressa sobre algun fet, que és el segon exemple que apareix a l'entrada del verb corresponent (vegeu *supra*). Per tant, d'acord amb el que hem vist a 3.3.1, aquest segon sentit s'ha de considerar perifèric, tot i que la normativa l'ha acabat recollint. En canvi, el DNV, que presenta la mateixa estructura que el DIEC 2, no considera que aquesta segona accepció sigui figurada, i inclou la següent definició: "Juí o opinió que es fa sobre persones o accions, generalment d'actualitat", i l'exemple és "la decisió de l'alcalde va provocar molts comentaris".

8.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Els llibres d'estil en què apareix l'ús dubtós d'aquest verb són set: cinc de l'àmbit espanyol i dos de l'anglosaxó. Cal destacar, llavors, que cap dels llibres d'estil de l'àmbit català no esmenta aquest cas. Vegem què en diu el manual de l'Agència EFE: "No debe usarse el verbo *comentar* como sinónimo de *decir, afirmar, señalar, indicar, informar*, etc. En periodismo primero se *informa* y después se *comenta*: *«Les comentó lo que le había ocurrido»" (2008: 215). Així, l'ús que recomana aquest manual és el primer sentit, el nuclear, recollit a la primera accepció del DIEC 2 i el DNV²²². A la pàgina web de la Fundeu²²³, tal

²²² Vegeu la definició del DRAE del verb *comentar*, que equival exactament a la del DNV: la primera accepció és la de l'explicació d'un text perquè s'entengui més bé i la segona és fer comentaris amb el sentit de 'judicis de valor'.

²²³ Vegeu: <https://www.fundeu.es/recomendacion/verbos-de-diccion-usos-apropiados/> [consulta: 27-8-19].

com hem indicat a propòsit d'*assegurar* a 8.2.2, es dedica un apartat als verbs de dicció, en què es recomana que es triïn d'acord amb el sentit que li és propi a cadascun, i es fan diversos advertiments sobre una colla de verbs d'aquestes característiques. Dins d'aquesta llista inclou *comentar*, al costat de *precisar* i *puntualitzar*, dels quals diu que "indican que a lo dicho antes se añade algo que lo interpreta, lo completa o lo aclara".

Un altre llibre d'estil que fa referència al cas és el de *La Vanguardia* en castellà, que considera que és un "uso incorrecto, cada vez más extendido, con el sentido de *decir, añadir, señalar, afirmar y declarar*" i creu que "aquello que se comenta merece un cierto análisis, juicio o declaración" (Agustí *et al.*, 2004: 126). El llibre d'estil d'*El País* adverteix que "no es sinónimo de *decir, afirmar, informar o indicar*" i que "significa 'explicar un texto' o 'expresar una opinión acerca de algo o de alguien'" (2014: 265), i amb els mateixos termes s'hi refereix el de la Cadena SER (2017: 166). Per acabar, el manual de TVE explica que el verb vol dir "explicar (una cosa) o exponer opiniones (sobre ella)", i adverteix que de vegades "se usa indebidamente este verbo en sustitución de *contar*, que significa «referir un suceso, sea verdadero o fabuloso»" (Mendieta, 1993: 72).

Pel que fa a l'àmbit anglosaxó, el llibre d'estil de Reuters fa la següent remarca respecte del verb *to comment*: "Journalists should not comment but interpret events by reporting the action of others" (2018). El manual del diari *The Guardian* (2015) considera que el verb *to say* "is normally adequate", en comptes del verb *to comment*.

Pel que fa a les obres especialitzades en el llenguatge periodístic, podem esmentar Núñez Ladevéze (1991: 340-344), que ofereix una llista de verbs de dicció seguint la distinció entre verbs *dicendi* i verbs intencionals (cf. 8.2.2). En aquest cas, en tot el recull d'aquest autor tampoc no apareix *comentar*. Pla Nualart (2016), que dedica un article als verbs *dicendi*, diu que tot sovint els periodistes els fan servir impròpiament (cf. 8.2.2):

En l'afany per exhibir una pretesa riquesa lèxica se sacrifica precisió i claredat. I així podem escriure "«Hi hauríem d'anar», va comentar" o "«Ha sigut culpa meva», va etzibar". Afinant una mica, hauríem escrit "va suggerir" i "va admetre". (...) És un greu defecte d'estil -més greu que repetir- obligar el lector a aturar-se en una paraula que no aporta sentit. Crea una interferència. Els verbs *dicendi* hi són per fer fluir el diàleg i mai haurien de ser els protagonistes. Per això val més que triem els més neutres. Millor *explicar* que *relatar*; millor *afirmar* que *declarar*; millor *preguntar* que *inquirir*. I si optem pels segons no ha de ser perquè sí, sinó perquè aporten el matís just que busquem. (2016)

8.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Respecte de les altres obres de referència, vegem la definició del verb *comentar* del GDLC:

v tr Escriure, fer, comentarís (sobre alguna cosa). *L'altre dia comentàvem que feia temps que no et vèiem. Comentar Shakespeare, un poema, una notícia.*

Aquesta definició és semblant a les del DIEC 2 i el DNV perquè conté dos exemples equivalents semànticament. En aquest cas també val la pena que revisem l'entrada del mot *comentari* del GDLC:

m 1 Remarca, observació, que té per objecte explicar, il·lustrar o criticar el sentit d'un text, d'un llibre, d'una representació artística, etc.
2 p ext i col·loq Judici que hom fa sobre les accions o els propòsits d'algú, sobre alguns fets de la vida ordinària, etc. *Tot el que ha fet ocasionarà comentaris.*

De la primera accepció no cal afegir-ne res perquè és la mateixa que la del DIEC 2 (cf. 8.3.1). Ara, de la segona cal que ens fixem en el fet que la considera col·loquial, i la defineix efectivament com un ‘judici de valor’, igual que el DNV, però en aquest cas sí que considera que sorgeix per extensió, com el DIEC 2 (cf. 8.3.1).

El *Diccionari auxiliar*, de Josep Ruaix (1996), també recull l’ús dubtós del verb en qüestió. Aquesta obra es divideix en dues parts: “un repertori lexicogràfic d’interferències en el català d’avui” i “dubtes, incorreccions, preferències i remarques lingüístiques”. En aquesta segona part²²⁴ trobem recollida la següent aportació:

Comentar. Verb que avui s’usa impròpiament per *dir, explicar*. Ex.: «M’ha comentat que no vindria» = *M’ha dit que no vindria*. Pròpiament, *comentar* és ‘escriure, fer, comentarís (sobre alguna cosa)’. Exs.: *Aquest autor ha comentat llargament Ovidi. La seva absència ha estat molt comentada*.

El *Diccionari d’ús dels verbs catalans*, de Ginebra i Montserrat (2009: 109), entra aquest verb així:

Comentar [una cosa] (a algú) Fer un o més comentarís. *Vam comentar un poema de Baudelaire durant tot el trimestre. Els convidats vam comentar que la núvia feia mala cara. Encara no li he comentat el cas.*

El sentit que dona d’aquest mot és equivalent al normatiu, i els dos primers exemples equivalen als del DIEC 2 (cf. 8.3.1). Ara, cal que parem atenció al tercer exemple, que podria equivaldre a *explicar*. A 8.3.2 hem assenyalat que els llibres d’estil condemnen l’ús d’aquesta paraula amb aquest sentit. Però, ben mirat, pot haver-hi una certa coincidència semàntica entre tots dos verbs, tal com es pot comprovar amb els sinònims que ofereixen els diccionaris per a *comentar* (vegeu *infra*). Quan hi ha una explicació detallada i argumentada, és a dir, més que una explicació, es pot parlar d’un comentari. Així doncs, concloem que la frontera entre tots dos sentits és molt fina. Aquest mateix fet es demostra per la definició del *Gran Diccionari 62 de comentari* (el verb conté la mateixa informació que recull el DIEC 2):

1. Exposició on s’explica, interpreta o jutja un text; notes i aclariments d’un text. *Comentari literari. Comentari jurídic. Comentari crític.*
2. Interpretació malintencionada de les paraules o actes d’un altre.
3. Exposició, anàlisi o informació d’una notícia, d’un acte oficial, d’una cerimònia, etc. (2000: 254)

Tot seguit, vegem quins són els sinònims de *comentar* que ofereixen els diccionaris de referència. El de Pey aporta els següents verbs: *explicar, glossar, interpretar, parafrasejar, escoliar, exposar, explicar i postil·lar* (2007: 188). El *Diccionari de sinònims de frases fetes*, de M. Teresa Espinal (2006), recull únicament l’ús pronominal de *comentar* i en dona les següents opcions, relacionades amb l’àmbit col·loquial, per tant, l’equivalent a la 2 del GDLC (vegeu *supra*): *anar de boca en boca, ésser objecte d’enraonies, córrer el rumor, córrer la notícia, ésser dit, córrer la brama i córrer la veu* (2006: 320). Per acabar, en el *Diccionari de sinònims Franquesa*, de l’Enciclopèdia Catalana (1998: 303), en canvi, es fa referència al primer sentit del *comentari* i prou, l’escrit, que serveix per glossar textos. En dona les següents opcions: *glossar, aclarir amb una glossa o comentari, parafrasejar, escoliar, posar escolis o comentarís a un text*.

²²⁴ És a la segona part, en efecte, que hi trobem el nostre verb, i no pas a la primera. Aquest fet indica que, segons Ruaix, l’ús dubtós del verb no és degut a una interferència lingüística directa (cf. 5.1.2). Tanmateix, el fet que aquest cas estigui recollit en llibres d’estil d’àmbit espanyol i anglosaxó és un indicador que l’ús dubtós de *comentar* en el català pot ser per influència de l’anglès i el castellà, per tant, indirecta (vegeu 8.3.6).

8.3.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	52	
Quantitat d'ocurrències	52	
Coincidència d'usos dubtosos	16 enunciats (31%)	
Emissors que el diuen	28 persones	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Helena Garcia Melero (TV3): 9 Jordi Basté (RAC1): 4 Enric Borràs (Ara): 3	Rafa López (TVE): 6 Sheila Alen (TV3): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 32 (TV3: 25; TVE: 7) Ràdio: 13 (RAC1: 9; CR: 4) Premsa: 7 (EP: 3; Ara: 3; ND: 1)	
Registres	1: 7 3: 6 5: 7	2: 0 4: 32 6: 0
Camps	Política: 34 Esport: 3 Economia: 1	Societat: 12 Meteo: 2

taula 11: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *comentar* al corpus

Dels cinquanta-dos enunciats, en setze hi ha coincidència d'usos dubtosos, és a dir, gairebé en un terç (el 31%). Pel que fa als emissors, destaquem que el diuen vint-i-vuit de diferents, tots identificables. Són cinc els que l'utilitzen tres vegades o més, i remarquem que dos d'aquests el diuen força cops: nou i sis. També veiem que apareix en tots set mitjans, amb una clara diferència a favor de les televisions (gairebé la meitat dels enunciats apareix a TV3). En canvi, a la premsa tan sols el trobem set vegades.

El fet que l'ús dubtós de *comentar* hagi tingut una presència més aviat residual pot tenir una explicació: si examinem els registres en què apareix aquest ús dubtós, veiem que en els més planificats (l'1 i el 2) tan sols el podem detectar set cops, i només al registre 1, l'escrit. En el 3 el trobem pocs cops també. En canvi, el 4, que és el semiespontani interactiu, amb una formalitat no tan elevada, és el registre en què més vegades detectem el verb *comentar*, trenta-quatre vegades. En l'oral espontani, el 5, el trobem set vegades. Per tant, dintre dels registres amb menys planificació, 3, 4 i 5, trobem el gros dels enunciats d'aquest ús dubtós (quaranta-cinc), per la qual cosa concloem que és més propi d'una modalitat amb un nivell de formalitat mitjà. Respecte del camp, els exemples relacionats amb la política són amb diferència els més nombrosos, i els de societat també són destacables. En canvi, els d'esport, meteorologia i economia ho són poc: sis enunciats en total.

8.3.5 Anàlisi dels contextos

Tot seguit, examinem les ocurrencies del verb *comentar* que han aparegut al corpus. Cal deixar clar, primerament, que en aquest cas hem recollit tots els enunciats en què apareix el verb en qüestió, a diferència d'altres casos, atès que, d'acord amb la definició que ofereixen les obres lexicogràfiques, el verb no presenta gaire polisèmia: tan sols té un sentit nuclear i un de perifèric, que sorgeix per extensió (cf. 8.3.1). Vegem la taula següent, en què recollim els diferents contextos que hem delimitat per a l'anàlisi d'aquest ús dubtós:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Serveix per introduir el discurs reportat (26 ocurrencies)		
1.1 Fa referència a una idea vista amb anterioritat en el pla oral	8. Per exemple, Helena, que abans comentàvem , no?, doncs si a tu et fan un escorcoll, en aquest cas força exhaustiu, poden buscar-te algun element com aquest. (Jordi Gil, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	23
1.2 És un verb <i>dicendi</i> per referir-se a paraules d'altres en el pla escrit	47. «El nostre equip és una de les claus del nostre èxit. Obrir una nova oficina a Barcelona ens permetrà continuar creixent com a ocupador tecnològic de primer nivell, atreure el millor talent i oferir-los oportunitats internacionals», va comentar Valentin Stalf, conseller delegat de N26. (Max Jiménez Botías, "Economia", EP, 13-6-18)	3
2. Vol dir 'tractar una qüestió' (19 ocurrencies)		
2.1 Té el sentit de 'discutir' o 'parlar' sobre una cosa	6. Ho dic perquè aquest també va ser un <u>tema</u> molt comentat , i molt de <u>debat</u> , no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades... (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	12
2.2 Equival a 'tractar una qüestió mitjans'	19. I tindrem oportunitat d'anar-ho comentant i valorant els pròxims dies també, <u>des de</u> Madrid o <u>des d'</u> aquí mateix; gràcies, Verónica, seguim! (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	7
3. Significa 'explicar un fet' (7 ocurrencies)		
3. Significa 'explicar un fet'	12. I <u>per part d'</u> ells, ells ja saben que s'han publicat aquestes imatges en el moment en què, per exemple, la dona de Raül Romeva l'està visitant en aquests moments, ja li deu haver... comentat ... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	7

taula 12: contextos detectats de l'ús dubtós de *comentar*

Per resumir tota la informació que hem vist als apartats precedents, podríem dir que, segons les obres consultades, l'ús del verb *comentar* per *dir* és totalment desaconsellat, sobretot tenint en compte que diversos autors han destacat que no és un verb *dicendi* neutre, com ara sí que pot ser el cas de verbs com *indicar*, *afirmar*, *assenyalar* o *declarar* (cf. 8.2.2). També cal destacar que totes les obres coincideixen a recomanar, per raons estilístiques, la tria dels verbs de dicció segons el matís que contenen (cf. 8.3.2). Aleshores, *comentar* ha de comportar implícitament un comentari, que pot ser o bé un aclariment d'un text perquè s'entengui més bé o un judici de valor. A banda, cal remarcar que aquest segon sentit de *comentari* segons la normativa (cf. 8.3.1) sorgeix per extensió –i, segons el GDLC, pertany al registre

col·loquial (cf. 8.3.3)–, és a dir, és perifèric. Per tant, tots els significats que s'atorguin a aquest verb a part d'aquests dos que ofereix la normativa ja seran perifèrics.

El context en què apareix més *comentar* és l'1 (la meitat de les ocurrències), en què funciona de verb *dicendi* per introduir el discurs reportat. Hem establert una diferència entre l'1.1, que és en el discurs oral, i l'1.2, en el pla escrit, particular de la premsa. En el primer la freqüència d'aparició és molt més alta (vint-i-tres ocurrències) que no pas en el segon (tan sols tres). Vegem un exemple característic de l'1.1:

9. Per tant, evidentment qualsevol persona pot introduir-ho a una presó o allà on vulgui, a la Camarga, com **comentàvem**, o en el famós cas... del dinar de la Camarga... (Jordi Gil, "Els Matins", TV3, 7-6-18)

El periodista parla sobre una idea que s'ha tractat anteriorment i per referir-s'hi fa servir *comentar* en un context en què no hi ha cap comentari subjacent. Probablement utilitza el terme per evitar-ne un altre que considera gastat (cf. 3.3.1), *dir*, que és el verb *dicendi* més neutre i adequat en tots els casos. Tanmateix, *comentar* ha acabat adquirint un sentit perifèric que el torna més genèric, però s'usa impròpiament, d'acord amb Ruaix (cf. 8.3.2). El següent exemple demostra aquest fet, atès que l'ús dubtós és suprimible, però hi apareix perquè ha acabat connotant-se de formalitat i, d'aquesta manera, el periodista guanya seguretat dient-lo (cf. 3.4.1):

1. De moment aquesta tarda déu-n'hi-do també, amb tempestes en tots aquests sectors que hem **comentat** i més sol a la costa. (Eloi Cordero, "TN Migdia", TV3, 4-6-18)

Tal com es pot veure, la proposició subordinada de relatiu especificativa "que hem comentat" és totalment innecessària perquè la informació que inclou ja queda clara amb el demostratiu "aquests", que fa referència als sectors que s'acaben de veure. A més, és important remarcar que en l'àmbit televisiu es combina el llenguatge verbal amb el visual (cf. 2.5.2). Mentre parla, el periodista té una pantalla amb una informació determinada, i justament amb el díctic *aquests* ja pot fer referència explícita amb un gest als sectors en qüestió, sense haver de recórrer a la proposició subordinada. Tanmateix, com que en el pla oral i en el llenguatge televisiu sol ser habitual la redundància, per captar l'atenció del receptor, el periodista es val d'aquest ús dubtós per recuperar una part del discurs, sense parar esment en el sentit nuclear que és propi de *comentar*. D'aquesta manera, acaba atemptant contra la claredat del missatge, perquè inclou un verb fort que no és adequat a la funció de verb *dicendi* i això pot despistar l'audiència, tal com adverteix Pla Nualart (cf. 8.3.2). Vegem un altre exemple que demostra l'ús indiscriminat de *comentar*:

5. Però fixeu-vos que el que estem dient, i tu mateixa ho has **comentat** dient, eh "ell no ha dit això, no ha dit allò altre", com a significatiu. (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest cas la tertuliana fa servir el verb clarament per evitar *dir*, que apareix quatre vegades en el mateix enunciat –si optés pel verb *dicendi* més adequat en aquest cas, en serien cinc. A més, l'ús dubtós del tòpic d'expressió *com a* (vegeu l'annex 1) encara complica més la descodificació del missatge. Així doncs, veiem que és una estratègia retòrica que pot servir per guanyar uns suposada formalitat i alhora evitar repeticions, com en el cas d'*assegurar* (cf. 8.2.5). És un recurs que els professionals dels mitjans tenen a l'abast. Com que la qüestió dels verbs *dicendi* és complicada perquè requereix una destresa en l'ús de la llengua per trobar el més adequat en cada cas o fer servir recursos que la llengua ofereix (elisió del verb, ús de pronoms, canvis d'ordre de la frase...), l'ús dubtós que examinem ha fet fortuna als mitjans perquè és pràctic (cf. 3.4.1). Però aquest fet comporta que en alguns casos es perdin matisos importants que fan guanyar precisió als missatges emesos per antena, com en aquest exemple:

22. Màxim Huerta estava obligat a informar, ho **comentava** el Manel, a [sic] Pedro Sánchez quin era el seu expedient i el seu currículum recent amb hisenda, però... (Santi Terraza, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Ja hem detectat que en aquest context el verb *comentar* adquireix la funció de verb *dicendi*, per tant, *dir* hi funcionaria perfectament. Tanmateix, s'hauria pogut escollir algun altre verb més precís en aquest cas, com ara *observar* o *apuntar*, atès que no hi ha cap comentari subjacent. Ara, com hem assenyalat a 5.1.2, un tret típic del pla escrit és la precisió en el lèxic; en l'oral, en canvi, es tendeix més a la redundància, conté elements paralingüístics, mots jòquer... (cf. 5.3). Així doncs, atès el pes que tenen els exemples d'aquest context, podem concloure que *comentar* ha esdevingut un element propi de l'oralitat. Tanmateix, és una impropietat, perquè amplia el significat (d'específic a genèric) per mitjà del *foregrounding* (cf. 7.2.1), i serveix de recurs per guanyar una pretesa formalitat –només apareix en els registres més espontanis però que contenen el tret *+formal*, és a dir, al registre 6 no apareix ni una sola vegada. L'emissor empra aquest ús dubtós en unes determinades situacions comunicatives perquè el verb *comentar* ha adquirit una connotació que el torna una mena de paraula gran, de l'estil que descriu Grijelmo (cf. 3.3.3 i 7.2.1), és a dir, cadascú l'omple del sentit que li convé, perquè mitjançant l'ús ha acabat esdevenint un mot més aviat vacu i ambigu.

Passem a analitzar el context 1.2, que és el de verb *dicendi* en el pla escrit, típic de la premsa. Ja hem exposat abans que el verb en qüestió tan sols apareix tres vegades en aquest cas, per la qual cosa observem que es troba molt més estès en modalitats en què intervé l'oralitat. Vegem-ne un exemple característic:

47. «El nostre equip és una de les claus del nostre èxit. Obrir una nova oficina a Barcelona ens permetrà continuar creixent com a ocupador tecnològic de primer nivell, atreure el millor talent i oferir-los oportunitats internacionals», va **comentar** Valentin Stalf, conseller delegat de N26. (Max Jiménez Botías, "Economia", *EP*, 13-6-18)

En aquest exemple no hi ha cap comentari subjacent, sinó una explicació sobre el funcionament d'una empresa, amb un punt valoratiu. En el periodisme escrit és habitual l'ús de les citacions literals per relatar els fets d'una notícia (com hem assenyalat a 8.2.5), i el periodista té la tasca de trobar un verb que descriu amb la màxima precisió l'acte de parlar en qüestió. Com que *dir* l'acaba fent servir molt, creu que l'ha d'anar substituint per unes altres opcions, busca sinònims i els va col·locant indiscriminadament per no repetir-se, sense parar esment en el sentit propi (o nuclear) que té. Així, si es detecta que les paraules contenen alguna mena d'opinió o valoració, es creu erròniament que *comentar* pot fer la funció, encara que realment no hi hagi cap comentari implícit. Aquest fet l'hem observat a 47, tot i que en el següent encara es pot veure més clarament:

48. «De totes les novel·les que vam haver de llegir, només ens n'han fet comparar dues: El casamiento engañoso i El coloquio de los perros», va **comentar**. (Felipe Valenzuela, "Societat", *EP*, 13-6-18)

Estrictament és una transmissió d'una informació, però, com que hi ha una valoració implícita, el periodista creu que *comentar* hi és adequat, encara que la citació no sigui un comentari pròpiament. En aquest cas, *explicar* seria el més adequat o, si és possible, es pot eliminar el verb *dicendi* i recórrer a unes altres possibilitats que permet la llengua. Efectivament, els exemples d'aquest context s'assemblen a l'1 de l'ús dubtós d'*assegurar* (cf. 8.2.5), perquè podríem concloure que el periodista inclou a la llista de sinònims de *dir* (és a dir, verbs *dicendi*) tant *comentar* com *assegurar*. Ara, el primer és més propi del pla oral, vint-i-tres ocurrences, i més anecdòtic en l'escrit, tan sols tres. En canvi, el segon és més típic de

l'escrit (cf. 8.2.4): dels vint-i-vuit enunciats recollits del context 1, tan sols dos pertanyen al registre 3, és a dir, els vint-i-sis restants són de base escrita (vegeu l'annex 2).

Passem a examinar el context 2, que conté el significat de 'tractar sobre una qüestió'. Hem considerat, d'una banda, el 2.1, que és 'parlar sobre un fet', i, d'una altra, el 2.2, que és 'tractar una qüestió als mitjans'. Vegem un exemple característic del primer tipus:

18. I també en clau catalana, abans ho **comentàvem** amb l'Albert Calatrava, hi ha dues sensibilitats com bastant definides, no?; per una banda Meritxell Batet, de l'altra el ministre Borrell, que ho és per tercera vegada... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest cas *comentar* substitueix *parlar*, que en català (a diferència del castellà) és un verb intransitiu que regeix la preposició *de* i que no admet l'ús transitiu, per la qual cosa si es vol pronominalitzar el sintagma s'ha de recórrer a *en*. El periodista, però, s'estima més fer servir una opció més senzilla que la intransitiva, per la qual cosa opta per *comentar*, que permet l'estructura transitiva amb el pronom *ho*. La senzillesa estructural prioritza una expressió per davant d'una altra, cosa que també afecta la presència o l'absència, en català, de certs pronoms febles, que requereixen una bona competència lingüística dels professionals dels mitjans de comunicació (cf. 3.4.1). Però si s'eviten estructures que porten associats aquests pronoms, es barra el pas, en l'àmbit del periodisme, a elements singulars del català (vegeu el capítol 12). En aquest següent exemple es veu que aquest verb també ha acabat esdevenint un recurs, perquè en un mateix enunciat apareix fins a tres vegades i aquest fet no importa gens al periodista:

17. Doncs serà també **comentat**, imagino que ja s'està **comentant** molt el tema dels símbols religiosos, també el tema dels toros, a més, ara estem amb la Feria de San Isidro aquí a Madrid a Las Ventas, per tant, a veure si [Màxim Huerta] fa algun **comentari** [al Twitter]... (Albert Calatrava, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest exemple podem observar que l'ús dubtós que examinem comporta una pèrdua de precisió, a banda de concisió, per l'ús de l'operador *tema*, que apareix dues vegades amb la fórmula estereotipada del context 1.2 (cf. 10.1.5). En el primer cas *comentar* es podria substituir per *discutir* i en el segon, per *parlar*—recordem, igual que a 18 (vegeu *supra*), que requeriria una estructura més complexa, intransitiva, amb la preposició *de*. En l'últim cas, trobem que el mot dubtós es podria substituir per *valoració*, tot i que es podria acceptar l'ús figurat del terme *comentari*, d'acord amb l'accepció 2.2 del DIEC 2 (cf. 8.3.1). Però el que interessa destacar és l'ús del verb *comentar* i els seus derivats, que respon a la voluntat d'elevat el to del discurs del periodista. Aquest exemple demostra que el fet de pronunciar-lo tres vegades en la mateixa frase no és cap problema perquè connota formalitat, de manera que creu que pot permetre's de fer-lo servir tantes vegades com vulgui, encara que posi de manifest una manca de riquesa lèxica. Per aquesta raó, considerem que aquest exemple que hem vist és estrident, perquè la repetició del verb a la mateixa frase és una opció molt estranya a la llengua, a banda d'un greu defecte d'estil (cf. 3.1.1). Al següent exemple trobem un cas peculiar del context 2.1:

49. [Grups de dues o tres persones parlen entre murmuris, com si fossin en un museu.] A l'aire lliure, als bars, als forns, a l'estació... tothom **comenta** el mateix: l'incomprensible assassinat de la Laia, trobada morta dilluns a la nit al pis d'un veí dels seus avis. (Enric Borràs, "Societat", *Ara*, 7-6-18)

El que ens fa dubtar de l'ús de *comentar* en aquest enunciat és que no hi ha cap comentari implícit, sinó que la gent del poble *parla de* o *sobre* un fet. És clar que es podria interpretar que la gent va fent comentaris sobre els fets, posem per cas, que justament diuen que és "incomprensible", com el mateix

periodista afirma. Possiblement aquesta idea és la que vol transmetre el redactor, però forçant el sentit de la frase, perquè es vol fer entendre que la gent fa judicis de valor sobre el fet, dient que és *incompreensible*. Per tant, conclouem que el que força aquesta interpretació és aquest adjectiu; altrament, no faria servir *comentar*. Aleshores, podríem considerar que a 49 aquest verb s'ajusta al sentit nuclear que li és propi –tenint en compte, a més, que l'exemple del DIEC 2 (cf. 8.3.1) que apareix a *comentar*, relacionat amb l'accepció figurada de *comentari*, és “la seva absència va ser molt comentada”, que implica el mateix sentit–, tot i que el fet que en detectem un abús comporta que en dubtem (cf. 5.2.2). De fet, aquest periodista el fa servir tres vegades en el nostre corpus (cf. 8.3.4): 49 i 50 en el context 2.1 i 51 en el 3 (vegeu l'annex 2). El següent exemple també el trobem a la premsa:

46. L'expresident [José María Aznar] s'ha posat a l'agenda la presentació d'un llibre a la tarda, una oportunitat per **comentar** la situació. (Pilar Santos, “Tema del dia”, *EP*, 4-6-18)

En aquest enunciat hi pot haver implicat un comentari, amb el sentit nuclear que es recull al DIEC 2 (cf. 8.3.1), però és dubtós pel fet que hem destacat a propòsit de 49. D'entrada, una situació pròpiament no es pot comentar de la mateixa manera que un llibre, una obra artística, etc. –que són els prototips (cf. 3.3.2) que solen aparèixer a les definicions del terme i als advertiments dels llibres d'estil. Però en sentit figurat una situació sí que es podria glossar, entenent que se'n parla amb profunditat. De tota manera, en aquest exemple un verb com *valorar* o, fins i tot, *parlar* podria també fer la funció de l'ús dubtós perfectament sense recórrer al sentit figurat de *comentar*.

Passem a analitzar el context 2.2, que implica ‘parlar sobre un fet als mitjans de comunicació’. Aquest sentit té molt a veure amb el que hem vist a 2.5.2 del concepte de *notícia*. La nostra hipòtesi és que arran del fet que la *story* (el fet noticable) pot ser vista amb forma de *comment*, amb més detall i un punt de subjectivitat –amb forma de crònica o de reportatge–, el periodista creu que les notícies o els fets es poden “comentar”. Vegem-ne un exemple:

44. Tenint en compte que aquest és el primer cop que es detecta la presència d'aquest animal a Catalunya des de principis del segle xx, doncs volem començar aquest espai dedicat als animals de companyia **comentant** aquesta notícia amb en Ricard Adán, sabeu que és el nostre veterinari... (Elisenda Camps, “Tot és possible”, *RAC1*, 6-6-18)

Com es pot veure, el que es farà en aquest programa és parlar sobre una notícia amb una persona especialista en aquella qüestió. Efectivament, la interpretació figurada que hem observat a propòsit de l'enunciat 46 (vegeu *supra*) és possible i no n'hauríem de dubtar, tot i que la freqüència d'aparició d'aquesta combinada (el context 2.2 inclou set enunciats) i l'ús dubtós que detectem del verb ens porten a fer-ho. En aquest cas es podrien haver fet servir verbs més precisos, com *parlar* o *tractar*, que no haurien requerit un ús figurat. Tot i així, el que observem és que l'ús de *comentar*, entès com una estratègia discursiva que utilitza el periodista per guanyar una suposada formalitat, acaba sent un recurs que serveix per presentar el discurs d'una manera estereotipada (cf. 5.3) i que segueix les tendències dels companys de professió (cf. 3.4.1). Aquest exemple ho demostra:

34. Ho **comentarem** amb l'Empar Moliné, el Xavi Barrena i la Isabel Lleuger. (Òscar Fernández, “Catalunya Migdia”, *CR*, 5-6-18)

En aquest cas el locutor introdueix una secció de la ràdio, una tertúlia en què es parlarà de diferents qüestions, i les presenta dient que “es comentaran”. Justament la nostra hipòtesi és que l'ús dubtós que s'escampa als mitjans (especialment el del context 1.1) sorgeix d'aquesta interpretació: com que, en uns determinats gèneres o formats, els periodistes, tertulians, presentadors..., fan *comments* de les *stories*,

tot allò que diuen ells creuen que “ho comenten”. Però precisament el que hem observat a propòsit de l'enunciat 18 (vegeu *supra*) també ho podem veure a 34 i a dos enunciats més d'aquest context, 19 i 33 (vegeu l'annex 2): es fa servir el verb *comentar*, que és transitiu, i s'evita l'intransitiu, *parlar*, que requereix el pronom *en*. Val a dir, com veurem al següent apartat, que aquestes set ocurrencies del context 2.2 pertanyen al registre 4, que és el que fan servir majoritàriament els conductors dels magazins d'entreteniment. Per tant, concloem que l'ús dubtós de *comentar* en aquest context és un recurs per al periodista per presentar les diferents seccions del programa que continguin una discussió, un debat, una tertúlia, una entrevista... D'aquesta manera, es resolen “elements tècnics” –d'acord amb Julià-Muné (2004: 13-14)– necessaris per a la dinàmica habitual dels mitjans de comunicació, és a dir, l'ús estereotipat que detectem forma part de l'argot periodístic (cf. 3.4.2).

Tot seguit passem a analitzar el context 3, que implica una mera explicació de fets:

3. Hem parlat nosaltres amb el president de l'escala; ens ha **comentat** que és una escala molt familiar, que hi viuen persones des de fa molts anys i que a ell no li consta que hi hagués cap inquilina, doncs, que estigués embarassada. (Marta Planellas, “TN Migdia, TV3, 12-6-18)

L'ús del verb *comentar* en aquest enunciat no és gens adequat perquè no hi ha cap comentari implícit, ni en el sentit nuclear ni en el sentit figurat (no és un judici de valor, sinó un fet concret). Aleshores, caldria haver fet servir simplement *explicar* o, fins i tot, *dir*, perquè tan sols hi ha una explicació de fets, d'acord amb Ruaiç (cf. 8.3.2). L'ús de *comentar* respon a la voluntat de la periodista d'elevat suposadament el to del discurs i alhora utilitzar una forma que creu que és pertinent dins del seu àmbit, per tant, adequada al registre (formal) del context, un telenotícies. Cal destacar, però, que l'alta aparició del verb que analitzem en aquest apartat acaba arraconant formes més precises:

10. Però si us sembla comencem escoltant les declaracions que feia avui Elsa Artadi en què **comentava**, en la seva estrena també com a portaveu, que això no quedarà així, que es farà una investigació, i també valorava la importància d'aquestes imatges d'Estremera. (Sheila Alen, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

En aquest cas tampoc no s'hi pot entendre un comentari, ni en el sentit nuclear ni en el figurat, perquè no parla amb deteniment de cap aspecte ni pronuncia un judici de valor, sinó que el missatge sorgeix en una declaració pública d'una persona amb un càrrec polític –fet que acostava aquest enunciat al context 2.2 d'*assegurar* (cf. 8.2.5). Per tant, l'ús del verb *declarar* hauria estat el més encertat. Tanmateix, com hem observat anteriorment, el terme *declaració* ja apareix en el mateix enunciat, per la qual cosa podem deduir que la periodista fa servir un recurs que té a mà –que a sobre té aquesta connotació de paraula gran (vegeu *supra*)– per no repetir el verb, encara que no en sigui un sinònim, però com que implica aquesta suposada formalitat no li causa estranyesa. Una manera d'evitar la repetició i expressar la mateixa idea hauria estat fer servir el verb *manifestar* o, fins i tot, *anunciar*. Per acabar, vegem un exemple que comporta una ambigüitat, probablement pretesa pel periodista:

16. Per cert, d'aquestes preses de possessió surt també, o això ens **comenten des de** la Moncloa, que abans de l'estiu volen restablir els canals de comunicació amb Quim Torra. (Albert Calatrava, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

La informació que el periodista dona conté un matís d'incertesa, perquè és una suposició que fa a partir d'haver consultat les seves fonts. És clar que el missatge que ha rebut de la Moncloa ha estat un mer traspàs d'informació, però justament el fet que sigui una possibilitat, perquè en realitat se'n dubta, comporta que opti per un verb que permet una ambigüitat (cf. 3.3.1). Justament una de les particularitats

del fenomen objecte d'estudi d'aquesta tesi (especialment de les impropietats) és que són formes que, de tant que s'usen, acaben sent ambigües per la multiplicitat de contextos en què, a més del fet que no s'ajusten al sentit nuclear. Així doncs, concloem que la tria (estilística) de *comentar* a 16 respon a una estratègia, d'una banda, per guanyar una suposada formalitat (acompanyada de l'ús de *des de*, que analitzem a 9.1) i, de l'altra, per atorgar a l'enunciat un matís de rumor, que s'aconsegueix per l'ambigüitat del terme en aquest context.

8.3.6 Conclusions

Tot seguit, veiem resumits a la taula següent els contextos que hem delimitat, i arribem a una conclusió sobre l'ús dubtós que examinem:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Serveix per introduir el discurs reportat (26 ocurrències)					
1.1 Fa referència a una idea vista amb anterioritat en el pla oral	8. Per exemple, Helena, que abans comentàvem , no?, doncs si a tu et fan un escorcoll, en aquest cas força exhaustiu, poden buscar-te algun element com aquest. (Jordi Gil, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)	23	<i>Dir, explicar, observar, apuntar</i> o elisió del verb	EFE (i Fundéu), <i>La Vanguardia</i> (cast.), <i>El País</i> , Cadena SER, Reuters, <i>The Guardian</i> , Pla Nualart (2016) i Ruaix (1996)	Tots els camps i exclusiu del pla oral, els registres 3, 4 i 5
1.2 És un verb dicendi per referir-se a paraules d’altres en el pla escrit	47. «... Obrir una nova oficina a Barcelona ens permetrà continuar creixent com a ocupador tecnològic de primer nivell, atreure el millor talent i oferir-los oportunitats internacionals», va comentar Valentín Stalf, conseller delegat de N26. (Max Jiménez Botías, “Economia”, <i>EP</i> , p. 28, 13-6-18)	3	<i>Dir, explicar, exposar, expressar, argumentar, manifestar, declarar, remarcar, deixar clar</i> o elidir el verb	EFE (i Fundéu), <i>La Vanguardia</i> (cast.), <i>El País</i> , Cadena SER, Reuters, <i>The Guardian</i> , Pla Nualart (2016) i Ruaix (1996)	Tots els camps i exclusiu del pla escrit, el registre 1
2. Vol dir ‘tractar una qüestió’ (19 ocurrències)					
2.1 Té el sentit de ‘discutir’ o ‘parlar’ sobre una cosa	6. Ho dic perquè aquest també va ser un <u>tema</u> molt comentat , i molt de <u>debat</u> , no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades... (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)	12	<i>Discutir, debatre, parlar, valorar...</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i> (llevat del 2)
2.2 Equival a ‘tractar una qüestió als mitjans’	19. I tindrem oportunitat d’anar-ho comentant i valorant els pròxims dies també, <u>des de</u> Madrid o <u>des d’</u> aquí mateix; gràcies, Verónica, seguim! (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)	7	<i>Discutir, debatre, parlar, valorar, tractar...</i>	Cap	Tots els camps i exclusiu del registre 4
3. Significa ‘explicar un fet’ (7 ocurrències)					
3. Significa ‘explicar’ un fet	12. I <u>per part d’</u> ells, ells ja saben que s’han publicat aquestes imatges en el moment en què, per exemple, la dona de Raül Romeva l’està visitant en aquests moments, ja li deu haver... comentat ... (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)	7	<i>Dir, explicar, exposar, anunciar, declarar, manifestar...</i>	TVE i EFE	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>

taula 13: informació de l’anàlisi dels contextos detectats de l’ús dubtós de *comentar*

En primer lloc, cal tenir en compte que la meitat dels enunciats pertany al context 1, cosa que comporta un ús de *comentar* com a verb de dicció o *dicendi*. En la majoria de casos es podria fer servir *dir*, que ja hem observat que s'evita perquè es considera gastat. Atès que tots set llibres d'estil que recullen l'ús dubtós es fixen justament en aquest aspecte (cf. 8.3.2), podríem considerar que aquest context és el més condemnable de tots, i que caldria limitar-ne l'ús perquè, a més, en algunes ocasions es poden perdre matisos. Caldria afegir el que exposa Pla Nualart (2016): el fet que l'ús indiscriminat de verbs *dicendi* per evitar el terme *dir* pot acabar despistant l'audiència, cosa que comporta una disminució de la claredat, una característica clau del llenguatge periodístic (cf. 7.1). Pel que fa al context 2, veiem que la freqüència també és força elevada (gairebé una vintena d'ocurrències), per la qual cosa observem que es troba bastant estès. A més, ha esdevingut un recurs molt propi del llenguatge periodístic (sobretot el 2.2). Respecte del context 3, que és el que té menys representació en el nostre corpus, podem dir que conté enunciats en què l'ús de *comentar* implica una pèrdua de precisió poc recomanable, perquè hi ha una explicació implícita, i no un comentari.

Pel que fa als llibres d'estil i autors especialitzats en periodisme que parlen sobre l'ús dubtós i els diferents contextos que hem delimitat, gairebé tots condemnen el primer, perquè assenyalen que *comentar* es fa servir com a sinònim de *dir*, tot i que no es pot considerar pròpiament un verb *dicendi* neutre perquè es relaciona amb el sentit nuclear de *comentari*. El context 2, en canvi, no ha estat detectat per cap obra, mentre que del tercer en parlen els manuals d'estil de TVE i EFE. Les solucions que proposem en els diferents contextos són molt variades i, en general, solen ser les mateixes en tots (els verbs *dicendi* més neutres). En cada cas caldrà escollir el verb que s'ajusti més a l'acte comunicatiu. Per evitar la repetició de verbs d'aquesta mena (com hem indicat per a *assegurar*, cf. 8.2.6), també hi ha l'opció d'utilitzar recursos gramaticals, com l'elisió, la coordinació, la puntuació...

En relació amb la variació funcional, en primer lloc podem dir que no hi ha cap dels cinc contextos que estigui determinat pel camp, sinó que en tots poden aparèixer enunciats de diferents àmbits. Tot i així, tal com hem indicat a 8.3.4, dues terceres parts dels exemples són del de política. Respecte dels registres, sí que hem de fer algunes precisions. L'1.1 està relacionat amb l'oralitat, i l'ús dubtós té la funció de recurs per fer referència a una part del discurs anterior, com un verb *dicendi*. En canvi, l'1.2 és propi del pla escrit, però ha tingut molt poca representació en el corpus, a diferència de l'ús dubtós d'*assegurar*, que és justament al contrari (cf. 8.2.6). El context 2.2 és exclusiu del registre 4, és a dir, de l'oral semiespontani interactiu, propi dels conductors dels magazins (cf. 5.1.2). Com que aquests van donant pas a seccions diferents, l'ús de *comentar* amb el sentit de 'tractar una qüestió als mitjans' els és útil. Per tant, podem considerar que aquest ús és propi del llenguatge periodístic, en concret dels magazins dels mitjans audiovisuals (televisius i radiofònics), i comporta una manera estereotipada (cf. 5.3) que serveix per resoldre "elements tècnics" típics de la dinàmica dels mitjans de comunicació (cf. 3.4.2).

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *comentar* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** atesa l'especificitat del sentit nuclear de *comentari* (a grans trets, una explicació detallada i argumentada), podem confirmar que els significats que hem detectat als diferents contextos són perifèrics i que constitueixen una innovació que no recullen les obres lexicogràfiques (cf. 8.3.1)
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** d'una manera semblant a l'ús dubtós d'*assegurar* (que hem vist a 8.2.6 que eliminava una bona colla de verbs més precisos), concloem que *comentar* arracona possibilitats molt més adequades, tal com es pot comprovar a la taula 13, sobretot perquè es fa servir de verb de dicció impròpiament.

3. **El fan servir emissors diferents:** vint-i-vuit emissors l'utilitzen i apareix en tots set mitjans analitzats; a més, n'hi ha alguns que el fan servir més sovint (cf. 8.3.4).
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +*formal*:** encara que observem que té molta més presència als registres menys planificats, l'ús dubtós de *comentar* no apareix al 6, que no té aquest tret. Per tant, es pot considerar un recurs per guanyar una suposada formalitat.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** hem delimitat tres contextos força diferents entre si, que alhora es divideixen en cinc en total. Cap no té una relació estreta amb el sentit nuclear del verb. Llavors, la varietat d'usos confirma l'expansió d'aquesta impropietat en els mitjans de comunicació.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** dels exemples que hem vist, podem destacar el 5, per l'estranyesa de la construcció oracional, i el 17, per la repetició de l'ús dubtós a la mateixa frase més de dues vegades (cf. 8.3.5), igual que al 32 (vegeu l'annex 2).
7. **Prové d'una interferència:** no es pot considerar una interferència directa perquè cap manual d'estil ni autor no ho assenyalava. De fet, de l'àmbit català, tan sols Ruaix (1996) recull aquest ús dubtós. Però el fet que mitjans espanyols i anglosaxons el condemnin indica que en les respectives llengües, que són totes dues dominants respecte del català, també es pot considerar dubtós, per la qual cosa pot ser que exerceixin de model. Aleshores, és una interferència indirecta (com hem assenyalat per a *assegurar*).
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** set llibres d'estil i tres autors assenyalen que *comentar* es fa servir inadecuadament en el llenguatge periodístic.

Com que compleix totes vuit condicions, fins i tot les dues opcionals, concloem que *comentar* és un ús dubtós. A més, tal com hem repetit diverses vegades, constitueix una innovació, pel mecanisme del *foregrounding*, a partir d'una ampliació de significat. És a dir, s'afegeixen sentits perifèrics diversos (presents en els contextos diferents), de manera que passa de tenir un contingut semàntic específic a un de més genèric i ambigu, que l'equipara inadecuadament als verbs *dicendi* més neutres com *dir*, *explicar*, *expressar*, *exposar*, *manifestar*... Per aquesta raó, és un ús dubtós de la categoria de les impropietats, concretament del primer tipus (cf. 7.2.1).

9. TÒPICS D'EXPRESSIONIÓ

9.1 DES DE

El cas que analitzem en aquest apartat és el que més ocurrències ha tingut en el nostre corpus (cent cinquanta-sis). Com veurem, l'ús de *des de* ha esdevingut en algunes ocasions un recurs per als periodistes per presentar certa informació. L'ús dubtós que detectem d'aquesta preposició composta consisteix en un significat que ha acabat adquirint que s'aparta del nuclear o prototípic, atès que sorgeix en molts casos per la via metafòrica (cf. 3.3.1 i 3.3.2). També considerem que és un tòpic d'expressió, perquè requereix una modificació de l'estructura gramatical habitual.

9.1.1 Normativa

Per començar, vegem l'entrada del DIEC 2 del mot *des*:

1 *prep.* [LC] Seguida sempre de *de*, serveix per a indicar el moment en què comença a comptar-se un espai de temps, el punt de l'espai on comença a comptar-se una distància, el punt on és qui veu, sent, etc., una cosa distant. *Ja pots començar des de demà. Som aquí des de les quatre de la tarda. Des d'ara puc assegurar-te que això no és veritat. Tres quilòmetres a comptar des del pont. Ell s'ho mirava des del balcó, del balcó estant.*

2 [LC] **des que** loc. conj. Indica el punt inicial d'un espai de temps. *Des que vós sou ací, han canviat molt les coses.*

La definició normativa estableix un significat a *des de* que fa referència al punt de partida (en l'espai o en el temps), cosa que queda palesa gràcies als cinc exemples que apareixen en la primera accepció. Per tant, aquest és el sentit nuclear de la preposició composta que analitzem. El DNV conté la mateixa estructura en dues accepcions i els exemples són semblants als del DIEC 2 (com ara “des d'ací no es veu el camí”). Vegem també què en diu la GIEC, que hi dedica un apartat (§19.4.3):

La preposició *des de* indica el límit inicial d'un moviment (*Hem caminat des de la Seu d'Urgell*) o d'una durada (*Té la calefacció posada des del novembre*). També expressa el punt a partir d'on es mesura una distància (*3 quilòmetres a comptar des del pont*) o es percep una cosa distant (*Des d'aquí no us sento gaire bé; Els dies clars es veu Eivissa des del cim del Montgó*). Aquesta darrera accepció té un sentit figurat en casos com *Ho veieu així des dels vostres pressupòsits* o *Hem procurat analitzar el problema des d'un punt de vista diferent*. (IEC, 2016: 754)

Veiem, doncs, que aquesta obra recull els tres significats que fixen el DIEC 2 i el DNV, però n'hi afegeix un quart, que és figurat (per tant, perifèric), que sorgeix a partir d'un punt de partida abstracte i que implica la percepció, el sentit de la visió. Aquesta obra, que cal tenir present que, tot i que és normativa, adopta un punt de vista descriptiu (cf. 4.1), no recull cap ús figurat més de la preposició que analitzem²²⁵. La GNV (2006: 208-209) considera *des de* una preposició composta i la tracta junt amb *fins a* , de les quals diu que “assenyalen respectivament el punt inicial i el punt final d'un moviment o d'un període temporal, i molt sovint apareixen en correlació” (2006: 208). Així doncs, tan sols es fixa en aquest aspecte i no recull cap exemple figurat.

²²⁵ Vegeu IEC (2016: 723; 754) per a la correlació entre *des de* i *fins a* i l'equivalent amb les preposicions simples *de* i *a*.

9.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Tot seguit passem a repassar el que assenyalen els llibres d'estil que hem tingut en compte sobre la preposició *des de*. Primer de tot, cal destacar que cap dels manuals dels mitjans de comunicació escrits en català que hem tingut en compte no en fa cap advertiment, tot i que alguns recorden que marca el punt de partida (sovint en els apartats en què es parla sobre les preposicions del català). En canvi, són sis els mitjans de l'àmbit espanyol que adverteixen sobre algun ús dubtós de *des de*. Comencem per l'Agencia EFE, que en parla a la web de la Fundéu²²⁶. Primer de tot, assenjala que de vegades se'n fa un ús abusiu per indicar "mera ubicación, y no origen", de manera que *des de* substitueix *en*, que explica que és la més adequada per a aquests casos. També exposa que l'ús normatiu de la preposició en castellà implica origen, un punt de partida. Tanmateix, el mitjà detecta que es poden trobar exemples que inclouen un ús dubtós de la preposició, per bé que especifica que no s'han de considerar incorrectes perquè s'hi pot entendre origen (figuradament, tot i que no ho diu explícitament):

En los medios de comunicación es habitual encontrar frases como «Más de 400 jóvenes europeos analizan desde Berlín las consecuencias de...», «Desde el Gobierno se insiste en que no hay argumentos para...» o «Desde Zarzuela aseguran que no prescindirán de...». (...) Sin embargo, en este tipo de oraciones siempre es posible recurrir a *en* y, en algunos casos, sencillamente suprimir la preposición *desde*, evitando con ello el posible abuso de unas colocaciones que se han hecho muy frecuentes en el lenguaje informativo de la prensa.

Así, en los ejemplos anteriores, podría haberse dicho que «400 jóvenes europeos analizan en Berlín» y que «El Gobierno insiste en...» y «La Zarzuela asegura que...».

Així doncs, veiem que l'ús figurat per marcar origen de la preposició *des de* no és recomanable per al llenguatge dels mitjans, no perquè sigui incorrecte, sinó perquè dona lloc a un llenguatge estereotipat (cf. 5.3). També es pot deduir que es guanya simplicitat amb la preposició natural *en* o amb la supressió de *des de* –i la simplificació de l'estructura oracional, que no s'explicita però es veu reflectida amb els exemples.

Vegem ara què en diu el llibre d'estil en castellà de *La Vanguardia*, que fa el següent aclariment: "Preposición con sentido de procedencia de tiempo o lugar, o de punto de vista". Sense afegir res més, aporta dos exemples que considera incorrectes i la solució per a cadascun: "Desde el Gobierno se está haciendo todo lo posible... Desde la esperanza que me otorga el resultado...", que resol per "El Gobierno está haciendo todo lo posible... Con la esperanza que me otorga el resultado" (Agustí *et al.*, 2004: 147). El primer exemple és igual que els dos darrers de la Fundéu, que es resol amb l'eliminació de la preposició i la simplificació de la frase (de passiva pronominal a activa). El segon consisteix en un ús figurat del *desde* castellà, que és més adequat amb la preposició *con*. Aquest darrer sentit també el detecten els llibres d'estil d'*El País*: "No debe sustituir a 'con' en frases como 'esto te lo digo desde la sinceridad', 'habrá que hacerlo desde la honradez'" (2014: 174), i la Cadena SER: "Esta preposición se usa indebidamente en oraciones como "le hablo desde la honradez" o "te lo digo desde el cariño". Dígase "le hablo con honradez" y "te lo digo con cariño" (2017: 180).

El primer sentit detectat al manual de *La Vanguardia* també es recull al llibre d'estil d'*El Mundo*, que diu que és una "preposición desgastada en expresiones como «...tal como se afirma desde el Ayuntamiento»". Per evitar-la, exposa que sol tenir "un equivalente más sencillo, «por», o una solución más elegante, la de la oración activa: «...tal como afirma el Ayuntamiento»" (1996: 206). El llibre d'estil del diari *ABC* observa: "No abusar de esta preposición. Recuérdese que existe también *por*. Se emplea ad

²²⁶ Vegeu: <https://www.fundeu.es/recomendacion/preposicion-desde-uso-y-abuso/> [consulta: 28-8-19].

náuseam en expresiones como *desde la lealtad, desde la honradez, desde la voluntad, desde la seguridad*, etc., en vez de *con lealtad, con honradez, con voluntad, con seguridad*" (2001: 202).

A banda dels llibres d'estil, alguns autors especialitzats en llenguatge periodístic també fan advertiments sobre l'ús de la preposició castellana *desde*. És el cas de Grijelmo, que en detecta l'ús figurat en substitució de *con*:

Entre los políticos se ha puesto de moda el empleo de «desde» en el lugar que corresponde a «con». Por ejemplo: «Esto se lo digo desde la honradez», «lo miro desde la experiencia de diez años de gobierno», «le hablo desde la sinceridad». Se trata de esa jerga que abre una gran distancia entre el dialecto de los políticos y de los periodistas y el idioma que emplean las personas a quienes se dirigen. (2014: 209)

El sentit que detecta l'autor és el que hem vist que recollien els llibres d'estil de *La Vanguardia*, *El País*, la Cadena SER i el diari *ABC*. Però hi afegeix informació que es relaciona amb el fenomen que estudiem en aquesta recerca, atès que destaca que forma part de l'argot periodístic (que té l'origen en el polític), cosa que marca una distància entre la parla corrent i el llenguatge dels mitjans. Però, a més d'aquest sentit, també adverteix d'un ús redundat de la preposició:

No debemos escribir «la carretera sale desde Burgos», sino «sale de Burgos»; ni «se enfrenta contra su enemigo», sino «se enfrenta a su enemigo». Las preposiciones pueden jugaros una redundancia si no estamos atentos, porque con frecuencia su contenido ya está incorporado al verbo, y éste no exige gramaticalmente su uso. (2014: 326-327).

Per tant, a banda dels sentits figurats detectats pels llibres d'estil, notem que hi ha autors que observen que *des de* s'usa en substitució de preposicions més simples i que aquest fet desencadena una redundància, que no és adequada al llenguatge dels mitjans.

Un altre dels autors que adverteix sobre l'ús de la preposició composta és Lázaro Carreter, que hi dedica un article (1998: 52-54). En primer lloc, observa que la gramàtica i el diccionari acadèmics del castellà "son tajantes en cuanto a la función de la preposición *desde*", perquè marca principi de temps o lloc. Tanmateix, apunta que alguns escriptors o parlants la fan servir en casos com aquests: "«*Desde* este supuesto, podemos avanzar en nuestro razonamiento»; «*Desde* tales logros, nos será posible alcanzar objetivos más ambiciosos», i diu que "ni el *supuesto* ni los *logros* son lugares o tiempos, pero sí arranques muy concretos para conducir un proceso ideal *a, hasta o hacia* su final" (1998: 52). Per tant, no condemna aquests darrers exemples perquè marquen un origen abstracte –recordem que la GIEC també els recull (cf. 9.1.1). Ara, sí que observa que s'han anat estenent usos no tan recomanables:

Pero, de pronto, *desde* ha empezado a usarse sin marcar lugar ni tiempo, y hasta sin apuntar a nada, como en inglés. «All creation is *from* conflict», escribió Yeats: 'Toda creación se produce *desde* el conflicto', podríamos traducir angloparlando, cuando el castellano requeriría 'Toda creación se produce mediante conflictos' o 'partiendo de conflictos'. (1998: 52)

També exposa uns quants exemples que va sentir del primer discurs del rei d'Espanya: "Señores procuradores, señores consejeros: *desde* la emoción en el recuerdo de Franco, ¡Viva el Rey!, ¡Viva España!" i "Todos sabemos que el señor Presidente del Gobierno ha anunciado su propósito de acudir a estas Cortes para exponer la política que pretende impulsar *desde* la acción del Gobierno". De l'últim, fa el següent aclariment: "Esto es, *mediante* o *con*; aparte, claro, de que la frase no suspende el ánimo por su elegancia" (1998: 53). L'autor posa quatre exemples més del discurs del rei en què *des de* substitueix *con*, sempre precedint noms abstractes. En acabat, fa la següent observació:

Me preocupa ese *desde* que no indica lugar, ni tiempo, ni anuncia punto de llegada. Podría ser la preposición dilecta de la mujer de Lot, la de quedarse en la ucronía y la utopía. El *desde* castellano es

una cuerda de arco que se tensa para lanzar algo *a, hasta o hacia* adelante. Horrible cosa que sólo se mire al origen, cuando todos los cuellos del país se alzan queriendo otear, columbrar, avizarar adónde se dirige la flecha (si la hay). Así llevamos varias semanas, mientras *desde* los lugares de decisión se nos lanza una desazonadora consigna: la de que urge esperar. (1998: 53-54)

Núñez Ladevéze també parla de l'ús de *desde* que substitueix *con* i considera que en aquests casos fa referència a una "perspectiva emocional o ideològica", com en aquest exemple: "Escribo *desde* la soledad y hablo también *desde* la soledad". Adverteix el següent: "Pero se abusa del procedimiento hasta lo inadmisibile", i recomana de fer servir la preposició *con* (1993: 76).

9.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Tot seguit, examinem l'entrada de *des de* del GDLC:

prep Mot que, seguit de *de*, forma la locució prepositiva **des de** i, seguit de *que*, la locució conjuntiva **des que**, les quals expressen relacions circumstancials de temps i de lloc que denoten punt de partida, sovint en correlació amb *fins*, *fins a*, *fins en* o *fins que*. *Des de* dissabte de la setmana passada fins avui. *Des de* Barcelona fins a València. *Des d'allí* podràs veure-ho. *Des que* s'acabà la guerra.

Veiem, doncs, que aquesta definició no recull cap dels sentits perifèrics assenyalats per les obres que hem vist a 9.1.2. De fet, tant els diccionaris com les gramàtiques que hem consultat no preveuen cap dels usos de *des de* que hem detectat a 9.1.2, llevat d'un: la GCC. Al capítol 11, Pelegrí Sancho (2008: 1.781-1.783) parla de *des de*. En general, explica el que hem vist fins ara, l'ús recte de la preposició: tracta sobre el domini espacial, el temporal i el del punt de vista (en els verbs de percepció); sempre tenint en compte que marca el punt de partida. Ara, Sancho explica que *des de* "s'ha pogut emprar per indicar l'origen en sentit metafòric". L'exemple que hi apareix és del diari *Avui*: "Sanjuán fa un repàs a la resposta dels socialistes davant la persecució que, al seu parer, pateix el PSOE des de l'oposició i els mitjans de comunicació" (2008: 1.782). Però Sancho no en diu res més, ni comenta l'exemple ni va més enllà d'això, únicament esmenta que *des de* s'empra així (vegeu, però, *infra*). Aquesta obra és una gramàtica descriptiva i, per tant, reflecteix la realitat lingüística (cf. 4.1).

El mateix Sancho, en una altra ocasió (1994: 333-337), fa una descripció més detallada dels diferents usos observats en la llengua de la preposició *des de*, atès que l'obra en qüestió adopta un punt de vista descriptiu. A més, s'emmarca en la lingüística cognitiva i es basa en la teoria del prototip (cf. 3.3.2 i vegeu Sancho, 1994: 12-21). En primer lloc, convé remarcar que parla de les preposicions *de* i *des de* en el mateix capítol, i per a la primera dedica molt espai (1994: 247-333), mentre que per a la segona, una explicació més aviat breu (1994: 333-337), per la qual cosa es pot deduir que *de* té moltes més funcions que *des de*. De fet, Sancho diu que la preposició *de* és "la més polisèmica del català" (1994: 247).

Pel que fa a *des de*, explica que el significat prototípic és el de "punt inicial d'un moviment" (1994: 333), que forma part del domini espacial, tot i que detecta tres usos més: el temporal, l'abstracte i el cas de *des que* (que introdueix una oració). Parlant del domini espacial, Sancho diu que *des de* es pot combinar amb verbs que impliquin una durada de l'acció. Per donar compte d'aquest fet diu que el verb *venir* només pot anar acompanyat per *des de* quan hi ha implícita la idea de duració, que es marca amb un complement de manera o d'altra mena, com es mostra en l'alternança de l'exemple 258: *vinc des de València / vinc des de València amb la roda desinflada*. I reprèn aquest factor a propòsit del domini temporal, a partir de

l'exemple següent: *Des d'aleshores he vingut tots els anys a la festa / *Des de les quatre fins ara vinc a València* (1994: 334).

Però el domini que interessa analitzar, perquè té relació amb el fenomen que estudiem, és l'abstracte. En primer lloc, convé destacar que els sis sentits que exposa Sancho s'han de considerar perifèrics, atès que sorgeixen "gràcies a una metàfora" (1994: 335). Comencem, doncs, pel primer, el 3.1, que conté la idea que "la percepció humana es concep sovint com una línia que parteix dels subjectes i que s'adreça cap als objectes", i l'exemple que apareix és el següent: "M'ajupia, deixava la flor ben posada, i anava a mirar-la *des de* l'olivera, amb un braç al voltant de la soca" (1994: 335). Aquest significat, encara que perifèric, ja hem vist que la normativa el recull (cf. 9.1.1) i, per tant, podem afirmar que es troba prou consolidat en la llengua. El sentit 3.2 de Sancho concep la figura humana com un subjecte comunicador:

Recordem que la comunicació entre l'home i els ens que li són externs es concep sovint com un moviment que parteix de l'home emissor i acaba en els altres éssers, receptors (*parlar als seus deixebles*). Així, no estranya que (...) *des de* indique el lloc on es troba l'emissor en el moment en què realitza una emissió, ço és, el punt des del qual es realitza una emissió comunicativa (1994: 335)

L'exemple que en posa Sancho és el següent: "Precisament aquest quadre intern va ser aprofitat en la seva primera i, aparentment fins ara, única aparició pública del tinent coronel F. J. Arias Cárdenas, el qual, (...) va enumerar, *des de* la segona ciutat veneçolana -Maracaibo- els motius de l'alçament" (1994: 335). Els trets que caracteritzen aquest ús, segons l'autor, són que "el TR [trajector] realitza un moviment (abstracte) que té com a punt de partença un subjecte situat al LM [landmark]²²⁷" i que "el verb es conceptualitza com un moviment, més o menys abstracte des d'un subjecte comunicador als objectes (cf. verbs comunicatius, com *parlar, cantar, etc.*)" (1994: 335)²²⁸.

El sentit 3.3 que detecta Sancho és el que serveix "per expressar el lloc (normalment figurat) des del qual s'exerceix una determinada acció o activitat", que il·lustra amb el següent exemple: "En una societat que margina i menysprea les manifestacions creatives i artístiques, ja *des dels* seus ressorts educatius, trobar una iniciativa que reivindiqui l'experiència estètica com a gaudi i com a via de coneixement és, si més no, encomiable", i afegeix que els "complements introduïts per *des de* no són de cap manera suposats (subcategoritzats) pel verb, atès que el verb no indica cap mena de moviment, ni tan sols en un nivell abstracte". El tret d'aquest ús és que el "LM indica el lloc on es troba el subjecte que realitza qualsevol mena d'acció i del qual parteix aqueixa acció" (1994: 336).

Respecte del sentit 3.4, Sancho diu que en el cas de "verbs que no són veritablement agentius, ço és, en què el subjecte no realitza l'acció, sinó que la rep, la preposició *des de* pot indicar el punt de partença d'aqueixa acció que, per metonímia, sol ser un lloc", de manera que "s'empra el lloc en el qual es realitza l'acció en comptes dels subjectes que la hi realitzen", i els dos exemples que exposa són: "L'actuació del govern ha rebut crítiques fins i tot des de les files del seu propi partit" i "En els 35 folis del seu informe polític, Sanjuán fa un repàs a la resposta dels socialistes davant la persecució que, al seu parer, pateix el PSOE *des de* l'oposició i els mitjans informatius" –notem que és el mateix exemple que apareix al capítol de Sancho a la GCC (vegeu *supra*). Els trets d'aquest ús són tres: el primer és exactament igual que el de 3.3 (el complement introduït per *des de* no és suposat pel verb), i els altres són que consta d'una

²²⁷ El trajector i el *landmark* tenen relació amb la teoria de la figura i el fons, un dels pilars de la lingüística cognitiva (vegeu Sancho, 1994: 12-21).

²²⁸ Vegeu la diferència que explica l'autor entre els següents exemples: "Han enviat una carta des de Croàcia" i "ha arribat una carta de Croàcia". En el primer "la carta es concep com quelcom que té un missatge verbal i que com a tal té un emissor, que es troba a Croàcia. És rellevant, doncs, no el lloc des del qual la carta ha realitzat un viatge físic, sinó la procedència de l'acte comunicatiu que és la carta, que per metonímia remet a l'emissor que s'hi situa". A la segona, "hom conceptualitza merament el viatge físic que té com a punt de partença el lloc del LM" (1994: 335-336).

metonímia, “el lloc s’empra en comptes del subjecte que realitza l’acció”, i que “el verb no és agentiu (no realitza l’acció, sinó que la rep)” (1994: 336).

Els sentits 3.5 i el 3.6 no són destacables per a l’anàlisi perquè ja es troben molt estesos, atès que la normativa i diverses obres gramaticals els recullen, encara que siguin perifèrics perquè sorgeixen metafòricament. El primer serveix per indicar un punt de vista, a partir de la percepció intel·lectual, exemplificat per Sancho amb aquests dos exemples: “Evidentment, no se’ls ha acudit que potser la història europea es pot mirar també *des d’una altra butaca*” i “des del teu punt de vista, tot el que no diuen al teu poble és català” (1994: 336). El segon és una enumeració ponderada, en què el sintagma introduït per *des de* “es fa servir com a límit inicial”, com en l’exemple “van venir des dels més joves als més vells” (1994: 337). A la conclusió del capítol, l’autor repeteix les idees que hem vist fins ara però hi afegeix un altre exemple –que ens interessa perquè n’hem recollit de semblants en el nostre corpus– en què *des de* fa de modificador oracional (del qual no diu res): “És molt fàcil criticar des de la teua posició” (1994: 338).

9.1.4 Dades sobre l’aparició de l’ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l’ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d’emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d’enunciats	155	
Quantitat d’ocurrències	156	
Coincidència d’usos dubtosos	26 enunciats (17%)	
Emissors que el diuen	66 persones i 11 d’anònimes (77 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Gemma Puig (TV3): 20 Jordi Basté (RAC1): 13 Elisenda Camps (RAC1): 6 Pere Bosch (TV3): 4 Jordi Costa (CR): 4 Albert Calatrava (TV3): 3	Helena Garcia Melero (TV3): 11 Lídia Heredia (TV3): 9 Marc Sala (TVE): 5 Sheila Alen (TV3): 4 Milagros Pérez Oliva (TV3): 3 Toni Clapés (RAC1): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 79 (TV3: 65; TVE: 14) Ràdio: 51 (CR: 20; RAC1: 31) Premsa: 25 (EP: 13; Ara: 6; ND: 6)	
Registres	1: 25 3: 29 5: 11	2: 18 4: 72 6: 0
Camps	Política: 70 Esport: 15 Internacional: 10 Cultura: 6 Economia: 2	Meteorologia: 23 Societat: 14 Quotidià: 10 Trànsit: 5

taula 14: dades sobre l’aparició de l’ús dubtós de *des de* al corpus

Aquest ús dubtós coincideix vint-i-cinc vegades amb altres formes d'aquesta mena a l'oració. Tenint en compte que recollim cent-cinquanta-cinc enunciats que contenen *des de*, aquesta quantitat no és gaire elevada respecte de la total (un 17%). El tipus de mitjà en què apareix més vegades aquest tòpic d'expressió és la televisió, amb setanta-nou enunciats, seguida de la ràdio, amb cinquanta-un. La premsa ha tingut poc pes en aquest cas, tan sols vint-i-cinc. També podríem assenyalar que TV3 és la cadena amb més enunciats que contenen l'ús dubtós de *des de* amb diferència (gairebé la meitat). Aquest fet pot donar-se perquè tres persones d'aquest mitjà el fan servir moltes vegades (vint, onze i nou), tot i que el conductor de "El Món a RAC1" l'utilitza tretze vegades, una quantitat força elevada. Són en total dotze els emissors que el fan servir més de tres cops. Per tant, podem concloure que per a alguns aquest ús dubtós és un mecanisme habitual per apujar suposadament el to del discurs.

Pel que fa als registres, observem una diferència considerable en l'oral semiespontani interactiu (el 4), atès que gairebé la meitat dels enunciats pertany a aquest registre, seguit de l'altre tipus d'oral semiespontani, l'informatiu (el 3), amb quasi una trentena d'exemples. Aleshores, tots dos apleguen més d'un centenar d'enunciats de l'ús dubtós de *des de* (dues terceres parts) i, si hi afegim el registre oral espontani (el 5), arribem a les cent dotze. En canvi, hem recollit quaranta-tres enunciats de les varietats més planificades, ni una tercera part, tot i que tampoc no és una quantitat negligible. Respecte del camp, veiem que el més present amb diferència és el de política, amb gairebé la meitat d'enunciats, seguit del de meteorologia, que aplega poc més de vint enunciats. Els altres camps contenen pocs exemples, però destaquem que en aquest cas apareixen tots els nou que hem delimitat a 5.1.2.

9.1.5 Anàlisi dels contextos

Abans de passar a l'anàlisi de les ocurrencies, cal deixar clar quin criteri hem fet servir per recollir-les. L'ús de la preposició *des de* en la llengua catalana és força freqüent, i en molts casos no hauríem de dubtar-ne perquè fa referència al domini espacial o temporal pròpiament. Així, en casos en què la preposició composta té el sentit nuclear, quan indica un punt de partida des d'on es comença a comptar una distància (espacial o temporal), hem considerat que eren adequats i no els hem recollit. Per tant, podem afirmar que tan sols hem tingut en compte els sentits perifèrics, d'acord amb les característiques del nostre objecte d'estudi (cf. 7.1). Tanmateix, cal fer dos aclariments. Primerament, basant-nos en la classificació de Sancho (cf. 9.1.3), els sentits perifèrics que l'autor anomena 3.1, 3.5 i 3.6 no els hem tingut en compte perquè es troben molt consolidats en la llengua fins al punt que les obres que hem vist a 9.1.1 i 9.1.3 les recullen; a banda, ni els llibres d'estil ni les obres especialitzades en llenguatge periodístic no en registren cap abús (cf. 9.1.2). En segon lloc, sí que hem pres en consideració alguns exemples del domini espacial (per tant, que podríem considerar de sentit nuclear) en què la preposició *des de* ocupa el lloc de preposicions més simples, el context 3 (vegeu *infra*). Els hem tingut en compte perquè es pot deduir que aquest fenomen succeeix pel buidatge que hem fet dels llibres d'estil i les obres periodístiques (cf. 9.1.2). De fet, encara que aquests exemples siguin del domini espacial no podem dir que tinguin un sentit nuclear, precisament perquè no marquen un punt de partida. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. És una marca agentiva (55 ocurrences)		
1.1 És una fórmula estereotipada passivitzadora que dona lloc a un verb en forma personal	44. I des de la mateixa conselleria ens han dit que no saben ben bé què estan buscant, però sembla que seria relacionat a aquest rumor que estan buscant informació amb el cens electoral <u>de cara a</u> l'1 d'octubre. (Jordi Eroles, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	25
1.2 Forma una expressió estereotipada passivitzadora que dona lloc a un verb en forma impersonal	74. Des d' Europa se li [Fernando Grande Marlaska] ha dit pel <u>tema</u> de les tortures que no ha investigat amb prou suficiència les denúncies de tortures que hi havia hagut... (Gemma Ubasart, "El Debat", TVE, 7-6-18)	13
1.3 És una fórmula estereotipada per introduir 'per (la) part de'	63. I des de la Generalitat el president Quim Torra ja s'ha pronunciat sobre aquest <u>tema</u> ? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	13
1.4 Constitueix la fórmula estereotipada "des d'aquí"	79. Quan he anat a parlar amb ells m'han donat molta alegria perquè venen molt contents, i també des d' aquí el nostre recolzament [sic] a tota la gent que treballa al camp a Catalunya, moltíssimes gràcies, eh? (Carlos Fuentes, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	4
2. Serveix per emmarcar accions (53 ocurrences)		
2.1 Serveix per establir connexió amb persones a l'exterior de l'estudi del mitjà	28. Moltes gràcies, Jordi Eroles, des de la presó d'Estremera... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	23
2.2 Serveix per emmarcar el lloc d'un succés	50. I el mateix Carles Puigdemont també des de Berlín recollia aquesta reacció de Txell Bonet i deia: "Gràcies per la teva dignitat". (Sheila Alen, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	17
2.3 Serveix per situar l'origen d'una informació	64. Sí, ha fet una roda de premsa des de Krasnodar, que és on té el camp base la selecció espanyola, i ha dit el que sembla lògic... (Manel Alias, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	13
3. Substitueix preposicions simples (40 ocurrences)		
3.1 Substitueix <i>a</i>	17. Núvols més trencats des de Calafell, amb una temperatura de 15 graus, i l'última càmera, des d' Amposta, amb una temperatura de 16 graus i aquí també els núvols són força trencats. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	18
3.2 Substitueix <i>de</i>	5. Imatges, per acabar, que ens arriben des de Lausana, a Suïssa. (Francesc Mauri, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	17
3.3 Substitueix <i>amb</i> i <i>per</i>	139. <i>In C</i> no és una peça que es dirigeixi però l'he interpretat diverses vegades capitanejant-la des de la marimba i així és com ho farem a Barcelona. (Entrevista amb Brad Lubman, "Cultura", EP, 11-6-18)	5
4. Representa una idea abstracta (8 ocurrences)		
4. Introdueix una idea abstracta per marcar manera	27. Jo crec que només des de l'interès més petit i partidista es pot pensar que amb tres regidors tot s'hi valgui per tenir l'alcaldia... (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	8

taula 15: contextos detectats de l'ús dubtós de *des de*

Tot seguit, passem a analitzar els contextos en què ha aparegut l'ús dubtós de *des de*. En primer lloc, veurem l'1, que serveix per introduir un complement que té el paper temàtic²²⁹ d'agent en l'estructura argumental del verb de què depèn. Considerem dubtós aquest ús perquè, tal com es pot veure pel nombre d'ocurrències (cinquanta-cinc), ha acabat esdevenint un recurs per als periodistes per presentar la informació. A més, ha donat lloc a unes estructures oracionals complexes que no s'adeqüen a les característiques del llenguatge periodístic (cf. 7.1). Comencem pel context 1.1, que consisteix en una fórmula estereotipada (cf. 5.3) passivitzadora que amaga l'agent. En aquest cas, l'argument extern acaba sent el líptic amb la forma de tercera persona de plural indeterminada. Aquesta modificació, que altera l'estructura habitual pròpia de la norma objectiva (cf. 2.3.1), és la que ens porta a pensar que l'ús dubtós de *des de* ha esdevingut un tòpic d'expressió (cf. 7.2.2). Vegem-ne el següent exemple:

130. De fet, **des de** l'ajuntament van aconseguir que es frenés el desnonament al mes de març i també ho havien intentat aquest segon cop, però se'ls va denegar la petició. (Marta Vergonyós, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

Aquest enunciat és molt semblant al que aporta el llibre d'estil de *La Vanguardia* en castellà que hem vist a 9.1.2 ("Desde el gobierno se está haciendo..."), perquè inclou un verb que requereix un agent *-hacer* en aquesta obra i *aconseguir* a 130–, tot i que l'estructura verbal és igual que la del context 1.2 (vegeu *infra*). També comparteix trets amb el domini 3.3 de Sancho (cf. 9.1.3), perquè el complement introduït per *des de* serveix per expressar el lloc (figuradament) "des del qual s'exerceix una determinada acció": en el cas de Sancho, "des dels seus ressorts educatius", i en el de 130, "des de l'ajuntament", amb un verb que no és de moviment. Per tant, tenim un llibre d'estil que condemna aquest ús i una obra descriptiva que es basa en la lingüística cognitiva que el reconeix com a possible. Tanmateix, cal destacar que, tal com adverteix Sancho, en el seu exemple el verb de l'oració no subcategoritza el complement introduït per *des de*, sinó que aquest darrer es troba aïllat i no és l'agent de la frase principal (cf. 9.1.3), a diferència de 130, en què l'agent de l'oració és "l'ajuntament". Això vol dir que 130 s'hauria pogut expressar així: "De fet, l'ajuntament va aconseguir que es frenés i també ho havia intentat aquest segon cop, però se li va denegar la petició". Observem que el subjecte dels verbs *aconseguir* i *intentar* ha passat a ser l'agent de l'oració i que el pronom *els* de la clàusula adversativa final ha passat a ser *li*, el referent del qual és "l'ajuntament". Aquesta és la manera més natural d'expressar el fet, tot i que sembla que el periodista s'estima més l'opció estilística de la fórmula estereotipada que observem, perquè considera que és més formal i ha acabat sent habitual en el seu àmbit (cf. 3.4.2). Vegem-ne un altre exemple:

144. Amb més distància s'ho miren **des de** la CUP i ERC. (Redacció, "Societat", Ara, 7-6-18)

D'acord amb Sancho (cf. 9.1.3), amb els verbs de percepció com *mirar* o *veure* és possible que el lloc des d'on es percep sigui introduït per *des de*, que és el domini 3.1. Ara, a 144 no es pot dir que sigui el mateix cas, malgrat que hi hagi un verb de percepció. De fet, qui es mira alguna cosa és la CUP i ERC, per tant, són l'agent i no el locatiu, com podria passar en una frase com la que exposa Sancho per a aquest domini ("anava a mirar-la des de l'olivera"). La frase de 144 hauria estat més adequada amb aquesta forma: "Amb més distància s'ho miren la CUP i ERC" –eliminant la preposició n'hi ha prou, tal com adverteixen alguns llibres d'estil (cf. 9.1.2)–, perquè se simplifica l'estructura oracional. Vegem el següent exemple:

²²⁹ Vegeu per a la qüestió dels papers temàtics o les funcions semàntiques Bel (2008: 1.080-1.084) i la bibliografia que s'hi cita. Aquesta autora diu que són "una propietat lèxica, idiosincràtica, dels predicats" i que tenen a veure amb l'estructura argumental del verb; també fixa onze papers temàtics: agent, causa, tema, pacient, meta, beneficiari, experimentador, instrument, origen, locatiu i destinació.

84. Tots pensàvem que era una Yamaha oficial en un equip privat, però **des de** la marca dels diapasons insisteixen que no tindria el mateix suport que els oficials Rossi i Viñales, ara mateix tot està obert. (Damià Aguilar, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

En aquest enunciat hi ha implicat un verb de comunicació, igual que en els exemples que hem vist a 9.1.2 de la Fundéu (n’hi ha dos: un amb *asegurar* i un amb *insistir*) i del diari *El Mundo* (en trobem un amb *afirmar*)²³⁰. De fet, és el cas que més trobem en aquest context, en què hi ha implícites declaracions. Apareix amb verbs de dicció, *dicendi* o intencionals (cf. 8.2 i 8.3): *dir, comentar, avisar, recordar, queixar-se, demanar, criticar, preguntar, insistir i explicar*; és el cas dels següents dotze enunciats del nostre corpus: 44, 51, 52, 60, 67, 68, 71, 73, 84, 87, 90, 143 (vegeu l’annex 2). També es pot advertir que és semblant al domini 3.2 de Sancho, atès que s’hi pot entendre la metàfora de la comunicació –com en el nostre context 2.2 (vegeu *infra*). Però en aquesta mena d’enunciats el complement introduït per *des de* és l’agent, i dona lloc a una estructura complicada –que recorda a la categoria “costrutti difficili” d’Eco (cf. 7.2.2)– que es pot resoldre amb l’estructura més prototípica i recomanada pels llibres d’estil, que és: “subjecte (agent) + verb + complement”. La que trobem en aquest context, l’1.1, és: “agent introduït per *des de* + subjecte el·líptic (indeterminat per la 3a del plural) + verb + complement”, que és molt més complexa sintàcticament, per tant, atempta contra la senzillesa (cf. 7.1). Així, 84 podria haver estat “...però la marca dels diapasons insisteix que...”. Vegem-ne un altre exemple:

62. Però ja ens acompanya també l’Elisenda Paluzie, que és la presidenta de l’Assemblea Nacional de Catalunya, perquè sembla ser [sic] que **des de** l’assemblea això també ho teníeu previst, si més no plantejar-ho en la presentació dels actes de l’11 de Setembre. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest cas l’agent és “l’assemblea”, que és introduït per *des de*, tot i que el subjecte gramatical de l’oració és el·líptic (de la segona persona del plural), perquè la periodista està parlant amb una representant de l’ANC (la presidenta). Així, el recurs amb *des de* serveix per expressar de part de qui va aquesta segona persona del plural, tal com observem a partir dels exemples del context 1.3 (vegeu *infra*). Tot i així, com que el complement introduït per *des de* és l’agent de l’acció de la frase, considerem que aquest enunciat pertany a l’1.1. Aleshores, per afavorir la claredat del missatge, hauríem d’evitar aquest ús dubtós, a banda del de *plantejar* (vegeu l’annex 1): “...sembla que això també ho teníeu previst, a l’assemblea, si més no...”, que seria la manera més habitual i recomanada pels manuals d’estil (cf. 9.1.2). Vegem un altre enunciat semblant:

56. Les altres seria que **des de** la vostra [sic] equip de govern heu supurat independentisme i que això **des de** l’equip de les altres forces polítiques no ha agradat. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

En la primera ocurrència, el verb de la proposició en què trobem *des de* està en segona persona del plural, com a 62 (vegeu *supra*), per la qual cosa la solució és semblant: “...que el vostre equip de govern ha supurat...”. En la segona, el complement introduït per *des de* és un experimentador²³¹, perquè el verb no és agentiu (*agradar*). Per tant, l’estructura que proposen els llibres d’estil (en què l’agent és també l’argument extern de l’oració) no és factible tenint en compte la composició argumental del predicat, atès que l’experimentador té la forma de complement indirecte, i el subjecte és el tema. L’opció més senzilla, doncs, seria: “...i que això no ha agradat a l’equip...”. Certament, aquest enunciat no solament és

²³⁰ Cal observar, però, que l’exemple amb *insistir* i el d’*afirmar* pertanyen al context 1.2 per l’estructura oracional (cf. 9.1.2).

²³¹ Trobem tres enunciats més en el nostre corpus que contenen un experimentador introduït per *des de*: a 66 el verb és *compartir* i a 70 i 154, *lamentar* (vegeu l’annex 2). En tots tres casos aquests verbs són de dicció intencionals (cf. 8.2.2).

remarcable perquè hi coincideixen dues ocurrences de *des de*, sinó perquè la combinació d'aquesta preposició composta amb el verb *agradar* és molt poc natural en la parla habitual, és a dir, podem considerar que 56 és estrident (cf. 7.1). Vegem un altre exemple de característiques semblants:

103. Divendres tothom feia, bàsicament **des del** PP, també alguns de Ciutadans, però bàsicament del PP, una cara de mala gaita... (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest últim exemple no veiem ni un verb de moviment, de percepció o de comunicació, sinó que és l'expressió "fer mala cara". A més, el PP no hi té el paper d'agent, sinó més aviat d'experimentador, com a 56 (vegeu *supra*), fet pel qual l'opció amb *des de* és molt poc natural i no observada en cap obra, cosa que demostra que ha acabat envaint espais que no li pertocuen i que, fins i tot, ha donat lloc a enunciats estranys com aquest, en què es travessa el llinard d'estridentia, per la qual cosa qualsevol assessor lingüístic hauria de qüestionar aquest ús dubtós (cf. 7.1). Així doncs, a 103 n'hi hauria hagut prou a suprimir la preposició composta ("...tothom feia, bàsicament el PP, també...").

Tot seguit passem a analitzar el context 1.2, en què l'únic que canvia és l'estructura gramatical resultant a partir de l'ús de *des de*. A diferència de l'1.1, el cas en què apareix més vegades l'ús dubtós és amb verbs agentius que no impliquen comunicació, als enunciats 41, 78, 135, 148, 149 i 152 (vegeu l'annex 2), com es demostra en el següent exemple:

152. **Des de** CGT però, es vol continuar treballant perquè el Departament d'Ensenyament rescindeixi el concert educatiu amb aquest centre per incompliment. (Redacció, "Societat", ND, 5-6-18)

Veiem com l'estructura resultant que implica l'ús de *des de* és: "agent introduït per *des de* + verb amb forma de passiva pronominal + complements", en comptes de la més senzilla que proposen els llibres d'estil ("subjecte + verb en activa + complements"). Aquest context, però, té encara un altre inconvenient: acaba desembocant en l'ús de la passiva, que contradiu una de les indicacions que repeteixen més els manuals d'estil i els autors especialitzats en redacció periodística, que és que cal tenir preferència per la veu activa (cf. el capítol 6). A més, l'agent, que en frases amb veu passiva sol ser introduït per la preposició *per*, en aquest cas depèn de *des de*, un ús que no queda recollit en cap obra gramatical de les que hem vist. Tot i així, en les passives pronominals la introducció de l'agent no és possible²³², per la qual cosa l'ús de *des de* per expressar-lo encara és més problemàtic. Vegem ara un exemple amb un verb de comunicació, que també és habitual en aquest context:

77. És a dir que, quan **des del** nacionalisme i l'independentisme català es parla de Madrid com un ens que maltracta Catalunya... (Rafa López, "El Debat", TVE, 7-6-18)

En aquests casos caldria simplificar l'estructura oracional, prescindint del tòpic d'expressió que analitzem, com en aquesta solució que proposem: "És a dir que, quan el nacionalisme i l'independentisme català parlen de Madrid...". Es tracta dels verbs *dir*, *parlar* i *reclamar*, que apareixen en els enunciats 40, 49 (en aquest hi ha "fer una piulada", que també es pot considerar un acte comunicatiu), 77 i 89 (vegeu l'annex 2). Encara trobem un altre exemple d'aquest context en què hi ha implicat un verb que regeix un experimentador:

59. A veure, tenim ganes de que [sic] ens acostis una mica **des de** la Casa Reial com s'està vivint tot plegat perquè ho estàvem comentant abans, coincideix en el temps, aquests cinc dies que té l'ñaki

²³² Vegeu, però, 10.3.1 i 10.3.3, en què expliquem que en el llenguatge dels mitjans s'ha desenvolupat un ús de la passiva pronominal combinada amb *per part de*, en el context 3.1 (vegeu 10.3.5). Sent així, concloem que *des de* té la mateixa funció, la d'introduir l'agent en un cas en què no és permès d'acord amb la norma prescriptiva (cf. 2.3.1).

Urdangarin per ingressar en un centre penitenciari amb aquest viatge oficial del rei... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Aquest enunciat el podem considerar estrident atesa l'estranyesa de la frase per l'ús forçat del tòpic d'expressió que analitzem, a banda que hi apareixen dos usos dubtosos més: la impropietat *comentar* (cf. 8.3.5) i l'operador *una mica* (vegeu 10.2.5). Per tant, 59 conté un missatge prou complicat de descodificar per al receptor, i inadequat tenint en compte les característiques del llenguatge periodístic, que són la claredat, la precisió, la concisió i la senzillesa (cf. 7.1), i en aquest cas no se'n compleix cap. Cal destacar que la mateixa periodista fa servir aquest ús dubtós per introduir un experimentador, com a 56 (vegeu *supra*) –de fet, d'acord amb 9.1.4, el diu onze vegades, cosa que indica que podria ser un recurs per a ella. Podem concloure, doncs, que en alguns casos els usos dubtosos donen lloc a enunciat tan allunyats de la norma objectiva (cf. 2.3.1) que no són naturals per a l'audiència perquè no s'hi sent identificada (cf. 7.1).

Passem a analitzar el context 1.3, en què hi ha un agent introduït per *des de* en alguns casos, per bé que en molts d'altres el complement regit per la preposició composta no té aquesta funció exactament. El punt comú que uneix les tretze ocurrències que ens han aparegut en aquest context és que s'hi pot entendre l'expressió "per (la) part de". Vegem-ne un primer exemple:

24. I aquí [Catalunya] probablement el condicionament del govern serà més **des de** les pròpies fileres, perquè aquí hi ha una majoria més ampla, però també hi ha grans, diríem, divergències dins d'aquesta majoria. (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Veiem que aquest exemple és semblant al que aporta Sancho en el domini 3.4 (cf. 9.1.3), en què el subjecte rep l'acció –"el govern està condicionat des de les pròpies fileres", a 24; "l'actuació del govern ha rebut crítiques des de l'oposició", a l'exemple de Sancho. L'agent de l'acció és introduït per *des de*, encara que en cap cas podria passar a ser el subjecte de l'oració sense alterar el sentit o la intenció de la frase, com en els contextos 1.1 i 1.2 (vegeu *supra*). Una opció possible hauria estat dir: "...el condicionament del govern vindrà de les pròpies files...". D'aquesta manera, se simplifica l'estructura de l'oració: d'una preposició composta es passa a una de simple –igual que al context 3.2 (vegeu *infra*). Vegeu el següent exemple:

133. L'exigència de revisar les sancions a Moscou ja va tenir la primera resposta **des de** l'OTAN: «Les sancions són importants...» (Rossend Domènech, "Internacional", EP, 7-6-18)

En aquest cas *des de* també introdueix l'agent de l'acció de respondre i és semblant als exemples del domini 3.4 de Sancho (cf. 9.1.2). Tanmateix, s'hauria pogut escollir l'opció d'introduir l'agent (o l'origen), també possible i molt corrent amb la preposició *de* (vegeu Sancho, 2008: 1.741-1.742). Una altra possibilitat –com també a 24 (vegeu *supra*)– és la locució prepositiva *per part de* (vegeu, però, 10.3), com passa en aquest següent exemple:

146. Demanen que sigui la militància la que esculli la persona que els representi i no una decisió imposada **des de** Madrid. (Mireia Esteve, "Política", Ara, 11-6-18)

Efectivament, l'agent en aquesta frase és introduït per *des de*, en un context en què el més habitual és la locució *per part de* o la preposició simple *per*, que és encara l'opció més recomanada pels mitjans de comunicació (vegeu 10.3.2) –i a 146 seria molt més adequada, perquè si es fes servir *per part de* seria un ús dubtós del context 3.2 (vegeu 10.3.5). Per tant, veiem com *des de* es va expandint i altera algunes estructures gramaticals. El periodista, en la cerca de l'originalitat, modifica la seva parla habitual mitjançant una estratègia estilística per guanyar una suposada formalitat (cf. 3.1). Valent-se del

foregrounding, opta per fer servir la preposició *des de* per introduir l'agent, perquè és una opció a priori desconeguda (cf. 3.2.1) i no tan gastada, que substitueix l'habitual (amb la preposició *per*). Aquest ús triomfa i es va escampant, per mitjà del *parallelism*, i fins i tot algunes obres descriptives gramaticals en recullen l'ús (cf. 9.1.3), perquè s'està esdevenint un canvi lingüístic (cf. 3.2.2) que altera les funcions de certs elements de la llengua –*des de* supleix *per part de* i aquesta locució substitueix *per* (vegeu 10.3.5). En el següent exemple, però, la preposició *des de* ja no té tan clarament el paper d'introduir un agent:

30. **Des de** Catalunya, tant l'alcalde de Barcelona, Ada Colau, com el president de la Generalitat també s'havien ofert a acollir els refugiats de l'Aquariu. (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat, *des de* ja no introdueix l'agent directament, sinó que serveix per marcar en representació de qui algú emprèn una acció. A 30, Torra i Colau s'ofereixen a acollir els refugiats i ho fan en nom de Catalunya, pel seu paper en la vida pública, igual com a 63 es pregunta si Torra s'ha pronunciat sobre un afer en representació de la Generalitat (vegeu l'annex 2). Ara, el complement introduït per *des de* en aquests dos enunciats esmentats també es pot interpretar com el punt on té lloc una notícia –com en el context 2.2 (vegeu *infra*)–, tot i que el sentit de la frase continuaria sent el mateix. En qualsevol cas, la forma innovadora, l'ús dubtós, comporta una ambigüïtat gens recomanable per al llenguatge periodístic (cf. 3.3.1), que ha de ser com més clar millor. Així, per evitar *des de* a 30 tant es pot utilitzar *per part de* com *pel que fa a* (vegeu, però, l'annex 1). Fins i tot, aquest recurs propi del context 1.3 ha acabat servint per expressar de part de quin organisme algú fa o diu alguna cosa:

123. I **des de** Ciutadans Sònia Sierra considera que precisament ells són les víctimes. (Cesc Giró, "14-15", RAC1, 11-6-18)

És per aquest motiu que afirmem que el context 1.3 té el punt que uneix tots els enunciats de "per (la) part de", perquè clarament a 123 Sierra parla en nom de Ciutadans, és a dir, fa unes declaracions per la part que li toca segons el càrrec que té al partit, de la mateixa manera que a 142 María José Bueno parla en nom de la Federació de Dones Progressistes (vegeu l'annex 2). Certament, en aquests casos la preposició *des de* ha acabat eclipsant l'ús legítim de la locució *per part de*, en frases com "per part meua, no tinc res a afegir" (vegeu 10.3.1). Aleshores, podem afirmar que en alguns casos la llengua dels mitjans va per una banda (estenant un canvi lingüístic a partir de recursos retòrics) i la norma objectiva d'una altra (cf. 2.3.1 i 3.2.1). Aquest fet és problemàtic tenint en compte, no solament les quatre característiques del llenguatge periodístic que hem fixat a 7.1, sinó també les sis de 2.5.1 (i.e., a banda de la claredat, la concisió, la precisió i la senzillesa, també la captació del receptor i la correcció). A més, 123 apareix a la ràdio, en què, segons Prado, s'ha de tenir molt present que l'oient ha de fer el mínim esforç d'interpretació i que el missatge ha de contenir al màxim d'informació: "Estas características son más importantes en radio, si cabe, ya que la descodificación (...) se efectúa en presente, y los mensajes no tienen permanencia en el tiempo ni en el espacio. En consecuencia, no se pueden revisar" (1981: 27). Trobem uns altres exemples en què s'entén que algú fa o diu alguna cosa en representació d'un ens, però que no és únicament substituïble per la locució *per part de*:

117. També ens ha escrit la Maria José **des de** la carnisseria La Cantonada del Clot i estan buscant un carnisser o un xarcuter amb experiència demostrada al sector. (Elisenda Camps, "Tot és possible", RAC1, 6-6-18)

Aquest exemple és semblant a 118 (vegeu l'annex 2) perquè *des de* depèn d'escriure (tot i que és del context 1.1) i és dit per la mateixa locutora del programa, fet que pot significar que fa servir aquesta fórmula sovint en aquest context. En aquest cas, al costat de *per part de*, l'opció més adequada i simple

hauria estat la preposició *de*, que perfectament pot marcar que algú forma part d'algun ens, per exemple en una frase com “ha trucat la Maria de la fruiteria” (vegeu Sancho, 2008: 1.741-1.742). Per acabar aquest context, veiem un exemple que demostra que l'ús de la preposició ha acabat escampant-se perquè permet pujar el to del discurs i és innovador:

109. I potser, **des de** la nostra banda no hem de fer molta estridència, ni demanar la lluna perquè el que volem és que els presos estiguin al carrer, i és el tema primer. (Pilar Rahola, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)

L'expressió “des de la nostra banda” equival a “per part nostra” o “per la nostra banda”, però l'ús estès de *des de* fa que fins i tot alteri aquesta mena d'expressions (vegeu *supra*), o que en faci sorgir de noves, com és el cas que veurem a continuació, el context 1.4, del qual tenim quatre ocurrences, però són prou representatives perquè es puguin considerar separatament (cf. 5.2.2). A més, totes quatre són usades per persones diferents. Vegem-ne un exemple:

25. En el sentit de que [sic] si **des d'**aquí es plantegen, diríem, demandes peremptòries i absolutament inassumibles per Pedro Sánchez, el que fan és reforçar l'oposició interna que tindrà allà. (Milagros Pérez Oliva, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

El context 1.4 consisteix en un fórmula estereotipada que ha sorgit arran de l'ús recurrent i argòtic dels mitjans de *des de*, que és “des d'aquí”. Aquesta expressió, en el cas de 25, serveix per destacar l'origen d'una acció, que es marca amb el díctic *aquí*, el referent del qual és “el govern català”. El sentit d'aquesta fórmula a 25 és molt semblant a l'expressió “des de la nostra banda” de 109 (vegeu *supra*), que en realitat es refereix al sector independentista. Així, com en el context 1.2, a 25 també s'hauria pogut dir (evitant també el verb *plantejar*, que a l'annex 1 assenyalarem que podria ser una impropietat): “...si el govern català té demandes peremptòries i absolutament inassumibles per Pedro Sánchez, el que es fa és reforçar...”, que és l'estructura més simple i clara. Per tant, si s'evita la preposició composta *des de* (en aquest cas, la fórmula estereotipada), es guanya senzillesa i claredat, valors importants del llenguatge periodístic (cf. 7.1). Vegem-ne un altre exemple:

61. Així doncs, Helena, és un tema que començava despertant un somriure, però nosaltres volem denunciar **des d'**aquí també que si entres al compte de Facebook, nosaltres no ho traurem perquè l'ofensa és excessiva... (Sheila Alen, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest cas, igual que a 79 (vegeu l'annex 2), el referent del díctic *aquí* és el programa. Però, a diferència de 25 (vegeu *supra*), l'expressió estereotipada és totalment prescindible, atès que el pronom *nosaltres* ja expressa aquesta idea. A banda, a l'enunciat apareixen dos usos dubtosos més, l'operador *tema* (que analitzem a 10.1.5) i la metàfora gastada *denunciar* (vegeu l'annex 1), que compliquen encara més la descodificació del missatge. Una altra manera d'expressar-se, doncs, hauria estat la següent: “Així doncs, Helena, aquesta qüestió començava despertant un somriure, però nosaltres volem explicar també que...”. En aquest darrer cas també detectem un clar abús de la fórmula:

136. Vivim dies que ens tornen la fe en la política i **des d'**aquí convido el ministre Huerta, que és valencià, a acompanyar-me aviat per afegir amb les nostres mans matusseres d'escriptors alguna puntada a aquesta iniciativa veïnal. (Ángeles González-Sinde, “Opinió”, EP, 11-6-18)

Tal com hem observat a propòsit de 61, en aquest exemple l'expressió “des d'aquí” és totalment prescindible, perquè el fet de fer servir la primera persona del singular en el verb (“convido”) ja fa l'efecte desitjat. A més, destaquem que aquest exemple pertany al pla escrit, el registre 1, per la qual cosa el redactor podria haver-se estalviat la fórmula en favor de la concisió.

Tot seguit, passem a veure el context 2, en què *des de* serveix per emmarcar el lloc on succeeix una acció. Tots tres contextos han acabat esdevenint un recurs periodístic per especificar un lloc, una de les sis *w* d'acord amb el que hem vist a 2.5.1. Principalment els enunciats de 2 es troben en mitjans audiovisuals (televisió i ràdio); tan sols tres exemples del context 2.2 apareixen en diaris. El context 2.1, que és el que consta de més ocurrences, és un recurs que serveix al conductor d'un programa per especificar el lloc on es troba un corresponsal del mitjà que reporta informació. L'ús de *des de* sorgeix a partir de la metàfora de la comunicació, d'acord amb el que exposa Sancho a partir del domini 3.2 (cf. 9.1.3). El punt d'origen d'on sorgeix un missatge s'introdueix amb *des de*. El següent exemple permet copsar clarament aquesta metàfora:

58. Doncs, Fàtima Llambrich, moltíssimes gràcies per totes aquestes informacions que ens acostes **des de** davant mateix de l'Audiència de Palma. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

En aquest cas la periodista formula la frase de manera que s'entengui clarament la metàfora de la comunicació, igual que a 65 (vegeu l'annex 2). D'acord amb Lakoff, "every time we move anywhere there is a place we start from, a place we wind up at, a sequence of contiguous locations connecting the starting and ending points, and a direction" (1990: 275). Vist així, aquesta idea és expressable per la via metafòrica, que és un mecanisme propi del llenguatge humà (cf. 3.3.2). De fet, aquest autor diu que la manera d'expressar la comunicació amb un punt inicial, una destinació, la trajectòria i la direcció, "is one of the most common structures that emerges from our constant bodily functioning" (1990: 278). Així, a 58 Fàtima Llambrich es troba a l'Audiència de Palma i Helena Garcia Melero als estudis de TV3 (junt amb l'audiència, que se suposa que també és allà). L'origen de la informació que ha transmès la corresponsal és a Palma, per la qual cosa la metàfora s'entén, d'acord també amb Sancho (cf. 9.1.3)²³³. L'enunciat 58 conté un missatge per tallar la connexió amb una altra periodista, que és una situació habitual en el context 2.1, com en aquest altre exemple:

21. Moltes gràcies, Anna, **des de** l'avinguda Tarradellas... (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Aquesta fórmula –“(moltes) gràcies X *des de* Y”– es reproduïx fins a set vegades exactament en el nostre corpus, en els enunciats 21, 23, 28, 45, 113, 114, 129 (vegeu l'annex 2). La repetició del paradigma, també en mitjans diferents, demostra que l'ús de *des de* en aquest context ha acabat esdevenint un recurs per tallar una connexió en directe amb algú. El lloc on es troba el reporter, doncs, el conductor del programa l'introdueix amb la preposició composta en qüestió. Tanmateix, en aquesta fórmula, que es forma a partir de la idea de 58, no hi ha cap verb implícit ni de comunicació ni de moviment. Per tant, la idea subjacent és que la corresponsal ha informat l'audiència *des de* l'avinguda Tarradellas, que es pot entendre gràcies a la metàfora de la comunicació. Justament la brevetat que es guanya amb l'ús de *des de* ha fet que triomfi aquest recurs en l'àmbit periodístic, ha esdevingut una fórmula estereotipada (cf. 5.3) que beneficia el periodista i és possible perquè la recepció del missatge de l'audiència no es veu compromesa: és viable gràcies a un procés metafòric, propi del llenguatge humà (cf. 3.3.2). I no solament fa servei al conductor del programa per tallar una connexió, sinó també per presentar un corresponsal:

72. Ens ho explica **des de** Girona la Marta Martín, Marta? (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 13-6-18)

²³³ "L'enunciació de les notícies d'un teletinformatiu té lloc en dos contextos diferents: el del plató i el de les imatges. L'espai del plató, igual com l'espai on apareix un enviat especial que ha anat a fer un directe, són escenaris propis de l'emissor. Quan un periodista desplaçat al lloc de la notícia, un incendi posem per cas, surt en càmera i diu "Fins aquí han vingut tres camions de bombers", l'adverbi "aquí" fa referència només al lloc on ell es troba, diferent del lloc on és el telespectador" (Gimeno i Peralta, 2007:20).

A 72 apareix el verb *explicar*, que implica un acte comunicatiu, de manera que la metàfora és clara, tal com hem vist a propòsit de 58 (vegeu *supra*), i a 104 *des de* es combina amb *informar* (vegeu l'annex 2). Cal tenir present el que diu Cebrián Herreros sobre el directe en els mitjans audiovisuals: "La informació televisiva busca la *inmediatez e instantaneidad en la transmisión de los hechos*. (...) La transmisión en directo otorga a los hechos una dimensión mayor. Las conexiones dentro de un telediario con el lugar del acontecimiento introducen elementos de valoración superior" (1998: 172)²³⁴. Així doncs, la fórmula estereotipada que detectem en aquest context (vegeu *supra*) és productiva per al periodista, atès que resol "elements tècnics de la seva professió" (cf. 3.4.2). Tanmateix, com que alhora forma part de l'argot periodístic, l'emissor produeix enunciats amb l'ús dubtós de *des de* que són estranys a la llengua, perquè el fa servir per acomodació lingüística –seguint la tendència (o la moda) dels companys de professió (cf. 3.4.1)–, però indiscriminadament, com en el següent exemple:

110. Mar Poyato, bon dia **des de** Madrid, **des de** l'Audiència Nacional, què passa? (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest cas, el periodista simplement dona l'entrada a una corresponçal. Com a 21 (vegeu *supra*), ja no hi ha implícit cap verb de comunicació ni de moviment, sinó que el complement introduït per *des de* serveix per emmarcar la situació de la periodista que informarà. Tanmateix, en aquest enunciat hi ha una contradicció, perquè hauria de ser més aviat Mar Poyato qui digués "bon dia des de Madrid" –per tant, seria del context 2.3 (vegeu *infra*)– i no pas Jordi Basté, que es troba als estudis de RAC1, que són a Barcelona. Aquesta mateixa situació es reproduïx a 31 i 32 (vegeu l'annex 2). Aleshores, en aquests casos la metàfora no s'entén, per la qual cosa l'emissor hauria d'evitar aquest tòpic d'expressió (que fa servir perquè en aquest context hi està habituat) per guanyar claredat: "Mar Poyato, bon dia, què passa a Madrid, a l'Audiència Nacional?". D'una altra banda, *des de* també serveix per presentar trucades de l'audiència als estudis d'un mitjà –a 119, 120, 121 i 122, (vegeu l'annex 2)–, tal com es veu al següent exemple:

121. Bé, doncs, tenim una trucada, és la Carme, la Carme que ens truca **des de** Barcelona, bona tarda, Carme. (Elisenda Camps, "Tot és possible", RAC1, 6-6-18)

En aquest cas la metàfora de la comunicació es pot percebre sense problemes perquè el punt des d'on algú truca és l'origen d'una comunicació. Per tant, en els exemples d'aquest tipus la fórmula estereotipada és intel·ligible per a l'audiència i serveix a la conductora per presentar una determinada informació (cf. 5.3). El recurs que detectem, doncs, és productiu per als periodistes i certament és difícil de substituir per una opció que sigui tan sintètica com la que observem. Tanmateix, com que és un ús dubtós que els periodistes fan servir abundantment, sovint cauen en contradiccions com la que hem vist a 110 o en frases estranyes com la següent:

97. Tenim molt atent el David Sánchez **des de** Madrid i ens informa que la presentació de Lopetegui és demà a les set de la tarda al Santiago Bernabéu. (Sònia Gelmà, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

Sens dubte el complement introduït per *des de* serveix per especificar a l'audiència on es troba el reporter (a Madrid), la fórmula és un recurs per a la locutora. Tanmateix, el complement circumstancial locatiu depèn del predicat *estar atent*, que no conté ni un verb de moviment ni de comunicació. D'aquesta manera, la metàfora queda estroncada, és difícil de percebre, perquè queda estrany que es marqui un

²³⁴ Vegeu també Gimeno i Peralta (2007: 16-18).

punt d'origen en un predicat estatiu. Per aquesta raó, en comptes de *des de*, que marca el punt de partida, caldria haver fet servir *a*. Aleshores, també podríem classificar 97 en el context 3.1 (vegeu *infra*).

Vegem ara el context 2.2, en què *des de* també és un recurs per indicar la situació on es produeix un fet, tal com es mostra en el següent exemple:

69. Avui **des de** Badalona [Josep Bargalló] ha assegurat que el plurilingüisme serà una aposta del nou govern. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

Aquest enunciat implica un verb de comunicació –que també és dubtós (cf. 8.2)–, per la qual cosa la metàfora que hem vist en els contextos de 2.1 també hi és present. A més, 69 reproduïx el mateix paradigma que l'exemple que posa Sancho en el domini 3.2 (cf. 9.1.3). Per tant, és una opció possible que permet la llengua. La fórmula amb un verb de comunicació es repeteix en el nostre corpus fins a deu vegades en diversos mitjans, a 3, 4, 50, 69, 100, 101, 105, 112, 124 i 127 (vegeu l'annex 2), per la qual cosa podem concloure que es tracta d'un estereotip periodístic (cf. 5.3). Aquest factor queda demostrat pel fet que un dels mitjans que hem analitzat, l'Agència EFE, detecta un abús de la preposició *des de* en un cas molt semblant (els 400 estudiants que analitzen *des de* Berlín). A la pàgina web de la Fundéu es proposa de substituir-la per la preposició castellana *en* (cf. 9.1.2). Certament, a 69 és possible (en català, però, seria amb *a*), atès que "Badalona" és simplement on passa l'acció, de la mateixa manera que és possible el canvi en els altres enunciats esmentats. D'aquesta manera, a més, es guanya concisió, perquè s'evita una preposició composta en favor d'una de simple, a banda que caldria prescindir de la metàfora gastada *aposta* (vegeu l'annex 1), que és substituïble, per exemple, per *proposta*. Cal destacar, però, que l'exemple de la Fundéu no implica un verb de comunicació com a 69 (cf. 9.1.2), igual que sis dels exemples que hem recollit en el nostre corpus –1, 81, 102, 145, 150 i 151 (vegeu l'annex 2)–, com el següent:

102. Perquè apunten a *La Vanguardia* que el líder socialista efectivament pot tenir, com explicàvem divendres, un paper clau **des de** Barcelona en aquesta nova etapa de diàleg. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest cas, "tenir un paper clau" és una activitat estativa, ni implica moviment ni comunicació, per la qual cosa l'ús de *des de* és forçat perquè no s'hi percep cap metàfora –com a 97, del context 2.1 (vegeu *supra*). Tal com adverteix la Fundéu a propòsit de l'exemple dels estudiants (cf. 9.1.2), aquesta mena de frases són molt habituals en els mitjans, és a dir, són un recurs per als periodistes per situar els fets –tot i que en aquest cas la preposició *a* seria la més simple i natural en català. O, fins i tot, per determinar la procedència d'un grup de música:

1. **Des de** Mataró, dos buscavides a qui no els cauen els anells per fer el que calgui per triomfar en el món de la música, JARPS debuten a ritme de pop rock anglosaxó i amb aquest vídeo farcit d'humor i crítica social. (veu en *off*, "TN Migdia", TV3, 4-6-18)

A causa de l'ús argòtic de la preposició destacada, la frase no és gramatical, perquè el sintagma "dos buscavides" (amb l'oració relativa "a qui...") sembla que ha de ser el subjecte de la frase, però just després de la coma apareix en la posició de subjecte el nom del grup, per la qual cosa un dels dos elements sobra, no hi pot haver dos agents (vegeu Bel, 2008: 1.091-1.092). Per aquesta raó (l'estranyesa de l'estructura gramatical per culpa d'aquest tòpic d'expressió), considerem que aquest exemple és estrident. Remarquem, a més, que aquest enunciat és del registre escrit per ser dit, el 2, per la qual cosa encara és més greu el defecte de l'oració, perquè hauria haver pogut ser revisada o reescrita per més d'una persona. Així doncs, proposem la següent solució, que és molt més clara i senzilla, a més de natural: "Dos buscavides mataronins a qui no els cauen els anells per triomfar en el món de la música (JARPS) debuten

a ritme...”. Per acabar l’anàlisi del context 2.2, destaquem que tres enunciats han aparegut als diaris, però sense cap verb de comunicació implícit, com el següent:

145. El president dels EUA s'enfada amb Trudeau i Merkel i dinamita el pacte **des de** l’Air Force One, en ple vol (subtitular, portada, *Ara*, 11-6-18)

Aquest exemple i 102 (vegeu *supra*) són iguals, perquè no impliquen un verb ni de moviment ni de comunicació. Així, la preposició composta serveix per situar una acció concreta, que no comporta un desplaçament, de la mateixa manera que a 150 i 151, en què hi ha implicat el verb *pagar* (vegeu l’annex 2). Ara, en els enunciats esmentats la preposició *a* no és possible en substitució de *des de*, ni per cap element més que ofereix la llengua. A 145 caldria una modificació de l’estructura oracional, que podria ser: “El president (...) dinamita el pacte mentre vola amb el seu Air Force One”.

Per acabar el context 2, vegem ara el 2.3, que serveix per especificar l’origen d’on prové una informació, com es pot veure al següent exemple:

43. Gràcies, Francesc Canals, seguim **des de** Singapur aquesta cimera històrica; hem incorporat a la taula d’”Els Matins” en Joan Raventós, de la secció d’”Internacional” de TV3... (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquesta frase es pot veure que arriba certa informació d’un punt concret, on es troba el corresponçal en qüestió. Com hem vist en els exemples del context 2.1 (vegeu *supra*), la metàfora de la comunicació hi és subjacent, perquè hi ha una connexió amb un periodista que es troba fora dels estudis del mitjà. Però considerem que al 2.3 és diferent perquè no es reproduïx el mateix paradigma oracional, sinó que es focalitza en el lloc d’on prové la informació i no en la persona, tal com es pot veure en aquest altre exemple:

99. Tornem demà **des del** circuit de Catalunya i pendents de la presentació de Lopetegui, gràcies a l’equip del programa, a la diva de les teclès i a vosaltres, com cada vespre. (Jordi Costa, “Tot Costa”, CR, 13-6-18)

L’element introduït per *des de* fa referència al lloc d’on provindrà la informació, és a dir, al punt amb què s’establirà la connexió per transmetre un esdeveniment, perquè hi haurà un corresponçal que s’encarregarà de difondre allò que hi passi. Per tant, l’ús de la preposició ha acabat esdevenint una fórmula estereotipada útil per al periodista i descodificable per l’audiència (cf. 5.3) per situar l’origen d’una informació, tal com passa també a 55, 93, 94, 106, 108 i 125 (vegeu l’annex 2). Com hem vist a propòsit del context 2.1, el recurs serveix per situar on es troba un corresponçal, però al següent enunciat és aquest mateix qui fa servir el recurs, i no pas el conductor que es troba als estudis centrals del mitjà:

86. Doncs bé, companys, bona tarda **des de** l’hotel de concentració del Barça, estem al costat de l’Adam Hanga, amb qui últimament estem parlant molt... (Ernest Macià, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

Així, és el mateix corresponçal que es presenta per transmetre informació en un lloc diferent dels estudis. Per mitjà de la metàfora de la comunicació, fa servir la preposició composta per especificar l’origen de la informació que donarà. Certament, la similitud d’aquests exemples amb el context 2.1 és força gran gràcies a l’ús metafòric de *des de*, però els hem distingit tots dos perquè el 2.1 conté exemples molt semblants i cal tractar-los a part (cf. 5.2.2). Com es pot veure a l’annex 2, tots els emissors que produeixen els enunciats del 2.1 són conductors d’informatius o magazins televisius i radiofònics, per tant, *des de* indica un moviment (metafòric) de dins dels estudis a l’exterior (mitjançant connexions en directe).

En canvi, alguns dels del 2.3 són dits per diversos corresponents, perquè *des de* indica l'origen de la informació, és a dir, el moviment és de fora cap a dins dels estudis. Aquesta fórmula del 2.3 fins i tot ha acabat penetrant en el llenguatge corrent, no periodístic, tal com es pot veure al següent exemple:

18. Per exemple, ens diu la Paqui Soldado "Bon dia **des de** Tona, comencem aquest dilluns amb boira..." (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

L'enunciat és produït per una periodista d'un mitjà, però reproduïx paraules textuales (es veuen escrites a la pantalla) d'una persona externa, de l'audiència. La similitud entre l'estructura oracional de 18 i 86 (vegeu *supra*) és evident, cosa que demostra que els usos dubtosos que analitzem es poden acabar instal·lant en el llenguatge corrent (perquè el model del llenguatge dels mitjans de comunicació interfereix la varietat col·loquial de l'audiència), per bé que aquest factor no forma part de l'objectiu d'aquesta recerca (vegeu el capítol 14).

Tot seguit passem a analitzar el context 3, que consisteix en la substitució de preposicions simples per la composta que estem examinant, *des de*. A causa d'aquest fet es poden perdre matisos i es complica l'estructura de la frase, cosa que va en contra dels principis que hem vist a 7.1 del llenguatge periodístic. Observem que, tret que indiquem el contrari, tots els exemples que analitzem i a què fem referència són estridents, perquè són molt estranys en la llengua i, fins i tot, en alguns casos l'ús dubtós implica que l'emissor doni una informació errònia. El context 3.1 és el que conté més ocurrences, tot i que cal destacar que totes menys una són pronunciades per una mateixa periodista, Gemma Puig d'"Els Matins" de TV3, per la qual cosa deduíem que l'ús de *des de* amb aquest sentit és per a ella una estratègia retòrica per apujar la formalitat (cf. 3.1.1). El que observem en aquests enunciats és que la preposició composta en substitueix una de simple, *a*, que introdueix habitualment un mera localització. En el següent exemple es pot veure aquest fenomen:

10. Boires a primera hora del matí que s'aniran aixecant, que s'aniran trencant, i ara mateix **des del** Santuari de Queralt veiem com les boires ja s'han aixecat amb un cel més clar. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

La periodista explica que en una zona concreta hi ha boira, a partir d'una imatge projectada simultàniament que ofereix una càmera situada al Santuari de Queralt. El complement que indica punt de partida d'una imatge s'introdueix amb *des de*, atès que depèn del verb *veure*. En aquest cas, l'ús de la preposició composta és ben possible, perquè s'hi entén un verb de percepció –d'acord amb Sancho (cf. 9.1.3)–, com a 20 i 33 (vegeu l'annex 2). Ara, en el següent exemple el complement introduït per *des de* no depèn de cap verb de percepció:

9. Mira, això són boires, ara mateix **des de** Sant Boi de Llobregat; es veuen els edificis més alts de Barcelona per sobre d'aquesta boira... (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Efectivament trobem el verb *veure* just després, però està separat de la proposició en què hi ha el *des de* per una pausa claríssima de la locutora, que marquem amb el punt i coma (cf. 5.2.2). La situació és igual que a 10 (vegeu *supra*), a la pantalla hi ha una imatge de Sant Boi de Llobregat, per tant, en aquesta localitat (i no des d'aquesta localitat) hi ha boira. A 9 clarament la preposició composta substitueix la simple, però aquest fet es produeix perquè l'ús de *des de* ha acabat sent per a aquesta periodista un recurs per presentar la informació:

19. Algun núvol **des de** Sant Climent Sescebes a les set del matí. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Aquest paradigma es repeteix deu vegades –a 9, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 36, 38 i 39 (vegeu l'annex 2)–, per tant, és ben clar que aquesta conductora fa servir la fórmula amb *des de* per especificar una mera ubicació en comptes de fer-ho amb *a*, per la qual cosa atempta contra la concisió i la senzillesa (cf. 7.1). Aleshores, concloem que és un ús nou que sorgeix mitjançant el *foregrounding*, amb el qual l'emissora creu, erròniament (cf. 3.3.1), que guanya formalitat. Però no és pas l'única que el fa servir, sinó que també el trobem en un altre programa dit per algú diferent (però tan sols un cop):

7. [Anem a veure imatges en directe a hores d'ara de quina és la situació a diversos indrets del nostre país: comencem per Collserola.] **Des de** la ciutat de Barcelona, doncs, força clarianes. (Jofre Janué, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Aquest complement introduït per *des de* es troba totalment aïllat, no depèn de cap verb, tot i que s'hi pot sobreentendre *haver-hi*. La nostra proposta, doncs, seria fer servir *a*: "A la ciutat de Barcelona, doncs, [hi ha] força clarianes"). Però fins i tot trobem alguns casos en què el complement sí que depèn d'un verb:

35. Boires de primera hora del matí, núvols que es van trencant **des de** Viella. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

Remarquem que el verb no és ni de moviment ni de percepció, per la qual cosa l'ús de la preposició composta que marca punt de partida és inadequat, tal com es veu a 15, 29 i 37 (vegeu l'annex 2). Així, l'ús de *des de* per comptes de *a* és freqüent en l'àmbit del pronòstic del temps, que és l'únic en què ens ha aparegut, per bé que en els exemples del context 2.2 aquesta substitució per *a* també s'hi dona (vegeu *supra*). Cal destacar, però, que tan sols dos conductors (amb molta diferència, una concretament) fan servir aquest ús i, en canvi, els altres presentadors del temps no l'utilitzen (cf. 5.1.1), raó per la qual podem concloure que la qüestió de la competència estilística (cf. 3.4.1) pot tenir a veure amb aquest fet, tot i que en aquesta recerca no ho podem demostrar (vegeu el capítol 14).

Passem a examinar els exemples del context 3.2, en què *des de* substitueix *de*. En primer lloc, destaquem els nou exemples en què el complement que depèn del verb *arribar* és introduït per *des de* en comptes de *de* –2, 5, 22, 46, 48, 82, 126, 131 i 147 (vegeu a l'annex 2)–, com en el següent exemple:

82. I atenció a la notícia que ens arriba **des de** Tarragona: la central nuclear d'Ascó ha tingut una aturada sobtada, Manel Sastre... (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

Tal com recullen Ginebra i Montserrat (2009: 65), el verb en qüestió regeix *de* per indicar la procedència, i no pas *des de*, per la qual cosa aquest tòpic d'expressió modifica una estructura gramatical habitual, pròpia de la norma objectiva (cf. 7.2.2), de manera que s'atempta contra la concisió i la senzillesa. Segons Grijelmo (cf. 9.1.2), tot sovint l'ús de *des de* pot ser redundant perquè el sentit d'origen ja va incorporat en el verb, que seria el cas d'*arribar* a 82. Vegem també un exemple en què el complement introduït per *des de* marca procedència i té un cert matís agentiu, semblant als casos del context 1.3 (vegeu *supra*):

131. Aquestes acusacions, fundades en articles i tuits que l'avui president va escriure fa uns anys, li han arribat també **des d'**altres àmbits. (Daniel G. Sastre, "Tema del dia", EP, 4-6-18)

Aquest cas –i 147 (vegeu l'annex 2)– considerem que pertany a 3.2 perquè el complement introduït per *des de* es relaciona amb el verb *arribar*, com els altres exemples que hem esmentat (vegeu *supra*), per bé que té una similitud evident amb els enunciats del context 1.3 perquè té un matís agentiu (cf. 5.2.2). A banda, cal destacar que el tòpic d'expressió que analitzem (que caldria substituir en aquest cas per *de*) apareix a la frase amb un altre ús dubtós de la mateixa categoria, la fórmula "article + adverbi" (vegeu

l'annex 1), que es podria esmenar per "l'actual president". Aquesta coincidència, doncs, contribueix a posar més difícil al receptor la descodificació del missatge, perquè l'estructura gramatical habitual, que pertany a la norma objectiva (cf. 2.3.1), es modifica per culpa del fenomen que estudiem en aquesta recerca. També trobem la preposició *des de* en substitució de *de* acompanyant el verb *venir*:

8. Destaquem també retencions quilomètriques a l'A2 venint **des del** Baix Llobregat i a la C32 per als cotxes que venen **des del** Garraf. (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

D'acord amb el que hem vist a 9.1.3, Sancho exposa que el verb *venir* només pot anar acompanyat per *des de* si hi ha implícita la idea de duració, gràcies a un complement de manera que s'adjunta al verb (cf. "vinc des de València amb la roda punxada"). Per tant, l'ús de la preposició *des de* és inadequat a 8, tenint en compte que Sancho considera dubtós l'ús de la preposició composta amb el verb *venir* sense cap especificació de durada (cf. "vinc des de València") –per aquest motiu hem indicat que els exemples que trobem al context 3 són estridents (vegeu *supra* i cf. 7.1). A més, destaquem les consideracions de Grijelmo (cf. 9.1.2) sobre la redundància en la preposició (cf. "la carretera sale desde Burgos"). A continuació, vegem un exemple de la periodista que en els exemples del context 3.1 usa la fórmula estereotipada amb *des de*:

12. ...però [els núvols] s'han anat trencant ràpidament, com és el cas, per exemple, **des de** Girona. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Igual que a 34 (vegeu l'annex 2), aquesta conductora introdueix l'element locatiu amb *des de*, seguint el mateix patró que al context 3.1, tot i que en aquest cas cal substituir la preposició composta per *de*. En el següent exemple, dit per una periodista que el fa servir moltes vegades (cf. 9.1.4), l'ús de la preposició composta porta a una mala interpretació del missatge que es vol donar:

47. Parlarem també de la repercussió d'aquestes imatges que s'han publicat **des de** l'interior de la presó d'Estremera. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

La confusió de la periodista ve donada per l'ús recurrent, argòtic, que es fa de la preposició composta en els mitjans audiovisuals. En efecte, és possible que la publicació de les imatges hagués tingut lloc dins de la presó, que seria la interpretació possible de 47, gràcies a la metàfora de la comunicació –que seria com el context 2.3 (vegeu *supra*). Tanmateix, la informació més important és que es tracta d'imatges de l'interior de la presó: el lloc de la publicació no és rellevant per a la notícia, sinó el contingut de les imatges, que s'especifica amb la preposició simple *de* (és a dir, "les imatges que s'han publicat *de* l'interior de la presó"). Veiem, doncs, com l'ús tan estès de *des de* ha desembocat en l'alteració d'estructures gramaticals, cosa que complica la descodificació del missatge. Fins i tot pot aparèixer en expressions lexicalitzades, com en el següent enunciat:

76. I **des de** la Vall d'Aran estant com creu que s'ha de resoldre, o es pot resoldre, el conflicte amb Catalunya? (Quim Barnola, "El Debat", TVE, 7-6-18)

D'acord amb la normativa, aquesta expressió es forma amb la preposició *de*²³⁵, de manera que observem que fins i tot les expressions idiomàtiques del català són modificades per aquest tòpic d'expressió. Aquesta interferència indirecta (cf. 5.2.2 i vegeu 9.1.6), doncs, significa una amenaça per al català, com a llengua subordinada que és. Encara trobem un altre cas destacat, en què l'ús de *des de* embolica la frase innecessàriament:

²³⁵ Vegeu la definició del mot *estant* del DIEC 2.

134. Encara que les YPG són les aliades **des dels** EUA a Síria, el Govern d'Erdogan considera les milícies kurdosirianes com a terroristes pels seus vincles amb la guerrilla del PKK. (Adrià Rocha, "Internacional", EP, 7-6-18)

Pel que s'entén de l'enunciat, les YPG són unes milícies que estan aliades amb els EUA, per tant, *des de* no marca cap procedència del país nord-americà, perquè actuen a Síria. Així, la frase hauria estat ben formulada de la següent manera: "Encara que les YPG són les aliades dels EUA a Síria...", perquè no deixa lloc a cap confusió. Concloem, doncs, que els exemples que hem vist en aquest context comporten que les frases siguin molt estranyes, molt allunyades de la parla habitual, de manera que travessen el llindar d'estridentia (vegeu *supra*).

Vegem ara el context 3.3, que consta tan sols de cinc enunciats. Els hem agrupat en un de sol perquè són poques ocurrències, però en alguns casos *des de* substitueix *amb* i en uns altres, *per* (cf. 5.2.2). Comencem per un primer exemple:

138. Amb l'OBC, i **des de** la marimba, Lubman portarà el pols d'aquesta peça estructurada a partir de 53 frases musicals o mòduls de diversa longitud. (Marta Cervera, "Cultura", EP, 11-6-18)

Igual que a 139 i 96 (vegeu l'annex 2), *des de* pren el lloc a la preposició simple *amb*, atès que el complement que introdueix indica l'instrument o el mitjà amb el qual es desenvolupa l'acció (vegeu Bel, 2008: 1.082). Aleshores, l'ús dubtós envaeix el terreny també dels complements circumstancials d'instrument. Ara, no solament quan van introduïts per *amb*, sinó també quan l'opció habitual és *per*:

128. Tu, Xavi, tot això ho vas veure **des d'**una pantalla de televisió... (Xavi Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

A 128 el complement que indica el mitjà és regit per la preposició composta *des de*, tot i que en un context així és habitual trobar-hi *per*, segons l'accepció 1 e) del DIEC 2 –concretament seria el sentit de 'mitjançant' o 'a través de', com en l'exemple "hem parlat per telèfon", "me n'he assabentat pels diaris" o "m'ho han tramès per l'ordinari".

Per acabar l'anàlisi de *des de*, vegem els exemples del context 4, que tan sols consta de vuit ocurrències. És un fet sorprenent tenint en compte que és el sentit que més han detectat els llibres d'estil (cf. 9.1.2 i vegeu 9.1.6). Es tracta del cas en què *des de* substitueix la preposició *con* castellana, que seria *amb* en català. També recordem que Lázaro Carreter analitza força el cas per mitjà dels exemples del discurs del rei d'Espanya (cf. 9.1.2). El següent és un enunciat característic d'aquest context:

83. **Des de** la prudència que el caracteritza, Mariano Rajoy ha anunciat al final de la seva intervenció davant dels membres del comitè executiu que després de trenta-set anys ocupant diferents càrrecs dins del Partit Popular fa un pas enrere i deixa de ser president del partit. (Àngels Lafuente, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquest cas es podria substituir la preposició composta *des de* per *amb*, atès que introdueix un complement de manera, que habitualment és regit per aquesta preposició simple. Però per mitjà del *foregrounding*, el periodista s'estima més fer servir una forma desconeguda, amb la qual creu que guanya formalitat –noteu també l'ús dubtós de *davant*, que analitzem a 10.2.5. Aquest ús s'escampa i dona lloc a exemples com el següent, en què la preposició *amb* ja no és tan clara:

98. President, confessi'm una cosa, ara ja **des de** l'èxit i **des de** la..., **des del** coneixement que ha estat una decisió encertada, la substitució de Diego Campo per Aleix Duran, a molt poc del play off, era una maniobra de mal risc. (Jordi Costa, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

A 98 caldria substituir *des de* –que efectivament no és gens adequada perquè no apunta a cap punt de partida ni s'hi entén la metàfora de la comunicació, del moviment o la percepció– per alguna expressió com "tenint en compte" o "tenint present". És clar que l'ús estès d'aquesta preposició ha donat lloc a un sentit totalment abstracte i poc precís, ha acabat esdevenint un calaix de sastre, tal com demostren els nostres exemples i els que aporten les obres especialitzades en llenguatge periodístic (cf. 9.1.2). Vegem un altre enunciat:

137. [Les figures paterna i materna van tenir un paper essencial en la seva manera de reflectir a la pantalla les relacions de parella.] Ho va fer **des de** l'estricta ficció a *Secrets d'un matrimoni* (1973), minisèrie televisiva que també va tenir un inusitat èxit en la versió cinematogràfica... (Quim Casas, "Cultura", EP, 11-6-18)

En aquest exemple també es pot entendre que *des de* introdueix un complement d'instrument o de manera, que s'hauria de substituir per alguna locució com ara *per mitjà de*. Per acabar, vegem un darrer exemple que introdueix un modificador oracional:

111. Joaquim Bosch, com creus que acabarà realment, **des de** la teva posició de membre de la judicatura, tu com creus que acabarà això? (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Aquest enunciat, igual que 6 (vegeu l'annex 2), és exactament igual que el que posa Sancho a la conclusió (cf. 9.1.3). Tanmateix, recordem que no l'explica, sinó que apareix en una llista de possibles usos metafòrics. Si volguéssim substituir la preposició en aquest cas caldria utilitzar alguna expressió com *a partir de*, fet que podria ser la causa que es faci servir la preposició composta –que marca un punt de partida–, però metafòricament.

9.1.6 Conclusions

A continuació, a la taula següent trobem tots els contextos que hem analitzat a 9.1.5 amb la informació que hem anat veient resumida:

Context	Exemple característic	Oc.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. És una marca agentiva (55 ocurrences)					
1.1 És una fórmula estereotipada passivitzadora que dona lloc a un verb en forma personal	44. I des de la mateixa conselleria ens han dit que no saben ben bé què estan buscant, però sembla que seria relacionat a aquest rumor que estan buscant informació amb el cens electoral <u>de cara a</u> l'1 d'octubre. (Jordi Eroles, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	25	A, eliminar la preposició i refer la frase	Fundéu	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.2 Forma una expressió estereotipada passivitzadora que dona lloc a un verb en forma impersonal	74. Des d' Europa se li [Fernando Grande Marlaska] ha dit pel <u>tema</u> de les tortures que no ha investigat amb prou suficiència les denúncies de tortures que hi havia hagut... (Gemma Ubasart, "El Debat", TVE, 7-6-18)	13	Per, eliminar la preposició i passar l'oració a la veu activa	Fundéu, <i>La Vanguardia</i> (cast.) i <i>El Mundo</i>	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.3 És una fórmula estereotipada per introduir 'per (la) part de'	63. I des de la Generalitat el president Quim Torra ja s'ha pronunciat sobre aquest <u>tema</u> ? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	13	De, per, per (la) part de	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.4 Constitueix la fórmula estereotipada "des d'aquí"	79. Quan he anat a parlar amb ells m'han donat molta alegria perquè venen molt contents, i també des d' aquí el nostre recolzament [sic] a tota la gent que treballa al camp a Catalunya, moltíssimes gràcies, eh? (Carlos Fuentes, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	4	Suprimir la fórmula, refer la frase	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2. Serveix per emmarcar accions (53 ocurrences)					
2.1 Serveix per establir connexió amb persones a l'exterior de l'estudi del mitjà	28. Moltes gràcies, Jordi Eroles, des de la presó d'Estremera... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	23	En alguns casos, refer la frase	Cap	Tots els camps i exclusiu del registre 4

2.2 Serveix per emmarcar el lloc d'un succés	50. I el mateix Carles Puigdemont també des de Berlín recollia aquesta reacció de Txell Bonet i deia: "Gràcies per la teva dignitat". (Sheila Alen, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	17	A, refer la frase	Fundéu	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2.3 Serveix per situar l'origen d'una informació	64. Sí, ha fet una roda de premsa des de Krasnodar, que és on té el camp base la selecció espanyola, i ha dit el que sembla lògic... (Manel Alias, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	13	En alguns casos, refer la frase	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3. Substitueix preposicions simples (40 ocurrències)					
3.1 Substitueix a	17. Núvols més trencats des de Calafell, amb una temperatura de quinze graus, i l'última càmera, des d' Amposta, amb una temperatura de setze graus i aquí també els núvols són força trencats. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	18	A	Fundéu	Exclusiu del camp de la meteorologia i del registre 3
3.2 Substitueix de	5. Imatges, per acabar, que ens arriben des de Lausana, a Suïssa. (Francesc Mauri, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	17	De	Grijelmo (2014)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3.3 Substitueix amb i per	139. <i>In C</i> no és una peça que es dirigeixi però l'he interpretat diverses vegades capitanejant-la des de la marimba i així és com ho farem a Barcelona. (Entrevista amb Brad Lubman, "Cultura", <i>EP</i> , 11-6-18)	5	<i>Amb, per, per mitjà de</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
4. Representa una idea abstracta (8 ocurrències)					
4. Introdueix una idea abstracta per marcar manera	27. Jo crec que només des de l'interès més petit i partidista es pot pensar que amb tres regidors tot s'hi valgui per tenir l'alcaldia... (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	8	<i>Amb, tenint en compte, tenint present, per mitjà de, a partir de</i>	<i>La Vanguardia</i> (cast.), <i>El País</i> , Cadena SER, ABC, Grijelmo (2014), Lázaro Carreter (1998) i Núñez Ladevéze (1993)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>

taula 16: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *des de*

Pel que fa al context 1, podem afirmar que en tots els exemples *des de* és un recurs periodístic per presentar la informació d'una manera estereotipada, que fa perdre senzillesa, claredat i precisió. A més, en alguns casos comporta l'allargament innecessari de la frase, per tant, també atempta contra la concisió. Els enunciats de l'1.2 són encara més problemàtics perquè estan formats a partir de la veu passiva, que no és gens recomanada pels llibres d'estil (cf. el capítol 6). En els contextos 2.1 i 2.3 l'ús de *des de* constitueix també una fórmula estereotipada per als periodistes per presentar una informació d'una certa manera, que es forma a partir de la metàfora de la comunicació. Com hem vist a 5.3, en aquests casos l'ús dubtós és un recurs que permet brevetat al periodista i que comporta que el missatge sigui descodificable pel receptor. Tot i així, en algunes ocasions no hi ha cap verb de comunicació implícit, per la qual cosa la metàfora no s'hi entén. Aleshores, tenint en compte que les obres que hem vist a 9.1.2 no condemnen aquest context i que és un recurs pràctic per al periodista difícil de substituir per cap opció que sigui igual de breu (amb la qual es guanya concisió), es podrien admetre alguns dels enunciats d'aquest context (els que permeten la lectura de la metàfora de la comunicació). En canvi, els exemples de 2.2 no són admissibles perquè *des de* substitueix *a*, que és l'opció més senzilla (és a dir, es perd concisió). Aquest mateix fet també l'observem als contextos 3.1, 3.2 i 3.3, en què la preposició composta pren el lloc a una de simple, és a dir, es complica l'estructura oracional innecessàriament. El darrer, el 4, conté enunciats amb un ús estrany de *des de* que comporta una ambigüitat evitable si es busca en cada cas l'opció més precisa.

Respecte dels llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic que parlen sobre *des de*, podem afirmar que el context 4 és el més detectat amb diferència, per bé que és el que conté menys ocurrences en el nostre corpus. Quatre llibres d'estil de l'àmbit espanyol el registren i tres autors dels que hem tingut en compte també el condemnen. L'1.2 també és força present en els manuals d'estil: fins a tres recomanen d'evitar la fórmula estereotipada que comporta. La Fundéu és l'única que detecta el context 1.1, 2.2 i 3.1. De la resta (1.3, 1.4, 2.1, 2.3 i 3.3) no se'n parla en cap obra ni llibre d'estil. Tot i així, sí que podem afirmar que els quatre contextos delimitats són condemnats, a banda del fet que alguns autors, com Lázaro Carreter, són molt crítics amb l'ús de *des de* quan no marca clarament un punt de partida (cf. 9.1.2).

Sobre la variació funcional, observem que gairebé tots els contextos són presents en tots els camps i registres. És així en tots els de l'1 i en el 4. En canvi, els enunciats del 2.1 són tots de la varietat oral espontània interactiva (la 4), atès que és un recurs que fan servir els conductors per donar pas als corresponents que es troben fora dels estudis del mitjà. És remarcable el següent: les vint-i-tres ocurrences apareixen tan sols en aquest registre i no en el 2, l'escrit per ser dit, és a dir, el propi dels informatius, que també connecten amb persones de fora dels estudis (vegeu l'annex 2). Aquest fet indica que 2.1 és un recurs per als conductors dels magazins, radiofònics o televisius, i només del pla oral amb una elaboració mitjana (cf. 5.1.2). Els exemples del context 3.1 pertanyen exclusivament al camp de la meteorologia i al registre oral semiespontani informatiu (el 3). Val a dir que la substitució de *des de* per *a* no solament es dona en aquests casos, sinó que també l'advertim en alguns enunciats de l'1.1 i el 2.2.

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *des de* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** efectivament, el sentit que ha adquirit la preposició composta en totes les cent cinquanta-sis ocurrences és perifèric, atès que sorgeix metafòricament i en molts casos fins i tot no indica un punt de partida.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** a banda de les preposicions simples que substitueix, *des de* arracona altres expressions que serien més precises a la frase, com *a partir de*, *tenint en compte*, *per mitjà de*, *per part de*... A més, també complica l'estructura

oracional, perquè desplaça l'agent a la posició d'adjunt (en casos en què podria ser el subjecte) o comporta l'ús de la veu passiva.

3. **El fan servir emissors diferents:** entre els emissors dels quals sabem el nom i els anònims, gairebé són vuitanta els que utilitzen aquest ús dubtós. A més, hi ha alguns periodistes que l'utilitzen considerablement. De fet, és el cas amb més ocurrences del nostre corpus (cf. 9.1.4).
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** no hi ha cap enunciat que pertanyi al registre 6, el col·loquial mediatitzat.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** Els quatre detectats ja són prou diversos entre si, tot i que els onze que hem delimitat en total també es distingeixen força, tret del 2.1 i el 2.3, i l'1.1 i l'1.2, que mantenen una relació força estreta (cf. 9.1.5).
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem detectat al context 1.1, sobretot en els exemples que contenen un experimentador –destaquen especialment 56 i 103 (cf. 9.1.5)–; alguns exemples del context 2.1 també hem advertit que són molt estranys perquè comporten una ambigüitat evitable i són molt poc naturals. També ho hem assenyalat per a l'enunciat 1 del context 2.2, a banda dels exemples del 3.1, el 3.2 i el 3.3 en general (cf. 9.1.5).
7. **Prové d'una interferència:** no podem afirmar que sigui una interferència directa, perquè cap llibre d'estil no ho indica així. De fet, cap obra de l'àmbit català no detecta aquest ús (cf. 9.1.2); tot i així, el fet que es detecti en l'àmbit espanyol pot indicar que ho és indirectament, és a dir, la llengua dominant exerceix de model, a banda que en algunes ocasions significa una amenaça per al català, perquè modifica expressions idiomàtiques (cf. en. 76 de 9.1.5).
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** sis llibres d'estil i tres obres especialitzades en llenguatge periodístic recullen aquest ús dubtós.

Aleshores, com que *des de* compleix totes les condicions, fins i tot les dues opcionals, es pot considerar un ús dubtós. A més, l'hem de classificar com a tòpic d'expressió, atès que comporta una modificació de l'estructura gramatical habitual, sobretot a causa de les fórmules estereotipades del context 1 i la substitució de preposicions simples del 3. Com és propi dels elements d'aquesta categoria (cf. 7.2.2), tan aviat complica sintàcticament l'oració (en l'1.1 i l'1.2), com l'allarga innecessàriament (en l'1.4, el 2.2, el 3.1, el 3.2 i el 3.3). Ara, en uns altres (el 2.1 i el 2.3), justament observem que s'escurça la frase, a més que és un recurs molt pràctic per expressar una informació concreta per al periodista. En la resta (l'1.3 i el 4), veiem que senzillament hi ha una substitució d'un element per un altre, però no podem considerar que s'allargui o es compliqui l'oració.

9.2 DAVANT

En aquest apartat analitzem l'ús dubtós de *davant*, un mot que tradicionalment s'ha considerat una preposició tònica i alhora un adverbi. Tanmateix, com veurem, hi ha molts autors que darrerament l'han considerat una preposició intransitiva. Sigui com vulgui, aquest tòpic d'expressió té relació tan sols amb la funció prepositiva del mot. També cal destacar que aquest és un cas que sorgeix a partir de la interferència amb el castellà, per influència d'*ante*, atès que aquesta llengua aplica una distinció entre aquest darrer mot i *delante*, a diferència del català, que només disposa de *davant*. Aquest fet causa que *ante* es tradueixi sistemàticament per *davant*, de manera que s'eliminen unes altres possibilitats més precises que ofereix el català. Com que es modifica l'estructura gramatical habitual, considerem que és un tòpic d'expressió.

9.2.1 Normativa

Vegem part de l'entrada del DIEC 2 del mot en qüestió:

1 *prep.* [LC] En combinació amb *de*, sol o amb un possessiu, expressa relacions que denoten:

- a) Posició al cantó de la cara o en aquell cantó devers el qual hom avança. *Era davant meu. Anava davant nostre. La casa és davant mateix de l'església.*
- b) Situació en presència d'algú. *Tots van comparèixer davant el jutge.*
- c) Posició enfront d'algú, per deturar-lo, impedir-li de fer quelcom. *Es va palplantar davant seu perquè no passés.*
- d) Anterioritat immediata en el temps. *Va arribar davant meu.* | **anar al davant de** Anar al cap de, al començament de, ocupar els primers llocs de. *Anava al davant de la manifestació.*

Tal com hem advertit, tan sols ens fixem en l'accepció de *davant* amb la funció de preposició. Les accepcions 2 i 3 fan referència a l'ús de *davant* com a adverbi, i la 4 i la 5, a l'ús com a substantiu²³⁶. A partir d'aquesta informació podem deduir que el sentit nuclear del terme està relacionat amb una posició en l'espai físic. També observem que aquest diccionari no considera que cap dels usos que hem seleccionat sigui figurat. Si ens fixem en l'accepció 1b, que implica 'situació en presència d'algú', veiem, gràcies a l'exemple ("comparèixer davant el jutge"), que aquest ús sorgeix a partir d'una situació física entre una persona i una altra, tal com la mateixa definició indica. Continuarem parlant d'aquest sentit a propòsit del context 1.1 que hem detectat al nostre corpus (vegeu 9.2.5). A la cinquena accepció del DNV també apareix un cas semblant: "Comparèixer davant del tribunal". També és remarcable la primera, pel següent exemple: "Davant dels teus arguments, no tinc res més a dir", que és equivalent al context 3.3 (cf. 9.2.5).

Vegem què diu del mot *davant* la GIEC. En primer lloc, cal destacar que considera que *davant* és una preposició intransitiva, de manera que rebutja la distinció tradicional entre l'accepció de preposició i la d'adverbi. A més, fa el següent aclariment: "A diferència de les preposicions més prototípiques, les intransitives poden no explicitar el seu complement quan aquest es pot recuperar a partir del context" (2016: 133). També assenjala que *davant* és una preposició tònica de relació espacial, que denota una dimensió espacial d'horitzontalitat i que té un valor estàtic; l'equivalent d'aquestes característiques amb la funció d'adverbi és *endavant* (2016: 758). Els trets semàntics de *davant* s'expliquen al costat de la preposició *darrere*: "*Davant* i *darrere* indiquen, respectivament, anteposició o posposició respecte d'un

²³⁶ Vegeu la definició sencera al DIEC 2. Noteu com el diccionari normatiu aplica la distinció tradicional de *davant* entre preposició i adverbi (cf. 9.2.3).

punt de referència expressat pel complement de la preposició”. Es detecten tres sentits principals de la preposició. El primer és l’espacial pròpiament, amb el següent exemple: “Ja érem davant (de)²³⁷ l’església”. El segon és el valor temporal: “M’ho diu un dia darrere l’altre”; “va arribar davant meu”, amb el significat ‘abans que jo’. El tercer sentit consta d’altres “valors figurats (*Qui hi ha davant/darrere aquest projecte?...*”, que significa ‘en suport o dirigint-lo’; també hi apareix el següent exemple: “*No us preocupeu: tenim tota l’assemblea (a/al) darrere*” amb el sentit de ‘a favor’ (2016: 762). Veiem que tan sols apareix un ús figurat del mot *davant* –que a més pot ser substituït per *darrere*– i no concreta quins altres es poden trobar. La GNV tracta el mot *davant* com a adverbi de lloc preposicional, i aporta la mateixa informació que la GIEC, sense cap exemple que faci pensar en un ús figurat (AVL, 2006: 223-226).

9.2.2 Llibres d’estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Destaquem en primer lloc que tan sols parlen de *davant* els manuals de mitjans catalans, fet que demostra que és una interferència del castellà: en aquesta llengua no existeix cap ús dubtós d’aquestes característiques perquè té un sistema diferent, com veurem. Un dels llibres d’estil que en parla és el del diari *El Periódico* (2002: 106), que jutja que *davant* és “equivalent del castellà *ante*” i que sovint “és reemplaçable per *contra* i de vegades per *amb*, i així s’obtenen expressions sinònimes”. Hi apareix el següent exemple: “El partit *contra / amb / davant / el Madrid* es presenta difícil”. També detecta que hi ha un altre sentit, que exemplifica així: “*Davant d’aquesta situació...*”, i proposa que no s’oblidin altres possibilitats: “*Veient, tenint en compte, en vista de, etcètera*”. Cal destacar dues qüestions: d’una banda, que no considera incorrectes cap dels dos usos que esmenta de *davant*, sinó que proposa “no oblidar” unes altres possibilitats –aquest fet indica que hi ha pogut haver un abús del mot, que substitueix unes altres possibilitats més precises; d’una altra banda, que el segon sentit que detecta no queda explicat del tot, sinó que s’intueix gràcies a l’exemple, i es pot veure una equivalència amb el que apareix al DNV (cf. 9.2.1).

Un altre llibre d’estil que en parla és el del diari digital *VilaWeb*: “Com és sabut, ‘davant’ pot ésser adverbi o preposició, però en aquesta última funció s’empra sovint d’una manera abusiva, com un equivalent mimètic de l’espanyol ‘ante’. Aquest abús s’ha d’eradicar en benefici de la preposició o expressió més idònia en cada cas” (2015: 75). Aquest manual, igual que l’anterior, relaciona l’ús dubtós de *davant* amb la preposició *ante* castellana, però en aquest cas és més clar i afirma rotundament que aquest fet es deu a una interferència. Els següents exemples serveixen per demostrar aquesta pèrdua de matisos:

- A la pressió europea, Suïssa hi ha reaccionat amb una negociació ofensiva (no pas ‘davant la pressió’).
- Contra** els governs que espïen els ciutadans, hi ha associacions que proven d’espïar els governs (no pas ‘davant els governs’).
- No és fàcil protegir-se **dels** components tòxics dels ordinadors vells (no pas ‘davant els components’).
- G. ha demanat suport militar, **atesa** la revifada de la violència (no pas ‘davant la revifada’).
- Indignació general **pel** retard del TGV (no pas ‘davant el retard’).
- Han anul·lat el contracte **arran de** les crítiques que l’estudi en fa (no pas ‘davant les crítiques’). (2015: 75)²³⁸

Aquests sis exemples posen de manifest el fenomen que observa aquest manual: per influència del mot *ante* castellà s’eliminen possibilitats més genuïnes del català, que no disposa de la distinció entre

²³⁷ Per a l’alternança de la preposició *de* amb el mot *davant* vegeu IEC (2016: 759).

²³⁸ La negreta és nostra.

delante i *ante*. Així, veiem que *davant* pot substituir preposicions tant simples (*a*, *de* o *per*) com tòniques (*contra*), a banda de la locució prepositiva *arran de*, de manera que es perd precisió i genuïtat.

Per acabar, el llibre d'estil de *La Vanguardia* en català assenyala que *davant* és una preposició "incorrecta amb el sentit de causa o conseqüència. Es poden fer servir altres expressions, com ara la preposició *per*, les locucions *en vista de*, *com a conseqüència* o *a causa de*", i posa el següent exemple: "El règim allibera 10 presos polítics *davant* la manifestació d'avui"; la versió que jutja correcta és: "El règim allibera 10 presos polítics *per / en vista de / com a conseqüència* de la manifestació d'avui" –cal destacar que els tres darrers exemples que exposa el llibre d'estil de *VilaWeb* també tenen un valor causal (vegeu *supra*). Aquest manual també adverteix que "l'ús com a sinònim de *contra* no és incorrecte, però se n'abusa", i posa el següent exemple: "El Figueres juga *contra* (no *davant*) el Nàstic" (2018: 176).

9.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

A continuació vegem què diu el GDLC de la preposició *davant*. No reproduïm les accepcions 1, 2, 4 i 5 perquè reflecteixen el mateix que l'entrada del DIEC 2, però sí que ens interessa la tercera perquè hi afegeix informació:

3 adv i prep 1 En presència. *Qui s'atreveix a alçar la veu davant seu?*
2 esp *Comparèixer davant el jutge.*
3 fig *Tots els homes són iguals davant Déu.*
4 fig *Mai no havia reculat davant cap perill.*

Veiem que l'exemple de l'accepció 3 d'aquesta obra lexicogràfica és exactament igual que el de 1b del DIEC 2 (cf. 9.2.1), amb una remarca ("especialment"). Per tant, deduïm que aquest ús, que no és figurat, es dona sobretot en un context determinat, que seria el de la justícia. Efectivament, aquest sentit permet usos figurats com els de 3.3 i 3.4, en què hi ha implicada la idea de 'presència'. El fet que aquest diccionari tracti aquesta accepció independentment ens porta a concloure que en realitat és un sentit perifèric (cf. 3.3.1), perquè es pren la idea de l'horitzontalitat en els termes de la mera presència, per tant, hi ha una construcció metafòrica darrere (cf. 3.3.2). En el cas de "la casa és *davant* de l'església", la preposició té el sentit nuclear perquè marca una posició física; en canvi, en "comparèixer *davant* el jutge" la preposició no marca una posició, sinó el fet que s'està en presència d'algú, mitjançant la imatge de la posició. Per tant, podríem considerar –malgrat que no és una qüestió senzilla (cf. 3.3.1)– que aquest sentit és perifèric, i la normativa i més obres l'han acabat recollint perquè l'ús l'ha consolidat. A més, cal remarcar que la preposició *davant* ha pogut adquirir el sentit 'en presència d'algú' per influència del mot *ante*, tenint en compte la definició que en fa el DRAE²³⁹:

1. prep. frente a (enfrente de).
2. prep. En presencia de.
3. prep. En comparación, respecto de.

El *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* recull a l'accepció 5 la mateixa frase, però amb una lleugera diferència: "*Vam comparèixer davant el tribunal*". Però l'exemple que més destaca és el següent: "*Davant d'aquests raonaments, haig de dir que sí*" (López del Castillo, 2000: 318). Observem que, segons la nostra anàlisi, pertany al context 3.3 (cf. 9.2.5).

²³⁹ Vegeu l'entrada sencera a: <https://dle.rae.es/ante?m=form> [consulta : 26-1-20].

9.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciats:

Quantitat d'enunciats	72	
Quantitat d'ocurrències	74	
Coincidència d'usos dubtosos	13 enunciats (18%)	
Emissors que el diuen	44 persones i 8 d'anònimes (en total 52)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Helena Garcia Melero (TV3): 5 Joaquim Coll (EP): 3	Jordi Baró (CR): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 31 (TV3: 29; TVE: 2) Ràdio: 17 (CR: 12; RAC1: 5) Prensa: 24 (EP: 13; Ara: 6; ND: 5)	
Registres	1: 27 3: 9 5: 3	2: 19 4: 14 6: 0
Camps	Política: 36 Internacional: 10 Economia: 1	Societat: 16 Esport: 8 Cultura: 1

taula 17: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *davant* al corpus

En primer lloc, cal remarcar que tan sols en tretze dels setanta-dos enunciats l'ús dubtós de *davant* coincideix amb més elements d'aquestes característiques, una proporció força baixa (un 18%) si la comparem amb els altres casos (vegeu el capítol 12). Observem que hi ha un cert equilibri entre els diferents tipus de mitjans de comunicació, i tots els que hem tingut en compte el recullen. Tanmateix, destaca TV3, a què pertany una trentena d'enunciats del nostre corpus. Cinquanta-dos emissors (entre coneguts i anònims) fan servir aquest ús dubtós, i són només tres els que l'utilitzen tres o més vegades, sense que cap destaquí.

Pel que fa als registres, val a dir que més de dos terços dels enunciats (quaranta-sis) pertanyen als més planificats (l'1 i el 2). A l'oral semiespontani (el 3 i el 4) en detectem vint-i-tres i tan sols tres en l'espontani. Per aquesta raó, considerem que és més propi del pla escrit. Respecte del camp, observem que la meitat pertany al de política, i destaquen els de societat, internacional i esport. En canvi, el d'economia i cultura són molt poc presents. Els altres tres (quotidià, meteorologia i trànsit) no han aparegut.

9.2.5 Anàlisi dels contextos

Abans d'entrar en l'anàlisi de l'ús dubtós de *davant*, cal especificar quins són els enunciats que han quedat recollits al corpus d'estudi. Tal com hem vist a 9.2.2, tots els advertiments que hem trobat dels llibres d'estil són a propòsit de l'accepció tradicional de *davant* amb la funció de preposició, per bé que la GIEC considera que és únicament una preposició intransitiva i que no desenvolupa la funció d'adverbi, sinó que quan apareix sense complement en realitat aquest s'hi elideix (cf. 9.2.1). Així, únicament hem recollit els

casos en què *davant* introdueix un complement que s'explicita a la frase. En segon lloc, cal advertir que hem tingut en compte tan sols els sentits perifèrics de la preposició, inclòs el de 'en presència d'algú', i hem omès els de valor espacial i temporal, del tipus "la casa és davant l'església" i "va arribar davant seu" (cf. 9.2.1). Vegem a continuació la taula amb els contextos que hem trobat en el nostre corpus:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Significa 'en presència d'algú' (30 ocurrences)		
1.1 És específic de l'àmbit judicial	37. Perquè això sigui possible cal que el jutge tingui una causa oberta, per això han presentat primer una demanda civil contra el magistrat [Pablo Llarena] davant la justícia belga. (Jordi Baró, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)	20
1.2 Apareix quan hi ha una certa autoritat implicada	43. Només ha sortit Rubiales, que ha explicat que ha pesat més la forma que el fet en si mateix i així ho explicat davant dels mitjans de comunicació. (Sergi Andreu, "Tot Costa", CR, 13-6-18)	10
2. Introdueix una causa o una conseqüència (20 ocurrences)		
2.1 Introdueix una causa	8. Davant d'això el Kremlin ha decidit prohibir l'entrada a centenars d'ells als estadis. (Marta Bosch, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	18
2.2 Introdueix una conseqüència	9. Rajoy ha estat rebut entre aplaudiments i en teoria sense cap nom escrit a cap llibreta blava, i davant la sorpresa de tots ha anunciat que plega. (Yolanda López, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)	2
3. Substitueix opcions més genuïnes (13 ocurrences)		
3.1 Substitueix a o de	21. ... i presentar Espanya doncs amb un altre rostre davant del món, i sobretot presentar Espanya com un estat democràtic revestida d'un seguit de valors humanístics, etcètera. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	6
3.2 Substitueix contra o amb	6. El Manresa juga aquest vespre el cinquè i definitiu partit del play off d'ascens a la Lliga ACB davant el Melilla. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	4
3.3 Substitueix veient o tenint en compte	31. Davant d'aquesta realitat... davant de la història que ens expliquen... primer s'ha d'ajudar els ciutadans espanyols i després a [sic] la resta; això... eh, així opina una ciutadana a la que [sic] la malaltia l'ha deixat en una gran situació de vulnerabilitat. (Carlos Fuentes, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	3
4. Significa 'davant per davant' (11 ocurrences)		
4.1 Conté el sentit 'per fer front'	70. Cal una veritable política comuna de tots els estats de la UE davant d'un fenomen que no s'aturarà, mentre no canviïn les condicions de vida dels països d'origen dels fugitius. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Opinió", ND, 13-6-18)	8
4.2 Constitueix la fórmula estereotipada "estar + davant (de) + X"	16. O tornem a estar davant d'un o tot o res? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	3

taula 18: contextos detectats de l'ús dubtós de *davant*

Comencem per analitzar el context 1, del qual hem recollit trenta ocurrences (de setanta-dues), per la qual cosa veiem que té una freqüència força alta d'aparició en comparació amb la resta. Aquest és el

sentit que hem detectat a partir de l'accepció 1b del DIEC 2, la 5 del DNV i la 3 del GDLC ('en presència d'algú'), que ja hem advertit que es podia considerar perifèric (cf. 9.2.1 i 9.2.3). Justament el fet que no sigui nuclear i que, d'acord amb el GDLC, permeti significats figurats és el que ha pogut causar l'abús que detectem. Els periodistes fan servir aquest mot per efecte del *foregrounding*, un ús innovador que s'estén a partir d'una possibilitat estilística que ofereix la llengua: la preposició *davant* marca una posició horitzontal en casos en què amb una mera localització n'hi ha prou (l'opció més clara i senzilla), resolta amb la preposició simple *a*. Hem distingit dos contextos diferents per a aquest sentit perquè hem detectat que en l'àmbit judicial és on més apareix aquest ús, que és l'1.1. En canvi, l'1.2 engloba altres situacions en què també hi ha implicada una certa autoritat. Vegem, doncs, un primer exemple de l'1.1:

18. El que llavors era màxim representant del partit, Francisco Camps, no ha estat processat perquè aquests fets [sic], i només va comparèixer **davant** el tribunal com a testimoni. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

Certament, aquest enunciat és igual que els exemples del sentit 'en presència d'algú' dels tres diccionaris que acabem d'esmentar. En primer lloc, perquè *davant* introdueix el sintagma "el tribunal", que té relació amb l'àmbit judicial. En segon lloc, perquè el sintagma preposicional depèn de *comparèixer*. Ginebra i Montserrat (2009: 105) indiquen amb un exemple que aquest verb pot regir *davant*: "comparèixer davant meu". Per tant, podem concloure que l'ús d'aquesta preposició a 18 és legítim i, en efecte, no hi ha cap element que faci la funció més adequadament. Vegem un altre exemple en què l'ús de *davant* no sembla que ocasioni problemes:

5. Àngel Sánchez ha estat el primer dels tres càrrecs vinculats a aquesta societat municipal a declarar avui **davant** el jutge De la Mata. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

En aquest exemple, igual que a 38 (vegeu l'annex 2), hi ha implicat el verb *declarar*, que, segons Ginebra i Montserrat (2009: 142), regeix *a* en l'accepció 'fer saber formalment', i no hi apareix cap exemple amb *davant*. Tanmateix, d'acord amb la definició del DIEC 2 d'aquest verb, es pot entendre que és possible l'ús d'aquesta preposició perquè la quarta accepció té el sentit de "manifestar davant el jutge", tot i que els exemples no reflecteixen aquest paradigma, però s'hi pot sobreentendre. També trobem a l'enunciat 57 (vegeu l'annex 2) el verb *recórrer*, en què l'ús de *davant* és lícit segons Ginebra i Montserrat (2009: 404). Vegem-ne encara un altre exemple:

14. En identificar-les, els agents comproven que una d'elles té una ordre de cerca i captura: no es va presentar **davant** del jutge per un robatori comès fa un any d'una cartera amb més de cinc-cents euros. (veu en *off*, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat, igual que a 2 i 32 (vegeu l'annex 2), hi apareix el verb *presentar*, que segons Ginebra i Montserrat (2009: 382) podria regir la preposició *a* amb el sentit de 'mostrar o anunciar perquè sigui conegut'. A 14 es pot entendre aquesta accepció del verb, per tant, la preposició *a* seria viable. No obstant això, els mateixos autors accepten que el verb *presentar* pot equivaldre a *comparèixer*, que també és el cas d'aquest enunciat, per la qual cosa l'ús de *davant* també es pot admetre (l'exemple que apareix en aquesta obra és "presentar-se davant meu"). Tanmateix, en cas que no hi hagi un ésser animat implicat en l'acció de *presentar*, l'ús de *davant* és més dubtós:

24. Queda per saber si els seus advocats presentaran un recurs d'empara **davant** del Tribunal Constitucional, fet que podria evitar l'entrada a la presó, però ningú té fe en que [sic] això pugui passar. (Helena Garcia Melero, "Tot es Mou", TV3, 13-6-18)

A 24, igual que a 25 i 37 (vegeu l'annex 2), el que es presenta ja no és una persona, sinó un recurs d'empara, per la qual cosa és impossible la interpretació de *comparèixer*. Així doncs, en aquests enunciats l'ús de *davant* és totalment injustificat perquè substitueix l'opció més clara i senzilla, la preposició *a*. Sembla que el periodista a 24 ha optat per *davant* perquè aquesta preposició també regeix un element de l'àmbit judicial (el Tribunal Constitucional, igual que a 25; a 37 és la justícia belga). Així, creu erròniament que quan hi ha mots com ara *jutge*, *justícia* o *tribunal* l'ús de *davant* és apropiat, per analogia amb l'exemple que ofereix la normativa, sense tenir en compte quin verb regeix el sintagma introduït per *davant*. Aleshores, el fet que exemples com 24 resultin estranys en la norma objectiva (cf. 2.3.1) és el que comporta que els periodistes es decantin per aquesta opció estilística innovadora, perquè, a més, l'ús de *davant* afegeix a la frase una connotació formal –per la retòrica objectiva (cf. 3.1.2). Al següent exemple es veu com és impossible la interpretació de 'comparèixer' en casos com aquest:

62. Cal dir que [sic] en previsió que això pogués passar, el Parlament va aprovar el juny de l'any passat una llei per blindar la cobertura sanitària a tots els immigrants, que, com era d'esperar, va ser portada immediatament per l'executiu de Mariano Rajoy **davant** del Constitucional perquè quedés suspesa. (Redacció, "Editorial", *Ara*, 4-6-18)

En aquest cas el sintagma preposicional depèn de *portar*, que exerceix de sinònim de *presentar*. Justament aquest fet demostra que en aquest context l'única interpretació possible és la de 'mostrar', i no la de 'comparèixer'. Per al redactor, però, sembla que el que compta és que hi ha implicat el Tribunal Constitucional, per la qual cosa opta per *davant*, en comptes d'aquesta opció: "...va ser portada immediatament per l'executiu al Constitucional...". Fins i tot trobem exemples com el següent, que és del mateix emissor (anònim) que 62, en què la posició d'horitzontalitat estativa és impossible de copsar:

63. I el nou govern socialista té l'oportunitat de retirar el recurs **davant** el Constitucional contra aquesta llei i contra moltes altres, com la de la pobresa energètica, i deixar d'obstaculitzar mesures com la de l'impost als dipòsits bancaris, que Cristóbal Montoro va neutralitzar creant una taxa a nivell estatal a tipus 0. (Redacció, "Editorial", *Ara*, 4-6-18)

A 63 trobem el verb *retirar*, que implica un moviment justament invers del que indica *davant* (cf. 9.2.1). Per tant, aquest fet demostra que s'ha acabat abusant d'aquesta preposició en el context judicial fins al punt que ha acabat donant lloc a exemples estridents com els tres darrers que hem vist, en què l'ús dubtós que examinem causa una estructura oracional estranya en la parla habitual (cf. 7.1). Així, una opció més adequada hauria estat: "...té l'oportunitat de retirar el recurs presentat al Constitucional contra aquesta llei...". A banda, en aquest enunciat trobem també l'operador *a nivell* (vegeu l'annex 1), que seria eliminable ("...una taxa estatal..."). Vegem-ne un altre exemple:

11. La parella va denunciar la discriminació **davant** la justícia romana i... (Esther Miró, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest cas també queda demostrat l'abús perquè el sintagma preposicional depèn del verb *denunciar* (vegeu, també, l'annex 1), que segons Ginebra i Montserrat (2009: 148) regeix *a* en l'accepció en qüestió, que és "fer conèixer perquè s'actui en contra". L'ús de *davant* a 11 és, doncs, injustificat, però ve determinat per la fórmula estereotipada "davant el jutge / la justícia...", que s'ha escampat en el llenguatge periodístic (cf. 5.3). En el següent exemple veiem fins i tot que hi apareix innecessàriament:

34. Puigdemont, Comín, Puig, Serret i Ponsatí han obert avui una nova via d'acció **davant** la justícia amb l'objectiu últim d'apartar el magistrat [Pablo Llarena]. (Jordi Baró, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

El sintagma preposicional introduït per *davant* en aquest enunciat és sobrer perquè el verb principal de l'oració (*obrir*) no el demana, i es podria substituir per l'adjectiu *judicial* ("...una nova via d'acció judicial..."). L'ús que detectem en aquest context fins i tot ocupa l'espai d'un complement agent:

36. El jutge Larena ha estat citat el dia 4 de setembre **davant** d'un tribunal belga. (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquest enunciat, igual que 33 (vegeu l'annex 2), el verb principal és *citar*, amb veu passiva, per la qual cosa el sintagma nominal que regeix *davant* podria desenvolupar la funció de complement agent a l'oració, és a dir, "...ha estat citat per un tribunal belga". Per tant, la preposició intransitiva substitueix la simple *per*, tant a 33 com a 36. En aquest darrer exemple tornem a veure com l'ús dubtós ocupa l'espai de la preposició *a*:

22. Això ho veurem?, veurem a [sic] Larena **davant**..., donant explicacions **davant** de la justícia de Bèlgica? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 5-6-18)

Aquesta periodista, que en el nostre corpus és la que més vegades utilitza aquest tòpic d'expressió (cf. 9.2.4), fa una pausa després de pronunciar el mot *davant*. A continuació diu la forma verbal principal ("donar explicacions") i torna a repetir-lo, ja amb la tendència estereotipada que hem anat observant (cf. 5.3). A 22 *davant* suplanta *a*, que hauria de desenvolupar la funció d'introduir el complement indirecte, però per a aquesta conductora és més idoni l'ús dubtós, perquè creu que la frase guanya formalitat.

Passem a examinar el context 1.2, que inclou uns altres àmbits a banda del judicial, però la idea de 'en presència d'alguí' continua vigent, com en el següent exemple:

64 [a] La noia havia explicat a comissaria el seu relat dels fets, però a diferència del que passa en el cas dels adults –en què la declaració **davant** la policia té valor de denúncia–, [b] perquè el cas tirés endavant calia que els pares de la noia exercissin el dret d'acusació **davant** del jutjat, que és el que ahir van declinar fer. (Montse Riart, "Societat", Ara, 7-6-18)

A 64a hi ha implicat el verb *declarar*, tal com hem vist a propòsit de l'enunciat 5 (vegeu *supra*). Així, podem afirmar que tant *davant* com *a* són possibles, per bé que el sintagma preposicional no inclou un jutge sinó la policia –val a dir que els àmbits judicial i policial són molt propers respecte del tractament de les notícies als mitjans de comunicació. Però cal tenir en compte que a 64b *davant* pertany al context 1.1, i en aquest cas una solució molt més natural seria prescindir d'aquest tòpic d'expressió i utilitzar la preposició simple *a* ("...exercissin el dret d'acusació al jutjat..."). Així, es pot intuir que l'estereotip (cf. 5.3) que detectem als enunciats anteriors exerceix de model per a l'ús de *davant* del context 1.2. Observem que quan hi ha una autoritat implicada (encara que no sigui de l'àmbit judicial) també apareix *davant*, com es pot veure en el següent exemple:

12. Després Guirao prendrà possessió del seu càrrec **davant** el rei Felip VI al Palau de la Zarzuela i divendres ja podrà participar a la seva primera reunió del Consell de ministres. (Albert Calatrava, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)

En aquest exemple, igual que a 27 (vegeu l'annex 2), hi ha implicat el rei, que certament és una autoritat. A més, en els enunciats esmentats el sintagma preposicional en qüestió no és seleccionat directament pel verb, sinó que aporta la informació contextual de 'en presència del rei'. Així, l'ús de *davant* queda justificat i no se substitueix cap possibilitat més precisa –malgrat que cal destacar que apareix també a l'oració l'ús dubtós de *participar* (vegeu l'annex 1), que es podria substituir (perquè la frase guanyés precisió) per *assistir*. Ara, en el següent exemple no queda tan clar:

10. Per tant, coneix les dificultats d'un govern per quadrar els comptes públics, defensar-los **davant** de Brussel·les i no desviar-se del paràmetre que ella considera primordial, el de l'austeritat. (veu en off, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

A 10 el sintagma introduït per *davant* depèn de *defensar*, que no demana aquesta preposició, d'acord amb Ginebra i Montserrat (2009: 144). Ara, com hem vist, pot ser que l'ús de *davant* quedi justificat si introdueix un nom que expressa autoritat, i aquest és el cas de Brussel·les (que és una denominació correferent d'una institució, la Comissió Europea). Tot i així, la interpretació de 'en presència de Brussel·les' és forçada, atès que en realitat es tracta d'un locatiu (encara que sigui figuradament). Per tant, la preposició simple *a* hauria estat més adequada, tot i que l'opció estilística que inclou la preposició *davant* sembla que preval en el llenguatge periodístic –vegeu també l'annex 1 per a l'ús dubtós de *conèixer*. Fins i tot, ha acabat apareixent en casos en què hi ha una confusió possible:

45. Aquesta nova sentència del cas Gürtel no s'ha esmentat en el discurs que ha fet Mariano Rajoy **davant** de la junta directiva del PP. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)

L'ús indiscriminat a 45 de la preposició *davant*, que comporta que s'hagi d'interpretar "en presència de la junta directiva del PP", desemboca en un error de contingut. Tal com se sap, en el moment de l'emissió Rajoy era el president del PP, per la qual cosa se sobreentén que ell també forma part de la junta directiva. Però el fet que es faci servir aquest ús facilita la interpretació que Rajoy no en forma part, atès que fa un discurs 'en presència de la junta', que és una autoritat. Així, per evitar aquest fet s'hauria pogut fer servir una opció més senzilla: "...en el discurs que ha fet Mariano Rajoy a (o *durant*) la junta directiva del PP". Cal destacar que el sintagma que conté *davant* en qüestió en realitat aporta una informació locativa (en relació amb les sis *w*), igual que passa als enunciats 35 i 56 (vegeu l'annex 2). Però sembla que *davant* ha acabat adquirint, gràcies al fenomen que observem en aquesta recerca, diversos valors que el fan vàlid per a molts contextos (cf. 3.3.1). Fins i tot la de complement indirecte:

43. Només ha sortit Rubiales, que ha explicat que ha pesat més la forma que el fet en si mateix i així ho explicat **davant** dels mitjans de comunicació. (Sergi Andreu, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

Certament l'explicació ha estat 'en presència dels mitjans'²⁴⁰, però el verb principal de l'oració és *explicar*, per la qual cosa requereix un complement indirecte, que a 43 és introduït per *davant* en comptes de *a*, l'opció més habitual segons l'estructura verbal, d'acord amb Ginebra i Montserrat (2009: 263-264). Però l'opció estilística que observem en els contextos 1.2 i 1.1 sembla que ha acabat esdevenint la pròpia de l'argot periodístic.

Passem a examinar el context 2, en què hi ha implicada una causa (el 2.1) o una conseqüència (el 2.2). En el primer cas han aparegut moltes més ocurrences que en el segon, per la qual cosa podem concloure que el 2.1 es troba molt més estès. De fet, ja hem vist que ha estat detectat pel llibre d'estil de *La Vanguardia* en català i, indirectament (gràcies als exemples), pel de *VilaWeb* (cf. 9.2.2). Vegem un exemple en què aquesta preposició substitueix *per*, amb valor causal:

48. Ahir es va celebrar la primera junta de seguretat de Barcelona després de l'aixecament del 155 i es va posar sobre la taula la inquietud **davant** un augment de la delinqüència aquest 2018, i amb el que sembla que serà un estiu calent calent pel que fa a la delinqüència a la capital catalana. (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

²⁴⁰ A l'enunciat 17 (vegeu l'annex 2) trobem exactament el mateix sintagma preposicional, tot i que l'ús d'aquesta preposició que da legitimat perquè depèn de *comparèixer*.

En aquest cas el sintagma introduït per *davant* depèn del nom *inquietud*, que es forma a partir d'*inquietar*. Aquest verb expressa la causa amb *per*, tal com es pot veure gràcies a l'exemple de l'accepció 1.2 del GDLC: "No us inquieteu tant per ell". La situació que acabem de descriure és similar en els enunciats 49, en què *davant* depèn de *circumstància*, i 52, en què depèn de *por* (vegeu l'annex 2). A més, cal destacar que la descodificació del missatge és molt complicada per al receptor perquè al mateix enunciat coincideixen quatre usos dubtosos: a banda del tòpic d'expressió que analitzem, hi ha l'operador *pel que fa a*, la metàfora gastada *sobre la taula* i la impropietat *celebrar*, un exemple de cada categoria (els tres darrers els recollim a l'annex 1). Vegem-ne un altre exemple:

54. Col·laboració amb l'OTAN, però decidint cada vegada si Itàlia participa en les seves missions militars, fracàs de les polítiques migratòries de la UE **davant** les quals Itàlia exigirà un «repartiment responsable» dels sol·licitants d'asil i no-acceptació de diners europeus a canvi de mantenir els immigrants en territori italià. (Rossend Domènech, "Internacional", *EP*, 7-6-18)

A 54 la preposició *davant* introdueix una clàusula subordinada de relatiu que conté el verb *exigir*. El redactor vol dir que Itàlia exigirà un repartiment responsable a causa d'unes polítiques migratòries que han fracassat, per la qual cosa la preposició *per* és l'opció més adequada perquè té un valor causal, que *davant* no té ("...per les quals Itàlia...")²⁴¹. Tanmateix, el redactor s'estima més l'ús de *davant* perquè és una innovació en el llenguatge. Aquest caràcter inèdit de l'expressió és probable que atregui els periodistes, justament perquè els permet atenuar el valor causal que comporta l'opció habitual –aquest fet l'observarem amb més detall en el cas de l'ús dubtós de *després de* (vegeu 9.3). A més, cal destacar que *davant* apareix a la frase acompanyat de l'ús dubtós de *participar*, que recollim a l'annex 1. Vegeu el següent exemple:

55. Fa dos anys, **davant** de l'avenç d'aquesta milícia en la lluita contra l'Estat Islàmic, Ankara els [sic] va arrabassar la regió de Jarabulus. (Adrià Rocha, "Internacional", *EP*, 7-6-18)

En aquest exemple es veu com el sintagma preposicional introduït per *davant* conté la causa que porta Ankara a conquerir la regió de Jarabulus, que és l'acció de l'oració principal. Així, aquest aclariment s'hauria pogut fer mitjançant la locució *arran de*, que és una locució genuïna del català que es perd per efecte de la interferència del castellà, que prové del mot *ante*, tal com hem vist que explica el llibre d'estil de *VilaWeb* (cf. 9.2.2). Aquesta expressió també es podria fer servir a 39, a 8 i a 46 (vegeu l'annex 2). Vegem-ne un altre exemple:

67. **Davant** la negativa d'Itàlia i de Malta a permetre el desembarcament dels immigrants a bord de l'*Aquarius*, Brussel·les ahir no sabia cap a on mirar ni què dir. (Laia Forès, "Internacional", *Ara*, 12-6-18)

En aquesta frase, la causa que Brussel·les (vegeu *supra*) s'avergonyeixi és que Itàlia i Malta es neguen a permetre el desembarcament d'immigrants. Així, l'opció més senzilla hauria estat la que proposa el llibre d'estil de *La Vanguardia* en català (*en vista de*), que justament observa aquest context (cf. 9.2.2 i vegeu 9.2.6). També s'hauria pogut fer servir *veient*, que és una opció que proposa el manual d'*El Periódico*, per la qual cosa podem deduir que aquest mitjà també podria indicar l'existència del context 2.1 (recordem que l'explicació que dona de *davant* és prou oberta per permetre aquesta interpretació). També s'hauria pogut modificar la frase així: "Com que Itàlia i Malta es van negar a permetre...". Fins i tot es podria haver

²⁴¹ Destaquem que és possible que el redactor es decanti per l'opció estilística amb l'ús dubtós de *davant* perquè vacil·la en l'ús de *per i per a*, que ja ha estat observat que és una qüestió que suscita dificultats als parlants i que fins i tot la normativa en alguns casos no resol (vegeu Solà, 1997). Aleshores, es fa servir una interferència del castellà, fet que demostraria que els usos dubtosos poden significar una amenaça per a una llengua subordinada com el català (vegeu el capítol 12).

fet servir el participi *atesa*, tal com indica el llibre d'estil de *VilaWeb* (cf. 9.2.2), tot i que no és una opció gaire adequada al registre del llenguatge periodístic, per la formalitat que implica (cf. 5.1.2). Vegem encara les altres possibilitats que suplanta la preposició intransitiva:

68. Ara, però, [Josep Borrell] ha decidit tornar a la primera línia **davant** la situació excepcional de l'arribada a la Moncloa de Sánchez i en un govern que es preveu que convoqui eleccions abans del 2020. (Sara González, "Política", *ND*, 4-6-18)

L'arribada de Sánchez a la Moncloa és la causa de la decisió que pren Borrell de tornar a la primera línia del partit, tot i que la periodista sembla que s'estima més fer servir la forma no habitual perquè li permet una certa ambigüïtat, és a dir, no acaba d'adjudicar el valor causal al fet que Sánchez sigui president (cf. 3.3.1). Tot i així, el sentit de la frase porta a atorgar aquest valor al sintagma introduït per *davant*, que seria sens dubte més adequat amb l'expressió *en vista de* o fins i tot amb el participi *atesa*, tal com indica el llibre d'estil de *VilaWeb* (cf. 9.2.2.). En el següent enunciat aquesta darrera opció també seria més adequada:

69. Tot i això, mentre la cerca continuava, familiars i veïns van sospitar de l'actitud que havia tingut l'home i els oncles van tornar a picar la seva porta; aleshores, aquest veí, ja vestit, va començar a manifestar-se "molt incongruentment" **davant** la insistència dels familiars. (Redacció, "Societat", *ND*, 5-6-18)

Certament, l'ús de *davant* en aquest enunciat fa que sigui complex entendre el missatge que el periodista vol donar, que és que el veí va començar a actuar d'una manera estranya a causa de la insistència dels familiars. Així, en aquest cas una opció més precisa seria la locució *arran de*, tot i que també s'hi podria entendre *veient*. I és que justament el valor causal es pot expressar de moltes maneres en català (vegeu 9.3.5), per la qual cosa aquest ús innovador de *davant* és totalment injustificat. Cal no oblidar que alguns llibres d'estil consideren que aquest ús dubtós és una interferència de la llengua dominant, el castellà, de manera que s'eliminen opcions més genuïnes i precises.

Vegem ara el context 2.2, que tan sols conté dos enunciats. A 9.2.2 hem exposat que el llibre d'estil de *La Vanguardia* en català adverteix que *davant* ha pogut adquirir el valor de causa o conseqüència. Fins ara hem analitzat enunciats en què la preposició conté el primer. Passem a veure l'altra possibilitat, que es pot copsar a partir d'aquest exemple:

7. Ha sortit [Antoine Griezmann] i ha dit això, que no toca, **davant** l'estupefacció de tothom. (Marta Bosch, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

Clarament a 7 les paraules de Griezmann desencadenen l'estupefacció de tothom. Així, el sintagma preposicional en qüestió, que exerceix de modificador oracional, exposa una conseqüència del que es diu a l'oració principal. Podríem pensar que aquest ús ve determinat pel sentit perifèric que ha adquirit la preposició en el context anterior, i que la locutora confon causa i conseqüència. En tot cas, aquest fet demostra que l'ús indiscriminat de *davant* ha acabat donant lloc a exemples particulars perquè són molt estranys a la llengua habitual, atès que a 7 és molt difícil de substituir la preposició per una opció que pugui fer adequadament la funció sense haver de modificar l'estructura oracional: s'hauria de recórrer a una clàusula coordinada de l'estil "i tothom es va quedar estupefacte". Vegem-ne un exemple semblant:

9. Rajoy ha estat rebut entre aplaudiments i en teoria sense cap nom escrit a cap llibreta blava, i **davant** la sorpresa de tots ha anunciat que plega. (Yolanda López, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest cas, és l’anunci de Rajoy el que ha desencadenat una reacció concreta. Tanmateix, la interpretació que permet 9 és la contrària, és a dir, la sorpresa de tots ha causat que Rajoy plegui, d’acord amb els exemples que hem vist a 2.1, que es donen gràcies a un sentit figurat de la preposició. A 9, perquè s’entengués el sentit que hem especificat caldria modificar la frase: “...i tothom s’ha quedat sorprès quan ha anunciat que plega”. Aleshores, aquests dos exemples que hem vist —els únics del context 2.2— s’han de considerar inadequats perquè hi ha una ambigüitat poc recomanable per a la claredat del missatge causada per aquest tòpic d’expressió, que adquireix diversos sentits perifèrics a partir de l’ús en el llenguatge periodístic (cf. 3.3.1). Ara, cal assenyalar que aquesta preposició no substitueix cap opció més adequada, sinó que cal refer la frase perquè quedi clara la conseqüència.

Passem a examinar el context 3, que inclou exemples en què *davant* substitueix sistemàticament unes opcions concretes. Comencem pel 3.1, en què el tòpic d’expressió pren el lloc a la preposició *a* en la majoria de casos, tot i que en un veurem que substitueix també *de*. Per aquesta raó, hem agrupat aquests exemples en el context 3.1, encara que hi hagi implicades dues preposicions diferents (cf. 5.2.2). Vegem-ne un primer exemple:

15. “Correspondrà a Sánchez resistir **davant** d’una dreta espanyola que a l’oposició serà molt dura.”
[paràfrasi textual de Pere Aragonès] (càiron, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat la preposició depèn del verb *resistir*, que, d’acord amb Ginebra i Montserrat (2009: 421), en l’accepció ‘oposar una força’ regeix *a*. Veiem, doncs, com l’ús dubtós que analitzem pren el lloc a les preposicions simples catalanes, que tenen un sentit més adequat en casos com el de 15. Aquest fet implica, com en els contextos anteriors, una modificació d’una estructura verbal habitual, raó per la qual considerem *davant* un tòpic d’expressió (cf. 7.2.2). Vegem-ne un altre exemple:

44. Però contra tots els pronòstics va tornar a guanyar les primàries socialistes del maig del 2017 **davant** la poderosa Susana Díaz, la virreina d’Andalusia. (Jordi Basté, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)

En aquest cas el verb implicat és *guanyar*, que també hauria de regir *a* (una opció més senzilla), segons l’accepció 4 de Ginebra i Montserrat (2009: 288): “guanyar una cosa a algú”. Per tant, veiem que fins i tot aquest ús dubtós pot modificar l’estructura argumental del predicat, perquè a 44 el sintagma introduït per *davant* fa la funció de complement indirecte. En el següent exemple *davant* depèn d’un adjectiu:

51. A Espanya, contra el que tantes vegades s’afirma, la justícia no només és independent **davant** les pressions partidistes i mediàtiques, sinó que la corrupció s’acaba pagant políticament. (Joaquim Coll, “Tema del dia”, *EP*, 4-6-18)

A 51 el sintagma introduït per *davant* depèn de l’adjectiu *independent*, que d’acord amb l’accepció 1.1 del DIEC 2 regeix *de*, cosa que indica que aquest tòpic d’expressió —que prové directament del castellà (cf. 9.2.2)— pot causar una modificació de l’estructura genuïna del català. Per tant, és una opció que no pertany a la parla habitual, és a dir, a la norma objectiva (cf. 2.3.1). El següent exemple també és molt estrany de resultes de l’ús de *davant*:

65. A l’escena amb les fúries, Jaroussky va deixar anar tots els efluis d’un cant seductor i un timbre hipnòtic, multiplicats en la meravellada contemplació de *Che puro ciel*, fins a arribar a un *Che farò senza Euridice?* **davant** del qual l’única sortida era la rendició. (Xavier Cester, “Cultura”, *Ara*, 7-6-18)

Tal com hem observat a 54 (vegeu *supra*), la preposició introdueix una clàusula subordinada de relatiu, que depèn del mot *sortida*. Per tant, l’estructura subjacent de 65 és “la sortida davant *Che farò senza Euridice* era la rendició”, que sens dubte és embolicada i confusa. D’entrada, la imatge que es dona a partir

de l'ús figurat de *davant* queda bloquejada perquè el moviment de dins a fora implicat en el mot *sortida* no es correspon amb el moviment descrit per *davant*, que és d'horitzontalitat estativa (cf. 9.2.1). Per aquesta raó, caldria refer la frase perquè guanyés claredat.

El context 3.2 és el que observen tots els llibres d'estil que hem vist, per bé que no tots el tracten de la mateixa manera (cf. 9.2.2). En aquests enunciats la preposició *davant* substitueix *contra* o *amb*, com en el següent exemple:

40. El Manresa es juga l'ascens a l'ACB al Nou Congost en el cinquè i definitiu partit de la final **davant** el Melilla. (Ricard Isidro, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

Tots quatre enunciats que hem detectat d'aquest context –3, 6, 30 i 40 (vegeu l'annex 2)– pertanyen a l'àmbit de l'esport. A 40 veiem com el sintagma preposicional en qüestió depèn del nom *partit*, que habitualment va acompanyat de *contra* o, fins i tot, d'*amb*, tal com adverteixen els llibres d'estil (cf. 9.2.2). A 3 depèn del mot *triomf*, a 6, del verb *jugar*, i a 30, d'*eliminària*, que equival a *partit* com a 40. Veiem com en aquests casos alguns periodistes s'estimen més l'opció innovadora amb *davant* que els mots més precisos i adequats: *contra* i *amb*.

Al context 3.3 *davant* substitueix expressions com *veient* o *tenint en compte*, tal com hem vist que indica el llibre d'estil del diari *El Periódico* (cf. 9.2.2). Vegem-ne un exemple:

50. Si es manté, continuarà sent aforat, una circumstància clau **davant** l'horitzó judicial del PP. (Pilar Santos, "Tema del dia", EP, 4-6-18)

En aquest enunciat es veu com el sintagma preposicional introduït per *davant* indica un fet que condiona l'acció principal de l'oració, tot i que no n'és la causa. Més aviat la informació que aporta el sintagma en qüestió és contextual, de manera que l'expressió *tenint en compte*²⁴² o la forma *veient*, que hem vist que els llibres d'estil recomanen per substituir *davant*, encaixarien a 50.

Per acabar, vegem el context 4, en què l'ús dubtós que analitzem ha adquirit el valor semàntic de 'fer front a', o 'enfrontar', per la qual cosa podem afirmar que té relació amb l'accepció 1 del mot castellà *ante* ('frente a') que apareix al DRAE (cf. 9.2.3). De la mateixa manera que hem determinat que els significats de *davant* i *ante* no són iguals entre el català i el castellà (que també disposa de *delante*), tampoc no són equivalents *frente a* i *enfrent de*, d'acord amb Jané: "En català hem creat, és cert, la locució *enfrent de* [sic] però té més aviat un sentit d'oposició. Per això, doncs, convindria no emmirallar-se gaire en aquesta solució del castellà i, sense vacil·lar, traduir una frase com «Viven frente a casa» per *Viven davant de casa*" (1977a)²⁴³. Aquesta diferència entre el sistema castellà i el del català ha pogut condicionar aquest ús dubtós de *davant*, que ja hem vist que els llibres d'estil adverteixen que podria ser una interferència (cf. 9.2.2). Els exemples del context 4.1 contenen la idea 'fer front a', mentre que els de 4.2 són una fórmula estereotipada (cf. 5.3) que ha sorgit a partir d'aquest ús. Passem a analitzar el primer context. Vegem un primer enunciat:

41. Generalment, la policia és bona, i mos ajude **davant** de situacions com aquestes, generalment. (Carles Porta, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

²⁴² Vegeu la definició del mot *compte* del DIEC 2. A la setena accepció trobem l'expressió *prendre en compte alguna cosa* o *tenir en compte alguna cosa*, que es defineix així: "Tenir-la present en el moment d'actuar, de prendre una decisió. *Aquest detall, l'heu de tenir en compte. Això, heu de prendre-ho en compte*".

²⁴³ Jané també exposa el següent en un altre article: "En alguns casos, és cert, es pot traduir –o substituir– «enfrente» per *enfrent* [sic] que té, però, un ús més aviat restringit. En general, cal preferir *davant* o bé la locució *davant per davant*" (1977b).

Efectivament, si traduïm la frase al castellà, podríem fer servir o bé *ante* o bé *frente a*, mentre que, tal com defensem en aquest apartat, l'ús en català de *davant* és inadequat i *enfront de* tampoc no hi encaixaria²⁴⁴. Així, a 41 podríem substituir la preposició intransitiva per una forma verbal com *fer front a*, de manera que l'enunciat quedaria així: "...i mos ajude a fer front a situacions com aquestes"; o fins i tot per un verb com *resoldre* ("...a resoldre situacions com aquestes"). Aquestes opcions serien sens dubte molt més informatives i precises. Vegem-ne un altre exemple:

53. Rau en el fet d'haver fet possible el que volia gran part de la ciutadania: deixar enrere l'etapa de Rajoy i els seus nefastos ministres, no només per la corrupció, també per la seva desídia i ineptitud **davant** els problemes socials. (Joaquim Coll, "Tema del Dia", *EP*, 4-6-18)

En aquest enunciat, i a 70 (vegeu l'annex 2), *davant* té el sentit que hem observat, 'per fer front', però també es podria substituir per un verb com ara *combatre* ("per combatre els problemes socials"). Veiem, doncs, com aquest ús que detectem elimina possibilitats més expressives i clares, tal com observem al següent enunciat:

58. **Davant** d'una maternitat forçada, l'emancipació de la dona implicava defensar, segons l'autora, les seves potencialitats sexuals, reproductores i maternals. (Esther Vivas, "Opinió", *EP*, 11-6-18)

El context de la notícia en què apareix 58, que versa sobre el feminisme i el concepte de la maternitat imposat pel patriarcat, és que les dones es troben atrapades per les obligacions de ser mare, per la qual cosa l'autora del text expressa que es troben forçades a ser-ho. És a dir, a 58 el que es vol dir és que, "per fer front a la maternitat forçada", cal que la dona s'emancipi. En aquest cas també s'hauria pogut escollir una opció més genuïna com la locució verbal *plantar cara*²⁴⁵, de manera que la frase quedaria "per plantar cara a una maternitat forçada". Vegem encara un altre exemple d'aquest context:

60. Tots els partits donen suport a la iniciativa, registrada pel PSOE abans que se sabés la polèmica decisió sobre l'agressió sexual als Sanfermines, **davant** la paràlisi a què el Govern del PP havia sotmès l'acord d'Estat aprovat al Congrés al setembre i ratificat per comunitats autònomes i ajuntaments al desembre. (Patricia Martín, "Societat", *EP*, 13-6-18)

Aquest exemple podria pertànyer també al context 3.3 (vegeu *supra*), segons com s'interpreti: o bé "tenint en compte la paràlisi", en què només seria informació contextual, o si s'interpreta "per fer front a la paràlisi". Així, a més d'eliminar possibilitats més expressives, en aquest cas l'ús de *davant* torna ambigua la frase, perquè segons quin punt de vista s'adopti la interpretació és molt diferent. Aquest factor, doncs, és el que podria fer que el periodista es decanti per l'ús dubtós, que ja ha estat observat que és un dels trets que caracteritza aquest fenomen (cf. 3.3.1 i 7.1). Vegem ara un exemple que demostra que aquest ús ha esdevingut un recurs útil:

4. La família **davant** un trastorn alimentari (càiron, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat, igual que a 42 (vegeu l'annex 2), l'ús de *davant* també conté el sentit de 'per fer front', però no seria substituïble per aquesta expressió, sinó que caldria fer-hi més ajustaments. Una opció possible seria "com pot fer front la família a un trastorn alimentari", tot i que, com es pot veure, la frase s'allarga considerablement i justament 4 apareix en un càiron, que ha de contenir com menys text millor.

²⁴⁴ Vegeu la definició del DIEC 2 del mot *enfront*, que a l'accepció 2.2 recull la locució prepositiva *enfront de*, amb el següent significat: "davant per davant, oposant-se a".

²⁴⁵ Jané considera que la "locució verbal *plantar cara* és, sens dubte, una locució molt genuïna i popular, cosa que, naturalment, la fa molt recomanable, especialment tenint en compte que n'hi ha molts que semblen ignorar-la i recorren, per expressar el seu significat, a d'altres formes foranes o espúries" (1980a).

A més, una de les característiques del llenguatge periodístic és la concisió, per la qual cosa aquesta substitució contradiria aquest principi. També cal destacar que el sentit de la frase, gràcies a l'ús metafòric de la preposició, es pot percebre fàcilment. Així, concloem que ha sorgit un nou ús de *davant* que sembla prou consolidat –tenint en compte, a més, alguns dels exemples que hem trobat a les obres lexicogràfiques, el DNV i el GDLC (cf. 9.2.1 i 9.2.3)–, per bé que, com hem anat veient en els enunciats anteriors, se n'ha abusat perquè s'eliminen possibilitats més expressives i clares. En el següent exemple, detectem un ús molt confús de *davant*:

59. Foment utilitza com a font les dades que maneja el BBVA Research i Funcas i estableix una previsió de creixement per a aquest any del 2,5% del producte interior brut (PIB), **davant** el 2,9% del conjunt d'Espanya, i del 2,3% del PIB el 2019, **davant** el 2,5% de la mitjana espanyola. (Max Jiménez Botías, "Economia", *EP*, 13-6-18)

En aquest enunciat l'ús de *davant* és injustificat perquè l'autor vol contrastar unes dades, el PIB de Catalunya i el del conjunt d'Espanya, per la qual cosa a 59 *enfront de* seria l'opció més precisa (vegeu *supra*). Tal com hem observat, *enfront de* i *davant* no són equivalents, com sí que passa en castellà entre *ante* i *frente*. Així, 59 és una demostració més que el fenomen que detectem en aquest apartat és causat per una interferència del castellà (cf. 3.2.3).

Tot seguit, examinem el darrer context, el 4.2, que consisteix en una fórmula estereotipada que s'ha format a partir de l'ús figurat de *davant*. Vegem-ne un exemple característic:

29. Perquè, Jaume, estariem **davant** de què, d'un cas d'incitació a l'odi?, per quin tipus de delictes podria ser condemnat aquest distribuïdor? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

La fórmula estereotipada és "*estar + davant + de + alguna cosa*", tal com es pot veure gràcies a l'exemple. En aquest cas, el tòpic d'expressió que analitzem conté el sentit de 'davant per davant', que és un matís contingut en el mot *enfront* (vegeu *supra*), motiu pel qual agrupem els contextos 4.1 i 4.2 (cf. 5.2.2). Una solució per evitar l'ús dubtós seria el verb *tractar*: "Perquè, Jaume, de què es tracta, d'un cas d'incitació a l'odi?...". El següent exemple té les mateixes característiques que el que acabem de veure, tot i que cal remarcar que el periodista no acaba de formular la frase perquè l'interrompen:

47. Per tant, aquí estem **davant** d'un documental, que, a més a més, d'una manera molt hàbil, que en aquest cas... (Albert Bassas, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

La repetició que hem detectat d'aquesta fórmula, que hem trobat en tres programes de dos mitjans diferents, és el motiu pel qual hem considerat que s'ha convertit en una fórmula estereotipada pròpia de l'argot periodístic (cf. 3.4.2 i 5.3). Es podria substituir fàcilment pel verb *tractar-se*, com en l'enunciat anterior, o es podria eliminar, si féssim servir el verb *ésser* ("per tant, és un documental que..."), que tornaria molt més senzilla la frase. Com que és un element que no aporta res a la frase, eliminar-lo és la millor solució, per guanyar concisió.

9.2.6 Conclusions

Per acabar l'anàlisi de l'ús dubtós de *davant*, a continuació resumim a la taula següent la informació que hem vist a l'apartat precedent:

Context	Exemple característic	Oc.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Significa 'en presència d'algú' (30 ocurrences)					
1.1 És específic de l'àmbit judicial	37. Perquè això sigui possible cal que el jutge tingui una causa oberta, per això han presentat primer una demanda civil contra el magistrat [Pablo Llarena] davant la justícia belga. (Jordi Baró, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)	20	<i>A i per</i>	Cap	Exclusiu dels camps de política i societat i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.2 Apareix quan hi ha una certa autoritat implicada	43. Només ha sortit Rubiales, que ha explicat que ha pesat més la forma que el fet en si mateix i així ho explicat davant dels mitjans de comunicació. (Sergi Andreu, "Tot Costa", CR, 13-6-18)	10	<i>A</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2. Introdueix una causa o una conseqüència (20 ocurrences)					
2.1 Introdueix una causa	8. Davant d'això el Kremlin ha decidit prohibir l'entrada a centenars d'ells als estadis. (Marta Bosch, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	18	<i>Per, arran de, en vista de, veient, atès, a causa de...</i>	<i>La Vanguardia</i> (cat.), <i>VilaWeb</i> i <i>El Periódico</i>	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2.2 Introdueix una conseqüència	9. Rajoy ha estat rebut entre aplaudiments i en teoria sense cap nom escrit a cap llibreta blava, i davant la sorpresa de tots ha anunciat que plega. (Yolanda López, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)	2	Refer la frase	<i>La Vanguardia</i> (cat.)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3. Substitueix opcions més genuïnes (13 ocurrences)					
3.1 Substitueix a o de	21. ... i presentar Espanya doncs amb un altre rostre davant del món, i sobretot presentar Espanya com un estat democràtic revestida d'un seguit de valors humanístics, etcètera. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	6	<i>A i de</i>	<i>VilaWeb</i>	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3.2 Substitueix contra o amb	6. El Manresa juga aquest vespre el cinquè i definitiu partit del play off d'ascens a la Lliga ACB davant el Melilla. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	4	<i>Contra i amb</i>	<i>La Vanguardia</i> (cat.), <i>VilaWeb</i> i <i>El Periódico</i>	Exclusiu del camp d'esport i del registre 2

3.3 Substitueix veient o tenint en compte	31. Davant d'aquesta realitat... davant de la història que ens expliquen... primer s'ha d'ajudar els ciutadans espanyols i després a [sic] la resta; això... eh, així opina una ciutadana a la que [sic] la malaltia l'ha deixat en una gran situació de vulnerabilitat. (Carlos Fuentes, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)	3	<i>Veient i tenint en compte</i>	<i>El Periódico</i>	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
4. Significa 'davant per davant' (11 ocurrències)					
4.1 Conté el sentit 'per fer front'	70. Cal una veritable política comuna de tots els estats de la UE davant d'un fenomen que no s'aturarà, mentre no canviïn les condicions de vida dels països d'origen dels fugitius. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Opinió", ND, 13-6-18)	8	<i>A/per fer front a, a/ per resoldre/combatre/afrentar, per plantar cara a, enfront de...</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
4.2 Constitueix la fórmula estereotipada "estar + davant (de) + X"	16. O tornem a estar davant d'un o tot o res? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	3	<i>Tractar-se de i ésser</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>

taula 19: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *davant*

Els únics contextos que han detectat els llibres d'estil són el 2 i el 3, és a dir, els de causa o conseqüència i els de la substitució indeguda de solucions més precises o senzilles. Després d'haver vist els exemples del nostre corpus, podem dir que especialment el 2.1 (que té més ocurrences amb diferència si el comparem amb el 2.2) conté enunciats molt problemàtics, que contradiuen els principis del llenguatge periodístic. A més, l'aparició de l'ús dubtós causa que s'eliminin possibilitats molt més riques i genuïnes de la llengua. En el context 2.2 és molt difícil de substituir (cal refer la frase per guanyar precisió), per la qual cosa deduïm que ha sorgit un sentit nou de *davant*, tot i que el fet que tan sols n'hàgim trobat dues ocurrences demostra que no s'ha consolidat tant com al 2.1. Respecte del context 3, veiem que utilitzar l'opció suplantada per *davant* en cada cas és més recomanable perquè es guanya genuïnitat i precisió.

En canvi, els contextos 1 i 4 no han estat detectats per cap manual d'estil. Respecte del primer, que és el que té més ocurrences en el nostre corpus, hem observat que uns quants exemples són acceptables (concretament tretze dels trenta). L'error –estratègic (cf. 3.2.1)– que hem detectat és que els periodistes enllacen la preposició *davant* amb mots de l'àmbit judicial com *jutge*, *justícia*, *tribunal*, etc., per sistema, sense fixar-se en l'estructura verbal, perquè el tòpic d'expressió *davant* ha acabat creant una fórmula estereotipada (cf. 5.3). Aquest fet comporta que sorgeixi el context 1.2, a partir del mateix paradigma, però quan hi ha implicada una figura que comporta autoritat. Pel que fa al context 4.1, l'ambigüitat que es guanya amb l'ús de *davant* pot ser un al·licient per als periodistes per fer-lo servir, per no haver de donar una informació concreta o no voler prendre partit emetent judicis de valor –vegeu especialment el comentari de l'enunciat 60 (cf. 9.2.5). Però amb aquesta pràctica s'eliminen unes solucions molt més precises i genuïnes del català. La fórmula del context 4.2 és totalment evitable i es pot substituir per opcions molt més senzilles: el verb *ésser* i *tractar*.

En relació amb la variació funcional, veiem que gairebé tots els contextos no presenten particularitats ni de camp ni de registre. Tan sols detectem que el context 1.1 és exclusiu del camp de política i societat, atès que sempre hi ha implicada una persona o entitat relacionada amb l'àmbit judicial. Podríem afegir-hi el d'internacional, perquè ja hem advertit que sol contenir notícies sobre esdeveniments polítics d'altres països, però en el nostre corpus no n'hem trobat cap. L'altre context que és propi d'un camp en concret, el d'esport, és el 3.2 (que implica la substitució de *amb* o *contra* per *davant*), que és el que detectem més els llibres d'estil (cf. 9.2.2). A banda, també destaquem que tots els enunciats del 3.2 són del registre escrit per ser dit, el 2. Aquest fet podria ser una coincidència, però sí que pot indicar que és una substitució molt pròpia del pla escrit, amb més planificació, però que en la parla espontània no apareix.

A continuació, comprovem si l'ús dubtós de *davant* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** a 9.2.5 hem indicat que tan sols hem recollit sentits perifèrics d'aquesta preposició intransitiva; hem detectat tant el de 'en presència d'algú', que el mateix DIEC 2 preveu (cf. 9.2.1), com el que indica causa i el de 'davant per davant'.
2. **Substítueix unes altres possibilitats que són més adequades:** tal com demostra la taula 19, les opcions que queden eclipsades per l'ús dubtós de *davant* són molt variades i molt més precises i genuïnes.
3. **El fan servir emissors diferents:** l'utilitzen més de cinquanta i apareix en tots els mitjans.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** l'única varietat funcional que no ha aparegut en el corpus és justament la que no conté aquest tret, el registre 6.

5. **S'expandeix en contextos força variats:** n'hem pogut delimitar quatre de diferents, que alhora es divideixen en un total de nou; pel que es veu per les solucions que es perden amb l'ús dubtós, els contextos són molt diversos entre si.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** hem analitzat exemples que es podrien considerar així al context 1.1 (24, 62 i 63) i al 3.1 (65), perquè són molt estranys i poc naturals (cf. 9.2.5); tanmateix, molts dels enunciats dels altres contextos es podrien jutjar estridents, i fins i tot el 2.2, en què *davant* té el valor de 'conseqüència', ja hem advertit que contenia enunciats d'aquestes característiques.
7. **Prové d'una interferència:** d'acord amb el llibre d'estil de *VilaWeb*, podem concloure que aquest ús dubtós és una interferència, per influència del mot castellà *ante*. El fet que cap obra no faci cap advertiment sobre l'element en qüestió en l'àmbit espanyol confirma que no es pot considerar dubtós en aquesta llengua. Per tant, arriba al català com una interferència directa (cf. 5.2.1), que és cosmètica segons Joseph (cf. 3.2.3) perquè substitueix opcions ja existents a la llengua.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** són tres els manuals d'estil de l'àmbit català que el recullen. D'obres que en parlin no n'hem trobat, tot i que a 9.2.5 esmentem Jané (1977a i b), que no fa cap advertiment sobre l'ús dubtós però sí que observa que el sistema castellà de *delante*, *ante* i *frente* pot alterar el del català, *davant* i *enfront de*.

Així doncs, concloem que l'ús de *davant* és dubtós perquè compleix totes les condicions, fins i tot les opcionals. També confirmem que és un tòpic d'expressió perquè implica una modificació de l'estructura gramatical habitual del català: se substitueixen preposicions simples i altres elements com locucions verbals, prepositives... A més, no implica necessàriament un allargament de la frase evitable, com es pot veure clarament en el context 2 i el 4.1.

9.3 DESPRÉS DE

El cas que analitzem en aquest apartat és un tòpic d'expressió que ha adquirit un sentit perifèric força diferent del nuclear. La locució *després de* serveix per enllaçar dues accions en una seqüència temporal, però ha adquirit un valor de causalitat que no li pertoca, a més que hi ha altres elements de la llengua que ja fan aquestes funcions. Però el periodista opta per aquesta fórmula perquè és pròpia del seu sector, i li serveix per elevar el to del discurs, a banda que en algunes ocasions li permet relaxar la causa dels fets que explica. Destaquem que, justament, tan sols el trobem en els registres amb una planificació parcial o total, mentre que no apareix mai en la parla espontània.

9.3.1 Normativa

L'ús dubtós que analitzem en aquest apartat és la locució prepositiva *després de*, que quan va seguida d'una oració, amb un verb conjugat, canvia la preposició *de* per la conjunció *que*. Aquesta locució es forma a partir de l'adverbi *després*, que significa 'més tard'. Vegem les accepcions del DIEC 2 que recullen l'ús que ens interessa i el sentit nuclear:

1 adv. [LC] MÉS TARD. *La Marta ha arribat a les vuit; la Carolina, vint minuts després. Primer, anirem al cafè; i després, on anirem?*

2 adv. [LC] Més enllà, seguint una altra cosa en situació, ordre, rang. *No és la casa blanca: és la que ve després.*

3 [LC] **després de** loc. prep. Indica el terme respecte del qual s'afirma la posterioritat d'una acció quan aquell terme és expressat per un infinitiu, un participi, un adjectiu, un substantiu o un pronom. *Després de sopar, jugarem. Ell és el qui és més ric del poble després de tu. Després del que t'he dit, em penso que ja aniràs amb més compte.*

4 [LC] **després que** loc. conj. Indica el terme respecte del qual s'afirma la posterioritat d'una acció quan aquell terme és expressat per un temps verbal. *Després que he donat esbarjo a l'alegria, torno a treballar.*

Aquesta locució, doncs, serveix per enllaçar dues accions que succeeixen l'una darrere l'altra en una línia temporal, d'acord amb la definició que apareix tant a la tercera accepció com a la quarta, relacionades amb la posterioritat. Tanmateix, l'únic exemple de *després de* que segueix aquesta idea és el primer ("Després de sopar, jugarem"). El segon, en canvi, està vinculat semànticament amb la segona accepció ('més enllà' o 'seguint un altre ordre'). I el tercer, per bé que expressa una acció que en succeeix una altra, estableix una relació entre totes dues d'una certa causalitat, és a dir, el fet que algú hagi dit una cosa a algú altre influeix o condiona aquesta persona en el fet d'anar amb compte. Per tant, la definició és clara, però aquest tercer exemple demostra que de vegades hi ha una diferència molt subtil, que és difícil de distingir, entre, d'una banda, una mera seqüenciació en el temps de dues accions i, d'una altra, una relació de causalitat entre totes dues. En cas de prendre la segona interpretació, el sentit en qüestió s'hauria de considerar perifèric, per tal com no s'ajusta al nuclear, que tan sols preveu la idea de la temporalitat. Pel que fa a l'exemple de la quarta accepció, sí que podem afirmar que hi ha tan sols dos fets que ocorren l'un darrere l'altre, i destaquem també que el verb de la proposició introduïda per *després que* es conjuga en infinitiu. L'entrada del DNV de *després*, en canvi, conté exemples clarament relacionats amb la temporalitat, concretament a l'accepció 3, "després de sopar vam anar al cine", i a la 6, "després que faces el dinar t'ajudaré a parar la taula". Noteu que el verb que depèn de *després que* es conjuga amb el mode subjuntiu (vegeu *infra* i 9.3.2).

La GIEC parla d'aquesta locució en els següents termes:

D'una manera paral·lela al que ocorre amb la relació d'anterioritat, la de posterioritat s'expressa generalment per mitjà de la preposició *després*, que pot prendre com a complement una subordinada introduïda per la conjunció *que* i el verb en forma personal, o bé una oració d'infinitiu introduïda per mitjà de la preposició d'enllaç *de*: *Ens n'anirem després que arribin ells; Soparem després de veure el partit de futbol*. Les subordinades finites encapçalades per *després* admeten els dos modes. Si la subordinada té un caràcter hipotètic, es construeix amb subjuntiu: *Ens n'anirem després que arribin ells*. Si té un caràcter factual i fa referència a una situació real, s'usa generalment l'indicatiu (*Els aldarulls van augmentar després que el govern va decretar el toc de queda*), però el subjuntiu també hi és possible (*Els aldarulls van augmentar després que el govern decretés el toc de queda*). (IEC, 2016: 1.196)

Els tres exemples que apareixen contenen estrictament una mera relació temporal i destaquem que *després de* pot anar seguit tant del mode subjuntiu com de l'indicatiu, depenent del caràcter de la clàusula introduïda per la locució. Tot i així, cal tenir present el següent: "L'ús del subjuntiu en subordinades de caràcter factual és una innovació recent, que es troba sobretot en la prosa periodística" (2016: 1196), i remet a l'apartat 24.7.7, en què hi diu el següent:

Segurament per analogia amb *abans*²⁴⁶, també s'empra a vegades el subjuntiu en les subordinades introduïdes per *després* en contextos en què es designen fets ja ocorreguts: *Dos dies després que es produís l'atemptat, el Parlament aprovà una nova llei*. Aquest ús del subjuntiu és bastant habitual en la prosa periodística i representa una opció més marcada i afectada que no la de l'infinitiu, que és la forma tradicional²⁴⁷: *Dos dies després d'haver-se produït l'atemptat...* (2016: 942)

Així, observem que l'ús genuí és amb l'infinitiu (preferentment compost però també simple), tot i que també es pot trobar *després de* combinat amb un verb conjugat en mode indicatiu i subjuntiu. També destaquem que l'exemple posa en relació dues accions que se succeeixen en una línia temporal i que no s'hi pot entendre causalitat. Per tant, a la GIEC no hem detectat cap exemple que manifesti l'ambigüitat entre la temporalitat i la causalitat com el del DIEC 2²⁴⁸. La GNV tracta sobre *després de* a l'apartat d'adverbis de temps, i no cal destacar cap informació en concret (vegeu AVL, 2006: 227-228).

9.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Són cinc els llibres d'estil que recullen l'ús dubtós de *després de*, tots de l'àmbit espanyol. Comencem pel primer, el de la Fundéu, que en parla en un article²⁴⁹. S'hi exposa que la locució castellana *después de* i la preposició *tras* no indiquen per si mateixes ni causa ni simultaneïtat, i s'hi adverteix que cal fer servir en

²⁴⁶ "Les subordinades introduïdes per la preposició intransitiva *abans* es construeixen amb subjuntiu pel fet que designen una situació posterior a la de l'oració principal: *Arribà abans que estigués preparat el sopar*. En aquest cas també s'usa el subjuntiu si la subordinada no conté la conjunció *que*, però sí una negació expletiva (§ 35.6c): *Acaba el treball abans no es faci massa tard*" (IEC, 2016: 942).

²⁴⁷ Tanmateix, cal tenir en compte el següent: "Pel fet de referir-se a una situació anterior a la de la principal, les subordinades amb *després* admeten l'infinitiu compost, que té el valor d'anterioritat respecte al simple: *Després d'haver-te escoltat pacientment, he de dir-te que no tens raó*. En tot cas, l'ús de l'infinitiu simple o del compost no introdueix diferències significatives, per tal com el valor d'anterioritat de la subordinada ja s'expressa lèxicament per mitjà de la preposició *després*: *Després {d'haver-te escoltat / d'escoltar-te} he de dir-te que no tens raó*" (IEC, 2016: 1196).

²⁴⁸ Vegeu també l'ús de *després de* en construccions concessives encobertes (IEC, 2016: 1.164) i en les properes a construccions de participi (2016: 1209).

²⁴⁹ Vegeu: <https://www.fundeu.es/recomendacion/despues-de-y-tras-no-son-lo-mismo-que-a-causa-de-o-en/> [consulta: 4-12-19]. També apareix al *Manual de español urgente* (2008: 226), però citem la web de la Fundéu perquè la informació que s'hi dona és més completa, atès que és una web que s'actualitza permanentment (cf. 6.1).

aquests casos *a causa de* o *en*. Els exemples que en posa són: “tres heridos después de un tiroteo” o “el jugador se lesionó tras un choque con el delantero contrario”. El comentari que en fa és el següent:

Nada habría que objetar a estas frases si se hubiese producido el tiroteo y al cabo de un rato tres personas hubieran resultado heridas por otra causa; o si el jugador, después de su encontronazo con el delantero, hubiera seguido jugando y algo más tarde se hubiese, por ejemplo, dislocado una rodilla. Pero lo que quería decirse en las noticias es que los heridos lo habían sido a causa del tiroteo o durante él, y que la lesión del jugador la había producido el choque, o que se había producido en el momento de chocar.

Així, es deixa molt clar que *después de* té únicament el valor de posterioritat i mai el de causalitat: “Si se pretende expresar estos sentidos, lo preferible será utilizar *a causa de*, que significa ‘por el motivo que se indica’, según el Diccionario académico; o *en*, que te remite a *por*, con el sentido de algo que ‘denota causa’. Así que *por* se puede presentar como otra alternativa posible”. D’aquesta manera, recomana les següents solucions per als exemples en qüestió: “tres heridos a causa de un tiroteo” o “en un tiroteo” i “el jugador se lesionó en un choque con el delantero contrario” o “a causa de un choque”.

Aquest ús dubtós també es recull al llibre d’estil de *La Vanguardia* en castellà (a la versió catalana no apareix), que en fa el següent advertiment: “No se ha de emplear esta locución para expresar una proposición causal”. L’exemple que apareix, que jutja incorrecte, és el següent: “Fue despedido después de que lo encontraran robando”, i proposa: “Fue despedido porque lo encontraron robando. / Fue despedido al ser encontrado robando” (Agustí *et al.*, 2014: 148). L’observació és la mateixa que fa la Fundéu (sense tenir en compte el valor de simultaneïtat), però les solucions són diferents: en aquest cas es proposa la conjunció *porque* o una construcció d’infinitiu que denota causalitat²⁵⁰.

El manual d’estil de TVE fa la següent consideració sobre la locució *después de*:

Está de moda entre periodistas la incorrecta construcción «después de que + imperfecto de subjuntivo»: El profesor se incorporó a su cátedra DESPUÉS DE QUE RECIBIERA el nombramiento. Tres vehículos saltaron por los aires DESPUÉS DE QUE ESTALLARA la carga explosiva. Lo correcto es «después de + infinitivo», si realmente hay posterioridad de una acción con relación a la otra: El profesor se incorporó a su cátedra DESPUÉS DE RECIBIR su nombramiento, y «cuando + pret. Indefinido», si las dos acciones son casi simultáneas: Tres vehículos saltaron por los aires CUANDO ESTALLÓ la carga explosiva (Mendieta, 1993: 76)

Aquesta obra, doncs, no detecta el sentit perifèric de causalitat d’aquesta locució (com la Fundéu i *La Vanguardia*), però el de simultaneïtat sí (com la Fundéu). A més, condemna l’ús del mode subjuntiu en la forma verbal que la segueix i hi prescriu l’infinitiu. El llibre d’estil del diari *El Mundo* observa que *después de* “puede sustituirse a menudo por «tras»” i *después de que* “puede sustituirse ventajosamente por «cuando»” (1996: 207). El primer cas no és rellevant per a la nostra recerca perquè es fa referència a una particularitat específica del castellà. En el segon, observem que la proposta de substitució indica que es condemna el sentit de la simultaneïtat. Per acabar, el llibre d’estil de *l’ABC* tan sols remarca el següent: “Se emplea abusivamente [*después de*] en lugar de *cuando* y *tras*” (2001: 203). Aleshores, concloem que principalment els manuals d’estil detecten dos sentits (que es podrien considerar perifèrics) de la locució *después de*, que equival a la catalana *després de*: el de causalitat i el de simultaneïtat.

Respecte a les obres especialitzades en llenguatge periodístic, l’única en què trobem recollit aquest ús dubtós sí que és de l’àmbit català: Solà (1999a), que en parla en dos articles. En el primer tan sols discuteix quin és el mode verbal que cal fer servir amb la locució, si el subjuntiu, l’indicatiu o l’infinitiu compost:

²⁵⁰ Vegeu el que diu la RAE (2009: 3.449 i següents) respecte de la construcció *al* + infinitiu en castellà.

Des de fa uns quants anys s'ha posat de moda en els mitjans de comunicació, sobretot escrits, la construcció *després que hagi acceptat, després que li advertís, després que ha vist*, etc. I ha desbancat gairebé totalment la que era habitual: «*després d'haver acceptat l'última oferta l'actual propietari, després d'haver-li advertit (o d'advertir-li) el consistori que...*» (1999a: 106)

Al llarg de l'article es pregunta quin és el temps verbal que cal fer servir. Ara, el que interessa remarcar és que adverteix que *després de "s'ha fet avui massiva als mitjans de comunicació, on revesteix una gamma sorprenent de variants"* (1999a: 108). Aquesta explicació la fa amb referència a les combinacions que hem vist fins ara, sense entrar en els sentits perifèrics que hem esmentat. Tot i així, es pot deduir que observa que la locució és productiva en el llenguatge dels mitjans de comunicació. En el segon article esmentat, sí que fa la següent remarca:

És lícit de representar en forma temporal («després que») allò que de fet és una causa? Jo de moment em limitaria a recomanar que només es practiqui la substitució quan es vegi necessària. Molt sovint hi ha d'altres recursos, tant en aquest cas com en el de l'infinitiu temporal-causal. Per exemple, sovint el gerundi aconsegueix de manera natural les dues funcions: «La policia ha reconegut que va cometre un error *entrant* a l'edifici per sorpresa» (en lloc de «en entrar» o «quan va entrar») (1999a: 113)

En tot l'article no se centra en aquesta qüestió, i posa exemples que es podrien classificar en els contextos que veurem a 9.3.5. Però al final arriba a les següents conclusions:

- a) globalment, no em sembla bé que l'infinitiu sigui bandejat de manera tan massiva: moltíssimes vegades l'infinitiu seria viable i representaria la solució més natural;
- b) a part l'infinitiu, el temps es podria expressar amb altres recursos («un cop hagin fet...», «un cop han vist...», «quan hauran vist...», «veient o havent vist...») que, en conjunt, són més naturals (tradicionals) i són igualment útils;
- c) tampoc no em sembla acceptable que es confonguin sistemàticament el temps i la causa. És clar que això no són més que apreciacions meves... (1999a: 115)

Per tant, concloem que no condemna tan categòricament, com sí que ho fan els llibres d'estil, l'ús de *després de* quan expressa causalitat o simultaneïtat, per bé que no s'hi ha dedicat a fons. També és remarcable que recomana l'ús d'altres fórmules "més naturals i tradicionals" per evitar la repetició constant de la locució en qüestió, molt característica del llenguatge periodístic.

9.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Vegem l'accepció que fa referència a la locució *després de* del GDLC:

2 1 adv Més enllà, seguint una altra cosa en situació, en ordre, en rang.
2 **després de** (o **després que**) Locucions que indiquen posterioritat en l'ordre, la situació, la jerarquia, la preferència. *Després de sopar, sortirem. Ell és el més àgil després de tu. Després que s'hauran posat d'acord, faran un comunicat.*

Tal com es pot veure, aquest diccionari no distingeix en espais diferents *després de* i *després que*, i les inclou en la segona accepció, que fa referència al sentit de 'més enllà', equivalent a la segona del DIEC 2 (cf. 9.3.1). També destaquem que els exemples que hi apareixen tots expressen clarament una seqüenciació temporal de dues accions, sense que s'hi pugui entendre ni causalitat ni simultaneïtat.

Pel que fa a la GCC, Jaume Solà dedica l'atenció al fet que l'indicatiu i el subjuntiu poden acompanyar la locució *després de* –i cita l'obra de Joan Solà (1999a) en què en parla (cf. 9.3.2). La seva aportació és la següent: "Pel que fa a *després que*, la interpretació factual pot anar, com és esperable, en indicatiu (...).

Tanmateix, en el llenguatge periodístic actual és freqüent de recórrer al subjuntiu”. Exposa que per a Joan Solà (1999a) “l’ús del subjuntiu i la interpretació causal són poc genuïns i, en general, l’ús de la forma finita (*després que ha / hagi vingut*) és menys natural que el de l’infinitiu (*després de venir*) o d’opcions alternatives (*un cop ha vingut*)” (2008: 2.899). També fa el següent advertiment:

Cal aclarir que l’ús del subjuntiu és legítim quan expressa futur no factual: *Podran sortir després que els hagin concedit la llibertat condicional* (‘encara esperen que els la concedeixin’). Ara bé, oracions com aquesta s’usen sovint amb una interpretació de passat factual (‘podran sortir ara que els han concedit la llibertat condicional’), extrem que és ben poc genuí. (2008: 2.899)

Per tant, podem concloure que la interpretació de passat factual té una relació molt estreta amb els exemples que aporten els manuals d’estil (cf. 9.3.2) per condemnar l’ús de la locució *després de* per marcar causalitat. És a dir, si atorguem el valor de passat factual a *després de* a l’oració en qüestió, s’interpreta que és gràcies al fet que els hagin concedit la llibertat condicional que poden sortir; aleshores, una acció és l’efecte de l’altra, no hi ha una mera seqüenciació temporal. En canvi, en la interpretació de futur no factual el subjuntiu sí que hi encaixa perquè justament indica que el fet de “concedir la llibertat” encara no s’ha produït. D’acord amb Jaume Solà (2008), doncs, val la pena mantenir la distinció i no fer servir amb el subjuntiu en la interpretació de passat factual, per evitar ambigüitats. Així, destaquem que aquesta obra posa en dubte el valor causal de *després de*, per tal com fa referència directa a la qüestió per mitjà de Solà (1999a).

9.3.4 Dades sobre l’aparició de l’ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l’ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d’emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciats:

Quantitat d’enunciats	66	
Quantitat d’ocurrències	66	
Coincidència d’usos dubtosos	24 enunciats (36%)	
Emissors que el diuen	35 persones i 11 d’anònimes (46 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Jordi Basté (RAC1): 4 Marc Sala (TVE): 3 M. Roger (<i>Ara</i>): 3	Quim Robert (TV3): 3 Sònia Gelrà (CR): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 25 (TV3: 19; TVE: 6) Ràdio: 22 (CR: 9; RAC1: 13) Prensa: 19 (<i>EP</i> : 5; <i>Ara</i> : 10; <i>ND</i> : 4)	
Registres	1: 19 3: 4 5: 0	2: 20 4: 23 6: 0
Camps	Política: 23 Societat: 14 Economia: 1	Esport: 19 Internacional: 8 Trànsit: 1

taula 20: dades sobre l’aparició de l’ús dubtós de *després de* al corpus

Aquest cas, per bé que és el que presenta menys ocurrences de la categoria dels tòpics d'expressió, conté un nombre considerable d'enunciats, seixanta-sis –i en més d'una tercera part (vint-i-quatre) hi ha coincidència d'usos dubtosos a la frase. Per tant, creiem que té una forta presència en el llenguatge dels mitjans, d'acord amb aquesta dada. Són gairebé cinquanta emissors (entre coneguts i anònims) els que fan servir *després de*, en tots els set mitjans que hem tingut en compte, i cinc l'utilitzen més de tres vegades. També destaquem que hi ha un equilibri entre televisió, ràdio i premsa, per bé que TV3 és el mitjà que presenta prou més enunciats (gairebé una vintena), seguida de RAC1 (tretze).

Pel que fa als registres, val a dir que principalment els enunciats es concentren en l'escrit (l'1), l'escrit per ser dit (el 2) i l'oral semiespontani interactiu (el 4). En el 3 n'apareixen molt pocs i en els espontanis del tot (5 i 6) no el trobem ni una sola vegada. Respecte del camp, remarquem que els enunciats pertanyen a parts iguals principalment al de política i esport (vint-i-tres i dinou respectivament), seguits de societat (catorze) i internacional (set). Economia i trànsit tenen tan sols un enunciat, i quotidià, meteorologia i cultura no han aparegut ni una sola vegada.

9.3.5 Anàlisi dels contextos

A continuació analitzem els diferents contextos en què ha aparegut *després de*. Cal especificar que tan sols hem recollit enunciats que contenen la locució en qüestió, és a dir, les accepcions 3 i 4 del DIEC 2 (cf. 9.3.1) o la 2.2 del GDLC (cf. 9.3.3). Ara, cal fer un aclariment: els exemples en què *després de* va seguit d'un element que no constitueix un predicat i hi ha una clara seqüenciació temporal (de l'estil de "va venir després de sopar", cf. 9.3.1) no els hem tingut en compte perquè respecten el sentit nuclear de la locució i no substitueixen cap opció més precisa. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. És una causa eficient en què es confon el temps amb la causa (31 ocurrences)		
1.1 Substitueix <i>perquè</i> i altres fórmules	42. El jutge José de la Mata ha assumit la investigació de la <u>presumpta</u> trama corrupta després que el jutjat del Vendrell digués que no n'és competent. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)	14
1.2 Substitueix <i>per</i> i altres fórmules	8. La vaga es va convocar després de l'anunci del Grupo Jorge, que <u>estudia</u> marxar de Catalunya. (veu en <i>off</i> , "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	11
1.3 Substitueix <i>gràcies a</i>	18. Anton, creus que ell complirà gran part de la condemna?, creus que el veurem sortir aviat de la presó?, serà un ingrés a la presó per dir "finalment va a ingressar a presó" però després d' una bona conducta doncs ha sortit en un relatiu període breu de temps? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	6
2. És una explicació en què s'introdueix informació contextual (26 ocurrences)		
2.1 Dona informació contextual prèvia en què no hi ha causalitat	10. Serà la primera cursa de Marc Márquez després de saber que Jorge Lorenzo serà el seu company d'equip la temporada que ve i en què Maverick Viñales confia aconseguir un millor resultat dels que ha obtingut fins ara. (Quim Robert, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	15

2.2 Dona informació contextual prèvia en què hi ha una causalitat implícita	4. Part dels migrants que es trobaven al vaixell Aquarius han estat repartits en dues embarcacions més, una dels guardacostes italians i l'altra de l'armada, per emprendre el camí cap al Port de València, després que Itàlia i Malta els van rebutjar. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	11
3. Expressa coincidència en el temps (9 ocurrences)		
3 Expressa coincidència en el temps	61. Però quan va tornar al Vaticà, Jorge Bergoglio va ordenar obrir una investigació i, després de saber-ne els resultats, va dir que havia estat mal informat i va demanar perdó a totes les víctimes. (Redacció, "Internacional", Ara, 12-6-18)	9

taula 21: contextos detectats de l'ús dubtós de *després de*

Abans d'entrar en l'anàlisi dels contextos cal fer alguns aclariments. En primer lloc, hem separat l'1 i el 2 seguint la distinció de Viana i Suïls (2008: 2.940) entre *causes eficients* i *explicacions*. Les primeres són "asseverades com a causes de l'oració principal", mentre que les segones són "complements causals que introdueixen causes «fluïxes» o pressuposades (no asseverades)". Ara, com es pot veure, no en tots els exemples del context 2 *després de* introdueix una causa (tan sols al 2.2 i d'una manera indirecta), però el que distingeix aquests enunciats dels de l'1 és que la informació que introdueix *després de* és prescindible, com les proposicions explicatives, mentre que la de l'1 té una relació estreta amb el predicat principal, com les proposicions especificatives (vegeu Viana i Suïls, 2008).

Passem a analitzar el context 1, que hem dividit en tres de diferents. La distinció sorgeix del que exposa Jané (1980b), que diu que la "noció de causa es pot expressar per mitjà de moltes maneres diferents". El context 1.1 representa la següent: "La més simple, quan allò que és causa d'alguna cosa es formula amb tota una oració, consisteix a recórrer a una conjunció causal (...), com és ara *perquè*, que és sens dubte la més usual: *Hi vaig anar perquè en tenia ganes*". En canvi, l'1.2 i l'1.3 consisteixen en aquesta altra:

Si el fet que és causa d'alguna cosa és designat per un nom o un grup nominal (o també un infinitiu), cal introduir-los, és clar, per un element prepositiu, com la preposició *per* o bé les locucions *gràcies a* o *per culpa de*, segons el sentit, positiu o negatiu, del resultat original: *Ho han fet per necessitat. Ho vaig aconseguir gràcies a la meua paciència. Ho va perdre tot per culpa de l'ambició*. I, naturalment, tal com s'esdevé en d'altres casos anàlegs –per exemple, en la conseqüència– és el mateix substantiu que designa aquesta noció, *causa*, sense deixar de pertanyer [sic] a aquesta categoria gramatical o bé formant part d'una locució, el que es constitueix en el mitjà adequat per a expressar-la (la noció de causa): *La imprevisió fou la causa del desastre, No hi vam poder anar a causa de la vaga*. També el verb *causar*. I alguns altres de sentit anàleg, com *deure, originar, motivar*, etc., podem expressar aquest [sic] mateixa noció d'una manera molt simple, sense la intervenció d'altres elements gramaticals: *La glaçada ha causat moltes pèrdues. Aquell fracàs es deu a la seva incompetència*. (1980b)

D'acord amb les paraules de Jané, es pot veure que en aquest context les opcions per expressar la causa són d'allò més variades. Cal advertir que l'opció amb la locució *gràcies a* constitueix per si sola el context 1.3, per tal com també es pot considerar un element per introduir el mitjà (vegeu *infra*). Fets aquests aclariments, passem a examinar els enunciats de l'1.1, en què la solució més adient és substituir *després de* (o *que*) per *perquè*, atès que l'ús dubtós té un valor de causalitat que no s'ajusta al sentit nuclear, de manera que s'ha de considerar perifèric. Vegem-ne el primer exemple:

2. I a Extremadura més de 4.500 estudiants de batxillerat han hagut de repetir avui algunes de les proves de la selectivitat **després que** dimecres passat es filtrassin els exàmens al web de la Universitat d'Extremadura. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

Efectivament, en un primer moment va succeir la primera acció, la filtració dels exàmens, i a continuació, la segona, els estudiants van haver de repetir algunes proves. Tanmateix, a part d'una seqüència temporal, aquestes dues accions mantenen una relació de causalitat. És a dir, com que es van filtrar els exàmens, els alumnes van haver de repetir les proves. Aleshores, el periodista, tal com adverteixen la Fundeu i *La Vanguardia* (cf. 9.3.2), confon la causa amb el temps. A banda, utilitza el mode subjuntiu en combinació amb la locució *després de*, que, d'acord amb Solà (1999a), és poc natural perquè hi escau més la forma tradicional, l'infinitiu compost (cf. 9.3.2). Tot i així, a 2 aquesta estructura oracional tampoc no seria adequada pel sentit implícit ("... 4.500 estudiants han hagut de repetir algunes de les proves després d'haver-se filtrat els exàmens..."). Per tant, concloem que *després de* és un element que distorsiona el sentit de la frase, perquè seria molt més clara amb la conjunció causal *perquè* ("han hagut de repetir les proves perquè es van filtrar..."). En aquest context trobem deu enunciats dels catorze amb el verb conjugat en el mode subjuntiu, mentre que en un hi ha l'indicatiu i en tres, l'infinitiu (vegeu l'annex 2). En el següent exemple, *després de* es combina amb l'infinitiu simple:

19. Ja sembla que tot es confirma, sí, Màxim Huerta dimiteix com a ministre de Cultura i Esports **després de** saber-se que va cometre frau fiscal, per tant, de tot el tema que està passant en relació amb la selecció ara ja no se n'ocuparà ell, veurem qui el substituirà... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Tal com hem vist a l'enunciat anterior, la periodista estableix una relació temporal en lloc d'una de causal. Sembla com si no volgués explicitar que la dimissió ha estat motivada pel fet que el ministre ha comès un frau fiscal, malgrat que clarament és la causa eficient de l'acció. Per a l'emissor és més còmode presentar els fets com una seqüència temporal i deixar la interpretació de la causalitat en mans del receptor. Per aquesta raó, probablement a la periodista li és més fàcil fer servir aquest ús dubtós, perquè li permet una ambigüïtat (cf. 3.3.1). A més, cal destacar l'aparició a l'enunciat de dos operadors, que allarguen innecessàriament la frase i compliquen encara més la descodificació del missatge: *tema* (que tractem a 10.1) i *veurem* (que incloem a l'annex 1). Vegem un altre exemple que té les mateixes característiques que 19:

33. Un dels protagonistes del dia ha estat el líder del mundial, Marc Márquez, **després que** s'ha sabut que el [sic] Jorge Lorenzo serà el seu nou company a Honda. (Jordi Costa, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

Aquest exemple és molt poc clar perquè conté tres usos dubtosos que contribueixen a tornar la frase molt ambigua. A 11.3.5 veurem que l'ús de *protagonista*, en aquest context (l'1.2), té un sentit que implica 'personatge que és notícia'. A 8.1.5 hem observat que *líder* té el significat de 'primer en una competició', del context 4.2. Aleshores, a 33 el periodista vol dir que Marc Márquez és notícia perquè s'ha sabut que Jorge Lorenzo formarà part de l'equip d'Honda. És a dir, la segona clàusula és la causa de la primera, però s'enllacen totes dues per mitjà del tòpic d'expressió *després de*, es tracta com una seqüència temporal. La solució seria, doncs, substituir-lo per la conjunció causal *perquè*. Així mateix, considerem que és un enunciat estrident per la locució que estudiem en aquest apartat, però també per la presència dels altres dos casos, que tornen la frase molt poc natural i clara (cf. 7.1). Vegem un altre enunciat que també podem jutjar estrany:

13. Comencem amb l'article d'opinió de Carme Colomina a la contraportada de l'*Ara*, arran del cas de l'immigrant malià Mamoudou Gassama, el nou heroi de França **després de** rescatar un nen –de ben segur que han vist la imatge– que estava a punt de caure d'un balcó. (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest exemple, es veu molt clar que Mamoudou Gassama ha esdevingut el nou heroi de França perquè va rescatar un nen, és a dir, el motiu pel qual ha obtingut aquesta condició és la seva proesa. Per tant, és inadequat tractar tots dos fets ("esdevenir heroi" i "salvar un nen") com una seqüència temporal. La frase, doncs, s'hauria de refer, per exemple, de la següent manera: "... arran del cas de l'immigrant malià Mamoudou Gassama, que és el nou heroi de França perquè va rescatar un nen..." –o fins i tot "per haver rescatat un nen", per la qual cosa també podria ser del context 1.2 (vegeu *infra*). Certament, l'oració guanya claredat amb aquest canvi, però sembla que els periodistes es decanten per l'ús dubtós de *després de* perquè troben que utilitzant-lo en aquest context guanyen formalitat, però comprometen la claredat expositiva. El següent exemple també considerem que és força estrany, o estrident, perquè per culpa de l'ús dubtós es complica la frase indegudament:

45. Sí, tot i que amb Antoine Griezmann acaparant tota l'atenció informativa **després que** hagi anunciat amb un vídeo a les xarxes socials que aquesta nit, a un quart de deu, anunciarà la decisió, en principi, sobre el seu futur en un documental que s'emetrà pel canal zero de Movistar i que es diu "La Decisió". (Albert Bassas, "Estat de Gràcia", CR, 14-6-18)

Efectivament, aquesta oració, que pertany al registre oral semiespontani interactiu, és molt embolicada perquè la seqüenciació temporal és innecessària i dona lloc a una estructura oracional molt poc natural, contrària a la norma objectiva (cf. 2.3.1 i 7.1). Tenint en compte que en realitat hi ha una relació de causalitat entre l'atenció informativa per Griezmann i l'anunci per vídeo a les xarxes socials, les dues accions s'haurien d'enllaçar amb una conjunció causal, la més simple segons Jané (1980b): *perquè* (vegeu *supra*). A més, la repetició de la forma verbal *anunciar* –el primer cop en subjuntiu, que també és poc natural– torna estranya la frase. Cal destacar també que l'enunciat 46 (vegeu l'annex 2), pronunciat pel mateix periodista minuts després, repeteix la informació en una frase més curta però que conté igualment el tòpic d'expressió que analitzem, cosa que demostra que hi ha una certa planificació darrere. Aleshores, l'opció estilística que conté l'ús dubtós es va repetint durant diferents moments. Vegem el darrer exemple d'aquest context:

9. La Federació l'ha sentenciat [Julen Lopetegui] **després que** negociés a la seva esquena el seu fitxatge pel Madrid. (Quim Robert, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)

Igual que a 45, la locució dubtosa va seguida d'un verb conjugat en el mode subjuntiu. També és evident que la causa que la Federació sentenciï Lopetegui és que negociés el fitxatge pel Madrid. Aleshores, la solució més adequada és "... l'ha sentenciat perquè va negociar..." o "per haver negociat", és a dir, també podria pertànyer al context 1.2, com el següent exemple:

48. El nou Executiu va obtenir 350 vots a favor, 236 en contra i 35 abstencions, i va obtenir així la majoria en aquesta cambra, de manera que va quedar formalment investit **després de** superar dimarts l'examen del Senat. (Rossend Domènech, "Internacional", EP, 7-6-18)

El fet que el nou executiu superi un examen (en sentit figurat) és el motiu pel qual pot esdevenir formalment investit. Aleshores, més que una seqüència temporal, hi ha una relació causal entre totes dues accions. Però com que la proposició que és la causa està composta per un element no oracional, la locució *després de* es pot substituir per la preposició simple *per*, d'acord amb Jané (1980b), fet que

comporta que la frase guanyi claredat i, a més, senzillesa. El resultat seria, doncs, el següent: "...de manera que va quedar formalment investit per haver superat dimarts l'examen del Senat". Aquest és l'únic enunciat d'aquest context en què la locució *després de* va seguida d'un verb en infinitiu. Els deu restants van seguits d'un substantiu (que en alguns casos són deverbals), com el següent:

25. Més preocupat està el francès Mbappé **després d'**aquesta entrada de Rami... (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 13-6-18)

Aquesta frase la diu una veu en *off* mentre apareix una imatge d'un jugador que li fa una entrada a un altre. La preocupació del futbolista és clarament causada per l'entrada que es veu en pantalla. Aleshores, la preposició *per* és la més adequada, perquè conté el sentit causal, d'acord amb Sancho (2008: 1.756-1.759). No obstant això, 25 és un exemple proper semànticament al que hem destacat que podia ser causa del DIEC 2 (cf. 9.3.1), que és "després del que t'he dit, em penso que ja aniràs amb més de compte". En l'enunciat del diccionari normatiu català, però, no hi ha una substitució possible amb *per*, per la qual cosa, malgrat la similitud, 25 és més adequat amb la preposició simple, per evitar el valor causal de *després de*, condemnat en alguns manuals d'estil (cf. 9.3.2). Vegem-ne un altre exemple:

65. El centre [escola Viaró] ha perdut el recurs presentat contra la multa imposada **després d'**una denúncia de CGT (subtitular, "Societat", ND, 5-6-18)

Aquest enunciat és un subtitular, que apareix a sota del titular principal: "Sancionen l'escola Viaró per discriminació per raó de sexe en la contractació de personal". La informació que es dona és que l'escola finalment ha perdut el recurs que va presentar contra una multa que li va ser imposada. Aquesta multa va arribar al centre arran d'una denúncia del sindicat CGT. Per tant, més que una relació temporal, que efectivament hi és subjacent perquè un fet va precedir l'altre, és més precís que s'indiqui que la denúncia motiva la multa. Una solució preferible a l'ús dubtós podria ser la locució *arran de*, que significa 'com a conseqüència de', d'acord amb l'accepció 1.3 del DIEC 2 (cf. 9.3.1). Vegem un exemple més d'aquest context:

16. Quin ensurt quan vàrem veure publicat aquest titular a *El Mundo* que deia que Felip VI i Letícia havien donat la cara **després d'**aquesta sentència. (Queta Karmany, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Mentre la periodista pronuncia aquest enunciat, es veu a la pantalla un titular del diari *El Mundo*, redactat en castellà, que diu: "Los Reyes Felipe y Letizia 'dan la cara' tras la sentencia a Iñaki Urdangarín". Per aquesta raó, observem que és probable que l'emissora tradueixi *tras* per *després de* automàticament, fet que és un indicatiu que permet considerar aquest ús una interferència indirecta (cf. 5.2.1) –recordem, a més, que el manual d'*El Mundo* condemna aquest ús de *tras* (cf. 9.3.2). En aquest cas, però, és la sentència el motiu pel qual els reis d'Espanya donen la cara. Aleshores, la millor opció per exposar la causa de l'acció dels reis és fer servir la preposició simple *per* o la locució *amb motiu de*²⁵¹. Vegem el darrer exemple d'aquest context:

1. Declaracions que [Elsa Artadi] ha fet després de la reunió del govern, avui que ha decidit aturar la liquidació del Diplocat que havia començat el govern espanyol **després de** l'aplicació del 155, decisió que, per cert, des del parlament l'oposició ja ha criticat. (Paula Florit, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat es pot veure un ús de la locució *després de*, a la primera ocurrència de la frase, que conté el sentit nuclear, per la qual cosa no l'hem tingut en compte (vegeu *supra*). Efectivament, Artadi ha

²⁵¹ L'accepció 2.3 del mot *motiu* del DIEC 2 encaixa perfectament en el significat d'aquest enunciat: "Expressió que indica la circumstància que provoca un fet o una acció, o que hi dona lloc. Amb motiu del nostre aniversari us convidem a un sopar al club".

fet les declaracions just després de la reunió de govern, però aquesta trobada no és la causa de les seves paraules. En canvi, en la segona ocurrència (que la periodista hauria pogut evitar tan sols pel fet que es repeteix la locució a la mateixa frase) sí que hi ha una relació de causalitat: l'aplicació de l'article 155 de la constitució espanyola és un fet que motiva la liquidació del Diplocat. Llavors, preposicions com *per* o *amb* encaixarien a l'oració, i també serien possibles les locucions *a causa de* o *a partir de*²⁵². Cal destacar, també, que al mateix enunciat trobem el tòpic d'expressió *des de* en el context 2.2 (cf. 9.1.5).

Tot seguit, passem a veure exemples del context 1.3, en què *després de* substitueix *gràcies a*, que també conté un matís de causa d'acord amb la GIEC (la considera una locució causal): "Aporten normalment un matís avaluatiu les locucions *gràcies a* i *mercès a*, si la conseqüència és presentada com a positiva, favorable o desitjada (*Gràcies a la predisposició dels seus professors va acabar la carrera...*), i *per culpa de*, si la conseqüència és presentada com a negativa" (IEC, 2016: 779). Tot i així, observa que "*gràcies a*, de valor generalment causal (...), també pot designar el mitjà tot avaluant favorablement la seva intervenció: *El mall es movia gràcies a una roda hidràulica*" (2016: 781). Aquest sentit, de fet, és l'únic que apareix a la GCC, tant en el capítol de Sancho (2008: 1.790) –que diu que significa 'mitjançant', 'per' o 'en virtut de'– com en el de Rigau (2008: 2.071). Per aquesta raó, creiem que és important distingir en un altre context els exemples en què *després de* té el valor de *gràcies a*, perquè, a banda del sentit causal, conté un matís d'instrument. Vegem-ne el primer exemple:

37. I a tot això no hi va haver ferits i, **després de** la mediació del president i l'advocat del Sant Andreu, els ànims es van calmar. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Efectivament, la mediació va precedir el fet que es calmassin els ànims, però totes dues accions mantenen una relació de causalitat. A més, podríem considerar que la mediació del president i l'advocat va ser l'instrument pel qual els ànims es van calmar. Aleshores, a banda d'una locució com *a causa de*, també s'hauria pogut fer servir *gràcies a*, que permet indicar "el mitjà tot avaluant favorablement la intervenció", tal com indica la GIEC (vegeu *supra*). També caldria haver prescindit de l'operador *a tot això*, perquè resulta superflu a la frase (vegeu l'annex 1), a banda que la repetició de la conjunció *i* tres vegades no és gaire recomanable estilísticament. Vegem un altre exemple d'aquest context:

60. Això podria canviar **després de** l'inici d'un nou diàleg entre el Nord i el Sud i la històrica trobada d'avui entre el president nord-americà, Donald Trump, i el líder nord-coreà, Kim Jong-un, a Singapur. (Núria Ferragutcasas, "Internacional", *Ara*, 12-6-18)

Aquest enunciat, que pertany al registre escrit, és força estrany per culpa de la combinació de *després de* amb el mot *inici*, que és sobrer a la frase i també es podria considerar un ús dubtós (vegeu l'annex 1), a banda de *líder* (cf. 8.1), que encara complica més la descodificació del missatge. La frase podria ser molt més senzilla si s'evités, a més, el tòpic d'expressió que analitzem: "Això podria canviar quan s'emprengui un nou diàleg entre el Nord i el Sud...", atès que justament aquest diàleg entre els governs dels dos països (Corea del Nord i Corea del Sud) és el mitjà per obtenir el canvi. Vegem un darrer exemple del context 1.3:

36. Els Mossos van trobar el cos en un pis **després que** l'exparella sentimental de la presumpta agressora es presentés a la comissaria de la policia local de Sant Fruitós per denunciar un apunyalament. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Si la policia va trobar el cos va ser per efecte de l'acció de l'exparella, que es va presentar a la comissaria. Aleshores, gràcies a aquesta persona, que és el mitjà figuradament, es va produir el fet. Per

²⁵² Possiblement aquesta opció és la que més s'adequa en aquest exemple, vista la definició del DIEC 2 del verb *partir* (a l'accepció 2.3: "Prendre un fet, una data, etc., com a base per a un raonament, un càlcul. *Partint d'aquest supòsit. A partir d'aquell dia*").

tant, la frase s'hauria pogut simplificar de dues maneres, o bé així: "Els Mossos van trobar el cos en un pis gràcies al fet que l'exparella de la presumpta agressora es va presentar..."; o bé amb una opció encara més senzilla: "Els Mossos van trobar el cos gràcies a l'exparella..., que es va presentar...". D'aquesta manera, la frase guanya més claredat i senzillesa, atès que es deixa clara la relació de causalitat entre tots dos fets.

Passem a analitzar el context 2, que ja hem advertit que conté enunciats en què *després de* introdueix una explicació. Com que té una funció semblant a la de les proposicions explicatives, és possible prescindir-ne sense alterar el sentit de la frase (vegeu *supra*). En primer lloc, en el context 2.1 la locució serveix per enllaçar dos fets en una seqüència temporal, que no mantenen cap relació de causalitat. En el 2.2, en canvi, sí que és possible establir-la-hi. Vegem un exemple del primer:

24. Iñaki Urdangarín té cinc dies per entrar a la presó: és el que se li ha comunicat aquest matí a l'Audiència de Palma **després de** la condemna de cinc anys i deu mesos de presó que li ha imposat el Suprem pel cas Nóos. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 13-6-18)

En aquesta oració, la proposició que s'introdueix per mitjà de *després de* ("la condemna de cinc anys i deu mesos...") no és una causa de la principal ("... el que se li ha comunicat aquest matí..."), sinó una informació complementària per situar el receptor. Ara, en aquest cas no hi ha implícita una seqüència temporal estrictament, perquè el redactor (és del registre escrit per ser dit) no pretén marcar que l'una cosa va precedir l'altra. Com hem observat a propòsit d'alguns enunciats anteriors, l'ús dubtós torna poc natural la frase, perquè comporta una manera de presentar els fets que contravé la norma objectiva (cf. 2.3.1). La frase s'hauria pogut redactar així: "L'audiència li ha comunicat que té cinc dies per entrar a la presó, per complir la condemna de cinc anys...". Vegem-ne un altre exemple:

20. Als cinc minuts és quan van entrar, sempre segons la denúncia, sis homes més, tres dels quals l'haurien violat **després de** posar-se condons i també l'haurien obligat a fer una fel·lació. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

Igual que a 24, que també és de TVE, la locució complica la frase, perquè entre la violació i el fet que els agressors es posin els preservatius no hi ha una relació temporal (ni causal), sinó que és una informació complementària. Efectivament, com en alguns dels exemples d'aquest context, *després de* pot fer aquesta funció, però hi ha d'haver una raó per marcar aquesta seqüenciació. El fet que es possessin els condons i violessin la víctima després no és el que vol dir el redactor, sinó que pretén remarcar que ho van fer amb protecció, d'una manera determinada. Així, la dada que a 20 es dona amb *després de* s'hauria pogut especificar amb un incís: "...tres dels quals la van violar, amb condó, i la van obligar...". A més, cal destacar que el tòpic d'expressió del condicional de rumor (que recollim a l'annex 1) encara complica més la descodificació del missatge –de fet, en aquest cas és redundant aquest temps verbal a l'oració perquè ja hi trobem el sintagma "sempre segons la denúncia". Vegem un exemple més d'aquest context, que es pot millorar si es pensa una alternativa per a l'ús dubtós:

54. La família de la menor, que havia explicat als Mossos d'Esquadra que havia sigut víctima d'una agressió múltiple, va renunciar ahir a presentar una denúncia i el jutge va acordar deixar en llibertat sense càrrecs els dos homes detinguts **després que** intentessin agafar un vol dilluns, tot i tenir el passaport retirat. (Montse Riart, "Societat", *Ara*, 7-6-18)

Expressada així, la idea que es dona és que els homes van ser detinguts a continuació de l'intent de fuga. Tanmateix, també es pot entendre, per efecte de l'existència dels sentits implícits als contextos 1 i 3 de *després de* (vegeu *infra*), que el fet que intentessin agafar un vol va motivar que els deixessin en

llibertat (amb el sentit causal, que és contradictori) o que els van deixar en llibertat quan anaven a marxar amb l'avió (amb el de simultaneïtat, que també és poc probable). L'ambigüitat que causa l'ús dubtós, doncs, és problemàtica per a la comprensió de l'enunciat (cf. 3.3.1). A més, el fet que hi hagi un verb en subjuntiu que depèn de la locució també torna la frase poc natural (cf. 9.3.2). En qualsevol cas, presentar els fets d'aquesta manera, amb una seqüenciació temporal que no és necessària, no és més adequat que fer-ho amb una oració de relatiu: "...i el jutge va acordar deixar en llibertat sense càrrecs els dos homes detinguts, que havien intentat agafar un vol dilluns tot i tenir el passaport retirat". Vegem un exemple més d'aquest context:

52. Els fets van passar cap a la una de la matinada **després que** el 091 rebés una trucada sol·licitant un servei policial per atendre una urgència a la zona de San Bernardo, coneguda pels agents per diversos operatius contra el tràfic de drogues i tabac, i on la setmana passada es va detenir el líder d'un dels principals clans de narcos de l'Estret, Antonio Tejón, *el Castaño*. (Julia Camacho, "Societat", EP, 13-6-18)

Si es llegeix aquesta frase fora del cos de la notícia sencera, es pot pensar que van tenir lloc uns fets just després de la trucada. Però si en reproduïm el subtítol, veurem que no és ben bé així: "Uns menors van trucar alertant d'una falsa partida de tabac a la policia, que va quedar atrapada en una barricada a La Línea". Aleshores, la trucada va ser el desencadenant dels fets. Efectivament, com que el lector ha llegit prèviament el subtítol, pot entendre aquesta frase. Cal assenyalar que el receptor és probable que acabi assimilant també aquest ús de la locució, i és capaç d'entendre el missatge de la notícia (cf. 3.4.2 i 5.3). Però realment a 52 es presenten els fets d'una manera molt poc lògica. Si en comptes de *després de* hi hagués la locució *arran de* (vegeu el context 1.2) i es modifiqués la frase, s'entendria més: "Els fets van passar cap a la una, arran d'una trucada que va rebre el 091 per sol·licitar...". I, com en alguns dels exemples que hem vist, també es podria posar un punt després de la primera proposició: "Els fets van passar cap a la una. El 091 va rebre una trucada...". Es pot veure, doncs, com els usos dubtosos contribueixen no solament a complicar l'oració –remarquem que a 52 també apareix la impropietat *líder* (cf. 8.1.5)–, sinó a donar una informació errònia. Per tant, concloem que aquest enunciat és estrident perquè l'errada semàntica que implica l'ús de *després de* hauria de causar sospita a qualsevol assessor lingüístic (cf. 7.1). Vegem un exemple en què la coincidència d'usos dubtosos és molt problemàtica:

5. **Després que** ahir s'avancés el nom de Josep Borrell com a titular d'exteriors, en les últimes hores s'han posat sobre la taula els noms de Teresa Ribera, per a la cartera de Medi Ambient, i de Carmen Montón, per a la de Sanitat. (Anna Farrero, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Són cinc usos dubtosos els que podem detectar en aquest enunciat, cosa que dificulta al receptor la decodificació del missatge. En aquest cas, el fet que Borrell fos nomenat ministre d'exteriors el dia anterior²⁵³ és tan sols informació contextual. Per tant, no és la causa del que es descriu a l'oració principal, sinó que senzillament serveix per donar una informació complementària al receptor, que li pot servir per situar els fets en una seqüència temporal, per la qual cosa podríem dir que l'ús de *després de* en aquest enunciat és adequat. Tanmateix, cal tenir present que la locució va seguida d'un verb conjugat en subjuntiu, que ja hem vist a 9.3.2 que és poc natural en el català, segons Solà (1999a). Per tant, caldria refer tota la frase i evitar les cinc ocurrences d'usos dubtosos per presentar la informació d'una manera més clara (vegeu 11.1.5). En aquest context, trobem quatre enunciats amb una forma verbal d'aquesta

²⁵³ Vegeu 11.1.5 per a les dues ocurrences de *nom*, la primera del context 2 i la segona de l'1.1, perquè va acompanyada al mateix enunciat de *sobre la taula* (vegeu l'annex 1 per a aquesta metàfora gastada i per al tòpic d'expressió *com a*).

mena, cinc amb un verb en infinitiu (un dels quals compost, que és la més tradicional), i cinc amb un SN que depèn de *després de* (vegeu l'annex 2).

Passem a veure el context 2.2, que conté enunciats en què l'ús dubtós de *després de* introdueix una causa que és una explicació (informació contextual), la del segon tipus de Viana i Suïls (2008) (vegeu *supra*). Vegem-ne un primer exemple:

28. Doncs mira, que Iñaki Urdangarín està citat demà al matí a l'Audiència de Palma perquè li notifiquin personalment l'ordre de presó, **després que** el Suprem l'hagi condemnat efectivament a cinc anys i deu mesos pel Cas Nóos. (Kilian Sabrià, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

Entre el fet que Urdangarín estigui citat a l'Audiència de Palma i que l'hagin condemnat no hi ha pas una relació de temporalitat, sinó de causalitat, perquè és per aquest motiu que hi ha d'anar. Però tampoc no podem afirmar que sigui una causa eficient, sinó una explicació. Aleshores, en comptes de *després de* hi hauríem de tenir la conjunció causal *perquè*, tot i que just a l'oració principal ja en trobem una, per la qual cosa possiblement el periodista utilitza la locució dubtosa per evitar de repetir el mot. Però fent-ho d'aquesta manera, estableix una seqüenciació de fets en una línia temporal que no és necessària, a més que l'ús del subjuntiu (cf. 9.3.2) torna l'enunciat poc natural –en sis dels onze enunciats d'aquest context es dona aquesta circumstància, mentre que en dos hi ha un verb en indicatiu i en tres, en infinitiu (vegeu l'annex 2). Una solució possible per respectar la relació de causalitat seria girar la frase d'aquesta manera: "Doncs mira, com que Iñaki Urdangarín ha estat condemnat efectivament a cinc anys i deu mesos pel Cas Nóos, està citat demà al matí a l'Audiència de Palma perquè li notifiquin...". Vegem-ne un altre exemple:

41. El Barça ha tancat aquest matí la primera venda del mercat, **després d'**arribar a un acord amb el Watford anglès per traspasar Gerard Deulofeu a canvi de tretze milions d'euros fixos... (Raül Llimós, "14-15", RAC1, 11-6-18)

Tal com hem advertit en l'enunciat anterior, no hi ha una relació temporal que sigui remarcable en aquesta oració, sinó que el fet que el Barça hagi arribat a un acord amb el Watford és alhora el tancament d'una venda. És a dir, tampoc no podem dir que hi hagi una causalitat implícita, sinó que és el mateix esdeveniment, que es matisa amb una explicació introduïda inadecuadament per *després de*. Aleshores, amb una pausa a la frase, que es pot transcriure amb dos punts, n'hi hauria prou: "El Barça ha tancat aquest matí la primera venda del mercat: ha arribat a un acord...". Vegem-ne un exemple semblant:

27. L'assignació del port d'aquesta embarcació de la guàrdia costanera italiana, que participa en missions comunitàries, es produeix **després que** les autoritats d'Itàlia neguessin, com ja sabeu, un port d'entrada a l'Aquarius. (Kilian Sabrià, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

El redactor d'aquesta frase (que és del registre escrit per ser dit) sembla que vol relaxar la responsabilitat dels fets al govern italià, hi vol treure importància. A la notícia, just abans de l'enunciat s'explica que un membre de la Unió Europea "ha rebutjat criticar el govern italià pel cas de l'Aquarius". Però a la notícia s'explica que un altre vaixell, Discioti, ha rescatat nou-centes persones i es dirigeix al port de Sicília, perquè el govern italià no ha permès que l'Aquarius desembarqués en un altre punt del país. D'aquesta manera, una altra embarcació, que es dedica a l'acció humanitària, ha hagut de resoldre la situació així per evitar la mort d'aquestes persones. Per tant, a 27 hi hauria d'haver una estructura que permetés veure més clarament la causalitat, per respectar la certesa dels fets. Ara, *després de* introdueix una causa que no és directa, sinó que es tracta d'una explicació. Així, caldria refer la frase de la següent

manera: “La guàrdia costanera italiana ha assignat²⁵⁴ un port a aquesta embarcació, que col·labora en missions comunitàries, *perquè / ja que / atès que*²⁵⁵ les autoritats d’Itàlia van negar, com ja sabeu, un port d’entrada a l’Aquarius” –els enunciats 4 i 40 tenen molta similitud amb aquest (vegeu l’annex 2). Cal destacar que amb la nostra proposta s’eviten les dues improprietats que subratllem a l’enunciat, que contribueixen a llevar claredat al missatge (vegeu l’annex 1). El següent exemple encara pertany a aquest context:

23. El pilot mallorquí [Jorge Lorenzo] es va reivindicar dominant la cursa de principi a fi, **després de** saber que Ducati no compta amb ell la propera temporada. (Marc Sala, “L’Informatiu”, TVE, 4-6-18)

Com en els altres exemples, en aquesta frase no cal marcar una seqüència temporal, sinó que la proposició introduïda per la locució dubtosa és una explicació que condiciona l’acció de la frase principal. Així, el redactor no vol indicar que el pilot es reivindica a la cursa perquè ha sabut que Ducati no compta amb ell, però sí que vol assenyalar que aquest fet el va induir a comportar-se així, que és una diferència subtil però precisament és la que permet veure la distinció de Viana i Suïls (2008) entre *causa eficient* i *explicació* (cf. 9.3.3). Aleshores, com que el fet que aquesta marca no compti amb el pilot no és una informació imprescindible, es pot introduir amb la forma d’un incís: “El pilot mallorquí, amb qui Ducati no comptarà la propera temporada, es va reivindicar...”. Vegem un últim exemple d’aquest context:

53. El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) ha anul·lat l’ordre que el govern de la Generalitat va aprovar l’any 2015 per garantir l’assistència sanitària universal a totes les persones empadronades a Catalunya, encara que fossin immigrants sense papers, **després que** el govern del PP volgués restringir aquest dret. (Redacció, “Editorial”, Ara, 4-6-18)

En aquest enunciat hi ha una seqüència temporal de dues accions, però també s’hi pot entendre una causalitat, tot i que no és del tipus de causa eficient (vegeu *supra*). Si la Generalitat vol prendre aquesta mesura per garantir un dret és perquè el PP el volia restringir, però a la redactora sembla que li és més còmode exposar els fets fent servir l’ús dubtós, que li permet no deixar clara la responsabilitat del govern català, per tant, resulta un recurs útil per als periodistes (cf. 3.4.2). De la mateixa manera que a 9.1.5 hem observat que amb la preposició composta *des de* es dilueix la figura de l’agent, perquè es desplaça de la posició d’argument extern a la d’adjunt, l’ús de *després de* serveix per atenuar la responsabilitat de l’acció. Aleshores, qualsevol expressió causal com les que hem vist a propòsit de 27 (*perquè, ja que, com que...*) ajudaria a guanyar claredat.

Passem a examinar el context 3, en què *després de* introdueix un element que designa una acció que suposadament ha tingut lloc en un moment anterior, tot i que en realitat totes dues coincideixen en el mateix espai de temps. Aquest ús de la locució, com hem vist a 9.3.2, ha estat detectat per diversos llibres d’estil. Vegem-ne un primer exemple:

35. Avui llegim al *Mon.cat* que el govern espanyol no pensa donar explicacions sobre com van monitoritzar el cotxe de Puigdemont amb una balisa, tal com van explicar diversos mitjans amb tot luxe de detalls **després de** la detenció de Puigdemont a Alemanya. (Jordi Basté, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)

²⁵⁴ Notem que, amb la nostra proposta de frase, s’evita la nominalització *assignació*, que comporta que hi hagi tres elements introduïts per *de*. Aquest fet desemboca en una ambigüitat, que en alguns casos se sol resoldre amb un altre ús dubtós, com és el cas de *per part de* (vegeu 10.3.5).

²⁵⁵ Vegeu els límits que presenta *ja que* a Viana i Suïls (2008: 2.946-2947). A banda, a 9.2.5 hem indicat que l’ús d’*atès que* és d’una formalitat més aviat alta.

En aquest enunciat l'emissor no vol destacar que l'explicació dels mitjans de comunicació va passar en un moment posterior de la detenció de Puigdemont, sinó que pretén situar una acció en el temps. Llavors, hi ha una simultaneïtat dels dos fets, i no una seqüència temporal. Aquesta oració, doncs, guanyaria claredat si es formulés de la següent manera: "...tal com van explicar diversos mitjans amb tot luxe de detalls quan van detenir Puigdemont a Alemanya". Notem que amb aquesta modificació s'evita la nominalització (*detenció*), que és una pràctica molt habitual en el llenguatge periodístic però poc recomanable (cf. 6.1 i vegeu 10.3.5). En l'exemple següent detectem el mateix ús de la locució:

7. El mallorquí [Jorge Lorenzo] fitxa per Honda **després que** la marca japonesa hagi anunciat avui mateix que prescindeix de Dani Pedrosa. (Quim Robert, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Igual que en molts dels enunciats anteriors, el verb que depèn de *després de* es conjuga en subjuntiu –en aquest context hi ha dues ocurrències en què *després de* va seguit d'un verb en mode subjuntiu, en tres, en indicatiu, i en quatre hi ha un SN. Aquest fet, doncs, torna aquesta frase poc natural. A més, a 7 es veu força clar per l'expressió *avui mateix* que entre les dues accions descrites hi ha una relació de simultaneïtat, més que no pas de temporalitat (ni de causalitat, com als contextos 1 i 2.2). Així, l'oració es podria formular de la següent manera perquè guanyés claredat: "El mallorquí ha fitxat per Honda just quan la marca japonesa ha anunciat que prescindiria de Dani Pedrosa". Vegem un exemple d'aquest context que jutgem molt estrany:

26. **Després d'**una conversa que hem mantingut amb Elsa Artadi, on ha dit moltes coses (una de les quals, que no despenjaran la pancarta de llibertat presos polítics fins que no estiguin en llibertat) (...), ha dit això: (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

Cal aclarir que dins dels parèntesis hi ha molt més text, i que la locutora presenta les conclusions que es poden extreure d'una entrevista que han fet minuts abans a Elsa Artadi. En el llenguatge radiofònic és pròpia la repetició d'idees, perquè cal anar situant l'oient contínuament (cf. 2.5.2). Aleshores, aquest text, que pertany al registre oral semiespontani interactiu, pretén resumir el que s'ha tractat abans amb aquesta persona, i a continuació es posa un tall de veu per exemplificar una qüestió concreta. En qualsevol cas, la frase "després d'una conversa que hem mantingut amb Elsa Artadi... ha dit això" voldria dir que quan la política ha sortit dels estudis de televisió ha fet unes declaracions públiques en un altre lloc (cf. 9.3.2), però no és pas el que vol dir la locutora, sinó que durant l'entrevista ha dit allò que mostra el tall de veu; la preposició *en*, doncs, podria substituir la locució que examinem ("en una conversa..."). Per tant, podem considerar que aquest enunciat és estrident, per tal com es veu que l'ús dubtós apareix perquè la periodista vol elevar el to del discurs amb un recurs propi del llenguatge del seu sector, però aquest fet, que causa que doni una informació errònia, torna la frase molt estranya, de manera que s'allunya de la norma objectiva (cf. 2.3.1). Si un assessor lingüístic sent aquest enunciat, hauria de sospitar d'aquesta forma, n'hauria de dubtar (cf. 7.1). El següent exemple també creiem que té aquesta característica:

55. El pres s'hauria fugat la setmana passada, **després d'**un permís. (M. Roger, "Política", *Ara*, 11-6-18)

Es pot veure fàcilment que el pres en qüestió es va escapar de la presó durant el permís, perquè s'ha d'entendre que quan se li va acabar no hi va tornar. Per tant, no és després del permís, que es fuga, sinó gràcies al fet que es troba de permís. Aleshores, l'adverbi *durant* és la millor opció per substituir la locució dubtosa. Però aquest exemple és destacable per una altra raó: es fa servir abusivament el condicional de rumor (vegeu l'annex 1), perquè és evident que el pres s'ha fugat, és una realitat inqüestionable. Tant l'ús dubtós que analitzem en aquest apartat com el tòpic d'expressió que hem assenyalat contribueixen a

llevar claredat, senzillesa, naturalitat, concisió, precisió i, fins i tot, correcció a 55 (cf. 2.5.1 i 7.1), per tant, és un enunciat molt difícil de descodificar per al receptor. D'aquesta altra manera seria molt més ajustat als preceptes del llenguatge periodístic: "El pres es va fugar la setmana passada durant un permís". Aquest exemple que hem vist, doncs, també és estrident perquè, a banda de donar una informació errònia, podria portar perfectament el símbol ?, que indicaria que és un enunciat dubtós des del punt de vista gramatical i semàntic (cf. 7.1). A més, cal destacar que aquest redactor escriu tres oracions seguides que contenen aquest ús dubtós, que pertanyen al mateix context (vegeu 56 i 57 a l'annex 2).

9.3.6 Conclusions

Tot seguit, resumim a la taula següent els contextos que hem vist, i arribem a una conclusió sobre l'ús dubtós que examinem:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. És una causa eficient en què es confon el temps amb la causa (31 ocurrences)					
1.1 Substitueix <i>perquè</i> i altres fórmules	42. El jutge José de la Mata ha assumit la investigació de la <u>presumpta</u> trama corrupta després que el jutjat del Vendrell digués que no n'és competent. (Mònica Fulquet, "14-15", RAC1, 11-6-18)	14	<i>Perquè</i> i <i>a causa de</i>	Fundéu, <i>La Vanguardia</i> (cast.) i Solà (1999a)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)
1.2 Substitueix <i>per</i> i altres fórmules	8. La vaga es va convocar després de l'anunci del Grupo Jorge, que <u>estudia</u> marxar de Catalunya. (veu en <i>off</i> , "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	11	<i>Per</i> , <i>amb</i> , <i>arran de</i> , <i>amb motiu de</i> , <i>a partir de</i> i <i>a causa de</i>	Fundéu i Solà (1999a)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)
1.3 Substitueix <i>gràcies a</i>	18. Anton, creus que ell complirà gran part de la condemna?, creus que el veurem sortir aviat de la presó?, serà un ingrés a la presó per dir "finalment va a ingressar a presó" però després d' una bona conducta doncs ha sortit en un relatiu període breu de temps? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	6	<i>Gràcies a</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)
2. És una explicació en què s'introdueix informació contextual (26 ocurrences)					
2.1 Dona informació contextual prèvia en què no hi ha causalitat	10. Serà la primera cursa de Marc Márquez després de saber que Jorge Lorenzo serà el seu company d'equip la temporada que ve i en què Maverick Viñales confia aconseguir un millor resultat dels que ha obtingut fins ara. (Quim Robert, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)	15	<i>Arran de</i> i diversos recursos gramaticals: divisió de la frase, oració de relatiu...	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)
2.2 Dona informació contextual prèvia en què hi ha una causalitat implícita	4. Part dels migrants que es trobaven al vaixell Aquarius han estat repartits en dues embarcacions més, una dels guardacostes italians i l'altra de l'armada, per emprendre el camí cap al Port de València, després que Itàlia i Malta els van rebutjar. (Carles Prats, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	11	<i>Perquè</i> , <i>com que</i> , <i>ja que</i> i <i>atès que</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)
3. Expressa coincidència en el temps (9 ocurrences)					
3 Expressa coincidència en el temps	61. Però quan va tornar al Vaticà, Jorge Bergoglio va ordenar obrir una investigació i, després de saber-ne els resultats, va dir que havia estat mal informat i va demanar perdó a totes les víctimes. (Redacció, "Internacional", <i>Ara</i> , 12-6-18)	9	<i>Quan</i> , <i>en</i> i <i>durant</i>	Fundéu, TVE, <i>El Mundo</i> , ABC i Solà (1999a)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (llevat de 5)

taula 22: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *després de*

D'acord amb el que hem vist a 9.3.2, els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic condemnen el valor causal i el de simultaneïtat de *després de*. Tanmateix, aquesta locució té la funció de marcar causalitat en moltes més ocurrences: si sumem les dels contextos 1 i 2.2 en surten quaranta-dues, més de dos terços del total. En canvi, al context 3, en el qual *després de* expressa coincidència en el temps, tan sols en trobem nou. Així mateix, l'1.1, l'1.2 i el 3 són els que han detectat les diverses obres, mentre que no s'hi recullen exemples de les característiques de l'1.3 i el 2.2, per bé que podrien ser igualment condemnats perquè indiquen una causalitat. Aleshores, indirectament aquests contextos també són presents als manuals d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic. En canvi, no es parla del 2.1, a banda que el sentit que té *després de* en aquests enunciats és el nuclear en molts casos, tret d'alguns que hem destacat a 9.3.5, en què *després de* sí que s'ha de considerar un ús dubtós perquè no s'hi respecta el significat propi (de temporalitat). Així, hem vist que en alguns exemples prescindir-ne o fer servir altres recursos, com ara les oracions de relatiu, fa guanyar claredat a la frase.

També cal destacar que, d'acord amb l'observació que hem vist a 9.3.2 de Solà (1999a), molts dels enunciats que contenen l'ús dubtós de *després de* són poc naturals tan sols per la raó que aquesta locució va seguida d'un verb conjugat en mode subjuntiu. Concretament, presenten aquesta situació vint-i-tres dels seixanta-cinc enunciats, és a dir, més d'un terç. I la mateixa quantitat d'ocurrences de *després de*, vint-i-tres, porten a continuació un SN, que en la majoria dels casos és de verbal; és a dir, designa una acció (vegeu 10.3.5 per a la qüestió de les nominalitzacions). En setze exemples és un verb en infinitiu el que depèn d'aquesta locució i tan sols en dos és compost, l'opció més tradicional segons Solà (1999a). Per acabar, només tres enunciats contenen una forma verbal en mode indicatiu dins la proposició on hi ha l'ús dubtós. Per tant, són en total vint-i-cinc de seixanta-cinc (poc més d'un terç) les ocurrences de *després de* que són naturals en català, perquè en depèn o bé un SN o bé un infinitiu compost.

Pel que fa a les solucions que elimina aquest tòpic d'expressió, podem reconèixer que són ben diverses. En quatre dels sis contextos que hem detectat *després de* té un valor causal, i es pot veure per les opcions alternatives (cf. la taula 22) que el català té força riquesa per expressar la causa, tot i que la conjunció *perquè* o la preposició simple *per* són les més usuals, d'acord amb Jané (1980b). A més, per efecte d'aquesta interferència indirecta (vegeu *infra*), es perden solucions genuïnes (*arran de*, *com que*...) que no existeixen en castellà. Respecte de la variació funcional no podem destacar res en especial perquè no hi ha particularitats ni de camp ni de registre per a cap context, tret del fet que no recollim cap enunciat de la varietat 5 (cf. 9.3.4).

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *després de* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** quan té el valor causal (contextos 1 i 2.2) i el de simultaneïtat (el 3), el sentit de *després de* és perifèric, perquè el nuclear tan sols marca una seqüència temporal (un fet precedeix l'altre), i en alguns exemples del 2.1 també.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** tal com hem indicat a la taula 22, les solucions que es perden a causa d'aquest ús dubtós són nombroses i molt més precises, perquè serveixen per marcar causalitat o coincidència en el temps, uns valors que *després de* no té.
3. **El fan servir emissors diferents:** gairebé una cinquantena utilitza aquest tòpic d'expressió, entre emissors de qui sabem el nom i els que no.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** ni en el registre 5 (espontani però semiformal) ni en el 6 (col·loquial mediatitzat) trobem exemples que continguin aquest ús

dubtós; aquest fet, doncs, demostra que tan sols apareix en enunciats que tenen una elaboració darrere (parcial o total).

5. **S'expandeix en contextos força variats:** l'hem detectat en tres contextos, que es poden dividir alhora en sis; val a dir que hi ha força diferència entre l'1 i el 2.2 (valor causal), el 3 (es marca simultaneïtat), i el 2.1 (en què s'introdueix una explicació).
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem detectat en força enunciats en l'anàlisi, com ara a 13, 26, 33, 45, 52 i 55, i en alguns casos l'estranyesa causa que es doni una informació errònia al receptor (cf. 9.3.5).
7. **Prové d'una interferència:** com en alguns casos anteriors, no podem afirmar que aquest ús dubtós sigui una interferència directa d'una altra llengua; però sí que veiem, perquè es troba recollit en manuals d'estil de l'àmbit espanyol, que en castellà també compleix les característiques del nostre objecte d'estudi, per la qual cosa és probable que la llengua dominant exerceixi una pressió en el català, és a dir, és una interferència indirecta. Vegeu, a més, el que hem exposat sobre l'enunciat 16 (cf. 9.3.5), en què es tradueix *tras* per *després de*.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** aquest ús dubtós es troba recollit en cinc manuals d'estil i en una obra especialitzada en el llenguatge periodístic.

Per tant, confirmem que la locució *després de* és un ús dubtós perquè compleix totes vuit condicions (incloent-hi les dues opcionals). També podem afirmar que és un tòpic d'expressió perquè implica una modificació de l'estructura gramatical habitual: una locució que serveix (segons la norma objectiva i d'acord amb el sentit nuclear) per establir una seqüència temporal passa a marcar causalitat o simultaneïtat. D'aquesta manera, molts elements de la llengua que tenen aquestes funcions s'eliminen, com ara conjuncions o locucions causals i preposicions simples, i de resultes de l'ús dubtós trobem frases molt poc naturals per la disposició dels arguments oracionals.

10. OPERADORS

10.1 TEMA

El cas que examinem en aquest apartat és un dels que més ha aparegut en les obres que hem analitzat per elaborar la recerca. Aquest fet podria ser degut a la productivitat del mot *tema*, que ha donat lloc a contextos molt diferents. Són tants que fins i tot podem afirmar que és l'únic cas que pertany a dues categories d'ús dubtós diferents: principalment és un operador, per tal com sol ser superflu a la frase; també pot ser una improprietat, perquè elimina possibilitats molt més precises d'una manera impròpia.

10.1.1 Normativa

Vegem per començar una part de l'entrada del DIEC 2 del substantiu *tema*:

- 1 1 m. [LC] Proposició que es pren com a assumpte o matèria d'un discurs, d'un escrit, d'una discussió. *Desenvolupar un tema. Apartar-se del tema.*
- 1 2 m. [LC] Assumpte d'una composició escolar.
- 1 3 m. [LC] Text que es dona a traduir a un alumne, de la llengua materna a una altra llengua.
- 2 1 m. [LC] Allò que causa, que provoca, un sentiment, una acció. *En aquells moments, el tema de preocupació era com trobar una feina digna.*
- 2 2 m. [LC] Qüestió, aspecte, afer, que constitueix el centre de preocupació d'un autor, d'una escola de pensament, etc. *Els grans temes dels autors escolàstics.*

L'accepció 1.1 podríem dir que és la més genèrica i també la que conté el sentit nuclear. Es pot veure que aquest mot designa una realitat força abstracta i genèrica, cosa que determinem pels exemples, per la qual cosa l'abast que té és molt gran. Aquest fet queda reflectit per la quantitat de sentits perifèrics que ha adquirit, que podríem dir que es palesa en les diferents accepcions. Cadascuna és una especialització del mot en un àmbit concret, com la 1.2 i la 1.3, que pertanyen al de l'escola. La 2.1 també és força genèrica, per tant, té un sentit pròxim al nuclear ('una cosa que causa una acció o un sentiment'), perquè no es pot adscriure a cap camp específic. En canvi, la 2.2 podríem dir que pertany al de la filosofia. Les altres no les hem inclòs, però són les següents: la 3 pertany a l'àmbit de la literatura, la 4, al de les arts en general, la 5, al de la música, les tres de 6 (6.1, 6.2 i 6.3) són pròpies de la lingüística o la gramàtica i en la 7 el nom *tema* forma part d'una expressió lexicalitzada. L'entrada del DNV conté set accepcions amb una disposició molt semblant a la del DIEC 2, però trobem una petita diferència a la primera, perquè la definició que apareix és "assumpte o matèria que es tracta a un discurs...", a diferència de la 1.1 del DIEC 2, que és "proposició que es pren com a assumpte". Per tant, concloem que la del DNV és encara més genèrica, perquè acostava el significat de *tema* al de *matèria* o *assumpte* (vegeu 10.1.5).

10.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Aquest és el cas que més manuals d'estil han detectat dels dotze casos que analitzem en aquesta recerca: dotze en total, cinc de l'àmbit català i set de l'espanyol. A més, també el trobem en tres obres que analitzen el llenguatge periodístic (una en català i les altres dues en castellà). Vegem el primer llibre d'estil que recull el cas de *tema*, l'*ésAdir*, que hem vist a 6.1.2 que estableix una divisió en diferents categories d'ús; aquest el considera abusiu:

tema

Etiquetes

» ús abusiu ⚠

En contextos en què resulta una paraula supèrflua, en prescindim o la substituïm per solucions més precises.

Una llei per combatre el tema de l'incivisme a la ciutat

Una llei per combatre l'incivisme a la ciutat

Una llei per combatre les conductes incíviques a la ciutat

imatge 4: entrada de *tema* de l'*ésAdir*

Notem que assenyalava que *tema* pot ser sobrer a la frase, fet pel qual es pot adscriure a la categoria dels operadors (cf. 7.2.3). Gràcies a l'exemple, podem veure que forma part de la fórmula "el tema de", que es pot eliminar; és a dir: "Una llei per combatre (el tema de) l'incivisme a la ciutat". Ara, a banda d'aquesta opció, també diu que es pot buscar una forma més precisa, per tant, es proposa una substitució: "el tema de l'incivisme" per "les conductes incíviques". Aquesta solució, doncs, designa una realitat més concreta que no pas *tema*.

El llibre d'estil d'*El 9 Nou / El 9 TV* adverteix que *tema* "pròpiament és l'assumpte, la matèria desenvolupats per un text, un discurs, una conferència, una classe, etc.". Detecta que aquest ús dubtós tant pot ser un operador, "perquè es pot suprimir", com una impropietat, "perquè s'usa impròpiament en comptes de mots més adequats al context, com *qüestió, punt, apartat, aspecte, etc.*". Els exemples que hi apareixen són els següents: "Com està la qüestió de la nova antena parabòlica (*Com està el tema de²⁵⁶ l'antena parabòlica?). Encara no havien parlat de les vacances (*Encara no havien parlat del tema vacances)" (Coromina, 2008: 469). També el classifica en la categoria de *fórmula estereotipada, tic o tòpic* (cf. 5.3), i posa els següents exemples:

El *tema* els preocupa molt. / El *conflicte* / la *qüestió* / la *sequera* / el *caos circulatori*... els preocupa molt.

Creuen que el *tema* es pot rectificar. / Creuen que el *text* / la *decisió* / l'*error*... es pot rectificar.

Ara s'ocupa del *tema dietètic*. / Ara s'ocupa de *dietètica*. (2008: 96-97)

En els dos primers exemples la proposta d'aquest manual és buscar una opció més específica, hi ha una substitució –per tant, seria una impropietat–, mentre que en el tercer creu que cal eliminar el mot, que es combina amb un adjectiu que en la solució passa a ser un substantiu ("del tema dietètic" per "de dietètica") –seria, doncs, un operador. D'una manera semblant, el llibre d'estil d'*El Periódico* practica aquesta distinció: "Paraula sovint supèrflua, de manera que convé no abusar-ne. Moltes vegades es pot suprimir o substituir per *punt, assumpte, matèria, qüestió, cas, problema, objecte, argument, objectiu, motiu, enunciat, discussió, disputa, polèmica ...*" (2002: 333). Veiem que les solucions que dona són molt nombroses.

El llibre d'estil de *VilaWeb* remarca que *tema* és "usat profusament, supèrfluament i sovint a tort ('el congrés parla de les subvencions', no pas 'del tema de les subvencions'); quan no és superflu, hi solen escaure millor mots com 'qüestió', 'matèria', 'afer'" (2015: 162). Per tant, també detecta que pot ser una

²⁵⁶ Observem que aquest exemple és com el context 1.2 de la nostra anàlisi (vegeu 10.1.5). Com que proposa buscar una opció més precisa, aquest mitjà el considera una impropietat en aquest context, mentre que des del nostre punt de vista és un operador perquè forma part de la fórmula estereotipada "el tema de".

impropietat i un operador. En canvi, el de *La Vanguardia* en català només assenyalava que pot ser de la primera categoria: “Paraula comodí repetida amb exageració, que empobreix la redacció. No hem d’oblidar altres mots com ara *afer, assumpte, cas, idea, matèria, problema, qüestió*”. A banda, també destaca el següent: “El DIEC no admet *tema* amb el sentit de *cançó* o *peça musical*, atès que el tema és el motiu melòdic d’una composició musical. Això no obstant, n’acceptem l’ús, molt estès, com a sinònim de cançó” (2018: 391). Es fa referència, doncs, a la cinquena accepció del DIEC 2 (cf. 10.1.1).

Pel que fa a l’àmbit espanyol, un dels manuals que en parla és el de l’Agència EFE, que considera el següent: “Procúrese evitar el uso de esta palabra con los significados de *asunto, cuestión* o *problema*. Correcto para designar la manía o idea fija en la que alguien se obstina” (2008: 299). Per tant, només detecta que és una impropietat, perquè substitueix inadequadament mots més precisos. A la web de la Fundeu²⁵⁷, que pertany igualment a EFE, hi diu el següent: “Cada vez es más frecuente en los medios de comunicación el uso abusivo de la palabra *tema*, a veces, incluso, resulta innecesario su empleo: «El tema de los embarazos no deseados preocupa a la sociedad», en lugar de «Los embarazos no deseados preocupan a la sociedad»”. En aquest cas, doncs, sí que especifica que és un operador, perquè proposa d’eliminar la fórmula “el tema de”.

El llibre d’estil de *La Vanguardia* en castellà diu que *tema* és una “palabra comodín repetida ad nauseam, que empobrece la redacción” (Agustí *et al.*, 2004: 294), i fa exactament els mateixos advertiments que en la versió catalana (vegeu *supra*). El del diari *El País* diu el següent: “Esta palabra se lleva la palma entre los tópicos más usados. Pero no es ‘tema’ (asunto de un escrito, de una conversación o de una obra de arte) todo lo que llamamos ‘tema’. La mayoría de las veces se trata de ‘asunto’, ‘cuestión’, ‘materia’, ‘problema’, ‘objeto’, ‘negocio’, ‘propósito’, etcétera”. Per tant, també considera que és una impropietat, per tal com elimina solucions més precises. A més, a diferència de *La Vanguardia*, adverteix que “nunca equivale a *canCIÓN*” (2014: 497). En el manual de la Cadena SER apareix exactament el mateix text (2017: 329).

El llibre d’estil de TVE destaca que la definició normativa en castellà (per tant, del DRAE) de *tema* és “proposición o texto que se toma por asunto de un discurso”. Veiem, doncs, que és idèntica a la del català (cf. 10.1.1). Aleshores, fa el següent advertiment: “Es un vocablo excesivamente repetido en los textos: *Se abordó el TEMA, el principal TEMA de debate, la primera cuestión es resolver el TEMA...* Conviene substituir a veces esta palabra por alguno de sus sinónimos: *asunto, problema, cuestión*” (Mendieta, 1993: 102). Per tant, tan sols considera que és una impropietat, alhora que creu que aquests mots són sinònims de *tema* (cf. 10.1.3 i 10.1.5). En canvi, el del diari *El Mundo* detecta que pot ser també un operador:

Se ha convertido en el más frecuente y desolador latiguillo del castellano actual. Solamente es correcta esta palabra cuando se refiere a la idea central, al asunto del que trata un escrito o un discurso, a una forma gramatical, a una pieza o elemento musical, o a una idea obsesiva. Si no, debe sustituirse por una de las muchas expresiones más precisas: «Argumento», «asunto», «capítulo», «caso», «cuestión», «materia», «negocio», «objeto», «problema», «propósito», «punto». Más sencillo aún: en muchos casos, se puede suprimir por las buenas este latiguillo: «En cuanto a los funcionarios...» es infinitamente mejor que «en cuanto al tema de los funcionarios...». (1996: 285)

Per tant, cal remarcar que el manual d’*El Mundo* accepta, com el de *La Vanguardia*, el sentit de *tema* per designar una peça musical. També que proposa d’eliminar la fórmula estereotipada “el tema de” –cal destacar que en aquest cas fa servir la denominació *latiguillo* (cf. 5.3). Finalment, el llibre d’estil del diari *ABC* tan sols detecta que aquest ús dubtós pot ser una impropietat: “Evítese el abuso de este sustantivo,

²⁵⁷ Vegeu: <https://www.fundeu.es/recomendacion/tema-uso-y-abuso-1000/> [consulta: 8-12-19].

convertido en término polivalente que sólo evidencia pobreza expresiva en quien lo prodiga. Sustitúyase, según los casos, por *punto, asunto, materia, cuestión, problema, canción, etc.*" (2001: 235).

Pel que fa a les obres especialitzades, Jané (1983g) dedica un article a aquest ús dubtós, i el considera una impropietat segons el nostre punt de vista. En primer lloc, fa un repàs del que reflecteixen els diccionaris de sinònims, que diu que "solen agrupar, amb *tema*, els substantius *matèria, assumpte, argument, punt, qüestió, motiu...*". Indica que aquest fet vol dir que en alguns casos són intercanviables, i que, si es miren les definicions d'aquests mots, es pot veure que "la de cada un d'aquests noms es basa en d'altres noms de la llista". Jané, però, es fixa en "l'abús que avui es fa d'un d'aquests noms, de *tema*" i, tal com hem indicat a 10.1.1, sembla que "tingui una significació àmplia, general" (1983g). Aleshores posa un exemple que pot ser molt revelador: "Però si un dia anunciem que parlarem, per exemple, de les preposicions, el tema d'aquella lliçó o d'aquell comentari resta ben determinat, i, per tant, aleshores la introducció d'expressions temporals i la d'expressions locatives no seran dos temes diferents sinó dos punts o dues qüestions d'un mateix tema". Per tant, recomana que en cada cas es faci servir el mot adequat, sense assenyalar que pugui ser una fórmula estereotipada (cf. 5.3), per la qual cosa detecta que ha esdevingut una impropietat (cf. 7.2.1). Jané (1983d) dedica un altre article a *tema*, però no podem destacar-ne cap informació d'interès perquè parla sobretot del sentit musical que hem vist a 10.1.1.

Lázaro Carreter dedica un article sencer a aquest cas, i en destaquem el següent:

Pero, de pronto, ha estallado en el empleo millonario que hemos descrito. Puede significarlo todo o casi todo. Sustituye normalmente a *asunto*, voz a la que de hecho ha desplazado; pero también a muchas más: *expediente, cuestión, proyecto, negocio, propósito* y tantas otras que apenas si cuentan con coincidencias significativas entre sí ni con *tema*. En estas condiciones, si tal sustitución resulta posible, es porque el contenido semántico de todas ellas tiende a cero, a no ser nada. *Tema* viene a ser palabra tan vacía como *cosa*; algo muy parecido a lo que llamamos los gramáticos una proforma, esto es, un vocablo que cuenta con todas las propiedades de los de su clase (los nombres en este caso), menos las semánticas.

Hablar con proformas implica una grave disminución mental; es síntoma de pereza o puerilidad. Ambas cosas, paradójicamente unidas con una fuerte dosis de pedantería y de esclavitud a la moda, explican el triunfo de este vulgarismo que infecta hoy la parla de miles de españoles. (1998: 187)

D'aquestes observacions podem destacar que, pel que explica, considera que és una impropietat, perquè substitueix opcions molt més precises. Segons aquest autor, aquest fenomen es dona perquè el significat de *tema* és tan buit que pot valdre per tot, per la qual cosa és un comodí. De fet, diu que és una proforma, que, d'acord amb el que hem vist a 5.3 i el que expressa aquest autor, es pot equiparar a una falca o un mot crossa, perquè permet estalviar esforç per pensar una opció més precisa. En un altre article valora el fet que aquesta forma apareix moltes vegades en el discurs: "Y la causa es obvia: se trata de un comodín que evita pensar, colocado en cualquier lugar de la frase, equivale a la palabra que allí haría falta. No forma brillantes escaleras de color, pero permite jugar con *fills* fulleros. Tanto *tema* está promoviendo una aguda microcefalia" (1998: 259). De Miguel s'expressa en la mateixa línia però afegeix informacions remarcables:

Los políticos son responsables de esa grosera simplificación de las conversaciones que se deriva de la proliferación de la voz *tema*. Seguramente, en su inicio, resulta de una traducción mental de la palabra inglesa *issue*, que en realidad no admite equivalente entre nosotros. Por algo será. El funcionamiento ideal de una democracia se basa más en una confrontación de *issues* que en una lucha entre personas, ideologías, facciones. (...) Varias veces he criticado esa moda o manía de utilizar la palabra *tema* a troche y moche, venga o no a cuento, convirtiéndola en comodín que todo lo quiere decir. El resultado es que acaba por no significar nada. De tanto rodar, se le mellan las aristas. La palabra se trueca en

verboide, en puro sonido. Es el «ruido» más característico de la actual comunicación colectiva. (1985: 87)

Dos aspectos són destacables de les paraules de l'autor. D'una banda, assenjala que el llenguatge dels polítics pot influir en l'abús d'aquest mot. Per aquesta raó, seria lògic que trobem força ocurrences d'aquest ús dubtós en el camp de política, cosa que és efectivament així (vegeu 10.1.4). D'una altra banda, assenjala que aquest abús del mot *tema* podria deure's a una interferència de l'anglès, que disposa de *issue*, amb un significat, però, que no és exactament igual a la paraula que examinem en aquest apartat. Per acabar, val a dir que aquest autor tampoc no especifica clarament (mitjançant exemples) que pugui ser un operador, sinó que tan sols observa que és una impropietat (cf. 7.2.1), perquè substitueix mots més precisos, com ara *asunto*, *materia*, *objeto*, *problema*, *cuestión*, *argumento*, *objetivo*, *motivo*, *enunciado*, *enredo*, *cantinela* (1985: 89-90). Tanmateix, per les paraules citades, es pot deduir que podria estar d'acord a considerar-lo un operador, per tal com diu que és "puro sonido", un "ruido", és a dir, que serveix per allargar les síl·labes de la frase (cf. 7.2.3).

10.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

En primer lloc, la definició del GDLC del mot *tema* conté menys accepcions que la del DIEC 2. Vegem la primera, que és la que ens interessa:

m 1.1 Proposició que es pren com a assumpte o matèria d'un discurs, d'un escrit, d'una discussió. *Desenvolupar un tema. Sortir-se del tema.*
2 Assumpte d'una composició escolar.
3 Tros que hom dóna a traduir a un alumne, de la llengua materna a una altra llengua.

Veiem, doncs, com la similitud amb la definició normativa és molt gran. La segona accepció és un sentit perifèric del camp de la història, que no es recull al diccionari de l'IEC, mentre que la tercera i la quarta són les pròpies de l'àmbit de la lingüística i la música respectivament, equivalents a les que hem vist a 10.1.1. La cinquena és l'expressió *prendre* (algú) *de tema*, que vol dir 'agafar-li tírria', que al DIEC 2 apareix a la setena accepció.

El *Diccionari de dubtes i dificultats del català*, de Jordi Bruguera (2000), també recull el cas que examinem, del qual fa la següent observació: "No s'ha d'emprar abusivament i impròpiament en lloc de mots de significació, simple i concreta com *qüestió*, *punt*, *cosa*, *apartat*. A vegades fins se'n pot prescindir" (2000: 193). Per tant, aquesta obra detecta que l'ús dubtós de *tema* tant pot ser una impropietat com un operador. A continuació ho exemplifica de la següent manera: dues frases en què el mot és adequat: "El tema de la seva conferència era la fam en el tercer món" i "podríem tractar també de les idees innates de Plató, però això és un altre tema"; tres exemples en què l'ús dubtós és una impropietat: "Li hem comptat totes les partides; ens falta només el punt (o la qüestió, el capítol, no *el tema) de tota la instal·lació elèctrica"; "encara no hem parlat (del punt, no *del tema) del menjar", i "si no et dóna la gana de fer-ho, és una altra cosa (no *és un altre tema)". D'oracions en què se'n pugui prescindir (és a dir, quan *tema* és un operador), no en trobem cap.

El llibre de la llengua catalana, de Badia et al. (2004), adverteix que no s'ha "d'abusar d'aquest mot, que vol dir, genèricament, 'assumpte pres com a matèria d'un discurs, d'un escrit, etc.'". Dues frases en què considera que és adequat són: "El tema de la conferència era les mesures contra la droga" i "estudia't el segon tema". Aleshores diu que en "la resta de casos podem prescindir-ne o bé usar *qüestió*, *matèria*, *cosa*, etc.", i els exemples són: "S'ha reunit el Consell Executiu per parlar dels pactes [i no pas: del tema

dels pactes]. La qüestió és on anirem aquest cap de setmana [*i no pas*: El tema és on anirem]. Si t'hi has repensat, això és una altra cosa [*i no pas*: això és un altre tema]" (2004: 899). Per tant, en el primer veiem la fórmula "el tema de", en què l'ús dubtós és un operador, mentre que en els dos restants és una impropietat.

També Cassany, com hem vist a 5.3, classifica *tema* en la categoria de *mots jòquer*, que, com que tenen un sentit molt genèric i imprecís, "empobreixen la prosa i la buiden de contingut" si se n'abusa (2014: 123). Per tant, considerem que aquest autor també tracta aquest ús dubtós més aviat com una impropietat, perquè no l'inclou a la classe de *mots crossa*, que són els que resulten superflus a la frase (cf. 5.3).

Per acabar, podem citar un article de Monzó (2003), "El tema del tema", que tracta sobre aquest ús dubtós. Com que és un text narratiu, que es publica en una columna del diari *La Vanguardia* en català, en reproduïm una part:

Aquest cap de setmana, just quan va començar a fer-se evident que l'efecte 2000 havia estat una enganyifa, vaig sentir Xavier Pomés, conseller d'Interior, explicant a la ràdio que no hi havia problema.

Més ben dit: el que seria aquest cap de setmana, just quan va començar a fer-se evident que el tema efecte 2000 havia estat una enganyifa, vaig sentir Xavier Pomés, conseller d'Interior, explicant al que seria la ràdio que el tema efecte 2000 no havia comportat el que serien problemes. Aquí em vaig adonar que també ell és temàtic, un d'aquests que es deleixen pel tema del tema. Em refereixo al que són aquestes persones que no parlen de transports, de mitjans de comunicació o de peres llimoneres, sinó del tema transports, del tema mitjans de comunicació i del tema peres llimoneres. S'han adonat que els substantius no cal que vagin tots sols, podrint, sense que la paraula «tema» els precedeixi per atalaiar el tema enemics en el que seria l'horitzó. Si, per exemple, diguessin: «S'ha de debatre l'horari nocturn del metro», se sentirien insegurs, com si els faltés alguna cosa. Per això diuen: «S'ha de debatre el tema de l'horari nocturn del metro». ¿Quina importància pot tenir que el que és la paraula «tema» no tan sols no hi pinti absolutament res sinó que faci carregós el que és el text? A ells els sembla que dona al tema xerrameca un aire prosopopeic i això és el que compta. (2003: 45)

Pel que es pot veure, aquest autor considera que *tema* dona lloc a diferents fórmules estereotipades (per tant, que és un operador), que són prescindibles al text, però que serveixen per falcar-lo, és a dir, que és un mot crossa (cf. 5.3). L'expressió *el tema de* ja hem vist que alguns llibres d'estil la detecten (cf. 10.1.2), però Monzó en destaca una altra: "*tema* + substantiu". Val a dir que, a banda de *tema*, l'autor també es queixa de la falca "el que és", que reproduceix en el text citat de manera irònica (vegeu 2003: 46). Però, en aquest article, encara es poden trobar més dades sobre l'ús dubtós que examinem:

Tret d'alguna excepció, els polítics també es passen el dia amb el tema a la boca. Per això no em va sorprendre l'adscripció del conseller Pomés a la penya temàtica. En el que és el nostre país, està absolutament demostrat que per ser conseller no cal tenir cap mena de domini especial del tema lèxic ni del tema sintàctic, i com a mostra n'hi ha prou amb Vilajoana, que és conseller del tema cultural. En el que són la Gran Bretanya o França, a nivell²⁵⁸ de tema ministerial són impensables ministres que caiguin en el que serien clixés i falques d'aquesta magnitud, i menys amb la lleugeresa i assiduitat amb què hi cauen el que serien els nostres. (2003: 46)

Destaquem dues qüestions d'aquest fragment: primerament, que una altra fórmula estereotipada que pot formar aquest operador és "*tema* + adjectiu"; en segon lloc, que es gesta en el llenguatge dels polítics i els mitjans de comunicació el reproduïxen, tal com adverteix De Miguel (cf. 10.1.2).

²⁵⁸ Destaquem que Monzó també detecta que *a nivell de* és un operador, però aquest cas no ha entrat a la nostra anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1).

10.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	99	
Quantitat d'ocurrències	110	
Coincidència d'usos dubtosos	33 enunciats (33%)	
Emissors que el diuen	42 persones i 3 d'anònimes (45 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Helena Garcia Melero (TV3): 12 Pilar Rahola (RAC1): 8 Carlos Fuentes (TVE): 4 Milagros Pérez Oliva (TV3): 3 Albert Calatrava (TV3): 3	Lidia Heredia (TV3): 10 Ferran Casas (TV3): 5 Alfons Gorina (CR): 4 Jordi Mercader (TV3): 3 Gemma Ubasart (TVE): 3
Mitjans en què apareix	6 de 7 mitjans Televisió: 65 (TV3: 53; TVE: 12) Ràdio: 29 (CR: 10; RAC1: 19) Prensa: 5 (EP: 3; Ara: 0; ND: 2)	
Registres	1: 5 3: 6 5: 44	2: 4 4: 40 6: 0
Camps	Política: 69 Internacional: 7 Cultura: 4 Meteorologia: 1	Societat: 9 Quotidià: 5 Esport: 3 Economia: 1

taula 23: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *tema* al corpus

Com es pot veure, aquest és un dels casos amb més presència al nostre corpus, perquè sobrepasa el centenar d'ocurrències. Cal remarcar, a més, que en trenta-dos enunciats hi ha coincidència de més d'un ús dubtós a la frase (en un terç, doncs). Són quaranta-cinc emissors (comptant-ne tres d'anònims) que fan servir en total aquest ús dubtós; entre aquests, n'hi ha deu que el diuen tres vegades o més, i en destaquen especialment tres, que el diuen dotze, deu i vuit vegades respectivament. Tanmateix, l'ús dubtós de *tema* no ha aparegut a tots els set mitjans que hem tingut en compte, perquè no l'hem trobat al diari *Ara*. En els altres dos mitjans de premsa escrita ha sortit tan sols cinc vegades (tres a *El Periódico* i dues al *Nació Digital*), mentre que a les televisions i a la ràdio recollim noranta-cinc enunciats –destaca sobretot TV3, que en té més de la meitat (cinquanta-tres).

Aquesta poca presència en la premsa és deguda al fet que *tema* és un operador, que tal com hem advertit a 7.2.3, es caracteritza perquè és propi dels registres menys planificats. Tot i així, sí que apareix en nou enunciats en l'escrit i en l'escrit per ser dit (l'1 i el 2), atès que observem que també pot ser una impropietat, que no presenta aquesta característica (vegeu 10.1.5). En l'oral semiespontani informatiu (el 3) recollim sis enunciats, mentre que en l'interactiu (el 4) veiem que n'hi ha quaranta, i una quantitat semblant, quaranta-quatre, en l'espontani (el 5). Així doncs, vuitanta-quatre dels noranta-nou tenen el grau semiformal. Aquest fet, doncs, és el que fa que considerem, principalment, un operador el cas de *tema*, encara que es pugui jutjar una impropietat en alguns contextos, cosa que queda palesa pel que

diuen els llibres d'estil i els autors especialistes d'aquest cas (cf. 10.1.2). Pel que fa als camps, el de política és el més present amb molta diferència (gairebé setanta enunciats hi pertanyen), mentre que els altres tenen molt poca importància (el segon és el de societat, que tan sols en té nou). No obstant això, tret del de trànsit, han aparegut tots, però alguns són anecdòtics (meteorologia i economia solament contenen un enunciat).

10.1.5 Anàlisi dels contextos

Abans de passar a l'anàlisi, cal fer dos aclariments. En primer lloc, cal advertir que hem recollit totes les ocurrences del mot *tema* que no pertanyen al sentit nuclear, que és la primera accepció del DIEC 2 (cf. 10.1.1), exemples del qual podrien ser els que apareixen a Badia *et al.* (2004) –"el tema de la conferència era les mesures contra la droga" o "estudia't el segon tema" (cf. 10.1.3). Ara, tampoc no hem tingut en compte els significats perifèrics recollits a les diferents obres lexicogràfiques que hem vist a 10.1.1 i 10.1.3, que són els propis dels camps de la música, la lingüística, la literatura, les arts, la música... Per tant, hem anotat els enunciats que contenen aquest mot quan no es pot adscriure a cap dels sentits esmentats. En segon lloc, cal aclarir que a la taula següent exposem els diferents contextos en què hem detectat aquest ús dubtós dividits amb una franja verda: els que són propis de la categoria d'operador i els de la d'impropietat. Tal com es pot veure, ha tingut molta més presència en la primera que en la segona, motiu pel qual hem tractat al capítol 10, i no al 8, l'ús dubtós de *tema*. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
OPERADOR (91 ocurrences)		
1. Forma part de l'expressió estereotipada "article + tema + de + SN" (38 ocurrences)		
1.1 La fórmula és prescindible	9. Ahir mateix sentíem unes declaracions d'Andrea Levy, que ja demanava que el govern espanyol actuï perquè retiri la pancarta que hi ha del tema dels presos a la Generalitat. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	23
1.2 La fórmula no és prescindible	17. I Pablo Iglesias portava dient, i Podemos portava dient des de feia temps al PSOE, que presentessin una moció de censura pel tema de la corrupció. (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	15
2. És sobrer a la frase (18 ocurrences)		
2. És sobrer a la frase	26. <i>Bueno</i> , el tema el tenim, com tu deies, el tenim aquí des de fa temps. (Jordi Mercader, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	18
3. Constitueix la fórmula estereotipada "tema + adjectiu" (16 ocurrences)		
3. Constitueix la fórmula estereotipada "tema + adjectiu"	20. L'altre, el tema financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de <u>gest</u> de distensió? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	16
4. Forma l'expressió estereotipada "ser + article indefinit + tema" (10 ocurrences)		
4. Forma l'expressió estereotipada "ser + article indefinit + tema"	24. Ho dic perquè aquest també va ser un tema molt <u>comentat</u> , i molt de debat, no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	10

5. És la fórmula estereotipada “tema + substantiu” (6 ocurrences)		
5. És la fórmula estereotipada “tema + substantiu”	3. I encara amb el tema immigració en el rerefons, també a Eslovènia va guanyar les eleccions legislatives d'ahir la dreta euroescèptica... (Raquel Sans, “TN Migdia”, TV3, 4-6-18)	6
6. Forma part de l'expressió estereotipada “temes + de + substantiu” (3 ocurrences)		
6. Forma part de l'expressió estereotipada “temes + de + substantiu”	91. Són contractes amb entitats socials que treballen amb temes de dependència, infància o joventut que havien caducat i que el govern espanyol no havia renovat. (Núria Travessa, “Tot és possible”, RAC1, 6-6-18)	3
IMPROPIETAT (19 ocurrences)		
7. Substitueix mots més precisos (14 ocurrences)		
7. Substitueix mots més precisos	2. I són molts els temes que [Pedro Sánchez] té <u>sobre la taula</u> : d'entrada no sembla disposat a aixecar el control de les finances del govern català. (Albert Calatrava, “TN Migdia”, TV3, 4-6-18)	14
8. Es fa servir amb un sentit proper al nuclear però és més adequat el mot <i>qüestió</i> (5 ocurrences)		
8. Es fa servir amb un sentit proper al nuclear però és més adequat el mot <i>qüestió</i>	38. Deixa'm acabar amb un altre..., un tema que no sigui polític. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)	5

taula 24: contextos detectats de l'ús dubtós de *tema*

Comencem per analitzar els sis contextos en què la forma dubtosa *tema* pertany a la categoria dels operadors, és a dir, en què és un element prescindible que es fa servir per augmentar les síl·labes de la frase en els registres poc planificats, com un recurs per apujar suposadament el to del discurs. Veiem que, tret del 2, en la resta de casos aquest ús dubtós forma una expressió estereotipada, que en algunes ocasions és prescindible del tot sense reajustar la frase. En canvi, en unes altres no n'hi ha prou amb l'eliminació, sinó que cal o bé fer servir altres recursos gramaticals o bé especificar allò a què *tema* fa referència, atès que es tracta d'un mot comodí que aglutina moltes funcions i sentits (cf. 5.3).

Aquest és el cas del context 1, que hem dividit en l'1.1 i en l'1.2 seguint aquest criteri: en el primer, la fórmula estereotipada “el tema de” és prescindible del tot, per tant, és supèrflua en la frase i el fet de suprimir-la no perjudica el sentit de la frase, tot i que en alguns exemples, com veurem, la frase pot millorar si s'hi afegeix algun element, depenent del context lingüístic. En canvi, en l'1.2 no es pot eliminar la fórmula, sinó que cal reajustar la frase d'alguna manera. Aquest factor, com hem vist a 10.1.2, és detectat per l'*ésAdir*, tot i que ho exemplifica en una sola frase: “el tema de l'incivisme” pot ser o bé “l'incivisme”, que seria de l'1.1, o “les conductes incíviques”, que seria de l'1.2. En rigor, aquest enunciat pertany a l'1.1, perquè la frase pot ser intel·ligible sense “el tema de”, i l'opció amb l'especificació (“les conductes incíviques”) podria ser la millora en la frase a què hem fet esment (vegeu *supra*). Passem a veure el primer exemple de l'1.1:

13. I, atès el que està passant i el que va dir el mateix Pedro Sánchez sobre el **tema** del delictes de rebel·lió... (Ferran Casas, “Tot es mou”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat es veu clarament com “el tema del delictes de rebel·lió” és simplificable a “el delictes de rebel·lió”, atès que és un tema –o més precisament una *qüestió* (vegeu el context 8)– en si mateix, per la qual cosa és redundant. Cal destacar que aquesta frase és pronunciada per un tertulià, per tant, és del registre oral espontani, de manera que pertany plenament al pla oral, que conté mots crossa (cf. 5.3),

redundàncies, frases inacabades... (cf. 5.1.2). Tanmateix, a banda d'aquest fet, la fórmula “el tema de”, d'acord amb la hipòtesi de recerca, no solament és un element propi de l'oralitat, sinó que és un recurs per elevar suposadament el to del discurs, per la qual cosa, com hem observat a 10.1.4, tan sols apareix en els registres amb el tret *+formal*. A banda, és una peça que s'inclou en el repertori lèxic del periodista, és a dir, pertany a l'argot propi del seu sector (cf. 3.4.2). Vegem-ne un altre exemple:

14. [a] Respecte al **tema** de quins gestos pot fer [Pedro Sánchez] [b] pel **tema** de Catalunya, anem a veure, segur que si decideix acostar els presos a Catalunya... (Milagros Pérez Oliva, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat trobem dues ocurrences de la mateixa fórmula, que són prescindibles totes dues, és a dir, pertanyen al context 1.1, atès que la frase seria admissible d'aquesta manera, molt més curta, clara i senzilla: “Respecte a quines mesures pot prendre per Catalunya...”. A més, com hem observat en repetides ocasions, sovint coincideixen en el mateix enunciat diferents usos dubtosos, que augmenten la dificultat de comprensió del sentit de la frase. En aquest cas també trobem la metàfora gastada *gest*, i per substituir-la proposem *mesura*, perquè pertany al context 1.1 (vegeu 11.2.5). En el cas de 14.b, la fórmula “el tema de Catalunya” també es troba als enunciats 11, 34 i 78, tots de l'1.1 (vegeu l'annex 2), i al 12, del context 3 (vegeu *infra*). En alguns d'aquests exemples, inclòs 14.b, la forma *tema* equival a *situació* o *conflicte*, és a dir, fa referència a la “situació política” o al “conflicte de Catalunya amb Espanya”, però a l'emissor ja li va bé aquesta fórmula per evitar de concretar (cf. 3.3.1). És un cas semblant a l'ús de *líder* en el context 1.3 (cf. 8.1.5), quan es fa servir la forma ambigua i eufemística de “líders independentistes” per no dir “presos polítics” o expressions semblants. Vegem-ne un altre exemple:

23. Però també en els casos relacionats amb els delictes econòmics, o també amb el **tema** de les hipoteques, no?, que també d'Europa han vingut correctius diversos. (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat es pot veure un factor que hem observat en diversos casos de l'anàlisi: el periodista tendeix a l'ús de sinònims per evitar la repetició d'un terme. A 23 la fórmula “amb el tema de les hipoteques” depèn del participi *relacionat*, que regeix la preposició *amb*. Com que davant hi ha un altre element, “amb els delictes econòmics”, la proposició que conté l'ús dubtós és una oració coordinada disjuntiva, el nexa de la qual és la conjunció *o*. A més, la conductora fa servir just abans el mot *cas*, que podria substituir perfectament *tema* (“amb el cas de les hipoteques”), de manera que utilitza *tema* com a sinònim. Tanmateix, la frase es podria haver formulat d'aquesta manera, per evitar la falca en qüestió: “Però també en els casos relacionats amb els delictes econòmics, o també amb les hipoteques, no?...”. Com que la fórmula dubtosa té una connotació formal, que ha adquirit per l'ús en els mitjans audiovisuals, l'enunciat sona bé, perquè l'operador encaixa perfectament en l'oració: l'emissor enllaça les frases amb síl·labes extra que donen una aparença de simetria, d'acord amb Orwell (cf. 6.2.2). Vegem-ne un exemple més:

72. I, de fet, clar, el Roman Polanski després ha tingut molts problemes com sabem, no?, i ell d'alguna manera sempre ha dit que, *bueno*, el seu tema, el **tema** de l'Holocaust, ell que és de Polònia i tot això, barrejat amb tal, se li en va anar una mica l'olla, *vaya*, per culpa d'aquestes coses... (Alfons Gorina, “Estat de Gràcia”, CR, 12-6-18)

En aquest enunciat observem dues ocurrences del mot *tema*. La primera conté el sentit nuclear –per aquest motiu no l'hem considerada dubtosa–, concretament el de l'accepció 2.2 del DIEC 2 (cf. 10.1.1), que vol dir ‘qüestió que constitueix el centre de preocupació d'un autor’, que en aquest cas seria Polanski. En canvi, just després, l'emissor fa servir la fórmula “el tema de”, que és totalment prescindible, sobretot

tenint en compte que s'ha fet servir el mot en qüestió immediatament abans. Val a dir que aquesta oració conté un element que a priori podria ser també un operador, perquè és totalment prescindible i és propi dels registres formals, *d'alguna manera*, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1), a banda d'una mica, que veurem a 10.2. Per tant, aquest enunciat conté tres operadors diferents, tots prescindibles, per la qual cosa no és gens adequat al llenguatge periodístic, que ha de ser concís (cf. 7.1)²⁵⁹. En el següent exemple la fórmula estereotipada “el tema de” és supèrflua però no és tan fàcil d'eliminar:

56. En aquest sentit, li tocaria, com a primera decisió, decidir el **tema** dels acostaments de les persones preses, dels polítics presos que hi ha en aquest moment, no? (Gemma Ubasart, “El Debat”, TVE, 7-6-18)

Efectivament, si se suprimeix la fórmula, la frase no és adequada des del punt de vista semàntic, per la qual cosa cal fer servir algun element gramatical perquè es respecti el sentit. Destaquem també que el sintagma “com a primera decisió” és molt poc natural per l'ús de *com a*, que tampoc no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències –a banda del tòpic d'expressió *en aquest sentit* (vegeu l'annex 1). Aquesta opció causa la repetició de *decidir* i el substantiu que se'n deriva: *decisió*. Aleshores, una solució possible seria: “Per tant, li tocaria, en primer lloc, decidir sobre els acostaments...”. També en podríem proposar aquesta altra: “...decidir què passa amb els acostaments...”. D'opcions, n'hi ha moltes, atès que l'estil és un conglomerat de possibilitats de la llengua (cf. 3.1.1), tot i que els periodistes tendeixen a triar-ne unes de concretes, perquè s'acomoden a la parla dels companys (cf. 3.4.1). Així doncs, observem que a 56 “el tema de” és superflu però no amaga cap idea darrere, sinó que es pot suprimir fent una modificació en l'oració. En canvi, en el context 1.2, la fórmula en qüestió substitueix un concepte que l'emissor s'estalvia d'expressar clarament per mitjà de l'ús de *tema*. Vegem un primer exemple d'aquest altre context:

15. Però bé, sobre el **tema** de Pedro Sánchez, clar... [el tallen i continua] els partits catalans i el govern català jo crec que han de mantenir l'ambició. (Ferran Casas, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

Aquest enunciat té lloc en una tertúlia dins un magazín, i en aquell moment es discuteix sobre la investidura de Pedro Sánchez. Aleshores, “el tema de” fa referència a aquesta idea, de manera que la frase seria més adequada així: “Però bé, sobre la investidura de Pedro Sánchez...”. També hi hauria l'opció de substituir *tema* per *qüestió*, com observem al context 8 (vegeu *infra*), però incloem aquest enunciat a l'1.2 perquè l'ús dubtós forma part de l'expressió estereotipada “el tema de”, partint dels supòsits de Zaldívar (2007) (cf. 5.3). Efectivament, aquesta fórmula no és totalment prescindible com al context 1.1, sinó que cal buscar una solució més específica segons el concepte de què l'emissor vulgui parlar. Vegem-ne un altre exemple:

22. Per exemple, crec que en el llibre proposeu el **tema** de l'enriquiment il·lícit, no?, és a dir, es podria legislar d'una manera més *ad hoc* per intentar que cap cas de corrupció marxés impune... (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

La conductora del programa entrevista uns autors que parlen sobre casos de corrupció. En aquest cas, la periodista vol dir que al llibre en qüestió discuteixen sobre com es pot evitar l'enriquiment il·lícit, tal

²⁵⁹ “Pensem ara en un enviat especial que en una transmissió en directe perd el fil d'allò que vol explicar i s'enreda en un discurs farcit de paraules crossa que no aporten informació i allarguen innecessàriament la seva intervenció. La màxima de quantitat, que imposa ser breu, ha quedat vulnerada; el telespectador estarà més pendent de les dificultats del periodista que no pas del contingut d'allò que diu” (Gimeno i Peralta, 2007: 25). Vegeu l'enunciat 34 de *líder* i el 42 de *des de*, que són el mateix, a l'annex 2. En aquest cas es reproduïx exactament el que expliquen aquests autors, perquè és un corresponsal que fa servir cinc usos dubtosos a la frase (dos dels quals són operadors).

com es pot veure a la segona part de l'enunciat i pel que respon un dels entrevistats (“sí, hablamos de eso”). Per tant, podria evitar l'ús de l'operador si s'expressés d'una manera més clara i precisa: “...en el llibre proposeu solucions per combatre l'enriquiment il·lícit, no?, és a dir...”, que és molt més explicativa i adequada al llenguatge periodístic, que ha d'evitar les ambigüitats. Vegem-ne un altre exemple:

28. No, no, només volia fer marxa enrere amb el **tema** aquest de l'escorcoll... (Josep-Lluís Carod-Rovira, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest cas el tertulià demana la paraula per parlar sobre una qüestió que s'havia discutit amb anterioritat. Llavors, fa referència a una idea passada fent servir la fórmula estereotipada “el tema de”, que es podria substituir per opcions més precises. Una seria fer servir *qüestió* en comptes de *tema*, que té un sentit nuclear que s'ajusta més al significat de 28, o fins i tot *assumpte* (vegeu el context 7). Una altra possibilitat seria utilitzar el mot *notícia*, atès que es tracta d'un fet noticable que ha succeït aquell dia. Vegem un exemple en què la fórmula apareix dues vegades a la mateixa frase:

35. [a] Doncs serà també comentat, imagino que ja s'està comentant molt el **tema** dels símbols religiosos, [b] també el **tema** dels toros, a més ara estem amb la Feria de San Isidro aquí a Madrid a Las Ventas, per tant, a veure si [Màxim Huerta] fa algun comentari [al Twitter]... (Albert Calatrava, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

Aquest enunciat ja l'hem analitzat a 8.3.5 per l'ús dubtós del verb *comentar*, per la qual cosa considerem que és molt problemàtic si hi afegim les dues ocurrences de “el tema de”, atès que es perd claredat en el missatge. Totes dues pertanyen al context 1.2, per tal com no són prescindibles, sinó que cal especificar a què fa referència el mot *tema*. A 35 el corresponal parla sobre el fet que Màxim Huerta (que tot just entra al govern espanyol com a ministre de Cultura) havia expressat amb anterioritat per Twitter que no li agradaven els toros. Per tant, a 35.b “el tema dels toros” vol dir “el fet que no li [Màxim Huerta] agradin els toros”. Ara, a 35.a, com que l'emissor no ho concreta, no es pot saber pel context quina idea subjacent hi ha darrere “el tema dels símbols religiosos”, per la qual cosa el receptor no pot saber de què parla. En qualsevol cas, un mot com *això* (que tornaria més curta la frase) també podria substituir la fórmula estereotipada en qüestió, tot i que caldria que el periodista s'assegurés que l'audiència pot recuperar-ne fàcilment l'antecedent. Vegem un darrer exemple del context 1.2:

30. I d'Esports, que ell [Màxim Huerta] diguem que ha fet uns lletjos a través dels seus tuits al **tema** de fer esport, no a l'esport, que després ho ha volgut matisar a les seves declaracions... (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

Observem que “el tema de” no és suprimible, perquè la frase no seria gramatical. Així, l'ús d'aquesta fórmula és molt pràctica per a la locutora perquè es pot estalviar de buscar un element que encaixi a la frase i que sigui més precís. Destaquem també que al mateix enunciat apareix el tòpic d'expressió *a través de*, que caldria evitar perquè la frase fos més clara (vegeu l'annex 1). Una solució possible seria: “diguem que ha fet uns lletjos en els seus tuits a les persones que fan esport, no a l'esport, que després...”. Veiem, doncs, com aquest ús dubtós elimina possibilitats molt més expressives i precises, alhora que apareix innecessàriament a la frase, en alguns casos per augmentar-ne el nombre de síl·labes (als enunciats del context 1.1) i en alguns altres per evitar de buscar el mot precís (als de l'1.2).

Passem a examinar el context 2, que consta de divuit ocurrences (menys de la meitat que l'1) en què el mot *tema* no forma part de cap expressió estereotipada, per bé que continua sent sobrer a la frase i és evitable per mitjà de recursos gramaticals diversos. Vegem-ne un primer exemple:

46. Només us dic això i fem..., de seguida tornem a taula perquè em sembla que voleu parlar amb una altra persona que també té moltes coses a dir respecte a aquest **tema**. (Sheila Alen, “Tot es mou”, TV3, 13-5-18)

En aquest cas, l'ús dubtós de *tema* és superflu, de manera que allarga innecessàriament la frase: “respecte a aquest tema” seria substituïble per “sobre això”, que és molt més curt, clar i senzill. Una altra manera, més pròpia del català, hauria estat fer servir el pronom *en*, del qual el castellà no disposa (“...té moltes coses a dir-ne”), per la qual cosa podem deduir que en alguns casos aquesta forma apareix per efecte d'una interferència d'aquesta llengua (cf. 3.2.3). Com que no hi existeix, l'emissor ha de recórrer a fórmules com les que hem vist a propòsit d'aquest enunciat per fer referència a una idea anterior, cosa que en català es pot solucionar amb el pronom *en*. Aquest fet també l'observem al següent enunciat:

92. Sí, el partit d'Inés Arrimadas reclama al govern espanyol que deixi de parlar d'aquest **tema**; ho ha dit la portaveu Lorena Roldan. (Anna Alfonso, “Versió RAC1”, RAC1, 14-6-18)

Efectivament, en aquest enunciat “d'aquest tema” és substituïble pel pronom *en* (que tindria el mateix antecedent en el discurs que l'element dubtós): “...el partit d'Inés Arrimadas reclama al govern espanyol que deixi de parlar-ne...”. Aquesta solució és més adequada no solament pel fet que és més curta, clara i senzilla, sinó perquè és més genuïna en català. Tenint en compte que en castellà no seria possible, deduïm que aquest ús dubtós pot aparèixer per efecte d'una interferència en alguns casos (vegeu 10.1.6). Ara, aquest pronom no és l'únic que la forma *tema* eclipsa:

39. És que potser és difícil d'aturar aquest **tema**, eh, tal i com [sic] estan les coses en aquest moment. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

Aquest enunciat es podria simplificar d'aquesta manera, per evitar l'ús de l'operador: “És que potser és difícil d'aturar-ho, eh...”. Per tant, el pronom *ho* seria una opció molt més adequada per evitar el mot *crossa*. En aquest cas també podem considerar que *tema* apareix per efecte d'una interferència del castellà, en què la solució que proposem tampoc no és possible –tenint en compte, a més, que en la mateixa frase apareix l'element *tal i com*, que és un castellanisme que apareix habitualment en els reculls de barbarismes²⁶⁰. Vegem un altre exemple d'aquest context:

54. El conseller de Treball..., respecte a la problemàtica dels menors no acompanyats a Catalunya, el conseller de Treball, Afers Socials i Família, Chakir El Homrani, ha anunciat que han convocat la taula per tractar aquest **tema**, que ha duplicat la xifra de l'any passat. (Marc Sala, “L'Informatiu”, TVE, 13-6-18)

Cal destacar, en primer lloc, que aquest enunciat pertany a la varietat de text escrit per ser dit. A 10.1.4 hem observat que no és habitual de trobar l'operador *tema* en aquesta situació comunicativa, atès que és propi del pla oral, i el registre 2 és de base escrita principalment (cf. 5.1.2). Tot i així, com es pot detectar per la transcripció de 54, el locutor s'entrebanca per pronunciar la frase²⁶¹, de manera que, havent d'improvisar, recorre a un recurs que té a mà, que li permet estalviar-se de trobar una opció més precisa (cf. 10.1.2): l'ús dubtós de *tema*. En aquest cas, la idea subjacent del mot es troba just a la mateixa oració (“la problemàtica dels menors no acompanyats a Catalunya”), de manera que es podrien fer servir opcions diverses molt més adequades i precises: el pronom *ho* o mots com *qüestió*, *aspecte*, *afer* (cosa

²⁶⁰ Es pot comprovar com l'*ésAdir* (que és el llibre d'estil a què aquesta conductora s'hauria de cenyir) la considera una construcció inadmissible: <http://esadir.cat/entrades/fitxa/id/2317> [consulta: 12-12-19].

²⁶¹ Podria ser per dos motius: o bé el *teleprompter* ha fallat i ha hagut d'improvisar, o bé s'ha equivocat mentre llegia i ha hagut d'arreglar la frase com ha pogut.

que acostaria aquest enunciat al context 7). Tanmateix, tenint en compte que la frase no ha estat llegida respectant el text original, podem suposar que seria molt més admissible per al registre d'un informatiu d'una manera més ordenada i clara, com ara la següent: "El conseller de Treball, Afers Socials i Família, Chakir El Homrani, ha anunciat que han convocat una taula per tractar la problemàtica dels menors no acompanyats a Catalunya, perquè n'ha augmentat la xifra respecte l'any passat". Vegem un exemple en què *tema* podria formar part d'una expressió estereotipada:

70. Perquè el **tema** és que...; a veure, jo no sé si és veritat que va fer menjar fetge cru... (Alfons Gorina, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

Apuntem que "el tema és" probablement és una fórmula estereotipada perquè el locutor la diu sense fer referència a cap idea concreta, atès que estronca la frase i introdueix una informació determinada. A més, podem observar aquesta mateixa estructura a l'enunciat 10 (vegeu l'annex 2). Però, com que tan sols es repeteix aquestes dues vegades i no hem vist que cap obra reculli aquest paradigma (cf. 10.1.2), no podem considerar que 70 i 10 constitueixin un context (cf. 5.2.2). A més, en aquest cas observem que *tema* s'inclou dins una oració clivellada (vegeu §33.4.1.3 de la GIEC, 2016), que és un recurs propi del pla oral, tot i que, segons Monzó (2003), també se n'abusa en el llenguatge periodístic (cf. 10.1.3). En qualsevol cas, en aquest enunciat l'ús dubtós és prescindible perquè no aporta res a l'oració. Vegem-ne un altre exemple:

75. No és que estigui enfadat, però tots aquests **temes** l'han deixat ben distret. (Francesc Garriga, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

En el moment del programa en què apareix aquest enunciat es pot percebre un cert ambient distès, per la qual cosa es podria considerar que 75 forma part del registre col·loquial. Però no pertany a la varietat 6 perquè darrere la frase hi ha una certa planificació. El locutor parla d'una persona que entrevistaran, i el presenten a l'audiència, per tant, és un text que forma part del guió del programa (cf. 5.1.2). En qualsevol cas, el mot *temes* fa referència a uns fets que han succeït en una "jornada esperpèntica" que s'ha viscut a Rússia pel mundial de futbol, que és la notícia de què parlen. Aleshores, com que es tracta de recuperar una informació vista abans, es pot emprar una forma que ho permeti, com ara el mot *això*: "No és que estigui enfadat, però tot això l'ha deixat ben distret". Destaquem que just abans el locutor fa servir, per al mateix objecte, l'expressió "tot plegat", que també és adequada. El següent exemple es pot jutjar estrident, perquè *tema* s'usa d'una manera molt poc natural:

80. I potser, des de la nostra banda no hem de fer molta estridència, ni demanar la lluna perquè el que volem és que els presos estiguin al carrer, i és el **tema** primer. (Pilar Rahola, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquesta frase l'expressió "el tema primer" equival a *prioritari*. Per aquest fet, doncs, considerem que és estrident, perquè, fins i tot, pot arribar a prendre el lloc a un adjectiu com aquest, que clarament afavoriria molt més la claredat del missatge que no pas l'operador que analitzem. Aleshores, si un assessor lingüístic detecta un enunciat com 80, hauria de sospitar de la forma *tema*, perquè és un element que torna la frase poc natural, cosa que indica que es fa servir forçadament per elevar el to del discurs, de manera que s'eliminen possibilitats molt més precises.

Tot seguit, analitzem el context 3, en què l'ús dubtós de *tema* forma una expressió estereotipada com la que es pot veure al següent exemple:

20. L'altre, el **tema** financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de gest de distensió? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Aquest enunciat és molt semblant a un dels exemples del manual d'estil d'*El 9 Nou* / El 9 TV, "el tema dietètic", que proposa d'esmenar per "dietètica" (cf. 10.1.2). Aleshores, a 20 es podria recórrer al mateix procediment: "L'altre, el finançament..". Per tant, la fórmula estereotipada en qüestió la constitueix el mot dubtós seguit d'un adjectiu, que conté la idea subjacent. Com veiem, es pot eliminar *tema* i utilitzar el substantiu que es relaciona amb l'adjectiu. Ara, no sempre es possible aquesta solució:

36. Jo et diria el sushi, perquè jo sé que a tu t'agrada molt el sushi, i a mi m'encanta tot el **tema** japonès. (Francesc Sòria, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest cas no seria possible dir "a mi m'encanta el Japó", perquè no és pas el que vol dir l'emissor. En aquest moment del programa es fa una connexió amb un lloc on elaboren sushi, un plat típic del Japó, i mentre l'emissor pronuncia l'enunciat es veu en pantalla aquest menjar. Per tant, per evitar la falca, l'hauria pogut substituir pel mot *menjar* ("m'encanta el menjar japonès"). Vegem un exemple en què es combinen dues ocurrences de diferents contextos:

57. [a] Si es vol distensionar el cas català, s'ha de tocar, a part del **tema** territorial, [b] que ja farà la Meritxell Batet, tocar el **tema** de la situació de les persones preses... (Gemma Ubasart, "El Debat", TVE, 7-6-18)

Com es pot veure, a 57.b la fórmula *el tema de* és prescindible, per la qual cosa pertany al context 1.1. En canvi, a 57.a no es pot suprimir el mot *tema*, sinó que cal buscar una opció més concreta per evitar-ne l'ús superflu. Com hem observat a propòsit de 14.b, de l'1.1 (vegeu *supra*), és possible que la tertuliana es valgui de l'ambigüitat de l'ús dubtós per evitar paraules més concretes que es podrien jutjar problemàtiques. Tanmateix, per evitar l'eufemisme (cf. 3.3.3), caldria substituir *tema* per *conflicte* ("...s'ha de tocar, a part del conflicte territorial..."). En un altre exemple trobem una fórmula semblant justament a l'enunciat 14.b del context 1.1 (vegeu *supra*). Vegem-ne un altre exemple:

12. Jesús, quin marge de maniobra té Pedro Sánchez en general i amb el **tema** català en particular? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Com hem observat a propòsit de l'enunciat citat (vegeu *supra*), en aquest cas es podria substituir la fórmula "el tema català" per "Catalunya". També seria possible fer servir expressions com "l'afer català", "el conflicte polític català", etc., però són solucions que probablement la periodista evita per dos motius: perquè l'ús de la falca li és molt còmode per expressar una idea, d'acord amb Lázaro Carreter (cf. 10.1.2), o per evitar termes problemàtics, fent servir un eufemisme (cf. 3.3.3). Aquesta fórmula ("tema català") la podem trobar als enunciats 82b, 83, 84, 95 (vegeu l'annex 2).

A continuació, examinem el context 4, en què l'ús dubtós forma part de l'expressió estereotipada "ser + article indefinit + *tema*": el verb copulatiu es combina amb el mot dubtós, que va precedit per *un*. En aquests exemples la fórmula és totalment prescindible, tot i que en algunes ocasions cal fer ajustos a la frase. Vegem-ne un primer exemple:

16. Sí, sobre aquesta qüestió precisament és que, jo el cap de setmana..., és que és un **tema** que ha passat una mica desapercbut... (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat es pot veure que l'expressió "és un tema" és totalment prescindible, de manera que l'oració quedaria així: "Sí, sobre aquesta qüestió precisament és que jo, el cap de setmana..., és que

ha passat (una mica)²⁶² desaparebuda...”. Cal remarcar que, com que apareix el mot *qüestió* abans, la tertuliana opta per *tema* per evitar una repetició. Per tant, abusa de la pràctica de buscar sinònims (cf. 8.2.5). Vegem-ne un exemple semblant:

60. Jo, diguem, de mena no m'agrada que els jutges surtin de la carrera judicial per dedicar-se a la política, a mi això d'entrada no és un **tema** que m'entusiasmi. (Carles Fernández, “El Debat”, TVE, 7-6-18)

La frase seria molt més senzilla si es prescindís d'aquest operador, que forma l'expressió estereotipada que examinem: “...a mi això d'entrada no m'entusiasma”. Però com que el tertulià relaciona aquest ús dubtós amb la formalitat, el fa aparèixer a la frase encara que hi sigui forçat o que no hi faci cap funció (cf. 7.2.3). Creu que eleva el to del discurs, augmentant el nombre de paraules del text. A més, en aquesta situació comunicativa, és habitual que els tertulians facin servir aquest ús dubtós, sobretot si parlen de política, que és el camp que predomina, amb diferència, en aquest cas (cf. 10.1.4). Vegem-ne un altre exemple:

52. Ahir també es va parlar de com educar les emocions, que aquest és un **tema** que moltes vegades no ens han ensenyat... (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest cas, a banda d'eliminar l'expressió estereotipada en qüestió, caldria afegir-hi el pronom *ho*: “Ahir també es va parlar de com educar les emocions, que moltes vegades no ens ho han ensenyat”. Fins i tot, es podria substituir el mot *tema* per un mot més precís, cosa que significaria que 52 pertany al context 7, és a dir, que l'ús dubtós seria una impropietat. Tot i així, considerem que “ser un tema” ha esdevingut una fórmula estereotipada, per tal com apareix deu vegades (les ocurrences del context 4) i la fan servir vuit persones diferents (vegeu l'annex 2). Vegem-ne un exemple una mica diferent:

40. Haurà de motivar, doncs, si és per un **tema** d'arrelament o per quins motius tria esta presó... (Fàtima Llambrich, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat, la fórmula no és necessària i el mot *tema* té un sentit equivalent a *motiu*, que surt a continuació. La frase, doncs, podria quedar de la següent manera: “...si és per l'arrelament o per quins motius tria esta presó...”. Cal destacar que, en aquest cas, el verb *ser* és necessari a la frase, però es pot veure que la fórmula “un tema de” no ho és, per la qual cosa s'assembla als exemples del context 1.1 per l'aparició de la preposició *de*. Tanmateix, l'hem considerat del 4 per l'ús de l'article indefinit, que és el tret que comparteixen tots aquests enunciats –vegeu 41 a l'annex 2, que és de la mateixa periodista i té les característiques de 40. Vegem per acabar un exemple estrident per la repetició de l'ús dubtós:

61. [a] *Pues* jo em quedo amb el **tema** de la problemàtica de l'alta muntanya, o sigui, [b] quan t'explica el **tema** dels camions per zones poblades de l'alta muntanya, [c] el **tema** de la distància i *demés...*, i que Espanya això no ho toca (...) [d] jo crec que és un **tema** que no és només de l'Aran eh... (Toni Bolaño, “El Debat”, TVE, 7-6-18)

Com es pot comprovar, aquest tertulià fa servir l'ús dubtós de *tema* quatre vegades en el mateix enunciat. En totes les ocurrences forma part d'una expressió estereotipada: 61.a i 61.c pertanyen al context 1.1, per la qual cosa se'n pot prescindir –tot i que en el segon cas proposem d'afegir un element més, el mot *això* (vegeu *infra*); 61.b, a l'1.2, és a dir, no és prescindible i amaga un mot més precís, que en aquest cas podria ser *qüestió*, i a 61.d la fórmula “*ser* + article indefinit + *tema*” és evitable i no altera el sentit de la frase. Per tant, sense l'ús dubtós l'oració quedaria de la següent manera: “Doncs jo em quedo

²⁶² Vegeu 10.2.5, en què tractem l'ús dubtós de l'operador *una mica*.

amb la problemàtica de l'alta muntanya, o sigui, quan t'explica la qüestió dels camions per zones poblades de l'alta muntanya, això de la distància i tal²⁶³..., i que Espanya això no ho toca (...) jo crec que no és només de l'Aran eh...". Certament, la frase esdevé molt més clara i senzilla si es prescindeix de l'ús dubtós, tenint en compte que el fet que hi aparegui quatre vegades causa que sigui un enunciat molt repetitiu i poc natural, per tant, estrident (cf. 7.1).

Passem tot seguit a examinar el context 5, que conté sis enunciats en què *tema* forma l'expressió estereotipada "*tema* + substantiu". En aquests casos proposem d'eliminar el mot dubtós. Vegem-ne un primer exemple:

31. Ara ho valores, ara ho valores, Jordi, però és que tenim a [sic] l'Empar Moliné, que ella ens vol fer una mica de currículum vitae del **tema** tuits de Màxim Huerta... (Helena García Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

Aquesta manera de presentar la informació és molt poc natural, perquè l'emissor col·loca a la frase dos substantius seguits sense cap element que funcioni d'enllaç, com ara podria ser la preposició *de*. Així mateix, podem observar la similitud d'aquesta fórmula amb la del context 1 ("el tema de"), tot i que en aquest cas és molt més estranya en la llengua per la manca de *de* (cf. 10.1.2). La solució, doncs, seria eliminar el mot *tema*, de manera que també se suprimís la fórmula ("...currículum vitae dels tuits de Màxim Huerta..."). Tanmateix, com que a la frase també apareix un altre operador, *una mica* (cf. 10.2.5), es fa complicat d'entendre el missatge de la conductora. Aleshores, la nostra solució és la següent: "...que ella ens vol presentar el currículum vitae de Màxim Huerta fent un repàs del seu Twitter". Es pot veure com, evitant aquests dos operadors, la frase és molt més clara. Així, destaquem que el fet que el periodista necessiti, com observa Lázaro Carreter (cf. 7.2.3), posar a la frase elements d'aquesta mena causa que els enunciats perdin claredat i concisió. Vegem un altre exemple d'aquest context.

86. He entès, perquè el llibre no el tinc encara, que parlu del **tema** Jordi Cuixart Jordi Sánchez. (Pilar Rahola, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Veiem com aquesta fórmula ha esdevingut una manera còmoda per als periodistes de fer referència a situacions concretes (notícies, fets, opinions...). En aquest cas són dos noms propis els que depenen de *tema*, igual que a 42, en què hi ha un nom propi (Iñaki Urdangarín; vegeu a l'annex 2). Així, "el tema Jordi Cuixart Jordi Sánchez" pot referir-se a moltes qüestions, o sigui que caldria aclarir a continuació què es vol dir exactament. A banda, cal remarcar que és molt poc natural en la parla que els dos noms propis no vagin coordinats per la conjunció *i*. Vegem un darrer exemple d'aquest context:

6. I encara amb el **tema** immigració en el rerefons, també a Eslovènia va guanyar les eleccions legislatives d'ahir la dreta euroescèptica... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat hi ha dues opcions per evitar la fórmula estereotipada, que, efectivament, és prescindible. La primera seria eliminar el mot dubtós, de manera que la frase quedaria així: "I encara amb la immigració en el rerefons...". La segona opció seria buscar una paraula més concreta que substituïxi la falca, com ara *qüestió*, *situació*: "I encara amb la qüestió de la immigració en el rerefons...", cosa que acostaria aquesta ocurrència al context 8, tot i que destaquem que el mot *tema* en els exemples del 5 forma part d'una expressió estereotipada, que es repeteix fins a sis vegades en el corpus (cf. 5.2.2). També cal destacar que l'enunciat 3 (vegeu l'annex 2) és exactament igual que 6, a més que tots dos són del

²⁶³ La nostra solució també preveu de substituir *pues* i *demés* per *doncs* i *tal*, respectivament, atès que els dos primers elements apareixen per efecte de la interferència del castellà, i substitueixen mots propis de l'oralitat genuïns en català com els que proposem.

registre escrit per ser dit. Aquest fet vol dir que la frase circula amb la mateixa forma per diversos programes de la cadena televisiva, en aquest cas TV3 (3 és del “TN Migdia” i 6 és d’”Els Matins”; tots dos són del mateix dia). Per tant, podria ser que fos un teletip que ja vingués de l’agència d’aquesta manera i que el mitjà el reproduís sense fer-hi cap modificació, segurament per manca de temps (cf. 5.2.1). Tanmateix, les directrius del llibre d’estil d’aquest canal de televisió són clares, atès que ja hem vist a 10.1.2 que l’*ésAdir* condemna *tema* quan pertany a la categoria dels operadors (cf. també 6.1).

Passem a analitzar els tres enunciats del context 6, que és el darrer en què es pot considerar que *tema* és un operador, perquè forma una expressió estereotipada. En aquest cas la fórmula és “*temes + de + substantiu*”, tot i que en un dels exemples hi ha una petita modificació. En tots els casos és prescindible però cal fer alguns ajustaments a la frase o concretar més el que es vol dir. Vegem-ne el primer exemple:

91. Són contractes amb entitats socials que treballen amb **temes** de dependència, infància o joventut que havien caducat i que el govern espanyol no havia renovat. (Núria Travessa, “Tot és possible”, RAC1, 6-6-18)

En aquest cas la solució més senzilla i que faria guanyar més claredat i precisió a la frase seria eliminar la fórmula i canviar la preposició *amb* per *per*: “Són contractes amb entitats que treballen per la dependència, la infància o la joventut que havien caducat...”. El mot *tema* en aquest enunciat no concreta res, de manera que és totalment prescindible. Vegem-ne un altre exemple:

4. Gerard Piqué s’ha entrenat amb normalitat, és més, ha mantingut una llarga conversa amb Julen Lopetegui sobre **temes** de posició. (Marta Bosch, “TN Migdia”, TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat, en canvi, no és possible la supressió de la fórmula sense afegir més informació, perquè tampoc no es concretaria de què ha anat la conversa entre l’entrenador i el jugador. Aleshores, caldria afegir algun element més que ajudés a entendre quina qüestió han tractat exactament. Una solució possible seria: “Gerard Piqué (...) ha mantingut una llarga conversa amb Julen Lopetegui sobre la seva posició al camp en el següent partit”. D’aquesta manera, la frase guanyaria molta més precisió. Vegem el darrer exemple d’aquest context:

21. Bargalló actualment col·laborava dins el partit, dins d’Esquerra Republicana, amb **temes** relacionats precisament amb l’ensenyament. (Pere Bosch, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest cas la fórmula no és exactament la mateixa que en els dos darrers enunciats, per bé que “relacionats amb” equival a la preposició *de*, per tal com es pot entendre que d’una manera subjacent hi ha el següent text: “Bargalló actualment col·laborava dins el partit (...) amb temes d’ensenyament”. Per aquesta raó, hem adscrit aquest exemple al context 6, tenint en compte que la particularitat de l’expressió estereotipada és que *tema* apareix en plural (cf. 5.2.2). Aleshores, caldria prescindir-ne per guanyar claredat: “Bargalló actualment col·laborava dins el partit (...) des del vessant de l’ensenyament”.

Fins aquí hem vist els diversos contextos en què es pot considerar que *tema* és un operador, perquè resulta superflu a la frase i és propi de l’oralitat. Els enunciats que veurem a partir d’ara es poden adscriure a la categoria de les impropietats, atès que l’ús dubtós que analitzem ha adquirit un sentit que no s’ajusta al nuclear, per tant, que es fa servir de manera impròpia, tal com hem observat en els tres casos que hem analitzat al capítol 8. Recordem que a 10.1.2 hem observat que els llibres d’estil que recullen l’ús de *tema* indiquen majoritàriament que és una impropietat (vegeu també 10.1.6). Hem dividit les dinou ocurrències en dos contextos. Vegem un primer exemple del 7, en què el mot *tema* pren el lloc a opcions més precises i diverses:

87. Ja en el [sic] estatut, un dels **temes** que va ser més discutit, fins i tot relativitzat i anul·lat, era el fet que els ciutadans de Catalunya... (Xavier Sardà, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest enunciat el mot *tema* apareix en plural, com en set de les catorze del context 7 –a 2, 50, 55, 68, 94, 96 i 98 (vegeu l'annex 2). Aquest fet podria acostar aquestes oracions a les del 6, tot i que no formen una expressió estereotipada prescindible, sinó que cal cercar l'opció més precisa (cf. 5.2.2). A 87 es podrien fer servir mots més adequats com ara *punt*, *apartat...*, o fins i tot, tenint en compte que hi ha una discussió darrere, es podria utilitzar el mot *proposta*. Però com que *tema* té un sentit tan genèric (cf. 10.1.1, 10.1.2 i 10.1.3) –que és una de les característiques de les impropietats (cf. 7.2.1)–, al tertulià li és molt més fàcil d'emprar-la, per no haver de buscar l'opció més precisa. Vegem-ne un altre exemple:

5. Al setembre ja hi va haver un altre operatiu policial per aquest **tema** amb quinze registres. (Marta Masó, "TN Vespre", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat el mot *tema* té el sentit de *motiu*, és a dir, l'acció policial es va fer per un motiu concret, que a 5 té a veure amb unes irregularitats en la gestió de l'aigua a l'Ajuntament de Girona del moment en què Carles Puigdemont n'era l'alcalde. Per tant, aquest suposat cas de corrupció és la causa que motiva que hi hagi un escorcoll de la policia. Vegem-ne un altre exemple:

55. Què falta ara?, ara falten **temes** claus: pressupostos 2019, compliment de dèficit, trobar aliats per aprovar algunes lleis..., veurem què passa. (Rafa López, "El Debat", TVE, 7-6-18)

En aquest cas hi podrien encaixar opcions ben diverses. En primer lloc, mots de significat genèric com ara *assumpte* o *aspecte*, perquè tenen el sentit 'matèria de què hom tracta', en el cas del primer, i 'cosa a fer de certa importància', en el segon, segons la normativa (cf. 10.1.1) –val a dir que la tercera accepció d'*assumpte* remet a *afer*. També serien adequades les paraules *objectiu* o *propòsit*, per tal com es parla d'*afers* que el govern ha de complir. Veiem, doncs, com l'ús d'aquest mot lleva riquesa lèxica i precisió a les frases i es perden molts matisos. Cal destacar, a més, l'ús de l'operador *veurem*, que és superflu a la frase (vegeu l'annex 1). Vegem un exemple més d'aquest context:

94. Bé, anem amb una altra qüestió: un dels **temes** que avui ens ha cridat l'atenció, que publica *La Vanguardia*, és que comença a preocupar, i de quina manera, l'augment dels delictes a la ciutat de Barcelona l'últim any. (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

En aquest enunciat, igual que a 45 (vegeu l'annex 2), l'opció que més s'ajustaria al sentit de la frase és *notícia*, perquè *tema* es refereix a un fet noticable que ha succeït el dia d'emissió. Ara, també seria adequat el mot *qüestió* (vegeu el context 8), tot i que a la proposició anterior el periodista ja el diu, per la qual cosa podem deduir que fa servir l'ús dubtós com a sinònim (abusivament) per evitar una repetició (cf. 8.2.5).

A continuació examinem el darrer context d'aquest ús dubtós, el 8, en què *tema* té un sentit proper al nuclear, tot i que és més adequat el mot *qüestió*. Vegem, doncs, què en diu el DIEC 2. A continuació, reproduïm la primera accepció, que conté el significat nuclear:

1 1 f. [LC] Punt a aclarir, a discutir, a tractar. *Una qüestió fàcil, difícil. Examinem bé la qüestió. Una qüestió ben posada és mig resolta. La qüestió no és aquesta. Sortir de la qüestió. Tot això que dius no té res a veure amb la qüestió que discutíem. Tornem a la qüestió. Ara us exposaré l'estat de la qüestió que hem de discutir.*

Els vuit exemples que hi apareixen són il·lustradors de l'abast semàntic d'aquest mot, que es pot veure que és molt genèric. La diferència amb *tema*, d'acord amb el que hem exposat a 10.1.1, és que aquest vol dir 'proposició que es pren com a matèria', que no és el mateix que 'punt a tractar' –vegeu, però, la definició de *tema* del DNV (cf. 10.1.1). Per posar un exemple que permeti veure clarament el contrast entre totes dues paraules podríem recuperar el de Bruguera (2000) a 10.1.3. Aquest autor considera que el tema d'una conferència pot ser la fam al tercer món. Llavors, en aquest esdeveniment s'hi podrien tractar qüestions com les mesures polítiques que apliquen els països de l'Àfrica o l'organització de campanyes d'ONG, que és un exemple semblant al de Jané (cf. 10.1.2). Fet aquest aclariment, vegem el primer enunciat del context 8:

62. Doncs mira, ara ho sabrem; en tot cas els vull anunciar que tindrem un segon **tema** aquesta nit, per parlar si són millors líders les dones que els homes. (Carlos Fuentes, "Ara i aquí", TVE, 15-6-18)

En aquest cas el mot *qüestió* seria més adequat, perquè el que exposa el conductor és un punt que es tractarà (cf. 8.1.5 per a l'ús dubtós de *líder* en aquest enunciat). Tanmateix, no es pot condemnar del tot l'ús de *tema*, tenint en compte els exemples d'aquest mot que recullen les obres lexicogràfiques que hem examinat a 10.1.1 i 10.1.3: "desenvolupar un tema" o "apartat-se del tema". Així doncs, els cinc exemples d'aquest context no ens haurien de fer dubtar de l'ús de *tema* si no detectéssim la resta d'usos (cf. 3.3.1). Destaquem, tanmateix, que els enunciats 63 i 65 són del mateix conductor que 62, és a dir, del magazín "Ara i aquí", i fa referència a la mateixa qüestió que la frase que hem vist (vegeu l'annex 2). Cal remarcar que en els altres dos (53 i 38) el significat de *tema* és semblant, és a dir, equival a 'punt a tractar' en aquest cas a un programa, com en aquest exemple:

53. Per acabar, el **tema** que estàvem abordant, Andrea, tu com a especialista, quines recomanacions ens fas a tots (...)? (Francesc Soria, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

10.1.6 Conclusions

A continuació, a la taula següent trobem tots els contextos que hem anat veient resumits, amb tota la informació de l'apartat anterior:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
OPERADOR (91 ocurrences)					
1. Forma part de l'expressió estereotipada "article + tema + de + SN" (38 ocurrences)					
1.1 La fórmula és prescindible	9. Ahir mateix sentíem unes declaracions d'Andrea Levy, que ja demanava que el govern espanyol actuï perquè retiri la pancarta que hi ha del tema dels presos a la Generalitat. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	23	Eliminar la fórmula	<i>ÉsAdir</i> , <i>El 9 Nou</i> / <i>El 9 TV</i> , <i>El Periódico</i> , <i>VilaWeb</i> , <i>Fundéu</i> , <i>El Mundo</i> , <i>Bruguera</i> (2000), <i>Badia et al.</i> (2004) i <i>Monzó</i> (2003)	Gairebé exclusiu del camp de política i dels registres 4 i 5
1.2 La fórmula no és prescindible	17. I Pablo Iglesias portava dient, i Podemos portava dient des de feia temps al PSOE, que presentessin una moció de censura pel tema de la corrupció. (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	15	Buscar una forma més precisa i concretar la informació	<i>ÉsAdir</i>	Gairebé exclusiu del camp de política i dels registres 4 i 5
2. És sobrer a la frase (18 ocurrences)					
2. És sobrer a la frase	26. <i>Bueno</i> , el tema el tenim, com tu deies, el tenim aquí des de fa temps. (Jordi Mercader, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	18	Reformular la frase i fer servir <i>això</i> , <i>en</i> , <i>ho...</i>	Cap	Tots els camps i gairebé exclusiu dels registres 4 i 5
3. Constitueix la fórmula estereotipada "tema + adjectiu" (16 ocurrences)					
3. Constitueix la fórmula estereotipada "tema + adjectiu"	20. L'altre, el tema financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de <u>gest</u> de distensió? (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	16	Eliminar <i>tema</i> i usar el substantiu relacionat amb l'adjectiu o substituir-lo per un mot més precís	<i>El 9 Nou</i> / <i>El 9 TV</i> i <i>Monzó</i> (2003)	Tots els camps i gairebé exclusiu dels registres 4 i 5
4. Forma l'expressió estereotipada "ser + article indefinit + tema" (10 ocurrences)					
4. Forma l'expressió estereotipada "ser + article indefinit + tema"	24. Ho dic perquè aquest també va ser un tema molt <u>comentat</u> , i molt de debat, no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades... (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	10	<i>Això</i> , <i>ho</i> o eliminar la fórmula	Cap	Tots els camps i exclusiu dels registres 4 i 5

5. És la fórmula estereotipada “tema + substantiu” (6 ocurrences)					
5. És la fórmula estereotipada “tema + substantiu”	3. I encara amb el tema immigració en el rerefons, també a Eslovènia va guanyar les eleccions legislatives d'ahir la dreta euroescèptica... (Raquel Sans, “TN Migdia”, TV3, 4-6-18)	6	Eliminar el mot <i>tema</i>	<i>El 9 Nou / El 9 TV</i> i Monzó (2003)	Exclusiu del camp de la política i gairebé dels registres 4 i 5
6. Forma part de l'expressió estereotipada “temes + de + substantiu” (3 ocurrences)					
6. Forma part de l'expressió estereotipada “temes + de + substantiu”	91. Són contractes amb entitats socials que treballen amb temes de dependència, infància o joventut que havien caducat i que el govern espanyol no havia renovat. (Núria Travessa, “Tot és possible”, RAC1, 6-6-18)	3	Eliminar la fórmula	Cap	Tots els camps i registres de planificació parcial
IMPROPIETAT (19 ocurrences)					
7. Substitueix mots més precisos (14 ocurrences)					
7. Substitueix mots més precisos	2. I són molts els temes que [Pedro Sánchez] té <u>sobre la taula</u> : d'entrada no sembla disposat a aixecar el control de les finances del govern català. (Albert Calatrava, “TN Migdia”, TV3, 4-6-18)	14	<i>Assumpte, motiu, aspecte, punt, problema, propòsit...</i> <i>afer, notícia, apartat, cas, objectiu, discussió...</i>	<i>El 9 Nou / El 9 TV, El Periódico, VilaWeb, La Vanguardia</i> (cat. i cast.), EFE, <i>El País</i> , Cadena SER, TVE, <i>El Mundo, ABC</i> , Jané (1983g), Lázaro Carreter (1998), De Miguel (1985), Bruguera (2000), Badia <i>et al.</i> (2004) i Cassany (2014)	Tots els camps i tots els registres
8. Es fa servir amb un sentit proper al nuclear però és més adequat el mot <i>qüestió</i> (5 ocurrences)					
8. Es fa servir amb un sentit proper al nuclear però és més adequat el mot <i>qüestió</i>	38. Deixa'm acabar amb un altre..., un tema que no sigui polític. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)	5	<i>Qüestió</i>	<i>El 9 Nou / El 9 TV, El Periódico, VilaWeb, La Vanguardia</i> (cat. i cast.), EFE, <i>El País</i> , Cadena SER, TVE, <i>El Mundo, ABC</i> , Jané (1983g), Lázaro Carreter (1998), De Miguel (1985), Bruguera (2000), Badia <i>et al.</i> (2004) i Cassany (2014)	Tots els camps i exclusiu dels registres 4 i 5

taula 25: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *tema*

En primer lloc, cal destacar que aquest és un dels casos que recullen més llibres d'estil, tot i que els dotze –potser en menor mesura l'és *Adir* (cf. 10.1.2)– detecten que l'ús dubtós de *tema* pertany a la categoria de les impropietats. Tanmateix, com es pot veure a la taula 25, en la gran majoria d'ocurrències l'ús del mot en qüestió s'hauria de catalogar com a operador. A banda, cinc de les sis obres que el tracten també jutgen que és una impropietat: Jané (1983g), Lázaro Carreter (1998), De Miguel (1985), Bruguera (2000) i Badia *et al.* (2004). En canvi, dels dotze manuals, tan sols sis el detecten com a operador (quatre de catalans i dos d'espanyols), i quatre obres catalanes –les esmentades més Monzó (2003).

També cal remarcar que tres dels nou contextos no són presents a cap obra de les que hem vist a 10.1.2 i 10.1.3. Es tracta del 2, el 4 i el 6, i en tots tres *tema* és un operador. A banda d'aquest fet, val a dir que tots set contextos d'aquesta categoria són més aviat poc detectats, tret de l'1.1, que assenyalen nou obres. També és destacable que moltes de les obres que hem consultat (dotze) són de mitjans audiovisuals o de llenguatge en general, cosa que té sentit perquè els operadors són més propis del pla oral amb poca planificació (cf. 7.2.3), tot i que força llibres d'estil de diaris també el recullen (set). Ara, en aquests casos *tema* s'ha de considerar gairebé sempre una impropietat.

D'una altra banda, cal destacar que el mot *tema* és molt productiu per crear fórmules estereotipades, com a operador. Tal com es pot veure a la taula 25, tret del context 2, tots els restants contenen expressions prefixades diverses, com assenjala Monzó (cf. 10.1.3): “el tema de”, “*tema* + adjectiu”, “*ser* + *un* + *tema*”, “*tema* + nom” i “*temes* + substantiu”. En general, totes esdevenen supèrflues a la frase i són fàcilment prescindibles, però en alguns contextos i, en particular, en alguns enunciats, cal trobar una solució més precisa i reajustar la frase amb algun element gramatical propi del català (com ara els pronoms *en* o *ho* o el mot *això*). A banda de falcar el text i augmentar el nombre de síl·labes de la frase, que és una funció pròpia dels operadors, també hem vist que en moltes ocasions amaguen una informació que, o bé no es vol donar –per tant, en aquests casos *tema* es pot considerar un eufemisme (cf. 3.3.3)–, o bé l'emissor utilitza un recurs que li permet no concretar i buscar opcions molt més precises. Aquest segon factor també l'observem en els dos contextos en què *tema* és una impropietat, tot i que encara és més remarcable la quantitat de mots que bloqueja aquest ús dubtós en el 7.

En relació amb el camp, cal destacar que tres dels nou contextos (l'1.1, l'1.2 i el 5) són exclusius del de política, que recordem que té molta relació amb el d'internacional (cf. 5.1.2). Per tant, concloem que el que alguns autors observen (cf. 10.1.2 i 10.1.3) podria ser cert: aquest ús dubtós és molt propi del llenguatge d'aquest sector (cf. 10.1.4, en què hem determinat que la majoria dels enunciats pertany a aquest àmbit). Respecte del registre, observem que en els set contextos en què *tema* és un operador trobem gairebé en exclusiva enunciats de la varietat oral semiespontània interactiva o oral espontània (és a dir, la 4 o la 5). En el 8 també es dona aquest fet. En canvi, en el 7, que és un impropietat, no hi ha un registre que sigui específic, sinó que el trobem en tots, tret de l'escrit per ser dit, que ja hem vist a 10.1.4 que ha tingut una presència molt baixa (quatre enunciats).

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *tema* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** quan és un operador, la innovació consisteix en l'ús de diverses fórmules que hem delimitat en els contextos; quan és una impropietat, el mot *tema* adquireix els significats que equivalen a mots com *qüestió*, *aspecte*, *motiu*..., per la qual cosa, s'allunyen del nuclear.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** pel que es pot veure a la taula 25, les solucions que proposem són molt diverses i l'ús de *tema* fa perdre precisió i claredat, per la qual cosa sol ser un element inadequat.

3. **El fan servir emissors diferents:** en són quaranta-cinc de diferents (tres d'anònims) els que utilitzen l'ús dubtós de *tema*, i apareix en sis dels set mitjans analitzats.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** en la part del text del corpus que pertany a la varietat col·loquial no hem trobat ni un enunciat que contingui l'ús dubtós de *tema*; a banda, apareix en els registres menys planificats, atès que és majoritàriament un operador.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** no solament hem detectat fins a vuit contextos diferents (que es divideixen en nou), sinó que observem que *tema* és tan productiu que pot compartir trets de dues categories diferents (cf. 7.1).
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem observat en els exemples 61 i 80 (cf. 10.1.5), tot i que molts d'altres es podrien considerar d'aquesta manera per la poca naturalitat de la frase.
7. **Prové d'una interferència:** atès que apareix recollit en molts llibres d'estil de l'àmbit espanyol, aquest ús dubtós podria estendre's al català per la pressió del castellà, atès que és present també en aquesta llengua, per tant, és una interferència indirecta, que a més afecta l'estructura genuïna del català en algunes ocasions (perquè es perd el pronom *en*); a banda, a 10.1.2 hem assenyalat que De Miguel (1985) creu que el mot *issue* anglès podria influir en l'ús de *tema* en castellà.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** tal com hem indicat, aquest és un dels casos més tractats en les obres que hem tingut en compte.

Així doncs, concloem que *tema* és un ús dubtós perquè compleix totes les característiques (fins i tot les opcionals). Cal destacar, a més, que aquest és l'únic cas de l'anàlisi que pot pertànyer a dues categories diferents, que és una prova del fet que ha esdevingut molt productiu. Tanmateix, principalment hem de considerar que *tema* és un operador, perquè en la gran majoria d'ocurrències (i de contextos) dona lloc a diverses expressions estereotipades que gairebé sempre són prescindibles a la frase. Però justament aquest fet (al context 1.2 i en alguns exemples dels altres la fórmula no es pot suprimir) és el que pot causar la vacil·lació de les obres que hem observat a 10.1.2 a l'hora de classificar aquest ús dubtós. A més, és propi dels registres menys planificats. Per aquesta raó hem inclòs aquest cas al capítol 10 i no al 8.

10.2 UNA MICA

En aquest apartat analitzem un cas que té força ocurrències en el nostre corpus, la falca *una mica*. Considerem que és un operador perquè per als periodistes és un recurs en el discurs oral per guanyar una suposada formalitat, a banda que resulta superflu a la frase. Tot i que ha estat molt poc detectat pels manuals d'estil, ha tingut una forta presència en el nostre corpus, per la qual cosa afirmem que es troba molt estès. Aquest factor podria ser degut al fet que els professionals dels mitjans de comunicació són poc conscients que existeix l'abús de l'operador *una mica*.

10.2.1 Normativa

Comencem per la definició normativa de l'expressió objecte d'anàlisi que es recull a l'entrada del DIEC 2 del substantiu *mica*:

- 1 f. [LC] Petita porció d'una cosa. *Una mica de pa. Aprofitar les miques.*
- 2 [LC] **de mica en mica** loc. adv. GRADUALMENT.
- 3 [LC] **fer miques una cosa** Trencar-la, reduir-la, a miques.
- 4 [LC] **una mica** Que ultrapassa lleugerament la mesura desitjable o habitual. *És una mica salat.*
- 5 adv. [LC] GENS. *No era mica agradable.*
- 6 [LC] **gens ni mica** V. GENS.

Les accepcions que són rellevants per a la nostra anàlisi són la 1 i la 4, atès que es formen amb l'article indefinit *una*, de manera que es crea l'expressió *una mica*. Pel que fa a la 1, al primer exemple l'expressió va seguida de la preposició *de*, que introdueix un substantiu en aquest cas no comptable (*pa*). Quant a la quarta accepció, observem que es tracta d'una expressió lexicalitzada que quantifica, semblantment a l'adverbi *massa*, però *una mica* se situa en un nivell inferior en l'escala de quantitat. Gràcies a l'exemple deduïm que pot modificar un adjectiu, per la qual cosa suposem que té un comportament de locució adverbial. El DNV no inclou *una mica* a l'entrada del mot *mica*, però a la primera accepció remet a *miqueta*. En la d'aquest altre sí que inclou les següents dues accepcions:

4. **una miqueta** loc. adv. En un grau lleugerament superior al desitjable o habitual. *El peix estava una miqueta passat. Arribarà però li costarà una miqueta.*
5. **una miqueta (de)** loc. adj. Una quantitat reduïda (de), un grau reduït (de). *Una miqueta de faena ens aniria bé. Has de tindre una miqueta de paciència. Només me n'ha quedat una miqueta.*

Veiem que la quarta accepció del DNV coincideix amb la 4 del DIEC 2, mentre que la cinquena equival a la 1. Per tant, el funcionament és el mateix, però el DNV considera que l'expressió quantificadora (vegeu *infra*) és *una miqueta*, en comptes d'*una mica*, com el DIEC 2. A banda, comprovem que quan desenvolupa la funció de locució adverbial també pot modificar un verb, que en aquest cas és *costar* (vegeu 10.2.3).

La GIEC considera que *una mica* és un quantificador que regeix *de*, i en posa un exemple: "Una mica més de calma" (2016: 640). Aquesta obra exposa que *una mica* és una expressió lexicalitzada que quantifica sintagmes nominals escarits²⁶⁴ que s'introdueixen amb la preposició *de* ("una mica d'aigua"), i les anomena *construccions pseudopartitives* (2016: 642). També assenyala que "hi ha quantitatius que admeten ser modificats per un altre quantificador usat com a adverbi de grau", com ara *molt*, *més*, *ben* i *massa*. Sobre aquest últim adverbi, diu que també pot acompanyar "expressions del tipus *un xic* per a

²⁶⁴ Vegeu IEC (2016: 598-560) per al concepte de sintagma nominal escarrit, que bàsicament es caracteritza perquè conté un nom sense determinant ni quantificador.

expressar excés en un grau baix: *un pèl massa, una mica massa*” i que la preposició *de* apareix darrere de l’adverbi, com en l’exemple “una mica massa de febre” (2016: 640). També exposa que l’expressió pot ser matisada pels quantitatius *massa, més* o *menys*, com a “voldria una mica menys de feina” o “una mica menys d’olives” (2016: 642 i 645). A banda, considera que hi ha tres tipus d’adverbis quantitatius: els absoluts, els relatius i els comparatius. Els primers són *molt, força, poc, gaire* i *gens*, al costat d’*una mica, un xic* i *un poc*. Explica que aquestes expressions “indiquen un punt més alt en l’escala i s’orienten cap al valor positiu”, i observa el contrast existent entre “hem parlat poc, ‘quasi no hem parlat’”, i “hem parlat {*un poc / una mica*}, ‘hem parlat, encara que no en el grau desitjable’” (2016: 645). Gràcies a l’exemple, encara que no s’explicita, veiem que aquest ús de l’expressió equival a l’accepció 4 del DIEC 2, és a dir, funciona com una locució adverbial, però en aquest cas modifica un verb. La GNV tracta sobre el quantitatiu *una miqueta* –i no pas *una mica* (vegeu *supra*)– a l’apartat de locucions quantitatives, i no cal afegir-ne cap informació rellevant (AVL, 2016: 160).

10.2.2 Llibres d’estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Tot seguit passem a examinar quins són els manuals d’estil que han detectat l’abús de l’expressió *una mica*. Tenint en compte el volum d’ocurrències del cas en el nostre corpus, tan sols un llibre d’estil de tots els que hem previst recull aquest ús dubtós. Destaquem, a més, que es tracta d’un manual de l’àmbit català, el d’*El 9 Nou / El 9 TV*. Al costat de l’expressió *d’alguna manera* –que no ha entrat en la nostra anàlisi pel nombre d’ocurrències (vegeu l’annex 1)– considera que és una fórmula estereotipada (cf. 5.3) i una “expressió sovint supèrflua”, i hi apareix el següent exemple: “D’alguna manera, el que passa una mica és que no troben feina”, que proposa resoldre per “el que passa és que no troben feina” (Coromina, 2008: 96). En aquest cas veiem que l’expressió *una mica* acompanya un verb (*passar*), per la qual cosa considerem que es tracta de l’ús relacionat amb l’accepció 4 del DIEC 2, la de locució adverbial, i la que es relaciona amb l’exemple de la GIEC “hem parlat una mica”, en què també modifica un verb (cf. 10.2.1).

D’una altra banda, l’únic autor que en parla és Jané, que, com hem vist a 5.3, considera falques *una mica* i *d’alguna manera*:

L’abús, en l’elocució actual, de frases com *una mica* i *d’alguna manera*, que semblen denotar una falta de seguretat en el que es diu, un desig de matisar una afirmació massa compromesa, ja ha estat denunciada i posada en relleu més d’un cop, però l’obsessiva freqüència amb què les repeteixen alguns locutors (...) justifiquen que hi insistim. ¿És que aquests professionals no saben adonar-se de l’efecte còmic que fan quan diuen, per exemple, «Li volem preguntar una mica si d’alguna manera esperava obtenir aquest premi»? Hem sentit fins i tot, *gairebé una mica, portat una mica fins a l’últim extrem!* Quina por de trontollar, amb tantes falques! (1984a)

Per tant, d’acord amb aquest autor, *una mica* pot servir tant per falcar el text, allargar-lo i guanyar temps (cf. 5.3) com per atenuar el missatge, per diverses causes (vegeu 10.2.5). A banda, observem que els darrers exemples que posa els considera estridents –sobretot ens ho fa pensar “no saben adonar-se de l’efecte còmic que fan” i “hem sentit fins i tot” (vegeu *supra*)–, d’acord amb el criteri que hem fixat a 7.1. A 10.2.5 veurem un enunciat (49 del context 1.1) molt semblant al de “gairebé una mica” de Jané, que en un altre article dedicat exclusivament a *una mica* fa la següent observació:

Què hi podem fer, doncs, si aquesta onada de mesura i de circumspecció s’ha apoderat de tanta gent! Potser fer les coses del tot, encara que siguin tan banals com telefonar, prendre cafè o anar a Sitges, compromet o es considera de mal to. Fóra, per tant, segurament inútil, de recordar que certs estats o accions, com estar cansat o fer fred, són susceptibles d’ésser modificats quantitativament –una mica,

bastant, molt...– però que n’hi ha d’altres que tenen un caràcter més absolut i que rebutgen aquesta modificació. (1979)

Per tant, concloem que serà necessari comprovar les característiques del predicat per veure si la quantificació és possible o no, és a dir, quan la locució *una mica* és dubtosa o no. Els exemples d’aquest article ens poden ajudar a fixar els contextos en què trobarem aquest operador (vegeu 10.2.5).

D’una altra banda, Rico (2009), que analitza el llenguatge de les tertúlies radiofòniques, considera que *una mica* és un modalitzador, que defineix de la següent manera: “Entenem per modalitzador «el mitjà amb què un emissor manifesta la manera d’enforçar el seu enunciat» (DIEC 2007: s. v.). Els modalitzadors indiquen la posició de l’enunciador davant del seu enunciat i serveixen també per marcar la relació que s’estableix entre ell i els seus interlocutors” (2009: 264). Aleshores, aquest autor exposa el següent:

El paper dels modalitzadors adquireix molt de relleu en la mena de discurs que analitzem. D’altra banda, poden funcionar com a salvaguarda per a l’emissor, que atenua així l’efecte de la seva afirmació, en un acte de cortesia. Sembla ser aquest el paper de *una mica*, sintagma lexicalitzat que funciona amb un valor d’atenuador additiu, un valor similar a *en part*, però sense el caràcter quantitatiu (partitiu) d’aquest darrer. N’hem trobat vuit ocurrences, entre les quals: [...] *un debat molt interessant que fan els historiadors espanyols que és una mica aquesta ànima fracturada [...]*, [...] *és un... candidat que va una mica contra el pèl [sic]*, [...] *només en un país que viu una mica encara de la idea del somni americà [...]* (2009: 264)

Per tant, d’acord amb Rico, *una mica* ha acabat perdent el valor quantitatiu i ha adquirit el d’atenuador. També destaquem que apareix sobretot en el discurs espontani, com és el d’una tertúlia radiofònica. Val a dir que l’anàlisi d’aquest autor conclou que el “modalitzador més usat (32 ocurrences), de bon tros, és *jo crec*, que trobem sobretot quan s’inicia una intervenció”, i que “enmig d’una seqüència el modalitzador preferit és *diguem* o *diguem-ne* (23 ocurrences), amb les variants *diem* i *diem-ne* (8 ocurrences). A continuació, trobem l’esmentat *una mica* (8 ocurrences), i són molt menys abundants *d’alguna manera* (3), o *des del meu (des d’aquest) punt de vista* (2)” (2009: 264). Aquest cas permeten exemplificar què entén Rico per *modalitzador*.

Per acabar, Fontanillo i Riesco, a l’apartat de “muletillas” (1990: 98-102), inclouen un exemple de la locució castellana *un poco*, que equival a la catalana *una mica*. Aquests autors, com hem vist a 7.2.3, detecten una categoria similar a la nostra d’operadors (“elementos innecesarios”), de manera que podem confirmar que *una mica* es pot catalogar així. L’exemple que hi apareix és el següent: “...representante *un poco* de todos los que de *alguna manera*...” (1990: 100). Destaquem, doncs, que sovint *una mica* i *d’alguna manera* (vegeu l’annex 1) es consideren casos amb característiques semblants.

10.2.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Tot seguit, vegem l’entrada de *mica* del GDLC, que manté una petita diferència amb la del DIEC 2 i el DNV (cf. 10.2.1), que ens ajudarà a determinar la naturalesa de l’expressió:

- 1 f 1 Petita porció d’alguna cosa. *Una mica de pa. Li agrada d’aprofitar les miques.*
- 2 fig De fet, tenia una mica de por.
- 3 **de mica en mica** loc adv Gradualment. *Me n’he anat adonant de mica en mica.*
- 4 **de mica en mica s’omple la pica** Refranç que significa que l’acció lenta però insistent arriba a tenir gran eficàcia.
- 5 **d’una mica més** loc adv Expressió amb què hom indica que ha faltat poc perquè una cosa tingui lloc. *D’una mica més m’atropella un auto.*

6 **fer miques** (una cosa) loc verb Trencar-la, reduir-la, a miques.

7 **una mica** loc adv Expressió amb què hom atenua fortament la significació d'un verb, un adjectiu o un adverbi. *Treballa una mica, home! És una mica pedant. He arribat una mica tard.*

2 adv Gens. *No era mica agradable. Per mica que hi insisteixis et deixaran passar.*

En aquest cas, les accepcions que ens interessen són la 1.1 i la 1.2, que es relacionen amb la primera del DIEC 2 (però veiem que afegeix un ús figurat amb noms abstractes incomptables), i la 1.7, que equival a la quarta d'aquest altre diccionari. Efectivament el GDLC confirma la suposició que hem fet a 10.2.1: *una mica* pot tenir una funció de locució adverbial a banda de l'ús per quantificar SNs, tal com indica la GIEC (cf. 10.2.1). Així, veiem que *una mica* pot modificar verbs, adjectius o adverbis, i en aquests casos no porta *de* darrere, fet que justament permet veure la distinció entre l'ús de l'expressió com a quantificador d'un substantiu o l'ús de quantificador equivalent a un adverbi com podria ser *molt*, *poc*, *més*, etc. Vegeu per a la GCC 10.2.5.

10.2.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	88	
Quantitat d'ocurrències	93	
Coincidència d'usos dubtosos	26 enunciats (30%)	
Emissors que el diuen	36 persones	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Lídia Heredia (TV3): 21 Gemma Puig (TV3): 7 Gemma Ubasart (CR): 3 Ricard Torquemada (CR): 3 Elisenda Camps (RAC1): 3	Helena Garcia Melero (TV3): 11 Milagros Pérez Oliva (TV3): 3 Roger de Gràcia (CR): 3 Màrius Carol (RAC1): 3
Mitjans en què apareix	5 de 7 mitjans Televisió: 60 (TV3: 58; TVE: 2) Ràdio: 27 (CR: 15; RAC1: 12) Prensa: 1 (EP: 1; Ara: 0; ND: 0)	
Registres	1: 1 3: 18 5: 28	2: 0 4: 41 6: 0
Camps	Política: 52 Quotidià: 8 Cultura: 5 Esport: 3	Meteorologia: 10 Internacional: 7 Societat: 3

taula 26: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós d'*una mica* al corpus

En primer lloc, cal destacar que en vint-i-sis dels vuitanta-vuit enunciats apareix més d'un ús dubtós, és a dir, en gairebé un terç (30%). Són trenta-sis les persones que fan servir aquest operador i es pot veure que nou l'utilitzen tres vegades o més. Destaquen tres periodistes de TV3, totes conductores de magazins televisius. Una el fa servir vint-i-una vegades, que és el nombre més elevat de tots els casos que hem vist a l'anàlisi, seguida d'una de la ràdio que ho fa onze vegades i una altra, set. La resta el diuen tres vegades. També remarquem que tan sols apareix un cop a la premsa, per tant, hi és pràcticament inexistent, mentre que a la televisió i a la ràdio és molt present. És sobretot a TV3 que apareix més vegades amb diferència, a més de dos terços del total dels enunciats (cinquanta-vuit), i aquest fet contrasta amb els que hem recollit de TVE, que tan sols en presenta dos. En canvi, la situació és més equilibrada entre les ràdios, que n'apleguen vint-i-set entre totes dues.

Pel que fa a la variació funcional, destaquem que tan sols trobem aquest operador en els registres amb una planificació parcial o nul·la (cf. 5.1.2), és a dir, en l'oral semiespontani informatiu (el 3), l'interactiu (el 4) i l'oral espontani (el 5) –tret de l'únic enunciat de l'escrit (l'1). Els que pertanyen a la varietat 4 són els més nombrosos, i els segueixen els de la 5 i finalment la 3. Per tant, queda clar que aquest cas compleix les característiques pròpies de la categoria dels operadors (cf. 7.2.3). Respecte del camp, com en molts dels casos que hem vist destaca especialment el de política, al qual pertanyen cinquanta-dos exemples. La resta en té deu o menys, i els de trànsit i economia no han tingut presència.

10.2.5 Anàlisi dels contextos

Abans de passar a l'anàlisi dels contextos de l'expressió *una mica*, cal especificar quines són les ocurrències que hem recollit d'aquesta expressió. Tal com hem vist a partir de la definició normativa i de l'explicació de la gramàtica a 10.2.1, hi ha dues accepcions de l'expressió quantitativa *una mica*: d'una banda, la que modifica SNs i va acompanyada sempre per la preposició *de* i, de l'altra, la locució adverbial *una mica*, que aplica una gradació en el sentit d'un verb, un adverbi o un adjectiu. L'únic llibre d'estil que hem vist que detecta l'abús de l'expressió objecte d'estudi, el d'*El 9 Nou* / *El 9 TV*, considera que esdevé sovint supèrflua quan exerceix de locució adverbial, gràcies a l'exemple que hi apareix (cf. 10.2.2). D'aquesta manera, hem recollit la segona accepció que acabem d'exposar, la de locució adverbial que gradua un element, atès que no hem detectat cap exemple en què l'expressió *una mica de* fos inadequada quan quantifica SNs i tampoc cap obra no en detecta un abús (vegeu, però, el context 1.3). Vegem a continuació els contextos que hem delimitat a la taula següent:

Context		Exemple característic	N. o.
1. Modifica un verb (70 ocurrencies)			
1.1	Conté una quantificació no legitimada pel predicat	37. Sembla que no els espanta tant com la castellana, <u>veurem una mica</u> els resultats, i el que <u>comentàveu</u> , eh, són els nascuts a l'any 2000... (Cristina Macías, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	24
1.2	Conté una quantificació legitimada pel predicat	17. Però sembla que costa una mica de reconèixer la nova realitat, no? (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	19
1.3	Conté una quantificació d'un verb lleuger	76. Jo crec que anàvem una mica amb les piles sobrecarregades i a vegades doncs és millor baixar un esgraó. (Màrius Carol, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	16
1.4	Conté una quantificació del verb <i>ser</i>	12. Això és una mica l'atzar, eh? (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	11
2. No modifica cap element (12 ocurrencies)			
2	No modifica cap element	45. Com s'ha d'interpretar de totes maneres aquests nomenaments, onze dones, sis homes, i una mica la fórmula aquesta de que [sic] tots han dit que guardarien el secret de consell de <i>ministras y ministros</i> ... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	12
3. Modifica un adverbí (6 ocurrencies)			
3	Modifica un adverbí	4. I aquí, <u>des de</u> Castelló de Farfanya, els núvols doncs una miqueta més trencats. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	6
4. Modifica un adjectiu (5 ocurrencies)			
4	Modifica un adjectiu	32. Sí cal hi tornarem, però avui estem una mica condicionats per l'hora de Singapur. (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	5

taula 27: contextos detectats de l'ús dubtós d'una mica

Com es pot veure, la gran majoria d'ocurrencies que hem anotat conté la locució adverbial *una mica* quan modifica un verb, que és el context 1. Alhora, dins d'aquest, *una mica* pot aparèixer en quatre de diferents, segons les característiques del verb o, més ben dit, del predicat. És important aplicar aquesta distinció perquè, caldrà fixar-se en la modalitat verbal, d'acord amb Jané (cf. 10.2.2). Qualsevol verb es pot comportar d'una manera diferent segons els arguments que contingui o l'ús que se'n faci. Així, prenem el punt de vista de Bartra: "Ens referim a predicats i no a verbs, perquè per determinar la modalitat de l'acció verbal cal tenir en compte com a mínim l'existència i les característiques formals de l'argument intern (objecte directe, complement de règim preposicional, etc.), si n'hi ha" (2008: 2.136).

D'acord amb la taula 27, el context 1.1 inclou enunciats amb una quantificació no legitimada pel predicat, mentre que la locució *una mica* dels casos recollits a l'1.2 sí que és admesa en el predicat que apareixen. Per explicar aquest factor, cal deixar clar que, d'acord amb Rigau, "no tots els predicats legitimen un sintagma quantificador", atès que hi ha una sèrie de restriccions semàntiques que depenen de l'aspecte lèxic o la modalitat d'acció del predicat (2008: 2.089). Rigau diu que "els predicats que expressen situacions delimitades o tèliques, com ara *venir* o *esternudar*, no els admeten" (2008: 2.090)²⁶⁵. Aleshores, cal fixar-se en la telicitat de l'acció verbal per jutjar si una quantificació és legítima o no. Això

²⁶⁵ La mateixa autora adverteix, però, que oracions com *En Pere ve poc* i *La Maria esternuda molt* són possibles perquè en realitat es quantifica l'esdeveniment (2008: 2.090), que és el que Bosque i Masullo consideren una quantificació *eventiva* (1998: 25).

ens porta a parlar d'una classificació dels predicats molt estesa entre els gramàtics que es fixa en la modalitat de l'acció verbal. D'acord amb Bartra (2008:2.136), es tracta de la que ofereix Vendler (1967), que estableix quatre categories de predicats d'acord amb les nocions de duració, telicitat i estativitat:

D'acord amb aquesta classificació, els *estats* (*ser llest, estar malalt, estimar, témer, saber anglès, tenir sort*) són predicats estatus, duratius, atèlics, i els *esdeveniments* són dinàmics. Els estats no tenen mai un argument agent, sinó un experimentador o un tema²⁶⁶. Entre els esdeveniments hi ha *activitats* (*caminar, córrer, menjar crispetes, empènyer un carretó*), que són predicats duratius atèlics; *realitzacions* (*dissenyar un cotxe, córrer les 500 milles, menjar-se el pollastre, enviar el llibre a la biblioteca*), que són duratius i tèlics; i *assoliments* (*trobar un tresor, arribar al cim, estampir contra la paret, disparar un tret, descobrir una làpida*), que són esdeveniments puntuals tèlics amb un punt de culminació. (Bartra, 2008: 2.136)

Així, el que és important aquí és que els predicats tèlics “suposen l'existència d'un punt final en el desenvolupament de l'acció o procés a partir del qual l'acció no pot continuar (*escriure un llibre, menjar-se una poma, arribar a port*), a diferència del que ocorre en els predicats atèlics (*empènyer una cadira, córrer, plorar llàgrimes amargues*)” (Bartra, 2008: 2.136). Per tant, d'acord amb aquesta classificació, les úniques modalitats verbals que accepten quantificació són els estats i les activitats, tot i que, com veurem en l'anàlisi, la qüestió no és tan senzilla²⁶⁷. D'acord amb Rigau (2008: 2.090-2.091), els predicats verbals que denoten activitats (atèliques) admeten quantificació sense problemes. També admeten quantificadors els verbs inacusatius atèlics com ara *florir, bullir, engreixar-se, enlairar-se*, etc., a diferència de *néixer, morir(-se)* o *arribar*, perquè són tèlics. També esmenta el verb estatiu *assemblar-se* i els verbs psicològics (*agradar, doldre, empipar*, etc.), que sí que poden ser quantificats.

Ara que ja hem fet aquest aclariment, passem a veure un exemple del context 1.1, en què la locució *una mica* quantifica il·legítimament un predicat:

19. La part de darrere de la Casa dels Canonges, perquè us ubiqueu **una miqueta** al lloc on està de Barcelona aquest antic edifici, que és la seu de la conselleria... (Antoni d'Armengol, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest exemple, el verb *ubicar-se* significa ‘situar-se’, que implica una acció delimitada amb el temps, tèlica, per la qual cosa no admet gradació. D'aquesta manera, podem afirmar que 19 conté una proposició agramatical, atès que la quantificació no és legitimada pel predicat verbal. Podríem dir que a 19 *una miqueta* (cf. 10.2.1 per a l'ús d'aquesta variant) és una expressió sobrera perquè no aporta res a la frase, però a banda d'aquest factor (propi dels elements que analitzem en aquesta categoria), l'aparició de la locució adverbial torna la frase agramatical, tal com veiem al següent exemple:

52. En aquest esquema, en aquest gràfic de vents a dins del núvol et [sic] pots entendre **una miqueta** què és el que passa. (Eloi Cordoní, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

En aquest cas el predicat “entendre què passa” és una realització, per tant, és tèlic, de manera que la quantificació tampoc no és legítima. L'expressió no solament és supèrflua, sinó que contradiu els principis semàntics relacionats amb el predicat (vegeu *supra*). Tanmateix, sembla que l'expressió ha acabat adquirint un caràcter d'atenuador de la situació descrita, que és la funció pròpia dels modalitzadors, segons Rico (cf. 10.2.2). Aquest mateix fenomen l'observem al següent enunciat:

²⁶⁶ Vegeu el que hem dit a 9.1.5 sobre els papers temàtics o les funcions semàntiques, d'acord amb Bel (2008: 1.080-1.084).

²⁶⁷ Vegeu per a una discussió sobre els diferents tipus de quantificació i les restriccions semàntiques i sintàctiques que comporten Bosque i Masullo (1998).

59. ...i va ser la persona [Ivan Redondo] que li [Pedro Sánchez] va construir **una mica** el relat amb el discurs a la moció de censura, no sé si ha sigut ell o que ja s'ho havia estudiat abans, la veritat és que com [a] comunicació, és un govern encertat. (Álex Sàlmon, "El Debat", TVE, 7-6-18)

Aquest predicat també és una realització i, per tant, és tèlic, per la qual cosa no admet quantificació. De tota manera, en aquest enunciat queda palès que l'expressió desenvolupa la funció d'atenuar el sentit del predicat. Aquest fet ens porta a parlar d'un dels advertiments que fan Bosque i Masullo. La telicitat dels predicats determina que no hi pugui haver quantificació (vegeu *supra*), però hi ha alguns casos en què s'admet una certa gradació. A banda de la interpretació eventiva, que els exemples que hem vist fins ara certament no admeten, hi ha la d'intensitat, que aquests autors expliquen així:

True enough, these [gradable] adverbs can be used with a large number of gradable predicates, but it is also true that we can use them with nongradable predicates as well. That is, we cannot read a novel or solve a problem *very much* or *quite a bit*, but, certainly, we can read it or solve it *to a certain extent*. Moreover, it is obvious that, in so far as tasks can be fragmented or composed, they can be undertaken partially, but, again, one can write a book *partially*, but not *a little bit*. That is, we do not deny that the licensing conditions for some of these adverbs (perhaps related to lexical aspect) may be satisfied independently of their gradability. (1998: 22)

Així, podríem concloure que tant a 52 (vegeu *supra*) com a 59, malgrat que el predicat sigui tèlic, es podria interpretar que l'acció de "entendre què passa" i la de "construir el relat" es poden haver assolit parcialment, és a dir, que es quantifica la intensitat de l'acció. De tota manera, tal com els mateixos autors adverteixen, "escriure una mica un llibre" no és possible, sinó que podria ser "escriure parcialment un llibre". Per tant, malgrat que es permeti la interpretació d'intensitat a 52 i 59, l'ús de l'expressió *una mica* continua sent dubtós, a part que és superflu a la frase. Aleshores, concloem que fa la funció d'atenuació del predicat perquè és un modalitzador, però també substitueix opcions precises si realment es vol indicar la idea de parcialitat que hem observat. A 59 certament és probable aquest factor, però en comptes de fer servir l'operador *una mica* (que el tertulià tria perquè li sembla, erròniament, que atorga formalitat a l'enunciat) es podria haver dit d'una altra manera: "...i va ser la persona [Ivan Redondo] que el [Pedro Sánchez] va ajudar a construir el relat per al discurs a la moció de censura", que és molt més clara. Vegem-ne un altre exemple:

62. Jo em sembla que cal **una mica** llegir entre paraules, llegir el context de l'entrevista, llegir tot el que ha anat explicant Elsa Artadi, per entendre que clarament han renunciat a la via unilateral. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

La posició que té a la frase la locució adverbial *una mica* la fa dependre de *caldre*, que és un verb estatiu que no admet gradació, encara que sigui atèlic. Aleshores, veiem que l'ús de l'expressió s'ha estès en tota mena de casos en què no és legítima per les característiques del predicat verbal, de manera que podem concloure que s'ha tornat un operador que sobretot en el pla oral, tal com hem vist a 10.2.4, té la funció d'atenuar allò que s'està dient. És a dir, és un recurs per al periodista per relaxar la significació de les asseveracions que fa, amb la voluntat d'expressar un cert dubte en allò que diu, tal com indica Jané, que creu que és una falca (cf. 10.2.2). És sens dubte un ús innovador d'aquesta locució adverbial, que sorgeix mitjançant el fenomen del *foregrounding*, atès que les obres normatives o d'altra mena no el recullen (cf. 10.2.1), perquè, de fet, els enunciats del tipus de 62 es consideren agramaticals. Aleshores, podem afirmar que, tal com hem dit a 3.3.1, la tria estratègica d'*una mica* es fa "with a bit of error", d'acord amb Mukařovsky (1964b: 38). Vegem un altre exemple amb el verb *anar*:

81. Llavors, un cop dit això, i anant **una mica** al llibre, eh..., hi ha una cosa... (Màrius Carol, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest cas el predicat és tèlic perquè implica un canvi d'estat (o de lloc) amb un final delimitat, per tant, tampoc no admet quantificació. Ni la interpretació eventiva ni la d'intensitat (vegeu *supra*) tampoc no són possibles. Llavors, 81 és un enunciat agramatical, perquè la quantificació no està legitimada pel predicat, tot i que, com hem anat veient, l'ús de la locució és possible per atenuar el sentit de la frase. Tanmateix, en aquest cas no s'expressa cap mena de dubte en l'acció que descriu la frase, per la qual cosa deduïm que l'ús dubtós que observem s'ha acabat fent servir d'una manera indiscriminada. Com que s'utilitza un element que serveix a priori per quantificar o (segons alguns autors) per atenuar el sentit del missatge –tot i que a 81 no podem percebre ni tan sols aquest fet–, considerem que amb l'ús d'*una mica* fins i tot es contradiu la norma objectiva, és a dir, és un enunciat estrident (cf. 7.1). La locució no és tan sols supèrflua sinó que torna agramatical la frase i, fins i tot, presenta una contradicció des del punt de vista semàntic perquè no es pot interpretar de cap manera la quantificació ni es pot entendre cap mena d'atenuació del sentit. Vegem un altre cas semblant:

41. Els que tenen una pena inferior no hi van, superior sí que hi van, per tant, es trobaria **una mica** en la frontera... (Marta Viladot, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat l'ús de *trobar-se* és equivalent als verbs *ser* o *estar* (vegeu IEC, 2016: 875). El predicat verbal, aleshores, és atèlic, perquè defineix un estat. Però el sentit de 41 és locatiu, marca una posició (no un canvi de lloc), per tant, *una mica* no hi aporta res, perquè no es pot atenuar una posició, una persona no pot "ser una mica a X", o hi és o no hi és. Tanmateix, l'expressió ja hem advertit que atenua el sentit de la frase, i a 41 es permet aquesta lectura perquè en realitat la posició que marca el predicat és en sentit figurat. Aleshores, podem concloure que l'expressió és forçada en aquest context, perquè d'entrada la quantificació hi és estranya. El fet de "trobar-se a la frontera" denota una situació en la qual la locució *una mica* és innecessària i causa una estranyesa des del punt de vista gramatical, però, com que ha esdevingut un modalitzador, reforça la seguretat del periodista a l'hora d'expressar-se (cf. 10.2.2). Ara vegem un altre exemple en què es veu clarament que la locució es fa servir com una falca:

87. [a] Hauries de sentir-te **una mica** el que estàs dient, perquè clar, és que és un..., [b] fa **una mica** de vergonya aliena el que estàs dient... (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

Destaquem en primer lloc que aquest enunciat conté dues ocurrencies d'*una mica*, per bé que la segona pertany al context 1.3 (vegeu *infra*), de manera que queda palès l'abús d'aquesta expressió. En el cas de 87.a el predicat "sentir-te el que estàs dient" és una realització, és tèlic, a banda que conté un verb de percepció (vegeu *infra*), per la qual cosa caldria prescindir de l'operador. Cal advertir que, com es pot veure a l'annex 2, hem considerat aquest enunciat del registre 4, perquè el diu el conductor del programa en una secció d'humor en què parlen de qüestions de quotidianitat, de manera que segueix un guió. Ara, per més que segueixi una planificació del discurs –a 5.1.2 ja hem observat que determinar aquest factor de vegades no és una tasca fàcil–, és molt poc probable que prevegi fer servir l'operador que analitzem, sinó que té una idea concreta del que ha de dir i fa servir la falca *una mica* per enllaçar els diversos elements de la frase, d'acord amb els autors que hem vist a 10.2.2. Per tant, cal admetre que aquest enunciat, com que a part pertany al camp de quotidià, es troba a la frontera entre el registre 4 i el 6, que anomenem *col·loquial mediatitzat* (cf. 3.1.2 i 5.1.2), perquè precisament és possible que alguns dels usos dubtosos que analitzem, sobretot els operadors, acabin formant part de la parla espontània i informal (vegeu els capítols 12 i 14). Vegem un altre exemple que conté un verb de percepció, que té unes restriccions respecte de la quantificació:

73. I, per tant, hem de veure **una miqueta** si, si té diríem que solucions pròpies a problemes. (Ricard Torquemada, “Tot Costa”, CR, 13-6-18)

El de 73 és un esdeveniment tèlic i, tal com expliquen Bosque i Masullo, la percepció no és graduable. Aquests autors enumeren les possibles interpretacions de la quantificació (vegeu 1998: 20-31). La que ara ve al cas és la durativa, que segons Bosque i Masullo és la de frases del tipus “esperar bastant” i “dormir una mica”, en què hi ha implicades habitualment activitats. Aleshores, expliquen que aquesta quantificació justament és la que permet observar la diferència entre els verbs d’atenció (que seria *mirar*), que són activitats atèliques, i els verbs de percepció (que seria *veure*), perquè són realitzacions tèliques. Els exemples que posen són “lo miró mucho” i “lo vió mucho”, aquest darrer amb el símbol ?? (1998: 26). Clarament, doncs, tots els enunciats en què apareix el verb *veure* (i *sentir* a 87.a) acompanyat de la locució *una mica* són agramaticals. A part de 73, aquesta situació es dona a 1a, 37 i 66 (vegeu l’annex 2). A banda, destaquem que en l’enunciat que acabem de veure hi ha a la mateixa oració l’element *diríem*, que segons Rico també seria un modalitzador (cf. 10.2.2). Ara vegem un cas en què el verb *veure* es pot llegir d’una manera diferent:

6. Les perturbacions ens aniran arribant entre dimecres i dijous la més activa, després veurem **una mica** la situació. (Gemma Puig, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest cas, el predicat verbal de 6 conté una activitat atèlica, que implica el sentit de ‘parlar de’, perquè gràcies al sentit figurat que es fa del verb *veure* el valor de la percepció es dilueix. Per tant, la frase no podem afirmar que sigui agramatical, per bé que sí que podem apreciar que l’expressió objecte d’estudi hi és supèrflua, tenint en compte l’abús que en detectem i el fet que la pronuncia una periodista que en el nostre corpus la diu set vegades (cf. 10.2.4). De fet, a part de ser sobrera a la frase, la locució bandeja unes altres possibilitats més expressives com podrien ser “veurem per sobre la situació” o “repassarem la situació”, és a dir, es té en compte el punt de vista de la intensitat de l’acció, com a 59 (vegeu *supra*). Vegem ara un altre exemple d’un verb diferent:

50. Explica'm **una mica** aquesta aventura, aquesta iniciativa. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

Aquest enunciat conté una quantificació legítima perquè implica una explicació d’una qüestió molt àmplia (vegeu, però, *infra*), per la qual cosa la narració pot durar tant com vulgui la persona interpellada per la periodista. Així, es permet una certa gradació. De fet, la periodista en realitat demana a l’interlocutor un resum del fet. Aleshores, el predicat denota una activitat atèlica, perquè no se’n concreta el final, igual que passa a 55 (vegeu l’annex 2). Tanmateix, observem que l’expressió, a més de ser supèrflua, elimina unes altres possibilitats més expressives i precises com ara “explica’m per sobre” o “fes-me un resum de”. Segons Lázaro Carreter (cf. 7.2.3) sembla que l’expressió ha de sortir tant sí com no a la frase, per efecte de l’argot periodístic (cf. 3.4.2). De fet, en certs contextos té una freqüència elevada, atès que en el nostre corpus el verb *explicar* surt força vegades acompanyat de l’expressió *una mica* –per aquest motiu incloem 50 i 55 al context 1.1, per coherència (cf. 5.2.2)–:

70. Val [sic], llavors, anem per passos, per explicar-ho **una mica**, aquesta associació neix a Palència... (Roger de Gràcia, “Estat de Gràcia”, CR, 12-6-18)

Aquest enunciat i 69 –tots dos del mateix periodista (vegeu l’annex 2), que fa servir aquest operador tres vegades (cf. 10.2.4)– a priori sembla que contenen una quantificació legítima per les característiques del predicat, perquè, igual que a 50 (vegeu *supra*), hi ha implícita una activitat atèlica, no delimitada, perquè es parla d’una qüestió molt àmplia. No obstant això, a 70 l’emissor no pretén fer-ne un resum,

sinó un aclariment, de manera que en realitat és un predicat tèlic. Així, l'expressió *una mica* esdevé supèrflua a la frase i deixa de banda possibilitats més expressives com podrien ser “per aclarir-nos” o “per situar-nos”. Aleshores, els enunciats d'aquest tipus resulten agramaticals per l'ús indegut de la locució quantitativa, a banda de llevar claredat al missatge. Fins i tot trobem exemples en què es cau en una contradicció:

49. En el moment que hi ha ara una alcaldessa de Podem, després hi ha un [sic], Garcia Albiol, que té deu regidors, i que també pot aprofitar aquesta plataforma per donar, diguem que, una embranzida a les seves possibilitats de cara a unes possibles eleccions municipals i alhora també per part d'Alex Pastor de visibilitzar més **una mica** la seva figura. (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

A primer cop d'ull, sembla que la periodista s'ha entrebancat i ha canviat l'ordre de la locució en la frase, perquè el que seria gramatical és “visibilitzar una mica més...”, atès que l'adverbi *més* admet aquesta mena de quantificació (vegeu el context 3). Tanmateix, d'acord amb el que hem anat observant, també és possible que aquest ús de la locució a 49 sigui el que hem detectat d'atenuador del sentit de la frase. En qualsevol cas, en aquest enunciat hi ha una contradicció, perquè no són compatibles alhora *més*, que marca un grau en l'escala, i *una mica*, que se situa en un punt diferent de l'escala –tret que l'adverbi tingués una altra posició a l'oració–, per la qual cosa considerem que aquest exemple és estrident, atès que té una similitud amb els que Jané jutja estranys (cf. 10.2.2). A més, a 49 coincideixen tres usos dubtosos més a la frase, els operadors *per part de* (vegeu 10.3) i *de cara a*, i la impropietat *visibilitzar* (vegeu l'annex 1), cosa que complica encara més la descodificació del missatge.

Tot seguit, passem a analitzar el context 1.2, que conté enunciats amb predicats verbals que legitimen una quantificació. A diferència dels que hem examinat fins ara, en trobarem alguns que a priori no presenten cap problema des del punt de vista gramatical. Vegem-ne el primer exemple:

27. Sergi, després si podem, podem analitzar **una mica** el paper de cadascun d'ells, però... (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

El predicat verbal, format pel verb *analitzar*, descriu una activitat atèlica, per la qual cosa la quantificació queda legitimada, tal com hem vist que afirmen els diferents autors. Altres predicats que designen activitats atèliques els podem trobar a 51.b, 57 i a 65 (vegeu l'annex 2). El següent enunciat ja no podem dir que no presenti problemes:

13. [a] Però vaja, deixeu-me, abans d'anar a espigolar **una mica** l'entrevista de Quim Torra, [b] demanar-vos **una mica** quina sensació teniu... (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

El verb *espigolar*, que es fa servir figuradament i té un significat semblant a 27 (vegeu *supra*), també és atèlic perquè descriu una activitat. Però el fet que la locució aparegui dues vegades en el mateix enunciat i que justament la segona ocurrència sigui agramatical (perquè *demanar* forma un predicat tèlic), tal com hem vist a propòsit del context 1.1, fa que hàgim de sospitar que és un recurs. De fet, tant a 27 com a 13a és la mateixa periodista la que fa servir *una mica*, que a sobre és qui l'utilitza més i amb diferència: la diu més d'una vintena de vegades (cf. 10.2.4). Aquest fet demostra que per a ella és una falca molt productiva que li serveix justament per atenuar el sentit d'allò que vol dir, tot i que ja hem dit que fins i tot pot ser que no atenuï res, per tant, que sigui una falca que apareix a l'oració sense cap funció, com a 81, del context 1.1 (vegeu *supra*). Ara vegem un exemple d'una altra mena:

16. Veurem..., veurem com acaba això de Badalona eh, és aquesta setmana i per un moment els canvis que hi ha hagut, no?, amb tres o quatre dies han fet que això grinyoli **una miqueta** i veurem com ho gestionaran els actors implicats. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

El verb *grinyolar* en el predicat de 16 designa un estat, per tant, és atèlic, de manera que la gradació hi és admesa. Altres predicats que designen estats atèlics que es poden quantificar els trobem a 17, que conté el verb *costar*, a 39, amb el verb *recordar*, i a 71, amb el verb *preocupar*, que a més és un verb psicològic, que ja hem vist que admet gradació (vegeu l'annex 2). Però a 16 cal destacar que la periodista fa servir a la mateixa frase tres vegades l'operador *veurem*, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1), però que resulta superflu a la frase o elimina opcions més expressives i genuïnes com *a veure* (o la variant col·loquial *aviam*), *no saber*, etc. Ara vegem un altre enunciat:

20. Avui allarguem **una mica** el programa perquè volem asseure amb una mica de calma el periodista... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Allargar el programa denota un esdeveniment tèlic, que podríem considerar una realització, la qual cosa a priori hauria d'impedir la quantificació. Tot i així, cal tenir en compte el que n'expliquen Bosque i Masullo. De fet, els autors esmentats se centren en el tipus que apareix a 20, la quantificació inherent (vegeu especialment 1998: 31-56), en què l'anàlisi s'obté composicionalment a partir del contingut lèxic del verb. Bosque i Masullo posen l'exemple "llené bastante el balde", que no s'interpreta com una realització que es desenvolupa en un grau, sinó que implica que s'ha causat que l'objecte passi a estar gairebé ple, i que això és possible perquè justament l'adjectiu *ple* és graduable (1998: 18-19). Així, a 20 el verb *allargar* es forma a partir de l'adjectiu quantificable *llarg*, igual que en l'enunciat 35, amb el verb *apropar*, que depèn del mot graduable *prop* (vegeu l'annex 2). Aleshores, aquesta mena d'enunciats tampoc no presenten dificultats per admetre la quantificació. Vegem encara una altra classe de predicat:

7. Sí que sembla que entre divendres i dissabte remunta **una miqueta** la situació. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Aquest predicat implica un ús figurat del verb *remuntar*, que significa 'millorar', que designa un canvi d'estat, per la qual cosa podríem pensar que és una acció verbal limitada. No obstant això, en aquest cas trobem la mateixa mena de quantificació de 20 (vegeu *supra*), la inherent. Bosque i Masullo expliquen que hi ha una classe de verbs que designa un canvi d'estat però que forma predicats atèlics, com ara *millorar* (com a 7), *aprimar* o *envellir* (1998: 38-40). Per tant, com que a 7 el predicat designa un canvi d'estat no delimitat, la quantificació és possible. Ara, cal tenir en compte que no tots els verbs que denoten canvi d'estat permeten gradació, sinó que cal fixar-se en la composició semàntica implicada²⁶⁸. Passem a examinar un altre enunciat:

31. L'altra, crida **una mica** l'atenció, no pot deixar de sorprendre aquest gest per part d'Itàlia, un país d'immigrants. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En primer lloc, cal destacar que apareixen a la frase, a banda de l'operador *una mica*, un altre element d'aquesta categoria –*per part de* (vegeu 10.3)– i una metàfora gastada –*gest* (vegeu 11.2)–, que contribueixen a complicar la descodificació del missatge. Tanmateix, respecte a l'ús dubtós que examinem en aquest apartat, podem dir que no és condemnable perquè apareix enmig de l'expressió *cridar l'atenció*, que forma un predicat atèlic i, per tant, permet gradació. Així, veiem que també és possible que *una mica*

²⁶⁸ Bosque i Masullo parlen de verbs com ara *embrutar*, que depèn de *brut*, o *enfarinar*, que permet gradació perquè *farina* és in comptable, enfront de verbs com *autoritzar* o *engabiar*, que no en permeten perquè depenen d'*autorització* i de *gàbia*, que no són quantificables perquè són noms comptables (vegeu 1998: 41-52).

aparegui en expressions verbals lexicalitzades, com *viure amb l'ai al cor* a 21, *quedar en l'aire* a 40 i l'expressió col·loquial *anar-se'n l'olla* a 68 (vegeu l'annex 2), que designen canvis d'estat graduables. En aquests casos la quantificació és legítima, però en el següent exemple podem observar que l'ús de la locució perjudica la composició de la frase:

72. La qüestió de si és una dictadura o no, això ha quedat **una mica** com al marge. (Kilian Sabrià, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

En aquest enunciat l'expressió, per bé que hi és adequada perquè el predicat admet gradació, és redundant, perquè l'ús de *com* ja marca l'atenuació (pròxima a la comparació) que implica *una mica* (Saragossà, 2008: 3.110-3.111). Aleshores, encara que hi hagi una quantificació possible, veiem que en aquest context la locució de vegades apareix supèrfluament en els enunciats. El següent exemple també permet copsar aquest fet:

61. A veure, jo crec que cal llegir **una mica** les paraules..., amb el que ha dit Elsa Artadi eh... (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

El verb *llegir* denota una activitat atèlica, tot i que el complement fa que el predicat pugui ser delimitat, per tant, tèlic. Tot i així, com que la periodista no acaba la frase, no es pot saber què pretén dir. El que cal destacar és que, tal com es forma la frase, es pot concloure que l'expressió hi és supèrflua –val a dir que aquest enunciat s'assembla a 62, que hem vist que és del context 1.1, i que tots dos són de la mateixa persona (vegeu *supra*)– i que palesa el fenomen que observem: la locució adverbial *una mica* ha adquirit la funció d'operador en la frase, el periodista creu que si la fa servir apuja el to del discurs, sense importar si la quantificació és legítima en el predicat. Així, *una mica* ha acabat perdent el sentit nuclear a partir de l'ús innovador sorgit en l'argot periodístic mitjançant el *foregrounding*. A més, a 61 s'eliminen possibilitats més precises com l'expressió *amb atenció*, que hi encaixaria perfectament perquè la interpretació més probable és que la tertuliana vulgui posar èmfasi en l'activitat de llegir: "...jo crec que cal llegir amb atenció les paraules...".

Tot seguit, examinem el context 1.3, que el formen enunciats en què la locució adverbial *una mica* depèn d'un verb lleuger. Primer de tot, hem d'explicar que, a banda de la restricció sobre la telicitat del predicat, Rigau adverteix que la quantificació és impossible quan el predicat verbal està format per un verb de suport o lleuger, del tipus *fer petons*, *tenir pega*, *fer tard*, etc. Ara, també adverteix que en alguns casos es pot admetre perquè es quantifica l'esdeveniment, d'acord amb la interpretació eventiva observada per Bosque i Masullo (vegeu *supra*): "Així, en *Ell fa molt el valent*, *No em fan gaire la guitza* o *Et segueix massa la veta*, el SAdv quantifica l'esdeveniment, de manera que s'entén que ell fa el valent tot sovint, que no em fan la guitza gaires vegades, etc." (2008: 2.090).

Cal deixar clar, doncs, què entenem per verbs lleugers, perquè és una qüestió força espinesa. A la GCC Rosselló considera que són "verbs lleugers aquells que tenen un contingut lèxic vague o indeterminat. En són exemples indubtables *tenir* i *fer*", tot i que n'hi ha d'altres, per exemple els que formen part de segons quines expressions idiomàtiques, "el significat de les quals no pot ser predit a partir del significat dels mots que les constitueixen" (2008: 1.880). Així doncs, justament el fet que aquesta mena de verbs continguin un sentit tan poc concret causa que els costi admetre la quantificació. Bosque i Masullo en posen exemples, i arriben a la conclusió que "the adjunct quantifier is unable to be licensed by a verb devoid of content". Cal advertir, a més, que aquests autors també fan aquesta consideració per a verbs diferents dels lleugers: "Copulative and light verbs such as *ser* ('be') and *tener* ('have') do not have any semantic features, let alone degree features. Main verbs, as opposed to light verbs, could provide the necessary internal structure to license a degree quantifier: if the lowest predicate in this (sub-lexical)

structure is unbounded" (1998: 23). Aleshores, podem concloure que quan hi ha implicat en el predicat un verb lleuger o un de copulatiu la quantificació és impossible. En el nostre corpus els verbs del primer tipus apareixen quantificats per *una mica* en el context 1.3, i els del segon, a l'1.4. Vegem ara un exemple de l'1.3:

18. Escoltem exactament què ha dit Elsa Artadi per també fer-nos **una mica** una idea i quin criteri ha aplicat ella al parlar d'unilateralitat. (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat la locució depèn d'un verb lleuger que forma part del predicat "fer-se una idea", per la qual cosa ja hem vist que la quantificació no és possible. A més, el fet que *una mica* sigui just després del verb *fer* deixa molt clar que n'és un modificador. Però això no passa al següent enunciat:

34. Hem fet un recull **una mica** de quina ha estat la relació entre Kim Jong-un i Donald Trump... (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest cas la locució depèn indubtablement d'un verb lleuger, per tant, la quantificació no és possible. Tot i així, cal tenir en compte que *una mica* modifica una expressió idiomàtica sencera, perquè apareix just després del predicat "fer un recull", que equival al verb *recollir*, que sí que admet quantificació perquè és una activitat atèlica. Aleshores, l'enunciat 33 és ben format? Per resoldre aquesta qüestió, que certament és delicada, hem de recórrer a Rigau (2008), que ja hem esmentat amb anterioritat. L'autora contrasta una colla de predicats ben formats, *treballa molt*, *s'ha enfebrat força*, *no convé gaire que ens vegin junts* i *no us temo gens*, amb uns que jutja agramaticals, *fa feina molt*, *ha agafat febre força*, *no és convenient gaire que ens vegin junts* i *no us tinc temor gens*. Explica que l'adverbi quantificador en els segons exemples "no hi és ben rebut perquè la llengua ja ens ofereix altres estratègies per quantificar un nom o un adjectiu" (2008: 2.089-2.090). No ho especifica, però una possibilitat seria modificar el substantiu o l'adjectiu en qüestió –a 34 seria "una mica de recull"–, igual que tampoc no explicita que la agramaticalitat es doni perquè l'adverbi depèn d'un verb lleuger. Aquesta qüestió la tracten també Bosque i Masullo, que sí que confirmen que aquest contrast es produeix per la presència d'un verb lleuger en el predicat (1998: 23). Per tant, podem concloure que 34 és agramatical, d'acord amb Rigau, per la posició del quantificador a la frase, que d'altra banda hi és superflu, com indica Jané (cf. 10.2.2). Vegem un altre exemple relacionat amb aquesta qüestió:

44. Bé, en qualsevol cas, hem fet **una mica** de recull, a partir d'ara qualsevol persona que sigui nomenada el que sigui té ja feina a anar esborrant tot el seu passat a les xarxes... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

Aquest exemple il·lustra la solució que proposa Rigau per evitar els enunciats agramaticals del tipus de 34, que és quantificar el substantiu en qüestió (vegeu *supra*). Aleshores, es podria discutir que hàgim inclòs aquesta mena d'enunciats en aquest context o fins i tot en el nostre corpus, atès que al principi hem advertit que no havíem recollit aquest ús de la locució *una mica* (que en aquest cas va seguida de *de*). La justificació d'haver recollit exemples com 44 és precisament que mantenen una certa relació amb predicats del tipus de 34 (vegeu *supra*), en què hi ha implicat un verb lleuger. De fet, el substantiu *recull* no és independent, sinó que forma part de l'expressió *fer un recull*, que ja hem advertit que equival a *recollir*. Aleshores, tenint en compte el que hem exposat a partir del que diuen Rigau i Bosque i Masullo, podríem dubtar de 44 perquè és possible que la locució ocupi la posició de quantificador del substantiu *recull* il·legítimament, atès que trenca una expressió amb el verb lleuger *fer*. Tanmateix, és una qüestió força complicada, que requereix tenir en compte l'anàlisi sintàctica, i que s'escapa de l'objectiu d'aquesta

recerca²⁶⁹. El que interessa destacar és que el fet que 44 tingui una relació evident amb 34 és el que ens porta a recollir aquesta mena d'exemples i a incloure'ls al context 1.3, encara que des d'un punt de vista gramatical no puguem afirmar que siguin mal formades. A 43 (vegeu l'annex 2) trobem l'expressió "fer una mica de currículum", que, a part de complir les característiques que acabem de veure, conté una quantificació estranya perquè el substantiu *currículum* és comptable, per la qual cosa n'hem de dubtar. A 15, en canvi, apareix així: "fer una mica de traspàs"; per tant, hi ha un nom abstracte, que permet més fàcilment la quantificació. A 78 trobem el predicat "posar una mica de llum", que tampoc no és problemàtic perquè equival a *aclarir*, que permet la quantificació inherent perquè depèn de l'adjectiu *clar*, igual que a 87.b, que inclou "fer vergonya", equivalent a *avergonyir* (vegeu l'annex 2). Per tant, veiem que alguns exemples del context 1.3 són més dubtosos que els altres, però el fet que mantinguin una relació estreta amb un verb lleuger ens ha portat a incloure'ls al nostre corpus. A banda, l'ús de l'operador *una mica* resulta superflu a la frase, d'acord amb les obres que hem vist a 10.2.2, i comporta una pèrdua de concisió i claredat (7.1). Vegem ara un exemple que conté el verb lleuger *tenir*:

47. Gràcies per acompanyar-nos [Dolors Sabaté], tenim ganes **una mica** de treure l'entrellat en relació amb aquesta moció de censura que està prevista per al proper dia 20 de juny... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

El predicat implicat en aquest exemple és "tenir ganes", que efectivament podria admetre quantificació, però aquest enunciat és agramatical justament per la posició de la locució *una mica*, tal com hem vist a propòsit de 34—"fer un recull una mica" (vegeu *supra*). El fet que depengui d'un verb lleuger és la causa d'aquesta anomalia, igual que en aquest següent exemple:

82. Us dic tres coses que ara comencen a córrer, perquè tinguem **una mica** l'agenda clara. (Mireia Garolera, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

El verb *tenir* en aquest cas no forma part de cap expressió, sinó que és un verb lleuger acompanyat d'un SN. Si la locució adverbial modifiqués directament l'adjectiu *clar*, l'oració no presentaria problemes, però justament que aparegui modificant un verb que no admet gradació demostra que se n'abusa i que ha adquirit aquest sentit nou d'atenuació que hem anat observant, de modalitzador (cf. 10.2.2). Aquesta situació és igual que a 51.a, que conté el predicat "tenir la visió desendreçada" (vegeu l'annex 2). Vegem-ne un altre exemple:

75. Però sí que és veritat que posarà a prova **una mica** l'habilitat tècnica. (Ricard Torquemada, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

En aquest cas el predicat és "posar a prova", que inclou un verb lleuger o de suport (vegeu *supra*). Llavors, aquest fet causa que la presència de la locució torni l'enunciat agramatical, tenint en compte la posició que té a l'oració, tal com hem advertit per a 34—"fer un recull una mica" (vegeu *supra*). Tanmateix, si el quantitatiu aparegués precedint el sintagma "a prova" no seria agramatical, encara que *posar* es pugui considerar un verb lleuger²⁷⁰. Vegem-ne un altre exemple:

76. Jo crec que anàvem **una mica** amb les piles sobrecarregades i a vegades doncs és millor baixar un esgraó. (Màrius Carol, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

²⁶⁹ Per a més informació sobre aquest aspecte vegeu Bosque i Masullo (1998: 23-24) i la bibliografia que s'hi cita.

²⁷⁰ D'acord amb la bibliografia que hem citat abans, tampoc no és clar que *posar* sigui un verb lleuger, com sí que és indubtable que *tenir* o *fer* ho són. Aleshores, aquest factor i el fet que amb un canvi de posició de la locució n'hi hagi prou per tornar la frase gramatical palesen que és una qüestió complexa que requereix un estudi en profunditat. La discussió sobre aquests aspectes es pot veure a Bosque i Masullo (1998).

En aquest enunciat també fa la sensació que la locució està dislocada. Si la trobéssim després del mot *piles*, seria legítim perquè modificaria l'adjectiu *sobrecarregades*, que és graduable, però justament la dislocació que observem demostra que podria haver adquirit la funció que hem anat apuntant, d'atenuar el sentit de la frase, atès que aquest predicat no admet quantificació. El verb *anar* en aquest enunciat conté un sentit amb poc contingut semàntic, pròxim a *tenir*, per tant, és un verb lleuger o de suport, igual que a 79, o amb el verb *estar* a 58 (vegeu l'annex 2). Vegem ara un darrer exemple d'aquest context:

84. Per tant, a veure si ho sabeu i ens podeu donar **una miqueta** de..., un cop de mà, eh... (Elisenda Camps, "Tot és possible", RAC1, 6-6-18)

L'aparició de la preposició *de* suggereix que la locució hauria d'introduir un SN, però com que la conductora deixa incompleta la frase hem considerat que aquest enunciat pertany a aquest context perquè hi ha implicat el predicat "donar un cop de mà", que inclou un altre verb lleuger. Podem veure, doncs, que la quantificació de l'expressió "un cop de mà" és impossible – si hi hagués el mot *ajuda sí* que seria possible–, i per aquesta raó l'emissora estronca l'oració i la resol diferentment. Aquest fet, doncs, és una prova més que la locució adverbial *una mica* ha acabat adquirint el paper d'operador, perquè els periodistes proven de col·locar-lo a la frase tant com poden amb l'objectiu d'apujar suposadament el to del discurs (cf. 7.2.3). Aquest abús que observem també es palesa a 54, en què l'emissora s'entrebanca i deixa penjada la locució, que modifica el verb *fer* (vegeu l'annex 2).

Passem a examinar el context 1.4, que conté predicats amb el verb copulatiu *ser*, que ja hem advertit que no admet quantificació perquè és un verb amb poc contingut semàntic (vegeu *supra*). Vegem-ne un primer exemple:

9. O el Pedro Sánchez del discurs d'investidura, aquesta [sic] és **una mica** el dubte... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat la locució adverbial precedeix un SN definit, que no es pot quantificar justament perquè és definit i comptable. Precisament per aquest fet l'expressió *una mica* no adopta la forma amb què habitualment modifica SNs, seguida de la preposició *de*, sinó que depèn del verb *ser*. Aleshores, arribem a la conclusió que l'enunciat 9 és agramatical, perquè ja hem vist que aquesta mena de verbs no admet quantificació. Aquesta situació també es reproduïx a 12, a 28 i a 46 (vegeu l'annex 2). Veïem, doncs, que probablement la locució en aquests casos ha perdut el valor de quantificació i n'ha adquirit un de nou, que és el que hem anat observant, d'atenuar el sentit de la frase. Aquest fet es pot apreciar prou bé en el següent exemple:

42. És **una mica** ... la filosofia de vida del *carpe diem*, del viu el present... (Genís Sinca, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

L'estructura és molt similar a la de l'enunciat 9 (vegeu *supra*), però la pausa que fa el periodista demostra que efectivament l'ús d'aquesta locució podria servir de recurs per atenuar allò que es diu. En el següent exemple també es pot observar aquest fenomen que descrivim:

60. I necessites una persona que com a mínim no aixequi espurnes només que s'assegui a la taula..., jo crec que **una mica** el tarannà és aquest. (Toni Bolaño, "El Debat", TVE, 7-6-18)

En aquest cas no és clar que la locució depengui del verb *ser*, perquè n'està molt separada, cosa que l'aproxima al context 2 (vegeu *infra*). Com que és un modalitzador que en realitat no té cap més funció a la frase que atenuar-ne el sentit, de vegades no és fàcil establir de quin element verbal depèn. En qualsevol cas, l'asseveració que fa el tertulià a la primera proposició queda relaxada per la intervenció

dels dos modalitzadors que conté la segona: *una mica* i *jo crec* (cf. 10.2.2). Vegem ara un altre exemple amb un predicat diferent:

2. Tindrem diverses pertorbacions que ens [sic] aniran acostant, i això és **una miqueta** el que anirà passant. (Gemma Puig, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest cas l'atribut és una oració subordinada substantiva, que forma part d'una oració clivellada (vegeu §33.4.1.3 de la GIEC, 2016), que tampoc no admet quantificació. D'aquesta manera, la locució continua depenent d'un verb copulatiu, que tampoc no n'admet. El paradigma de l'enunciat 2 també es reproduïx al 33 (vegeu l'annex 2). Vegem encara un altre exemple que és força estrany:

77. Depèn de quin Sánchez trobem perquè, clar, és **una mica** com el Ken de la Barbie, hem vist el Sánchez demanant reforma constitucional de caire federal... (Antonio Baños, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)

En aquest cas el predicat que suposadament quantifica la locució inclou una comparació, que ja implica una idea d'aproximació. Així, ni tan sols admetent que *una mica* hagi pogut adquirir aquest sentit que hem detectat d'atenuació podem justificar que aparegui a 77, perquè hi és redundant per la presència de la comparació, que ja expressa aquesta idea, com a 72 (vegeu *supra*). A més de la redundància, l'ús dubtós que analitzem també banda possibilitats més expressives i clares:

88. Si la gira que Arnalds inicia aquí es diu *All strings attached*, és **una mica** amb referència al quartet de corda que viatja amb ell. (Juan Manuel Freire, “Cultura”, EP, 11-6-18)

El fet que la locució depengui del verb *ser* torna aquest enunciat agramatical. En aquest cas, per atenuar el sentit de la frase, es podria haver fet servir algun adverbi, com ara *probablement*, que ja expressaria dubte. En canvi, la locució quantitativa torna la frase agramatical. És remarcable que en aquest enunciat trobem l'ús dubtós d'*iniciar*, que considerem una impropietat (vegeu l'annex 1), de manera que el missatge encara és més difícil de descodificar, perquè es perd claredat, a banda de concisió. També cal destacar que és l'únic exemple que apareix a la premsa. Per tant, en el pla escrit és residual, però hi pot aparèixer ocasionalment, com es demostra a 88, per atenuar el sentit d'una frase. En aquest cas l'oralitat influeix en l'escriptura, per tal com els operadors són propis de la primera (vegeu el capítol 12).

Tot seguit, passem a examinar el context 2, en què la locució no depèn de cap element, sinó que desenvolupa la funció de modificador oracional, que serveix per atenuar la significació del que es diu. Aquest és el sentit que hem anat observant en els contextos que acabem de veure. Vegem-ne un exemple:

23. Sí, i **una mica** reconèixer que es veu a venir que hi haurà baralles al fang, eh, en certa manera, veurem... (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest cas la locució va seguida de la conjunció *i*, que serveix per introduir una observació. Efectivament, *una mica* no modifica cap sintagma en concret, perquè la proposició en què apareix no conté predicació verbal (però sí un verb en infinitiu), ni cap adverbi o adjectiu quantificables. Aquest paradigma es pot veure també a 24, 38, 45 i 56 (vegeu l'annex 2). A més, a 23 també trobem l'operador *veurem* (vegeu l'annex 1), que fa, juntament amb *una mica*, que l'enunciat perdi concisió. Vegem un exemple semblant:

29. I després **una mica** el gest polític en aquest sentit de Pedro Sánchez ahir dient que vinguin cap aquí. (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

La combinació de l'operador *una mica* amb la metàfora gastada *gest* (vegeu 11.2) i el tòpic d'expressió *en aquest sentit* (vegeu l'annex 1) implica que al receptor li sigui més difícil de descodificar el missatge que conté aquest enunciat, perquè es perd claredat, precisió i concisió. A banda, cal destacar que en aquest enunciat apareix l'adverbi *després* intercalat entre la conjunció *i* i la locució *una mica*, però el paradigma és molt semblant al de 23 (vegeu *supra*): no hi ha predicació verbal sinó un SN. Aleshores, podem concloure, gràcies a aquesta mena d'exemples que acabem de veure, que la locució ha adquirit aquest nou sentit (perifèric) d'atenuació de la frase, perquè no té cap element per quantificar. Però no trobem tan sols l'expressió *una mica* en frases sense predicació verbal:

11. [Trobo que anem molt blaus avui, eh?, Ferran, tu no portes res blau? (Ferran Casas: No... *Bueno*, els pantalons.)] Ah, veus, **una mica**, estem com *engamats*, tots plegats; què tal? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest cas apareix entre comes, per tant, no depèn de cap element –tampoc no es pot dir que estigui dislocat–, sinó que és un modalitzador que atenua el sentit de la frase. Aquest paradigma és igual que a 64 (vegeu l'annex 2). Cal destacar que a 11 el camp és quotidià i el registre, 5, perquè és un enunciat espontani, cosa que ens podria fer pensar que pertany a la varietat del col·loquial mediatitzat. Sense descartar aquesta possibilitat, cal tenir en compte que la conductora en qüestió fa servir l'operador que examinem més de vint vegades en el corpus (cf. 10.2.4), la qual cosa indica que és un recurs per a ella i una falca prescindible (vegeu el capítol 12 per a aquesta qüestió). Vegem-ne encara un altre exemple:

30. Des del punt de vista del que significa, **una mica** en la línia del que deia en Jordi, els *gestos* concrets, a més molt publicitats, que tothom hi parla i "que bonic" i "que bé", tenen un efecte colateral... (Montserrat Nebrera, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

Aquest enunciat podria pertànyer al context 1.3 (vegeu *supra*), perquè podria dependre d'una expressió amb un verb lleuger (*anar*), que en aquest cas estaria elidit. Però, com que hem detectat aquest sentit d'atenuació, que implica que la locució està desvinculada del predicat verbal, deduíem que no hi ha cap verb subjacent. En els enunciats 8, 53 i 86 (vegeu l'annex 2) també trobem la locució aïllada del predicat verbal i introduint sintagmes preposicionals semblants als de 30.

Passem al context 3, que ha tingut molt poca presència en el nostre corpus. Són enunciats en què la locució adverbial *una mica* modifica un adverbi, que en cinc dels sis és el mot *més*. Vegem el primer exemple:

5. Catorze graus..., temperatures avui **una miqueta** més baixes... (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest exemple no s'adverteix cap anomalia perquè la locució modifica un adverbi, que sol portar gradació, tal com hem vist que explica la gramàtica normativa (cf. 10.2.1). Aquesta situació és igual que a 1b, 4 i 36 (vegeu l'annex 2). El següent enunciat, tanmateix, ja no està lliure de sospita:

85. Home, és curiós, la veritat és que volíem saber **una miqueta** més les característiques d'aquest animal que..., si ens el trobem, no l'estressem... (Elisenda Camps, "Tot és possible", RAC1, 6-6-18)

En aquest cas la quantificació també és legítima, perquè hi ha implicat l'adverbi *més*, però hi és estranya i supèrflua perquè una altra manera de dir més expressiva, curta i clara seria "volíem saber més característiques d'aquest animal...". Per tant, encara que legítima, veiem que la locució en aquest context també pot allargar innecessàriament la frase: se'n complica l'estructura i a l'audiència li pot ser més difícil la descodificació del missatge, tenint en compte que 85 pertany a la ràdio (cf. 2.5.2). El següent exemple

ens serveix per introduir el context 4 –que consisteix en la quantificació d’un adjectiu–, perquè conté una ocurrència d’aquest context i l’altre del 3, que depèn de l’adverbi *bé*:

80. [a] Aquest és un govern complex [sic], i, d’alguna manera, els discursos, això és com els *coros*, eh, o sigui els cors han de sonar, ho porten **una mica** assajat, [b] i han de sonar **una mica** bé... (Màrius Carol, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)

La primera ocurrència pertany al context 4, en què hi ha implicat el participi *assajat*, que equival a un adjectiu, per la qual cosa la gradació és possible d’acord amb les regles gramaticals que hem descrit al principi d’aquest apartat. La segona ocurrència conté l’adverbi *bé*; pertany, doncs, al context 3, i tampoc no presenta problemes perquè és graduable. Totes dues ocurrències són admissibles, però justament la repetició de l’expressió en el mateix enunciat, combinada amb l’operador *d’alguna manera* (vegeu l’annex 1), fa que hàgim de sospitar que potser en alguns casos pot ser supèrflua, tal com indica Jané sobre aquests dos usos dubtosos, que són falques (cf. 5.3 i 10.2.2). Vegem-ne un altre exemple:

10. Ens sentim **una mica** responsables d’haver-te fet anar malament aquest matí. (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest cas la locució és legítima i adequada, perquè l’adjectiu qualificatiu *responsable* admet gradació –encara que sigui pronunciada per la periodista que l’utilitza més amb diferència (cf. 10.2.4)–, igual que a 32, que depèn de *condicionat* (vegeu l’annex 2). Vegem-ne encara un altre exemple:

63. Per tant, s’ha quedat com **una mica**..., jo entenc eh perquè van tirar..., perquè van posar en marxa una consulta i la consulta sense saber-ho, *bueno*, els ha situat en un altre moment, en un moment on Pedro Sánchez pacta amb Podem, ERC, PDECat i PNB i on Àlex Pastor pactaria amb Partit Socialista i Ciutadans. (Gemma Ubasart, “El Matí de Catalunya Ràdio”, CR, 4-6-18)

Pel context podem pensar que la tertuliana anava a dir un adjectiu, però deixa la frase inacabada, fet que ens porta a pensar, tal com hem observat en altres enunciats, que la locució en aquest cas té la funció d’operador, perquè hi és supèrflua. Aleshores, tampoc no podem afirmar que hàgim detectat cap enunciat en què la quantificació d’un adjectiu sigui agramatical, com podria passar en el cas dels relacionals (vegeu Bosque i Masullo, 1998: 37). Però sí que hem advertit que en aquest context pot aparèixer la locució amb les característiques pròpies d’un operador, com es pot veure a 63.

10.2.6 Conclusions

Per acabar l’anàlisi de l’operador *una mica*, a continuació resumim la informació que hem vist a l’apartat precedent a la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Modifica un verb (70 ocurrences)					
1.1 Conté una quantificació no legitimada pel predicat	37. Sembla que no els espanta tant com la castellana, <u>veurem una mica</u> els resultats, i el que <u>comentàveu</u> , eh, són els nascuts a l'any 2000... (Cristina Macías, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	24	Majoritàriament cal eliminar l'operador, però ocasionalment es pot recórrer a opcions més variades com <i>per sobre, en part...</i>	<i>El 9 Nou</i> / El 9 TV, Jané (1979 i 1984a) i Rico (2009)	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la
1.2 Conté una quantificació legitimada pel predicat	17. Però sembla que costa una mica de reconèixer la nova realitat, no? (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	19	En general hi és adequada, però de vegades és supèrflua o substituïble per un element més precís.	Cap	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la
1.3 Conté una quantificació d'un verb lleuger	75. Jo crec que anàvem una mica amb les piles sobrecarregades i a vegades doncs és millor baixar un esgraó. (Màrius Carol, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	16	Majoritàriament és superflu.	Jané (1979 i 1984a) i Rico (2009)	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la
1.4 Conté una quantificació del verb ser	12. Això és una mica l'atzar, eh? (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	11	Cal suprimir-lo.	Jané (1979 i 1984a) i Rico (2009)	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la (llevat d'un enunciat de l'escrit, l'1)
2. No modifica cap element (12 ocurrences)					
2 No modifica cap element	45. Com s'ha d'interpretar de totes maneres aquests nomenaments, onze dones, sis homes, i una mica la fórmula aquesta de que [sic] tots han dit que guardarien el secret de consell de <i>ministras y ministros...</i> (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	12	Cal suprimir-lo.	Fontanillo i Riesco (1990)	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la (tan sols 4 i 5)

3 Modifica un adverbí (6 ocurrencies)					
3 Modifica un adverbí	4. I aquí, <u>des de</u> Castelló de Farfanya, els núvols doncs una miqueta més trencats. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	6	Sol ser legítim però cal suprimir-lo quan altres elements fan de quantificadors.	Cap	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la
4. Modifica un adjectiu (5 ocurrencies)					
4 Modifica un adjectiu	32. Si cal hi tornarem, però avui estem una mica condicionats per l'hora de Singapur. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	5	Sol ser legítim però cal suprimir-lo quan altres elements fan de quantificadors.	Cap	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i> i amb planificació parcial o nul·la (tan sols 4 i 5)

taula 28: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós d'*una mica*

En primer lloc, podem destacar que els contextos 1 i 2 acumulen la gran majoria d'ocurrències i són els que han detectat les diverses obres que hem tingut en compte (tret de l'1.2). Tot i així, encara que el 3 i el 4 no siguin gaire significatius perquè per les dades es pot comprovar que no es troben tan estesos, el fet que hàgim detectat enunciats que comporten una pèrdua de claredat del missatge per efecte de l'abús de la locució, és motiu per dubtar-ne també, per bé que cal remarcar que no han estat recollits per cap obra. La recomanació en aquests contextos seria, doncs, que es faci servir *una mica* quan realment es vulgui quantificar un adjectiu o un adverb, sense usar-la indiscriminadament, tal com es pot veure a la taula 28.

Precisament una prova del fet que el context 1 és el més estès és que l'exemple d'*El 9 Nou / El 9 TV* és "el que passa una mica és que...", que pertany a l'1.1 perquè la locució depèn de *passar*, un verb estatiu que no es pot quantificar (cf. 10.2.5). El que hem observat en els exemples del context 1.1, a banda del fet que l'operador torni la frase agramatical, és que de vegades hi és supèrflua o bandeja possibilitats més expressives, perquè apareix més del compte, d'acord amb les característiques que hem vist a 7.2.3.

Però el més destacable que hem observat arran de l'anàlisi és que la locució *una mica* ha adquirit mitjançant l'ús en el llenguatge dels mitjans un nou sentit, perifèric, que serveix per atenuar el significat d'allò que es diu, per expressar una mena de dubte en el missatge: ha esdevingut un modalitzador. De fet, és una estratègia discursiva per no fer asseveracions massa taxatives. No hauria de sorprendre tenint en compte que una de les característiques del fenomen que examinem en aquesta recerca és que els usos dubtosos solen tenir un significat ambigu i prou ampli perquè es puguin fer servir en diverses situacions, és a dir, serveixen en moltes ocasions de comodí (cf. 5.3). Com diu Lázaro Carreter, són "paridores", és a dir, l'ambigüitat que impliquen els permet aparèixer en multitud de contextos. A més, en el cas de l'operador *una mica* es pot veure que el fet d'usar-lo implica una agramaticalitat, que es pot considerar un "fallo estratégico" d'acord amb Núñez Ladevéze (cf. 3.3.1).

Aquest nou sentit que detectem es pot veure molt clarament al context 2, perquè no depèn de cap element a la frase, per la qual cosa es pot deduir que no fa la funció de quantificador (que és el sentit nuclear de l'expressió), sinó que té una funció diferent en la frase. En algunes ocasions, certament, la locució no hi fa cap funció, és vàcua o redundant, però en alguns exemples sí que es pot observar que en realitat atenua el sentit del predicat. Ho hem observat en molts enunciats de l'1.1, l'1.3 i l'1.4, en què la gran majoria d'exemples són agramaticals. Però fins i tot a l'1.2 ho hem vist en alguns casos –a 13.a, 61 i 72 (cf. 10.2.5)–, encara que els enunciats que el componen no siguin mal formats des d'un punt de vista gramatical.

Pel que fa a la variació funcional, es pot veure que *una mica* tan sols apareix en els registres menys planificats, per tant, en què predomina la modalitat oral. Aleshores, confirmem que és un operador, per tal com és superflu, com ja hem dit, a la frase. Respecte del camp, observem que no hi ha cap context que tingui alguna especificació d'aquesta mena, però ja hem advertit a 10.2.4 que majoritàriament trobem enunciats que pertanyen al de política.

A continuació, comprovem si l'ús dubtós de *una mica* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** en els casos en què *una mica* és un modalitzador, el sentit d'aquesta locució és perifèric, atès que és una innovació del llenguatge que no es veu reflectida en la definició del significat nuclear de les obres lexicogràfiques que hem tingut en compte.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** com que és un operador, la majoria de vegades sobra a la frase, per tant, no substitueix cap element més adequat;

tanmateix, hem vist que en algunes ocasions es perden opcions més precises com l'expressió *per sobre* (vegeu la taula 28).

3. **El fan servir emissors diferents:** en aquest cas són trenta-sis els emissors que l'utilitzen, sobretot dels diferents mitjans audiovisuals del nostre corpus, atès que no és un ús dubtós gaire esperable a la premsa perquè és un operador.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** com es pot veure, no hem detectat cap enunciat de la varietat col·loquial mediatitzada, i, en canvi, sí que hem trobat aquest operador en els registres menys planificats que tenen el tret de la formalitat.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** n'hem delimitat fins a quatre, que alhora es divideixen en set, per la qual cosa, es pot comprovar que hi ha força variació.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem detectat en alguns contextos, sobretot a l'1.1, en els casos de 41, 49, 81 i 87.a (cf. 10.2.5). Ara, és remarcable que el llindar d'estridència es travessa en la majoria d'exemples en què la quantificació no és legítima (als contextos 1.1, 1.3 i 1.4), perquè aquest fet torna l'oració agramatical (cf. 7.1), segons les obres que hem vist.
7. **Prové d'una interferència:** atès que una de les obres que detecten aquest cas és de l'àmbit espanyol, podem considerar que l'ús de la locució *un poco* del castellà pot influir en el de *una mica*, per la qual cosa creiem que és un interferència indirecta.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** per bé que és un dels casos menys presents a les obres que hem tingut en compte, sí que ha estat recollit.

Aleshores, concloem que la locució *una mica* ha esdevingut un ús dubtós, perquè compleix totes les condicions necessàries (fins i tot les opcionals). A més, també confirmem que és de la categoria dels operadors, perquè tan sols la trobem (tret d'un exemple) en els registres 3, 4 i 5, és a dir, en els menys planificats, a banda que resulta supèrflua a la frase.

10.3 PER PART DE

En aquest apartat examinem l'ús de la locució prepositiva *per part de*, que ha adquirit el paper d'operador en el llenguatge periodístic, de manera que apareix innecessàriament en comptes de preposicions simples com *de* i *per*, a banda que habitualment serveix per falcar el text. És, doncs, tal com permet veure la varietat de contextos en què ha aparegut, un recurs molt productiu, sobretot per a certs periodistes, que la consideren una estratègia per obtenir més formalitat en el discurs, tot i que en realitat és una mot crossa que fa minvar la claredat del missatge.

10.3.1 Normativa

Vegem en primer lloc què diu el DIEC 2 sobre la locució, que apareix a l'entrada del mot *part*:

58 [LC] *per part de* loc. prep. Pel que es refereix a.

Aquest diccionari tracta l'expressió com una locució prepositiva, a la qual atorga un significat força ampli. Com que no consta cap exemple a la definició, no podem aclarir gaire el funcionament de *per part de* gràcies a aquesta obra. El DNV tampoc no aporta gaire més informació sobre aquesta locució:

33. *per part de* loc. prep. Pel que es referix a o depén de.

En canvi, la GIEC hi dedica l'atenció en força ocasions –la GNV, però, no tracta aquesta locució. A grans trets, podem dir que aquesta obra detecta que s'usa en dos casos: en les nominalitzacions²⁷¹ i en les oracions passives. En el primer cas, explica que “el complement del nom va introduït per la preposició *de* quan es correspon en l'oració amb un argument del predicat que és un agent (en funció de subjecte) o un tema (en funció de complement directe o de subjecte): *la decisió de la directora* (cf. *La directora va decidir quelcom*)” (IEC, 2016: 531). Aleshores, alerta que a partir d'aquest fet pot ser que hi hagi una ambigüitat:

D'acord amb el que hem dit, un complement amb *de* pot ser ambigu: una construcció com *la lectura de Pedrolo* pot significar ‘la lectura que fa Pedrolo’ (en què *Pedrolo* és agent) o bé ‘la lectura que algú fa de Pedrolo, d'un llibre de Pedrolo’ (en què *Pedrolo* és tema). (...) Així doncs, amb un nom que indiqui procés i que estigui relacionat amb un verb transitiu podem expressar en forma de complement preposicional amb *de* l'agent (*la resolució del president*) i el tema (*la resolució de les impugnacions*). Tanmateix, en aquests casos s'evita la presència simultània de dos complements seleccionats encapçalats amb *de*. Si volem expressar simultàniament l'agent i el tema, podem designar l'agent amb la preposició *per* o amb la locució *per part de* (*La resolució de les impugnacions per part del president va durar dos mesos*) o recórrer a altres solucions, com ara les construccions de participi (*La lectura de Pedrolo realitzada pels estudiants*) o les oracions de relatiu (*La lectura de Pedrolo que van realitzar els estudiants*). (2016: 531-532)

Es pot veure, llavors, que la locució se sol emprar per evitar una lectura ambigua en les ocasions en què coincideix dues vegades la preposició *de*, tot i que també hi ha unes altres solucions. Tot i així, deixa clar que quan no es dona aquesta ambigüitat l'opció més normal per introduir el complement nominal és la preposició *de*. També cal advertir que aquesta obra explica que *per part de* pot introduir en alguns casos “el sintagma nominal que expressa l'experimentador (el que correspon a noms com *por*, *temor*, *amor*,

²⁷¹ Aquesta obra fa una distinció entre dues classes de nominalitzacions: en sentit genèric, un nom que es forma a partir d'un altre nom, un adjectiu o un verb, i, en un sentit més restrictiu, els noms que estan relacionats amb verbs, que admeten els mateixos complements que selecciona el verb en qüestió (vegeu IEC, 2016: 529). En aquest apartat, tanmateix, farem servir la distinció que fa la GCC entre noms predicatius i no predicatius (vegeu 10.3.5).

desig, odi, interès o admiració): Hi ha un cert interès per part de molta gent a rebre informació de les novetats; L'admiració de la seva pintura per part meua és absolutament sincera" (2016: 532).

Pel que fa a l'ús de la locució *per part de* en l'oració passiva, la GIEC la presenta com a alternativa a l'opció més usual, que és la preposició *per*. Explica que les oracions passives poden servir per no haver d'explicitar l'agent, tot i que es pot recuperar amb la forma d'adjunt del predicat, que aleshores és optatiu: "L'agent en aquestes oracions normalment va introduït amb *per*: *Tal com està, aquest text serà difícilment acceptat per l'oposició*. En lloc de *per*, podem tenir també la locució *per part de* (*La iniciativa va ser molt criticada per part de l'oposició...*)" (IEC, 2016: 889). Tanmateix, a tota la resta d'exemples només apareix la preposició simple, per la qual cosa queda clar que l'opció més corrent és aquesta. De fet, exposa que hi pot haver també ambigüitat en alguns contextos, perquè *per* també pot expressar el mitjà o la causa, i en posa el següent exemple: "L'atac va ser difós per la cadena CNN", és a dir, no se sap si la CNN va ser el canal o va ser l'agent de l'acció (2016: 890). Tot i així, només observa aquesta possibilitat però no diu que es faci servir *per part de* per desfer l'ambigüitat. També en el cas dels estats psicològics no parla de la locució, sinó que hi apareix un exemple amb *per*: "Aquell jutge era admirat per uns quants i temut per molts altres" (2016: 891).

Per acabar, cal destacar que aquesta obra detecta l'ús d'aquesta locució en les passives pronominals (vegeu a la GIEC §23.3). En aquesta mena de construccions la recuperació de l'agent, a diferència de la passiva perifràstica, no és possible, tot i que "el llenguatge administratiu i el dels mitjans de comunicació en general han desenrotllat la capacitat d'explicitar l'agent com a adjunt, introduït especialment amb la locució *per part de* (...): *S'han emès vots particulars per part de diversos diputats del grup mixt*". Aquest aspecte és rellevant per a la nostra recerca, però encara ho és més la consideració que fa a continuació: "De fet, el sintagma preposicional *per part de diversos diputats del grup mixt*, més que actuar en aquesta oració com a agent, situa la provinença dels vots particulars, com també ho faria un sintagma encapçalat per *de, des de, a càrrec de, de la banda de*, etc." (2016: 897). A 10.3.5 tractarem aquest ús, a propòsit dels contextos 2.1 i 3.1.

10.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Els manuals d'estil que parlen de la locució *per part de* són tres, tots de l'àmbit català. En primer lloc, s'hi dedica una entrada a l'apartat "ús abusiu" de l'*ésAdir* (cf. 6.1.2):

per part de

Etiquetes

» ús abusiu ⚠

Sovint se n'abusa.

1. De vegades comporta una poc recomanable nominalització de verbs:

Valoren l'aprovació de la proposta per part de l'alcalde
Valoren que l'alcalde hagi aprovat la proposta

2. També pot provocar frases ambigües:

La proposta va ser rebutjada per part de l'oposició
(només una part de l'oposició?, tota l'oposició?)

La proposta va ser rebutjada per l'oposició
L'oposició va rebutjar la proposta

La proposta va ser rebutjada per una part de l'oposició
(Una) part de l'oposició va rebutjar la proposta

imatge 5: entrada de *per part de* de *l'ésAdir*

Aquest mitjà detecta un abús en les dues situacions en què segons la GIEC pot actuar la locució (cf. 10.3.1). Respecte de les nominalitzacions, hi apareix un exemple amb dos complements nominals, l'un introduït per *de* i l'altre per la locució, que ja hem vist que és aquell cas en què es fa servir per desfer l'ambigüïtat ("la resolució de les impugnacions per part del president"). Veiem, doncs, com l'opció preferent per a aquest mitjà és evitar la nominalització i expressar l'acció mitjançant una estructura verbal en activa. De fet, aquesta és una recomanació que fa la gran majoria de llibres d'estil (cf. 6.1). Pel que fa a la segona situació, *l'ésAdir* detecta una possible ambigüïtat que es pot donar per l'ús de *per part de*, a causa del sentit literal que té si no s'interpreta com una locució (que equival a 'per una part de'). Aleshores, recomana o bé de substituir-la per la preposició *per* (que és la més usual segons la GIEC) o bé passar la frase a activa (que és l'opció preferent pel mitjà, com ja hem advertit).

Un altre dels manuals que parla de *per part de* és el llibre d'estil del diari digital *VilaWeb*, que la considera una "locució emprada abusivament, per no dir a tort, en lloc de 'de' o, simplement, de 'per' ('recuperació dels carrers pels veïns', no pas 'per part dels veïns')" (2015: 157). Com assenyala la GIEC (cf. 10.3.1), la locució es pot fer servir en alguns casos per substituir *de* en les nominalitzacions i per substituir *per* en les passives. Aquest mitjà, aleshores, desaconsella aquesta opció i, fins i tot, en els casos de coincidència de la preposició *de* quan introdueix complements nominals recomana de fer servir *per* en comptes de *per part de*, gràcies a l'exemple que hi apareix.

El darrer llibre d'estil que recull aquest ús dubtós és el del diari *La Vanguardia* en català, que valora *per part de* de la següent manera: "Construcció que pot formar frases artificioses o rebuscades quan introdueix el complement agent i que cal evitar. Això és l'intent d'un projecte polític enganyós (no *per part d'un projecte polític enganyós*) d'esquivar la llei" (2018: 324). Igual que en el manual anterior, es desaconsella l'ús de la locució per evitar la repetició de la preposició *de* en nominalitzacions i, de fet, es considera que aquesta opció és rebuscada i artificiosa. Per aquest motiu, es pot deduir que l'artificialitat de la frase es podria resoldre si es fes servir un predicat verbal en comptes de la nominalització, com hem

vist que recomana l'ús *Adir* per a aquest cas (vegeu *supra*). Sigui com vulgui, és important destacar que aquesta obra no solament permet la repetició de la preposició *de* en les nominalitzacions, sinó que la recomana abans que fer servir la locució *per part de*.

Pel que fa a les obres especialitzades en llenguatge periodístic, Albert Jané (1984c) dedica l'atenció a la locució *per part de* en un article. En primer lloc, repassa l'origen de l'expressió a partir de les definicions de diferents obres lexicogràfiques. La valoració que en fa és la següent: "Actualment es tendeix probablement a abusar d'aquesta locució, com un simple equivalent de *per*, en una frase com *Foren rebuts per part de l'alcalde*". Per tant, creu que pren el lloc a una opció més senzilla, en el cas de les frases passives. Tot i així, diu: "No es pot condemnar aquest ús, però, d'una manera absoluta, car ens sembla innegable que *per part de* ha adquirit un valor més ampli que el que li reconeixen el Fabra i l'Enciclopèdia". Així, veiem que certament hi ha hagut una ampliació de significat de la locució, tot i que aquest sentit perifèric no ha estat recollit en els diccionaris encara que sembli molt consolidat, com es pot veure pel que diu la GIEC (cf. 10.3.1). Jané, sense prendre-hi partit, exemplifica uns quants usos de la locució en nominalitzacions a partir de textos d'autors reconeguts²⁷².

D'una altra banda, a *Això del Català* Pla Nualart dedica l'article "Ovacionat per part del públic" a la locució objecte d'estudi. Val la pena reproduir part del text original:

En català la passiva sempre ha tingut mala premsa. Però als periodistes els encanta, perquè la passiva dilueix la responsabilitat que el subjecte en activa deixa tan clara. La dilució ja és perfecta quan l'acció s'expressa amb substantiu i qui l'ha fet rere un *per part de*. Vegem-ne un exemple: «Oliu va ser contundent a l'hora de respondre a l'acusació per part del sector empresarial d'un presumpte tancament de l'aixeta del crèdit per part de les entitats financeres». Això és argot de notari, una tortura per a qui ho intenta desxifrar dins un metro atapeït. Si diem «Oliu va ser contundent a l'hora de respondre al sector empresarial, que acusa les entitats financeres de tancar l'aixeta de crèdit», potser ens mullem més, potser no diem ben bé el mateix, però estalviem aspirines al sofert lector. Esclar que també podem acabar caient en l'excés. El *per part de* del títol, per exemple, l'hem de respectar si qui ho ha escrit volia dir que l'ovació va ser molt poc unànime. (2010: 142-143)

En l'àmbit espanyol, Grijelmo (2014) recull l'ús dubtós que analitzem. Al costat de l'expressió *en el transcurso de*, a l'apartat "como ajustar un texto al espacio asignado", parla de la locució castellana *por parte de*: "Un día sí y otro también encontraremos frases como ésta: «Eso ha sido un error por parte del Gobierno». Ganaremos espacio si lo dejamos en un simple «error del Gobierno»" (2014: 410). Per tant, aquest autor detecta que s'usa en casos en què no és necessària per desfer una ambigüitat, atès que a la frase no hi ha cap altre complement introduït per *de* (cf. 10.3.1). Però és més important destacar que aquesta consideració de Grijelmo permet veure la naturalesa de l'ús dubtós que analitzem: prescindir-ne permet guanyar espai i concisió, per la qual cosa podem considerar que sol funcionar com un operador, perquè apareix innecessàriament a la frase (cf. 7.2.3).

Per acabar, Fontanillo i Riesco (1990: 96), dins de "perífrasis innecesarias, vacías de significado o incorrectas", inclouen diferents exemples de la locució castellana *por parte de*. El primer és el següent: "Se ha hecho entrega a la Armada *por parte de* la Empresa Nacional Bazán de un submarino...", del qual adverteix que "es innecesario el uso de *por parte de* que [sic] afea la expresión; pudo evitarse comenzando por *La Empresa semanal... ha hecho entrega...*". Per tant, proposen passar la frase a la veu activa. A part, posen un exemple més amb la passiva pronominal: "Si no se hubiera consentido *por parte de* la Real en transmitir este partido", i la proposta de canvi és: "Si la Real no hubiera permitido transmitir este partido".

²⁷² Reproduïm alguns exemples: "És en part peresa de pensar, per part dels escriptors i correctors lingüístics (Coromines, *Lleures i converses*, 119); (...) mancaments a la gramàtica i al lèxic per part dels autors (Artells, Op. cit., I, 44)" (1984c).

Cal destacar que aquest darrer exemple Fontanillo i Riesco l'extreuen d'una entrevista, per la qual cosa pertany al registre oral espontani (vegeu 1996: 96). Finalment, trobem aquesta oració: "TVE sufrió una retención de más de tres horas *por parte* del ejército". La solució que proposen és: "el ejército retuvo...". En aquest cas observem que la locució depèn de la nominalització *retención*, i no va acompanyada de la preposició *de* quan introdueix un element amb el paper de tema –com és el cas de l'exemple de la GIEC, "la resolució de les impugnacions per part del president" (cf. 10.3.1).

10.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

En primer lloc, la definició de la locució que apareix al GDLC és la següent, dins l'entrada del mot *part*:

13 **per part de** *loc prep* Pel que es refereix a, en allò que afecta o concerneix a. *Per part d'ella, no hi ha cap possibilitat d'arribar a un acord. Per la meua part no hi ha problema.*

L'única diferència que es percep en aquesta accepció respecte de les del DIEC 2 i el DNV és que hi apareix un exemple, perquè la definició és pràcticament la mateixa (cf. 10.3.1). Cap dels dos exemples no il·lustren que la preposició pugui desenvolupar el paper d'introduir un agent (ni en una nominalització ni en una construcció passiva), sinó que introdueix un adjunt a l'oració, amb el paradigma subjacent "pel que afecta a ella / a mi".

La GCC considera que la locució *per part de* indica l'agent en els dos casos que descriu la GIEC (cf. 10.3.1). A grans trets, pel que fa a les nominalitzacions, al capítol 9 Badia considera que *per part de* introdueix l'agent en casos en què hi ha un altre complement nominal amb *de* i, de fet, jutja agramaticals els enunciats en què hi ha dos complements introduïts per *de* (2008: 1.602-1.615), cosa que contradiu les recomanacions tant del llibre d'estil de *VilaWeb* com el de *La Vanguardia* en català (cf. 10.3.2). Picallo, al capítol 10, quan parla de les nominalitzacions també legitima l'ús de *per part de* si la lectura és eventiva, i no de resultat (vegeu 10.3.5), amb el propòsit de distingir-la en casos en què hi hagi un altre complement introduït per *de* (2008: 1.676). Al capítol 11, Sancho esmenta l'ús de la locució *per part de* en les passives pronominals, que també considera, com la GIEC (cf. 10.3.1), que s'ha originat en el llenguatge administratiu i en el dels mitjans de comunicació (2008: 1.760).

Bartra, al capítol 16, considera que l'ús de la locució *per part de* en la passiva no és habitual, sinó que la funció d'introduir l'agent pertoca a *per* (2008: 2.126-2.135). Igual que la GIEC, aquesta autora observa que la preposició simple és molt polisèmica i que pot portar a una ambigüïtat, però no proposa cap alternativa per desfer-la (2008: 2.128). És interessant esmentar que Bartra considera que *per part de* és una locució que "ha esdevingut d'ús cada cop més freqüent, sobretot en els mitjans de comunicació", i en posa quatre exemples apareguts en diaris: "han estat localitzades *per part de la policia* diverses partides de tabac de contraban"; "van ser rebudes amb insults i esbroncs *per part dels inversors que eren a l'edifici*"; "han estat acomiadats *per part de l'empresa* tots els treballadors amb contractes temporals", i "aquestes paraules van ser criticades *per part d'alguns assistents*" (2008: 2.135). Tots aquests exemples pertanyen a una estructura passiva perifràstica, en què habitualment trobem *per*. L'autora suposa que aquesta locució ha acabat adquirint el paper d'introduir l'agent i ha perdut "el seu significat lèxic", que il·lustra amb l'exemple "per part de l'empresa el contracte s'acomplirà fil per randa", i esmenta les definicions de diversos diccionaris (2008: 2.135). Aquest fet explicaria el contrast entre la definició de *per part de* dels dos diccionaris que hem vist i la descripció que en fan les gramàtiques.

Així, sembla que ha sorgit un ús nou en l'àmbit dels mitjans –el que en aquesta recerca anomenem *foregrounding* (cf. 3.2.1)–, que es troba al costat de l'ús de *per part de* en les passives pronominals. Bartra,

com alguns altres autors que hem vist, també en parla, i conclou que “pretenen assolir un cert grau de formalitat”, perquè “pertanyen a un tipus d’estil molt definit (bàsicament jurídic-administratiu) i no són gaire naturals en la llengua col·loquial” (2008: 2.155). Aquest, doncs, és un altre argument de suport a la hipòtesi que defensem en aquesta recerca, que és que els usos dubtosos, que sorgeixen com una innovació en els mitjans de comunicació, apareixen perquè els periodistes els troben (suposadament) més formals, i els serveixen d’estratègia retòrica per apujar el to del discurs i marcar, innecessàriament, una distància amb el llenguatge habitual (cf. 7.1).

El *Diccionari de dificultats i dubtes del català*, de Jordi Bruguera (2000), també recull l’ús dubtós que examinem. Considera que significa ‘pel que fa a’ o ‘quant a’, és a dir, proposa que té un significat força semblant al que apareix al DIEC 2 i al DNV (cf. 10.3.1), i al GDLC (vegeu *supra*), ‘pel que es refereix a’. Creu que no té “el sentit genèric del *per* indicador del subjecte en les oracions passives (oracions, d'altra banda, que és millor de redactar en forma activa)”, i posa un exemple de passiva perifràstica amb *per* i desaconsella *per part de*. En canvi, apareix aquest exemple, que considera adequat: “Per part de (o quant a) la Generalitat, queda clara la seva actitud en aquest conflicte” (Bruguera, 2000: 158). També recull un exemple d’una nominalització i un d’una estructura amb el verb *haver-hi*, que recomana de substituir per una predicació verbal: “Alguns hi van oposar resistència” i no “hi va haver resistència *per part d'alguns”; “l’oposició crítica que el conseller atíes aquelles actituds d’insubordinació” i no “l’oposició crítica l’atiament d’aquelles actituds d’insubordinació *per part del conseller”.

Al *Manual d’estil* de Mestres *et al.* (2009), en l’explicació de *per* amb la funció d’introduir l’agent es rebutja que la locució *per part de* aparegui en passives perifràstiques (que en aquesta obra s’anomenen *morfològiques*). De fet, assenyala que “l’ús d’aquesta locució en comptes de *per* ha estat denunciada com un abús”. Considera agramatical *per part de* (i *per*) en les passives pronominals. En canvi, en les nominalitzacions, “l’ús de *per part de* no és més estrany que el de *per*”, i posa l’exemple “la signatura del protocol *del / pel / per part del* ministre” (2009: 762). Fixem-nos, doncs, que l’opció de mantenir els dos complements amb *de* hi és permesa.

10.3.4 Dades sobre l’aparició de l’ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l’ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d’emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	49	
Quantitat d'ocurrències	50	
Coincidència d'usos dubtosos	14 enunciats (29%)	
Emissors que el diuen	22 persones i 2 d'anònimes (24 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Helena Garcia Melero (TV3): 14	Ferran Casas (TV3): 6
	Gemma Ubasart (TVE i CR): 4	
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 33 (TV3: 29; TVE: 4) Ràdio: 8 (CR: 6; RAC1: 2) Prensa: 8 (EP: 5; Ara: 2; ND: 1)	
Registres	1: 9 3: 3 5: 18	2: 5 4: 14 6: 0
Camps	Política: 35 Internacional: 4	Societat: 9 Cultura: 1

taula 29: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *per part de* al corpus

En primer lloc, remarquem que en catorze enunciats dels quaranta-nou coincideix més d'un ús dubtós, un 29%. També cal dir que vint-i-quatre emissors (dels quals dos són anònims) l'utilitzen, i apareix en tots els mitjans que hem tingut en compte. Vint-i-quatre dels quaranta-nou enunciats d'aquest ús dubtós han estat dits per tan sols tres periodistes, que el fan servir catorze, sis i quatre vegades respectivament. A la televisió apareixen dos terços dels exemples, mentre que a la ràdio, vuit. En canvi, a la premsa apareix poques vegades (vuit), tot i que sí que és present en tots tres diaris.

Pel que fa als registres, cal dir que no passa exactament el mateix que en els casos anteriors (cf. 10.1.4 i 10.2.4), sinó que les varietats més planificades tenen una importància relativa (catorze enunciats pertanyen a l'escrit i l'escrit per ser dit). Tanmateix, són trenta-cinc les vegades en què el discurs és oral semiespontani o espontani del tot, per la qual cosa en més de dos terços *per part de* té un dels trets propis d'un operador (cf. 7.2.3). Ara, cal destacar que aquest ús dubtós també s'ha pogut haver escampat en el pla escrit. En qualsevol cas, com que fa augmentar innecessàriament les síl·labes de la frase, perquè substitueix opcions més senzilles, sí que podem afirmar que pertany a la categoria en qüestió, tenint en compte que diverses obres de les que hem vist a 10.3.2 assenyalen aquesta característica de *per part de*. Respecte del camp, com en molts dels casos que hem vist fins ara, destaca especialment el de política, que si ajuntem amb el d'internacional (cf. 5.1.2) són gairebé quaranta enunciats. De societat n'hi ha nou i al de cultura tan sols en trobem un. Dels cinc restants, no n'hi ha cap.

10.3.5 Anàlisi dels contextos

A continuació, descrivim els contextos que hem delimitat a partir de l'ús observat en el corpus de la locució prepositiva *per part de*. Hem recollit totes les ocurrències en què apareix la locució en el corpus, atès que, tal com hem vist als apartats precedents, tots els usos que en detecten les obres seleccionades es posen en dubte. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Introdueix un agent que depèn d'un nom (29 ocurrences)		
1.1 Apareix en una nominalització predicativa	24. Per cert, que, veient els titulars de premsa d'ahir, vaig pensar que fins i tot hi havia hagut alguna reacció per part de la Casa Reial. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	12
1.2 Es fa servir en una nominalització predicativa per no repetir de	30. Un diàleg que no serà fàcil i l'exemple per exemple el tenim avui mateix amb el que ha passat amb el control de les finances de la Generalitat per part del govern. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	10
1.3 En depèn un nom no predicatiu	3. Però aquest any, arran de l'article 155, la subvenció per part del govern català no ha arribat. (Rosa Talamàs, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)	7
2. Introdueix un element relativament agentiu (14 ocurrences)		
2.1 Marca procedència en una estructura activa	32. Altres ministeris no passa res, jo altres crítiques que he sentit per part dels independentistes, Cultura, Borrell, poden funcionar més o menys... (Gemma Ubasart, "El Debat", TVE, 7-6-18)	10
2.2 Indica responsabilitat	34. I també per part , doncs de... , <i>pues</i> , doncs dels que tenen sales, de..., de prendre tot el tipu [sic] de mesures per evitar aquest tipu [sic] de comportament. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	4
3. Introdueix l'agent d'una passiva (7 ocurrences)		
3.1 Apareix en una passiva pronominal	20. Parlàvem de com s'hauria rebut o com es rebrà per part dels <u>protagonistes</u> i dels veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	5
3.2 Forma part d'una passiva perifràstica	48. I no va ser perquè no estigués avisat de les constants erupcions del colós per part de l'Institut Nacional de Vulcanologia (Insivumeh), que va emetre cinc informes <u>on</u> remarcava que no hi havia d'haver persones a prop del volcà mentre estigués actiu. (Asier Vera, "Internacional", Ara, 12-6-18)	2

taula 30: contextos detectats de l'ús dubtós de *per part de*

El context en què més trobem l'ús dubtós que examinem, d'acord amb la taula 30, és amb força diferència el de les nominalitzacions, un dels casos en què la locució sol aparèixer, com hem vist als apartats anteriors. Cal tenir present que no tots els substantius que apareixen acompanyats de la locució en el nostre corpus són nominalitzacions estrictament, és a dir, noms que provenen de verbs o altres categories (cf. 10.3.1). Així, hem distingit entre noms predicatius (als contextos 1.1 i 1.2) i noms no predicatius (a l'1.3), d'acord amb Badia (2018: 1.598-1.622), perquè es comporten d'una manera diferent respecte de la selecció dels complements. Els primers "denoten o expressen estats, processos o esdeveniments, és a dir, les classes semàntiques usualment denotades o expressades pels predicatius (adjectius o verbs)" i els segons "denoten entitats del món, concretes o abstractes" (2018: 1.598). Els noms predicatius hereten els complements dels verbs de què procedeixen, tot i que n'hi ha alguns que no es relacionen directament amb cap verb (com ara *revolució*, *accident* o *càsting*), però que "estan indirectament relacionats amb predicats (sigui perquè provenen de noms deverbals en altres llengües, sigui perquè ells mateixos estan a l'origen d'algun predicat que se'n deriva)" (2018: 1.599-1.600). Aquests complements no són obligatoris en les nominalitzacions, a diferència del cas dels predicats, i n'hi ha de

dos tipus: els objectius (que “es construeixen sempre com a sintagmes preposicionals amb *de*”), tenen el paper temàtic de tema i solen ocupar la posició d’argument intern, i els subjectius (que “es construeixen amb *de* o amb *per part de*, segons si hi ha o no un altre complement amb *de*”), fan la funció de subjecte en l’estructura verbal de què provenen i tenen el paper d’agent o en alguns casos d’experimentador (2018: 1.605-1.606). En canvi, els noms no predicatius tenen una altra mena de complements (els tractarem a propòsit del context 1.3). Per tant, a priori només hauríem de trobar la locució en el context 1.2, tot i que ja hem vist que no tots els autors ni els llibres d’estil veuen necessària la funció de *per part de* per desfer la ambigüitat que comporta *de* (cf. 10.3.2).

Vegem un exemple representatiu del context 1.1, en què *per part de* ocupa el lloc de la preposició *de*, que introdueix el complement subjectiu amb el paper d’agent. En aquests casos, el nom en qüestió només té un complement nominal, per la qual cosa la locució no és necessària per desfer cap ambigüitat:

27. Perquè, a més a més, hi va haver una repressió brutal **per part de** l'estat... (Santi Terraza, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest exemple tan sols hi ha un complement nominal, que depèn del nom predicatiu *repressió*. Aquest mot prové del verb *reprimir* i designa un esdeveniment l’agent del qual és “l’estat”. D’acord amb el que hem vist fins ara, llavors, la locució és sobrerera perquè la preposició *de* és la que exerceix el paper d’introduir l’agent en casos com aquest, de manera que s’allarga la frase innecessàriament i es violen uns dels principis més repetits en els llibres d’estil: la senzillesa i la concisió (cf. 6.1 i 7.1). A 27 es pot veure com aquesta locució ha adquirit el paper d’operador, perquè apareix innecessàriament (cf. 7.2.3). Vegem-ne un altre exemple:

6. Però ara hi ha una predisposició **per part de** Podem, és molt evident, sobretot **per part de** Podem i també dels partits independentistes, de [sic] ajudar a la governabilitat d'Espanya i implicar-se mínimament, com a mínim, a nivell d'acords parlamentaris. (Ferran Casas, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat el nom predicatiu de què depèn la locució és *predisposició*, que designa un estat. Ja hem vist que en alguns casos és possible que *per part de* introdueixi un argument amb el paper d’experimentador en una predicació estativa (cf. 10.3.1). Tanmateix, aquesta mena de verbs no sol admetre *per part de* perquè té un valor agentiu clar²⁷³. Martí, de fet, adverteix que els verbs volitius i els psicològics no admeten *per* o *per part de*, “per tal com el seu argument extern és un experimentador i no un agent” (2018: 1.323). Aleshores, el verb *predisposar* a 6 es pot interpretar com un verb volitiu (semblant a *desitjar*, que és el que posa Martí), per la qual cosa la locució hi és estranya. Tot i així, en aquest enunciat *per part de* també es podria interpretar en l’accepció que ofereixen els diccionaris –‘pel que es refereix a’ (cf. 10.3.1)–, que l’acostaria al context 2.1 (vegeu *infra*). Vegem-ne un altre exemple:

16. Continuarem amb la sobretaula política; més reaccions també en aquesta, aquest nou executiu, aquí a Catalunya, per exemple, **per part de** Xavier Garcia Albiol, que deia això: (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

En aquest enunciat el mot *reacció* es fa servir metafòricament per referir-se a una resposta pública a un fet²⁷⁴, i l’autor d’aquest pronunciament és el polític del PP. Hem observat que la locució apareix

²⁷³ Vegeu Lorente (2008: 849), que considera que la locució és agentiva. També Badia exposa que els verbs estatius presenten algunes restriccions per admetre preposicions diferents de *de*, perquè aquesta mena de predicats “no tenen un argument que expressi la funció semàntica d’agent (que és la interpretació semàntica natural dels complements introduïts per les preposicions *per part de* o *per*)” (2008: 1.607).

²⁷⁴ De fet, podríem considerar que és un ús dubtós que pertany a la classe de les metàfores gastades, però no l’incloem a l’annex 1 perquè tan sols el detectem en un mitjà de comunicació en concret (TV3), per la qual cosa no sembla que estigui gaire estès. A

combinada amb aquesta paraula en quatre ocasions diferents, a 15, 16, 24 i 29 (vegeu l'annex 2), per la qual cosa sembla que és una fórmula habitual (cf. 5.3). Aquesta combinació amb un mot concret (*control*) també l'observem a 10 en aquest context (vegeu l'annex 2) i en tres ocasions més en l'1.2 (vegeu *infra*). Però en aquest exemple es veu com *reacció* i l'agent que en depèn es troben molt separats dins la frase, de manera que per a la periodista –que el diu moltes vegades en el nostre corpus (cf. 10.3.4)– l'ús de *per part de* és un recurs per introduir l'agent, per deixar clara l'autoria del fet, que és una dada que la notícia exigeix, d'acord amb les sis *w* (cf. 2.5.1). Tot i així, a 16 es pot veure que, tal com està formulada la frase, no solament hi seria més adequada *de* sinó que es podria prescindir del sintagma preposicional (i.e. “per exemple, Xavier Garcia Albiol, que deia això:”). Aquesta distància entre el substantiu i la locució també es dona al següent exemple, que ja hem analitzat a 8.2.5 per l'ús dubtós d'*assegurar*:

39. I això lliga perquè també hem tingut dades de treballadors del metro de Barcelona que denuncien agressions indiscriminades i amenaces, fins i tot amb bats de beisbol o amb pistoles elèctriques, **per part de** grups de grafeters, que asseguren que han motivat baixes laborals. (Kilian Sabrià, “Tot Costa”, TV3, 13-6-18)

En aquest cas entre els substantius *agressions* i *amenaces* i l'agent (“grups de grafeters”), hi ha una certa distància, perquè hi ha un incís, com a 13 (vegeu l'annex 2). Aleshores, podem afirmar també, com a 16 (vegeu *supra*), que el periodista fa servir la locució per deixar clara l'autoria dels fets, perquè *de* (que seria la solució més senzilla i habitual segons les gramàtiques), com que és tan polisèmica, creu que podria portar a confusió, segons el seu criteri, tot i que en aquesta recerca defensem la hipòtesi que la fa servir perquè creu que és més formal (cf. 3.1.2). A més, com que és un operador, la fa aparèixer en el seu discurs oral tant com pot, encara que la frase quedi forçada (com hem vist fins ara i veurem en altres contextos). A 39 s'hauria pogut introduir l'agent amb *de* just després del substantiu de què depèn i acte seguit s'hauria pogut fer l'incís, a banda de substituir la metàfora gastada *denunciar* (vegeu l'annex 1) per una opció més precisa: “...que es queixen de les agressions indiscriminades i amenaces de grups de grafeters, fins i tot amb bats...”. Vegem-ne un altre exemple:

23. I pel que hem escoltat, una resposta molt hostil **per part dels** ciutadans que s'hi [Audiència de Palma] han aplegat, no? (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat l'ús de la locució és sobrer perquè, per la posició que té l'agent a la frase, la preposició *de* és l'opció més senzilla. Tanmateix, el substantiu *resposta*, gràcies al fet que apareix *per part de* a la frase, a 23 s'interpreta com un esdeveniment, és a dir, com un nom predicatiu (que designa l'acció de respondre). En canvi, si s'hi hagués fet servir *de*, aquesta lectura no hauria estat la preferent i el nom seria no predicatiu, perquè *resposta* designaria el resultat de l'acció, és a dir, una entitat concreta, d'acord amb Martí (2018: 1.324)²⁷⁵. Ara, la interpretació eventiva de la frase, d'acord amb aquesta autora, també és possible activar-la amb *per* –que és la solució proposada pel llibre d'estil de *Vilaweb* (cf. 10.3.2)–, però no s'ajustaria gaire a 23. Sigui com vulgui, el sentit de la frase seria igual tant si *resposta* s'interpreta predicativament com si no, i tampoc no sembla que la periodista –que és la que fa servir aquest ús dubtós més vegades al corpus (cf. 10.3.4)– faci servir expressament la locució per activar la lectura eventiva, tot i que no es pot descartar que tingui aquesta funció en alguns casos (vegeu *infra*). El que és més important

banda, no hi ha cap obra que el reculli. Per tant, tampoc no compleix una de les condicions opcionals (cf. 7.1). Tanmateix, si es fa una recerca diferent a la nostra, partint d'un altre corpus d'estudi, és possible que sí que pugui ser un ús dubtós, perquè les altres condicions les podria complir (vegeu el capítol 14).

²⁷⁵ Martí exemplifica aquest fenomen amb un nom que admet la lectura eventiva o resultativa: “La traducció de *Camí de sirga* per J. Willis va durar mesos” s'interpreta com un esdeveniment, i “la traducció de *Camí de sirga* de J. Willis és al prestatge de dalt” designa el resultat, és a dir, una entitat concreta (2018: 1.324).

en aquest enunciat és que *resposta* només té un complement nominal, per la qual cosa *de* es pot interpretar agentivament sense problemes. Vegem-ne un altre exemple:

38. El parlament belga investigarà el suposat espionatge **per part dels** serveis d'intel·ligència espanyols a Carles Puigdemont, precisament, mentre era en aquell país. (Kilian Sabrià, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

En aquest enunciat el substantiu *espionatge* conté dos complements: l'un designa l'agent (que s'introdueix amb *per part de*) i l'altre, el tema (l'entitat espiada). Així, "Carles Puigdemont" podria anar regit per *de*, perquè és el complement objectiu, tot i que el periodista en aquest cas opta per la preposició *a*. Per tant, si el periodista fes servir la preposició *de*, l'ús de la locució seria comprensible perquè desferia una ambigüïtat, però, com que no és el cas, no queda justificada. A més, el complement que conté *per part de*, el subjectiu, es troba davant de l'objectiu, per la qual cosa encara és més discutible que es desfaci cap ambigüïtat. Vegem el darrer exemple d'aquest context:

1. Trump ha ignorat la falta de respecte als drets humans **per part de** Corea (càiron, "TN Migdia", TV3, 4-6-18)

A part del fet que en aquest enunciat tampoc no és necessària la locució per desfer cap ambigüïtat, cal destacar que apareix en un càiron, que és un espai que conté un text molt breu per situar l'espectador, per la qual cosa s'hi ha d'emprar com menys paraules millor. Clarament, doncs, l'ús d'un operador –que en conté tres– en aquest cas és molt desencertat i atempta contra la concisió.

Passem al següent context, l'1.2, que conté exemples en què la locució *per part de* apareix suposadament per desfer una ambigüïtat, que és l'opció preferent (i fins i tot l'única que és gramatical) que proposa Badia (2018), tot i que no és el cas d'altres obres que hem vist, com ara tots els llibres d'estil (cf. 10.3.2). Vegem-ne un exemple característic:

40. No només és un tema de la ingerència de l'executiu damunt del judicial (que és evident, jo crec que és una denúncia que fa molt de temps s'està fent), sinó també hi ha tot el tema del control dels jutges **per part del** Consell del Poder Judicial. (Pilar Rahola, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Aquest enunciat conté un nom predicatiu, *control*, acompanyat de dos complements, el subjectiu (introduït per la locució *per part de*) i l'objectiu (regit per *de*). D'acord amb Badia, doncs, l'ús de la locució és legítim i, de fet, l'única opció possible. A més, el fet que tots dos complements designin una entitat animada comporta que calgui desfer una ambigüïtat. De tota manera, segons el que hem vist a 10.3.2, les nominalitzacions solen comportar frases embolicades, que són difícils de desxifrar, com adverteix Pla Nualart –vegeu també Gimeno i Peralta (2007: 47-48), que observen que cal evitar aquestes estructures "abusives" i recomanen fer servir "verbs simples". Per tant, una predicació verbal en activa seria més adequada en el llenguatge periodístic: "el Consell del Poder Judicial controla els jutges". Val a dir que l'ús de la fórmula estereotipada "el tema de" (cf. 10.1.5) tampoc no és adequat i encara complica més la frase, a banda que caldria buscar una solució més precisa per substituir la metàfora gastada *denúncia* (vegeu l'annex 1), com ara *reivindicació*. La coincidència de més d'un element d'aquest tipus, doncs, dificulta encara més que l'audiència pugui captar el missatge fàcilment (cf. 5.2.2). Vegem-ne un altre exemple:

37. És un documental de Mireia Ros que documenta el procés d'elaboració d'un curt **per part d'**uns joves amb deficiències psíquiques. (Marc Garriga, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquest enunciat, certament, si es fes servir *de* per introduir el complement subjectiu coincidiria amb la mateixa preposició dins de l'oració, per la qual cosa és possible que l'emissor utilitzi la locució per

deixar clara l'agentivitat de l'argument verbal. Tot i així, també s'hauria pogut fer servir l'opció de la construcció de relatiu que proposa la GIEC (cf. 10.3.1), "que van fer uns joves...", que contindria el mateix nombre de paraules. El mateix cas es dona al següent exemple:

46. «La societat exigeix una perspectiva de gènere en la interpretació de les normes **per part dels jutges**» (subtitular, "Societat", EP, 13-6-18)

Efectivament, la locució es podria evitar així: "...la interpretació de les normes que fan els jutges". Justament aquesta solució que proposem permet veure que el nom *interpretació* a 46 té una lectura eventiva, que s'activa gràcies a *per part de* (i queda reflectida amb l'aparició del verb *fer* en la nostra solució). En canvi, si es fes servir la preposició *de*, la lectura de resultat seria la que prevaldria. Ara, aquesta distinció tan subtil no té cap efecte en el significat d'aquesta frase, però ens serveix per defensar que l'ús de la preposició *de* també hi és legítim. També cal destacar que aquest subtitular és una citació textual d'una diputada del PSOE, per la qual cosa podem afirmar que 46 és un indicatiu de la retroalimentació entre el discurs polític i el dels mitjans de comunicació (cf. 3.4.2 i vegeu el capítol 12). El següent exemple presenta una diferència respecte dels que acabem de veure:

22. Per cert, aquesta possibilitat de que [sic] els seus [Iñaki Urdangarín] advocats presentessin un recurs d'empara davant del Tribunal Constitucional, això tampoc evitaria en cap cas el seu ingrés a la presó en aquest termini que s'ha marcat de cinc dies, però realment hi ha intenció de fer-ho?, hi ha voluntat **per part de** la seva defensa de presentar aquest recurs davant del TC? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat el complement subjectiu apareix al costat del nom de què depèn, *voluntat*, per la qual cosa l'ús de la locució *per part de* és discutible perquè no és necessària per desfer una ambigüïtat, atès que la preposició *de* podria indicar l'agent inequívocament i simplificaria la frase. Però encara hi ha un altre factor: tal com hem observat a propòsit de 6 (vegeu *supra*), el nom *voluntat* prové d'un verb volitiu, per la qual cosa la locució *per part de* no hi és legítima (Martí, 2008: 1.323). Aleshores, segons els llibres d'estil (cf. 10.3.2), l'opció més adequada per afavorir la senzillesa i la claredat en aquest cas seria una predicació verbal en activa: "La seva defensa vol presentar aquest recurs al TC?"²⁷⁶. De fet, ja hem vist a 10.3.3 que Bruguera recomana la solució que oferim en una estructura presentacional amb el verb *haver-hi*. Vegem un altre exemple de la mateixa periodista:

18. És a dir, pel que explicaves al principi, hi hauria un intent **per part de**, en aquest cas, de [sic] Àlex Pastor del PSC d'aprofitar aquest any que queda abans de les municipals... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

El fet que aparegui el sintagma "en aquest cas", un element propi de l'oralitat (cf. 5.1.2), al mig de la locució i el nom que regeix és una mostra que aquest ús dubtós que analitzem té les característiques d'un operador, perquè apareix a la frase innecessàriament, i serveix a la conductora de falca del discurs per guanyar temps (cf. 5.3) i per apujar el grau de formalitat. Tal com indiquem a 3.4.1, també podria ser que aquesta mena d'elements fossin un suport en cas d'inseguretat lingüística. Vegem encara un últim exemple d'aquest context:

²⁷⁶ "El estilo verbal es más creativo, más expresivo, aunque menos fácil de elaborar y de construir. El estilo nominalizado cuesta menos esfuerzo al escritor, o sea, ahorra energía a quien escribe, pero eso suele significar que obliga a quien lee a hacer un esfuerzo complementario para interpretar el gasto de energía ahorrado por el escritor" (Núñez Ladevéze, 1993: 119).

31. Des de la CUP de Girona, que és qui va destapar el cas, recorden que sempre es van oposar a la compra **per part de** l'ajuntament del fons artístic Santos Torroella. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 13-6-18)

En aquest exemple, a banda de l'operador que ens ocupa, trobem la fórmula estereotipada de *des de* (cf. 9.1.5). Per tant, aquesta coincidència dificulta encara més la descodificació del missatge al receptor, perquè l'oració està formada d'una manera poc natural, allunyada de la parla habitual, o la norma objectiva (cf. 2.3.1). Aquest enunciat pertany al registre escrit per ser dit (el 2), per la qual cosa hi ha la possibilitat que algun professional del mitjà en qüestió es revisi la frase, però com que els usos dubtosos formen part de l'argot periodístic (cf. 3.4.2), a tothom li sembla adient, sobretot des del punt de vista de la formalitat (cf. 3.1.2). Una opció més clara i senzilla hauria estat la següent: "La CUP de Girona, que és qui va destapar el cas, recorda que sempre es va oposar a la compra de l'ajuntament del fons artístic Santos Torroella". Cal tenir present, com hem assenyalat, que si es vol evitar la repetició de la preposició *de*, una altra opció podria ser "...es va oposar que l'ajuntament comprés el fons...", però l'emissor pot ser que la trobi una estructura poc natural o que la consideri difícil pel fenomen de l'elisió de la preposició, necessària des del punt de vista normatiu en aquests casos (IEC, 2016: 1.002-1.005), per la qual cosa podria optar per la nominalització (*compra*) combinada amb l'operador. Aquest fet demostra que els usos dubtosos poden significar una amenaça per a una llengua subordinada com el català (cf. 2.4.2 i 4.2 i vegeu el capítol 12).

Tot seguit, passem a examinar el context 1.3, que conté enunciats en què la locució *per part de* introdueix el complement nominal amb el paper temàtic d'agent il·legítimament. En aquests casos, el nom de què depèn no és predicatiu, de manera que no admet la locució perquè activa la lectura eventiva en un context en què es designa una entitat concreta i no un esdeveniment (vegeu *supra*). Aquest fet es pot veure clarament al següent exemple:

3. Però aquest any, arran de l'article 155, la subvenció **per part** del govern català no ha arribat. (Rosa Talamàs, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Efectivament el nom *subvenció* està relacionat amb el verb *subvencionar*, per tant, podria admetre una lectura eventiva. Tot i així, a 3 clarament aquest substantiu indica una entitat concreta, que és un nom de resultat, per la qual cosa la locució *per part de* torna l'enunciat agramatical. La solució seria, doncs, la preposició *de*, tenint en compte, a més, que *subvenció* té tan sols un complement nominal. Aquesta situació també es dona al següent exemple:

41. En principi no hi ha una norma per la qual, sense haver-hi sentència **per part del** Suprem... *A ver si lo digo bien eh*, sense sentència ferma **per part del** Suprem, perquè... (Màrius Carol, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

El mot *sentència* es pot relacionar amb el verb *sentenciar*, però en aquest enunciat té una interpretació molt clara de resultat, per tant, la locució hi és totalment estranya (i el torna agramatical). Tal com hem anat observant, però, aquest ús dubtós ha adquirit la funció d'operador, perquè apareix innecessàriament a la frase dues vegades, per la qual cosa considerem que 41 travessa el llindar d'estridentia. Aquest fet hauria de causar una sospita a l'assessor lingüístic, a banda que l'ús repetit de *per part de* torna la frase molt poc natural (cf. 7.1). El següent exemple conté un nom que ja no és tan clar que designi un resultat:

43. Qatar ha estat víctima d'un boicot polític i econòmic **per part de** quatre estats àrabs, que l'acusen de promoure polítiques que són desestabilitzadores per a la regió: Egipte, l'Aràbia Saudita, els Emirats Àrabs Units i Bahrain. (Jesús A. Núñez Villaverde, "Internacional", EP, 7-6-18)

En aquest enunciat també observem que el substantiu *boicot* tan sols té un complement nominal amb forma de sintagma preposicional, per la qual cosa la locució *per part de* suplanta *de*. Cal tenir present que el nom *boicot* (que designa l'acció de *boicotejar*) porta dos adjectius de relació que també el modifiquen, *polític* i *econòmic*. Segons Picallo (2018: 1.670-1.684), hi ha dos tipus d'adjectius de relació: els temàtics i els classificatoris. Els primers satisfan un paper temàtic que el nom de què depenen els atribueix i els segons serveixen per classificar. Aleshores, els dos adjectius de 43 els hem de considerar temàtics, perquè satisfan el paper de tema (i.e. “els quatre estats boicotegen la política i l'economia de Qatar”). D'acord amb Picallo, aquesta mena d'adjectius presenten una restricció: els noms que complementen només permeten la lectura de resultat, per la qual cosa no admeten un agent introduït per *per* o *per part de* (2018: 1.675-1677). Segons aquest criteri, doncs, l'enunciat 43 és agramatical, perquè *boicot* només es pot interpretar com un nom no predicatiu, motiu pel qual l'hem considerat del context 1.3. Vegem un altre cas:

12. L'altra, crida una mica l'atenció, no pot deixar de sorprendre aquest gest per part d'Itàlia, un país d'immigrants. (Josep-Lluís Carod-Rovira, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest enunciat el nom de què depèn la locució és *gest*, que designa una idea abstracta de moviment, però no pas un esdeveniment. De tota manera, cal advertir que a 12, igual que a 9 (vegeu l'annex 2), es fa servir metafòricament –de fet, és un altre ús dubtós que analitzem (cf. 11.2.5). Justament el fet que aparegui *per part de* és la causa que s'activi la lectura eventiva –aquesta situació descrita a 12 també l'observem pel mot *moviment* a 17 (vegeu l'annex 2). De tota manera, l'ús de la preposició *de* seria més adequat perquè tornaria la frase més senzilla (sense la interpretació eventiva) i és l'opció més recomanada a les obres consultades (cf. 10.3.2 i 10.3.3), a banda que caldria prescindir de l'operador *una mica* (cf. 10.2.5) i de la metàfora gastada *gest* (vegeu 11.2.5).

A continuació examinem el context 2, en què la locució *per part de* no introdueix l'agent en una estructura passiva (com al 3) ni modifica un nom (com a l'1), que és la funció que s'observa que té en les gramàtiques (cf. 10.3.1), sinó que apareix en oracions actives desenvolupant diverses funcions. En el 2.1, que és el que veurem a continuació, serveix per expressar procedència, cosa que acostava aquest sentit al context 1.3 de l'ús dubtós de *des de* (cf. 9.1.5). A més, en alguns exemples es pot entendre el sentit nuclear ('pel que es refereix a'), que recullen les obres lexicogràfiques (cf. 10.3.1 i 10.3.3), tot i que en alguns altres és prescindible o substituïble per opcions més senzilles i clares. Vegem-ne un exemple:

7. No, però em crida l'atenció que donin entrada a un partit polític a òrgans com el Consell General del Poder Judicial o el Tribunal Constitucional, que **per part d'**un cert constitucionalisme ben pensant hem estat sentint que són independents. (Ferran Casas, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat, el sintagma introduït per la locució depèn del verb *sentir*, i indica la procedència d'una informació. Tal com hem vist a 10.3.1, *per part de* podria ser substituït per *de*, *des de*, *de la banda de...* (*a càrrec de* no seria possible), encara que no es tracti d'una passiva pronominal (vegeu el context 3.1), perquè indica proveniença. Ara, val a dir que també indica l'agent de l'acció subjacent, perquè la frase s'hauria pogut formular –i seria l'opció més clara– de la següent manera: “Un cert constitucionalisme ben pensant ha estat dient que són independents”. Tot i així, com observem a propòsit del context 1.3 de *des de* (vegeu 9.1.5), els periodistes s'estimen més l'opció en què es dilueix la responsabilitat d'una acció, és a dir, s'estimen més amagar l'agent. El paradigma de 7 amb el verb *sentir* també el detectem a 32 i 33 (vegeu l'annex 2), per la qual cosa és una fórmula que es repeteix en el nostre corpus. Però aquests exemples contenen l'ambigüitat que detectem l'és *Adir* i Pla Nualart (cf. 10.3.2), que és que es pot interpretar que allò que es diu prové tan sols “d'una part”, tal com passa al següent exemple:

4. La negociació, **per part del** govern català, senyor Aragonès, sobre què ha de ser? (Lidia Heredia, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

La locució podria dependre d'un nom que designa un esdeveniment, *negociació*, tot i que la pausa que fa la periodista impedeix aquesta lectura. Així, la de procedència és la que hi preval. A 4 es veu clarament que la locució significa ‘pel que es refereix a’, de la mateixa manera que es podria dir *de la banda de*, com hem advertit a partir de 7 (vegeu *supra*). L'enunciat 4, aleshores, sembla que no presenta cap problema, perquè *per part de* no substitueix cap opció més senzilla (la preposició *de* no seria possible), a banda que conté el sentit que es recull als diccionaris (cf. 10.3.1 i 10.3.3). Tanmateix, la frase també presenta l'ambigüitat que observa el llibre d'estil de la CCMA i Pla Nualart, és a dir, es podria interpretar que la negociació és tan sols d'una part. Llavors, la millor solució seria reformular la frase amb una ordenació diferent dels elements, com ara podria ser: “El govern català, senyor Aragonès, què ha de negociar exactament?”. El següent exemple és força semblant, però ja no presenta aquesta lectura partitiva:

14. I **per part d'**ells, ells ja saben que s'han publicat aquestes imatges en el moment en què, per exemple, la dona de Raül Romeva l'està visitant en aquests moments, ja li deu haver comentat... (Helena Garcia Melero, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

Podem observar com aquest operador ha adquirit un valor similar al de la locució *pel que fa a*, que serveix per introduir un nou tema (vegeu, però, l'annex 1), tal com hem vist a 10.3.3 que adverteix Bruguera (2000: 158). A 14, llavors, tenint en compte el fet que és la periodista que més vegades fa servir aquest ús dubtós (cf. 10.3.4), podríem considerar que la locució és supèrflua, per tant, que és suprimible, cosa que és una demostració més que *per part de* és principalment un operador (cf. 7.2.3). Vegem-ne un altre exemple:

35. Crec que està bé rebre... aquestes informacions **per part de** [sic] un membre de l'executiu... (Gemma Ubasart, “El Matí de Catalunya Ràdio”, CR, 4-6-18)

El verb implicat és *rebre*, i també s'hi pot percebre la idea de procedència. La informació, doncs, prové d'un membre de l'executiu, que és l'agent en realitat de l'acció. A 35, tanmateix, la preposició *de* hauria estat l'opció més senzilla i clara, però la tertuliana recorre a l'operador per guanyar formalitat en el seu discurs (cf. 3.1.2), determinat pel camp de política com en la majoria de casos (cf. 10.3.4). Vegem el darrer exemple d'aquest context:

45. **Per part de** Ciutadans, Patricia Reyes va demanar al PSOE que es deixi de «tanta propaganda» i posi en marxa, pel procediment d'urgència, la iniciativa. (Patricia Martín, “Societat”, EP, 13-6-18)

En aquest enunciat la locució *per part de* té la mateixa funció que hem detectat al context 1.3 de *des de* (cf. 9.1.5) –té l'estructura de 123 (“I des de Ciutadans Sònia Sierra considera que precisament ells són les víctimes”). En aquell cas “des de Ciutadans” indica de part de qui va algú; a 45 *per part de* indica que Patricia Reyes, que representa Ciutadans, va demanar al PSOE una cosa. Aquesta situació també es dona als enunciats 36 i 47 (vegeu l'annex 2). Aleshores, tal com hem indicat a 9.1.5, l'opció amb *per part de* és més adient que no *des de* en aquests casos, perquè la locució conté la idea de ‘per la part de’ o ‘pel que es refereix a’, que és el sentit nuclear (cf. 10.3.1 i 10.3.3).

Passem a analitzar el context 2.2, en què la locució no depèn de cap passiva ni d'una nominalització però tampoc no indica procedència, sinó que serveix per introduir un element relativament agentiu que té una certa responsabilitat en l'acció designada pel predicat. Advertim d'entrada que els quatre enunciats

del context 2.2 són estridents perquè comporten una modificació oracional molt allunyada de la norma objectiva (cf. 7.1). Vegem-ne el primer exemple:

19. En el moment que hi ha ara una alcaldessa de Podem, després hi ha un [sic], Garcia Albiol, que té deu regidors, i que també pot aprofitar aquesta plataforma per donar, diguem que, una embranzida a les seves possibilitats de cara a unes possibles eleccions municipals i alhora també **per part d'**Alex Pastor de visibilitzar més una mica la seva figura. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest enunciat la locució introdueix l'agent "Àlex Pastor", que depèn del verb *visibilitzar* (vegeu l'annex 1), però ni depèn d'una estructura passiva, ni d'una nominalització, ni s'hi pot entendre 'pel que es refereix a'. Així, aquest operador serveix a la periodista per introduir el responsable de l'acció designada pel predicat, però ho fa d'una manera indiscriminada gràcies a la falca *per part de*, que dona lloc a una estructura oracional que no concorda amb la proposició anterior. Queda clar, doncs, que per a Helena Garcia Melero aquest operador és un recurs molt productiu per enllaçar la informació. A més, a 10.2.5 ja hem indicat que l'ús de l'operador *una mica* causa que aquest enunciat esdevingui estrident, de manera que podríem afegir que encara ho és més per efecte de la locució *per part de*. Vegem-ne un altre exemple:

34. I també **per part**, doncs **de...**, *pues*, doncs dels que tenen sales, de..., de prendre tot el tipu [sic] de mesures per evitar aquest tipu [sic] de comportament. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

En aquest cas la locució podria tenir el significat de 'pel que es refereix a', perquè el complement introduït representa una part del conflicte²⁷⁷, a banda que també s'hi entén el sentit de la responsabilitat dels amos de les sales en qüestió per superar la situació descrita. Tot i així, l'estructura de 34 no té sentit perquè implicaria que hi ha un nom elidit, del qual dependrien el sintagma introduït per *per part de*, que seria el subjectiu, i l'introduït per *de*, l'objectiu. Però no hi ha cap element que pugui assumir aquesta funció, per la qual cosa la lectura de la nominalització que indica un esdeveniment no és possible. A 34 el missatge seria més clar de la següent manera: "I també cal que els que tenen sales prenguin mesures per evitar aquest comportament". Vegem-ne un altre exemple:

5. No s'hauria presentat una querella de rebel·lió, que ha portat a la presó a [sic] molts dirigents polítics **per part del** fiscal general de l'estat, si Pedro Sánchez el dia abans no hagués estat a la Moncloa pactant amb Mariano Rajoy quina era la resposta. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

La funció del sintagma introduït per la locució és clarament agentiva perquè indica la responsabilitat que té el fiscal general sobre un assumpte, tot i que cal destacar que aquest enunciat és agramatical. El verb *portar*, segons Ginebra i Montserrat (2009: 375-376), en aquesta accepció porta un argument extern i dos d'interns: "algú portar algú a algun lloc". A 5 "la querella de rebel·lió" satisfà el paper d'agent (és l'argument extern), "molts dirigents polítics" és el tema (el complement directe) i "a la presó" és el lloc. Aquests tres elements són els que regeix el verb, però a 5 n'hi ha quatre, perquè hi ha "per part del fiscal general de l'estat". Com que el paper d'agent el té "la querella", no el pot assumir "el fiscal general de l'estat", per la qual cosa aquest enunciat és agramatical. Així, s'hauria de recórrer a una opció diferent per evitar l'ús dubtós, malgrat que a 5 el complement introduït per la locució és prescindible i no alteraria gens el sentit de la frase. Si l'emissor volgués expressar la idea que proposem d'ometre, hauria hagut d'alterar-ne l'estructura: "No s'hauria presentat una querella de rebel·lió, que ha comportat que el fiscal general de l'estat porti molts dirigents polítics a la presó, si...". Vegem l'últim exemple d'aquest context:

²⁷⁷ La informació contextual de l'enunciat és la següent: al programa es parla sobre les agressions masculines, i aquesta tertuliana proposa diverses mesures, una de les quals és la que apareix a 34.

21. [a] Està dificultant Pedro Sánchez amb aquests nomenaments l'oposició **per part del** PP i de Ciutadans, [b] i facilitant-la potser **per part d'**aquells qui li han donat suport a la moció de censura, és a dir una mica el món al revés, que costaria d'entendre. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

Pel que fa a 21.a, que pertany al context 1.3, el mot *oposició* és de la mateixa naturalesa que *subvenció* o *sentència* de 3 i 41 respectivament, admet la lectura tant eventiva com de resultat (vegeu *supra*). L'ús de la locució, doncs, encara que il·legítimament perquè no ha de desfer cap ambigüitat, activa la lectura eventiva. Tanmateix, aquest substantiu és més corrent en la lectura de resultat (cf. "l'oposició ha criticat..."), per la qual cosa la locució indica un esdeveniment en un cas en què no és gens necessari. Certament, la preposició *de* també podria permetre aquesta lectura, tot i que pel coneixement del món seria la de resultat la que prevaldria. En el cas de 21.b el sintagma introduït per *per part de* no té el valor d'agent, sinó tot el contrari, el de destinatari, és a dir, "aquells qui li han donat suport..." és el complement indirecte del verb *facilitar*. Veiem, doncs, com l'ús dubtós de la locució *per part de* ha acabat donant lloc a enunciats molt estranys i gens naturals. Com que la periodista vol indicar la responsabilitat d'una acció ("presentar una moció"), utilitza un recurs que té a mà per fer-ho, la locució que examinem. Cal destacar que el fet que aparegui dos cops el mateix operador a la frase, a banda de l'ocurrència d'*una mica* (cf. 10.2.5), és perjudicial per a la comprensió del missatge i atempta contra la concisió.

Passem ara a analitzar el context 3, que inclou enunciats en què la locució apareix en una estructura passiva. El context 3.1 és el que conté exemples en què *per part de* serveix per introduir l'agent en una oració passiva pronominal, que és el cas que detectem moltes de les obres que hem vist als apartats precedents. Vegem-ne un exemple:

26. Això de que [sic] hi poguessin assistir observadors internacionals és *algo* que és possible o s'ha d'autoritzar **per part del** jutge. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Tal com hem vist a 10.3.1 i 10.3.3, aquest ús en una passiva pronominal és una innovació que s'ha creat en el llenguatge periodístic, cosa que reforça la hipòtesi que *per part de* és un ús dubtós, perquè és un recurs estilístic que ha sorgit per mitjà del *foregrounding* (cf. 3.2.1). El fet que el sentit del context 3.1 aparegui en obres descriptives com la GIEC o la GCC indica que es troba molt escampat, tot i que en el nostre corpus no és el que conté més ocurrències. A 10.3.2, doncs, ja hem vist que els manuals d'estil – que són prescriptius (cf. 2.3.3 i 3.1.1) – són molt clars respecte d'aquesta locució: cal evitar-la perquè dona lloc a frases embolicades. A 26 una opció més senzilla hauria estat "ho ha d'autoritzar un jutge", és a dir, hi apareix l'operador innecessàriament i complica la sintaxi perquè es fa servir una passiva. Aquest fet també el detectem al següent exemple:

8. Per tant, si aquesta intervenció es vol mantenir d'alguna manera **per part del** govern espanyol, vol dir que l'ha de tornar a aplicar. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest enunciat la informació s'hauria presentat d'una manera més senzilla així: "Si el govern espanyol vol mantenir aquesta intervenció", tot i que el canvi d'ordre dels constituents comportaria una modificació de la seqüència *tema-remà* –Vallduví explica que les "peces de significat proposicional que són identificades per l'emissor com a genuïnament informatives (per al receptor) formen el *remà* i les peces que tenen un valor informatiu nul són el *tema* o *rerefons*" (2008: 1.249)²⁷⁸. És a dir, "aquesta intervenció" a 8 és informació vella (el tema) i "el govern espanyol" és la nova (el rema), mentre que en

²⁷⁸ Vegeu el que diu aquest autor sobre al concepte d'*embalatge informatiu* (2008: 1.248) i els diversos recursos del català per tematitzar o rematitzar la informació (2008: 1.250-1.272).

la nostra proposta l'agent surt a la posició de tema i *intervenció* és el rema. Així, veiem com el recurs de l'operador *per part de* permet al tertulià ordenar la frase d'aquesta manera, tot i que també es podria recórrer a una solució diferent: "Per tant, si aquesta intervenció la vol mantenir el govern espanyol, vol dir que l'ha de tornar a aplicar" (vegeu Vallduví, 2008: 1.254). Aquesta opció, a més, permet prescindir dels operadors *per part de* i *d'alguna manera* (vegeu l'annex 1 per a aquest darrer cas), que tornen la frase molt poc natural en la parla espontània, i alhora mantenir la seqüenciació *tema-remà*. El següent exemple també consta d'una estructura força retorçada per efecte de l'ús de la passiva pronominal:

28. O no..., o no se celebrava **per part de** tothom, no s'ha celebrat per alguns quan es va convertir en una diada independentista... (Manel Manchón, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

Sens dubte, a 28 la locució s'usa innecessàriament i dona lloc a una passiva pronominal, en un context en què "ho celebrava tothom" seria més natural. La següent proposició conté "per alguns", és a dir, el mateix fenomen però sense la locució. Cal advertir, però, que a 28 l'ús de la passiva és estrany perquè no sembla que l'emissor vulgui diluir la responsabilitat de l'acció o tematitzar l'objecte de l'oració, que són les utilitats de la passiva, d'acord amb Bartra (2008: 2.115).

Passem a examinar el darrer context, el 3.2, que conté dos enunciats en què la locució apareix en una oració passiva perifràstica. Vegem-ne un exemple:

48. I no va ser perquè no estigués avisat de les constants erupcions del colós **per part de** l'Institut Nacional de Vulcanologia (Insivumeh), que va emetre cinc informes on remarcava que no hi havia d'haver persones a prop del volcà mentre estigués actiu. (Asier Vera, "Internacional", Ara, 12-6-18)

En aquest enunciat la locució *per part de* és sobrerera perquè suplanta la funció de *per*, que és l'opció més natural en aquest cas, tal com hem vist que indica Bartra (cf. 10.3.3), per la qual cosa desenvolupa el paper d'operador. Destaquem també que el tòpic d'expressió *on* (vegeu l'annex 1) contribueix a complicar al receptor la descodificació del missatge, perquè l'opció estilística amb els dos usos dubtosos no és pròpia de la norma objectiva (cf. 2.3.1). Vegem l'altre exemple d'aquest context:

11. Quan es fa el 155 aquesta intervenció es quede integrada dins el 155 per una qüestió de seguretat jurídica del govern espanyol, perquè no tenien clar que amb els recursos presentats al Suprem **per part de** la Generalitat, fins i tot, això pogués decaure. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest cas hi ha una passiva perifràstica amb el verb *ser* omès, tot i que l'estructura subjacent és la mateixa perquè el valor passiu l'atorga el participi (Bartra, 2008: 2.121). Així doncs, com a 48 (vegeu *supra*), la preposició *per* és l'opció més natural. En aquests dos casos, doncs, concloem que *per part de* és un operador perquè allarga innecessàriament la frase (cf. 7.2.3).

10.3.6 Conclusions

Tot seguit, resumim a la taula següent els contextos que hem vist, i arribarem a una conclusió sobre l'ús dubtós que examinem:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Introdueix un agent que depèn d'un nom (29 ocurrences)					
1.1 Apareix en una nominalització predicativa	24. Per cert, que, veient els titulars de premsa d'ahir, vaig pensar que fins i tot hi havia hagut alguna reacció per part de la Casa Reial. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	12	De o passar la frase a una predicació verbal activa	Grijelmo (2014), Fontanillo i Riesco (1990) i Bruguera (2000)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.2 Es fa servir en una nominalització predicativa per no repetir de	30. Un diàleg que no serà fàcil i l'exemple per exemple el tenim avui mateix amb el que ha passat amb el control de les finances de la Generalitat per part del govern. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	10	De o passar la frase a una predicació verbal activa	TV3, <i>VilaWeb</i> , <i>La Vanguardia</i> (cat), Pla Nualart (2016) i Bruguera (2000)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.3 En depèn un nom no predicatiu	3. Però aquest any, arran de l'article 155, la subvenció per part del govern català no ha arribat. (Rosa Talamàs, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)	7	De	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2. Introdueix un element relativament agentiu (14 ocurrences)					
2.1 Marca procedència en una estructura activa	32. Altres ministeris no passa res, jo altres crítiques que he sentit per part dels independentistes, Cultura, Borrell, poden funcionar més o menys... (Gemma Ubasart, "El Debat", TVE, 7-6-18)	10	De, per	Bruguera (2000)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2.2 Indica responsabilitat	34. I també per part , doncs de... , <i>pues</i> , doncs dels que tenen sales, de..., de prendre tot el tipu [sic] de mesures per evitar aquest tipu [sic] de comportament. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	4	De, per, a	Cap	Tots els camps i exclusiu dels registres 4 i 5
3. És l'agent d'una passiva (7 ocurrences)					
3.1 Forma part d'una passiva pronominal	20. Parlàvem de com s'hauria rebut o com es rebrà per part dels protagonistes i dels veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	5	Passar la frase a activa	GIEC, Fontanillo i Riesco (1990) i GCC	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3.2 Apareix en una passiva perifràstica	48. I no va ser perquè no estigués avisat de les constants erupcions del colós per part de l'Institut Nacional de Vulcanologia (Insivumeh), que va emetre cinc informes <u>on</u> remarcava que no hi havia d'haver persones a prop del volcà mentre estigués actiu. (Asier Vera, "Internacional", <i>Ara</i> , 12-6-18)	2	Per	GIEC, <i>ésAdir</i> , GCC, Jané (1984c), Bruguera (2000) i <i>Mestres et al.</i> (2009)	Tots els camps i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>

taula 31: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *per part de*

En general, veiem que les obres gramaticals i les de teoria del llenguatge periodístic consideren que *per part de* sol prendre l'espai de preposicions més simples, a part que de vegades complica innecessàriament la frase per la posició poc natural dels constituents. Però, a partir de l'anàlisi, podem afegir que la locució objecte d'estudi conté un valor agentiu que la torna un recurs molt útil per introduir informació (la responsabilitat o l'autoria dels fets, per exemple), tot i que serveix d'estratègia per diluir l'agent, perquè s'evita una estructura predicativa verbal en activa. Al context 1.1 la locució *per part de* és clarament sobrera, perquè suplanta sistemàticament *de*, mentre que en els enunciats de l'1.2 hem vist que aquest operador s'utilitza per evitar la repetició de *de*, que segons Badia és agramatical però la GIEC i Mestres *et al.* (2009) assenyalen que no i, fins i tot, el llibre d'estil de *La Vanguardia* en català considera preferent l'opció sense *per part de*. En la majoria de casos recórrer a la predicació verbal, tal com recomanen les obres especialitzades en llenguatge periodístic (cf. 6.1), és la millor opció. Tanmateix, hem vist que en alguns casos la nominalització és acceptable, tot i que també hi ha solucions per evitar *per part de* i no repetir la preposició *de*, com diu la GIEC (cf. 10.3.1). L'1.3 és molt estrany, perquè conté enunciats estridents i poc naturals en la llengua, per tal com amb l'ús de *per part de* s'activa una lectura eventiva que no permeten les nominalitzacions de resultat, com en el cas de *subvenció* a 3 (cf. 10.3.5). A més, aquest context no ha estat detectat per cap obra.

El context 2.1 Bruguera el considera legítim (cf. 10.3.3) i, efectivament, els exemples que conté en general són acceptables perquè s'hi entén prou bé el sentit que determinen els diccionaris de la locució: 'pel que es refereix a'. De fet, *per part de* és preferible a *des de*, tal com advertim a 9.1.5. Ara, cal remarcar que en alguns casos o bé la locució és sobrera o bé substitueix *de*, a més que també s'hi entén la lectura que detecten l'*ésAdir* i Pla Nualart, 'una part de' (cf. 10.3.2), que causa una ambigüïtat. En canvi, el context 2.2 és ben estrany, perquè conté exemples força estridents, a banda que no ha estat recollit per cap obra. A més, és curiós comprovar que justament les quatre ocurrences són dels periodistes que més fan servir l'ús dubtós (cf. 10.3.4).

El context 3.1 el detecten moltes obres i algunes el consideren, fins i tot, agramatical. Bartra (2008) el jutja discutible perquè en la passiva l'ús de *per part de* és estrany en la llengua, sobretot en el pla oral. En general, hem vist que la locució objecte d'estudi complica excessivament la sintaxi, perquè substitueix opcions molt més clares. El context 3.2, per bé que no ha tingut gaire repercussió en el nostre corpus, tampoc no conté exemples adequats perquè l'ús de *per part de* suplanta la funció de la preposició simple *per*, que és la més corrent segons Bartra (cf. 10.3.3). Val a dir que aquests dos contextos són els que han detectat més obres però els que han tingut menys ocurrences en el nostre corpus.

Pel que fa a la variació funcional, observem que no hi ha cap context que sigui específic d'un camp, per bé que a 10.3.4 hem advertit que el de política tenia una presència molt més elevada. En el cas dels registres, tret del context 2.2 (que presenta enunciats únicament de les varietats 4 i 5), no hi ha tampoc cap especificació. Tanmateix, com que *per part de* és un operador, principalment apareix en les varietats menys planificades, tot i que és un cas que es pot fer servir en algunes ocasions en el pla escrit (els registres 1 i 2), a diferència de *tema* i *una mica*, els altres que hem vist a 10.1 i 10.2.

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *per part de* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** aquest fet es pot observar en tots els contextos que hem detectat, fins i tot en el 2.1, encara que en alguns exemples sí que manté el sentit nuclear (cf. 10.3.5).
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** principalment aquest operador pren el lloc a preposicions simples (*de* i *per*), a banda de complicar l'estructura gramatical.

3. **El fan servir emissors diferents:** més de vint utilitzen la locució *per part de*, que procedeixen de tots els mitjans que hem tingut en compte.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** no hem recollit cap enunciat que pertanyi a la varietat col·loquial mediatitzada i té més presència en les menys planificades, com és propi dels casos de la categoria dels operadors.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** hem delimitat tres contextos prou diferents, que alhora es divideixen en set.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest factor l'hem observat en tots els exemples dels contextos 1.3 i 2.2, que contenen oracions molt poc naturals en la llengua. També ho hem advertit a propòsit d'algunes ocurrences del 2.1, com és el cas de 25 (cf. 10.3.5).
7. **Prové d'una interferència:** atès que hi ha dues obres de l'àmbit espanyol que el detecten (Grijelmo, 2014, i Fontanillo i Riesco, 1990), podem considerar que el castellà exerceix una pressió cap al català respecte a l'ús d'aquest operador, per la qual cosa *per part de* és una interferència indirecta.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** són diverses les obres d'aquesta mena que recullen aquest cas.

Com que la locució *per part de* compleix totes les condicions d'ús dubtós, fins i tot les dues opcionals, podem concloure que ha esdevingut un cas propi del fenomen que investiguem en aquesta recerca. A més, confirmem que pertany a la categoria dels operadors, atès que el trobem sobretot en els registres menys planificats i apareix innecessàriament a la frase: o bé se'n pot prescindir o bé substitueix opcions molt més simples. Tanmateix, cal reconèixer que aquest ús dubtós té un comportament semblant als tòpics d'expressió en alguns casos (vegeu el capítol 12).

11. METÀFORES GASTADES

11.1 NOM

En aquest apartat ens proposem d'analitzar el cas que té més ocurrencies de la categoria de les metàfores gastades, l'ús dubtós de *nom*. Com veurem, aquest mot ha adquirit un sentit perifèric per mitjà de la metonímia, un tipus de procediment de creació de nous significats que sorgeix gràcies al pensament metafòric, des del punt de vista de la lingüística cognitiva (cf. 3.3.2). També hem d'advertir que aquest cas és dels únics –junt amb *gest* (vegeu 11.2)– que no han estat recollits per cap obra especialitzada en llenguatge periodístic ni en cap llibre d'estil.

11.1.1 Normativa

En primer lloc, comprovem part de l'entrada del mot *nom* del DIEC 2, fixant-nos en les accepcions que ens interessin:

- 1 1 m. [LC] [HIG] Mot o grup de mots amb què una persona o una cosa és coneguda o designada. *El conec, però no li sé el nom. Preguntar el nom d'algú. Fer algú el seu nom il·lustre, famós. Nom de família, de casa. Sap el nom de tots els pobles de Catalunya. És un turó que no té nom. Posar un nom al seu gos.*
- 1 2 [LC] [RE] [HIG] **nom de fonts** [o **nom de pila**, o **nom de bateig**] Nom que s'imposa en el bateig.
- 1 3 [LC] [RE] **nom de religió** Nom que hom pren quan es fa religiós.
- 1 4 [LC] **haver nom** Dir-se, anomenar-se.
- 1 5 m. [LC] Fama, reputació. *Tenir un nom. Fer-se un nom.*
- 1 6 [LC] **en nom de** loc. prep. a) Per encàrrec de, obrant en lloc de. *Vinc a demanar-li-ho en nom del president. Fes-ho en nom de la nostra mare.*
- 1 6 [LC] **en nom de** loc. prep. b) Invocant l'auxili, la protecció, etc., de. *Ves-te'n en nom de Déu. En nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant.*
- 1 7 [LC] **treure un nom a algú** Atribuir-l'hi.
- 2 1 m. [LC] Mot amb què es distingeixen els éssers d'una espècie dels d'una altra espècie. *Sap el nom de totes les plantes. Ell us designarà cada cosa pel seu nom. Saps el nom d'aquest mineral?*
- 2 2 m. [LC] Denominació, qualificació. *De sant no en té sinó el nom. Aquest rei va merèixer el nom de Gran.*

Tan sols hem fet constar les dues primeres accepcions del mot, per tal com les altres dues corresponen a l'àmbit de la filologia (la tercera) i a l'àmbit de la química (la quarta). En primer lloc, cal destacar que no hi ha en aquesta obra cap accepció que dugui l'etiqueta *ús figurat o per extensió*, és a dir, tots els sentits que ha adquirit no comporten cap interpretació metafòrica o abstracta. Ara, encara que cap no es consideri explícitament d'aquesta manera, es pot veure que algunes de les subaccepcions de la 1, que representen expressions lexicalitzades, contenen un significat abstracte, especialment la cinquena (atès que significa 'fama'), tot i que cap no té relació amb els usos que hem detectat a l'anàlisi (vegeu 11.1.5). L'entrada del DNV de *nom* conté les mateixes accepcions que ens interessin, sense cap sentit figurat. La primera inclou el significat nuclear ("paraula que designa o identifica un ésser animat o una cosa"), la cinquena, el de 'fama' o 'reputació', i la sisena, el de 'denominació' o 'qualificació'.

Així, els dos sentits que es recullen a les dues primeres accepcions del DIEC 2 de *nom* impliquen la idea de 'mot que designa una entitat', però la segona conté el matis 'que permet distingir una espècie d'una altra'. A banda, la subaccepció 2.2 indica que serveix per denominar o qualificar. Aleshores, remarquem

que la normativa no avala cap sentit de *nom* que serveixi per designar una entitat animada, sinó que tan sols es refereix en termes generals a un 'mot'. Per tant, confirmem que el significat nuclear del terme en qüestió es recull a les accepcions 1.1, 2.1 i 2.2 de la definició del DIEC 2, i a la 1 i la 6 del DNV.

11.1.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Cap dels llibres d'estil ni els autors especialitzats en el llenguatge periodístic que hem tingut en compte en aquesta recerca no recullen aquest ús dubtós.

11.1.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

Vegem part de l'entrada del mot *nom* del GDLC:

m 1 1 Mot o grup de mots que representa una persona, un animal o una cosa en particular o com a pertanyent a una determinada categoria. *El nom no fa la cosa. Cada cosa té el seu nom. Amerigo Vespucci donà el seu nom a Amèrica. No sé trobar cap nom que ho designi amb precisió. Per què heu posat al gos un nom de persona? Aquests minerals tenen un nom específic.*
2 p ext Fama, reputació. *De mica en mica s'ha fet un nom.*
3 p ext Denominació, qualificació. *Darius meresqué el nom de gran.*

A diferència de les del DIEC 2 i el DNV, aquesta entrada conté tres accepcions. La primera inclou catorze subaccepcions (que hem omès perquè no són rellevants per a l'anàlisi), en què trobem el sentit filològic que apareix a la tercera del DIEC 2 i expressions prefixades del tipus de les que hem vist a 11.1.1, que tampoc no són rellevants per a la nostra anàlisi. La primera accepció del GDLC representa el mateix sentit que la primera del diccionari normatiu, que indica 'mot que designa una entitat'. En canvi, la 2 i la 3 s'indiquen amb l'etiqueta "per extensió", és a dir, considera que impliquen un sentit figurat. Tanmateix, la 2 d'aquesta obra coincideix amb la 1.5 del DIEC 2 i la 5 del DNV ('tenir fama') i la 3 del GDLC, amb la 2.2 del DIEC 2 i la 6 del DNV ('denominació' o 'qualificació'). Aleshores, de la mateixa manera que hem indicat a 11.1.1, cap dels sentits no avala una interpretació del mot *nom* que designi una entitat animada.

Pel que fa als diccionaris de sinònims, en primer lloc Franquesa (1998: 882) tan sols ofereix *denominació* i *apel·lació*, que es relacionen amb el sentit nuclear del mot. També remet al mot *fama*, que és el sentit detectat a l'accepció 2 del GDLC, a la 1.5 del DIEC 2 i a la 5 del DNV. En canvi, en el de Pey (2007: 577) consten *substantiu*, *anomenament*, *apel·latiu*, *qualificació*, *designació*, *epítet*, *nominació* i *títol*, a banda de *fama*, *reputació*, *honra* i *honor*, entre més opcions que es relacionen amb accepcions de sentits més específics (cf. 11.1.1).

11.1.4 Dades sobre l'aparició de l'ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l'ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d'emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d'enunciats	55	
Quantitat d'ocurrències	58	
Coincidència d'usos dubtosos	32 enunciats (58%)	
Emissors que el diuen	32 persones i 4 d'anònims (36 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Jordi Basté (RAC1): 6 Jordi Prats (CR): 5 Albert Calatrava (TV3): 3 Sergi Andreu (CR): 3	Òscar Fernández (CR): 5 Toni Cruanyes (TV3): 3 Rafa López (TVE): 3 Mireia Esteve (Ara): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 18 (TV3: 12; TVE: 6) Ràdio: 25 (CR: 17; RAC1: 8) Prensa: 12 (EP: 4; Ara: 7; ND: 1)	
Registres	1: 12 3: 3 5: 6	2: 18 4: 16 6: 0
Camps	Política: 41 Cultura: 4	Esport: 10

taula 32: dades sobre l'aparició de l'ús dubtós de *nom* al corpus

En primer lloc, és remarcable que aquesta metàfora gastada apareix combinada amb altres usos dubtosos en trenta-dos enunciats dels cinquanta-cinc recollits, per tant, en força més de la meitat (en el 58%). També cal destacar que aquest cas apareix en tots els mitjans de comunicació que hem tingut en compte en aquesta recerca, i més o menys tots han tingut la mateixa representació. A la ràdio és on més enunciats n'hem trobat, seguida de la televisió i, en darrer lloc, la premsa. Són trenta-sis emissors (comptant-ne quatre d'anònims) els que el fan servir, i destaquem que vuit el diuen tres vegades o més – sobresurten un de RAC1 (amb sis enunciats) i dos de Catalunya Ràdio (amb cinc cadascun).

Pel que fa a la variació funcional, val a dir que hem recollit l'ús dubtós de *nom* en els registres més planificats: trenta enunciats pertanyen a l'escrit i a l'escrit per ser dit, és a dir, als que tenen una planificació més elevada; dinou han aparegut en les varietats semiespontànies, amb una planificació menor, i tan sols sis en l'oral espontani (en el col·loquial mediatitzat, cap). Respecte dels camps, destaca especialment el de política, amb més de quaranta enunciats, seguit per molta distància pel de l'esport i el de cultura (deu i quatre respectivament). Els sis restants no han tingut presència.

11.1.5 Anàlisi dels contextos

En aquest apartat, analitzem l'ús dubtós del mot *nom*, basant-nos en els contextos en què apareix en el nostre corpus. Cal deixar clar que hem recollit els enunciats en què el substantiu *nom* s'utilitza amb un significat metafòric o abstracte, és a dir, amb un sentit diferent dels que recollim als apartats 11.1.1 i 11.1.3, tenint en compte que considerem aquest ús dubtós una *metàfora gastada*, és a dir, que pertany a la classe que hem descrit a 7.2.4. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Designa una persona que és candidata a un càrrec (25 ocurrencies)		
1.1 Va acompanyat de metàfores gastades que s'hi relacionen	36. En el seu primer dia feiner també s'espera que Sánchez comenci a perfilar el nou equip de ministres, serà paritari; <u>sonen</u> alguns noms , per exemple, Meritxell Batet crec que és molt clar que serà dins de l'executiu. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	17
1.2 No va acompanyat de cap metàfora gastada que s'hi relacioni	39. Com a possibles relleus per <u>liderar</u> el partit, com ja explicàvem divendres passat en el programa especial que vam fer a RAC1, hi ha unanimitat entre dos noms : Soraya Sáenz de Santamaría o Alberto Núñez Feijóo. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	8
2. Designa una persona que ha obtingut un càrrec (20 ocurrencies)		
2. Designa una persona que ha obtingut un càrrec	13. Home, jo posaria..., de moment <u>coneixem</u> els noms , ara s'han de veure els fets. (Rafa López, "El Debat", TVE, 7-6-18)	20
3. Designa un personatge d'un fet (13 ocurrencies)		
3.1 Es refereix a una persona que és notícia	12. Julen Lopetegui era un dels noms destacats del dia, Màxim Huerta a les set a veure què anuncia, tothom dona per fet que dimiteix, i l'altre és Iñaki Urdangarín, que té cinc dies per ingressar a la presó. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	8
3.2 Fa referència a un personatge qualsevol d'un afer	55. L'obra serà un dels plats forts de la 29a <u>edició</u> del festival, que se <u>celebrarà</u> del 5 d'octubre al 9 de desembre, i que compta amb una programació <u>on</u> també destaquen altres noms i muntatges, com Guy Cassiers, Sergi Belbel, Lluís Homar, Claudio Tolcachir, Lali Ayguadé, Ghilhem Chatir o Stefan Kaegi. (Redacció, "Cultura", ND, 12-6-18)	5

taula 33: contextos detectats de l'ús dubtós de *nom*

Abans d'entrar en matèria, hem d'especificar en quina mena de sentit metafòric consisteix l'ús dubtós de *nom* que hem detectat en tots els contextos. D'acord amb el que hem vist a 7.2.4, existeixen diverses figures retòriques que en termes generals es poden considerar metafòriques. El cas que ens ocupa és un exemple de la figura de la metonímia –recordem que la lingüística cognitiva no distingeix entre *metonímia* i *sinècdoque*–, que d'acord amb Hilferty (1995: 33) consisteix a "prendre una entitat conceptual per una altra" dins "d'un mateix domini cognitiu", és a dir, dins la mateixa ICM (cf. 3.3.2). Concretament, l'ús de *nom* comporta "prendre la part pel tot": el "mot o grup de mots que designa una entitat" fa referència a una persona entesa com a ésser humà que existeix en el món, un ésser animat. Cal destacar que el nom és tan sols una part de la persona, de la mateixa manera que ho podria ser el cap o el cor. Per tant, la metonímia que detectem és que el mot *nom* designa una entitat animada. Tal com hem advertit als apartats precedents, no hi ha cap obra que reculli aquest ús de *nom*. Tanmateix, Kövecses i Radden, quan parlen sobre el procediment metafòric que tractem aquí, fan referència a un exemple que ens pot recordar al cas que ens ocupa:

We have ICMs of everything that is conceptualized, which includes the conceptualization of things and events, word forms and their meanings, and things and events in the real world. We will refer to these types of conceptualization as 'ontological realms'. ICMs are not restricted to a single ontological

realm, but may also interrelate ontological realms. For example, people tend to see a close relationship between the two entities which establish a sign: the concept of a thing and its name. (1999: 21)

Per tant, d'acord amb la taula 33, la conceptualització (ICM) de l'ús dubtós de *nom* és "prendre la part que representa el nom per la persona completa", mentre que els reialmes ontològics serien cadascun dels tres contextos diferents que hem detectat. Atès que la creació d'una metàfora implica designar noves realitats, podem deduir que aquest sentit (perifèric) s'ha originat a partir de l'ús. Ara, cal tenir present, com hem vist a 3.3.2, que les metonímies sorgeixen a la llengua perquè el parlant té la necessitat d'expressar un concepte d'una manera accessible per al coneixement (recordem l'exemple "the dog bit the cat"). Per aquest motiu fa servir un element de la mateixa ICM per explicar-ne un altre que no és tan fàcil de comprendre o que seria expressable amb molts més elements lingüístics, de manera que es tendeix a la metonímia pel principi de l'economia lingüística.

Tanmateix, en el cas que ens ocupa no es dona aquesta facilitat de comprensió, perquè *nom* ha acabat esdevenint més aviat una càpsula preempaquetada, com adverteix Leech (cf. 7.2.4), que ha obtingut un sentit molt ampli que alhora és molt ambigu, cosa que atempta contra la precisió del llenguatge, un factor cabdal en el llenguatge periodístic (cf. 7.1). Recordem que aquest autor exposa que hi ha el perill d'acceptar aquests "paquets semàntics" com a substituïts de la realitat, que al capdavall són uns elements que simplifiquen conceptes que, veritablement, són més complexos i es poden distingir. Aquest fet obliga el receptor a fer una gimnàstica mental, com diu Martin Vivaldi (cf. 7.2.4), per tal de desxifrar el missatge que vol transmetre l'emissor.

Fets aquests aclariments, podem passar a analitzar el primer context, que és el que presenta més ocurrències (vint-i-cinc). El reialme ontològic a què fa referència *nom* en aquest cas és 'persona que és candidata a un càrrec'. Sent així, cal que comprovem la definició del DIEC 2 del mot *candidat*:

- 1 m. i f. [LC] [PO] [AD] Persona que pretén una plaça vacant, una dignitat, etc.
- 2 m. i f. [LC] [PO] [AD] Persona que demana els sufragis per a ésser elegida.

Tal com hem advertit a 11.1.4, l'ús dubtós de *nom* apareix sobretot en el camp de política, però no en exclusiva, atès que el d'esport i cultura també tenen una certa presència. Aleshores, determinem que la primera accepció és la que s'ajusta al significat de *candidat* que observem en els exemples del context 1, perquè no és específic de l'àmbit polític –una plaça vacant pot ser en qualsevol cas, com ara una persona que opta a una feina o un jugador que ha de fitxar per un equip.

Ahora, cal explicar el criteri que hem seguit per distingir el context 1.1 de l'1.2. En el primer cas, hem inclòs els enunciats en què l'ús dubtós de *nom* va acompanyat de més elements metafòrics que es podrien considerar, a priori (vegeu l'annex 1), usos dubtosos, concretament metàfores gastades. Recordem que a 7.2.4 hem parlat del mètode del Pragglejaz Group (2007). Una de les premisses per decidir si una paraula es fa servir metafòricament és "determine the lexical units in the text-discourse", a banda de "decide whether the contextual meaning contrasts with the basic meaning" (2007: 3). Per tant, és un factor clau el fet de fixar-se si l'ús dubtós que ens ocupa va acompanyat a la mateixa frase d'altres elements que es puguin considerar metàfores gastades, atès que poden complicar excessivament la comprensió del missatge²⁷⁹. En el cas de l'1.2, el mot *nom* apareix sense cap més metàfora gastada a l'oració, tot i que sí

²⁷⁹ Cal destacar que Coseriu parla també de les *solidaritats lèxiques*, que són relacions semàntiques que s'estableixen entre paraules, com ara la que hi ha entre *gos* i *bordar* (1981: 143-161). Aquesta idea és aplicable a la teoria del llenguatge metafòric que proposen Lakoff i Johnson gràcies al factor de la coherència entre metàfores (1980: 94-96). Per tant, concloem que el fet que s'estableixi una relació semàntica i coherent entre paraules és important a l'hora d'analitzar la metàfora gastada *nom*.

que hi pot haver usos dubtosos d'altres categories (cf. 5.2.2), però en els exemples que analitzem a continuació ens interessa remarcar que la coincidència de més d'un element de la classe que tractem en aquest capítol és un factor clau. Passem a examinar el primer exemple del context 1.1:

10. Però estàvem tots a la Moncloa i dels disset ministres només en faltava un, i era el de Cultura; heu dit **noms**, però és que nosaltres parlàvem allà a les travesses dos minuts abans de començar que si Miguel Bosé, Pedro Almodóvar... (Albert Calatrava, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

Aquest és un exemple que conté un ús de *nom* que no hauria de causar sospites a priori, perquè efectivament al final de la frase es fa esment a noms propis (Miguel Bosé i Pedro Almodóvar). Però cal parar atenció en un fet: si el locutor hagués volgut que el terme dubtós fes referència a "noms de ministres", com que el referent (*ministres*) apareix just a la proposició anterior, per recuperar el referent hauria fet servir el pronom *en* (és a dir, "n'heu dit noms, però és que nosaltres...")²⁸⁰. La nostra hipòtesi, en canvi, com veurem a partir dels exemples que presentem a continuació, és que *nom* conté la metonímia "el nom designa la persona" (vegeu *supra*) i fa referència al reialme ontològic "persona que és candidata", per la qual cosa a 10 l'ús dubtós seria substituïble per un sintagma com "alguns possibles candidats". Tanmateix, aquesta opció és més llarga, raó per la qual és probable que el periodista es decanti per l'opció que triomfa en el seu àmbit, la metàfora gastada *nom*. En aquest cas, com hem destacat, no és difícil la comprensió del missatge perquè s'esmenten efectivament noms propis, però en altres casos ja no és tan clar, com a l'exemple següent:

51. Així, les travesses de **noms** continuen damunt la taula, malgrat que el calendari per substituir Albiol s'hagi allargat. (Mireia Esteve, "Política", *Ara*, 11-6-18)

En aquest cas l'ús dubtós de *nom* es combina amb dos elements que considerem que poden complir les característiques del nostre objecte d'estudi (vegeu l'annex 1), que són les metàfores gastades *travessa* i *damunt la taula*. El primer utilitza el procés metafòric següent: el fet que es parli sobre possibles candidats a un càrrec és un "sistema reglamentat d'apostes mútues per a preveure els resultats d'una cosa incerta a endevinar", que és la definició que ofereix el DIEC 2 del mot *travessa*. És a dir, es fa servir la metàfora UN RUMOR ÉS UNA TRAVESSA²⁸¹, que també es pot entendre així a 10 (vegeu *supra*). Pel que fa al segon, la locució *damunt la taula* té un sentit que denota 'vigència', a partir de l'associació d'idees següent: si una qüestió és sobre una taula vol dir que és vàlida en aquell moment, és a dir, s'utilitza una imatge (vegeu 11.2). Aleshores, junt amb *nom*, són tres els elements metafòrics que coincideixen en una mateixa proposició, que són evitables per una opció més precisa com podria ser: "Així, es continua parlant de possibles candidats per substituir Albiol, malgrat que...". Però el periodista s'estima més fer servir aquests elements, que són atractius per a ell perquè li permeten suposadament apujar el to del discurs, alhora que utilitza un símbol d'identitat i aconsegueix una ambigüïtat que li és pràctica (cf. 3.4.2). Vegem un altre exemple en què *nom* surt acompanyat d'un dels dos usos dubtosos que hem esmentat:

41. Hi ha diversos **noms** damunt de la taula, un dels quals és aquella valenciana que és la més *progre* que hi ha...; *bueno*, és igual, hi ha diversos **noms**. (Pilar Rahola, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

²⁸⁰ Cal tenir present, però, que l'ús del pronom *en* en algunes zones on es parla el català ha reculat per la pressió del castellà, que no en disposa, per la qual cosa som conscients que l'argument de l'absència d'aquest pronom no justifica plenament l'afirmació que fem (vegeu Todolí, 2008: 1.377-1.383 i Payrató, 1985). Tot i així, cal destacar que el periodista el fa servir just a la proposició anterior ("només en faltava un"), a banda que sí que hauria pogut fer ús d'elements alternatius al pronom *en*, com fa el castellà (que és el que exerceix la pressió), com ara "heu dit alguns dels seus noms".

²⁸¹ Utilitzarem el criteri de les majúscules per designar els procediments metafòrics que detectem a l'anàlisi dels casos que examinem, atès que és una pràctica habitual en la bibliografia sobre el fenomen de la metàfora (cf. 3.3.2).

En aquest cas les dues metàfores gastades es podrien evitar, a la primera part de la frase, de la següent manera: “Es parla de diversos candidats, un dels quals és...”. A més, cal destacar que, d’una manera semblant a 10, l’absència d’un element en concret demostra l’ús metonímic de *nom* en aquest enunciat. Si realment aquest mot fes referència a la realitat que designa, la tertuliana hauria fet servir l’article *el* a la proposició subordinada de relatiu que depèn de la principal (on apareix *nom*), és a dir: “Hi ha diversos noms damunt la taula, un dels quals és *el d’aquella valenciana...*”. Aquest fet, doncs, demostra que *nom* ha adquirit aquest nou sentit perifèric. A banda, l’expressió *damunt la taula* designa una realitat equivalent a l’opció que hem proposat (vegeu *supra*): el verb *parlar* en veu passiva pronominal, és a dir, amb un agent indeterminat. Aquest element dubtós, doncs, dificulta encara més la comprensió del missatge. Cal fixar-se, a més, que en el cas de 41 hi ha implícita una personificació –un altre dels procediments que el pensament metafòric preveu (cf. 3.3.2)–, perquè hi ha una oració copulativa que implica que una entitat inanimada (*nom*) té un atribut animat (*aquella valenciana*). Aquest factor és habitual en alguns exemples del context 1, com veurem més endavant, per tal com la metonímia subjacent en aquest ús dubtós consisteix a prendre una part que no té el tret *+humà* (*nom*) pel tot, que en els contextos 1.1 i 1.2 és ‘un possible candidat’. Vegem un altre exemple que conté la personificació de *nom*:

20. Entre els **noms** que podrien prendre el relleu de Rajoy sona amb insistència el del també gallec Alberto Núñez Feijóo, i l’acompanyen Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal. (Àngels Lafuente, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

En aquest enunciat, el mot dubtós té la funció de subjecte d’un verb, que requereix un element amb el paper temàtic d’agent assumit per una entitat animada. Així, com que la metonímia *nom* designa un ‘possible candidat’, que té el tret *+humà*, és possible aquesta assignació temàtica. Cal destacar també que a 20 l’ús dubtós que examinem va acompanyat del verb *sonar*, que no ha entrat a l’anàlisi pel nombre d’ocurrències, però considerem que podria complir les característiques pròpies del nostre objecte d’estudi (vegeu l’annex 1). D’una manera semblant a *travessa* o *damunt la taula* –aquesta última amb el sentit que hem indicat a l’exemple anterior, 41 (vegeu *supra*)–, *sonar* conté la idea de rumor. Per tant, seria substituïble –seguint la lògica que observem en l’argot periodístic (cf. 3.4.2)– per tots dos elements, és a dir: “Entre els noms que podrien prendre el relleu de Rajoy *s’inclou a les travesses / hi ha damunt la taula el del també*²⁸² gallec...”. Aleshores, concloem que aquests tres elements dubtosos tenen una funció concreta: tractar una informació que es dona com un rumor –com també observem que passa en el cas del condicional de rumor (vegeu l’annex 1). Aquest factor, doncs, és el tret definitori dels exemples que hem inclòs al context 1.1, és a dir, *nom* va acompanyat d’un element que designa que es parla d’una suposició. Vegem-ne un altre exemple:

43. Els tres **noms** que sonen (Núñez Feijóo, Cospedal i Santamaría) no han mogut fitxa. (Mireia Garolera, “14-15”, RAC1, 11-6-18)

En aquest cas també observem que hi ha una personificació, perquè *nom* depèn d’una predicació verbal que requereix un element animat amb el paper temàtic d’agent. Una opció molt més senzilla i precisa per evitar totes dues metàfores gastades hauria estat: “Els tres candidats, Núñez Feijóo, Cospedal i Santamaría, no han mogut fitxa”. A banda, cal destacar que en aquest enunciat i a 20 (vegeu *supra*) es parla del mateix fet noticiable (la successió de Mariano Rajoy al capdavant del PP), i es fan servir les metàfores gastades que analitzem. A més, apareixen en mitjans de comunicació diferents, per la qual cosa

²⁸² Vegeu l’annex 1 per al tòpic d’expressió “article + adverb”, que és una fórmula estereotipada (5.3) molt productiva en el llenguatge dels mitjans per donar informació contextual de personatges (sobretot polítics) que són notícia. En aquest cas, a diferència de l’enunciat 131 de *des de* (cf. 9.1.5), és molt difícil de substituir per una opció igual de concisa, sinó que caldria recórrer a una solució com “...el d’Alberto Núñez Feijóo, que també és gallec, i...”.

podríem determinar que aquesta mena de llenguatge es gesta en agències de comunicació (cf. 5.2.1), tot i que també és possible que el periodista s'acostumi a donar la informació d'aquesta manera estereotipada que observem (cf. 5.3). En qualsevol cas, les fórmules es van repetint per diversos mitjans:

3. Tres **noms sonen** a totes les **travesses**: Alberto Núñez Feijóo, Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal; ara mateix, el millor situat, el president de la Xunta de Galícia... (Albert Calatrava, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest cas *nom* es combina amb *sonar* i *travessa*, fet que dificulta la comprensió del missatge. Una opció més senzilla seria: "Hi ha tres candidats (per dirigir el PP): Alberto...". Però, per efecte del *foregrounding*, el periodista opta per aquestes tres metàfores gastades, perquè els professionals del seu ram solen fer-les servir en aquest context –s'acomoden lingüísticament entre si (cf. 3.4.1). A més, gràcies a les metàfores, s'aconsegueix una originalitat que sol ser ben valorada en el sector, tot i que s'acaben gastant (cf. 7.2.4). El següent exemple conté la mateixa informació que els tres anteriors:

49. Oficialment, els **noms** que **sonen** amb més força (Alberto Núñez Feijóo, Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal) han argumentat que fins que no quedés convocat oficialment el congrés nacional no era moment d'obrir debats de successió. (Dani Sánchez Ugart, "Política", *Ara*, 11-6-18)

Es pot veure, doncs, com una forma que es fa servir en un context determinat triomfa i comença a expandir el seu abast entre els periodistes. D'aquesta manera, l'ús dubtós va apareixent en diferents mitjans i progressivament es consolida, i va ocupant contextos diferents (vegeu la taula 34). Fins ara, els enunciats que hem vist que contenen la suposició dels candidats que han de succeir Rajoy (20, 43, 3 i 49) són de quatre mitjans diferents i dels tres tipus (Catalunya Ràdio, RAC1, TV3 i *Ara*). Aquest fet significa que, com hem advertit a propòsit de 43 (vegeu *supra*), poden ser agències com l'ACN, EFE o Reuters les encarregades de difondre aquests usos (cf. 5.2.1). Cal destacar que els exemples que versen sobre el fet noticable de la successió de Rajoy és molt probable que vinguin o bé d'una agència que s'expressa en castellà o d'altres organismes de l'àmbit espanyol, per la qual cosa tenim un indicatiu que ens permetria veure l'origen de la interferència indirecta potencial (cf. 5.2.1). Aleshores, els periodistes reproduïen l'ús dubtós perquè té una funcionalitat que els és atractiva, de manera que l'incorporen a l'argot del seu sector (cf. 3.4.2). A banda, també pot ser que el professional tingui pressa per publicar la notícia o que no pugui parar atenció en el text perquè té massa càrrega de feina (cf. 5.2.1). Tornant a l'enunciat 49, creiem que s'hauria pogut resoldre d'una manera molt més senzilla i clara, per evitar les dues metàfores gastades ("els noms que sonen amb més força"): "Els candidats que tenen més possibilitats...", o, si es vol per fer servir una metàfora, "els candidats que tenen més punts...". Destaquem també que amb les solucions que proposem s'evita la personificació del terme *nom*, que és més aviat allunyada de la norma objectiva (cf. 2.3.1). Vegem-ne un altre exemple:

44. El **nom** que sempre s'ha inclòs en les **travesses** i que ara sembla **com** el seu relleu natural és el d'Alberto Núñez Feijóo, president de Galícia. (Pilar Santos, "Tema del dia", *EP*, 4-6-18)

Aquest enunciat està escrit d'una manera força críptica i recargolada per culpa de les dues metàfores, però, d'acord amb Orwell (6.2.2), com que s'acaba repetint tant la fórmula, la frase sona bé al periodista i llavors el receptor s'hi acostuma (cf. 3.4.2). Cal destacar que 44 pertany al registre escrit, per tant, que l'ús d'aquestes dues metàfores gastades no és un recurs que es faci servir en una tertúlia oralment, sinó que la persona l'ha escrit i, posteriorment, diverses persones hi han pogut passar per sobre (algun assessor lingüístic, per exemple). Es podria haver escrit el següent, també per evitar el tòpic d'expressió *com a* (vegeu l'annex 1): "Alberto Núñez Feijóo, que ara és president de Galícia, sempre s'ha dit que podia ser el

seu relleu natural". Aquesta opció és, sens dubte, molt més clara, senzilla i intel·ligible que la que conté els tres usos dubtosos. Vegem un últim exemple d'aquest context:

50. Per això no es descarta el sorgiment d'una tercera via, i han sonat noms com el d'Íñigo de la Serna i la presidenta del Congrés, Ana Pastor. (Dani Sánchez Ugart, "Política", *Ara*, 11-6-18)

En aquest cas, l'expressió "han sonat noms com el de..." podria ser substituïda per una opció molt més clara i senzilla com ara "s'ha parlat de", atès que el pronom *es* ja manifesta la indeterminació que es vol transmetre amb la metàfora gastada que representa el verb *sonar*. A banda, s'evita l'element dubtós *nom*, que no aporta res a la frase i, fins i tot, és incongruent per la següent raó: Íñigo de la Serna efectivament és un nom, però "la presidenta del Congrés" no ho és pas, sinó que en tot cas seria Ana Pastor (que ho era en el moment de l'emissió). Aquest fet demostra, doncs, que *nom* ha adquirit el sentit metonímic de "persona que és candidata", que és perifèric perquè el significat nuclear no s'hi pot entendre.

Per acabar l'anàlisi del context 1.1, fixem-nos en la freqüència de la combinació de l'ús dubtós que ens ocupa amb els altres tres elements que hem vist. El cas que acompanya més vegades *nom* a la mateixa frase és el verb *sonar*, un total de vuit. I, a parts iguals, *travessa* i *sobre / damunt la taula* es combinen amb *nom* quatre cops cadascun. Cal destacar que a 3 la metonímia que examinem es combina amb *travessa* i *sonar*, i a 51 amb aquest verb i l'expressió *sobre la taula* (vegeu l'annex 2). Val a dir, doncs, que el verb *sonar* i *sobre la taula* no es combinen mai perquè, en realitat, tenen la mateixa funció, per la qual cosa el periodista es decanta o bé per l'un o bé per l'altre (vegeu l'annex 1).

A continuació, passem a examinar el context 1.2, en què l'ús dubtós de *nom* apareix a la frase sense cap element que pertanyi a la categoria de les metàfores gastades. Per tant, la diferència és tan sols aquesta, cosa que vol dir que la funció d'aquest mot és igual que a l'1.1. Vegem-ne el primer exemple:

8. Es parlava de Miquel Iceta però sembla ara com ara descartada aquesta possibilitat ja que es dona prioritat al paper que Miquel Iceta té al Parlament com a president del grup parlamentari del Partit Socialista Units per Avançar, i el **nom** que pren més força és Meritxell Batet. (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest cas veiem que la metonímia *nom* va acompanyada de "pren més força", cosa que fa que aquest enunciat i els que hem vist abans del context 1.1 tinguin un certa similitud –49 (que conté "els noms que sonen amb més força") i 20 (que inclou "entre els noms... sona amb insistència"). Per tant, el terme *candidat*, com que té el sentit de 'persona que opta a un càrrec', és una opció molt més adequada que no pas *nom*, que en té un de diferent (cf. 11.1.1). Així, l'oració es podria construir de la següent manera: "...i la candidata que té més possibilitats (o punts o números) és Meritxell Batet". A més, com hem detectat en molts dels enunciats del context anterior, *nom* es personifica, perquè designa una entitat animada. Si mantingués el sentit nuclear, el periodista diria "el nom que pren més força és *el de* Meritxell Batet". Per tant, no designa el mot amb què es coneix una persona, sinó la persona directament, és a dir, es pren la part pel tot. Vegem-ne un altre exemple:

9 *Alguna informació que podamos dar por cierta*, o està tot obert i realment els **noms** de ministres que hem anat sentint fins que no els veiem no els podem donar per bons? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest cas l'ús dubtós porta l'especificador "de ministres", per la qual cosa es podria dir que no hi ha metonímia. Però pel sentit de la frase s'entén que "els noms de ministres" significa 'els candidats a ministres' o 'els possibles ministres', perquè, de fet, de ministres encara no ho són, per tal com són persones que opten a aquest càrrec. Així doncs, la periodista està donant una informació que no és certa,

perquè adjudica una condició a un personatge públic que no la té. A més, sobta l'expressió "fins que no els veiem", cosa que ens ha de fer suposar que *nom* inclou el matís de 'possible candidat', perquè el verb *veure* es fa servir metafòricament en el sentit de 'confirmar'. Vegem-ne un altre exemple:

2. Després de l'adeu de Mariano Rajoy, què passarà ara al principal partit d'Espanya, quins són els ritmes i els **noms** de la successió del president del PP, Albert Calatrava...? (Toni Cruanyes, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest enunciat es pot veure com la metàfora gastada que analitzem apareix innecessàriament a la frase, a banda que aquest fet propicia que es faci servir una nominalització (*successió*) que no és gaire recomanada estilísticament (cf. 6.1 i especialment 10.3.5). L'oració hauria estat molt més senzilla i clara així: "...quins són els ritmes i els possibles successors del president del PP...?". Així, observem que la metonímia *nom* porta incorporat el matís 'possible candidat', que ha adquirit perquè és una càpsula preempaquetada segons Leech (cf. 7.2.4). Vegem un exemple que no pertany a l'àmbit de la política:

29. Les darreres setmanes s'han publicat **noms** diversos com a possibles substituïts de Pedrosa, ara caldrà veure si continua fins i tot a Moto GP. (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquest cas *nom* designa un candidat que podria ser competidor en un equip de curses de motos, per tant, la idea de fons és la mateixa. A 29 una solució més clara i senzilla hauria estat: "Les darreres setmanes s'ha parlat públicament de diversos candidats per substituir Pedrosa...". En comptes de *candidat* s'hauria pogut utilitzar *persona*. Observem que evitant la metàfora gastada la frase és molt més natural, atès que l'element *com a* hi era forçat (vegeu l'annex 1). A continuació ens fixem en un exemple força estrany:

45. El gallec [Mariano Rajoy] li [M. Dolores de Cospedal] va enviar el missatge via una entrevista en plena crisi pel màster de Cristina Cifuentes, just quan alguns van recuperar el **nom** de Santamaría per salvar Madrid. (Pilar Santos, "Tema del dia", EP, 4-6-18)

Aquest enunciat conté un missatge força críptic per culpa de la metàfora gastada *nom*, que va acompanyada de dos verbs més usats en sentit metafòric (*recuperar* i *salvar*). Així, veiem com aquest ús dubtós dona lloc a oracions amb elements retòrics poc explicatius que fan perdre claredat. Pel context de la notícia, s'entén que Rajoy li va dir a Cospedal que podia ser presidenta de Castella la Manxa, de manera que Santamaría ho podia ser de Madrid. La frase següent a 45, de fet, és: "Una, a la capital, l'altra, a Toledo, van dir les males llengües". Com que la redactora fa anàlisi política, els elements retòrics hi són molt presents, per tal com els dos tipus de llenguatge (polític i periodístic) es retroalimenten (cf. 2.5.1). Aquest enunciat, que podem considerar estrident per l'ús tan estrany de *nom*, seria molt més intel·ligible si la redactora exposés la situació d'una manera més clara i precisa, cosa que significaria reescriure la frase sencera, perquè la coincidència de tants elements metafòrics no és recomanable per l'ambigüitat que comporten.

A continuació, analitzem els enunciats del context 2, en què *nom* consisteix en un reialme ontològic diferent (vegeu *supra*): equival a 'persona que ha adquirit un càrrec', per tant, designa un canvi d'estat. Vegem un exemple que conté una ocurrència d'aquest context i una altra de l'1.1, per tal d'observar el contrast entre els dos sentits:

5. [a] Després que ahir s'avancés el **nom** de Josep Borrell com a titular d'exteriors, [b] en les últimes hores s'han posat sobre la taula els **noms** de Teresa Ribera, per a la cartera de Medi Ambient, i de Carmen Montón, per a la de Sanitat. (Anna Farrero, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

La primera part de la frase inclou una ocurrència de *nom* que pertany al context 2: designa el nomenament d'algú, per tant, dona per segura la identitat d'algú en un càrrec i, per tant, es podria substituir aquest ús dubtós pel substantiu *nomenament*. Val a dir que és una informació contextual – introduïda per *després de* (del context 2.1), de què hem parlat a 9.3.5; també hi apareix el tòpic d'expressió *com a* (vegeu l'annex 1)–, que serveix per recordar uns fets que van passar el dia anterior. L'altra ocurrència de *nom* forma part de l'1.1 perquè té relació amb l'expressió *sobre la taula*, que ja hem vist que té un significat molt ambigu com a expressió metafòrica que és, però en aquest cas té un matís d'incertesa, perquè conté la idea de rumor. Així, a 5b s'informa que Teresa Ribera i Carmen Montón poden acabar esdevenint ministres de les carteres de Medi Ambient i Sanitat respectivament. Tanmateix, això no ho podem saber del cert ni per l'enunciat aïllat ni per la notícia sencera, perquè no queda clar si Ribera i Montón ja han estat nomenades (perquè abans s'ha informat que Josep Borrell va ser nomenat) o tan sols són candidates (que es podria entendre pel context de la notícia, en què s'informa de quins són els possibles ministres). Per tant, es pot veure com aquesta mena d'expressions metafòriques no permeten captar el missatge amb claredat, perquè impliquen una polisèmia que torna la frase ambigua (cf. 3.3.1 i 3.3.2). En aquest cas, si el receptor vol tenir aquesta informació, ho haurà de comprovar d'una altra manera. En canvi, si la corresponal hagués fet servir una solució més senzilla (evitant els cinc usos dubtosos), el missatge seria molt més fàcil de descodificar: “Ahir mateix es va saber que Borrell serà titular d'exteriors, i avui s'ha parlat de Teresa Ribera, per a la cartera de Medi Ambient, i de Carmen Montón, per a la de Sanitat”. Vegem un altre exemple del context 2:

21. Però, mentre Rajoy marxa i obre aquesta cursa a la successió del Partit Popular, el nou govern de Pedro Sánchez va sumant noms: al de Josep Borrell, com a ministre d'Afers Estrangers, s'hi ha sumat el de José Luis Ábalos, a Foment. (Òscar Fernández, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

En aquest cas veiem que l'ús dubtós fa referència a persones que han obtingut un càrrec, el de ministre, i es pot comprovar com actua la metonímia: una part significativa, el nom, designa un ésser animat, a qui s'atribueix una qualitat (la de ministre d'Afers Estrangers i Foment, respectivament). Una opció més clara per evitar aquesta metàfora gastada hauria estat substituir *nom* per *membre* (del govern), o fins i tot es podria haver dit *ministre* directament, per no fer servir ni el verb *sumar* ni el tòpic d'expressió *com a*, que també podria ser que complissin les condicions d'ús dubtós (vegeu l'annex 1): “...el nou govern de Pedro Sánchez va afegint ministres: a part de Josep Borrell, que ho serà d'Afers estrangers, ha entrat José Luis Ábalos, a Foment”. Així doncs, l'ús de metàfores –però també d'usos dubtosos d'altra mena– en el llenguatge periodístic comporta una retòrica innecessària a les frases –l'objectiva (cf. 3.1.2)–, que les torna poc clares. Vegem-ne un altre exemple:

28. Diem que demà es coneixeran tots els **noms**, dijous serà la presa de possessió del govern i divendres hi haurà el primer consell de ministres. (Jordi Prats, “Catalunya Migdia”, CR, 5-6-18)

Aquest enunciat i 1 (vegeu l'annex 2) contenen la mateixa informació, expressada semblantment i amb l'ús dubtós de *nom* –i de *conèixer*, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1). La manera de presentar els fets és poc natural, però com que aquest enunciat (i 1) pertany al registre escrit per ser dit, el redactor té la sensació que per apujar la formalitat ha de fer servir elements que allunyin l'expressió de la llengua habitual (cf. 3.2.1). Així, opta pel recurs del *foregrounding*, que en aquest cas és una innovació que sorgeix per efecte de la metonímia, però, com que es fa servir en contextos concrets i va ampliant el seu radi d'actuació, s'acaba tornant una metàfora gastada. A 28 s'hauria pogut fer servir una opció molt més clara i senzilla per evitar *nom* (i, de passada, *conèixer*) com ara: “...demà hi haurà tot el govern format, dijous serà la presa de possessió i divendres...”. Vegem-ne un altre exemple:

24. També s'ha conegut el **nom** de Teresa Ribera al capdavant del Ministeri d'Ambient i Canvi Climàtic. (Jordi Prats, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquest cas també es combina amb l'ús dubtós de *conèixer*, cosa que torna aquest enunciat molt poc clar i estrany en la llengua (cf. 7.1). Com que *nom* fa referència a un canvi d'estat, s'ha d'entendre que el verb en qüestió té un matís de 'revelació' d'una informació inèdita. Però, d'aquesta manera, ni l'un mot ni l'altre es fan servir de la manera habitual –a més, *conèixer* entra al català per efecte d'una interferència directa de l'anglès (vegeu l'annex 1)–, sinó que s'empra un recurs innecessari (per efecte de la retòrica objectiva) que torna la frase molt poc clara, que pertany a un programa informatiu que s'ha de limitar a explicar notícies amb precisió. Així, una altra opció hauria estat: "També hem sabut que Teresa Ribera serà al capdavant del...". Vegem-ne un altre exemple:

37. I tot això dependrà de diversos moviments que puguin haver-hi dins del propi PSOE sobre qui serà el **nom** que substituirà Enric Millo. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

Cal destacar dos fets sobre aquest enunciat. En primer lloc, que hi ha una personificació de *nom*, tal com hem observat en molts enunciats del context 1 (vegeu *supra*). Es pot comprovar perquè *qui* és un pronom que ha de tenir per força un referent animat (vegeu IEC, 2016: 1.035), que en aquest cas fa la funció de l'agent de l'acció de *substituir*. D'una altra banda, val a dir que l'element dubtós *nom* és prescindible a la frase, per tal com seria possible "sobre qui substituirà Enric Millo". D'aquesta manera s'evita la fórmula "qui serà el nom que substituirà", que torna estrany i poc natural l'enunciat i, de fet, en aquest cas el podríem considerar estrident per la personificació i perquè apareix quan no és necessari. Vegem un altre exemple força estrany:

16. Fem l'u per u, i comencem a parlar dels ministres del govern de Pedro Sánchez, i comencem per Borrell, perquè va ser un dels primers **noms** que va sortir eh... sobre la taula, i del que [sic] es va generar molta literatura, tots els mitjans en van parlar molt. (Quim Barnola, "El Debat", TVE, 7-6-18)

Aquest enunciat manté un certa relació amb els del context 1.1, perquè apareix una altra metàfora gastada a la mateixa frase (*sobre la taula*), que encara complica més la comprensió del missatge. El sentit d'aquesta expressió no és el mateix que en els exemples que hem vist fins ara, que és el que conté la idea de rumor, sinó que té el de 'fer públic', que és prou diferent. Aquest fet indica que efectivament podria haver esdevingut un ús dubtós de la categoria que examinem al capítol 11 (vegeu l'annex 1). A més, cal destacar que tots dos són prescindibles a l'oració. De fet, l'absència d'aquests dos usos dubtosos –i de la impropietat *generar* (vegeu l'annex 1)– és la millor opció per garantir la claredat del missatge: "...i comencem per Borrell, perquè va ser un dels primers que va sortir, i...". Ara vegem un exemple que pertany a l'àmbit de l'esport:

34. Per cert, ara que deies això, abans d'entrar en les notes, deixa'm completar altres **noms** del nou estat de Fernando Hierro, perquè abans dèiem el de Carlos Marchena, n'hem d'afegir dos més: Julián Calero (...) i Juan Carlos Martínez Castrejón (Sergi Andreu, "Tot Costa", CR, 13-6-18)

Aquest enunciat està relacionat amb 35, que és d'aquest context (vegeu l'annex 2), i 33, que és del 3.2 (vegeu *infra*). La metàfora gastada en qüestió s'hauria pogut evitar fent servir opcions més acostades a la parla habitual, com ara podria ser: "...deixa'm puntualitzar que Fernando Hierro ha ampliat l'equip, perquè abans parlàvem de Carlos Marchena, però també hi han entrat...". D'aquesta manera no s'utilitzen elements retòrics innecessaris que lleven claredat al missatge.

Passem a examinar el context 3, que conté enunciats en què *nom* designa un personatge d'un fet. En aquest cas l'hem dividit en dos: al 3.1 l'ús dubtós fa referència a una persona que és notícia, per tant, que és una de les sis *w*, *who* (*qui*), i equival a l'ús de *protagonista* que analitzarem a 11.3.5 en el context 1.2 (per tant, són intercanviables); al 3.2 *nom* designa solament un personatge qualsevol d'un afer, sense que sigui necessàriament el més important, el que és notícia, i també equival, amb matisos, a un context diferent de *protagonista*, el 3.1 (vegeu 11.3.5). Vegem un primer exemple del 3.1:

6. Comencem el temps d'esport amb el **nom** propi del dia, Quim. (Toni Cruanyes, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

El conductor interpel·lat respon el següent:

7. I el **nom** propi del dia és Jorge Lorenzo. (Quim Robert, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Així doncs, veiem que *nom* –que va acompanyat de l'adjectiu *propi*, com a 31 (vegeu *infra*)– designa una persona que és notícia per alguna raó. Cal observar que en aquests dos exemples el sintagma "del dia" s'afegeix a l'ús dubtós i té la funció de marcar la importància del personatge en qüestió. En la resta d'enunciats d'aquest context, tret de 31.a i 38 (vegeu l'annex 2), també hi apareix aquest element. Fins i tot, s'ha creat una secció específica del programa radiofònic esportiu "Tot Costa": "El nom del dia" (vegeu l'enunciat 32 a l'annex 2). Aquest factor permet veure el grau d'arrelament d'aquesta metàfora gastada en l'argot periodístic, perquè dona lloc a una secció d'un programa (cf. 3.4.2). En aquests casos es pot evitar la metonímia *nom* per algun terme més precís com ara *personatge* o, especificant més: *polític*, *esportista*, *futbolista*... Vegem-ne un altre exemple:

11. Hi han uns quants **noms** del dia, un és Iñaki Urdangarín, a l'espera de que [sic] pugui ingressar a la presó aquests dies, l'altre és Màxim Huerta. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat es veu clarament com *nom* té la funció de designar l'element *who* de les sis *w*, perquè serveix a la conductora per anar repassant l'actualitat i veure qui és notícia –aquest fet també s'observa a 12 (vegeu l'annex 2). Atès que ha adquirit aquest sentit, tan propi del llenguatge periodístic –que necessita "elements tècnics" en algunes situacions (cf. 3.4.2)–, tampoc no observem que substitueixi termes que farien la funció més adequadament, tot i que l'ús de la metàfora gastada causa que les frases es construeixin d'una manera poc natural, com hem vist en molts exemples anteriors. En aquest cas proposem la següent solució, que requereix una modificació important de l'enunciat 11: "Hem de parlar d'unes quantes persones avui: una és Iñaki Urdangarín (...); una altra és Màxim Huerta...". Vegem un darrer exemple del context 3.1:

4. De fet, Nadia Calviño és el gran **nom** del dia, nova ministra d'Economia. (Toni Cruanyes, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest enunciat observem que *nom* també es podria considerar del context 2, per tal com designa una persona que ha obtingut un nou càrrec. Però, com que fa referència alhora a un personatge que és notícia, l'inclouem al 3.1, perquè justament Nadia Calviño és notícia perquè ha esdevingut ministra d'Economia (cf. 5.2.2). Per evitar aquesta metàfora gastada s'hauria de reformular la frase d'una altra manera, com ara: "De fet, hem de parlar de Nadia Calviño, que és la nova ministra d'Economia".

Passem a revisar el context 3.2, en què *nom* designa un personatge d'un succés, sense que sigui necessàriament notícia. Vegem un exemple que conté una ocurrència d'aquest context i una del 3.1, que ens permetrà veure la diferència entre tots dos fàcilment:

31. [a] I avui es disputa la primera jornada de quarts de final del torneig de tennis de Roland Garros, amb un **nom** propi que destaca per sobre dels altres [b] i no és pas un dels grans **noms** del torneig, parlem de la gran revelació, l'italià Marco Cecchinato. (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

A 31.a *nom* designa una persona que és notícia, de la qual s'explica un fet concret, per tant, com en els exemples del context 3.1, es podria substituir per *personatge* o bé per termes més específics com *jugador* o *tenista*. Aquesta solució també és aplicable a 31.b, però en aquest cas la metàfora gastada designa una persona qualsevol del fet noticable, que és el torneig de Roland Garros. Aleshores, sense l'ús dubtós de *nom* l'enunciat guanyaria claredat i s'evitaria la repetició d'aquest mot: "...amb un personatge que destaca, i no és pas un dels grans jugadors del torneig, parlem...". Vegem-ne un altre exemple:

46. Fa un segle del naixement del realitzador suec [Ingmar Bergman], un dels **noms** més importants de la història del cinema (subtitular, "Cultura", EP, 11-6-18)

Igual que a l'enunciat anterior, *nom* no fa referència a una única persona que és notícia, sinó que designa un personatge d'un succés, que en aquest cas és un realitzador de cinema que ha estat important en la història. Observem que, com a 31.b (vegeu *supra*), apareix en plural, i és que, de fet, en les cinc ocurrències d'aquest context és així, cosa que demostra la indeterminació del personatge: no és que sigui notícia, sinó que és un de tants. A 46, igual que a 47 (vegeu l'annex 2), aquest ús dubtós seria prescindible, és a dir que la frase quedaria així: "Fa un segle del naixement del realitzador suec, un dels més importants de la història del cinema". Vegem un darrer exemple d'aquest context:

48. Entre els nou recitals, també destaquen altres **noms** internacionals com ara el del baríton anglès Christopher Maltman, el contratenor polonès Jakub Józef Orłowski, el baríton neozelandès... (Xavier Cervantes, "Cultura", Ara, 7-6-18)

En aquest enunciat, igual que a 55 (vegeu l'annex 2), es podria substituir la metàfora gastada *nom* per *artista*, de manera que la frase seria molt més clara: "Entre els nou recitals, destaquen altres artistes internacionals com ara el baríton anglès Christopher Maltman, el contratenor...". Convé destacar que es pot entendre el sentit de l'accepció 1.5 del DIEC 2 (cf. 11.1.1), que és 'fama o reputació', tot i que en els exemples d'aquest context observem, com en molts altres enunciats en què es fa servir la metonímia *nom*, que hi ha implícita una personificació que no preveuen les obres lexicogràfiques (cf. 11.1.1 i 11.1.3). Els exemples d'aquesta accepció són "tenir nom" o "fer-se un nom", però no pas "ser un nom".

11.1.6 Conclusions

A continuació, a la taula següent trobem tots els contextos que hem anat veient amb altres dades d'interès, que serveixen per resumir tota la informació de l'apartat anterior:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Designa una persona que és candidata a un càrrec (25 ocurrences)					
1.1 Va acompanyat de metàfores gastades que s'hi relacionen	36. En el seu primer dia feiner també s'espera que Sánchez comenci a perfilar el nou equip de ministres, serà paritari; <u>sonen</u> alguns noms , per exemple, Meritxell Batet crec que és molt clar que serà dins de l'executiu. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	17	<i>Candidat, persona</i> , i cal reformular la frase per evitar la combinació amb els altres elements dubtosos	Cap	Específic del camp de política i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.2 No va acompanyat de cap metàfora gastada que s'hi relacioni	39. Com a possibles relleus per <u>liderar</u> el partit, com ja explicàvem divendres passat en el programa especial que vam fer a RAC1, hi ha unanimitat entre dos noms : Soraya Sáenz de Santamaría o Alberto Núñez Feijóo. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	8	<i>Candidat, persona</i> o reformulació de la frase	Cap	Específic del camp de política i esports i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2. Designa una persona que ha obtingut un càrrec (20 ocurrences)					
2. Designa una persona que ha obtingut un càrrec	13. Home, jo posaria..., de moment <u>coneixem</u> els noms , ara s'han de veure els fets. (Rafa López, "El Debat", TVE, 7-6-18)	20	<i>Nomenament, membre</i> , reformular la frase o eliminar l'ús dubtós	Cap	Específic del camp de política i esports i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
3. Designa un personatge d'un fet (13 ocurrences)					
3.1 Es refereix a una persona que és notícia	12. Julen Lopetegui era un dels noms destacats del dia, Màxim Huerta a les set a veure què anuncia, tothom dona per fet que dimiteix, i l'altre és Iñaki Urdangarín, que té cinc dies per ingressar a la presó. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	8	<i>Personatge</i> o mot més específic: <i>polític, jugador, futbolista, cantant...</i>	Cap	Tots els camps i els registres amb el tret <i>+formal</i>
3.2 Fa referència a un personatge qualsevol d'un afer	55. L'obra serà un dels plats forts de la 29a <u>edició</u> del festival, que se <u>celebrarà</u> del 5 d'octubre al 9 de desembre, i que compta amb una programació <u>on</u> també destaquen altres noms i muntatges, com Guy Cassiers, Sergi Belbel, Lluís Homar, Claudio Tolcachir, Lali Ayguadé, Ghilhem Chatir o Stefan Kaegi. (Redacció, "Cultura", ND, 12-6-18)	5	<i>Personatge</i> o terme més específic: <i>polític, jugador, futbolista, artista...</i> , o bé és suprimible	Cap	Tots els camps (però destaca el de cultura) i específic dels registres 1 i 2

taula 34: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *nom*

El fet que cap obra especialitzada en llenguatge periodístic parli de *nom* pot ser indicador que és un ús força recent, que ha sorgit per la creativitat retòrica. De fet, tampoc no es recullen els sentits perifèrics que detectem en cap obra lexicogràfica (cf. 11.1.1 i 11.1.3). Tot i així, apareix en tots els mitjans, l'utilitzen molts emissors diferents i apareix en tots els registres, cosa que demostra que està molt estès, sobretot tenint en compte la varietat de contextos en què apareix, fet que comporta en alguns casos una ambigüitat poc recomanable. Com que hem recollit diverses ocurrencies d'aquest ús dubtós en contextos determinats, podem suposar que pertany al nostre objecte d'estudi, encara que cap manual d'estil no en parli. També és remarcable la sinonímia que detectem entre el context 3.1 de *nom* i l'1.2 de *protagonista*, i el 3.2 del primer i el 3.1 del segon (vegeu 11.3.5). Aquest fet reforça la idea que el periodista crea un argot propi per mitjà de recursos retòrics per suplir necessitats comunicatives, que el receptor acaba incorporant forçadament (cf. 3.4.2), perquè fins i tot sorgeixen dos usos dubtosos que fan la mateixa funció (són intercanviables).

Pel que fa a la varietat funcional, observem que els contextos 1 i 2 contenen únicament enunciats del camp de política i d'esport, tot i que l'1.1 tan sols en té del primer. En canvi, el 3 admet tots els camps, tot i que a 3.2 destaquen els enunciats que pertanyen al de cultura –igual que en el context 3.1 de *protagonista* (cf. 11.3.6). Cal destacar que molts dels exemples de l'1.1, l'1.2 i el 2 són de l'àmbit de la política (que ja hem vist a 11.1.4 que és molt majoritari en el cas de *nom*), però a la majoria de les oracions es fa referència a dos fets concrets: la dimissió de Rajoy i el nomenament del nou executiu de Sánchez. Per tant, com hem advertit a 5.1.2, si el nostre corpus contingués notícies que no tinguessin a veure amb aquests successos probablement no hauria tingut una freqüència d'aparició tan alta, que és el que ha causat que entrés a la nostra anàlisi. Respecte dels registres, l'única especificitat que observem és a propòsit del context 3.2, que tan sols conté enunciats del pla escrit (l'1 i el 2).

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *nom* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** aquest fet es pot comprovar perquè aquest ús dubtós sorgeix per efecte de la metonímia, que és un recurs que permet crear sentits diferents del nuclear.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** en cadascun dels contextos es perden opcions més precises, com els termes *candidat*, *personatge*, *nomenament*..., tot i que en molts casos l'opció més adequada és reformular la frase per evitar aquest i més elements dubtosos. Així mateix, al context 1.1 hem observat que la combinació de més d'una metàfora gastada fa perdre solucions molt més precises i senzilles.
3. **El fan servir emissors diferents:** l'utilitzen trenta-sis (comptant-ne quatre d'anònims), que pertanyen als set mitjans de comunicació que hem tingut en compte.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** com es pot comprovar, no hem detectat cap ocurrencia d'aquesta metàfora gastada en la varietat del col·loquial mediatitzat, la 6.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** són tres els que hem identificat, que alhora es divideixen en cinc de diferents. La polisèmia de *nom*, causada pel fet que existeixin contextos diversos, en alguns casos hem observat que pot crear una ambigüitat, fet que fa minvar la claredat del missatge.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem observat en alguns enunciats de l'1.2 –com a 45– i del 2 –per exemple, a 16 i 37– (cf. 11.1.5).

7. **Prové d'una interferència:** aquesta característica no la podem confirmar, perquè no hem detectat que cap obra dels àmbits espanyol o anglès recullin aquest ús dubtós. Tot i així, sí que tenim un indicatiu (d'acord amb el comentari de l'enunciat 49, que hem vist a 11.1.5) que podria assenyalar que prové d'una interferència indirecta del castellà.
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** tampoc no es compleix aquesta característica, atès que no hem trobat cap obra que parli de l'ús dubtós de *nom*.

Aleshores, podem confirmar a partir de la nostra anàlisi que *nom* ha esdevingut un ús dubtós, perquè compleix les sis condicions obligatòries. Cal destacar, però, que aquest és l'únic cas de la tesi que no satisfà les dues opcionals (vegeu 11.2.6 i el capítol 12). No obstant això, com hem advertit a 7.1, la setena i la vuitena no són imprescindibles, perquè és possible que s'originin usos dubtosos contínuament i les diferents obres poden tardar un temps determinat a adonar-se'n, analitzar-lo i recollir-lo. Tampoc no és imprescindible que un ús dubtós sigui una interferència, per bé que en el cas de *nom* simplement no ho hem pogut comprovar, però no descartem que pugui ser present, almenys, en castellà (cf. el comentari de l'enunciat 49 a 11.1.5). En qualsevol cas, per determinar-ho caldria fer una recerca diferent (vegeu el capítol 14). D'una altra banda, podem confirmar que *nom* pertany a la classe de les metàfores gastades, atès que sorgeix pel mecanisme de la metonímia, un dels tipus del procediment cognitiu de la metàfora (cf. 3.3.2). Com que és una càpsula preempaquetada que ha anat adquirint un o més sentits (cf. 7.2.4), acaba sent una paraula comodí (cf. 5.3) que és útil al periodista per presentar la informació en contextos determinats.

11.2 GEST

Aquest és un altre dels casos de la categoria de les metàfores gastades que no hem trobat en cap manual d'estil ni en cap obra especialitzada en llenguatge periodístic, malgrat que, com veurem a l'anàlisi, compleix totes les condicions per ser un ús dubtós, perquè sorgeix per mitjà del mecanisme del *foregrounding* i va ocupant el lloc de formes més adequades. D'aquesta manera, atempta contra els principis del llenguatge dels mitjans de comunicació, que són la claredat, la precisió, la concisió i la senzillesa (cf. 7.1).

11.2.1 Normativa

A continuació reproduïm l'entrada sencera del substantiu *gest* del DIEC 2:

- 1 *m.* [LC] Moviment del braç, del cap, del cos, etc., que expressa certs pensaments, certs sentiments, que fa més expressiu el llenguatge. *No pot parlar sense fer gestos. Feu un gest d'impaciència.*
- 2 [LC] **fer un mal gest** Fer un moviment que causa una lesió.
- 3 [LC] **fer el gest** Pagar la consumició dels altres. *Quan vaig adonar-me'n, ella ja havia fet el gest.*

La primera accepció conté el sentit nuclear d'aquest mot, que és 'fer un moviment amb el cos' que acompanya l'expressió de la parla, una part del que es coneix per *llenguatge no verbal*. La segona consisteix en una expressió lexicalitzada, que també conté el sentit nuclear perquè hi ha implicat un moviment físic. En canvi, la tercera inclou una frase feta que no es val del significat literal de 'moviment amb el cos', atès que equival a 'pagar'. Per tant, implica un ús figurat –encara que aquesta obra no ho explicita–, que es val d'una imatge quan es fa el gest de pagar (vegeu 11.2.5 per al concepte d'imatge metafòrica). L'entrada del DNV inclou el sentit de la primera accepció del DIEC 2, però conté aquest altre, en la segona i darrera posició:

2. *m.* Acció o fet realitzat per un impuls o un sentiment. *Un gest de solidaritat.*

Encara que no ho especifica, aquesta obra inclou en la segona accepció un sentit perifèric, que sorgeix figuradament: conté la idea de fons de la tercera del DIEC 2 ("fer el gest"), perquè implica un acte que es du a terme per bona voluntat, que queda palesat gràcies a l'exemple (vegeu 11.2.3).

11.2.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Cap dels llibres d'estil ni els autors especialitzats en el llenguatge periodístic que hem tingut en compte en aquesta recerca no recullen aquest ús dubtós.

11.2.3 Obres de referència o sobre la llengua catalana

A continuació reproduïm l'entrada de *gest* del GDLC:

- m* 1 Moviment del braç, del cap, del cos, etc., que expressa certs pensaments, certs sentiments, que fa més expressiu el llenguatge.
- 2 Acte realitzat per un impuls o un sentiment. *Va tenir un gest de generositat i em va perdonar.*
- 3 **mal gest** TRAUM Moviment que causa una lesió.

La primera accepció i la tercera són equivalents a les que hem vist a 11.2.1 del DIEC 2. En canvi, la segona és molt diferent de la de “fer el gest” del DIEC 2 –la tercera (‘pagar la consumició dels altres’), tot i que consisteix també en un sentit perifèric (semblant al de la 2 del DNV). Observem que fa referència a un concepte molt ampli: ‘una acció que es fa a partir d’un impuls o un sentiment’, i apareix un exemple que implica l’activitat de *perdonar*. Per tant, ha de tenir relació amb actes d’aquesta mena, en què hi hagi implicada una emoció.

També val la pena reproduir la definició de *gest* del *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana*:

1. Moviment expressiu de la mà, dels braços, del cap. *Fa gestos quan parla. Un gest d’indiferència.*
2. Acció remarcable per la seva generositat, noblesa, etc. *És molt correcte, però no n’esperis cap gest.* (López del Castillo, 2000: 570)

En aquest cas la segona accepció manté una relació amb la del GDLC i la 2 del DNV (cf. 11.2.1), la que conté el sentit perifèric de ‘acte realitzat per un impuls o sentiment’. En aquest cas, però, designa una acció connotada positivament, és a dir, que destaca perquè és generosa o noble, com la del DNV (“un gest de generositat”).

Pel que fa als diccionaris de sinònims, el de Franquesa (1998: 681) ofereix per a *gest* els següents mots equivalents: *moviment, signe, acció, gesticulació, postures, mímica* i *pantomima*. El de Pey (2007: 434) conté *actitud, positura, disposició, acte, comport, aire, captinença, capteny, capteniment, desimboltura, ganyota, contorsió, gesticulació, monada, tic, moviment, acció* i *signe*.

11.2.4 Dades sobre l’aparició de l’ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l’ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d’emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciat:

Quantitat d’enunciats	48	
Quantitat d’ocurrències	53	
Coincidència d’usos dubtosos	16 enunciats (33%)	
Emissors que el diuen	23 persones i 1 d’anònima (24 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	Josep-Lluís Carod-Rovira (TV3 i ND): 7 Milagros Pérez Oliva (TV3): 3 Jordi Basté (RAC1): 3	Lídia Heredia (TV3): 6 Jordi Mercader (TV3): 3 Cristina Mas (Ara): 3
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 27 (TV3: 26; TVE: 1) Ràdio: 11 (CR: 7; RAC1: 4) Prensa: 10 (EP: 2; Ara: 5; ND: 3)	
Registres	1: 10 3: 1 5: 22	2: 4 4: 11 6: 0
Camps	Política: 33	Internacional: 15

taula 35: dades sobre l’aparició de l’ús dubtós de *gest* al corpus

En primer lloc, cal destacar que en setze dels quaranta-vuit enunciats recollits (un terç) observem una coincidència de més d'un element dubtós, que complica la descodificació del missatge (cf. 5.2.2). Són vint-i-quatre els emissors que fan servir aquest ús dubtós, comptant-ne un d'anònim. Apareix en tots els mitjans de comunicació que hem tingut en compte. On surt més vegades és a la televisió, i destaca especialment TV3, perquè conté més de la meitat dels enunciats (vint-i-sis). Entre la ràdio i la premsa hi ha un cert equilibri (onze i deu respectivament). Són sis els emissors que fan servir *gest* tres vegades o més, i són remarcables dos en concret, que l'utilitzen set i sis cops cadascú.

Pel que fa a la variació funcional cal destacar que els registres menys planificats són els que presenten més enunciats, més de dos terços, sobretot el 4 i el 5 (l'oral semiespontani interactiu i l'oral espontani), que representen un total de trenta-tres –el 5, però, té molta més importància, perquè en conté vint-i-dos. Tot i així, la varietat escrita (l'1) també té un cert pes, atès que conté deu enunciats, que sumats als del registre escrit per ser dit en són catorze (gairebé un terç). Respecte del camp, és remarcable el fet que és l'únic cas de l'anàlisi que és exclusiu de l'àmbit polític, és a dir, tan sols recollim enunciats de *gest* que pertanyen al camp de política i internacional (cf. 5.1.2).

11.2.5 Anàlisi dels contextos

A continuació analitzem els contextos que hem identificat a partir de l'anàlisi. Cal especificar que hem recollit totes les ocurrences de *gest* que no tenen el sentit nuclear, que és el de 'fer un moviment amb el cos' (cf. 11.2.1), és a dir, quan no fa referència a un moviment físic real que acompanya la parla. Vegem la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.
1. Fa referència a una acció política (26 ocurrences)		
1.1 Designa una mesura ben valorada i concreta	41. Conte va valorar el gest espanyol com a [sic] una mostra de la "solidaritat" que el nou govern reclama dels seus socis de la Unió en la gestió dels fluxos migratoris" i va <u>assegurar</u> que a partir d'ara "Itàlia ja no està sola". (Cristina Mas, "Internacional", <i>Ara</i> , 12-6-18)	12
1.2 Fa referència a mesures ben valorades però inespecífiques	37. Els nous consellers celebren que s'hagi acabat el 155 i demanen gestos a Pedro Sánchez. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	11
1.3 Es refereix a accions concretes que no són mesures	46. El primer gest que ha fet el nou titular [Pere Aragonès] ha estat fotografiar-se al costat d'una imatge del seu predecessor [Oriol Junqueras], que segueix empresonat a Estremera. (Roger Font, "Política", <i>ND</i> , 4-6-18)	3
2. Forma part de l'expressió estereotipada "gest + complement" (13 ocurrences)		
2.1 Consisteix en la fórmula estereotipada "gest + de + substantiu"	48. No deixa de ser paradoxal que aquest gest de rebuig als passatgers del vaixell hagi estat presentat, pel govern, com una victòria nacional a... Itàlia. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Opinió", <i>ND</i> , 13-6-18)	7
2.2 Forma l'expressió estereotipada "gest + adjectiu"	36. Calvet va explicar a RAC1 que no va ser un gest simbòlic perquè l'objectiu és que tots els consellers destituïts pel 155 acabin tornant a Palau. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	6

3. Designa una mesura connotada negativament (11 ocurrences)		
3. Designa una mesura connotada negativament	35. Una reunió que el president de la Generalitat espera que sigui com més aviat millor i que no només serveixi per fer gestos sinó també per trobar solucions i posar fil a l'agulla; ho deia ahir a la nit en una entrevista amb el director de TV3, Vicent Sanchis. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	11
4. Es fa servir amb una forma derivada (3 ocurrences)		
4. Es fa servir amb una forma derivada	28. I, per tant, en el terreny de les paraules, en el terreny de la gestualitat , ha de protegir-se, per dir-ho així, contra les crítiques i les desqualificacions d'aquest sector. (Joan B. Culla, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	3

taula 36: contextos detectats de l'ús dubtós de *gest*

Abans d'entrar a l'anàlisi, cal deixar clar quin procediment metafòric hi ha implicat en l'ús dubtós de *gest*. Tal com hem indicat a 11.2.1, l'única accepció que es pot considerar perifèrica del DIEC 2 d'aquest mot és la tercera, perquè es fa servir amb un sentit figurat en una expressió com és "fer el gest", que significa que algú paga una consumició. A l'apartat esmentat hem observat que aquesta associació d'idees podia donar-se per una imatge, que el parlant es fa a la seva ment, d'algú fent el gest de pagar. El sentit perifèric que hem detectat del DNV (cf. 11.2.1) i del GDLC (cf. 11.2.3) –recollit a totes dues obres a la segona accepció–, que consisteix a concebre un *gest* com un 'acte realitzat per un impuls o sentiment', també es podria considerar una imatge, per tal com el parlant associa una persona que fa un moviment amb el cos amb una acció concreta.

Kövecses anomena aquesta mena de procediment "image metaphors": "But there are other kinds of image-based metaphors that are richer in imagistic detail. These conceptual metaphors do not employ image-schemas but rich *images*. (...) They can be found in both poetry and other kinds of discourse" (2002: 38). En posa el següent exemple de l'argot anglès: "A. What 'you doing'? B. Watering the plants". L'autor afirma que aquesta frase "utilize image metaphors that map a detailed set of images from the source to the target". L'explicació que en dona és la següent:

In the sentence, the person watering the plants is the person urinating, the water is the urine, the watering can is the penis, the intended goal of the action of watering is the ground where the urine is directed. Notice that there is no general structural metaphor involved in this mapping. The mapping is of the *one-shot* kind that is generated by two images that are brought into correspondence by the superimposition of one image onto the other. These are **one-shot image metaphors**. (2002: 38)

Per tant, aquest tipus de metàfora no implica prendre una cosa en termes d'una altra simplement, sinó que es val de la semblança entre dues imatges. Així, en el nostre cas la metàfora gastada *gest* consisteix a associar la imatge de fer un moviment físic amb la de fer un acte concret. Les accions són diferents en cadascun dels contextos que hem delimitat, per tant, hi ha diversos reialmes ontològics per a aquesta metàfora, tal com hem indicat a propòsit de l'ús dubtós de *nom* (cf. 11.1.5).

Passem a examinar el context 1, en què *gest* fa referència a una acció política (ja hem advertit a 11.2.4 que aquest ús dubtós està estretament relacionat amb aquest àmbit). L'hem dividit en tres de diferents: a l'1.1 la metàfora gastada equival a una mesura política ben valorada i concreta; a l'1.2, també hi ha una bona valoració, però es refereix a mesures inespecífiques, sense concretar (de fet, *gest* apareix sempre en plural), i a l'1.3 és una acció qualsevol, sense que signifiqui una mesura concreta. Vegem un exemple del primer context:

21. ...sabent que també en els primers temps de mandat de l'anterior president socialista, Rodríguez Zapatero, va fer un **gest** ben rebut, diguem-ne, com va ser la retirada de les tropes espanyoles d'Iraq, eh? (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest cas, la mesura política en qüestió és retirar les tropes espanyoles d'Iraq, i es pot veure que l'emissor considera que és una acció remarcable o lloable. D'aquesta manera podríem dir que encaixa força amb la definició del DNV i del *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* (cf. 11.2.1 i 11.2.3). Tot i així, en aquell cas l'acció és destacable per la generositat i la noblesa, i l'exemple que apareix al segon –el del DNV és més semblant al del context 2.1 (vegeu *infra*)– és força diferent ("no n'esperis cap gest"), de manera que no podem afirmar que s'hi ajusti. De fet, ja hem advertit que aquest sentit és perifèric, igual que la segona accepció del GDLC –que encara s'assembla menys a 21 perquè és 'realitzar un acte mogut per un sentiment (cf. 11.2.3)–, per la qual cosa no és estrany que sorgeixin nous sentits, per via de la metàfora. Es pot veure, doncs, que la imatge de "fer un gest" és prou productiva. En qualsevol cas, a 21 s'hauria pogut fer servir una opció més explicativa com la següent: "...va prendre una mesura ben rebuda, diguem-ne, com va ser...". Vegem-ne un altre exemple:

31. És a dir que vostès han trencat el pacte per qüestions de polítiques socials i no pels **gestos** que ara ens explicava Dolors Sabaté i que ha fet amb relació als [sic] fets de l'octubre? (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

En aquest enunciat, els *gestos* fan referència a un seguit de mesures concretes que va prendre Dolors Sabaté quan hi va haver el referèndum de l'1 d'octubre del 2017 per decidir sobre la independència de Catalunya, que va ser prohibit pel govern espanyol. Ara, el receptor ho ha de deduir pel context (en el programa Sabaté mateix ha explicat de quines mesures es tracta), perquè la locutora tampoc no ho deixa clar, atès que *gest*, com observarem en els altres contextos, té més funcions i podria tenir un significat diferent. De fet, és probable que la locutora s'aprofiti de l'ambigüitat d'aquesta metàfora gastada, que ja hem dit a 7.2.4 que acaba sent una càpsula preempaquetada segons Leech. També és destacable que a 31 el mot és prescindible, perquè la llengua permet altres solucions: "...i no pel que ara ens explicava Dolors Sabaté i que ha fet amb relació...". Vegem-ne un exemple diferent:

43. El **gest** cap a l'*Aquarius* ha sigut ben valorat per la comunitat internacional, però Espanya té una gran assignatura pendent amb els migrants i refugiats que esperen a la frontera amb el Marroc i a qui no es dona una resposta. (Cristina Mas, "Internacional", *Ara*, 12-6-18)

Cal destacar que el nostre corpus conté disset exemples que tracten sobre aquest fet noticable (vegeu l'annex 2 i 11.2.6), que és que Pedro Sánchez va permetre que el vaixell *Aquarius* desembarqués a la costa espanyola. Aquesta acció els periodistes la consideren un gest, però no sempre és ben valorat –com sí que passa en aquest cas perquè la redactora ho explicita–, sinó que en algunes altres ocasions té una connotació diferent (vegeu els contextos 3 i 4). També és remarcable que en aquest cas es fa un gest "cap a" al vaixell –com a 27 es fa "cap a Catalunya" (veurem aquest enunciat en l'anàlisi del context 3). Ara, a 43 sí que es podria entendre el sentit del DNV i del *Gran Diccionari 62*, perquè l'emissora fa referència a una acció que és remarcable per la generositat i noblesa, igual que a 44 i 45 (vegeu l'annex 2). Tot i així, per evitar l'ambigüitat que té com a metàfora gastada que és –per tant, una càpsula preempaquetada plena de sentits connotats prou diferents (cf. 3.3.3 i 7.2.4)– es podria haver utilitzat una opció més expressiva: "L'oportunitat per a l'*Aquarius* ha sigut ben valorada per la comunitat internacional...". Vegem encara un exemple diferent:

32. Per la seva banda, el vicepresident i conseller d'Economia, Pere Aragonès, ha concretat en una entrevista a TV3 quin és el primer **gest** que li demanarà al nou govern espanyol de Pedro Sánchez. (Òscar Fernández, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

En aquest cas es pot veure que el mot dubtós és prescindible a la frase, de manera que la complica innecessàriament, tenint en compte que seria possible aquesta altra solució: "...ha concretat en una entrevista a TV3 què li demanarà en primer lloc al nou govern espanyol de Pedro Sánchez". Val a dir que substituir la metàfora gastada pel mot *mesura* també seria una opció viable. En qualsevol cas, tal com hem advertit als comentaris dels enunciats precedents, atesa la polisèmia de *gest* a causa de l'existència dels altres contextos (vegeu *infra*), aquest ús dubtós no és gaire recomanable a la frase per garantir la claredat del missatge (cf. 3.3.1). A més, a 32 l'operador *per la seva banda*, que no ha entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències, contribueix a llevar concisió a la frase, perquè hi és prescindible o es podria substituir per opcions més naturals (vegeu l'annex 1).

Passem a examinar el context 1.2, que conté enunciats en què l'ús dubtós de *gest* apareix en plural i representa mesures també ben valorades, com a l'1.1, però inconcretas. Vegem-ne un primer exemple:

33. Es tracta de la situació dels presos polítics catalans tancats a centres molt lluny de casa i pels quals des del govern català es reclamen **gestos** a Moncloa. (Anna Ayala, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)

En aquest cas la locutora explica que el govern català reclama mesures a l'espanyol respecte de la situació dels polítics empresonats, tot i que no les concreta. Podria ser que en demanessin la llibertat, per tal com consideren que estan injustament a la presó, però també és possible que es refereixi al fet que els acostin a Catalunya. En qualsevol cas, a la periodista li és més còmode fer servir la metàfora gastada *gest* perquè així no ha de concretar, atès que és una situació delicada i conflictiva (cf. el context 1.3 de *líder* a 8.1.5). A més, cal destacar que també dilueix l'agentivitat de l'acció per mitjà del tòpic d'expressió *des de*, que hem examinat a 9.1.5. Per tant, per garantir la claredat del missatge, caldria que se substituïssin els dos usos dubtosos, com en aquesta solució que proposem: "...molt lluny de casa, per la qual cosa el govern català reclama a la Moncloa que els acostin". Vegem-ne un altre exemple:

39. Els primers **gestos** provenen de l'Executiu de Sánchez i Torra sembla que recull el guant. (Emma Riverola, "Opinió", EP, 11-6-18)

Cal especificar, per entendre el context de la frase, els enunciats precedents de 39: "Enlaire s'eleven uns primers senyals de fum blanc. Encara febles, però evidents". Es pot veure, doncs, que la redactora utilitza diferents elements retòrics per descriure una situació concreta. A més, és important destacar que es tracta d'un article d'opinió, en què apareixen comentaris –i no pas *stories* (cf. 2.5.2)–, per la qual cosa l'expressió de la redactora tendeix a l'originalitat. Tanmateix, com que *gest* ha esdevingut una metàfora gastada, és un element que torna les frases estereotipades i, com adverteix Orwell (cf. 6.2.2), acaba sent copiada per imitació, entra a formar part de l'argot periodístic (cf. 3.4.2). A més, és destacable que l'enunciat 40 (vegeu l'annex 2), de la mateixa redactora i precedit per 39, conté també l'ús dubtós de *gest*, però pertany al context 2.1 ("gestos de distensió"). De fet, el text és en conjunt força ambigu, però, com que conté una opinió, no es proposa ser explicatiu, sinó valorar la situació en general, i conté moltes més metàfores (vegeu el comentari de l'enunciat 33, en què apareix *protagonista*, a 11.3.5). Vegem-ne un altre exemple:

2. En qualsevol cas, Donald Trump ha expressat la seva satisfacció per una jornada plena de **gestos**. (Francesc Canals, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)

Aquesta frase la diu un corresponsal per concloure el relat que fa de la trobada de Donald Trump i Kim Jong-un a Singapur, en què s'han pres una sèrie d'acords. Per tant, *gest* pot fer referència a aquests acords, que, per tant, poden ser mesures polítiques i es pot deduir que són ben valorades. Tanmateix, podria ser que l'emissor volgués transmetre que en realitat són acords inservibles que tan sols fan la funció d'aparentar i fer-se la foto, que és el sentit propi del context 3 (vegeu el comentari de l'enunciat 24). En qualsevol cas, com que també és una interpretació possible i, per tant, conté un judici de valor que no és adequat al registre (que és oral semiespontani informatiu)²⁸³, seria recomanable prescindir d'aquesta metàfora gastada, de manera que la frase quedaria així: "...Donald Trump ha expressat la seva satisfacció per la jornada". Vegem el darrer exemple d'aquest context:

26. I si es pot fer o no una lectura política del que això significa a pocs dies de l'entrada d'un nou govern, de qui es demanen **gestos** i decisions en sentit contrari als fets d'aquests últims anys, no? (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

És remarcable la coordinació de *gestos* amb el mot *decisiones*, atès que, pel que hem pogut veure, és probable que vulguin dir el mateix. Per tant, una opció seria prescindir de la metàfora gastada, tot i que també seria possible substituir-la per *mesura*. Aquesta tendència a recórrer a paraules buides de significat –o comodins (cf. 5.3)–, que permeten aquesta ambigüitat (cf. 3.3.1), no és gens recomanable per al llenguatge periodístic, que ha de ser com més clar i precís millor.

Passem a analitzar el context 1.3, que conté enunciats en què el mot dubtós no fa referència a cap mesura, sinó a un fet concret, que no es valora de cap manera. Cal destacar que tan sols n'hem trobat tres enunciats i que són força particulars cadascun, a banda que no tenen relació amb cap altre perquè *gest* designa fets prou diferents (cf. 5.2.2). A més, per l'estranyesa que comporten en l'ús habitual de la llengua, propi de la norma objectiva (cf. 2.3.1), considerem que els exemples d'aquest context són estridents. Vegem-ne el primer:

25. Veurem, el **gest** està fet, la fotografia, com dèiem, és més que la imatge del dia... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest cas la periodista fa referència a la reunió de Donald Trump i Kim Jong-un, de què hem parlat a propòsit de l'enunciat 2 (vegeu *supra*). Podem veure, doncs, com la periodista s'acomoda a la parla dels seus companys del sector (cf. 3.4.1) i fa servir un terme que ja s'ha utilitzat anteriorment a aquest fet noticable –a banda que utilitza l'operador *veurem* (vegeu l'annex 1), que en aquest cas és prescindible. La solució més adequada, amb què s'aconseguiria més precisió, seria substituir *gest* per *trobada*, que és el succés a què fa referència l'emissora. Vegem-ne un altre exemple:

²⁸³ Cal destacar que no és solament un error de registre, sinó també des del punt de vista de la pragmàtica. És pertinent, en aquest cas, citar Gimeno i Peralta: "Evidentment, el periodista pot recórrer a la inobediència aparent de les màximes conversacionals buscant implicatures volgudes. És així com es generen les metàfores o les ironies. Posem el cas, primer, d'un enunciat tret d'una conversa per exemplificar-ho. Suposem que algú ens demana que li expliquem de què va un llibre que hem llegit i ens limitem a dir-li "És una novel·leta curta que va bé per dur a la platja". Hem vulnerat la màxima de relació perquè el nostre interlocutor ens demana que li fem un resum i nosaltres, en comptes d'això, li parlem de dues característiques del llibre que no tenen res a veure amb el tema; però el nostre interlocutor entendre que el que volem dir-li és que el llibre no val gaire, que no té un argument gaire interessant" (2007: 24). Aquests autors en posen un altre exemple: "Ara imaginem aquest off llegit sobre unes imatges (...): "El president del Govern espanyol, José Luís Rodríguez Zapatero, ha rebut Mariano Rajoy a la Moncloa. És la primera reunió que fa en cinc mesos. Ha començat a les onze del matí i ha durat una hora i mitja. Aquesta vegada, el president no ha baixat les escales per saludar Rajoy, l'ha esperat al capdamunt". El tema de la notícia és l'entrevista dels dos polítics, però el periodista busca la complicitat del telespectador amb l'última frase. Si tot allò que es diu en una notícia ha de ser pertinent –màxima de rellevància–, el telespectador entén que el fet que el president no hagi baixat les escales és un fet significatiu, que la relació entre Zapatero i Rajoy no deu ser gaire cordial". Conclouen això: "Però quan l'emissor vulnera sense intenció, de vegades fins i tot sense adonar-se'n, les màximes conversacionals, la comunicació amb el receptor fracassa" (2007: 24-25). A l'enunciat 2, doncs, es vulnera la màxima de rellevància, perquè el corresponsal dona una informació innecessària ("plena de gestos"), com en l'exemple de Rajoy i Zapatero.

19. Fixeu-vos que automàticament, igual que..., la manera que... el president espanyol... Pedro Sánchez fa un **gest**, automàticament el senyor Garcia Albiol fa el contrari. (Jordi Barbeta, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

Aquesta frase podem observar que és poc natural per l'ús dubtós que examinem, per tal com eclipsa una possibilitat tan senzilla i adequada al registre (que és l'oral espontani) com *cosa*: “...Pedro Sánchez fa una cosa (o *no sé què*), automàticament el senyor Garcia Albiol fa la contrària (o *el contrari*)”. A més, és destacable el fet que, en realitat, el tertulià fa referència a declaracions d'aquests polítics, és a dir, també seria adequada aquesta opció, molt més explicativa: “...Pedro Sánchez diu que farà una cosa (o *no se què*), automàticament el senyor Garcia Albiol diu que farà la contrària (o *el contrari*)”. Per tant, es pot veure com aquest exemple és força estrany en la llengua, perquè *gest* eclipsa possibilitats molt més senzilles i expressives de la llengua, i pròpies de l'oralitat (cf. 5.1.2). Però, tenint en compte que aquest ús dubtós permet a l'emissor apujar suposadament el to del discurs, és possible que aparegui per aquesta raó (cf. 3.1.2). Vegem el darrer exemple d'aquest context:

46. El primer **gest** que ha fet el nou titular [Pere Aragonès] ha estat fotografiar-se al costat d'una imatge del seu predecessor [Oriol Junqueras], que segueix empresonat a Estremera. (Roger Font, “Política”, ND, 4-6-18)

En aquest cas es pot veure com aquest ús dubtós és prescindible a la frase, perquè seria viable aquesta possibilitat, que faria guanyar senzillesa: “El primer que ha fet el nou titular ha estat fotografiar-se...”. Tenint en compte l'existència del context 3 (vegeu *infra*), en què *gest* té una connotació negativa, és recomanable prescindir d'aquest element perquè comporta una subjectivitat inadequada en un article d'un diari que pretén relatar uns fets. Val a dir també que aquest enunciat permet veure clarament com el periodista es val d'una imatge per fer servir metafòricament el mot (el gest de fotografiar-se).

Passem a examinar el context 2, en què *gest* va acompanyat d'un element que el modifica. En el cas del 2.1 trobem la fórmula estereotipada “*gest + de + substantiu*”, i al 2.2, “*gest + adjectiu*”. Vegem un exemple del 2.1:

10. La trobada ha deixat **gestos** de cordialitat i dues imatges: la primera és aquesta, la de l'encaixada de mans entre els dos líders [Donald Trump i Kim Jong-un]; l'altra... (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest cas es fa referència a la trobada entre Trump i Kim Jong-un –per mitjà de l'ús dubtós de *líder* (cf. 8.1.5)–, com a l'enunciat 2 del context 1.2, en què es parla d'una “jornada plena de gestos” (vegeu *supra*). En aquell cas hem vist que l'ús dubtós no designa res en concret, per la qual cosa hem proposat d'eliminar-lo. A 10 observem el mateix, per tal com es limita a descriure quin to ha tingut la reunió però no designa cap acció. Així doncs, proposem la següent solució: “La trobada ha estat cordial i ha deixat dues imatges...”. Cal destacar que la fórmula “gestos de cordialitat” té una similitud amb els exemples que trobem a les obres lexicogràfiques: “gest d'impaciència”, al DIEC 2; “d'indiferència”, al *Gran Diccionari* 62, i “de generositat”, al DNV i al GDLC (cf. 11.2.1 i 11.2.3). Els dos primers pertanyen a l'accepció del sentit nuclear (al moviment físic), mentre que el tercer, al perifèric, que significa ‘acte realitzat per un impuls o sentiment’. Per tant, podríem dir que “gestos de cordialitat” a 10 té força similitud amb aquesta definició, que es basaria en una imatge, com ja hem advertit, perquè no hi ha implicat un moviment del cos real. Tanmateix, l'ús que detectem d'aquesta metàfora gastada fa que hàgim de fer servir solucions diferents, com la que hem proposat, per garantir la claredat del missatge, atesa l'ambigüitat que comporta (cf. 3.3.1) i l'existència de més exemples com aquest:

8. Intervenir les finances o mantenir intervingudes les finances de la Generalitat implique un **gest** d'agressió per part del Consell de Ministres. (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

Cal destacar que aquest enunciat conté l'operador *per part de*, que pertany al context 1.3 (cf. 10.3.5) i, llavors, seria substituïble per *de* perquè complementa un nom no predicatiu, que justament és *gest*. Per tant, podem determinar que la coincidència d'aquests dos usos dubtosos a la mateixa oració és problemàtica per a la comprensió del missatge. A més, destaquem que en aquest cas la metàfora gastada té una connotació negativa, perquè la complementa el substantiu *agressió*, de manera que desenvolupa una funció propera a la del context 3 (vegeu *infra*). El que vol dir el tertulià es pot simplificar de la següent manera: "Intervenir les finances o mantenir intervingudes les finances de la Generalitat és una agressió del Consell de Ministres". Potser és més directe, perquè tant *gest* com *per part de* són elements que atenuen el missatge, de manera semblant al modalitzador *una mica* (cf. 10.2.5), i per aquest motiu pot ser que l'emissor introdueixi aquests elements a la frase. Però cal tenir present que es tracta d'un enunciat del registre oral espontani, de manera que l'operador i la metàfora gastada hi són molt poc naturals perquè representen una innovació del llenguatge que sorgeix per elevar el to del discurs, per tant, donen lloc a construccions artificioses, que acaben sonant bé perquè el periodista (i el receptor) s'acostuma a l'ordre de les síl·labes, d'acord amb Orwell (cf. 6.2.2). El següent exemple és força semblant:

7. L'altre, el tema financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de **gest** de distensió? (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)

En aquest cas detectem a la mateixa frase l'operador *tema*, que pertany al context 3; a 10.1.5 hem proposat d'eliminar-lo i fer servir el substantiu *finançament*. Aleshores, tal com hem anat veient, en aquest enunciat la fórmula "gest de distensió" també és sobrera, atès que *gest* no aporta res a la frase (perquè no fa referència a cap element). Així, els usos dubtosos que assenyallem hi són ambigus i l'únic que fan és restar claredat a l'oració, atès que una opció molt més senzilla seria la següent: "L'altre, el finançament, ah..., seria una altra de les possibilitats per destensar la situació?", que és molt més informativa i natural. Observem, pels altres exemples del context, que certes fórmules s'han tornat freqüents en l'argot periodístic, tenint en compte que a l'enunciat 40 també apareix "gest de distensió" i a 9, el mateix i "gest d'agressió", igual que a 8 (vegeu l'annex 2).

Passem a examinar el context 2.2, que conté la fórmula estereotipada "*gest* + adjectiu", com en el següent exemple:

47. No és fàcil de saber si, a la notícia cop d'efecte que significa el **gest** positiu del govern de Pedro Sánchez, en seguiran d'altres en la mateixa direcció, cosa que no va passar quan l'anterior president socialista, Rodríguez Zapatero, va retirar les tropes espanyoles d'Iraq, amb el mateix impacte positiu inicial, però sense cap continuïtat. (Josep-Lluís Carod-Rovira, "Opinió", ND, 13-6-18)

És remarcable la similitud del contingut d'aquest enunciat –que parla d'un suposat gest positiu de retirar les tropes espanyoles d'Iraq– amb el 21, que hem analitzat a propòsit del context 1.1 (vegeu *supra*). En aquell cas el mateix emissor considera també un *gest* aquesta mesura, però pertany al registre oral espontani, mentre que 47, a l'escrit. A 21 hem observat que l'ús dubtós feia referència a una acció política ben valorada, i a 47 s'explicita amb l'adjectiu *positiu*. Sigui com vulgui, una opció seria substituir *gest* per *acció*, per tal que l'enunciat guanyés claredat. Vegem-ne un altre exemple:

17. Des del punt de vista del que significa, una mica en la línia del que deia en Jordi, els **gestos** concrets, a més molt publicitats, que tothom hi [sic] parla i "que bonic" i "que bé", tenen un efecte colateral... (Montserrat Nebrera, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

En aquest cas, a diferència de l'enunciat anterior (47), *gest* té una connotació negativa, perquè l'emissora considera que la realitat a què fa referència aquesta metàfora gastada té un efecte colateral. D'aquesta manera, la funció de l'ús dubtós és semblant a la que detectem en els exemples del context 3 (vegeu *infra*). Però a 17 *gest* és modificat per l'adjectiu *concret*, per la qual cosa acaba sent la fórmula que detectem al context 2.2, que en aquest cas esdevé supèrflua i, per tant, prescindible. Destaquem també que a la mateixa oració apareix l'operador *una mica* –també del context 2 (cf. 10.2.5)–, que contribueix a llevar claredat i concisió a l'enunciat. Una manera més simple d'expressar el mateix seria la següent: “Des del punt de vista del que significa, en la línia del que deia en Jordi, determinades mesures, a més molt publicidades...”. Cal destacar que a l'enunciat 12 d'aquest context, *gest* (combinat amb l'adjectiu *polític*), també apareix l'operador *una mica*, però ja l'hem comentat a l'anàlisi corresponent (cf. l'enunciat 29 de 10.2.5).

Passem a analitzar el context 3, en què *gest* té una connotació negativa perquè designa una acció que no serveix per res més que per aparentar, per fer veure que es fa una cosa però que no serveix de res. Així, observem que té una similitud amb un neologisme que l'és *Adir* recull, que és *postureig*. Vegem l'entrada en qüestió:

postureig

Etiquetes

- » ús general ✓
- » no recollit al DIEC 🚫

Actitud de mostrar un comportament o uns gustos determinats, generalment a les xarxes socials, amb la intenció de fer-se veure. (Termcat)

Castellà: *postureo*.

imatge 6: entrada de *postureig* de l'és *Adir*

Generalment aquesta paraula, encara que no s'especifiqui en aquesta entrada, té una connotació més aviat negativa, perquè el comportament que es mostra serveix per fer-se veure, és a dir, per aparentar una actitud que no existeix en realitat. També observem que consisteix en una metàfora que es val d'una imatge, que implica que fer un moviment físic és adoptar un cert comportament, de la mateixa manera que passa amb *gest* (vegeu *supra*). Aleshores, determinem que la metàfora gastada *gest* seria intercanviable pel terme *postureig*, per tant, han esdevingut equivalents. Vegem-ne el primer exemple:

15. Si no, *pues* l'hem de posar entre parèntesis i ho hem de posar al sac de la política de **gestos** que tant de mal fa als problemes, perquè no els soluciona. (Jordi Mercader, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

Pel que es pot deduir pel context de l'enunciat, l'emissor fa referència a una mesura (la que hem vist diverses vegades sobre la decisió de Pedro Sánchez que l'Aquarius desembarqui a la costa espanyola) que considera que no serveix de res. Aleshores, concloem que *gest* (que també fa referència a una mesura concreta) en aquest cas té una connotació negativa, perquè diu que no serveix de res i, fins i tot, que fa “mal als problemes” i que “no els soluciona”. Com que ha esdevingut una càpsula preempaquetada (cf. 7.2.4), s'ha anat omplint de sentits que, com es pot observar, poden ser molt diferents entre si: al context 1.1 fa referència a una mesura ben valorada, mentre que al 3 és just al contrari –per aquesta raó, en alguns casos esdevé ambigua (cf. 3.3.1). Però més que significats, podem dir que conté connotacions, és a dir, transmet més opinió i emoció que no pas informació, a banda que ha adquirit la connotació de formalitat que hem exposat a 3.3.3. Aleshores, a 15 valdria més evitar aquesta metàfora gastada i fer

servir una opció més informativa com la següent: "...i ho hem de posar al sac de la política que no serveix de res i que tant de mal fa...". Vegem un exemple del mateix emissor i que conté la idea que acabem de veure:

16. Insisteixo, si el vaixell és un **gest**, malament; si el vaixell és un canvi d'actitud, *estupendo*. (Jordi Mercader, "Els Matins", TV3, 12-6-18)

Pel significat d'aquest enunciat es pot entendre clarament la funció de *gest* en aquest context, perquè l'emissor contrasta el fet que la mesura de deixar atracar l'Aquarius pugui ser o bé un canvi d'actitud o bé una decisió presa per aparentar però que no fa canviar la realitat significativament. En aquest cas, doncs, es pot veure també que *gest* seria intercanviable per *postureig* (vegeu *supra*). Sigui com vulgui, caldria substituir aquesta metàfora gastada, que no és explicativa, per una opció més adequada al llenguatge periodístic: "Insisteixo, si el vaixell²⁸⁴ és per aparentar, malament, si el vaixell...". Vegem un altre exemple d'aquest context:

29. Jo vull creure, i crec que, en fi, que una cosa serà la retòrica i els **gestos** i que una altra cosa serà la gestió política, perquè aquesta diferenciació entre **gestos** i retòrica per un costat i gestió política per una altra és una cosa que es dona a tot arreu del món en tots els governs, eh... (Joan B. Culla, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 46-18)

En aquest cas el tertulià coordina *retòrica* amb *gestos* i, pel to de la frase, es pot deduir que ho considera negatiu. També es pot deduir que l'ús dubtós té el significat de 'mesura per aparentar', perquè l'emissor es refereix al fet que els polítics de vegades diuen que canviaran alguns aspectes i en fan petites mostres per fer-ho veure, però que en realitat no estan fent el que han promès. Sembla que aquest sentit perifèric ha acabat consolidant-se perquè, certament, és molt difícil de substituir per un terme que faci la mateixa funció. En qualsevol cas, a 29 *gest* té una connotació molt negativa que contrasta amb el sentit que hem detectat sobretot al context 1.1, que finalment comporta una ambigüïtat molt poc recomanable en el llenguatge dels mitjans de comunicació. Com que ha esdevingut una càpsula preempaquetada, va adquirint connotacions diverses i es fa servir en moltes ocasions com a paraula comodí (cf. 5.3), per evitar de buscar el terme precís. Així, una opció a 29 seria evitar *gest* directament (atès que el mot *retòrica* inclou una idea semblant a la de la metàfora gastada, com hem advertit), o buscar una expressió més precisa i informativa, que inevitablement seria més llarga perquè no hi ha cap paraula a la llengua que tingui aquest sentit. Tot i així, atès que el mitjà en qüestió és Catalunya Ràdio, l'emissor podria haver fet servir *postureig*, que sí que accepta el llibre d'estil de la CCMA i que té un sentit equivalent (vegeu *supra*), malgrat que no considerem que sigui una opció que s'ajusti a la precisió que requereix el llenguatge periodístic (cf. 7.1). Vegem-ne un altre exemple:

27. Ara, el ministre de Cultura [Màxim Huerta], deixa-m'ho dir també, també és un **gest** cap a Catalunya..., pel tarannà... [Gemma Ubasart: negatiu, vols dir?], pel tarannà... "Me cago en el...", no? (Carles Fernández, "El Debat", TVE, 7-6-18)

Aquest enunciat és força diferent als que hem vist fins ara d'aquest context, per tal com *gest* no té el significat de 'mesura per aparentar'. Tanmateix, d'acord amb la pregunta que l'altra tertuliana li fa a l'emissor, té una connotació negativa, motiu pel qual incloem aquest exemple al context 3. El que es vol dir és que el fet de nomenar Màxim Huerta ministre de Cultura és una provocació per a Catalunya, perquè

²⁸⁴ Destaquem que en aquest cas el tertulià es decanta per una metonímia, molt habitual en l'oralitat, per fer referència a un fet concret: amb el terme *vaixell*, que és una part del fet, es fa referència a la decisió de Sánchez de deixar-lo atracar a la costa espanyola (cf. 3.3.2).

aquest personatge havia fet declaracions al Twitter contra el nacionalisme català. Aleshores, l'opció més informativa seria evitar la imprecisió que comporta l'ús de *gest* –de fet, probablement per aquest motiu l'altra tertuliana li fa la pregunta– i fer servir el terme *provocació*, que és el que hem emprat en l'explicació i el que descriu més bé el que vol dir l'emissor. Però justament pot ser que el tertulià s'estimi més fer servir la metàfora gastada perquè permet evitar una paraula que pot sonar desagradable i incòmoda per a alguns sectors. És a dir, a 27 *gest* podria desenvolupar la funció d'eufemisme (cf. 3.3.3), tal com hem indicat en alguns altres casos de l'anàlisi (cf. 8.1.5 i 10.1.5). Vegem un últim exemple d'aquest context:

11. Per contra, què diu l'ABC?, en el seu titular diu “els **gestos** tenen conseqüències” i diu que aquesta decisió de Pedro Sánchez és oportunista i precipitada... (Pere Bosch, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

D'aquest enunciat cal destacar dos aspectes. En primer lloc, es pot percebre prou bé el significat connotat que ha adquirit l'ús dubtós que analitzem, perquè es dona a entendre que un *gest* té conseqüències (negatives) i que implica una decisió “oportunista i precipitada”, per tant, que no serveix per res més que per aparentar. D'una altra banda, val a dir que el conductor tradueix literalment el titular que es veu a la pantalla del diari ABC, que diu: “Los gestos tienen consecuencias”. Per tant, l'existència d'aquest enunciat és una prova que aquesta metàfora gastada que examinem també és present al castellà, per la qual cosa és possible que es tracti d'una interferència indirecta d'aquesta llengua, que exerceix una pressió al català (cf. 5.2.1). Una solució més adequada per a la claredat del missatge hauria estat: “Les decisions oportunistes tenen conseqüències”, atès que és el que vol dir el redactor del titular, tot i que el conductor del programa no té més remei que traduir el text que es veu a la pantalla.

Passem a analitzar el darrer context, el 4, en què es fan servir paraules derivades de *gest* amb un significat pròxim al que hem delimitat en els darrers exemples que hem vist. Cal destacar que en aquest cas tan sols trobem tres enunciats. Vegem-ne el primer:

5. I sobretot el perill més gran per aquest camí és la **gesticulació** fútil [sic], la **gesticulació** que no serveix per res més que per contentar [sic] els propis. (Milagros Pérez Oliva, “Els Matins”, TV3, 4-6-18)

En aquest cas es pot percebre la mateixa idea dels exemples del context 3, en què *gest* té una connotació negativa perquè significa ‘mesura per aparentar’, que la tertuliana explicita amb el terme *fútil* o amb l'expressió “que no serveix per res més que per contentar els propis”. Així, una opció hauria estat evitar la metàfora gastada i utilitzar uns altres recursos més informatius: “I sobretot el perill més gran per aquest camí és prendre decisions fútils, que en realitat no serveixen per res més...”. Aleshores, veiem com l'ús dubtós no substitueix cap mot en concret, perquè en realitat ha adquirit un sentit perifèric nou. Per tant, com que aquest significat és tan ambigu –atès que *gest* és una càpsula preempaquetada (cf. 7.2.4) amb connotacions diverses (cf. 3.3.3)–, val més evitar-lo i buscar opcions més expressives. Vegem-ne un altre exemple, que també conté una ocurrència del context 3:

24. [a] Ara ens deia el Francesc Canals, no?, caldrà veure si aquest bon rotllo..., **gestual**, com es plasma [sic], què diuen exactament els acords que [Donald Trump i Kim Jong-un] signin i sobretot si es despleguen i es compleixen, no?, [b] perquè aquesta fase, tot i que difícil, no deixa de ser la fase del **gest**. (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

La conductora del programa fa referència a la notícia de la trobada de Donald Trump i Kim Jong-un, que ja hem advertit per l'enunciat 2 del context 1.2 (vegeu *supra*) que va ser “plena de gestos” –que pronuncia justament el periodista que s'interpel·la a 24. En aquell cas l'ús dubtós hem observat que no està connotat negativament, sinó que senzillament no es refereix a res en concret. En canvi, en aquest

exemple sí que es pot deduir que tant *gestual* com *gest* (del context 3) tenen una connotació negativa, perquè el segon equival a 'accions per aparentar' o a *postureig*. Per tant, el sintagma "bon rotllo gestual" –que és una expressió força estranya i ambigua, que torna aquest enunciat estrident (cf. 7.1)– fa referència a la mateixa idea. Aquest, doncs, és el perill: com que *gest* ha adquirit aquests sentits tan diferents entre si (per la connotació), però ha acabat usant-se ambiguament perquè és una càpsula preempaquetada, el periodista, possiblement sense voler-ho, emet judicis de valor que no són adequats sobretot quan el que pretén és donar una informació que, per tant, ha de ser neutra. Aquest factor es pot percebre a l'enunciat 2, perquè efectivament pertany al registre oral semiespontani informatiu (vegeu *supra*). En canvi, a 24 no és tan problemàtic aquest ús, perquè la conductora pretén introduir elements per a la discussió. Tanmateix, per afavorir la claredat del missatge, podria cercar una solució més explicativa que permetés entendre a l'audiència el que es vol dir, com ara: "...caldrà veure com es plasma aquest bon rotllo, (...), perquè aquesta fase, tot i que difícil, no deixa de ser la dels preacords". Per ometre la primera ocurrència, proposem d'eliminar la metàfora gastada directament, perquè no aporta res a la frase, i en el segon cas suggerim de buscar una paraula més informativa (*preacord*), perquè justament l'emissora adverteix abans que caldrà comprovar si totes les qüestions que s'han discutit a la reunió s'acaben aplicant o no.

11.2.6 Conclusions

Per acabar l'anàlisi de l'ús dubtós de *gest*, a continuació resumim la informació que hem vist a l'apartat precedent a la taula següent:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. Fa referència a una acció política (26 ocurrences)					
1.1 Designa una mesura ben valorada i concreta	41. Conte va valorar el gest espanyol com a [sic] una mostra de la “solidaritat” que el nou govern reclama dels seus socis de la Unió en la gestió dels fluxos migratoris” i va <u>assegurar</u> que a partir d'ara “Itàlia ja no està sola”. (Cristina Mas, “Internacional”, <i>Ara</i> , 12-6-18)	12	<i>Mesura, oportunitat</i> , prescindir-ne o refer la frase	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.2 Fa referència a mesures ben valorades però inespecífiques	37. Els nous consellers celebren que s'hagi acabat el 155 i demanen gestos a Pedro Sánchez. (Jordi Basté, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)	11	<i>Mesura</i> , prescindir-ne o refer la frase	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
1.3 Es refereix a accions concretes que no són mesures	46. El primer gest que ha fet el nou titular [Pere Aragonès] ha estat fotografiar-se al costat d'una imatge del seu predecessor [Oriol Junqueras], que segueix empresonat a Estremera. (Roger Font, “Política”, <i>ND</i> , 4-6-18)	3	Fer servir el terme precís	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2. Forma part de l'expressió estereotipada “gest + complement” (13 ocurrences)					
2.1 Consisteix en la fórmula estereotipada “gest + de + substantiu”	48. No deixa de ser paradoxal que aquest gest de rebuig als passatgers del vaixell hagi estat presentat, pel govern, com una victòria nacional a... Itàlia. (Josep-Lluís Carod-Rovira, “Opinió”, <i>ND</i> , 13-6-18)	7	Prescindir-ne i reajustar la frase	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
2.2 Forma l'expressió estereotipada “gest + adjectiu”	36. Calvet va explicar a RAC1 que no va ser un gest simbòlic perquè l'objectiu és que tots els consellers destituïts pel 155 acabin tornant a Palau. (Jordi Basté, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)	6	Prescindir-ne i reajustar la frase	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>

3. Designa una mesura connotada negativament (11 ocurrencies)					
3. Designa una mesura connotada negativament	35. Una reunió que el president de la Generalitat espera que sigui com més aviat millor i que no només serveixi per fer gestos sinó també per trobar solucions i posar fil a l'agulla; ho deia ahir a la nit en una entrevista amb el director de TV3, Vicent Sanchis. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	11	Trobar una solució més precisa segons el context	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i>
4. Es fa servir amb una forma derivada (3 ocurrencies)					
4. Es fa servir amb una forma derivada	28. I, per tant, en el terreny de les paraules, en el terreny de la gestualitat , ha de protegir-se, per dir-ho així, contra les crítiques i les desqualificacions d'aquest sector. (Joan B. Culla, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	3	Prescindir-ne i buscar la solució més precisa	Cap	Específic dels camps política i internacional i tots els registres amb el tret <i>+formal</i> (però tan sols en els menys planificats)

taula 37: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *gest*

De tots els contextos que hem detectat, el que conté més exemples en què *gest* s'ajusta als sentits perifèrics recollits a les obres lexicogràfiques (cf. 11.2.1 i 11.2.3) és l'1.1, atès que en alguns casos s'hi pot entendre que la mesura política en qüestió és una acció remarcable per la generositat o la noblesa (sobretot 43, 44 i 45, que parlen del "gest" que significa deixar atracar l'Aquarius a la costa espanyola). Tanmateix, observem que hi ha un contrast molt gran entre el valor d'aquest ús dubtós en els contextos 1.1 i 1.2, d'una banda, i el 3 i el 4, d'una altra, atès que en els primers està connotat positivament (perquè designa una mesura política ben valorada) mentre que en els segons ho està negativament (perquè es refereix a una acció que no és efectiva). Al 2.1 i el 2.2, depenent de la situació, el mot pren o l'un valor o l'altre (per exemple, és diferent "gest de distensió" que "gest d'agressió"), i a 1.3 no té cap connotació, sinó que designa una acció concreta. Aquest factor resulta problemàtic perquè atempta contra la claredat del missatge i desemboca en una ambigüïtat, que d'altra banda podria ser atractiva per al periodista perquè així no ha de concretar. En qualsevol cas, és recomanable prescindir d'aquesta metàfora gastada perquè comporta una subjectivitat poc adequada per a segons quins registres, en què tan sols es pretén informar, com és el cas de l'1, el 2 i el 3, que són de tenor informatiu (cf. 5.1.2).

També és remarcable que el nostre corpus d'estudi conté enunciats relatius a certes notícies que contenen l'ús dubtós de *gest*, és a dir, quan es parla de determinats fets té una freqüència elevada d'aparició. Per exemple, quan es fa referència al fet que Pedro Sánchez deixi atracar l'Aquarius a la costa espanyola, es tendeix a considerar un *gest*. Així, són disset enunciats (vegeu l'annex 2) els que contenen aquesta metàfora gastada i que tracten sobre aquesta qüestió, i pertanyen a diferents contextos dels que hem examinat (tret de l'1.2 i el 4, a tots). Aquest fet ja hem advertit que és problemàtic perquè *gest* comporta una ambigüïtat causada per la multiplicitat de sentits (cf. 3.3.1), que a més tenen connotacions diferents (cf. 3.3.3). De manera semblant, la trobada de Donald Trump i Kim Jong-un es tracta fent servir el terme en qüestió, i en contextos diferents, en cinc enunciats en total (vegeu l'annex 2).

Pel que fa a la variació funcional, ja hem destacat a 11.2.4 que aquest cas tan sols conté enunciats que pertanyen al camp de política i internacional, és a dir, de l'àmbit polític (cf. 5.1.2). Respecte dels registres, no observem cap particularitat en cap context, sinó que detectem aquest ús dubtós en les cinc varietats que tenen el tret *+formal*, per tant, al col·loquial mediatitzat no en trobem. Tan sols al 4 recollim enunciats que pertanyen als registres menys planificats (l'oral semiespontani interactiu i l'oral espontani), per bé que conté tres ocurrences i prou de l'ús dubtós, és a dir, no és una mostra significativa per determinar aquest tret.

A continuació, comprovem si l'ús dubtós de *gest* compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** hem delimitat diversos sentits perifèrics del mot dubtós, cadascun amb una connotació diferent, o positiva o negativa, tret de l'1.3, en què no es fa referència a cap mesura, i del 2, en què depèn del complement de *gest* (*agressió* o *distensió*, per exemple).
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** al context 1 sol prendre el lloc al mot *mesura*, tot i que en la majoria d'exemples eclipsa possibilitats més expressives.
3. **El fan servir emissors diferents:** són vint-i-quatre els diferents emissors (comptant-ne un d'anònim) que fan servir aquest ús dubtós.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret *+formal*:** tal com hem indicat a 11.2.4, no hem detectat cap enunciat que pertanyi a la varietat 6, el col·loquial mediatitzat.

5. **S'expandeix en contextos força variats:** n'hem delimitat quatre, que alhora es divideixen en set, i es poden distingir prou bé entre si, perquè *gest* conté sentits amb una connotació diferent.
6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest factor l'hem comprovat en els enunciats de l'1.3, atès que són prou estranys en la llengua i força diferents respecte dels exemples dels altres contextos. També ho hem observat a 24 del 4 (cf. 11.2.5).
7. **Prové d'una interferència:** com que cap obra de l'àmbit espanyol no recull aquest cas, no podem confirmar-ho d'aquesta manera. Tanmateix, a partir de l'enunciat 11 del context 3 (cf. 11.2.5) hem comprovat que un diari escrit en castellà emprà *gesto* (l'equivalent en aquesta llengua) amb la mateixa funció que la metàfora gastada que analitzem, per la qual cosa sí que podem afirmar que es tracta d'una interferència indirecta que arriba per la pressió d'aquesta llengua, que domina el català (cf. 4.2).
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** junt amb el cas de *nom*, *gest* és un dels casos que no hem trobat recollits a cap manual d'estil ni cap obra especialitzada en llenguatge periodístic.

Aleshores, confirmem que el mot *gest* es pot considerar un ús dubtós, perquè compleix totes les condicions necessàries i, fins i tot, una de les opcionals, malgrat que no aparegui en cap llibre d'estil ni en cap obra especialitzada en llenguatge periodístic. A més, pertany a la categoria de les metàfores gastades. Concretament és una imatge, perquè sorgeix per una innovació mitjançant aquest procediment propi del llenguatge humà, des del punt de vista de la lingüística cognitiva.

11.3 PROTAGONISTA

L'ús dubtós que examinem en aquest apartat és un dels que més detecten les obres que hem tingut en compte, i se sol qualificar de *clixé* o *fórmula estereotipada* (cf. 5.3), perquè ha acabat adquirint un significat molt específic que és útil per als periodistes, molt diferent del que ofereixen els diccionaris. La idea de persona que té un paper principal s'ha acabat perdent i ha acabat designant senzillament un personatge que pren partit en un afer. L'ús innovador que detectem del mot *protagonista* i els seus derivats ha sorgit per una metàfora, cosa que el fa molt atractiu per als periodistes i alhora té un sentit molt ambigu que fa que sigui un recurs pràctic.

11.3.1 Normativa

En aquest apartat ens fixem en les definicions dels tres mots implicats en aquest ús dubtós: *protagonista*, *protagonitzar* i *protagonisme*. Vegem l'entrada del DIEC 2 del primer:

1 m. i f. [LC] Personatge principal d'un drama, d'un poema èpic, d'una novel·la, etc.
2 m. i f. [LC] Persona que assumeix el paper principal en un afer, que es distingeix més en una reunió, etc.

La primera accepció es refereix al personatge que té el paper principal (per tant, tan sols pot ser una persona) en una peça literària, que inclogui una història. En la segona, la idea de 'persona que desenvolupa un paper principal' continua present (és a dir, tan sols en pot ser una), però no en una història sinó en un afer, per tant, en un esdeveniment. Aleshores, podem deduir que la primera accepció conté el sentit nuclear del terme, mentre que la segona en recull un de perifèric perquè sorgeix per extensió, mitjançant la metàfora conceptual UN ESDEVENIMENT QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA, d'acord amb el procediment que hem vist a 7.2.4. De fet, com veurem a 11.3.3, hi ha unes altres obres lexicogràfiques que categoritzen aquesta segona accepció com un ús figurat. El DNV conté la mateixa informació, però les dues accepcions estan capgirades, és a dir, la que hem dit que conté el significat nuclear del DIEC 2, la primera, és la 2 al DNV i viceversa. L'exemple que surt a la 2 és el següent: "El fred i la fam foren els protagonistes d'aquella guerra", cosa que contrasta amb el que diuen els manuals d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic (vegeu 11.3.2), i remarcuem que en aquest cas *protagonista* s'ajusta al sentit que detectem al context 2 (vegeu 11.3.5).

D'una altra banda, la definició del DIEC 2 del verb corresponent no presenta cap sentit que puguem qualificar de figurat, sinó que es limita a dir el següent: "Representar el paper de protagonista (en una pel·lícula, en una novel·la, en una acció, etc.)". Per tant, aquest verb, segons aquesta obra lexicogràfica, tan sols és compatible amb la primera accepció de *protagonista*, és a dir, la que conté el sentit nuclear (vegeu *supra*). El DNV conté dues accepcions, que es vinculen amb les del substantiu corresponent, però no hi apareixen exemples. Per tant, a diferència del DIEC 2, aquest diccionari sí que permet que aquest verb es faci servir amb el sentit perifèric ('assumir un paper destacat en un afer'). Pel que fa a *protagonisme*, tant el DIEC 2 com el DNV defineixen aquest substantiu així: "Qualitat de protagonista".

11.3.2 Llibres d'estil i obres especialitzades en llenguatge periodístic

Aquest és un dels casos més detectats i comentats per les obres especialitzades en llenguatge periodístic. Els llibres d'estil que en parlen són concretament onze: quatre de l'àmbit català, quatre de l'espanyol i tres de l'anglosaxó. És, aleshores, un ús dubtós present almenys en aquestes tres llengües. Aquest fet ens permet deduir que l'espanyol i l'anglès exerceixen una pressió perquè també sigui present en el català, per tal com són dominants d'aquesta llengua (cf. 2.1.2). En primer lloc, l'*ésAdir* considera abusiu l'ús del verb *protagonitzar*:

protagonitzar

Etiquetes

» ús abusiu

Sovint se n'abusa.

Un miler de persones han protagonitzat una manifestació a Tarragona

Un miler de persones s'han manifestat a Tarragona

Dos cotxes han protagonitzat un accident a la Gran Via

Dos cotxes han tingut un accident a la Gran Via

imatge 7: entrada de *protagonitzar* de l'*ésAdir*

Veiem que al primer cas “protagonitzar una manifestació” és *manifestar-se*, és a dir, el verb en qüestió sopra: l'aparició d'aquest verb implica que es faci servir un nom per a una acció (*manifestació*), de manera que s'allarga més del compte la frase amb aquesta estructura: “verb + nom” quan només és necessari un verb (cf. *posar de manifest < manifestar*). Aquesta és una característica típica de la classe dels operadors (cf. 7.2.3), per tant, veiem que, tal com hem indicat a 7.1, els trets d'una categoria poden també existir en una altra –com es pot veure clarament en l'ús dubtós de *tema* (cf. 10.1). Per resoldre el segon exemple, el llibre d'estil proposa recórrer al verb *tenir* –que seria el més precís, segons el mitjà–, que en aquest cas forma part de l'expressió “tenir un accident”.

Un altre llibre d'estil de l'àmbit català que detecta l'ús dubtós que examinem, en aquest cas també només del verb en qüestió, és el d'*El 9 Nou / El 9 TV*, que el considera una “fórmula estereotipada que cal substituir pel verb adient”. L'exemple que hi apareix és: “A la sortida de l'acte, una part del públic va protagonitzar una protesta amb crits i xiulets”. Per tant, “protagonitzar una protesta” equival a *protestar* (d'una manera semblant a l'*ésAdir*), que és la solució que ofereix aquest manual (Coromina, 2008: 96).

El llibre d'estil de la UIB també recull l'ús de *protagonitzar* a l'apartat dels clixés (cf. 5.3 i 6.1.2), i els exemples que hi apareixen són molts semblants: “un cop acabada la sessió parlamentària, els diputats protagonitzaren una protesta...”, que proposa substituir per “protestaren”, i “els treballadors protagonitzaren dues jornades de vaga, que acabaren amb aldarulls i enfrontaments amb la policia”, que resol per “els treballadors feren dos dies de vaga i s'enfrontaren amb la policia” (Picó i Ramon, 2009: 33).

Vegem ara el que considera el llibre d'estil de Com Ràdio del substantiu *protagonista*:

S'abusa fins a l'extenuació d'aquesta paraula i dels seus derivats (*protagonitzar, protagonitzat, etc.*) per adornar l'expressió i atribuir un protagonisme a coses que senzillament passen, ocorren, es donen, tenen lloc, centren l'atenció o són notícia. El que s'aconsegueix sempre amb aquesta tendència és inflar l'explicació d'un efectisme innecessari i col·loquialment inexplicable (ningú no parla en aquests

termes). Així, trobem que la neu és protagonista per dir que neva, o que un camió protagonitza un accident per dir que ha bolcat, o fins i tot que el càncer de mama ha tornat a ser protagonista d'una jornada de conscienciació (en tindríem prou dient que el càncer de mama és el centre o el motiu d'una jornada de conscienciació). (Ortega i Brunat, 2009: 80)

Dels quatre llibres d'estil de l'àmbit català que parlen de l'ús dubtós que examinem, sens dubte el de Com Ràdio és el més contundent a condemnar-lo. A més, detecta una bona colla de sentits que ha adquirit a partir de la metàfora –que no s'explicita que sigui per aquesta via però es pot deduir perquè diu “per adornar l'expressió” (cf. 3.3.2)–, a part del que assenyalen els dos manuals anteriors (“protagonitzar un accident”). Com veurem a 11.3.5, aquests exemples descriuen amb prou rigor l'abast del fenomen.

En l'àmbit espanyol, un dels que parla de l'ús dubtós de *protagonitzar* és el llibre d'estil d'*El País*, que fa la següent consideració:

Significa 'representar un papel en calidad de protagonista', y 'protagonista' es el 'personaje principal' de una obra o de un suceso. Por tanto, no se puede escribir “decenas de personas protagonizaron una manifestación”, puesto que todas a la vez desempeñan el papel principal. Análogamente, en una obra literaria o escénica, sólo hay un protagonista (o uno masculino y otro femenino). Puede haber varios actores principales, pero no varios protagonistas. La etimología en castellano deriva del griego 'protos', primero, y 'agonistés', 'actor'. En cambio, el 'starring' inglés, que es lo que induce a confusión, procede de 'star', y por tanto implica una lógica distinta. (2014: 186)

A partir del que exposa aquest manual podem remarcar dos fets. En primer lloc, cal tenir present que el significat etimològic de *protagonista* és el de ‘primer actor’, per la qual cosa, és evident que tan sols n'hi pot haver un –aquesta idea l'exemplifica amb el cas de la manifestació (idèntic al de l'*ésAdir*). A partir d'aquest fet, aleshores, podem deduir que sí que accepta que el terme es pugui fer servir amb el sentit perifèric quan hi ha implicat un afer qualsevol, i no en una obra literària i prou (com en el sentit nuclear), però cal que el personatge destacat sigui una única persona. En segon lloc, remarcuem que aquest llibre d'estil atribueix la responsabilitat a l'anglès de l'ús dubtós del verb *protagonitzar*, atès que la idea de ‘primer actor’ no és present en el seu equivalent, *to star*. Per tant, segons *El País*, és un anglicisme. El manual de la Cadena SER conté la mateixa informació (2017: 130).

El llibre d'estil del diari *El Mundo* recorda que el sentit del verb castellà *protagonizar* és “representar un papel en calidad de protagonista”, que ahora defineix com a “personaje principal de una obra”. Aleshores, diu que “una multitud o un grupo” no poden protagonitzar res, sinó que tan sols ho pot fer una persona (1996: 267). El manual del diari *ABC* s'expressa en un sentit semblant: “Es un sinsentido que una multitud protagonice algo. Recuérdese el significado etimológico de la palabra. Tampoco es correcto en frases como “un disparo protagonizado por el delantero X”, es tan ridículo como escribir: “he recibido una carta protagonizada por Paco”” (2001: 229). Destaquem, doncs, que el darrer exemple palesa que el verb en qüestió ha acabat adquirint un sentit molt ampli, que serveix per descriure una acció qualsevol, amb un sentit pròxim al verb d'acció per excel·lència, *fer*. És semblant al que diu el llibre d'estil de Com Ràdio, atès que assenyalava que serveix per dir que “passen, ocorren o es donen” coses (vegeu *supra*).

Pel que fa als llibres d'estil de l'àmbit anglosaxó, observem que els tres que recullen aquest ús dubtós tan sols es fixen en el mot anglès *protagonist*, atès que el verb en qüestió és *to star*, que té una lògica diferent, d'acord amb el manual d'*El País* (vegeu *supra*). El del diari *The Economist* diu que *protagonist* “means the chief actor or combatant. If you are referring to several people, they cannot all be protagonist” (2010: 118). Per tant, recorda la mateixa idea que els llibres d'estil que hem vist fins ara: tan sols pot haver-n'hi un, d'acord amb el sentit etimològic, que, de fet, és el que destaca el del diari *The Guardian*: “The person who drives the action, from the ancient Greek meaning “first actor”. Not the same as

adversary or rival, so strictly you can't have "two protagonists" (2015). El diari *The Telegraph* fa el següent advertiment sobre el mot: "The chief actor in a drama, and by extension the main person in any affair. It does not mean champion, advocate or defender, and it is not the opposite of antagonist. There can only ever be one protagonist. Proponent may be a useful substitute" (2020).

A banda dels onze llibres d'estil, trobem recollit l'ús dubtós de *protagonista* i els seus derivats en unes quantes obres de referència sobre el llenguatge periodístic. En primer lloc, en l'àmbit català, Oliva i Sitjà (1990: 39) consideren que la fórmula "X protagonitza X" és un clixé, "una frase o expressió estereotipada, repetida contínuament i que, de tan feta servir, ha perdut força". Consideren que els clixés s'han d'evitar perquè "lleven qualitat i frescor a la informació", a banda que poden representar que el text "sembli ridícul, que no aportí informació, i que compliquem innecessàriament les frases" (cf. 5.3). És ben il·lustratiu el que aquests autors n'expliquen:

Una paraula que s'ha fet clixé i que serveix per tapar tots els forats de vocabulari és *protagonitzar*. Protagonitzen els nens, els avis, les dones, els banquers, els futbolistes... Però ningú no sabrà mai què vol dir, què indica realment. "En acabar la pel·lícula, els joves van protagonitzar una protesta". És més informatiu dir: "En acabar la pel·lícula, els joves van protestar picant de mans i peus".

Els clixés fan sonar les frases gastades i poc treballades, perquè amaguen falta d'informació:

NO: "Mario Conde tindrà el protagonisme per part del Banesto en les negociacions amb el Bilbao."

SÍ: "Mario Conde representarà el Banesto en les negociacions amb el Bilbao."²⁸⁵

La paraula *protagonista* val més deixar-la per a un context apropiat: "En aquesta obra el protagonista salva la seva estimada". (1990: 39)

El que és destacable de les paraules d'aquests autors és que el clixé que detecten serveix per tapar forats de vocabulari, que amaga "falta d'informació" i que, per tant, dona lloc a enunciats poc informatius. De fet, Oliva i Sitjà adverteixen que en l'estil de la televisió una bona pràctica és "explicar a algú en veu alta allò que volem dir", perquè es fa "d'una manera més directa i més senzilla". L'exemple per contradir aquesta manera d'expressar-se és: "El pillatge l'han protagonitzat les capes socials menys afavorides". Aquests autors opinen que una persona "segur que no ho explicaria tan complicadament a ningú en una conversa", sinó que probablement diria: "Els més desvalguts s'han dedicat al pillatge" (1990: 22). Aquest fet demostra que l'ús de *protagonista* és dubtós, és a dir, compleix les característiques que hem vist a 7.1, perquè els periodistes el fan servir per complicar innecessàriament la frase, per mitjà d'una innovació que allunya l'expressió de la parla habitual (cf. 2.3.1).

Ara vegem què en diuen altres autors fora de l'àmbit català. Lázaro Carreter detecta un abús dels mots implicats, que exemplifica amb l'enunciat "un disparo protagonizado por González". Considera que s'ha produït un "ensanchamiento de ese verbo, que permitirá en neoespañol: He recibido una carta *protagonizada* por Paco o la señora X *protagonizará* un nuevo parto" (1998: 472). Així, Lázaro Carreter observa els mateixos fets que els llibres d'estil dels diaris *El País* i *ABC*, atès que també critica la fórmula "protagonista absoluto" perquè el terme *protagonista* ja significa 'primer actor' (1998: 473-474). Grijelmo (2014: 333) considera que l'expressió "principales protagonistas" és redundant, per tal com la idea de 'personatge destacat' ja va incorporada al mot en qüestió.

²⁸⁵ Cal destacar que l'exemple d'Oliva i Sitjà conté, a banda de la metàfora gastada que analitzem a 11.3, l'operador *per part de*, que es trobaria fent la funció que detectem al context 2.1 (cf. 10.3.5). I pel que fa a *protagonisme*, podem classificar-lo en el 2, en què l'ús dubtós té el sentit de 'tenir un paper destacat' (vegeu 11.3.5).

11.3.3 Obres de referència sobre la llengua catalana

En primer lloc, l'entrada de *protagonista* del GDLC és la següent:

[1839; del gr. *prōtagōnistēs*, íd.]

m i f **1** Personatge principal d'un drama, d'una novel·la, d'un poema èpic, etc.

2 fig Persona que assumeix el paper principal en un afer qualsevol.

Tal com destaca el manual d'estil d'*El País*, aquest mot prové del grec antic (cf. 11.3.2). En essència, la definició és igual que la normativa, però hi ha una petita diferència. Aquesta obra sí que explicita que la segona accepció és figurada, per tant, queda clar que és un sentit perifèric que ha sorgit a la llengua i que els diccionaris han acabat recollint (cf. 3.3.1 i 11.3.1). Vegem ara la definició del verb corresponent del GDLC:

v tr **1** Representar el paper de protagonista en un drama, una acció, etc. *Qui protagonitza aquesta sèrie de televisió? L'actor Sean Connery protagonitzà James Bond al cinema.*

2 Assumir el protagonisme (en un afer qualsevol). *L'oncle va protagonitzar una revolta a la fàbrica.*

Les dues accepcions són equivalents a les dues del substantiu corresponent. La primera conté el sentit nuclear, perquè és una sola persona la que té el paper principal en una obra artística. La segona, que en aquest cas no marca que sigui figurada –tot i que se sobreentén per la definició de *protagonista* (vegeu *supra*)–, inclou el sentit perifèric que hem vist a 11.3.1, en què es manté que és una sola persona que té el paper principal en un afer, com el DNV. La metàfora subjacent, tal com hem vist a 11.3.1, és UN AFER QUALEVOL ÉS UNA HISTÒRIA i la persona que encapçala la revolta a la fàbrica és l'oncle, el personatge principal de la història. Cal destacar que aquest exemple contrasta amb el que diuen les obres que hem examinat a 11.3.2. D'una altra banda, la definició de *protagonisme* és igual que la del DIEC 2 i el DNV (cf. 10.3.1), és a dir, “qualitat de protagonista”.

El *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* recull les mateixes definicions del nom *protagonista* que el GDLC, però amb un exemple destacable a la segona accepció: “els protagonistes d'un projecte”. Aquesta obra, doncs, admet que en el sentit figurat hi pugui haver més d'un protagonista en un afer, atès que la responsabilitat es pot repartir (com en el cas d'un projecte), tot i que aquest fet contrasta també amb el que hem vist a 11.3.2. A l'entrada del verb corresponent podem advertir el mateix:

1. Fer el paper de protagonista en una obra de teatre, una novel·la, en una acció, etc.

2. p ext *Les veïnes van protagonitzar un escàndol.* (2000: 947)

Aquesta obra recull un ús del verb *protagonitzar* que gairebé totes les obres que hem vist a 11.3.2 condemnen, perquè assenyalen que no hi pot haver més d'una persona que tingui el paper destacat en un afer. De fet, tal com adverteixen Oliva i Sitjà, el verb no aporta sentit a l'oració, sinó més aviat vaguetat.

El diccionari de Pey (2007) considera que són sinònims del nom *protagonista* els mots *personatge*, *heroi* i *actor* (2007: 655), i a l'entrada del substantiu *personatge* un dels sinònims també és *protagonista* (2007: 620). Per tant, en segons quins contextos, són intercanviables. Els derivats que també tenim en compte en aquest apartat no hi apareixen. El de Franquesa (1998: 997) assenyala que són sinònims del substantiu corresponent *personatge principal*, *actor principal* i *heroi* (d'una obra literària). Dels altres derivats tampoc no en diu res. A *personatge* (1998: 945) trobem *persona*, *protagonista* i *heroi*.

Per acabar, Badia *et al.* observen que s'abusa del verb *protagonitzar*, “en detriment d'algun altre de més precís (o de cap)”. L'exemple del verb en qüestió que apareix en aquesta obra és: “Els sindicats han

protagonitzat una manifestació contra el govern”, que proposen resoldre per “els sindicats s’han manifestat contra el govern” (2004: 881), és a dir, un cas en què el verb *protagonitzar* és sobrer. A més, la solució que proposen evita una nominalització (cf. 11.3.2).

11.3.4 Dades sobre l’aparició de l’ús dubtós al corpus

A la taula següent recollim les dades sobre la quantitat de vegades que apareix l’ús dubtós i que coincideix amb més elements dubtosos, el nombre d’emissors que el fan servir, els mitjans en què apareix, i els registres i els camps dels enunciats:

Quantitat d’enunciats	42	
Quantitat d’ocurrències	42 (<i>protagonista</i> : 29; <i>protagonitzar</i> : 11; <i>protagonisme</i> : 2)	
Coincidència d’usos dubtosos	10 enunciats (24%)	
Emissors que el diuen	32 persones i 4 d’anònimes (36 en total)	
Emissors que el fan servir tres vegades o més	cap	
Mitjans en què apareix	7 de 7 mitjans Televisió: 18 (TV3: 14; TVE: 4) Ràdio: 12 (CR: 8; RAC1: 4) Prensa: 12 (<i>EP</i> : 7; <i>Ara</i> : 4; <i>ND</i> : 1)	
Registres	1: 12 3: 5 5: 1	2: 8 4: 16 6: 0
Camps	Cultura: 17 Esport: 6 Quotidià: 3 Internacional: 2	Política: 9 Societat: 3 Meteorologia: 2

taula 38: dades sobre l’aparició de l’ús dubtós de *protagonista* al corpus

Principalment hem recollit ocurrències en què aquest ús dubtós adopta la forma del substantiu *protagonista* (en vint-i-nou dels quaranta-dos). A banda, el verb corresponent és present en onze i el nom *protagonisme*, en dos. També observem que en gairebé un quart dels enunciats recollits que contenen aquest ús dubtós (en deu dels quaranta-dos) coincideix més d’un ús dubtós. Cal destacar, a més, que en aquest cas són trenta-sis emissors diferents (comptant-ne quatre d’anònims) que fan servir aquest ús dubtós, i no n’hi ha cap que el faci servir tres vegades o més. Hi ha un cert equilibri entre els tres tipus de mitjans (televisió, ràdio i premsa), però a TV3 n’apareixen força més (catorze enunciats). En qualsevol cas, *protagonista* i els seus derivats han tingut presència en tots set.

Pel que fa a la variació funcional, observem que hi ha una certa igualtat entre els registres, tret del 5 (l’oral espontani), del qual tan sols recollim un enunciat –cosa que significa que *protagonista* no és un ús dubtós que pugui sorgir al discurs espontàniament. La varietat 6, el col·loquial mediatitzat, tampoc no apareix en aquest cas. Respecte dels camps, destaquem que aquest és l’únic cas en què el de política no és predominant (tot i que ocupa el segon lloc en nombre d’enunciats). Així, el de cultura és el més present, perquè conté disset enunciats (més d’un terç del total). Val a dir també que, tret del de trànsit i economia, han tingut representació tots els nou camps que hem delimitat a 5.1.2.

11.3.5 Anàlisi dels contextos

En aquest apartat examinem l'ús dubtós del mot *protagonista* i els seus derivats, d'acord amb el que hem vist que detecten els llibres d'estil (cf. 11.3.2). Cal advertir que hem recollit totes les ocurrències del mot *protagonista* i els seus derivats, no solament les que tenen un sentit estrictament metafòric (que és el tret que defineix la classe d'usos dubtosos que analitzem al capítol 11), perquè, tal com veurem a partir dels exemples del context 3, hi ha exemples que no són adequats al llenguatge periodístic. Vegem la taula següent, en què recollim tots els contextos que hem delimitat:

Context	Exemple característic	N. o.
1. És un mot funcional per anomenar persones que són notícia (22 ocurrències)		
1.1 Implica la idea de 'prendre part en un succés'	7. Els protagonistes òbviament no són tots els joves, no tots fan la selectivitat, no tots volen anar a la universitat... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	15
1.2 Designa el personatge d'una notícia	25. L'hem titulat així ["cas d'assassinat"] perquè el protagonista és un camioner alemany que viatjava per tot Europa i es va descobrir que era l'assassí en sèrie internacional més important de la història gràcies a unes gravacions d'una càmera d'Hostalric. (Roger de Gràcia, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)	7
2. Conté la idea de 'tenir un paper destacat' (10 ocurrències)		
2. Conté la idea de 'tenir un paper destacat'	1. I ha estat en aquesta zona propera a la Costa Brava <u>on</u> al matí la precipitació ha estat la protagonista i a <u>on</u> a hores d'ara, en aquests moments, o més ben dit, fa uns minuts, era protagonista també. (Francesc Mauri, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	11
3. Manté el sentit nuclear (9 ocurrències)		
3.1 Equival a 'personatge principal'	38. Les obres més primerenques estan exposades a la sala del primer pis de la Fundació, i entre aquestes hi ha els dibuixos de la sèrie <i>Història natural</i> , un dels quals, titulat <i>Feixisme</i> , està protagonitzat per una multitud de soldats armats, uns personatges inquietants i un gat amb una esvàstica. (Antoni Ribas, "Cultura", Ara, 7-6-18)	6
3.2 Conté el sentit nuclear	36. El volum es tanca el 74, quan aborda el rodatge de <i>La flauta màgica</i> i acaba d'abandonar un dels seus projectes més bojos, una adaptació a Hollywood de <i>La vídua alegre</i> , amb Barbra Streisand com a protagonista . (Elena Hevia, "Cultura", EP, 11-6-18)	3

taula 39: contextos detectats de l'ús dubtós de *protagonista*

D'acord amb la taula 39, dels tres contextos principals en què apareix l'ús dubtós, dos impliquen un sentit metafòric, mentre que el darrer (el 3) no en conté cap, és a dir, *protagonista* o el verb que se'n deriva s'utilitzen en el sentit nuclear del terme (cf. 11.3.1). Tal com hem advertit, el sentit perifèric del nom en qüestió implica la metàfora UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA, en què hi ha un personatge que té el paper principal. Aleshores, a priori afirmem que els enunciats dels contextos 1 i 2 contenen, com a mínim, aquesta metàfora, tot i que, com veurem, en alguns casos n'hi ha més de subjacents.

Comencem pel context 1, que és el que conté més de la meitat de les ocurrències (vint-i-dues). Aquests exemples mostren que l'ús dubtós que examinem ha acabat obtenint una funcionalitat per als periodistes per relatar els fets d'una manera concreta, és a dir, ha esdevingut un recurs pràctic –un

“element tècnic necessari” (cf. 3.4.2). En el cas de l’1.1, el verb *protagonitzar* ha adquirit el sentit de ‘prendre part’, que és molt genèric, per tant, pot servir en moltes situacions. En cada enunciat, però, es pot trobar un matís diferent (en el grau d’implicació en l’afer), però el sentit general és el de ‘prendre part’ o ‘participar’ en un esdeveniment. En el cas dels exemples que contenen el substantiu *protagonista*, aquest mot es refereix a una persona ‘que pren part en un afer’. Vegem un primer exemple que conté el verb en qüestió:

12. Però en tot cas s’estava jutjant el cas Nóos i és el que ell [Iñaki Urdangarín] **protagonitzava**; llavors si ens haguessin dit eh..., “doncs hi haurà una sentència que farà caure el govern de torn, hi haurà una sentència on s’acabarà dient que ha d’ingressar a presó el senyor Urdangarín” no ens ho haguéssim cregut. (Manel Manchón, “Tot es mou”, TV3, 13-6-18)

La metàfora subjacent, en efecte, és que el cas Nóos és una història, el protagonista de la qual és Iñaki Urdangarín. Pel que podem saber pel coneixement del món, és ben clar que aquest personatge té un paper molt destacat en aquest afer, per tant, metafòricament podem entendre que ell és el protagonista del cas Nóos, entès com una història. Però una altra opció estilística de presentar els fets hauria estat dir que Urdangarín està implicat en aquest cas de corrupció, és a dir, el verb *protagonitzar* a 12 té el sentit de ‘estar implicat’. A més, aquest verb permet una estructura sintàctica senzilla en la frase (transitiva) en aquest cas, que no seria possible amb el verb *implicar*, atès que s’hauria de formar amb una estructura gramatical de relatiu (i.e. “en què ell estava implicat”). Aleshores, a 12 constatem que l’ús dubtós que analitzem és un recurs pràctic per a l’emissor, que li permet contrarestar una possible inseguretat lingüística (cf. 3.4.1). No obstant això, en aquest exemple, tot i la metàfora subjacent, la idea de ‘únic personatge destacat’ es manté. En el següent exemple, però, no és tan clar:

39. I la cloenda serà excepcional perquè aplegarà la soprano Kate Royal, el baríton Benjamin Appl i el pianista Graham Johnson en un recital que servirà per recordar els duets que van **protagonitzar** Victòria dels Àngels i Dietrich Fischer-Dieskau. (Xavier Cervantes, “Cultura”, *Ara*, 7-6-18)

En aquest enunciat, l’afer de la metàfora implicada és un duet i els participants de l’esdeveniment són els dos cantants citats. A diferència de 12 (vegeu *supra*), els personatges que “protagonitzen” l’afer a 39 no tenen un paper destacat per sobre d’altres participants, sinó que en són els dos únics agents, atès que és la condició que imposa per naturalesa el fet que sigui un duet (que el canten, com el mateix terme indica, dues persones i prou). Per tant, l’ús del verb *protagonitzar* és inadequat perquè no designa la idea de ‘algú que té un paper destacat en un afer’, sinó que simplement té el de ‘prendre part’, que és el que hem detectat que ha adquirit en els exemples del context 1.1. A 39 aquest verb fa la funció d’introduir l’agent del nom *duet*, que es podria haver resolt amb una opció molt més senzilla: la preposició *de* (“els duets de Victòria dels Àngels i...”). Un cas semblant el podem trobar a 37, en què el grup Love of Lesbian “protagonitza” mil i un concerts (vegeu l’annex 2). Vegem-ne un altre exemple:

30. I ja per acabar amb el Mundial 82, eh..., expliques que es va produir un capítol molt polèmic **protagonitzat** pel *jeque* de Kuwait, que dius que va baixar al camp? (Toni Clapés, “Versió RAC1”, RAC1, 14-6-18)

En aquest cas és un succés que es designa amb una altra metàfora, que sorgeix a partir de la metàfora general UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA, atès que és un capítol, per tant, una part de la història, el protagonista del qual és el xeic (el terme correcte en català, segons el DIEC 2) de Kuwait. El periodista es refereix al fet que aquesta persona va baixar al camp on es competia, que va ser molt polèmic. Aquest succés, que és la notícia que s’explica, es caracteritza com una història. En aquest cas tan sols hi ha un protagonista (no com a 39), però, a diferència de 12 (vegeu *supra*), és l’únic personatge del fet noticable,

per la qual cosa l'ús del mot és redundant, perquè el xeic de Kuwait no té un paper destacat en la història, sinó que n'és l'únic participant. Concloem, doncs, que la metàfora de considerar que l'anècdota del xeic és una història és comprensible, però que l'ús de *protagonitzar* no és necessari perquè és irrellevant si té un paper destacat o no, perquè és l'únic personatge de la història. Per tant, perquè la frase fos més clara caldria prescindir-ne, a banda d'evitar la impropietat *produir* (vegeu l'annex 1): "...expliques que hi va haver un capítol molt polèmic perquè el xeic de Kuwait va baixar al camp?". Vegem-ne un altre exemple:

2. Avui Honda ha **protagonitzat** un cop d'efecte al mundial de motos, ha fitxat Jorge Lorenzo com a company de Marc Márquez. (Xavier Guillén, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

Igual que a l'enunciat 30, l'únic participant de la història és Honda, per tant, no hi té cap paper destacat. Però aquest exemple és encara més estrany perquè l'afer en qüestió és "un cop d'efecte", que per mitjà de la metàfora implicada s'hauria de considerar un esdeveniment, amb una certa durada. El fet que aparegui el terme *cop*, tanmateix, dificulta aquesta lectura, perquè –d'acord amb la classificació dels predicats de Vendler (1967)– designa un assoliment (que no té durada) i no una realització (cf. 10.2.5). És important remarcar que, com a metàfora gastada que és, per al periodista és un recurs molt útil, perquè ha acabat adquirint un sentit vague que serveix per a tot, és una càpsula preempaquetada (cf. 7.2.4). A qualsevol verb d'acció del tipus de *fer* hauria pogut servir, tot i que s'hauria pogut dir directament: "Avui sorprenentment Honda ha fitxat Jorge Lorenzo...", que és molt més informatiu i permet evitar metàfores ambigües que compliquen la descodificació del missatge. En el següent exemple podem veure com l'ús dubtós que examinem substitueix una altra mena de verb:

21. Doncs ja sabeu, si teniu alguna preferència, feu-li arribar a l'Empar Moliné a través de @catmigdia per si voleu sentir alguna de les perles que Rajoy ha **protagonitzat** durant tota la seva carrera, que ha estat molt llarga, insisteixo. (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

A 21 l'únic participant de l'afer és Rajoy, per tant, observem que la idea de 'tenir un paper destacat' no és necessària. En aquest cas, l'esdeveniment en qüestió es descriu amb una altra metàfora, que fa referència a frases destacables que ha pronunciat el polític del PP. Aleshores, tant qualsevol verb de dicció (*dir, pronunciar, expressar...*) com, fins i tot, algun d'acció (*fer, cometre...*) haurien estat més adequats per afavorir la claredat del missatge. Però el periodista usa un mot que ha esdevingut comodi per evitar de trobar el verb més precís, a més que utilitza el tòpic d'expressió *a través de* (vegeu l'annex 1), que es podria evitar per "amb l'etiqueta @catmigdia". Vegem ara exemples amb el substantiu *protagonista*:

15. Qui no serà **protagonista** al mundial és l'alemany del Manchester City Sané; Joachim Löw l'ha descartat. (veu en *off*, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

En aquest enunciat, l'estructura "ser protagonista" equival al verb *protagonitzar*, per tant, no difereix dels que hem vist fins ara. Així, el sentit del substantiu que qualifiquem de dubtós és 'persona que pren part en un afer'. A 15 queda molt clar aquest fet, perquè és evident que qui ha escrit la frase vol dir que Sané no jugarà el partit, per tant, no hi prendrà part, i no pas que aquest jugador no hi tindrà un paper destacat. Així doncs, a 15 no solament es fa servir innecessàriament un ús metafòric, com en altres casos, sinó que directament es dona una informació diferent de la que realment es vol donar a causa de l'opció estilística triada pel periodista, suposadament per apujar el to del discurs (cf. 3.1.2). En aquest cas, per assegurar la claredat, s'haurien pogut fer servir verbs com *competir* o fins i tot *jugar*: "Qui no competirà al mundial és l'alemany...". Vegem encara un altre exemple de l'àmbit esportiu:

29. Sí, la gent a les grades es torna boja esperant doncs que surtin els **protagonistes** del primer partit. (Albert Bassas, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)

Aquest enunciat presenta el mateix problema que el que acabem de veure, però el que el torna encara més conflictiu és que els participants no tenen un paper principal perquè participen tots en l'afer. És a dir, el terme *protagonista* no fa referència a una sola persona, sinó a totes: té un sentit que implica 'ser participant'. Aleshores, caldria trobar una opció més precisa i clara, com ara el mot *jugador*. Vegem un exemple de l'àmbit de la cultura:

16. Els **protagonistes asseguren** que és un musical, que és més que un musical, que és un tribut a la figura de Michael Jackson, que és pràcticament inigualable. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)

L'afer referit és un musical, per la qual cosa a priori no hi ha cap metàfora implicada perquè el sentit de *protagonista* podria ser el nuclear (cf. 11.3.1 i 11.3.3). Però pel que sabem del context de la notícia no es fa referència al concepte de 'personatge principal', sinó que té aquest nou sentit de 'participant'. El fet que aparegui en plural és indicador que no té el sentit de 'personatge que té el paper principal', observat per les obres que hem vist a 11.3.2. Per tant, el periodista no fa referència a la persona que desenvolupa el paper principal al musical, sinó que podrien ser el director, el guionista, els actors..., però no ho podem saber perquè l'ambigüitat del terme no ho permet (cf. 3.3.1). A més, la impropietat *assegurar* (cf. 8.2.5) contribueix a llevar claredat al missatge, i caldria substituir-la per *explicar*. Vegem-ne un altre exemple:

33. [El nou escenari arriba ple de dubtes.] Caldrà veure que els actuals **protagonistes** tinguin la generositat, el valor i la intel·ligència que es necessita. [Serà fonamental el paper que ocupin els actors anteriors, si entenen que han de fer un pas enrere i no agonitzar sota els focus.] (Emma Riverola, "Opinió", EP, 11-6-18)

Cal advertir que hem deixat la frase anterior i la següent per demostrar que la redactora fa servir la metàfora UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA OBRA TEATRAL no solament amb el substantiu *protagonista*, sinó amb els mots *paper*, *actor*, *focus* i *escenari* (cf. l'enunciat 39 de l'apartat 11.2.5, que conté l'ús dubtós de *gest*). Però, com hem anat advertint, l'ús dubtós que examinem aquí no designa el personatge que té el paper principal, sinó simplement els participants de l'acció. Aquest fet queda justament demostrat perquè a la frase següent parla dels "actors anteriors". Aleshores, concloem que *actor* sí que s'ajustaria al sentit de l'oració, en un sentit metafòric, és clar –tot i que aquest mot i *escenari* també podrien ser metàfores gastades (vegeu l'annex 1). El següent exemple també posa de manifest que el sentit etimològic de *protagonista* –'primer actor' (cf. 11.3.2 i 11.3.3)– s'ha esvaït per efecte d'aquest ús dubtós:

20. Les veus de Catalunya Ràdio han estat **protagonistes** de "Tor". (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)

El que vol dir la presentadora del programa és que diferents veus de la cadena radiofònica han participat en el programa "Tor" i no pas que hi tinguin totes un paper destacat. En aquest enunciat s'hauria pogut fer servir el mot *personatge*. Però, com que l'ús dubtós forma part de l'argot, la periodista s'estima més fer-lo servir, perquè té una connotació positiva que atorga un aire efectista a la frase, tal com indica el llibre d'estil de Com Ràdio (cf. 11.3.2). Justament l'enunciat té la funció d'introduir un tema nou, per tant, és com un titular, que sol contenir formes que sorprenguin el públic (cf. 5.1.1). Llavors, és un espai en què un *foregrounding* és molt útil. Vegem el darrer exemple d'aquest context:

14. Doncs t'agradarà saber que avui tenim al plató del "Tot es Mou" un dels **protagonistes** d'"Operació Triunfo", el **protagonista** amb majúscules, Cepeda, el tenim aquí! (Lluís Marquina, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat hi ha dues ocurrencies del mot dubtós. La primera té el sentit que detectem en aquest context, el de ‘participant’. La segona, en canvi, sí que conté la idea de persona que destaca en un afer, però no implica el sentit nuclear, perquè pel que sabem del coneixement del món el programa on apareix el cantant no té cap protagonista, sinó que alguns destaquen més que altres (cf. 5.1.1). Però el fet que el periodista necessiti el sintagma “amb majúscules” per deixar clara la importància del personatge – d’una manera semblant ho assenyala Lázaro Carreter (cf. 11.3.2)– demostra que el substantiu *protagonista*, a partir del nou ús que ha sorgit en l’àmbit periodístic, ha acabat perdent el matís que implica el sentit etimològic de ‘primer lluitador’ (cf. 11.3.2 i 11.3.3).

Passem a examinar els exemples del context 1.2, en què la metàfora UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA continua present, però en aquest cas l’afer en qüestió és sempre una notícia. És a dir, el terme *protagonista* designa la persona que és notícia, una de les sis *w* de les *stories* (cf. 2.5.1 i 11.1.5, especialment el context 3.1, en què *nom* desenvolupa la mateixa funció). Vegem-ne un exemple:

26. Un dels **protagonistes** del dia ha estat el líder del mundial, Marc Márquez, després que s’ha sabut que el [sic] Jorge Lorenzo serà el seu nou company a Honda. (Jordi Costa, “Tot Costa”, TV3, 13-6-18)

En el context 1.1 *protagonista* designa una persona que pren part en un afer. En els exemples de l’1.2 també, però en aquests casos l’afer és una notícia (una *story*), en el sentit que és un fet noticable (cf. 2.5.1). El referent del terme dubtós és el *who*, la persona que desenvolupa l’acció que els mitjans expliquen al receptor. En aquest exemple, tanmateix, el mot és més difícil de substituir perquè té un sentit específic, no en suplanta cap altre. En certa manera, la metàfora subjacent implica concebre que en l’actualitat en general existeixen històries que els periodistes relaten. En aquest marc, un dels personatges de l’actualitat seria Marc Márquez, en efecte, però tampoc no podem afirmar que aquest tingui l’únic paper destacat de la història, sinó que hi ha una altra persona implicada: Jorge Lorenzo. Per tant, el mot *protagonista* no s’adequa al sentit de la frase, sinó que més aviat *personatge* hi podria fer la funció desitjada per l’emissor. Remarquem també que els usos dubtosos de *líder* i *després de* contribueixen també a llevar claredat al missatge (cf. 8.1.5 i 9.3.5). Vegem un altre exemple semblant:

4. Gràcies, Albert; l’altre **protagonista** del dia és Iñaki Urdangarín. (Toni Cruanyes, “TN Vespre”, TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat es pot percebre que Urdangarín en realitat és una persona que per unes certes circumstàncies també és notícia. Igual que a 26 (vegeu *supra*), observem que el nom *protagonista* té una funció molt semblant a l’ús dubtós de *nom*, que hem analitzat a 11.1.5, concretament al context 3.1, sobretot pel fet que va acompanyat del sintagma “del dia”. Designa, doncs, el *who* d’una notícia en concret, que el periodista explicarà després de pronunciar l’enunciat 4. Vegem un exemple una mica diferent:

6. I també al diari *Ara* hi hem llegit un titular amb doble sentit, en aquest cas la **protagonista** és la nova ministra d’Hisenda. (Pere Bosch, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)

En aquest cas el mot *protagonista* designa la ministra d’Hisenda, que és notícia per alguna raó en el diari que esmenta el periodista. A 6 la substitució per la paraula *personatge* no seria adequada, sinó que caldria utilitzar una solució molt diferent, com ara: “en aquest cas parla de la nova ministra d’Hisenda”. Així, veiem que aquest ús dubtós que analitzem complica les frases perquè lleva claredat al missatge, obliga el receptor a utilitzar l’abstracció per entendre’l. Vegem-ne un altre exemple:

13. Doncs sí, el que comentaves, de seguida veurem la reacció d'aquest **protagonista** [Iñaki Urdangarín], però recordem, perquè no fa ni una setmana ja podíem veure com el titular de la cartera de Cultura i Esport, Màxim Huerta, prometia el càrrec davant del rei. (Sheila Alen, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)

En aquest enunciat el mot *protagonista* fa referència a Iñaki Urdangarín, que és una persona que és notícia, com es repeteix diverses vegades durant el programa. Precisament, per demostrar el que hem dit a propòsit dels enunciats 4 i 26 (vegeu *supra*), la periodista l'utilitza just després que la conductora del programa hagi fet servir *nom* per referir-se a Iñaki Urdangarín, entès com a persona que ha estat notícia (cf. l'enunciat 11 a 11.1.5). Per tant, veiem com fins i tot entre usos dubtosos s'estableix una relació de sinonímia. Els sentits metafòrics, doncs, són molt productius i útils en el llenguatge periodístic, tal com hem indicat a 7.2.4. A més, a 13 els usos dubtosos de *comentar* i *davant* compliquen la descodificació del missatge (cf. 8.3.5 i 9.2.5). Vegem-ne un altre exemple:

27. I atenció a la història de superació magnífica que explica avui el Sergio Heredia a *La Vanguardia*; el **protagonista** és Borja Gómez, un jove ciclista gallec... (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

En aquest cas es pot veure clarament com el periodista fa servir la metàfora UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA, perquè utilitza literalment el mot *història*. Aleshores, el terme *protagonista* té sentit perquè fa referència a la persona que té el paper destacat en l'afer, encara que pel context tornem a veure que n'és l'únic participant, és a dir, el matís 'tenir un paper destacat' hi és innecessari. Però, tal com es pot veure pels exemples d'aquest context, *protagonista* ha adquirit el sentit de 'persona que és notícia'. A 27 aquest mot podria tenir el sentit nuclear, però trobem un cas molt semblant que ens fa dubtar que realment faci la funció de designar el personatge principal d'una trama:

3. I a la contraportada el repte de caminar 2.300 quilòmetres per fer els Pirineus de punta a punta; els **protagonistes** són dos metges de prestigi en la frontera de la jubilació. (Toni Cruanyes, "TN Vespre", TV3, 5-6-18)

En aquest cas els únics participants de l'esdeveniment són els dos metges, per tant, és ben clar que cap dels dos no té un paper destacat, sinó que en són merament els personatges. Així, es veu clar que *protagonista* té el valor de 'persona que és notícia' i no pas de 'persona que té un paper destacat', com sí que observem en els enunciats que analitzem a continuació, per la qual cosa destaquem que aquest ús dubtós comporta una polisèmia que atempta contra la claredat del missatge (cf. 3.3.1 i 3.3.2).

Passem a examinar el context 2, que també conté la metàfora UN AFER QUALSEVOL ÉS UNA HISTÒRIA (vegeu *supra*), però en aquest cas l'ús dubtós té la funció d'indicar que el referent té un paper destacat, que és important en el succés. Vegem-ne un exemple:

11. Sigui com sigui, Carla, el pernil va ser **protagonista**, tot i ser un programa dedicat a la cuina vegetariana, va ser **protagonista** del programa. (Lluís Marquina, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest enunciat el mot *protagonista* fa la mateixa funció que a l'exemple del llibre d'estil de Com Ràdio que hem vist a 11.3.2, "la neu va ser protagonista" –tot i que també es correspon a l'exemple del DNV, "el fred i la fam foren els protagonistes d'aquella guerra" (cf. 11.3.1). El que vol dir el periodista és que el pernil va centrar l'atenció del programa, o que aquest va versar sobre el pernil. Per tant, que hi va ser important, que va tenir-hi un paper destacat. Tal com s'indica en el llibre d'estil citat, l'ús metafòric de *protagonista* atorga a la frase un "efectisme innecessari", que es podria suplir amb una fórmula més

informativa i senzilla com “el programa es va dedicar al pernil”. Vegem un enunciat extret de la previsió meteorològica, semblant a l'exemple del manual d'estil de Com Ràdio:

17. A partir de divendres i el cap de setmana, la inestabilitat de les tardes tornarà a ser **protagonista**. (Sònia Papell, “L'Informatiu”, TVE, 13-6-18)

A més de l'efectisme que hem observat a partir de l'enunciat 11 (vegeu *supra*), en aquest cas es complica molt l'estructura de la frase, atès que es podria dir d'una manera molt més senzilla: “les tardes tornaran a ser inestables”. Detectem un ús molt semblant de *protagonista* a 1, però en aquest cas es parla de precipitacions (vegeu l'annex 2). Aleshores, el sentit que té aquest substantiu és ‘ser important’ o ‘tenir un paper destacat’. En el següent exemple encara es veu més clar:

22. Avui fa cinc dies que va prendre possessió el nou govern socialista de Pedro Sánchez i entre els reptes que té sobre la taula n'hi ha un que els últims dies està agafant força **protagonisme**. (Roger de Gràcia, “Estat de Gràcia”, CR, 12-6-18)

En aquest cas clarament el mot *protagonisme* equival a *importància*, com a 18, en què l'ús dubtós també apareix amb aquesta forma (vegeu l'annex 2). A 22 observem que la importància es dona per algun fet, però l'ús metafòric no permet copsar per què, és a dir, és poc informatiu. Podria ser que el repte en qüestió adquirís importància perquè se'n parla molt o potser també perquè és molt greu. Així, si el periodista es decantés per una opció més informativa, la frase seria molt més clara, però s'estima més el mot *protagonisme* perquè així no ha d'entrar en detall. Aquesta ambigüitat que detectem encara es reforça més amb la metàfora gastada *sobre la taula*, que no aporta cap significat específic a la frase, és a dir, és prescindible (vegeu l'annex 1). Vegem-ne un altre exemple:

31. De fet, els presos i els polítics que van sortir de Catalunya després de la DUI de l'octubre van **protagonitzar** gran part de l'entrevista. (Daniel G. Sastre, “Tema del dia”, EP, 4-6-18)

En aquest enunciat, el verb *protagonitzar* vol dir ‘centrar l'atenció’, és a dir, la qüestió dels presos va ser important a l'entrevista. Tal com hem observat en molts dels exemples, hi ha més d'una persona destacada en l'afer, cosa que rebutgen la majoria d'obres que hem vist a 11.3.2. En qualsevol cas, seria més informatiu dir: “es va parlar força estona de la qüestió dels presos...”, sense utilitzar la metàfora. Com que, d'acord amb Oliva i Sitjà (cf. 11.3.2), se sol fer servir per “tapar forats”, acaba apareixent en contextos molt diferents i elimina possibilitats que serien més aclaridores (cf. 3.3.1), com en el següent exemple:

8. Doña Leo [la gossa de Màxim Huerta] és un dels personatges **protagonistes** justament de l'Instagram d'en Màxim Huerta... (Genís Sinca, “Tot es mou”, TV3, 7-6-18)

Aquest exemple pertany al context 2 perquè justament conté el mot *protagonista* amb la funció d'indicar importància. Però és remarcable que en aquest cas no és un substantiu, sinó un adjectiu, que complementa el terme *personatge*, del qual –com hem vist i veurem encara més clar a partir del context 3.1– ha acabat esdevenint un sinònim. A 8 *protagonista* substitueix adjectius com ara *principal*, *destacat* o *central*. El periodista podria dir, en efecte, “Doña Leo és la protagonista de l'Instagram de Màxim Huerta”, i s'entendria bé la metàfora, però això no és el que vol expressar. El fet que digui que n'és “un dels personatges protagonistes” indica que aquest terme ha perdut el sentit nuclear en l'argot periodístic i ha passat a esdevenir un “element tècnic” pràctic per al periodista (cf. 3.4.2). Vegem-ne un altre exemple:

41. Sitges també recordarà el bicentenari de *Frankenstein* amb un cicle que subratllarà el punt de vista femení de l'autora de la novel·la, Mary Shelley, i, amb motiu del 40è aniversari de *Halloween*, la

pel·lícula que va llançar la carrera de John Carpenter i va inaugurar el gènere *slasher*, **protagonista** d'una gran retrospectiva en aquesta edició. (Xavi Serra, "Cultura", *Ara*, 7-6-18)

Aquest exemple, a causa de l'aparició de l'ús dubtós, és poc clar, té una redacció molt embolicada i estranya. Si volem mirar d'esbrinar què vol dir la metàfora, podem suposar que el gènere *slasher* va tenir importància al festival. Ara, *protagonista* també podria fer referència a John Carpenter, perquè és una persona i tindria més lògica. Però no ho podem saber pel context perquè el redactor acaba aquí, no en fa cap aclariment. A més, l'ús dubtós d'*edició* també contribueix a llevar claredat al missatge (vegeu l'annex 1) i seria substituïble, per exemple, pel mot *ocasió*.

Passem a analitzar el context 3, en què el mot *protagonista* no conté la metàfora subjacent que hem observat als contextos anteriors. Per tant, no implica un ús metafòric del mot. Al 3.1, però, tampoc no té el sentit nuclear, perquè en realitat és un sinònim del mot *personatge*. Vegem-ne un exemple:

9. I dels mateixos **protagonistes**, dels mateixos veïns de Tor, ells ja han escoltat una part d'aquests que fan d'ells mateixos, d'aquests personatges... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

En aquest enunciat el terme *protagonista* no es fa servir per designar el personatge destacat d'una història, sinó tots els personatges de la sèrie radiofònica "Tor". Però, tal com hem indicat abans, la periodista es decanta per aquesta opció estilística per atorgar més efectisme a la frase, perquè l'ús dubtós té una connotació positiva i de formalitat (cf. 3.3.3) i és un símbol d'identitat perquè forma part de l'argot (cf. 3.4.2). Aleshores, el fa servir encara que no sigui adequat a la frase. Al següent exemple, que és molt semblant a 9 i pronunciat per la mateixa emissora, hi ha més elements dubtosos a la frase:

10. Parlàvem de com s'hauria rebut o com es rebrà per part dels **protagonistes** i dels veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges. (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)

El mot *protagonista* va precedit de l'operador *per part de* (concretament del context 3.1), que hem analitzat a 10.3.5. La coincidència de dos usos dubtosos encara fa més difícil la comprensió de l'enunciat i indica que són recursos pràctics per als periodistes per atorgar formalitat al discurs. Però també és críptic perquè la periodista coordina el sintagma que conté *protagonista* i "dels veïns de Tor", tot i que, d'acord amb l'enunciat 9 (vegeu *supra*), són el mateix referent. És a dir, hauria hagut de fer servir una aposició o una conjunció disjuntiva (*o*). Si realment hi ha una coordinació, pel context no es pot saber qui és el referent de *protagonistes*. El que és clar és que l'ús dubtós és prescindible, perquè hauria pogut dir: "Parlàvem de com rebran els veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges". Vegem-ne un altre exemple:

35. Va oferir en el seu moment un retrat cru i realista de la vida en parella: la seqüència inicial, en què un matrimoni amic dels **protagonistes** s'insulta i s'humilia, resulta encara avui, 45 anys després, demolidora. (Quim Casas, "Cultura", *EP*, 11-6-18)

En aquest cas *protagonista* fa referència a més d'una persona, cosa que desaconsellen les obres d'estil (cf. 11.3.2). Tot i així, a 35 té un valor diferent, perquè no parla de personatges en general, sinó d'uns que certament són destacats en la pel·lícula, per tant, sí que hi tenen un paper destacat. El terme no conté un sentit metafòric i serveix per designar algú que té un paper principal en una història, però no respecta el seu significat etimològic, que determina el matís 'tenir un paper destacat' del nuclear (cf. 10.3.3). Per aquest motiu, classifiquem l'enunciat 35 dins del context 3.1, perquè, a més, en comptes de *protagonistes* s'hauria pogut utilitzar *personatges principals*. El següent exemple presenta el mateix problema:

34. El primer treball conjunt va ser *Persona* (1966), **coprotagonitzat** per una altra de les seves actrius preferides, Bibi Andersson (altres cares femenines i masculines assídues van ser les de Harriet Anderson, Gunnar Björnstrand, Max von Sydow, Gunnel Lindblom, Ingrid Thulin i Erland Josephson). (Quim Casas, "Cultura", *EP*, 11-6-18)

En aquest cas veiem que tampoc no es respecta el sentit etimològic, perquè el prefix *co-* en el verb indica que hi ha més d'una persona que és protagonista –de fet, l'operador *co-* contribueix a llevar claredat a l'enunciat, i en aquest cas és sobrer (vegeu l'annex 1), perquè implica una contradicció (no hi pot haver dos protagonistes). Tot i així, com hem indicat a propòsit de 35 (vegeu *supra*), no hi ha cap ús metafòric i la idea de 'personatge destacat' és present. Observem, doncs, que el mot *protagonista* i els seus derivats han acabat perdent el significat etimològic i pot ser que faci referència a més d'una persona, per la qual cosa es fa servir impròpiament, cosa que acostaria aquest cas als que hem vist al capítol 8 (*líder, assegurar i comentar*).

El darrer context que analitzem conté exemples del mot *protagonista* amb el sentit nuclear, és a dir, designa una única persona que té el paper principal en una història (cf. 11.3.1), com en el següent exemple:

19. Oriol Tarrassona ha adaptat un Otel·lo, magnífic, per cert, i hi ha un moment en què la **protagonista**, Desdèmona, un cop...; recordeu la història, oi?... (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio", *CR*, 4-6-18)

En aquest exemple l'ús dubtós que examinem no presenta cap problema, per tant, hi és adequat i no suplanta cap possibilitat més explicativa. L'exemple 36 (vegeu l'annex 2) és molt semblant, perquè Barbra Streisand és la protagonista d'una pel·lícula. Vegem un altre exemple amb el verb derivat del substantiu:

23. També destaca "Here", una proposta dels coreògrafs Ayguadé i Guilhem Chatir, o Uncanny Valley, **protagonitzada** per un robot, al Temporada Alta del 5 d'octubre al pròxim 9 de desembre. (Pep Vila, "Estat de Gràcia", *CR*, 12-6-18)

En aquest cas tan sols el robot té el paper principal de la història, per tant, n'és el protagonista. Destaquem que tan sols han aparegut tres enunciats que contenen aquest ús dubtós amb el sentit de la primera accepció dels diccionaris, el nuclear. Per tant, tenint en compte la quantitat de material que conté el nostre corpus, *protagonista* és un terme poc habitual, que s'hauria de relegar, com adverteixen Oliva i Sitjà (cf. 11.3.2), a l'àmbit de la cultura (quan hi ha una obra artística implicada), al qual pertanyen els tres exemples del context 3.2.

11.3.6 Conclusions

Tot seguit, veiem resumits a la taula següent els contextos que hem vist, i arribem a una conclusió sobre l'ús dubtós que examinem:

Context	Exemple característic	N. o.	Solucions	Obres	Variació funcional
1. És un mot funcional per anomenar persones que són notícia (22 ocurrències)					
1.1 Implica la idea de 'prendre part en un succés'	7. Els protagonistes òbviament no són tots els joves, no tots fan la selectivitat, no tots volen anar a la universitat... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	15	<i>Prendre part, fer, participar; jugador, personatge, actor... o opcions més precises</i>	<i>ÉsAdir, El 9 Nou / El 9 TV, UIB, Com Ràdio, El País, Cadena Ser, El Mundo, ABC, The Economist, The Telegraph, Oliva i Sitjà (1990), Lázaro Carreter (1998) i Badia et al. (2004)</i>	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
1.2 Designa el personatge d'una notícia	25. L'hem titulat així ["cas d'assassinat"] perquè el protagonista és un camioner alemany que viatjava per tot Europa i es va descobrir que era l'assassí en sèrie internacional més important de la història gràcies a unes gravacions d'una càmera d'Hostalric. (Roger de Gràcia, "Estat de Gràcia", CR, 12-6-18)	7	<i>Personatge o terme més específic, polític, jugador, futbolista, cantant...</i>	Cap	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
2. Conté la idea de 'tenir un paper destacat' (10 ocurrències)					
2. Conté la idea de 'tenir un paper destacat'	1. I ha estat en aquesta zona propera a la Costa Brava <u>on</u> al matí la precipitació ha estat la protagonista i a <u>on</u> a hores d'ara, en aquests moments, o més ben dit, fa uns minuts, era protagonista també. (Francesc Mauri, "TN Migdia", TV3, 12-6-18)	11	<i>Important, importància o refer la frase</i>	Com Ràdio	Tots els camps i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
3. Manté el sentit nuclear (9 ocurrències)					
3.1 Equival a 'personatge principal'	38. Les obres més primerenques estan exposades a la sala del primer pis de la Fundació, i entre aquestes hi ha els dibuixos de la sèrie <i>Història natural</i> , un dels quals, titulat <i>Feixisme</i> , està protagonitzat per una multitud de soldats armats, uns personatges inquietants i un gat amb una esvàstica. (Antoni Ribas, "Cultura", Ara, 7-6-18)	6	<i>Personatge</i>	<i>ÉsAdir, El 9 Nou / El 9 TV, UIB, Com Ràdio, El País, Cadena Ser, El Mundo, ABC, The Economist, The Guardian, The Telegraph, Oliva i Sitjà (1990), Grijelmo (2014) i Lázaro Carreter (1998)</i>	Exclusiu del camp de cultura i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>
3.2 Conté el sentit nuclear	36. El volum es tanca el 74, quan aborda el rodatge de <i>La flauta màgica</i> i acaba d'abandonar un dels seus projectes més bojos, una adaptació a Hollywood de <i>La vídua alegre</i> , amb Barbra Streisand com a protagonista . (Elena Hevia, "Cultura", EP, 11-6-18)	3	És adequat	Cap	Exclusiu del camp de cultura i tots els registres amb el tret + <i>formal</i>

taula 40: informació de l'anàlisi dels contextos detectats de l'ús dubtós de *protagonista*

Després de l'anàlisi, concloem que dels quaranta-dos enunciats recollits que contenen la metàfora gastada que examinem tan sols tres són adequats completament, que són els tres del context 3.2, en què es fa servir el sentit nuclear de *protagonista* i dels mots derivats, sense fer servir cap procediment metafòric. Tanmateix, els sis enunciats del 3.1, que tampoc no contenen el sentit figurat implicat en la segona accepció dels diccionaris (cf. 11.3.1 i 11.3.3), no són del tot inadequats, encara que tots els llibres d'estil de l'àmbit espanyol i anglès insisteixin que aquest terme tan sols pot designar una persona pel seu sentit etimològic (cf. 11.3.2). Alguns d'aquests exemples del context 3.1 s'entenen bé perquè *protagonista* designa un personatge que té un paper principal. L'única obra lexicogràfica que detecta aquest sentit que fa referència a més d'un personatge important és el *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* (cf. 11.3.2).

En els exemples del context 2 veiem que el matís de 'persona destacada' continua present, però *protagonista* i els seus derivats ja no conserven el sentit nuclear, sinó el de la segona accepció dels diccionaris que hem vist a 11.3.1 i 11.3.3 ('persona que assumeix el paper principal en un afer'), tot i que cal remarcar que el DNV recull un exemple en què l'ús dubtós té un sentit semblant. Però en els exemples que hem analitzat hem vist que l'ús dubtós sempre elimina possibilitats molt més expressives, i atorga un efectisme innecessari, tal com adverteix el llibre d'estil de Com Ràdio (cf. 11.3.2).

El context 1 és el que conté més enunciats (cf. 10.3.5), atès que ha acabat esdevenint un recurs molt pràctic i que pertany a l'argot periodístic perquè supleix funcions necessàries per al periodista (cf. 3.4.2). Aquest fet el podem veure clarament amb el context 1.2, que serveix per designar una persona que forma part d'un fet noticable, una de les sis *w* de la *story* (cf. 2.5.1). Cal destacar que aquest context és l'únic que no ha estat detectat per cap obra, igual que el context equivalent (el 3.1) de *nom* (cf. 11.1.5). Però el que sí que detecta la gran majoria de les obres que hem consultat és l'1.1, que, en efecte, és el que té més ocurrences en el corpus (quinze). En gairebé tots els exemples l'ús dubtós és inadequat i complica les frases innecessàriament.

Pel que fa a la variació funcional, tan sols el context 3 és propi exclusivament del camp de cultura, perquè *protagonista* i els mots que se'n deriven fan referència a personatges d'obres artístiques, que és, de fet, el sentit nuclear del terme, encara que al 3.1 no designi tan sols l'únic que té el paper principal. Respecte dels registres, no hi ha cap especificitat, tret que, com hem indicat a 11.3.4, no hem detectat cap ocurrencia d'aquest ús dubtós en exemples de la varietat 6, el col·loquial mediatitzat.

A continuació, revisem si l'ús dubtós de *protagonista* i els mots que se'n deriven compleix les condicions que hem fixat a 7.1:

1. **És una innovació mitjançant un significat perifèric:** tret del context 3, en la resta hem detectat sentits perifèrics diversos.
2. **Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades:** en cada context, llevat del 3.2, observem que aquest ús dubtós eclipsa opcions molt més clares, senzilles i precises, d'acord amb la taula 40.
3. **El fan servir emissors diferents:** són trenta-sis (comptant-ne quatre d'anònims) els que utilitzen aquest ús dubtós.
4. **S'utilitza en registres que contenen el tret +formal:** aquesta metàfora gastada apareix en totes les varietats que inclouen aquest tret, i no n'hem recollit cap enunciat del col·loquial mediatitzat.
5. **S'expandeix en contextos força variats:** n'hem fixat tres de diferents, que alhora es divideixen en cinc, entre els quals constatem força diferència, perquè tan aviat designa un mer participant d'un succés com en altres casos es refereix a una persona que té un paper destacat.

6. **Es pot detectar en enunciats o contextos en què sona estrident:** aquest fet l'hem detectat a la majoria d'exemples de l'1.1 i el 2 (cf. 11.3.5).
7. **Prové d'una interferència:** com que apareix en quatre manuals d'estil de mitjans de comunicació que fan servir el castellà, podem deduir que aquest ús dubtós és present en aquesta llengua, per la qual cosa podria exercir una pressió cap al català; també són tres els llibres d'estil de l'àmbit anglosaxó que el recullen, per la qual cosa podria provenir alhora de l'anglès. Per tant, és una interferència indirecta de l'anglès que passa pel castellà. Tot i així, els manuals del diari *El País* i la Cadena SER exposen que, efectivament, en castellà l'ús de *protagonista* i els mots que se'n deriven pot ser causat per una interferència de l'anglès, per la qual cosa en els casos en què *protagonitzar* equival al verb *to star* es podria considerar directa (cf. 5.2.1).
8. **El detecten els llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic:** aquest és un dels casos de l'anàlisi que més llibres d'estil i obres recullen (cf. 11.3.2).

Atès que compleix totes les condicions (fins i tot les dues opcionals), podem concloure que l'ús de *protagonista* i els seus derivats ha esdevingut dubtós en el llenguatge periodístic. A més, constatem que pertany a la categoria de les metàfores gastades, perquè sorgeix per una innovació a partir d'un procés metafòric, que és concebre que UN ESDEVENIMENT ÉS UNA HISTÒRIA. Però, a partir de l'ús, perd originalitat i acaba donant lloc a enunciats en què la informació es presenta de manera estereotipada (cf. 5.3), fet que comporta utilitzar nominalitzacions que són poc recomanables per al llenguatge dels mitjans de comunicació (cf. 11.3.2).

PART 5 CONCLUSIONS GENERALS

12. CONCLUSIONS

Aquest és el darrer capítol de la tesi, en què ens proposem de respondre les preguntes de recerca que hem formulat a 1.4 i acceptar, matisar o refutar les hipòtesis que se'n deriven, a banda d'extreure'n les conclusions corresponents. Així doncs, reproduïrem una a una les sis preguntes en qüestió.

Pregunta 1 En què consisteixen els usos dubtosos?

Aquesta és la pregunta principal, atès que, com hem determinat a 1.2, el nostre objecte d'estudi no havia estat delimitat clarament abans d'aquesta recerca. La hipòtesi que ens plantejàvem és que els usos dubtosos són elements de la varietat estàndard que no s'adeqüen al llenguatge dels mitjans de comunicació, perquè atempten contra els principis bàsics del periodisme: la claredat, la concisió, la precisió i la senzillesa (cf. 7.1), atès que prenen el lloc a opcions estilístiques que sí que s'hi ajusten. Així, a partir dels fonaments teòrics que hem exposat al capítol 3 –establerts d'acord amb la bibliografia que hem tingut en compte per caracteritzar el nostre objecte d'estudi–, hem proposat una llista de condicions (sis d'obligatòries i dues d'opcionals) que han de complir els usos dubtosos (cf. 7.1). Fetes les comprovacions a l'anàlisi de cadascun dels dotze casos, hem vist que tots compleixen aquestes condicions, tot i que *nom* no satisfà cap de les dues opcionals i *gest* tampoc no en respecta una, perquè aquestes metàfores gastades no es troben recollides en cap obra (cf. 11.1.6 i 11.2.6) –la segona, però, sí que considerem que és una interferència indirecta (vegeu la pregunta 5).

En la hipòtesi també proposàvem que els usos dubtosos sorgien per mitjà d'una innovació i que en cap cas no es tractava exclusivament d'una incorrecció, sinó que atemptaven contra l'adequació al propòsit comunicatiu. Primerament, el factor de la innovació l'hem pogut comprovar al primer apartat i al tercer dels dotze casos de l'anàlisi, en què hem consultat les definicions de les obres lexicogràfiques de cada mot implicat, l'explicació de les gramàtiques i el que en diuen les obres de referència. La informació que hem anat a buscar és si el sentit que detectàvem de l'ús dubtós en el corpus d'estudi era perifèric, cosa que ha resultat que és així en tots els casos. Pel que fa a l'adequació, a l'anàlisi de les dotze formes dubtoses hem vist a partir d'exemples representatius de cada context que, efectivament, es perden solucions molt més clares, precises, concises o senzilles –i ocasionalment més genuïnes (vegeu la pregunta 4). Tot i així, cal esmentar que en alguns dels contextos detectats els usos dubtosos han adquirit un valor funcional per al periodista, de manera que són més difícils de substituir. Aleshores, per aquest motiu, en aquests casos no caldria condemnar-los si realment no substitueixen opcions més adequades (vegeu la pregunta 3). Recuperem un exemple de l'anàlisi en què es veu la inadequació dels usos dubtosos:

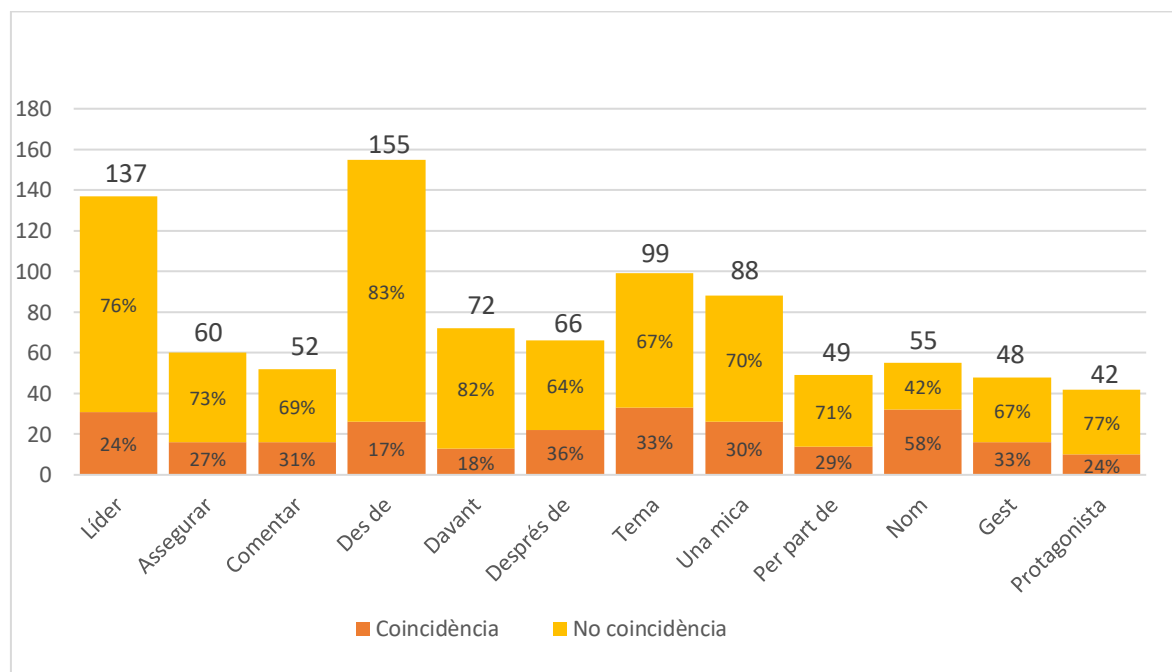
Jo **comentava** fa un moment que, **més enllà** de tot el **tema** polític, que si el dret a l'autodeterminació, que si la república, que si no sé què, tot el que té a veure amb el **tema** català, jo crec que hi ha un **tema** previ a parlar amb Pedro Sánchez, que és què passarà amb la fiscalia general i com interactuarà el **tema** amb presos, amb exili, amb les persecucions que s'han **produït** de ciutadans catalans, alcaldes catalans, etcètera, etcètera. (Pilar Rahola, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)²⁸⁶

En primer lloc, cal remarcar que en aquest enunciat hi ha set ocurrencies d'usos dubtosos: quatre de l'operador *tema*, en els contextos 3 (els dos primers), 7 i 2 respectivament (cf. 10.1.5), una de la

²⁸⁶ Convé assenyalar que aquest enunciat és el 40 per a l'ocurrència de *comentar* i el 82 per a les quatre de *tema* (vegeu l'annex 2).

impropietat de *comentar* en el context 1.1 (cf. 8.3.5) i una de *produir* (vegeu l'annex 1), i una del tòpic d'expressió *més enllà* (vegeu l'annex 1). Aquests elements certament contribueixen a complicar la descodificació del missatge, perquè es perd claredat, precisió, concisió i, per descomptat, senzillesa, perquè comporten un distanciament de la parla habitual, la norma objectiva (cf. 2.3.1). A més, representen una desviació estilística mitjançant el *foregrounding* (cf. 3.1.1 i 3.2.1). Tenint en compte que aquest enunciat és d'una tertúlia radiofònica, caldria que l'expressió fos més adequada perquè l'audiència pogués rebre la informació fàcilment, eliminant les formes dubtoses que hem assenyalat, en favor sobretot de la concisió (cf. 2.5). Una solució podria ser la següent: “Jo deia fa un moment que, a banda del dret a l'autodeterminació, la república, etc., tot el que té a veure amb el conflicte de Catalunya, jo crec que hi ha una qüestió prèvia que s'ha de tractar amb Pedro Sánchez, que és què passarà amb la fiscalia general i com afectarà la situació dels presos, dels exiliats i dels ciutadans catalans que han estat perseguits, a part dels alcaldes, etcètera”.

Cal dir que a 5.2.2 hem advertit que la coincidència de més d'un ús dubtós en un enunciat podia complicar encara més la descodificació del missatge, atès que, com havíem proposat a la hipòtesi, els usos dubtosos atempten contra l'adequació als principis bàsics del llenguatge periodístic (cf. 2.5.1). Aquest factor l'hem comprovat diversos cops al llarg de l'anàlisi, de manera que hem quantificat el nombre de vegades que apareix més d'un element dubtós als enunciats del nostre corpus (tenint en compte també els casos recollits a l'annex 1) al gràfic 1, en què també podem veure més clarament quina és la presència dels dotze casos que hem analitzat:

gràfic 1: coincidència d'usos dubtosos dels dotze casos analitzats

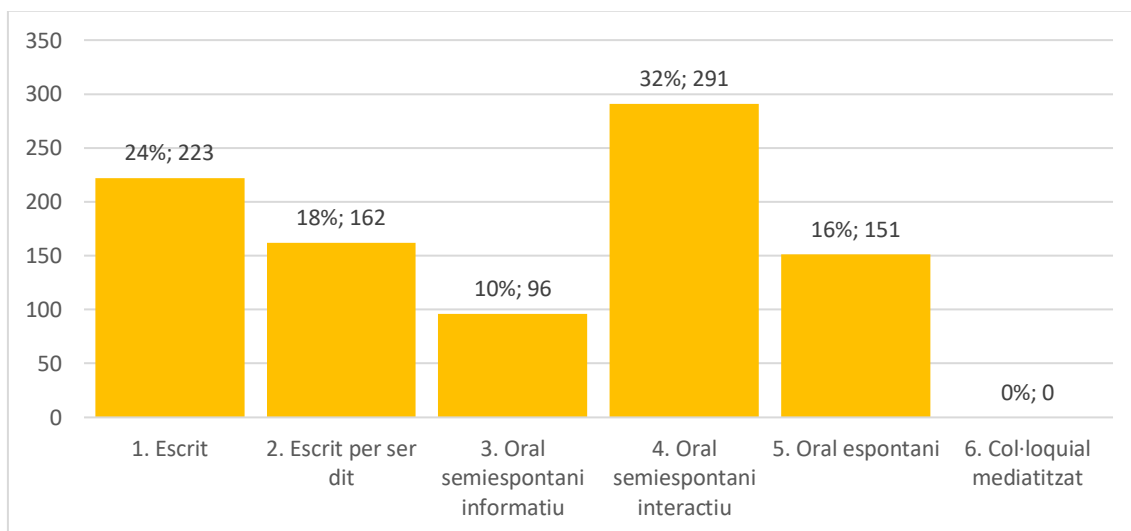
A primer cop d'ull es destaquen el cas de *des de* i *líder*, que sobrepassen el centenar d'enunciats cadascun. Tot i així, és remarcable que són dels que presenten menys coincidència d'usos dubtosos —24% a *líder* i 17% a *des de*; *davant* també té un percentatge baix (un 18%). En segon lloc, assenyalem que els operadors *tema* i *una mica* han tingut una presència considerable, i en el primer cas hi ha un 33% dels enunciats en què coincideix amb més usos dubtosos, mentre que en el segon és en un 30%. Ara, cal destacar un dels casos perquè és l'únic que presenta una situació diferent respecte de la resta: la metàfora gastada *nom*, que en més de la meitat dels enunciats (en un 58%) apareix amb altres elements dubtosos.

Justament, com hem vist a 11.1.5, un dels contextos, l'1.1 (el que té més ocurrències), es caracteritza perquè *nom* apareix amb tres metàfores gastades més, que són *sobre la taula*, *travessa* i *sonar* –que no han entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències (vegeu l'annex 1). Com hem pogut comprovar, aquest factor causa, en alguns exemples, que el missatge sigui més difícil de descodificar, perquè es perd precisió i claredat (cf. 11.1.5). En conclusió, tret del cas de *nom*, que destaca, la resta té entre un 36% (*després de*) i un 17% (*des de*) d'enunciats en què coincideix més d'un ús dubtós, per tant, entre una cinquena i una tercera part aproximadament.

Pregunta 2 Els professionals que treballen als mitjans de comunicació utilitzen els usos dubtosos com una estratègia retòrica per apujar el to del discurs?

A la hipòtesi ens plantejàvem que els usos dubtosos són una estratègia discursiva, consistent a modificar la parla habitual, que el periodista fa servir suposadament per guanyar formalitat. Aquesta suposició, com hem vist a la pregunta anterior, queda demostrada perquè hi ha una innovació, per mitjà del recurs estilístic del *foregrounding* (cf. 3.2.1). A més, també apuntàvem que amb els usos dubtosos s'incorria en una inadequació als principis del llenguatge periodístic, cosa que també ha quedat resposta a la pregunta 1.

Principalment, doncs, la qüestió que hem comprovat a l'anàlisi a partir d'aquesta pregunta és si efectivament tan sols podem trobar enunciats que continguin usos dubtosos en els registres més formals del contingut del nostre corpus, és a dir, els que contenen el tret *+formal*. Per tant, en la varietat que hem anomenat *col·loquial mediatitzat* (la 6), que es caracteritza per l'espontaneïtat, el tenor interactiu i la informalitat, no hauríem hagut de trobar cap ús dubtós (cf. 5.1.2). En el gràfic següent es pot veure la proporció dels registres en què classifiquem els enunciats:

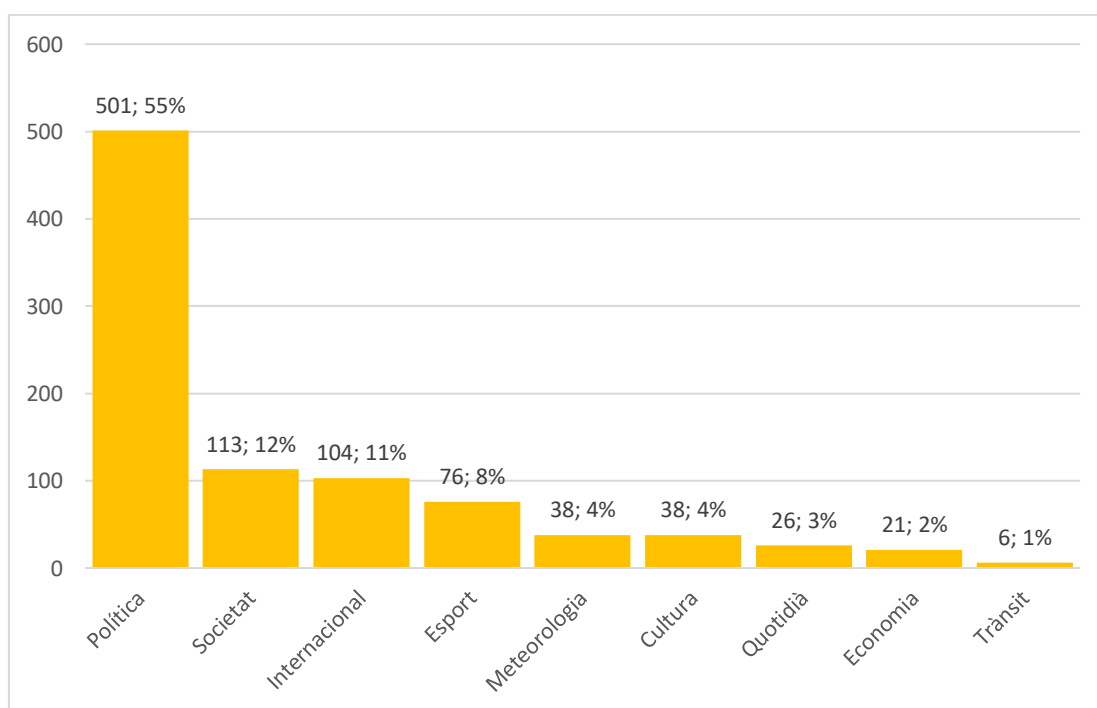
gràfic 2: registres dels enunciats del corpus

Cal deixar clar que a l'apartat 5.1.1 hem exposat el contingut del nostre corpus (els programes dels mitjans audiovisuals i les seccions de la premsa) i hem recollit a la taula 1 i a la 2 el nombre de minuts i articles de què hem disposat. En el cas de la premsa l'únic registre que trobem és l'escrit (l'1), però en els altres, com recollim a la taula 3, hi podem trobar les sis varietats, i podem pressuposar que no hi ha una homogeneïtat de minuts entre els registres. És a dir, és possible, per exemple, que en tot el corpus hi hagi més text propi de la varietat escrita per ser dita que no de l'oral semiespontània informativa, perquè en

un telenotícies tenen més espai els conductors que llegeixen del *teleprompter* que no un corresponsal. No obstant això, com hem indicat a 5.1.1, hem pressuposat que hi ha un cert equilibri entre les varietats, precisament perquè hem buscat diversitat entre els programes.

Fet aquest aclariment, comprovem que en aquest gràfic no hi té representativitat el registre 6, el col·loquial mediatitzat, és a dir, no hem trobat ni un sol enunciat que pertanyi a aquesta varietat entre els nou-cents vint-i-tres que han estat objecte d'anàlisi, tot i que és present en una bona part del corpus (vegeu la taula 4). Malgrat el que hem exposat al paràgraf anterior, podem destacar que el registre amb més enunciats que contenen usos dubtosos és el 4, l'oral semiespontani interactiu –típic dels magazins, que certament han tingut un pes important en el corpus (cf. 5.1.1)–, a què pertany gairebé un terç dels enunciats. Les varietats amb una elaboració total (l'escrita i l'escrita per ser dita) tenen un pes prou significatiu (superen entre totes dues el 40%). Aleshores, tal com hem advertit a 5.2.1, el fet que els exemples del registre 1 i 2 continguin un text que qualsevol assessor lingüístic pot haver revisat no impedeix que hi apareguin usos dubtosos (que lleven claredat, concisió, precisió i senzillesa al missatge), atès que és un fenomen que no s'ha delimitat clarament fins ara (vegeu *supra*), per la qual cosa els professionals no el tenen prou identificat.

D'acord amb el que hem vist a 5.1.2, el camp és un factor més que influeix en la variació funcional, tot i que l'hem tractat d'una manera separada respecte dels altres (mode, tenor i to) a l'hora de numerar els registres per no augmentar-ne innecessàriament la llista. També hem explicat que alguns autors –com ara Payrató (cf. 5.1.2)– apunten que alguns camps tenen més relació amb la formalitat que altres. Vegem, doncs, el següent gràfic, en què hi ha recollida aquesta informació respecte del nombre d'enunciats del corpus:

gràfic 3: camps dels enunciats del corpus

Efectivament, el que té més presència amb molta diferència en el nostre corpus és el de política, tal com hem anat advertint a l'anàlisi de tots els casos –tret de *protagonista* (cf. 11.3.4). Més de la meitat dels enunciats (el 55%) pertany a aquest camp, tot i que, si hi sumem els d'internacional –que solen versar sobre aspectes polítics d'altres països (cf. 5.1.2)–, són dos terços dels exemples (el 66%). Per tant, tal com

hem vist a 3.4.2, el llenguatge dels polítics influeix el periodístic –com també demostra Zaldívar (2017)– en relació amb els usos dubtosos, és a dir, és probable que moltes de les formes innovadores es creïn en l'àmbit polític (vegeu el capítol 14). Hi ha un cas, fins i tot, en què tan sols recollim enunciats dels camps de política i internacional, que és el de *gest* (cf. 11.2.4).

Un camp que destaca força, que es troba en segon lloc, és el de societat (amb un 12%), seguit del d'esports (un 8%). Els altres són més aviat residuals. Ara, tal com hem advertit a propòsit dels registres, també cal tenir en compte que no hi ha un equilibri exacte entre els camps. És evident que no té el mateix espai la predicció meteorològica que l'actualitat política, tot i que tampoc no podem afirmar que el de política estigui sobrerrepresentat (cf. 5.1.1). De fet, confirmem la idea que hem vist a 5.1.2, que és que el camp determina, en part, la formalitat, sobretot el de política. Justament, doncs, el de quotidià, que és el que Payrató (1996: 54) afirma que és més prototípic de la col·loquialitat, pràcticament no ha tingut presència (un 3%). Recuperant les dades que hem vist a l'anàlisi, veiem que els casos en què trobem enunciats relatius a la quotidianitat són:

- *Des de*: en té deu, tots pertanyents als registres 2 i 4 (per tant, no espontanis del tot), i solen contenir fórmules força fixades (cf. 5.3), com ara “ens truca X des de Barcelona” (cf. 9.1.5).
- *Protagonista*: en té tres, dos de la varietat 4 i un de la 2; per tant, tampoc no espontànies del tot.
- *Una mica*: en té vuit, cinc del registre 4 i tres del 5; aquests pertanyen al mateix programa i els fa servir una sola conductora; a 10.2.4 hem assenyalat que és clarament un mot crossa (cf. 5.3) per a ella (vegeu *infra*).
- *Tema*: en té cinc, quatre de la varietat 4 i un de la 5.

Per tant, veiem que tan sols hi ha quatre enunciats que contenen un ús dubtós i que pertanyen al registre 5 i al camp quotidià, per la qual cosa estarien a la frontera precisament entre la varietat 5 i la 6. Cal destacar que en aquests quatre casos és de la categoria dels operadors, propis de l'espontaneïtat (vegeu la pregunta 6). La resta no ho podria ser perquè té un cert grau (o total) d'elaboració (cf. 5.1.2). Per aclarir la qüestió, ens fixarem en aquest únic enunciat que pertany al registre 5 de *tema*, que resulta que també és un dels tres de l'operador *una mica*, perquè hi coincideixen tots dos usos dubtosos:

T'haig de confessar que la truita a la francesa a mi em recorda **una mica** a l'esmorzar de ressaca, aquest **tema** no l'has estudiat? (Lídia Heredia, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)²⁸⁷

Podem veure que aquest enunciat és més aviat espontani, a banda que sobretot ho podem comprovar pel contingut del missatge, que clarament pertany al camp de la quotidianitat. Per tant, no seria desencertat considerar que aquest enunciat pertany a la varietat 6 tenint en compte el camp i que no té una planificació darrere, però hi ha diverses raons per classificar-lo en la 5. Com hem vist a 10.2.4, la conductora d'aquest magazín informatiu fa servir *una mica* vint-i-una vegades, és la que més l'utilitza amb diferència –l'operador *tema* també el diu força cops (cf. 10.1.4). Per tant, podem concloure que tots dos operadors són una falca per a ella, i possiblement els fa servir en situacions molt diverses, fins i tot en la seva parla habitual depenent de la situació comunicativa (vegeu el capítol 14). A banda, en el programa “Els Matins” hi ha molt pocs espais que pertanyin al registre col·loquial mediatitzat, el 6, com sí que passa en altres com “Tot és possible”, “Versió RAC1” o “Tot es mou” (cf. 5.1.1), en què no trobem usos dubtosos en el registre 6 (i tampoc de quotidianitat). Per aquesta raó no considerem del col·loquial mediatitzat un

²⁸⁷ Convé assenyalat que aquest enunciat porta el número 29 per al cas de *tema* i pertany al context 2, i el 39 per al cas de l'operador *una mica*, que classifiquem en el context 1.2 (vegeu l'annex 2). Justament, recordem que *una mica* en l'1.2 és una locució legitimada pel predicat, per la qual cosa 39 a priori no hauríem ni de considerar-lo dubtós per l'ús de l'operador (cf. 10.2.5).

enunciat puntual que és plenament espontani, perquè el diu la conductora durant una entrevista a un convidat que ve a parlar d'un llibre que ha escrit (cf. 5.1.2). Tot i així, vegeu la resposta que fem a la pregunta 6 sobre els operadors i el comentari de l'enunciat 87 de l'operador *una mica* (cf. 10.2.5).

Per tant, tret d'aquest cas, que certament és a la frontera, podem respondre afirmativament a la pregunta 2, és a dir, l'ús dubtós és un recurs per guanyar una suposada formalitat que utilitza el periodista, perquè no trobem cap enunciat al nostre corpus que pertanyi al registre col·loquial mediatitzat i que contingui una forma dubtosa. Justament el fet que existeixi l'enunciat 29 és el motiu pel qual proposem al capítol 14 d'investigar sobre la penetració de certs usos dubtosos en l'àmbit col·loquial.

Pregunta 3 Els usos dubtosos formen part de l'argot periodístic?

La hipòtesi plantejava que els usos dubtosos pertanyen a l'argot periodístic, que hem analitzat a 3.4.2, –i que efectivament existeix, pel que diuen els autors especialitzats en l'àmbit del llenguatge dels mitjans de comunicació. Per respondre aquesta pregunta hem d'anar per parts, atès que són diverses les causes que ens han portat a proposar que els usos dubtosos són propis de l'argot del periodisme. En primer lloc, d'acord amb la hipòtesi corresponent, hem pogut comprovar a partir de l'anàlisi que podem trobar els dotze casos en tots els mitjans de comunicació que hem previst (tret d'alguns operadors) i que diversos emissors fan servir cada ús dubtós, és a dir, no és propi d'una sola persona o un sol mitjà. Vegem la taula següent:

Cas	N. emissors amb nom	N. emissors anònims	N. total	Mitjans
<i>Líder</i>	57	40	97	7 de 7
<i>Assegurar</i>	35	12	47	7 de 7
<i>Comentar</i>	28	0	28	7 de 7
<i>Des de</i>	66	11	77	7 de 7
<i>Davant</i>	44	8	52	7 de 7
<i>Després de</i>	35	11	46	7 de 7
<i>Tema</i>	42	3	45	6 de 7
<i>Una mica</i>	36	0	36	5 de 7
<i>Per part de</i>	22	2	24	7 de 7
<i>Nom</i>	32	4	36	7 de 7
<i>Gest</i>	23	1	24	7 de 7
<i>Protagonista</i>	32	4	36	7 de 7

taula 41: nombre d'emissors dels dotze casos analitzats

Efectivament, gairebé tots els usos dubtosos apareixen en els set mitjans de comunicació que hem tingut en compte –que són els que tenen més audiència (cf. 5.1.1)–, tret dels operadors *tema* i *una mica*, que, tal com hem advertit a 7.2.3, són més propis dels registres menys planificats, per la qual cosa a la premsa no solen tenir cabuda (cf. 10.1, 10.2 i 10.3). A més, podem veure que hi ha molta varietat d'emissors en cadascun dels casos, cosa que ens fa pensar que els usos dubtosos són elements propis de

l'argot periodístic, que els professionals dels mitjans empren perquè estan estesos en els diferents gèneres (cf. 2.5.2).

A la hipòtesi també plantejàvem que els usos dubtosos sorgeixen per la dinàmica de treball del periodista: la pressa per publicar una notícia, el poc espai de què disposa de vegades, les condicions a l'hora de reportar una notícia (si és urgent, si l'ambient en l'espai és hostil...), etc. Totes aquestes circumstàncies no es poden comprovar examinant el resultat final del text que apareix en antena o a les pàgines d'un diari. Per fer-ho, hauria estat necessari ser presents en una redacció o en uns estudis televisius o radiofònics i tenir comunicació amb els professionals. Tanmateix, d'acord amb el que diuen les obres especialitzades en llenguatge periodístic o els mateixos manuals d'estil, sí que hem pogut comprovar que aquestes solen ser les causes de l'aparició dels casos que considerem en aquesta recerca dubtosos (cf. el capítol 6). Fins i tot en alguns casos hem apuntat que és possible que un mateix text circuli per diferents mitjans perquè s'escriu en una agència, a partir d'enunciats que estan redactats d'una manera molt semblant o idèntica (cf. els enunciats 3 i 6 de *tema* a 10.1.5). I també hem observat que es tracten certs fets noticiables amb les mateixes paraules i expressions (cf. 11.1.5), cosa que demostra que els periodistes acomoden la seva parla a la dels companys de professió (cf. 3.4.1) i que els textos provenen d'agències concretes (cf. 5.2.1).

Ara, sí que hem vist a partir d'alguns exemples que de vegades els usos dubtosos poden esdevenir funcionals per als periodistes en contextos concrets. D'una banda, perquè s'aconsegueix una expressió més senzilla amb aquella fórmula estereotipada (cf. 5.3), com ara en el context 2.1 de *des de*, en què l'ús dubtós serveix a l'emissor per dir on es troba un corresponçal que fa una connexió en directe:

113. Moltes gràcies també, Anna Felipe, **des de** Cultura. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)

O, com en el context 2.3, en què el tòpic d'expressió s'utilitza per indicar des d'on es farà una emissió d'un programa:

85. Doncs precisament **des d'**aquest camp de golf de Caldes de Malavella demà es farà en directe el programa "Tot Costa". (Òscar Fernández, "Catalunya Migdia", CR, 5-6-18)

En aquests casos certament l'ús dubtós és difícil de substituir, perquè no pren espai a cap forma equivalent ni genuïna. Per aquest motiu, en aquests contextos no hauríem de condemnar l'ús dubtós en qüestió, perquè desenvolupa una funció necessària a la frase i és intel·ligible per a l'audiència (cf. 9.1.5). A més, en aquestes ocasions *des de* serveix per indicar una dada indispensable de la notícia, el lloc (una de les sis *w*), a banda que el fet d'assenyalar que un mitjà ha estat on ha succeït la notícia li atorga prestigi en el seguiment i en l'obtenció directa de les dades. Ara, en alguns altres casos, com ara el de *líder*, pot passar que l'ús dubtós sigui una manera d'evitar un terme conflictiu o de no haver d'utilitzar una expressió incòmoda. Aquest factor l'observem en el context 1.1, en què aquesta forma designa el dictador coreà Kim-Jong-un, o en l'1.3, en què s'utilitza la fórmula estereotipada *líder independentista* (o altres variants) per fer referència a un pres polític, cosa que fa pensar que ha pogut esdevenir un eufemisme (cf. 8.1.5). I també podríem esmentar l'ús funcional d'*assegurar* (en els registres més planificats) i el de *comentar* (en els més poc planificats) com a verbs *dicendi* (cf. 8.2 i 8.3).

Pel que fa a la influència dels altres tipus de llenguatge (administratiu, polític, científic), tal com hem advertit a propòsit de la pregunta anterior, és difícil de comprovar-ho en la present recerca –de fet, no ha estat pas un objectiu de la nostra investigació (cf. 1.3)–, malgrat que algunes dades (com les del gràfic 3) ens poden donar a entendre que l'àmbit de la política té una influència clara en el periodisme. Respecte de la inseguretats lingüística que pot tenir l'emissor –que el portaria, d'acord amb el que hem vist a 3.4.1,

a fer servir usos dubtosos arrelats en l'àmbit dels mitjans per suplir mancances lingüístiques–, tampoc no ho podem comprovar a partir d'aquesta recerca (vegeu el capítol 14). En canvi, sí que podem afirmar que els periodistes s'acomoden a la parla dels seus col·legues, tal com demostren les dades recollides a la taula 41. Per tant, podem respondre afirmativament la pregunta 3, és a dir, els usos dubtosos formen part de l'argot periodístic, i n'aportem algunes de les causes (vegeu el capítol 14).

Pregunta 4 Podem trobar recollits els casos que considerem usos dubtosos a les diferents obres especialitzades en llengua i llenguatge periodístic?

La hipòtesi corresponent plantejava que en alguns casos una forma dubtosa podia arribar a desencadenar un canvi lingüístic (fenomen que hem tractat a 3.2.2), per la qual cosa les obres especialitzades en llengua (diccionaris, gramàtiques, monografies...) podien haver acabat recollint alguns dels sentits perifèrics que associem a un ús dubtós a partir de l'anàlisi. Aquest factor l'hem pogut comprovar en diferents casos, per exemple en el de *des de*, atès que Sancho (1994) recull diversos usos metafòrics d'aquesta preposició que en la nostra anàlisi equivalen a diversos contextos (cf. 9.1.3 i 9.1.5). També podem destacar l'ús dubtós de *per part de*, per tal com el context 3.1 (cf. 10.3.5) –en què introdueix l'agent en una passiva pronominal (cf. “s’ha dit per part de l’oposició”)– s’ha detectat tant a la GIEC com a la GCC (cf. 10.3.1 i 10.3.3).

Més remarcable és encara el cas de *líder*, perquè segons la majoria d'obres especialitzades en llenguatge periodístic que hem examinat té el sentit nuclear de 'persona amb capacitat d'arrossegar masses'. Però als diccionaris que hem consultat tan sols hi consten els sentits que condemnen els manuals d'estil i els autors especialitzats en aquest àmbit, que donen lloc a alguns dels contextos que detectem a l'anàlisi: o bé 'dirigent' o bé 'el primer', en què *líder* i els seus derivats eliminen opcions més precises i genuïnes. També podem parlar de la metàfora gastada *protagonista*, perquè totes les obres lexicogràfiques que hem examinat recullen el sentit perifèric de 'persona que té un paper destacat en un afer' (cf. 11.3.1 i 11.3.3). Tot i així, la gran majoria d'obres consultades a 11.3.2 condemna aquest ús quan el mot en qüestió no conserva el matís de 'personatge principal' (per tant, només n'hi pot haver un) i eclipsa opcions més clares i precises.

En canvi, hi ha dos dels dotze casos que no han estat detectats per cap manual d'estil ni cap obra especialitzada en llenguatge periodístic, que són les dues metàfores gastades *nom* i *gest*. A 7.2.4 ja hem advertit que els usos dubtosos d'aquesta categoria s'anaven renovant molt més i que per aquest motiu és possible que alguns casos no hagin estat mai detectats. Aquest fet, doncs, ha quedat demostrat, atès que dues de les tres metàfores gastades no han aparegut en cap obra (vegeu també l'annex 1). Tot i així, la de *protagonista* i els seus derivats és un dels casos que més obres han detectat (cf. 11.3.2).

Per tant, responent la pregunta 4, és possible trobar els usos dubtosos a determinades obres perquè els mateixos mitjans de comunicació i els autors especialitzats en llenguatge periodístic han anat recollint durant temps casos que podrien complir les condicions que hem establert a 7.1. Tot i així, com hem indicat a propòsit de la pregunta 1, atès que no s'havia fet mai un estudi acurat sobre el nostre objecte d'estudi, hem pogut observar que les obres són poc sistemàtiques a l'hora de classificar i anomenar els casos que hem considerat dubtosos –*fórmula estereotipada*, *clixé*, *tòpic*, *verboide*, *mot crossa*... (cf. 5.3)–, i, com hem dit, n'hi ha alguns que ni tan sols han estat recollits. Però, a més, d'acord amb el que hem anat comprovant a les conclusions de cada cas, sempre hi ha contextos que delimitem a l'anàlisi que no han estat detectats per cap obra, tal com demostra la taula següent:

Cas	N. manuals d'estil	N. obres esp. lg. per.	N. obres esp. lg.	N. contextos
<i>Líder</i>	5 cast.	3 cast.	0	12 (4 no detectats)
<i>Assegurar</i>	2 (1 cat. i 1 cast.)	2 (1 cat. i 1 cast.)	0	7 (4 no detectats)
<i>Comentar</i>	7 (5 cast. i 2 ang.)	1 cat.	1 cat.	5 (2 no detectats)
<i>Des de</i>	6 cast.	3 cast.	0	11 (5 no detectats)
<i>Davant</i>	3 cat.	0	0	9 (4 no detectats)
<i>Després de</i>	5 cast.	1 cat.	0	6 (3 no detectats)
<i>Tema</i>	12 (5 cat. i 7 cast.)	3 (1 cat. i 2 cast.)	4 cat.	9 (3 no detectats)
<i>Una mica</i>	1 cat.	4 (3 cat. i 1 cast.)	0	7 (3 no detectats)
<i>Per part de</i>	3 cat.	4 (2 cat. i 2 cast.)	4 cat.	7 (2 no detectats)
<i>Nom</i>	0	0	0	5 (5 no detectats)
<i>Gest</i>	0	0	0	7 (7 no detectats)
<i>Protagonista</i>	11 (4 cat., 4 cast. i 3 ang.)	3 (1 cat. i 2 cast.)	1 cat.	5 (2 no detectats)

taula 42: nombre d'obres que recullen els usos dubtosos i de contextos detectats

A banda del que hem advertit respecte dels contextos que no han estat detectats, que es pot veure que es compleix en tots dotze casos, podem destacar a partir d'aquesta taula que n'hi ha dos que no han estat recollits per cap obra de l'àmbit català: *líder* (vuit de l'àmbit espanyol) i *des de* (nou de l'espanyol). És remarcable també que justament aquests siguin els dos usos dubtosos amb més presència al nostre corpus, d'acord amb el gràfic 1. Aquest fet, doncs, també és una prova del que hem advertit a 1.2, és a dir, que no s'ha estudiat amb prou rigor el nostre objecte d'estudi fins ara. A més, si afegim a aquests dos usos dubtosos les dues metàfores gastades (*nom* i *gest*) que no ha detectat cap obra, en total tenim quatre dels dotze casos (un terç) que no han estat recollits per cap manual d'estil ni cap autor especialitzat en llenguatge periodístic de l'àmbit català. Aleshores, la pregunta 4 es pot respondre afirmativament tot i que d'una manera parcial, perquè hem trobat alguns casos que compleixen les condicions d'ús dubtós però que no han estat detectats per cap obra.

Pregunta 5 Quin paper tenen les llengües que influeixen en el català sobre el nostre objecte d'estudi?

A la hipòtesi plantejàvem que els usos dubtosos arriben al català majoritàriament per influència de les llengües que hi exerceixen pressió, atès que té una relació de subordinació amb el castellà (fenomen que hem caracteritzat a 2.4.2), tot i que a 2.1.2 hem exposat que indirectament també de l'anglès. Per aquest motiu hem vist llibres d'estil d'aquestes llengües i hem comprovat que, en gairebé tots els casos –tret de *nom* (cf. 11.1.6)–, hi influeixen perquè són una interferència directa o indirecta (cf. 5.2.1).

També proposàvem a la hipòtesi que els usos dubtosos en alguns casos podien representar una amenaça per a una llengua subordinada com el català, perquè es perden estructures o mots genuïns, fet que es dona sobretot, però no exclusivament, en les interferències directes. Repassem, a continuació, per

a cada cas, quin tipus d'interferència és i les solucions genuïnes que es perden. També aprofitarem la informació sobre quines obres recullen cada ús dubtós, d'acord amb la taula 42:

- **Líder (liderar i lideratge):** és una interferència directa, que ve de l'anglès passant pel castellà, perquè aquest ús dubtós es recull en vuit obres de l'àmbit espanyol i tant Lázaro Carreter (1998) com Grijelmo (2014) apunten que prové directament de l'anglès (cf. 8.1.2). De fet, és un préstec, i no pas un calc (cf. 3.2.3), perquè l'arrel prové del verb *to lead*, que significa 'guiar'. Les solucions pròpies del català (algunes compartides amb el castellà també) que es perden són: *dirigent, cap, mandatari, primer, manar, encapçalar, dirigir, responsabilitzar-se...* (cf. 8.1.6).
- **Assegurar:** és una interferència indirecta perquè, a banda de dues obres de l'àmbit català, un manual d'estil i una obra especialitzada en llenguatge periodístic de l'àmbit espanyol el recullen, cosa que vol dir que també és un ús dubtós en castellà. Les solucions genuïnes que es perden són principalment verbs de dicció (cf. 8.2.6).
- **Comentar:** és una interferència indirecta perquè, tret de dues obres de l'àmbit català, cinc de l'espanyol el recullen, cosa que vol dir que en aquesta llengua també és un ús dubtós. Cal dir que dos llibres d'estil de l'àmbit anglès també el recullen, però cap autor ni català ni castellà afirma que sigui una interferència d'aquesta llengua. Les solucions genuïnes que es perden són principalment verbs de dicció (cf. 8.3.6), a banda d'estructures pròpies del català amb pronoms febles, atès que l'aparició de *comentar*, que és transitiu, impedeix que s'utilitzi un verb com *parlar*, que en català (a diferència del castellà) és intransitiu, de manera que si es vol elidir el complement amb el paper de tema del predicat cal recórrer al pronom *en* (vegeu l'enunciat 18 a 8.3.5).
- **Des de:** és una interferència indirecta perquè nou obres de l'àmbit espanyol (i cap del català) recullen aquest ús dubtós, cosa que vol dir que també existeix en castellà i aquesta llengua exerceix una pressió cap al català. Com que és un tòpic d'expressió, l'ús d'aquesta preposició composta altera l'estructura gramatical pròpia de la llengua de destinació, per tant, són diverses preposicions les que s'arraconen *-a, de, per i amb* (cf. 9.1.6). Fins i tot hem detectat un enunciat (76) en què *des de* implica la modificació d'una expressió lexicalitzada com "de X estant" (cf. 9.1.5).
- **Davant:** aquest és un cas d'interferència directa, perquè un dels tres manuals d'estil catalans en què apareix (*VilaWeb*) assenyala que es copia el paradigma de la preposició del castellà *ante*, que no surt recollida com a ús dubtós en cap obra de l'àmbit espanyol. Així, les solucions genuïnes del català que es perden són totes les que incloem a 9.2.6, com ara *a, per, arran de, en vista de, atès, contra, tenint en compte...*
- **Després de:** és una interferència indirecta del castellà, perquè cinc manuals d'estil de l'àmbit espanyol (i una obra del català) recullen aquest ús dubtós. A més, a l'anàlisi hem assenyalat que a partir de l'enunciat 16 també es pot comprovar que ho és, perquè es veu a la pantalla del programa "Els Matins" de TV3 un titular del diari espanyol *El Mundo* en què apareix *después que*, que el conductor tradueix per *després que* (cf. 9.3.5). Les solucions genuïnes que es perden són algunes expressions causals de què disposa el català i el castellà no, com ara *arran de i atès que*.
- **Tema:** és una interferència indirecta del castellà, perquè aquest operador es recull en nou obres de l'àmbit espanyol, a banda de deu del català, cosa que vol dir que també és un ús dubtós en la llengua dominant. També hi ha una obra que apunta que podria ser una interferència indirecta de l'anglès, a partir del mot *issue* (De Miguel, 1985). Pel que fa a les solucions genuïnes que es perden, a banda d'eliminar la fórmula estereotipada corresponent, que és la que cal aplicar la majoria de vegades, en alguns casos es perd el pronom *en* (cf. 10.1.6).

- **Una mica:** a banda de quatre obres de l'àmbit català, n'hi ha una de l'espanyol que el recull, per la qual cosa es pot considerar una interferència indirecta perquè també és un ús dubtós en castellà. De solucions genuïnes que es perdin en aquest cas no en detectem, perquè la gran majoria de vegades n'hi ha prou a eliminar aquest operador (cf. 10.2.6).
- **Per part de:** el detectem nou obres de l'àmbit català i dues de l'espanyol, per la qual cosa és una interferència indirecta perquè en castellà també és un ús dubtós. De solucions genuïnes, observem que se'n perden en un enunciat (31), perquè l'emissor pot ser que utilitzi l'operador per suplir mancances lingüístiques per l'elisió d'una preposició –"es va oposar que l'ajuntament comprés" (cf. 10.3.5). Tot i així, molts dels exemples en què apareix serien més adequats si es passés la frase a la veu activa o se substituís aquest operador per *de* o *per*, preposicions de què també disposa el castellà (cf. 10.3.6).
- **Nom:** no podem afirmar que sigui una interferència, ni directa ni indirecta, perquè no apareix en cap obra de les que hem consultat –vegeu, però, l'índex que assenyallem a propòsit de l'enunciat 49 (cf. 11.1.5). Tampoc no observem que es perdin opcions més genuïnes en català, atès que normalment comporta una pèrdua de precisió i cal fer servir opcions més explicatives com *candidat*, *ministre*, *personatge...*, segons el cas. Si es fes una recerca tenint en compte mitjans en altres llengües (com ara el castellà i l'anglès), es podria veure si també hi és present aquest ús dubtós (vegeu el capítol 14).
- **Gest:** podem deduir que és una interferència indirecta, però no perquè aquesta metàfora gastada es trobi recollida en cap obra, sinó gràcies a l'enunciat 11, que tractem a l'anàlisi. En el repàs de titulars de diaris del magazín "Els Matins" de TV3 es parla d'un de l'ABC que diu: "Los gestos tienen consecuencias", que el conductor tradueix per "els gestos tenen conseqüències" (cf. 11.2.5). De solucions genuïnes no observem que se'n perdin perquè sovint cal refer la frase (cf. 11.2.6).
- **Protagonista:** és una interferència indirecta del castellà, perquè el recullen sis obres de l'àmbit espanyol (a banda de les quatre del català), cosa que indica que també és una metàfora gastada en aquesta llengua. Segons el manual d'estil del diari *El País* (2014), podria ser també una interferència de l'anglès, concretament un calc (cf. 3.2.3), perquè pot provenir del verb *to star*, que segueix una lògica diferent que *protagonitzar* (cf. 11.3.2). Tanmateix, dos llibres d'estil de l'àmbit anglès recullen l'ús dubtós de *protagonist*, cosa que indica que l'anglès podria exercir pressió també al castellà. Les solucions genuïnes que es perden són principalment verbs a què pren espai *protagonitzar*, com ara el mateix *fer* (cf. 11.3.6).

Aleshores, nou dels casos que hem analitzat són interferències indirectes, a banda de dues de directes, *líder* i *davant*, la primera de l'anglès i la segona del castellà. Tan sols en un cas no ho hem pogut comprovar perquè el mot en qüestió (*nom*) no surt recollit en cap obra i cap enunciat no ens ha permès observar que el castellà o alguna altra llengua influeixi en el català (vegeu, però, *supra*). A banda, almenys en nou de les onze interferències es perden solucions genuïnes pròpies del català. Per tant, podem concloure que la resposta a la pregunta 5 és afirmativa, és a dir, les llengües dominants del català (principalment el castellà i l'anglès) tenen una forta influència respecte dels usos dubtosos i poden significar una amenaça perquè sovint es perden opcions genuïnes en la llengua subordinada, el català. A més, concloem que totes les interferències, siguin directes o indirectes, són cosmètiques –d'acord amb la classificació de Joseph (cf. 3.2.3)– perquè no supleixen cap buit de la llengua, tret d'algunes expressions estereotipades que són funcionals per als periodistes (cf. la pregunta 3).

Pregunta 6 Es poden classificar els usos dubtosos?

A la hipòtesi plantejàvem que hi ha diverses categories d'usos dubtosos, que es poden establir segons la naturalesa de la innovació i la funció que desenvolupen. Recordem que per fixar les quatre categories que hem fet servir per a l'anàlisi ens hem basat principalment en la classificació que proposa George Orwell (cf. 6.2.2), però també hem tingut en compte altres autors com Umberto Eco, M. Elvira Teruel, Luis Núñez Ladevéze... (cf. 6.2.1 i 7.2). Així, pel que hem pogut veure a partir de la bibliografia, sí que és possible classificar els usos dubtosos, perquè hi ha diversos factors que els distingeixen, que són el fet que afectin el lèxic (com ara *comentar*, que sorgeix principalment per evitar *dir*) o la gramàtica (*des de* substitueix *a, de* o comporta un ús de la passiva), que siguin superflus a la frase o no (com ara el modalitzador *una mica*), o que sorgeixin per mitjà d'un procés metafòric (la imatge del mot *gest*, que en molts casos equival a *mesura*). Per tant, ha quedat demostrat que els usos dubtosos es poden classificar.

A 5.2.1 hem advertit que a partir de la nostra recerca hem proposat una classificació, que es basa en dos factors: el primer l'acabem de veure, que és que ens hem basat en les propostes dels autors especialitzats en llenguatge periodístic; el segon és que ens hem basat en el casos que hem recollit en el nostre corpus, que són els que hem trobat als llibres d'estil i les obres que tracten sobre la llengua dels mitjans de comunicació, tot i que també n'hem tingut en compte alguns que no hi apareixen però que a priori creiem que compleixen les condicions que hem fixat a l'apartat 7.1. Ara, tampoc no ho hem pogut comprovar exhaustivament de tots casos (vegeu l'annex 1) perquè han entrat a l'anàlisi els tres amb més ocurrències de cadascuna de les categories que hem fixat (cf. 5.2.1).

Com ja hem advertit a 1.3, un dels nostres objectius d'aquesta recerca era fer una primera proposta de classificació, però el propòsit principal era delimitar el nostre objecte d'estudi: l'ús dubtós, cosa que sí que s'ha acomplert d'acord amb el que hem argumentat a partir de la pregunta 1. Per tant, podem considerar que la classificació en quatre categories que hem fixat a 7.2 és un punt de partida per a l'anàlisi d'aquests elements de l'estàndard difós, però convindria que es revisessin més casos que es puguin considerar dubtosos (vegeu el capítol 14). A més, també apuntem que és possible establir diversos tipus d'ús dubtós dins de les mateixes categories, per tal com hi hem observat comportaments diferents. Per exemple, en el cas de les metàfores gastades hem vist que hi ha diversos mecanismes per a la innovació mitjançant l'abstracció, com són ara la metonímia (*nom*), la imatge (*gest*) o la metàfora pròpiament (*protagonista*). En les improprietats, a 7.2.1 hem assenyalat, d'acord amb Núñez Ladevéze, que n'hi pot haver de dues menes: els mots que passen de tenir un sentit específic a un de general i a la inversa. Al capítol 8 hem analitzat tres casos que eren del primer tipus –per exemple, *assegurar*, que passa de tenir el sentit de 'afirmar com a cert' al de *dir*.

Cal destacar el cas de *tema*, que hem determinat a partir de l'anàlisi que pertany alhora a dues categories: trobem moltes ocurrències (noranta-una) de *tema* com a operador, perquè és superflu a la frase i apareix en registres menys planificats; però també en recollim dinou en què aquesta paraula és una improprietat, perquè no sobra a la frase sinó que cal que se substitueixi per un mot més precís –aquest fet també l'observem en el cas de *a nivell de* (vegeu l'annex 1). Així doncs, aquest factor ens podria fer pensar que la proposta de categories és ajustable, tot i que també pot ser (i, de fet, ho explicitem a 7.2) que alguns usos dubtosos tinguin trets de més d'una categoria per l'ampli ús que han adquirit (cf. 3.3.1). A banda, val a dir que, en el cas dels operadors, com que es defineixen per ser presents en els registres menys planificats, és possible que o bé alguns casos penetrin a la llengua col·loquial (vegeu el capítol 14) o bé que algun ús dubtós d'una altra categoria acabi tenint els trets d'un operador perquè acaba arrelant en la parla espontània. Aquest podria ser el cas de la fórmula estereotipada que detectem en el context

1 del tòpic d'expressió *des de* –que seria “diuen des del govern que...” (cf. 9.1.5)–, que ja hem observat que en força enunciats l'emissor el fa servir espontàniament i caldria prescindir-ne per guanyar concisió.

En qualsevol cas, doncs, concloem que els usos dubtosos sí que es poden classificar i que la proposta de classificació que oferim a partir de la nostra recerca és provisional, atès que és revisable si s'analitzen més casos d'ús dubtós (vegeu el capítol 14). Ara, també cal deixar clar que, com hem advertit a 3.2.2, el llenguatge va canviant contínuament, de manera que sempre caldrà fer investigacions com la nostra per avaluar l'ús del llenguatge en els mitjans de comunicació. A més, pel que hem exposat en l'apartat esmentat, els usos dubtosos són elements que poden causar un canvi lingüístic o poden acabar desapareixent.

La conclusió general a què arribem, havent respost afirmativament les sis preguntes de recerca (amb alguns matisos), és que la varietat estàndard difosa pels mitjans de comunicació catalans conté una sèrie d'elements dubtosos que atempten contra els principis bàsics del llenguatge periodístic: la claredat, la concisió, la precisió i la senzillesa. Els professionals dels mitjans els fan servir com a estratègia retòrica per apujar suposadament el to del discurs, representen una desviació estilística per mitjà d'una innovació, però es fan servir inadecuadament perquè, atès que no segueixen la norma habitual (objectiva), el receptor pot tenir dificultats per descodificar el missatge. A més, com que aquests usos dubtosos formen part de l'argot periodístic, s'utilitzen amb força freqüència, perquè han esdevingut un senyal d'identitat sectorial i, en algunes ocasions, un recurs professional que el periodista troba útil. D'una altra banda, en el cas del català, les llengües dominants (sobretot l'anglès i el castellà) tenen una influència important en relació amb aquests elements, de manera que signifiquen una amenaça per a una llengua subordinada com la catalana, perquè comporten la pèrdua d'opcions genuïnes. Tot i així, tal com hem vist a 2.1.1, sembla que la tendència global de les llengües és la homogeneïtzació, és a dir, “es pot creure que totes evolucionaran en la mateixa direcció” (Siguan, 1995: 123).

Així doncs, d'acord amb el model que proposa Haugen (1983) per a l'estandardització d'una llengua, per garantir l'efectivitat comunicativa de la varietat estàndard cal anar complint les quatre fases (vegeu *infra*). Ja hem advertit que el nostre objecte d'estudi sorgeix a la quarta, l'elaboració funcional, perquè es tracta d'elements que es formen a partir del desenvolupament de la llengua en ús en un àmbit, el periodisme. També hem assenyalat que en aquesta etapa cal distingir entre la *compleció* i el *cultiu*. Atès que els usos dubtosos són una desviació estilística que es basa en el *foregrounding*, com hem vist a 3.2.1, els hauríem de classificar principalment en el cultiu, perquè “persegueix el perfeccionament” de la varietat estàndard i, especialment, l'adequació al propòsit comunicatiu. Per tant, podent triar “des del govern s'assegura que...” o “el govern promet que...”, hauríem de preferir la segona opció estilística, perquè és més adequada per a la claredat. La primera, en canvi, seria triada “with a bit of error”, d'acord amb Mukařovský, o constituïria un “fallo estratégico”, segons Núñez Ladevéze.

Ara, cal no perdre de vista que sí que hem detectat alguns usos dubtosos en contextos que són funcionals per als periodistes perquè resolen un “element tècnic” (cf. 3.4.2). Per tant, en aquestes situacions sí que es podria considerar que hi ha implicada la compleció, atès que les formes en qüestió constitueixen “propostes lexicals i sintàctiques destinades a subvenir a les necessitats d'ampliació funcional”, segons Lamuela (1994: 128-129). En aquests casos el mot o expressió de què sospitem a priori no substitueix cap opció més precisa, i el receptor és capaç de descodificar el missatge sense dificultats, com en els exemples que hem vist a la pregunta 3 de *des de* (vegeu *supra*). També podem esmentar el cas de *nom* i *protagonista* per designar una de les sis *w*. Hem pogut constatar que els periodistes fan servir, més o menys com a sinònims, aquests dos mots per referir-se a un personatge d'un fet noticable, de manera que parlen del “nom del dia” o del “protagonista d'un assassinat”. Sí que és cert que aquests usos

dubtosos fan una funció concreta i que són útils per als professionals, per bé que hem observat a l'anàlisi que en la majoria d'exemples es perd claredat, per la qual cosa en aquest cas valdria més prescindir-ne.

El que hem fet al paràgraf anterior –per tant, també a partir de l'anàlisi– és prescriure, i és que justament és la funció que tenen els llibres d'estil (cf. 2.2.3 i 3.1.1). Hem considerat que valia més prescindir dels mots *assegurar*, *des de*, *nom* i *protagonista* en alguns casos, però hem assenyalat una funció de la preposició composta *des de* que s'adequa a les exigències del llenguatge dels mitjans audiovisuals i que hi resulta imprescindible –sempre que es faci servir amb rigor i no indiscriminadament per efecte de la voluntat d'emprar l'ús dubtós arreu (cf. 9.1.5). Aleshores, tenint encara present el model de Haugen, a la primera fase, la selecció, es trien aquelles opcions que satisfan més el propòsit comunicatiu. En la segona, la codificació, els manuals d'estil fixen quins són els mots que faran servir segons quins contextos. En la tercera, l'extensió de l'ús, els mitjans (atès que són una autoritat i un element referencial en la fixació de l'estàndard) són un dels encarregats de difondre el model de llengua que es decideixi en les dues fases anteriors. Per acabar, trobem la quarta, en què la llengua en ús s'ha de perfeccionar en un àmbit concret, que és justament l'etapa en la qual sorgeixen aquests usos dubtosos. Veiem, doncs, com l'esquema de Haugen és cíclic, perquè cal anar passant per totes les fases segons la conveniència d'adaptar l'instrument lingüístic al propòsit comunicatiu, que és el principal motiu pel qual existeix.

13. TRANSFERÈNCIA DEL CONEIXEMENT

Les indicacions estilístiques d'aquest capítol s'adrecen als professionals dels mitjans de comunicació, tant als assessors lingüístics com als mateixos periodistes.

Un ús dubtós és un element de l'estàndard difós que el periodista fa servir com a estratègia retòrica i que atempta contra les característiques principals del llenguatge periodístic: claredat, concisió, precisió i senzillesa. No és una incorrecció des del punt de vista normatiu, sinó una inadequació que elimina possibilitats més expressives que ofereix la llengua. Ha de complir les següents condicions:

- Sorgeix per una innovació del llenguatge mitjançant un significat perifèric.
- Substitueix unes altres possibilitats que són més adequades en contextos determinats.
- El fan servir emissors diferents perquè forma part de l'argot periodístic.
- S'utilitza en registres que contenen el tret *+formal* perquè és una estratègia retòrica per elevar el to del discurs.
- S'expandeix en contextos força variats perquè té una alta productivitat.
- Es pot detectar en enunciats o contextos en què destaca per l'estranyesa de la frase.
- En alguns casos sorgeix per influència d'una llengua dominant (sobretot del castellà i l'anglès).
- En algunes ocasions es pot trobar recollit en manuals d'estil de mitjans de comunicació o en obres especialitzades en llenguatge periodístic.

Els usos dubtosos es poden classificar en quatre categories:

- **Impropietats:** són mots que han adquirit un sentit més ampli del que tenen, de manera que es fan servir impròpiament en substitució de termes més precisos.
- **Tòpics d'expressió:** són elements gramaticals (preposicions, determinants, adverbis, pronoms, locucions...) l'ús dels quals implica una modificació de l'estructura habitual de la frase.
- **Operadors:** són formes que apareixen a la frase innecessàriament, de manera que esdevenen supèrflues o redundants i són presents principalment en els registres menys planificats.
- **Metàfores gastades:** són mots que adquireixen un sentit figurat per diversos processos metafòrics, de manera que esdevenen molt ambigus i funcionals, i substitueixen opcions més precises.

A continuació, exposem en diferents taules els dotze casos que hem analitzat en aquesta recerca. Incloem una breu explicació de cada context dubtós i l'exemplifiquem amb un enunciat inadequat, amb l'opció més adequada al costat.

IMPROPIETATS

<i>líder</i>		
Explicació	Aquest substantiu prové del verb anglès <i>to lead</i> ('guiar'), per tant, ha de tenir el matis de 'persona amb capacitat de guiatge', però sovint es fa servir, junt amb <i>liderar</i> i <i>lideratge</i> , impròpiament per diverses funcions que impliquen la idea de 'dirigir'.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Fa referència a un polític indeterminat	Pedro Sánchez es trobarà amb tots els líders del govern acabat de formar dimarts.	Pedro Sánchez es trobarà amb tots els ministres del govern acabat de formar dimarts.
És una denominació correferent	El líder del PP català, Xavier Albiol, ha declarat que no aplicaran aquesta mesura.	El president del PP català, Xavier Albiol, ha declarat que no aplicaran aquesta mesura.
Serveix per no concretar el càrrec que algú té	Aquest matí ha plegat per sorpresa de tothom el líder del sindicat UGT.	Aquest matí ha plegat per sorpresa de tothom el secretari general del sindicat UGT.
Substitueix verbs més precisos que contenen la idea de 'dirigir'	Artadi ha confirmat aquest matí que liderarà la llista del PDECAT.	Artadi ha confirmat aquest matí que encapçalarà la llista del PDECAT.
Elimina opcions que impliquen la idea de 'presidir'	González confirmarà la setmana que ve si continua en el lideratge de l'empresa.	González confirmarà la setmana que ve si continua en la presidència de l'empresa.
Fa referència a una persona o ens que va primer en una classificació, sobretot en l'àmbit esportiu	El Barça va guanyar l'Espanyol dissabte, per tant, continua líder a la Lliga per tercera setmana consecutiva.	El Barça va guanyar l'Espanyol dissabte, per tant, continua primer a la Lliga per tercera setmana consecutiva.
És un mot comodí per no trobar el verb més precís	Les dones han de ser les que liderin aquestes mesures polítiques de canvi social.	Les dones han de ser les que posin en pràctica aquestes mesures polítiques de canvi social.

taula 43: exemples de l'ús dubtós de *líder*

<i>assegurar</i>		
Explicació	Aquest verb significa ‘afirmar com a cert’, per tant, és un verb de dicció intencional que conté un matís de seguretat, fermaça o convicció, però sovint es fa servir indiscriminadament com a <i>verb dicendi</i> .	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Fa la funció de verb <i>dicendi</i>, substitueix <i>dir</i>	El president de l’empresa assegura que al maig començarà la campanya.	El president de l’empresa diu que al maig començarà la campanya.
Fa la funció de verb <i>dicendi</i>, substitueix verbs com <i>explicar, exposar, revelar...</i>	L’entitat ha assegurat que els seus usuaris reben des de fa anys amenaces constants.	L’entitat ha explicat que els seus usuaris reben des de fa anys amenaces constants.
Serveix per expressar una opinió	Torra ha assegurat que el govern espanyol hauria d’acostar el presos a Catalunya.	Torra ha manifestat que el govern espanyol hauria d’acostar el presos a Catalunya.
Té la funció d’anunciar una acció	Trump va assegurar a la cimera internacional que aixecaria un mur a la frontera amb Mèxic.	Trump va anunciar a la cimera internacional que aixecaria un mur a la frontera amb Mèxic.
Serveix per expressar una intenció	Puigdemont ha assegurat que el seu partit serà conseqüent amb la decisió presa ahir.	Puigdemont ha deixat clar que el seu partit serà conseqüent amb la decisió presa ahir.

taula 44: exemples de l’ús dubtós d’*assegurar*

<i>comentar</i>		
Explicació	S’ha de fer servir quan hi ha un comentari implícit, que pot ser o bé una anàlisi detallada d’un llibre, una pel·lícula..., o, en sentit figurat, una situació; o bé un judici de valor, però sovint es fa servir impròpiament com a verb <i>dicendi</i> per referir-se a les paraules d’altri.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Fa referència a una idea vista amb anterioritat en el discurs oral	Estic d’acord amb el que comentava el Sergi, la decisió de Torra no m’agrada.	Estic d’acord amb el que deia el Sergi, la decisió de Torra no m’agrada.
És un verb <i>dicendi</i> per referir-se a paraules d’altres en el pla escrit	“Els pressupostos s’aprovaran a la tardor, després del Consell Nacional d’ERC”, va comentar .	“Els pressupostos s’aprovaran a la tardor, després del Consell Nacional d’ERC”, va declarar .
Té el sentit de ‘discutir’ o ‘parlar’ sobre una cosa	Aquesta qüestió l’hem comentada a la tertúlia del matí, i tothom creu que la mesura no era adequada.	Aquesta qüestió l’hem discutida a la tertúlia del matí, i tothom creu que la mesura no era adequada.
Vol dir ‘explicar un fet’	Lopetegui ens ha comentat que divendres aprofitaran per repassar l’estratègia del partit.	Lopetegui ens ha explicat que divendres aprofitaran per repassar l’estratègia del partit.

taula 45: exemples de l’ús dubtós de *comentar*

TÒPICS D'EXPRESSIONIÓ

<i>des de</i>		
Explicació	Aquesta preposició composta marca un punt de partida d'un moviment, però sovint es fa servir per marcar el lloc on succeeix un fet o dona lloc a fórmules estereotipades que compliquen la frase.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
És una fórmula estereotipada que comporta l'ús de la passiva o d'un verb en tercera persona del plural	Des del govern espanyol s'han anunciat les mesures que es prendran per fer front al temporal.	El govern espanyol ha anunciat les mesures que es prendran per fer front al temporal.
Forma part de l'expressió estereotipada "des d'aquí"	Des d'aquí volem donar tot el suport a les persones afectades.	Ens agradaria donar tot el suport a les persones afectades.
És una fórmula estereotipada que significa 'de/per (la) part de'	Torra s'ha ofert, des de la Generalitat, a acollir els refugiats del vaixell que ha naufragat.	Torra s'ha ofert, de part de la Generalitat, a acollir els refugiats del vaixell que ha naufragat.
Serveix per emmarcar el lloc d'un succés, de manera que substitueix la preposició simple <i>a</i>	Puigdemont ha anunciat en roda de premsa des del Parlament Europeu que es presentarà a les següents eleccions.	Puigdemont ha anunciat en roda de premsa al Parlament Europeu que es presentarà a les següents eleccions.
Substitueix la preposició simple <i>de</i>	Atenció a la notícia que ens arriba des de Mataró: una veïna ha tingut un accident mortal.	Atenció a la notícia que ens arriba de Mataró: una veïna ha tingut un accident mortal.
Substitueix la preposició simple <i>per</i>	El secretari va veure l'acte sencer des de la pantalla del seu despatx.	El secretari va veure l'acte sencer per la pantalla del seu despatx.
Sobretot quan té un sentit abstracte, substitueix la preposició simple <i>amb</i>	Rajoy ha fet aquesta declaració des de la prudència habitual.	Rajoy ha fet aquesta declaració amb la prudència habitual.

taula 46: exemples de l'ús dubtós de *des de*

<i>davant</i>		
Explicació	Aquesta preposició intransitiva serveix per marcar una posició frontal, però sovint es fa servir, per influència del mot castellà <i>ante</i> , amb sentits figurats diferents.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Es fa servir sistemàticament quan hi ha una autoritat implicada, sobretot de l'àmbit judicial	El partit ha presentat una demanda civil contra el magistrat davant la justícia alemanya.	El partit ha presentat una demanda civil contra el magistrat a la justícia alemanya.
Serveix per introduir una causa o una conseqüència	Feijóo ha decidit no ser candidat a la presidència del PP davant la decisió de Rajoy de refundar-lo.	Feijóo ha decidit no ser candidat a la presidència del PP per la decisió de Rajoy de refundar-lo.
Substitueix <i>contra</i> o <i>amb</i>	El partit del Barça davant el Madrid ha acabat en empat.	El partit del Barça contra el Madrid ha acabat en empat.
Substitueix <i>veient</i> o <i>tenint en compte</i>	Davant l'actitud del Sergi, la Paula va decidir que no aniria a la festa demà.	Veient l'actitud del Sergi, la Paula va decidir que no aniria a la festa demà.
Elimina opcions que impliquen la idea de 'fer front'	Cal que els governs dels diversos països es posin d'acord davant del fenomen del canvi climàtic.	Cal que els governs dels diversos països es posin d'acord per afrontar el fenomen del canvi climàtic.

taula 47: exemples de l'ús dubtós de *davant*

<i>després de</i>		
Explicació	Aquesta locució marca una seqüència temporal entre dos fets, però sovint es fa servir inadequadament per atenuar una causalitat, a banda que implica un ús del mode subjuntiu en el verb que és poc natural.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Té un valor de causalitat i introdueix una subordinada amb el verb conjugat en subjuntiu	Rivera ha deixat el càrrec després que el jutge l'hagi condemnat a pagar una multa per corrupció.	Rivera ha deixat el càrrec perquè el jutge l'ha condemnat a pagar una multa per corrupció.
Té un valor de causalitat i introdueix un SN	El trasllat dels presos s'ha dut a terme després de la petició del govern català.	El trasllat dels presos s'ha dut a terme gràcies a la petició del govern català.
Serveix per donar informació contextual i en algunes ocasions és més precisa una altra opció	Urdangarín te cinc dies per entrar a la presó, després de la condemna que li van imposar per corrupció.	Urdangarín te cinc dies per entrar a la presó, per complir la condemna que li van imposar per corrupció.
Expressa coincidència en el temps	La presidenta de Ciutadans, després de saber els resultats de l'enquesta, va anunciar que plegava.	La presidenta de Ciutadans, quan va saber els resultats de l'enquesta, va anunciar que plegava.

taula 48: exemples de l'ús dubtós de *després de*

OPERADORS

<i>tema</i>		
Explicació	Aquest substantiu vol dir 'assumpte o matèria per tractar', però sovint es fa servir com a mot comodí, a banda que dona lloc a nombroses fórmules estereotipades.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Forma l'expressió estereotipada "el tema de", que sovint és prescindible	Albiol va manifestar al ple que retirarien el suport al govern municipal pel tema de la corrupció.	Albiol va manifestar al ple que retirarien el suport al govern municipal pels casos de corrupció.
Apareix innecessàriament i elimina elements gramaticals	És fàcil evitar aquest tema perquè les contractacions ja no són a títol individual.	És fàcil evitar- ho perquè les contractacions ja no són a títol individual.
Va acompanyat d'un adjectiu	El director de l'empresa ha dit que tancaran pel tema financer.	El director de l'empresa ha dit que tancaran per motius econòmics.
Forma part de l'expressió estereotipada "és un tema"	La consellera fa temps que diu que la situació dels presos és un tema molt delicat.	La consellera fa temps que diu que la situació dels presos és ∅ molt delicada.
Pertany a la fórmula estereotipada "tema + substantiu"	L'entrenador creu que el club no creu prou en el tema estratègia.	L'entrenador creu que el club no creu prou en ∅ l'estratègia.
Forma part de l'expressió estereotipada "temes + de + substantiu"	Aquestes empreses treballen amb temes d'inserció laboral de població en risc d'exclusió social.	Aquestes empreses es dediquen a ∅ la inserció laboral de població en risc d'exclusió social.
Substitueix mots més precisos	El govern que entri a la Generalitat tindrà molts temes per resoldre.	El govern que entri a la Generalitat tindrà moltes qüestions per resoldre.

taula 49: exemples de l'ús dubtós de *tema*

<i>una mica</i>		
Explicació	És una locució que quantifica un predicat, que l'ha de legitimar, però sovint es fa servir com a modalitzador per atenuar el missatge.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Apareix quan el predicat no accepta quantificació	M'agradaria demanar-li una mica quina és la sensació que té de la trobada dels presidents.	M'agradaria demanar-li \emptyset quina és la sensació que té de la trobada dels presidents.
Marca indegudament una intensitat en el predicat	Ara la Marta ens explicarà una mica el contingut d'aquesta nota.	Ara la Marta ens explicarà per sobre el contingut d'aquesta nota.
Es fa servir quan el predicat conté un verb lleuger	Tot seguit escoltarem les declaracions de Sánchez per fer-nos una mica una idea de la situació.	Tot seguit escoltarem les declaracions de Sánchez per fer-nos \emptyset una idea de la situació.
S'utilitza quan el predicat està format pel verb <i>ser</i>	Jo crec que aquest és una mica el problema, perquè la CUP no hi hauria d'haver votat a favor.	Jo crec que aquest és \emptyset el problema, que la CUP no hi hauria d'haver votat a favor.
No modifica cap element de la frase	Jo tinc aquesta sensació, no?, una mica , que els polítics van per un cantó i la societat per un altre.	Jo tinc aquesta sensació, no?, \emptyset que els polítics van per un cantó i la societat per un altre.

taula 50: exemples de l'ús dubtós d'*una mica*

<i>per part de</i>		
Explicació	Aquesta locució significa 'pel que es refereix a', però sovint pren el lloc a preposicions simples i dona lloc a frases en passiva.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Substitueix <i>de</i> en una nominalització	Hi ha hagut declaracions per part del govern espanyol?	Hi ha hagut declaracions del govern espanyol?
Apareix en una nominalització en què hi ha un altre sintagma amb <i>de</i>	La societat exigeix més flexibilitat en la interpretació de les normes per part dels jutges.	La societat exigeix que els jutges interpretin les normes amb més flexibilitat.
Equival a <i>de</i> quan depèn d'un nom no predicatiu	La subvenció per part de l'ajuntament arribarà quan es resolgui l'edicte.	La subvenció de l'ajuntament arribarà quan es resolgui l'edicte.
Fa la funció de <i>per o de</i> quan marca procedència en una estructura activa	Cada dia se senten més crítiques a la nova llei per part de les víctimes d'agressions masclistes.	Cada dia se senten més crítiques a la nova llei de les víctimes d'agressions masclistes.
Implica usar il·legítimament una passiva pronominal amb un agent	La visita als presos s'ha d'autoritzar per part d' un jutge?	La visita als presos l' ha d'autoritzar un jutge?
Substitueix <i>per</i> en una estructura passiva perifràstica	Ahir van ser atacades dues persones per part d' un porc senglar al barri de Sarrià.	Ahir van ser atacades dues persones per un porc senglar al barri de Sarrià.

taula 51: exemples de l'ús dubtós de *per part de*

METÀFORES GASTADES

<i>nom</i>		
Explicació	Aquest mot designa personatges diversos per mitjà d'una metonímia, que implica prendre la part que significa el nom d'algú per la persona en qüestió, però elimina possibilitats més expressives.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Fa referència a una persona que és candidata a un càrrec	Aquesta última setmana han sonat alguns noms per substituir la ministra d'Educació.	Aquesta última setmana s'ha parlat d'alguns candidats per substituir la ministra d'Educació.
Designa una persona que ha obtingut un càrrec	L'últim nom del futur govern ha estat Josep Borrell per al Ministeri d'Exteriors.	L'últim nomenament del futur govern ha estat Josep Borrell per al Ministeri d'Exteriors.
Fa referència a una persona que és notícia	Un dels noms del dia és Ansu Fati, que ahir es va lesionar durant l'entrenament.	Hem de destacar també que Ansu Fati ahir es va lesionar durant l'entrenament.

taula 52: exemples de l'ús dubtós de *nom*

<i>gest</i>		
Explicació	Aquest nom, per mitjà d'una imatge, designa accions en l'àmbit polític, però, com que té un sentit ambigu, pot tenir connotacions tan aviat positives com negatives i convé buscar una solució més precisa per evitar-lo.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Fa referència a una mesura ben valorada	La situació a l'hospital cada cop és pitjor i el govern català reclama gestos a Sánchez.	La situació a l'hospital cada cop és pitjor i el govern català reclama solucions a Sánchez.
Pertany a la fórmula estereotipada "gest + de + nom"	Aquesta decisió del tribunal implica un gest d'agressió cap al govern de Torra.	Aquesta decisió del tribunal implica una Ø agressió cap al govern de Torra.
Forma l'expressió estereotipada "gest + adjectiu"	No hem d'oblidar el gest positiu que significa que ERC hagi aprovat els pressupostos.	No hem d'oblidar que ERC ha aprovat els pressupostos, cosa que ajudarà a tirar endavant el govern.
Té una connotació negativa, que contrasta amb el primer sentit ('mesura ben valorada')	Últimament el govern només fa gestos que no serveixen per a res més que per guanyar vots.	Últimament el govern pren decisions que no serveixen per a res més que per guanyar vots.
Sol aparèixer amb formes derivades que tenen una connotació negativa	A aquest polític l'únic que el preocupa és la gesticulació , però fa anys que no fa res de bo.	A aquest polític l'únic que el preocupa són les aparences , però fa anys que no fa res de bo.

taula 53: exemples de l'ús dubtós de *gest*

<i>protagonista</i>		
Explicació	Aquest mot (i els que se'n deriven) significa 'personatge principal d'una obra artística' i, com que té el sentit etimològic de 'primer actor', només n'hi pot haver un, però per ampliació de sentit pot indicar els personatges principals d'una obra; tot i així, per mitjà de la metàfora, serveix de mot comodí en substitució de verbs d'acció o per marcar 'importància'.	
Context	Exemple inadequat	Exemple adequat
Designa una persona que pren part en un afer	Els protagonistes sortiran al camp quan l'àrbitre els ho indiqui.	Els jugadors sortiran al camp quan l'àrbitre els ho indiqui.
Implica la idea de 'prendre part en un succés'	Els taxistes van protagonitzar una manifestació que va durar més de dues hores.	Els taxistes es van manifestar més de dues hores.
Designa el personatge d'una notícia	El protagonista dels fets és un home de quaranta anys que va arribar a Catalunya el mes passat.	El causant dels fets és un home de quaranta anys que va arribar a Catalunya el mes passat.
Conté la idea de 'tenir un paper destacat' o 'tenir importància'	Aquest vespre la neu tindrà protagonisme a tota la cara sud del Pirineu.	Aquest vespre nevarà (molt) a tota la cara sud del Pirineu.
No fa referència al personatge principal, sinó a un de qualsevol	Els protagonistes de l'obra van explicar que han estat assajant més de quatre mesos.	Els actors de l'obra van explicar que han estat assajant més de quatre mesos.

taula 54: exemples de l'ús dubtós de *protagonista*

14. PERSPECTIVES D'ESTUDI

La present recerca arriba al final en aquest capítol, si bé, com hem anat suggerint al llarg de la tesi, s'obren més fronts per continuar la investigació, principalment perquè hem delimitat un fenomen inèdit, l'ús dubtós, que es pot estudiar des de punts de vista diferents en recerques d'altres característiques.

En primer lloc, cal esmentar que durant la recerca hem recollit molts casos que potencialment són usos dubtosos, perquè apareixen als llibres d'estil i les obres especialitzades en llenguatge periodístic. A 5.2.1 hem exposat que la selecció s'ha basat en la manera com aquestes obres tracten el nostre objecte d'estudi, perquè es fa servir una terminologia concreta (cf. 5.3). A més, durant el buidatge del corpus hem detectat una sèrie de casos que no tracta cap mitjà ni autor, però que a priori podrien satisfer les condicions d'ús dubtós (cf. 7.1), com hem vist a propòsit de les metàfores gastades *nom* i *gest* (cf. 11.1 i 11.2). Cal tenir en compte que sempre podran sorgir nous usos dubtosos per efecte del canvi lingüístic (cf. 3.2.2) i caldrà analitzar-los (i limitar-los si escau) per garantir que la varietat estàndard del català satisfaci les funcions adequadament (cf. 2.2.2), que és un procediment propi de la quarta fase del model de Haugen (1983), concretament el cultiu (cf. 2.2.3 i 3.2.1). Per aquesta raó, la principal via per continuar la investigació és analitzar, tal com hem procedit amb els dotze casos d'aquesta recerca, les formes que recollim a l'annex 1, que no han entrat a l'anàlisi pel nombre d'ocurrències²⁸⁸.

En segon lloc, considerem que seria interessant dur a terme una recerca tenint en compte també mitjans de comunicació en llengües de les que anomenem *dominants* (en castellà i en anglès), per veure realment la influència d'aquestes sobre la subordinada, el català. Així, es podria establir una comparació per veure si hi apareixen usos dubtosos en contextos equivalents. Seria crucial per determinar si els casos que no apareixen als llibres d'estil ni a les obres especialitzades en llenguatge periodístic (que han estat l'eina per determinar si una forma dubtosa és interferència o no), com ara *nom* (i alguns dels que recollim a l'annex 1), també són presents en les llengües dominants. Però també seria revelador per als casos que hem anomenat *interferències indirectes*, que són nou dels dotze casos analitzats (cf. el capítol 12). L'única manera que hem tingut per comprovar aquesta influència ha estat per mitjà del buidatge de les obres de referència que hem consultat, però no hem fet una comparació com l'esmentada. Tanmateix, sí que hem conclòs que les llengües dominants exerceixen una pressió per a la llengua subordinada (cf. el capítol 12). Cal destacar que també seria pertinent estudiar el comportament dels usos dubtosos en mitjans de comunicació que facin servir llengües minoritzades com el català, per exemple el gallec, l'èuscar o el gaèlic escocès.

En tercer lloc, una altra via per continuar aquesta investigació seria fixar l'atenció en la penetració dels usos dubtosos en el llenguatge col·loquial. Per bé que no hem trobat cap enunciat del corpus que pertanyi al registre 6, el col·loquial mediatitzat, sí que hem observat que hi ha alguns exemples (cf. el capítol 12) que són fronterers entre la varietat més espontània i informal (determinada pel camp de la quotidianitat) i l'oral espontani amb el tret *+formal*, la 5 (cf. 5.1.2), però són residuals (tan sols cinc). A més, com que una de les categories d'ús dubtós, els operadors, conté elements propis dels registres menys planificats, és possible que acabin arrelant, per mitjà del canvi lingüístic, en la parla habitual, fins i tot fora de l'àmbit dels mitjans de comunicació, perquè, com hem advertit a 2.5.1, aquests tenen una forta influència en la comunitat lingüística.

²⁸⁸ Cal especificar que l'annex 1 conté cinquanta casos que considerem potencialment usos dubtosos, i que han de servir de guia per als assessors lingüístics i per a futures investigacions: divuit impropietats, deu tòpics d'expressió, nou operadors i tretze metàfores gastades. D'aquests, catorze no han estat detectats per cap obra (nou són metàfores gastades).

En quart lloc, tal com hem vist a 3.4.1, alguns autors (sobretot Labov) manifesten que els emissors que presenten més limitacions respecte de la llengua utilitzen més estratègies discursives per apujar el to del discurs, que en el nostre cas serien els usos dubtosos. D'acord amb el que hem exposat a les conclusions (cf. el capítol 12), no hem centrat l'atenció en aquest factor tenint en compte el disseny de la metodologia de la recerca (cf. el capítol 5). Per tant, no hem pogut comprovar sistemàticament aquesta hipòtesi que es desprèn de 3.4.1 –que tampoc no vam preveure (cf. 1.4) però que ha sorgit durant la investigació–, que és que, a menys nivell de llengua, més usos dubtosos fa servir el periodista. Val a dir que en alguns exemples del corpus es pot observar que determinats emissors cometen errades greus atribuïbles a castellanismes no admesos (perquè potser són castellanoparlants) o a una manca de formació lingüística. A més, alguns periodistes o col·laboradors habituals dels mitjans apareixen sovint a la llista dels emissors que fan servir més un ús dubtós (que recollim en el quart apartat de cada cas analitzat), cosa que és un indicador d'aquesta hipòtesi. Per tant, la proposta d'investigació és que se centri l'atenció en determinats perfils de periodistes (uns que tinguin un bon nivell de llengua i uns altres que tinguin més mancances lingüístiques) i que es comprovi si aquesta hipòtesi és certa.

I en cinquè lloc, una altra via possible per continuar investigant és comprovar quins són els àmbits que tenen més influència en els usos dubtosos. A 3.2.2 hem determinat que és difícil arribar a l'origen d'una innovació. Tanmateix, com apunten alguns autors (cf. 3.4.2), l'argot periodístic es nodreix de llenguatges d'especialitat d'altres àmbits, atès que els professionals han de parlar dels temes de les seccions en què s'estructura la redacció del mitjà. Així doncs, el discurs polític, el llenguatge administratiu o el de l'economia, la cultura, etc., poden ser influents en el periodístic, de manera que és possible que alguns dels usos dubtosos que detectem als mitjans de comunicació en provinguin. A les conclusions (cf. el capítol 12) hem determinat que dos terços dels enunciats pertanyen al camp de la política, per la qual cosa és possible que aquest àmbit sigui molt influent en relació amb els usos dubtosos, tal com demostra la recerca de Zaldívar (2017). Aleshores, es podria desenvolupar una investigació que comparés els textos periodístics amb els que provenen de comunicats de premsa de partits polítics o que parteixen de declaracions públiques retransmeses als mitjans de comunicació.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ABC (2001): *Libro de estilo de ABC*, 2a ed., Barcelona: Ariel.
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006): *Gramàtica normativa valenciana*, València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. També disponible en línia: <<https://www.avl.gva.es/documentos/31987/65233/GNV>> [consulta: 26-1-19].
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2011): *Llibre d'estil per als mitjans audiovisuals en valencià*, València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- AGENCIA EFE (2008): *Manual de español urgente*, 18 ed., Madrid: Cátedra.
- AGENCIA EFE (2000): *Diccionario de español urgente*, Madrid: SM.
- AGUSTÍ, Miguel *et al.* (2004): *Libro de Redacción. La Vanguardia*, Barcelona: Ariel.
- ALCOBA, Santiago [coord.] (2009): *Lengua, comunicación y libros de estilo*, Barcelona: publicació electrònica a: <<http://dfe.uab.es/dfeblogger/salcoba/files/2009/07/libro-estilo.pdf>> [consulta: 1-6-18].
- ALLEN, John (2013): *The BBC News Styleguide*, BBC Training & Development, en línia: <<https://epdf.pub/the-bbc-news-styleguide.html>> [consulta: 1-6-18].
- ARACIL, Lluís V. (1965): *Conflit lingüístic et normalisation lingüístic dans l'Europe nouvelle*, Perpinyà: IRSCE.
- ARACIL, Lluís V. (1982): "El bilingüisme com a mite", dins ARACIL, Lluís V.: *Papers de Sociolingüística*, Barcelona: La Magrana, p. 39-57.
- ARACIL, Lluís V. (1983): "Sobre la situació minoritària", dins ARACIL, Lluís V.: *Dir la realitat*, Barcelona: Edicions Països Catalans, p. 171-206.
- ARGENTER, Joan A. (2001): "La Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans", dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló: Alambor, p. 273-284.
- ARGENTER, Joan A. (2004): "De la destrucció de la diversitat lingüística i d'algunes raons per evitar-la", dins BASTARDAS, Albert [ed.]: *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*, Barcelona: Empúries, p. 157-167.
- ARGENTER, Joan A. (2013): "Iberian language ecologies: notes on history and the current situation", dins HÅKON JAHR, Ernst; TRUDGILL, Peter; VANDENBUSSCHE, Wim [eds.]: *Language Ecology for the 21st Century. Linguistic Conflicts and Social Environments*, Oslo: Novus Press, p. 137-164.
- ARIZONDO, Josune (2000): "La política lingüística en la Comunidad Autónoma Vasca", dins BÁEZ DE AGUILAR, Francisco; BOSSONG, Georg [eds.] (2000): *Identidades lingüísticas en la España autonómica*, Frankfurt; Madrid: Vervuert; Iberoamericana, p. 69-80.
- ARTIGAS, Rosa (1999): "Les arts del discurs", dins DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA: *Habilitats comunicatives. Una reflexió sobre els usos lingüístics*, Vic: Eumo, p. 19-68.
- AVILÉS, Jordi (2013): *Introducció a l'estilística llatina*, Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- AVUI (1997): *Llibre d'estil del diari Avui*, Barcelona: Empúries.

- AYMÀ, Josep M. (1992): *Allò que no se sol dir de la normalització lingüística. Reflexions i propostes d'un normalitzador*, Barcelona: Empúries.
- AZURMENDI, Maria-Josi; BACHOC, Erramun; ZABALETA, Francisca (2001): "Reversing Language Shift: The Case of Basque", dins FISHMAN, p. 234-259.
- BADIA, Jordi; BRUGAROLAS, Núria; TORNÉ, Rafel; FARGAS, Xavier (2004): *El llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català*, 3a ed., Barcelona: Castellnou.
- BADIA, Toni (2008): "Els complements nominals", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.591-1.640.
- BADIA I MARGARIT, Antoni (1964): *Llengua i cultura als Països Catalans*, Barcelona: Edicions 62.
- BAMGBOSE, Ayo (1989): "Issues for a model of Language Planning", *Language Problems & Language Planning*, vol. 13, núm. 1, p. 24-34.
- BARTRA, Anna (2008): "La passiva i les construccions que s'hi relacionen", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 2.111-2.179.
- BASSOLS, Margarida (1997): "Els magazins", dins BASSOLS, RICO i TORRENT, p. 43-60.
- BASSOLS, Margarida (2000): "L'escriptura persuasiva dels sumaris", dins CROS, SEGARRA i TORRENT, p. 113-136.
- BASSOLS, Margarida (2009): "El col·loquial dels mitjans", dins BASSOLS i SEGARRA, p. 9-20.
- BASSOLS, Margarida; RICO, Albert; TORRENT, Anna M. [eds.] (1997): *La llengua de TV3*, Barcelona: Empúries.
- BASSOLS, Margarida; SANTAMARIA, Laura; TERUEL, M. Elvira (1998): "Tipologia dels programes dels mitjans audiovisuals", dins FAURA, PALOMA i TORRENT, p. 23- 25.
- BASSOLS, Margarida; SEGARRA, Mila [eds.] (2009): *El col·loquial dels mitjans de comunicació*, Vic: Eumo; Universitat de Vic.
- BASTARDAS, Albert (1994): "Persistència i canvi en el comportament lingüístic: la planificació sociolingüística", dins GABINET MUNICIPAL DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA; AJUNTAMENT D'ALCOI: *III Jornades de Sociolingüística. Normalització i planificació lingüístiques*, Alcoi: Ajuntament d'Alcoi, p. 11-25.
- BASTARDAS, Albert (1996): *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*, Barcelona: Proa.
- BASTARDAS, Albert (2002): "Política lingüística mundial a l'era de la globalització: diversitat i intercomunicació des de la perspectiva de la 'complexitat'", *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, núm. 2, (estiu), p. 1-14, en línia: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm02estiu/metodologia/bastardas1_9.htm> [consulta: 12-5-18].
- BASTARDAS, Albert (2004): "Diversitat biològica i diversitat lingüística: algunes pistes transdisciplinàries per a una socioecologia de les llengües", dins BASTARDAS, Albert [ed.]: *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*, Barcelona: Empúries, p. 13-53.
- BATESON, Gregory (1972): *Steps to an ecology of mind*, Nova York: Balantine Books.
- BEL, Aurora (2008): "Les funcions sintàctiques", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.075-1.147.
- BERBER SARDINHA, Tony (2015): "Register variation and metaphor use: a multi-dimensional perspective", dins HERRMAN, J. Berenike; BERBER SARDINHA, Tony [eds.]: *Metaphor in specialist discourse*, Àmsterdam: John Benjamins, p. 17-51.

- BIBER, Douglas (1990): "Methodological Issues Regarding Corpus-based Analyses of Linguistic Variation", *Literary and Linguistic Computing*, vol. 5, núm. 4, p. 257-269.
- BIBER, Douglas; CONRAD, Susan (2009): *Register, Genre, and Style*, Cambridge; Nova York: Cambridge University Press.
- BIBILONI, Gabriel (1997): *Llengua estàndard i variació lingüística*, València: Eliseu Climent.
- BIERBACH, Christine (1988): "Les actituds lingüístiques", dins BASTARDAS, Albert; SOLER, Josep [eds.]: *Sociolingüística i llengua catalana*, Barcelona: Empúries, p. 155-183.
- BLADAS, Òscar (2009a): *Manual de transcripció del discurs oral. Materials de treball*, Barcelona: PPU - Universitat de Barcelona.
- BLADAS, Òscar (2009b): "La llengua oral col·loquial", dins BASSOLS i SEGARRA, p. 21-39.
- BOIX, Emili; VILA, F. Xavier (1998): *Sociolingüística de la llengua catalana*, Barcelona: Ariel.
- BONET, Sebastià (2001): "El corpus prescriptiu de la llengua catalana", dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló: Alambor, p. 41-80.
- BOSQUE, Ignacio; MASULLO, Pascual J. (1998): "On verbal Quantification in Spanish", dins FULLANA, Olga; ROCA, Francesc [eds.]: *Studies on the Syntax of Central Romance Languages. Proceedings of the III Workshop on the Syntax of Central Romance Languages*, Girona: Publicacions de la Universitat de Girona, p. 9-63.
- BOTELLA, Joan (1998): "Llengües globals i llengües locals: una mirada des de l'àmbit de la comunicació audiovisual", dins MOLLÀ, p. 57-68.
- BOURDIEU, Pierre (1982): *Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques*, [s.l.]: Fayard.
- BOURDIEU, Pierre (1986): "Habitus, code et codification", *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 64, p. 40-44.
- BOURDIEU, Pierre (1987): *Choses dites*, París: Éditions de Minuit.
- BRANCHADELL, Albert (1987): "Normalització: el concepte", *Límits*, núm. 3, p. 21-43.
- BRUGUERA, Jordi (2000): *Diccionari de dubtes i dificultats del català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- CABRÉ, M. Teresa (1987): "Normalització terminològica", dins CABRÉ, M. Teresa et al. [cur.]: *Actes de les Segones Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 49-79.
- CABRÉ, M. Teresa (1999): "A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació", dins VILÀ, Montserrat; FARGAS, Assumpta [coords.]: *Normativa i ús de la llengua*, Barcelona: Graó de Serveis, p. 23-33.
- CADENA SER (2017): *En antena. Libro de estilo del periodismo oral*, Madrid: Taurus.
- CALSAMIGLIA, Helena; VAN DIJK, Teun A. (2004): "Popularization discourse and knowledge about the genome", *Discourse & Society*, vol. 15, núm. 4, p. 369-389.
- CALVET, Louis Jean (1999): *Pour une écologie des langues du monde*, París: Plon.
- CAMPS, Núria; CASAS, Mariona; COMAJOAN, Llorenç; PUNTÍ, Toni [coords.] (2018): *L'ensenyament del català als territoris de parla catalana. Estat de la qüestió i perspectives de futur*, Vic: Universitat de Vic.

- CARVALHO CALERO, Ricardo (1990): *Do galego e da Galiza*, Santiago de Compostel·la: Sotelo Blanco.
- CASALS, Daniel (2001): “Les polèmiques entre *lights* i *heavies*: repercussions del debat en l’elaboració dels models lingüístics per als mitjans de comunicació en català”, dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Societat, llengua i norma. A l’entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló: Alambor, p. 128-162.
- CASALS, Daniel (2007): *Ràdio en català. Contribució de Catalunya Ràdio a la creació d’un llenguatge radiofònic català per als informatius*, Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- CASALS, Daniel; FAURA, Neus; TORRENT, Anna M. [eds.] (2007): *Futbol i llengua*, Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- CASALS, Daniel; FAURA, Neus (2010): *El català als mitjans de comunicació*, Barcelona: Editorial UOC.
- CASALS, Daniel; NOGUÉ, Neus [eds.] (2016): *Cent anys de Normes ortogràfiques*, Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- CASANOVA, Emili (1990): “Elements per a una proposta lèxica”, dins FERRANDO, p. 101-147.
- CASASÚS, Josep M.; NÚÑEZ LADEVÉZE, Luis (1991): *Estilo y géneros periodísticos*, Barcelona: Ariel.
- CASSANY, Daniel (1988): *Descriure escriure. Com s’aprèn a escriure*, Barcelona: Empúries.
- CASSANY, Daniel (2014): *La cuina de l’escriptura*, 10a ed., Barcelona: Edicions 62.
- CASTELLS, Manuel (2003a): *L’era de la informació. Economia societat i cultura*, vol. I *La societat xarxa*, Barcelona: Editorial UOC.
- CASTELLS, Manuel (2003b): *L’era de la informació. Economia societat i cultura*, vol. II *El poder de la identitat*, Barcelona: Editorial UOC.
- CEBRIÁN HERREROS, Mariano (1992): *Géneros informativos audiovisuales. Radio, televisión, periodismo gráfico, cine, video*, Madrid: Ciencia 3.
- CEBRIÁN HERREROS, Mariano (1994): *Información radiofónica. Mediación técnica, tratamiento y programación*, Madrid: Síntesis.
- CEBRIÁN HERREROS, Mariano (1998): *Información televisiva. Mediaciones, contenidos, expresión y programación*, Madrid: Síntesis.
- CEBRIÁN HERREROS, Mariano (2004): *La información en televisión. Obsesión mercantil y política*, Barcelona: Gedisa.
- CHAFE, Wallace; DANIELEWICZ, Jane (1987): *Properties of spoken and written language*, Pittsburgh: Carnegie Mellon University.
- CHILLÓN, Lluís A. (1995): “Discurs periodístic i fraseologia”, *Caplletra*, núm. 18, p. 165-176.
- CHILLÓN, Lluís A. (2001): “El «giro lingüístico» en periodismo y su incidencia en la comunicación periodística”, *Cuadernos de información*, núm. 14, p. 24-47.
- COBARRUBIAS, Juan (1983): “Ethical Issues in Status Planning”, dins COBARRUBIAS, Juan; FISHMAN, Joshua [eds.]: *Progress in Language Planning. International Perspectives*, Berlín [etc.]: Mouton, p. 41-85.
- COMPANY, Catalina; PUIGRÒS, M. Antònia (2006): *Llibre d’estil d’IB3*, Palma: Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projectió Exterior de la Cultura de les Illes Balears.

- CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2017): *Butlletí d'informació sobre l'audiovisual a Catalunya*, núm. 8, setembre, en línia a <https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-11/BIAC_8.pdf> [Consulta: 16-11-19].
- COOPER, David E. (1986): *Metaphor*, Oxford: Basil Blackwell.
- COOPER, Robert L. (1989): *Language Planning and Social Change*, Cambridge: Cambridge University Press.
- CORBEIL, Jean-Claude (1980): *L'aménagement linguistique du Québec*, Mont-real: Guérin.
- COROMINA, Eusebi (2008): *El 9 Nou / El 9 TV. Manual de redacció i estil*, Vic: Premsa d'Osona.
- CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS (2013): *Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Guia editorial. Manual d'ús*, Barcelona: Departament de la Presidència. També disponible en línia a <<http://www.ccma.cat/llibredestil/>> [consulta: 1-6-18] i al portal lingüístic *ésAdir* <<http://esadir.cat/>> [consulta: 1-6-18].
- COSERIU, Eugenio (1962): *Teoría del lenguaje y lingüística. Cinco estudios*, Madrid: Gredos.
- COSERIU, Eugenio (1978): *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico*, 3a ed., Madrid: Gredos.
- COSERIU, Eugenio (1981): *Principios de semántica estructural*, 2a ed., Madrid: Gredos.
- COSERIU, Eugenio (1986): *Introducción a la lingüística*, Madrid: Gredos.
- COSTA, Joan (2000): "El concepte de «norma» en lingüística, sociolingüística i planificació lingüística", *Els Marges*, núm. 68, p. 89-105.
- COSTA, Joan (2001): "Norma i procés d'estandardització", dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló: Alambor, p. 41-55.
- COSTA, Joan (2010): "Conceptes labovians pertinents per a la planificació lingüística del català", *Llengua i Literatura*, núm. 21, p. 249-268.
- COSTA, Joan (2016): "La planificació de corpus sobre el català: bibliografia classificada i comentada", *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 26, p. 123-137.
- CREUS, Imma; JULIÀ-MUNÉ, Joan; ROMERO, Sílvia [eds.] (2000): *Llengua i mitjans de comunicació. Actes del Congrés de Llengua i Mitjans de Comunicació (Lleida, 17-18 de desembre de 1999)*, Lleida: Pagès.
- CROFT, William (2000): *Explaining Language Change. An Evolutionary Approach*, Harlow [etc.]: Longman.
- CROS, Anna; SEGARRA, Mila; TORRENT, Anna (2000): *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CROS, Marc (2017): "L'IEC i el cercle vicios de la llengua", *El Temps*, publicat el 16-6-17, en línia: <<https://www.eltamps.cat/article/1608/iec-i-el-cercle-vicios-de-la-llengua>> [consulta: 13-11-18].
- CUENCA, Maria Josep (2001): "Norma, gramàtica i teoria lingüística", dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló: Alambor, p. 13-40.
- DARQUENNES, Jeroen (2013): "The contribution of the ecology of language to the advancement of linguistic profiling: some notes and some preliminary suggestions on further improvements", dins HÅKON JAHR, Ernst; TRUDGILL, Peter; VANDENBUSSCHE, Wim [eds.]: *Language Ecology for the 21st Century. Linguistic Conflicts and Social Environments*, Oslo: Novus Press, p. 95-114.
- DAVIES, Janet (2014): *The Welsh Language. A History*, Cardiff: Gwasg Prifysgol Cymru.

- DE MAURO, Tullio (1965): *Storia linguística dell'Italia Unita*, Bari: Editori Laterza.
- DE MIGUEL, Amado (1985): *La perversión del lenguaje*, Madrid: Espasa-Calpe.
- DOLÇ, Mavi; TERUEL, M. Elvira (1997): "Anàlisi de programes informatius: els noticiaris (TN)", dins BASSOLS, RICO i TORRENT, p. 33-41.
- DOLÇ, Mavi; GÓMEZ, Josep Lluís (1998): "Ciutat, política lingüística i política comunicativa", dins MOLLÀ, p. 65-104.
- DOMÉNECH ZORNOZA, Josep Lluís [coord.] (2002): *Diccionari bàsic de la Comunicació*, València: Nau Llibres.
- DUBSKÝ, Josef (1972): "The Prague Conception of Functional Style", dins FRIED, Vilem [ed.]: *The Prague School of Linguistics and Language Teaching*, Londres: Oxford University Press, p. 112-127.
- ECO, Umberto (1971): "Guida all'interpretazione del linguaggio giornalistico", dins CAPECCHI, Vittorio; LIVOLSI, Marino [eds.]: *La Stampa quotidiana in Italia*, Milà: Bompiani.
- EDWARDS, John (2008): *Un món de llengües*, trad. de Mireia Solé, Bellcaire d'Empordà: Aresta.
- EL MUNDO (1996): *Libro de estilo. El Mundo*, Madrid: Unidad [etc.].
- EL PAÍS (2014): *Libro de estilo. El País*, 22a ed., Madrid: Aguilar.
- EL PERIÓDICO DE CATALUNYA (2002): *Llibre d'estil. El Periódico*, Barcelona: Primera Plana.
- ELIASSON, Stieg (2013): "Language Ecology in the work of Einar Haugen", dins HÅKON JAHR, Ernst; TRUDGILL, Peter; VANDENBUSSCHE, Wim [eds.]: *Language Ecology for the 21st Century. Linguistic Conflicts and Social Environments*, Oslo: Novus Press, p.15-63.
- ENKVIST, N. Erik (1974): "Para definir el estilo: ensayo de lingüística aplicada", dins ENKVIST, N. Erik; SPENCER, John; GREGORY, Michael: *Lingüística y estilo*, trad. de Julio Rodríguez Puértolas i Carmen C. Rodríguez Puértolas, Madrid: Cátedra, p. 17-74.
- ESCOLA DE PRAGA (1974): "General principles for the cultivation of good language", trad. de Paul Garvin, dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 417-426.
- ESPINAL, M. Teresa (2006): *Diccionari de sinònims de frases fetes*, Bellaterra; València; Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat de València; Publicacions de l'Abadia de Montserrat. També disponible en línia: <<https://dsff.uab.cat/>> [consulta: 12-5-18].
- ESTEVA, Claudi (2004): "Formes de la diversitat en la cultura", dins BASTARDAS, Albert [ed.]: *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*, Barcelona: Empúries, p. 54-132.
- FAURA, Neus; PALOMA, David; TORRENT, Anna M. [eds.] (1998): *La llengua de Televisió de Catalunya. Materials per a l'anàlisi*, Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- FERGUSON, Charles A. (1959): "Diglossia", *Word*, núm. 15, p. 325-340.
- FERGUSON, Charles A. (1983): "Language Planning and Language Change", dins COBARRUBIAS, Juan; FISHMAN, Joshua [eds.]: *Progress in Language Planning. International Perspectives*, Berlín [etc.]: Mouton, p. 29-40.
- FERNÁNDEZ SALGADO, Benigno; MONTEAGUDO, Henrique (1995): "Do galego literario ó galego común: o proceso de estandarización na época contemporánea", dins MONTEAGUDO, Henrique [ed.]: *Estudios de sociolingüística galega. Sobre a norma do galego culto*, Vigo: Galaxia, p. 99-176.

- FERRANDO, Antoni [ed.] (1990): *La llengua als mitjans de comunicació. Actes de les Jornades sobre la Llengua Oral als Mitjans de Comunicació Valencians*, València: Institut de Filologia Valenciana; Universitat de València.
- FERRÉ, Carme (2008): *Llibre d'Estil. Barcelona TV*, Barcelona: Editorial UOC.
- FERRÉ, Carme; NOGUÉ, Anna (2010): *Llibre d'estil. Agència Catalana de Notícies*, Barcelona: Editorial UOC.
- FISHMAN, Joshua (1972): "The Sociology of Language: An Interdisciplinary Social Science Approach to Language in Society", dins FISHMAN, Joshua [ed.], *Advances in the Sociology of Language*, vol. I, la Haia: Mouton, p. 217-404.
- FISHMAN, Joshua (1974): "Language modernization and planning in comparison with other types of national modernization and planning", dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 79-102.
- FISHMAN, Joshua (1977): "Comparative Study of Language Planning", dins RUBIN, Joan [ed.] *et al.*, *Language planning processes*, la Haia; Nova York: Mouton, p. 29-38.
- FISHMAN, Joshua (1991): *Reversing Language Shift. Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*, Clevedon: Multilingual Matters.
- FISHMAN, Joshua (2001) [ed.]: *Can threatened languages be saved?*, Clevedon: Multilingual Matters.
- FLAQUER, Lluís (1998): "L'impacte de les noves tecnologies sobre la llengua i les seves dimensions pública o privada", dins MOLLÀ, p. 277-297.
- FONTANILLO, Enrique; RIESCO, M. Isabel (1990): *Teleperversión de la lengua*, Barcelona: Anthropos.
- FRANQUESA, Manuel (1998): *Diccionari de sinònims Franquesa*, 2a ed., Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GARNER, Marc (2005): "Language ecology as linguistic theory", *Kajian Linguistik dan Sastra*, vol. 17, núm. 33, p. 91-101.
- GARVIN, Paul (1974): "Some comments on language planning", dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 69-78.
- GARVIN, Paul; MATHIOT, Madeleine. (1970): "The Urbanization of the Guaraní Language", dins FISHMAN, Joshua [ed.] *Readings in the Sociology of Language*, la Haia: Mouton, p. 365-374.
- GIFREU, Josep (2014): *El català a l'espai de la comunicació. El procés de normalització de la llengua catalana als mitjans (1973-2013)*, Bellaterra; Castelló de la Plana; Barcelona; València: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Publicacions de la Universitat de València.
- GIFREU, Josep (2018): "Centralitat i responsabilitat dels mitjans de comunicació en la fixació i difusió de la llengua comuna", dins CASALS, Daniel; MASSANELL, Mar; SEGARRA, Mila [eds.]: *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 11-25.
- GILES, Howard; POWESLAND, Peter F. (1975): *Speech style and Social Evaluation*, Londres; Nova York: Academic Press.
- GIMENO, Gemma; PERALTA, Miquel (2007): *El llenguatge de les notícies de televisió*, Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna (2009): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona: Edicions 62.

- GOMÀ, Enric [ed.] (2015): *Canvi d'agulles. Per un català més ric, àgil i senzill*, Barcelona: La Magrana.
- GOMIS, Llorenç (1989): *Teoria dels gèneres periodístics*, Barcelona: Generalitat de Catalunya; Centre d'Investigació de la Comunicació.
- GONZÁLEZ SEOANE, Ernesto Xosé (2003): "A estandarización do léxico en Galicia: perspectiva histórica", dins ÁLVAREZ DE LA GRANJA, María; GONZÁLEZ SEOANE, E. Xosé [eds.]: *A estandarización do léxico*, Santiago de Compostel·la: Consello da Cultura Galega, p. 163-196.
- GREGORY, Michael; CARROLL, Susanne (1978): *Language and Situation. Language Varieties and Their Social Contexts*, Londres: Routledge and Kegan Paul.
- GRICE, Paul (1975): "Logic and conversation", dins COLE, Peter; MORGAN, Jerry L.: *Syntax and Semantics*, vol. 3 *Speech Acts*, Nova York: Academic Press, p. 41-58.
- GRIJELMO, Álex (2000): *La seducción de las palabras*, 4a ed., Madrid: Taurus.
- GRIJELMO, Álex (2012): *La información del silencio. Cómo se miente contando hechos verdaderos*, Madrid: Taurus.
- GRIJELMO, Álex (2014): *El estilo del periodista*, 18a ed., Madrid: Taurus.
- GRUP D'ESTUDIS CATALANS (1992): *El barco fantasma (1982-1992)*, Barcelona: Llibres de l'Índex.
- GUILLAMET, Jaume (1994): *Història de la premsa, la radio i la televisió a Catalunya (1641-1994)*, Barcelona: La Campana.
- GUITARTE, Guillermo L.; TORRES QUINTERO, Rafael (1974): "Linguistic Correctness and the role of the academies in Latin America", dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 315-368.
- GUMPERZ, John J. (1982): *Discourse strategies*, Cambridge [etc.]: Cambridge University Press.
- GUXMAN, M. (1970): "Some general regularities in the formation and development of national languages", dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Readings in the Sociology of Language*, la Haia: Mouton, p. 766-779.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1978): *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*, Londres: Edward Arnold.
- HAUGEN, Einar (1950): "The analysis of linguistic borrowing", *Language*, vol. 26, núm. 2, p. 210-231.
- HAUGEN, Einar (1966): *Language Conflict and Language Planning. The case of Modern Norwegian*, Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press.
- HAUGEN, Einar (1972): *The Ecology of Language*, Standford California: University Press.
- HAUGEN, Einar (1983): "The implementation of Corpus Planning", dins COBARRUBIAS, Juan; FISHMAN, Joshua [eds.]: *Progress in Language Planning. International Perspectives*, Berlín [etc.]: Mouton, p. 269-289.
- HAUGEN, Einar (1987): *Blessings of Babel. Bilingualism and language planning. Problems and pleasures*, Berlín [etc.]: Mouton.
- HAVRÁNEK, Bohuslav (1964): "The Functional Differentiation of the Standard Language", dins GARVIN, Paul [ed. i trad.]: *A Prague School reader on esthetics, literary structure and style*, Washington: Georgetown University Press, p. 3-16.
- HAYAKAWA, Samuel I. (1972): *Language in thought and action*, Nova York: Harcourt Brace Jovanovich.

- HERNANZ, M. Lluïsa (2008): "L'oració", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 993-1.073.
- HILFERTY, Joseph (1995): "Metonímia i metàfora des d'una perspectiva cognitiva", *Caplletra*, núm. 18, p. 31-44.
- HUALDE, José Ignacio; ZUAZO, Koldo (2007): "The standardization of the Basque language", *Language Problems and Language Planning*, vol. 31, núm. 2, p. 143-168.
- HYMES, Dell (1988): "Models of the Interaction of Language and Social Life", dins GUMPERZ, John J.; HYMES, Dell [eds.]: *Directions in Sociolinguistics. The Ethnography of Communication*, Oxford; Nova York: Basil Blackwell, p. 35-71.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990): *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, vol. I *Fonètica*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018): *Gramàtica essencial de la llengua catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. També disponible en línia: <<https://geiec.iec.cat/>> [consulta: 18-11-19].
- JAKOBSON, Roman (1960): "Closing statements: Linguistics and Poetics", dins SEBEOK, Thomas A. [ed.]: *Style in Language*, Massachusetts: The M.I.T. Press, p. 350-377.
- JANÉ, Albert (1977a): "Al costat i davant", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 11-2-77, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/11021977.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1977b): "El davant", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 26-7-77, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/26071977.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1977c): "Fer i realitzar", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 8-10-77, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/08101977.pdf>> [consulta: 22-11-19].
- JANÉ, Albert (1978a): "El condicional hipotètic (I)", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 27-9-78, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/27091978.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1978b): "El condicional hipotètic (II)", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 28-9-78, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/28091978.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1979): "La mica i el tant", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 1-3-79, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/01031979.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1980a): "Plantar cara", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 13-1-80, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/13011980.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1980b): "La causa", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 22-1-80, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/22011980.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1981a): "Veurem qui vindrà", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 8-4-81, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/08041981.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1981b): "Com (a)", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 26-11-81, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/26111981.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1982): "Participar", dins "El Llenguatge", Barcelona: *Avui*, publicat el 15-6-82, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/15061982.pdf>> [consulta: 9-1-20].

- JANÉ, Albert (1983a): “A través de certes coses (I)”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 9-2-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/09021983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983b): “A través de certes coses (II)”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 10-2-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/10021983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983c): “A través de certes coses (III)”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 11-2-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/11021983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983d): “El tema”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 13-3-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/13031983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983e): “Com a (I)”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 19-8-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/19081983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983f): “Com a (II)”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 20-8-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/20081983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1983g): “Els temes”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 27-11-83, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/27111983.pdf>> [consulta: 9-1-20].
- JANÉ, Albert (1984a): “Falques”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 15-1-84, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/15011984.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1984b): “Els mots de moda”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 17-6-84, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/17061984.pdf>> [consulta: 16-10-19].
- JANÉ, Albert (1984c): “Per part de”, dins “El Llenguatge”, Barcelona: *Avui*, publicat el 29-8-84, en línia: <<https://taller.iec.cat/filologica/documents/ajr/29081984.pdf>> [consulta: 14-12-19].
- JERNUDD, Björn H.; RUBIN, Joan (1975): “Introduction: Language Planning as an Element in Modernization”, dins RUBIN, Joan; JERNUDD, Björn H. [eds.]: *Can Language be Planned? Sociolinguistic. Theory and Practice for Developing Nations*, Honolulu: University Press of Hawaii, p. xiii-xxiv.
- JESPERSEN, Otto (1993): *La llengua en la humanitat, la nació i l'individu*, trad. de Joan A. Argenter, 3a ed., Barcelona: Edicions 62.
- JOSEPH, John E. (1987): *Eloquence and Power. The Rise of Language Standards and Standard Languages*, Londres: Frances Pinter.
- JULIÀ-MUNÉ²⁸⁹, Joan (2000): “Els magazins”, dins JULIÀ-MUNÉ, Joan [ed.]: *Llengua i ràdio*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 125-132.
- JULIÀ-MUNÉ, Joan (2004): *El llenguatge de la ràdio i de la TV*, Alzira: Bromera.
- JUNYENT, Carme (1989): *Les llengües del món. Ecolingüística*, Barcelona: Empúries.
- JUNYENT, Carme (1992): *Vida i mort de les llengües*, Barcelona: Empúries.
- JUNYENT, Carme (1998): *Contra la planificació. Una proposta ecolingüística*, Barcelona: Empúries.
- JUNYENT, Carme (1999): *La diversitat lingüística. Didàctica i recorregut de les llengües del món*, Barcelona: Octaedro.

²⁸⁹ L'autor s'anomena en aquesta obra Julià i Muné, però a la de 2004, Julià-Muné, per la qual cosa ens hi referim d'aquesta segona manera per tal de ser coherents al llarg de la tesi.

- KARAM, Francis X. (1974): "Toward a definition of language planning", dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 103-124.
- KLOSS, Heinz (1969): *Research possibilities on group bilingualism. A report*, Laval: Centre International de Recherche sur le Bilinguisme.
- KLOSS, Heinz (1967): "'Abstand languages' and 'Ausbau Languages'", dins *Anthropological Linguistics*, vol. 9, núm. 7, p. 29-41.
- KÖVECSES, Zoltán (2002): *Metaphor. A basic introduction*, Nova York [etc.]: Oxford University Press.
- KÖVECSES, Zoltán; RADDEN, Günter (1999): "Towards a Theory of Metonymy", dins RADDEN, Günter; PANTHER, Klaus-Uwe [eds.]: *Metonymy in Language and Thought*, Àmsterdam [etc.]: John Benjamins, p. 17-59.
- LA VANGUARDIA (2018): *La Vanguardia. Llibre d'estil*, Barcelona: La Vanguardia Edicions.
- LABOV, William (1972): *Sociolinguistic Patterns*, Oxford: Basil Blackwell.
- LACREU, Josep (1992): *Manual de l'estàndard oral*, 2a ed. València: Publicacions de la Universitat de València.
- LAKOFF, George (1990): *Women, fire, and dangerous things. What categories reveal about the mind*, Chicago: University of Chicago.
- LAKOFF, George; JOHNSON, Mark (1980): *Metaphors we live by*, Chicago: University of Chicago.
- LAMUELA, Xavier (1984): "Fixació i funcionament de la gramàtica normativa en el procés d'estandardització de la llengua catalana", dins CABRÉ, M. Teresa; MARTÍ, Joan; PONS, Lídia; SOLÀ, Joan [cur.]: *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 65-90.
- LAMUELA, Xavier (1987): *Català, occità i friülà. Llengües subordinades i planificació lingüística*, Barcelona: Quaderns Crema.
- LAMUELA, Xavier (1994): *Estandardització i establiment de llengües*, Barcelona: Edicions 62.
- LAMUELA, Xavier; MURGADES, Josep (1984): *Teoria de la llengua literària segons Fabra*, Barcelona: Quaderns Crema.
- LANE, Pia (2014): "Minority language standardization and the role of users", *Language Policy*, vol. 14, núm. 3, p. 263-283.
- LANGACKER, Ronald (2008): *Cognitive Grammar. A basic introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- LANGACKER, Ronald (2009): "Metonymic grammar", dins PANTHER, Klaus-Uwe; THORNBURG, Linda I. [eds.]: *Metonymy and Metaphor in Grammar*, Àmsterdam [etc.]: John Benjamins, p. 45-71.
- LARA, Luis Fernando (1976): *El concepto de norma en lingüística*, Mèxic: Colegio de México.
- LÁZARO CARRETER, Fernando (1977): "Lenguaje periodístico, entre el literario, el administrativo y el vulgar", dins LÁZARO CARRETER, Fernando [ed.]: *Lenguaje en periodismo escrito*, Madrid: Fundación Juan March, p. 7-32.
- LÁZARO CARRETER, Fernando (1998): *El Dardo en la palabra*, Barcelona: Círculo de Lectores, Galaxia Gutenberg.
- LE GUERN, Michel (1976): *La metáfora y la metonimia*, trad. d'Augusto de Gálvez Cañero y Pidal, Madrid: Cátedra.

- LEECH, Geoffrey (1981): *Semantics. The Study of Meaning*, 2a ed., Harmondsworth: Penguin Books.
- LLENGUA I MÈDIA (2004): "Annex 7: Informe sobre la qualitat de la llengua de la televisió en català", dins *Quaderns del CAC. Informe de l'Audiodisvisual de Catalunya 2003*, núm. extraordinari (setembre), p. 231-264.
- LÓPEZ, Bernat (1998): "Política lingüística i política de comunicació davant dels reptes de la globalització", dins MOLLÀ, p. 161-179.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís (1984): *Llengua Standard i nivells de llenguatge*, 2a ed., Barcelona: Laia.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís (1998): *Diccionari Complementari del català normatiu*, Barcelona: Edicions 62.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís [cur.] (2000): *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana*, Barcelona: Edicions 62.
- LORENTE, Mercè (2008): "Altres elements lèxics", dins SOLÀ *et al.*, vol. 1 *Morfologia*, p. 831-888.
- MACKEY, William F. (1980): "The ecology of language shift", dins NELDE, Peter [ed.]: *Sprachkontakt und Sprachkonflikt*, Wiesbaden: Steiner, p. 35-41.
- MAJÓ, Joan (1998): "Societat de la informació, cultura i llengua", dins MOLLÀ, p. 129 a 160.
- MARÍ, Isidor (1983): "Registres i varietats de la llengua", *Com ensenyar als adults*, núm. 3, en línia: <http://en-altres-paraules.blogspot.com.es/2015/03/registres-i-varietats-de-la-llengua-per_12.html> [consulta: 14-7-18].
- MARÍ, Isidor (1987): "Varietats i registres en la llengua dels mitjans de comunicació de masses", dins CABRÉ, M. Teresa *et al.* [cur.]: *Actes de les Segones Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 9-48.
- MARÍ, Isidor (1990): "Condicions prèvies per a la difusió d'un model lingüístic als mitjans de comunicació", dins FERRANDO, p. 17-24.
- MARÍ, Isidor (1992): *Un horitzó per a la llengua*, Barcelona: Empúries.
- MARÍ, Isidor (1996): *Plurilingüisme europeu i llengua catalana*, València: Universitat de València.
- MARÍ, Isidor (1998): "Variació diafàsica i diastràtica: registres i dialectes", dins PRADILLA, Miquel Àngel [ed.]: *Ecosistema comunicatiu. Llengua i variació*, Benicarló: Alambor, p. 45-58.
- MARÍ, Isidor (2015): "Entre la norma en ús i les propostes normatives: recerca, vehiculació, implantació", *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 25, p. 141-151.
- MARÍ, Isidor (2016): "Conflicte lingüístic i normalització: conceptes vigents per a les polítiques públiques?", *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 26, p. 219-229.
- MARÍAS, Julián (1966): *Consideración de Cataluña*, Barcelona: Aymà.
- MARÍN, Enric (1998): "Noves tecnologies, ecosistemes comunicatius i identitat", dins MOLLÀ, p. 181-201.
- MARQUET, Lluís (1983): "La terminologia tècnica i científica", dins CABRÉ, M. Teresa; MARTÍ, Joan; PONS, Lúdia; SOLÀ, Joan [cur.]: *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 51-56.
- MARTÍ, Núria (2008): "El SN: els noms", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.281-1.335.
- MARTIN, Hans-Peter; SCHUMANN, Harald (1998): *La Trampa de la globalización. El ataque contra la democracia y el bienestar*, trad. de Carlos Fortea, Madrid: Taurus.

- MARTÍN VIVALDI, Gonzalo (1990): *Curso de redacción. Teoría y práctica de la composición y del estilo*, 21a ed., Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José L. (1989): *El lenguaje periodístico*, Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José L. (1998): *Curso general de redacción periodística. Lenguaje, estilos y géneros periodísticos en prensa, radio, televisión y cine*, 4a ed., Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José L. (2006): *El zumbido del moscardón. Periodismo, periódicos y textos periodísticos*, Sevilla; Zamora: Comunicación Social.
- MCLEOD, Wilson [ed.] (2006): *Revitalising Gaelic in Scotland. Policy, Planning and Public Discourse*, Edimburg: Dunedin Academic Press.
- MENDIETA, Salvador (1993): *Manual de estilo de TVE*, Barcelona: Labor; Radio Televisión Española.
- MESTRES, Josep M. (2003): "L'expressió escrita de l'oralitat", dins MARTÍ, Joan; MESTRES, Josep M. [eds.]: *L'oralitat i els mitjans de comunicació*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 73-136.
- MESTRES, Josep M.; COSTA, Joan; OLIVA, Mireia; FITÉ, Ricard (2009): *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*, 4a ed., Vic; Barcelona: Eumo Editorial; Associació de Mestres Rosa Sensat; Edicions de la Universitat de Barcelona; Universitat Pompeu Fabra.
- MILROY, James; MILROY, Lesley (1985): *Authority in Language. Investigating Language Prescription and Standardisation*, Londres; Nova York: Routledge and Kegan Paul.
- MOLLÀ, Toni (1990): *La llengua dels mitjans de comunicació*, Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, Toni [ed.] (1998): *La política lingüística a la societat de la informació*, Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, Toni (2002): *Manual de sociolingüística*, Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, Toni; VIANA, Amadeu (1989): *Curs de sociolingüística 2*, Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, Toni; VIANA, Amadeu (1991): *Curs de sociolingüística 3*, Alzira: Bromera.
- MONTEAGUDO, Henrique (2003): "Sobre a norma léxica do galego culto: da prosa ficcional de nós ao ensaio de galaxia", dins ÁLVAREZ DE LA GRANJA, María; GONZÁLEZ SEOANE, E. Xosé [eds.]: *A estandarización do léxico*, Santiago de Compostel·la: Consello da Cultura Galega, p. 197-253.
- MONTEAGUDO, Henrique; SANTAMARINA, Anton (1993): "Galician and Castilian in contact: historical, social, and linguistic aspects", dins POSNER, Rebecca; GREEN, John N. [eds.]: *Trends in Romance Linguistic and Philology*, vol. 5 *Bilingualism and Linguistic Conflict in Romance*, Berlín; Nova York: Mouton, p. 117-173.
- MONZÓ, Quim (2003): *El tema del tema*, Barcelona: Quaderns Crema.
- MORAGAS, Carlota (2016): *Claiming independence in 140 characters. Uses of metaphor in the construction of scottish and catalan political discourses on Twitter*, tesi doctoral, Universitat Rovira i Virgili.
- MORAGAS, Miquel de (1998): "Canvis en la comunicació: nous escenaris de la normalització lingüística", dins MOLLÀ, p. 107-127.
- MUKAŘOVSKÝ, Jan (1964a): "Standard Language and Poetic Language", dins GARVIN, Paul [ed. i trad.]: *A Prague School reader on esthetics, literary structure and style*, Washington: Georgetown University Press, p. 17-30.
- MUKAŘOVSKÝ, Jan (1964b): "The Esthetics of Language", dins GARVIN, Paul [ed. i trad.]: *A Prague School reader on esthetics, literary structure and style*, Washington: Georgetown University Press, p. 31-69.

- MULJAČIĆ, Žarko (1984): "Il fenomeno Überdachung "tetto," "copertura" nella sociolinguistica (con esempi Romanzi)", *Linguistica*, núm. 24, p. 77-96.
- MULJAČIĆ, Žarko (1986): "L'enseignement de Heinz Kloss (modifications, implications, perspectives)", *Langages*, núm. 83, p. 53-63.
- MULJAČIĆ, Žarko (1989): "Über den Begriff Dachsprache", dins AMMON, Ulrich [ed.]: *Status and function of languages and language varieties*, Berlín [etc.]: Walter de Gruyter, p. 256-277.
- MULJAČIĆ, Žarko (1995): "A estandarización do galego á luz de procesos análogos noutras linguas "minorizadas" europeas", dins MONTEAGUDO, Henrique [ed.]: *Estudios de sociolingüística galega*, Vigo: Galaxia, p. 19-51.
- NADAL, Josep M. (1992): *Llengua escrita i llengua nacional*, Barcelona: Quaderns Crema.
- NINYOLES, Rafael L. (1982): *Idioma i prejudici*, 3a ed., Palma: Moll.
- NINYOLES, Rafael L. (1988): *Conflicte Lingüístic Valencià*, 2a ed., València: Tres i Quatre.
- NINYOLES, Rafael L. (1989): *Estructura social i política lingüística*, Alzira: Bromera.
- NOGUÉ, Neus; BLADAS, Òscar; PAYRATÓ, Lluís [eds.] (2010): *L'assessorament lingüístic. Funcions i criteris*, Barcelona: Universitat de Barcelona; Departament de Filologia Catalana; Secció de Lingüística Catalana.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, Luis (1991): *Manual para periodismo. Veinte lecciones sobre el contexto, el lenguaje y el texto de la información*, Barcelona: Ariel.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, Luis (1993): *Métodos de redacción periodística y fundamentos del estilo*, Madrid: Síntesis.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, Luis (1994): "El problema de la artimaña", *Periodística*, núm. 7, p. 69-79.
- OBSERVATORI DE NEOLOGIA [ed.] (2016): *Mots d'avui, mots de demà*, Barcelona: IULA-Institut de Lingüística Aplicada; Universitat Pompeu Fabra.
- OCHS, Elinor (1979): "Planned and unplanned discourse", dins GIVÓN, Talmy [ed.]: *Syntax and Semantics*, vol. 12 *Discourse and Syntax*, Nova York [etc.]: Academic Press, p. 51-80.
- OLIVA, Llúcia; SITJÀ, Xavier (1990): *Les notícies a la televisió*, Barcelona: Instituto Nacional de Radio y Televisión.
- ÒMNIUM CULTURAL; PLATAFORMA PER LA LLENGUA (2015): *IX Informe sobre la situació de la llengua catalana (2015)*, en línia: <https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/informe-situacio-llengua-catalana-2015-v4_1479743856.pdf> [consulta: 26-5-18].
- ORTEGA, Rudolf (2005): *Sense pèls a la llengua. Crítica irreverent a la qüestió del català*, Barcelona: Empúries.
- ORTEGA, Rudolf (2014): *Tots els dubtes. Una gramàtica del català a l'abast*, Barcelona: RBA La Magrana.
- ORTEGA, Rudolf; BRUNAT, Gemma (2009): *Llibre d'estil de COM Ràdio. Manual de llengua de les emissores locals*, Barcelona: Diputació de Barcelona.
- ORTIZ DE ANTONIO, Jordi (2016): "El gaèlic escocès, avui: un retrat sociolingüístic", dins *Revista de Llengua i Dret, Blog*, en línia: <<https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2016/04/14/el-gaelic-escoces-avui-un-retrat-sociolinguiistic-jordi-ortiz-de-antonio/>> [consulta: 12-4-18].

- ORWELL, George (1944): "Propaganda and demotic speech", dins ORWELL, Sonia; ANGUS, Ian [eds.] (1971): *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell*, vol. 3 *As I Please 1943-1945*, Harmondsworth: Penguin Books, p. 161-168.
- ORWELL, George (1946): "Politics and the English Language", dins BOTT, George [ed.] (1972): *George Orwell. Selected Writings*, Londres: Heinemann Educational Books, p. 75-89.
- PALOMA, David (2009): "El col·loquial de les sèries de televisió", dins BASSOLS i SEGARRA, p. 57-74.
- PALOMA, David (2015): "Canvi d'agulles", *Avui*, publicat el 20-3-15, en línia: <<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/833252-canvi-dagulles.html>> [consulta : 13-9-18].
- PANTHER, Klaus-Uwe; THORNBURG, Linda I. (2009): "Introduction. On figuration in grammar", dins PANTHER, Klaus-Uwe; THORNBURG, Linda I. [eds.]: *Metonymy and Metaphor in Grammar*, Àmsterdam [etc.]: John Benjamins, p. 1-44.
- PAYRATÓ, Lluís (1985): *La interferència lingüística. Comentaris i exemples català-castellà*, Barcelona: Curial [etc.].
- PAYRATÓ, Lluís (1995): "Transcripció del discurs oral", dins PAYRATÓ, Lluís *et al.* [ed.]: *Corpus, corpora*, Barcelona: PPU, p. 181-216.
- PAYRATÓ, Lluís (1996): *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, 3a ed, València: Universitat de València.
- PAYRATÓ, Lluís (1998): "Variació funcional, llengua oral i registres", dins PAYRATÓ, Lluís [ed.]: *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 9-33.
- PAZOS, Maria-Lluïsa (1992): *La violació del català. La subordinació de la llengua a València i a Barcelona*, Barcelona: Tibidabo.
- PERICAY, Xavier; TOUTAIN, Ferran (1986): *Verinosa llengua*, Barcelona: Empúries.
- PERRENOUD, Philippe (1999): "«Parla com cal!»: reflexions sociològiques sobre l'ordre lingüístic", dins VILÀ, Montserrat; FARGAS, Assumpta [coords.]: *Normativa i ús de la llengua*, Barcelona: Graó de Serveis, p. 35-61.
- PEY, Santiago (2007): *Diccionari de sinònims i antònims. Amb vocabulari de barbarismes*, Barcelona: Teide, 23a impressió [1a ed. 1970].
- PICALLO, M. Carme (2008): "L'adjectiu i el sintagma adjectival", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.641-1.688.
- PICÓ, Neus; RAMON, M. Magdalena (2009): *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits*, Palma: Consell de Mallorca; Universitat de les Illes Balears.
- PITARCH, Vicent (1994): "Experiències de planificació lingüística al País Valencià", dins GABINET MUNICIPAL DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA; AJUNTAMENT D'ALCOI: *III Jornades de Sociolingüística. Normalització i planificació lingüístiques*, Alcoi: Ajuntament d'Alcoi, p. 29-46.
- PITARCH, Vicent (1996): *Control lingüístic o caos*, Alzira: Bromera.
- PLA NUALART, Albert (2010): *Això del català. Podem fer-ho més fàcil?*, Barcelona: Columna.
- PLA NUALART, Albert (2016): "Els verbs 'dicendi' i la virtut de repetir", *Ara*, publicat el 1-4-16, en línia: <https://llegim.ara.cat/verbs-dicendi-virtut-repetir_0_1551444918.html> [consulta: 12-10-19].

- POLANCO, Lluís B. (1984): "La normativa al País Valencià. Problemàtica i perspectives", dins CABRÉ, M. Teresa; MARTÍ, Joan; PONS, Lídia; SOLÀ, Joan [cur.]: *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 107-146.
- PRADILLA, Miquel Àngel (2019): "La llengua catalana: aproximació demolingüística a una realitat complexa", dins, GIRALT, Javier; NAGORE, Francho [eds.]: *La normalización social de las lenguas minoritarias. Experiencias y procedimientos para la salvaguarda de un patrimonio inmaterial*, Saragossa: Prensas de la Universidad de Zaragoza, p. 147-179.
- PRADO, Emilio (1981): *Estructura de la información radiofónica*, Barcelona: ATE.
- PRAGGLEJAZ GROUP (2007): "MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse", *Metaphor and Symbol*, vol. 22, núm. 1, p. 1-39.
- PUEYO, Miquel (1991): *Llengües en contacte en la comunitat lingüística catalana*, València: Universitat de València.
- PUEYO, Miquel (2007): *El fantasma de la mort del català. Cap a un nou discurs sobre la llengua catalana*, Barcelona: Proa.
- PUEYO, Miquel; TURULL, Albert (2003): *Diversitat i política lingüística en un món global*, Barcelona: UOC; Pòrtic.
- PUIGRÒS, M. Antònia (2003): *El model de llengua de TVE a les Illes Balears. Anàlisi fonètica i morfològica*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- RAY, Punya S. (1963): *Language standardization. Studies in linguistic prescription*, la Haia [etc.]: Mouton.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid: Espasa, 2 volums.
- REUTERS (2008): *Reuters Handbook of Journalism*, en línia: <http://handbook.reuters.com/index.php?title=Main_Page> [consulta: 11-7-18].
- RIAGÁIN, Pdraig O. (2001): "Irish Language Production and Reproduction 1981-1996", dins FISHMAN, p. 195-214.
- RICO, Albert (1997): "De les retransmissions de partits de futbol", dins BASSOLS, RICO i TORRENT, p. 61-71.
- RICO, Albert (2009): "Les tertúlies radiofòniques: entre el col·loquial espontani i el col·loquial elaborat", dins BASSOLS i SEGARRA, p. 247-266.
- RIGAU, Gemma (2008): "Els complements adjunts", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 2.045-2.110.
- ROBERTSON, Robert (1992): *Globalization. Social Theory and Global Culture*, London: Sage.
- ROMERO, Sílvia (2000): "Caracterització del corpus d'estudi", dins JULIÀ-MUNÉ, Joan [ed.]: *Llengua i ràdio*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 145-150.
- ROSSELLÓ, Joana (2008): "El SV, I: Verb i arguments verbals", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.853-1.949.
- RUAIX, Josep (1996): *Diccionari auxiliar*, Moià: Josep Ruaix i Vinyet.
- RUBIN, Joan (1975): "A view towards the future", dins RUBIN, Joan; JERNUDD, Björn H. [eds.]: *Can Language be Planned? Sociolinguistic. Theory and Practice for Developing Nations*, Honolulu: University Press of Hawaii, p. 307-310.

- SALLABANK, Julia (2013): *Attitudes to endangered languages. Identities and Policies*, Nova York: Cambridge University Press.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1992): *Aproximació a la història de la llengua catalana. Creixença i esplendor*, 2a ed., Barcelona: Salvat.
- SANCHO, Pelegrí (1994): *Les preposicions en català*, València: Universitat de València.
- SANCHO, Pelegrí (2008): "La preposició i el sintagma preposicional", dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.689-1.796.
- SARAGOSSÀ, Abelard (2008): "Les construccions comparatives i les oracions consecutives", dins SOLÀ *et al.*, vol. 3 *Sintaxi*, p. 2.937-2.975.
- SAUSSURE, Ferdinand (1969): *Cours de linguistique générale*, París: Payot.
- SCHEITHAUER, Rut (2007): "Metaphors in election night television coverage in Britain, the United States and Germany", dins FETZER, Anita; LAUERBACH, Gerda E. [eds.]: *Political Discourse in the Media. Cross-cultural perspectives*, Àmsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 75-106.
- SCHLIEBEN-LANGE, Brigitte (1976): "Les grammaires normatives des langues romanes: principes et fondements", dins BOUDREAU, Marcel; MÖHREN, Frankwalt [pub.]: *Actes du XIII Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*, vol. II, Laval: Les Presses de l'Université Laval, p. 127-135.
- SEGARRA, Mila (1984): "Reflexions sobre la normativa sintàctica actual", dins CABRÉ, M. Teresa; MARTÍ, Joan; PONS, Lídia; SOLÀ, Joan [cur.]: *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 13-36.
- SEGARRA, Mila (1985): *Història de la normativa catalana*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- SETO, Ken-ichi (1999): "Distinguishing Metonymy from Synecdoche", dins RADDEN, Günter; PANTHER, Klaus-Uwe [eds.]: *Metonymy in Language and Thought*, Àmsterdam [etc.]: John Benjamins, p. 91-121.
- SIGUAN, Miquel (1995): *L'Europa de les llengües*, Barcelona: Edicions 62.
- SOLÀ, Joan (1977): *Del català incorrecte al català correcte. Història dels criteris de correcció lingüística*, Barcelona: Edicions 62.
- SOLÀ, Joan (1997): *Sintaxi normativa. Estat de la qüestió*, 3a ed., Barcelona: Empúries.
- SOLÀ, Joan (1999a): *Parlem-ne. Converses lingüístiques*, Barcelona: Proa.
- SOLÀ, Joan (1999b): "Actitud de l'escola davant la norma", dins VILÀ, Montserrat; FARGAS, Assumpta [coords.]: *Normativa i ús de la llengua*, Barcelona: Graó de Serveis, p. 9-21.
- SOLÀ, Joan; LLORET, Maria Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SILDANYA, Manuel [dirs.] (2008): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, 3 volums.
- SOLER, Josep (1988): "La normalització lingüística: normes i varietats", dins BASTARDAS, Albert; SOLER, Josep [eds.]: *Sociolingüística i llengua catalana*, Barcelona: Empúries, p. 211-230.
- STRUBELL, Miquel (1988): "La immigració", dins BASTARDAS, Albert; SOLER, Josep [eds.]: *Sociolingüística i llengua catalana*, Barcelona: Empúries, p. 46-77.
- STRUBELL, Miquel (1993): "Catalan: Castilian", dins POSNER, Rebecca; GREEN, John N. [eds.]: *Trends in Romance Linguistic and Philology*, vol. 5 *Bilingualism and Linguistic Conflict in Romance*, Berlín; Nova York: Mouton, p. 175-207.

- STRUBELL, Miquel (2000): “La investigación sociolingüística en los Países Catalanes”, dins BOSSONG, Georg; BÁEZ DE AGUILAR, Francisco [eds.]: *Identidades lingüísticas en la España autonómica*, Frankfurt; Madrid: Vervuert; Iberoamericana, p. 39-60.
- TAULI, Valter (1974): “The Theory of Language Planning”, dins FISHMAN, Joshua [ed.]: *Advances in Language Planning*, la Haia: Mouton, p. 49- 67.
- TERRADAS, Jaume (2004): “Valoracions ètiques i polítiques de la diversitat des de l'ecologia”, dins BASTARDAS, Albert [ed.]: *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*, Barcelona: Empúries, p. 168-194.
- TERRICABRAS, Josep M. (2004): “Valoracions ètiques i polítiques de la diversitat des de la filosofia”, dins BASTARDAS, Albert [ed.]: *Diversitats. Llengües, espècies i ecologies*, Barcelona: Empúries, p. 195-205.
- TERUEL, M. Elvira (1997): *Retòrica, informació i metàfora. Anàlisi aplicada als mitjans de comunicació de massa*. Bellaterra; Castelló de la Plana; València: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Publicacions de la Universitat de València.
- THE ECONOMIST (2010): *Style Guide. The Economist*, Londres: Profile Books Ltd.
- THE GUARDIAN (2015): *The Guardian and Observers style guide*, en línia: <<https://www.theguardian.com/guardian-observer-style-guide-a>> [consulta: 31-1-20].
- THE TELEGRAPH (2020): *The Telegraph style book*, en línia: <<https://www.telegraph.co.uk/style-book/>> [consulta: 31-1-20].
- THOMAS, George (1991): *Linguistic purism*, Londres; Nova York: Longman.
- THOMASON, Sarah G. (1996): *Contact Languages. A wider perspective*, Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- TODOLÍ, Júlia (2008): “Els pronoms”, dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.337-1.433.
- TOLLEFSON, James W. (1991): *Planning Language, Planning Inequality*, Londres; Nova York: Longman.
- TRUDGILL, Peter (2004): “Glocalisation and the Ausbau sociolinguistics of modern Europe”, dins DUSZAK, Anna; OKULSKA, Urszula [eds.]: *Speaking from the margin. Global English from a European perspective*, Frankfurt: Peter Lang, p. 35-49.
- TRUDGILL, Peter (2013): “On the fragility of language status: *Abstand* distance, and the ecology of Ausbau sociolinguistics”, dins HÅKON JAHR, Ernst; TRUDGILL, Peter; VANDENBUSSCHE, Wim [eds.]: *Language Ecology for the 21st Century. Linguistic Conflicts and Social Environments*, Oslo: Novus Press, p. 115-134.
- TSUDA, Yukio (2001): *The Hegemony of English and Strategies for Linguistic Pluralism. Proposing the Ecology of Language Paradigm*, en línia: http://miresperanto.com/en/english_as_intern/hegemony_of_english.htm [consulta 13-3-17].
- TUBELLA, Imma [coord.] (2002): *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*, Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.
- TUSON, Jesús (2002): “El valor de la diversitat en la comunicació global”, dins MOLLÀ, Toni [ed.]: *Llengües globals, llengües locals*, Alzira: Bromera, p. 19-36.
- ULLDEMOLINS, Amanda (2019): *Grau d'integració del tortosí en l'estàndard planificat i difós pels mitjans de comunicació i pel sistema d'ensenyament*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- VALLDUVÍ, Enric (2008): “L'oració com a unitat informativa”, dins SOLÀ *et al.*, vol. 2 *Sintaxi*, p. 1.221-1.279.

- VALLVERDÚ, Francesc (1968): *L'escriptor català i el problema de la llengua*, Barcelona: Edicions 62.
- VALLVERDÚ, Francesc (1973): *El fet lingüístic com a fet social. Assaig de lingüística internacional*, Barcelona: Edicions 62.
- VALLVERDÚ, Francesc (1980): *Aproximació crítica a la sociolingüística catalana. Balanç dels estudis de sociologia lingüística als Països Catalans*, Barcelona: Edicions 62.
- VALLVERDÚ, Francesc (1986): *La normalització lingüística a Catalunya*, Barcelona: Laia.
- VALLVERDÚ, Francesc (1987): "El model de llengua als mitjans de comunicació", dins CABRÉ, M. Teresa; MARTÍ, Joan; PONS, Lídia; SOLÀ, Joan [cur.]: *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 89-111.
- VALLVERDÚ, Francesc (1998): *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*, Barcelona: Edicions 62.
- VALLVERDÚ, Francesc (2000): *El català estàndard i els mitjans de comunicació. Escrits elaborats des de la Comissió de Normalització Lingüística de TVC (Corporació Catalana de Ràdio i Televisió)*, Barcelona: Edicions 62.
- VAN DIJK, Teun A. (1988): *News as discourse*, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- VAN DIJK, Teun A. (2008): *Discourse and context. A sociocognitive approach*, Cambridge: Cambridge University Press.
- VAN DIJK, Teun A.; KINTSCH, Walter (1983): *Strategies of discourse comprehension*, Nova York: Academic Press.
- VAN PEER, Willie (1986): *Stylistics and Psychology. Investigations of foregrounding*, Londres; Sidney; Wolfeboro, New Hampshire: Croom Helm.
- VELLÓN, Javier (2011): "El registro coloquial en el texto informativo: entre el estilo periodístico y la estrategia comunicativa", *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, vol. 17, núm. 2, p. 675-690.
- VENDLER, Zeno (1967): *Linguistics in Philosophy*, Ithaca, Nova York: Cornell University Press.
- VENY, Joan (1991): *Mots d'ahir i mots d'avui*, Barcelona: Empúries.
- VENY, Joan (1993): *Els parlars catalans. Síntesi de dialectologia*, 10a ed., Palma: Moll.
- VIANA, Amadeu [ed.] (1995): *Aspectes del pensament sociolingüístic europeu*, Barcelona: Barcanova.
- VIANA, Amadeu; SUÏLS, Jordi (2008): "Les construccions causals i les finals", dins SOLÀ *et al.*, vol. 3 *Sintaxi*, p. 2.937-2.975.
- VILAWEB (2015): *Llibre d'estil* [document d'ús intern]²⁹⁰.
- WEINREICH, Uriel (1954): "Is a structural dialectology possible?", *Word*, núm. 10, p. 388-400.
- WEINREICH, Uriel (1968): *Languages in contact. Findings and problems*, la Haia: Mouton.
- WILLIAMS CAMUS, Julia T. (2015): "Metaphor, news discourse and knowledge", dins HERRMAN, J. Berenike; BERBER SARDINHA, Tony [eds.]: *Metaphor in specialist discourse*, Àmsterdam: John Benjamins, p. 245-269.

²⁹⁰ Agraïm a Assumpció Maresma, Vicent Partal i Jordi Badia que ens hagin facilitat la darrera versió actualitzada del llibre d'estil de *VilaWeb* del 2015.

WINTER-FROEMEL, Esmé (2008): "Towards a comprehensive view of language change", dins DETGES, Ulrich; WALTEREIT, Richard [eds.]: *The Paradox of Grammatical Change. Perspectives from romance*, Àmsterdam [etc.]: John Benjamins, p. 215-250.

WRIGHT, Sue (2004): *Language Policy and Language Planning. From Nationalism to Globalisation*, Nova York: Palgrave Macmillan.

YBARRA, Josep-Antoni (1998): "Espais econòmics i espais lingüístics: per una política econòmica coherent en l'era de la globalització", dins MOLLÀ, p. 205-229.

ZALDÍVAR, Joan Manuel (2017): *La pragmàtica i el llenguatge mediàtic (les col·locacions fraseològiques: caracterització teòrica i pràctica del llenguatge periodístic i del llenguatge dels polítics)*, tesi doctoral, Universitat de les Illes Balears.

ANNEX 1

Cas	Exemple característic	Explicació	N. en.	Obres	Mitjans
IMPROPIETATS					
Conèixer	Sí, estan passant, passen, han passat sempre, però cada cop ho coneixem més, que estan passant coses als espais d'oci, no? (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	Els llibres d'estil consultats assenyalen que per efecte del verb anglès <i>to know</i> aquest ús dubtós arracona <i>saber</i> , però també pot ocupar el lloc d'altres verbs com <i>assabentar-se</i> , <i>anunciar</i> , <i>fer-se públic</i> , <i>presentar</i> ...	45	3: <i>ésAdir</i> , <i>VilaWeb</i> i <i>Badia et al.</i> (2004)	7/7
Produir	L'agressió s'hauria produït en un camerino de la Sala Razzmatazz (subtitular, portada, <i>Ara</i> , 4-6-18)	Les obres que en parlen apunten que pot ser prescindible o que substitueix impròpiament <i>succeir</i> o <i>passar</i> , però també <i>causar</i> , <i>crear</i> , <i>elaborar</i> , <i>fer</i> , <i>haver-hi</i> , <i>motivar</i> , <i>ocasionar</i> , <i>originar</i> ...	41	5: <i>ésAdir</i> , <i>El 9 Nou</i> / <i>El 9 TV</i> , <i>TVE</i> , <i>ABC</i> i <i>Badia et al.</i> (2004)	7/7
Plantejar	Quan plantejarà la moció de censura i quan es votarà? (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	El llibre d'estil de <i>VilaWeb</i> adverteix que és un mot comodí i que per la pressió del castellà s'ha adoptat en català; sol substituir principalment <i>proposar</i> , però també pren el lloc a <i>presentar</i> o <i>dur a terme</i> , a banda de <i>tenir en compte</i> , <i>opinar</i> , <i>emprendre</i> ...	40	1: <i>VilaWeb</i>	7/7
Participar	Sí, amb tots menys amb Ciutadans, perquè Inés Arrimadas no ha participat d'aquestes trobades i de moment el que s'ha constatat és la dificultat d'arribar a acords amb aquestes formacions. (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 12-6-18)	Els dos manuals d'estil anglesos que en parlen proposen substituir <i>participate</i> per <i>take part</i> . Jané condemna sobretot <i>ser</i> (o <i>fer</i>) <i>particip</i> , però no es fixa en els contextos en què <i>participar</i> substitueix impròpiament (perquè és massa genèric) verbs com <i>assistir</i> , <i>col·laborar</i> , <i>cooperar</i> ...	36	3: <i>Reuters</i> , <i>The Economist</i> i Jané (1982)	7/7

Generar	Pel que fa als esports, hem d'explicar que el Barça femení va guanyar la Copa de la Reina i la va portar a Catalunya amb la senyera, que tanta polèmica va generar , Jordi... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Els llibres d'estil que en parlen assenyalen que es fa servir impròpiament per indicar la causa. En comptes d'aquest verb, solen ser més adequats, segons el matís, <i>causar, originar, motivar, desencadenar, desfermar, suscitar, crear...</i>	33	2: VilaWeb i La Vanguardia (cat.)	7/7
Iniciar	Fonts judicials van explicar que la jutge ha iniciat els tràmits per multar-lo [Emilio Saracho]. (Albert Marín, "Economia", Ara, 4-6-18)	La majoria de manuals d'estil assenyalen que substitueix <i>començar</i> (o <i>inici</i> i <i>principi</i>), però alguns també proposen verbs com <i>emprendre, abordar, obrir, engegar, estrenar, inaugurar...</i>	31	8: ésAdir, El 9 Nou / El 9 TV, El Periódico, VilaWeb, EFE, El País, Cadena SER i ABC	7/7
Presumpte	Una de les coses que demostren aquestes denúncies d'assetjaments, etc., a nivell global, i en aquest cas, doncs, si hi ha presumpta violació ja ho veurem, és el fet que les dones ara ho denunciïn, ara són conscients. (Mònica Terribas, "El Matí de Catalunya Ràdio, CR, 4-6-18)	Els llibres d'estil consultats expliquen que cal aplicar aquest adjectiu a algú que se suposa que ha comès un delictes, per no condemnar-lo a priori, però s'ha de fer servir amb persones, no pas amb els delictes en si, atès que els successos en qüestió sí que han passat; per evitar-lo caldria usar <i>suposat</i> o prescindir del mot.	24	7: COM Ràdio, EFE, El País, Cadena SER, ABC, Reuters i The Telegraph ²⁹¹	5/7 (no Ara ni ND)
Celebrar	Caldrà veure, per tant, si finalment celebren els quatre les compareixences; ja sembla que en el cas de Matamala no serà així... (Marta Viladot, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Els llibres d'estil que en parlen indiquen que l'accepció normativa 'acomplir' ha desfermat un abús d'aquest mot, que és substituïble per verbs més precisos com <i>fer, dur a terme, disputar, tenir lloc, haver-hi, passar...</i>	23	3: ésAdir, El 9 Nou / El 9 TV i VilaWeb	7/7
Provocar	¿La variació en els exàmens provocarà un canvi pedagògic o ha de ser aquesta onada creixent de la nova pedagogia la que provoqui altres proves, més eficients i menys burocràtiques? (Redacció, "Opinió", EP, 11-6-18)	Les obres consultades assenyalen que aquest verb implica una acció inicial i una de posterior, és a dir, significa 'donar peu' o 'incitar'. Sovint eclipsa verbs causals més precisos com ara <i>causar, motivar, originar, desencadenar, desfermar...</i>	21	5: VilaWeb, EFE, El País, TVE i Grijelmo (2014)	7/7

²⁹¹ Reuters entra *allege* i *The Telegraph*, *alleged*.

Situar	Segons les dades publicades pel Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social al conjunt d'Espanya, l'atur va baixar al maig en 83.000 persones, cosa que va situar el número de desocupats en 3 milions dos-cents mil. (Jordi Basté, "El Món a RAC1", RAC1, 4-6-18)	El manual de l'Agència EFE indica que desplaça innecessàriament <i>col·locar</i> o <i>instal·lar</i> , però, a banda, se sol fer servir impròpiament i abusiva quan no es designa un espai físic determinat, i substitueix verbs més adequats com <i>considerar</i> , <i>resultar</i> , <i>esdevenir</i> i, de vegades, complica innecessàriament la frase, i es pot substituir per <i>ser</i> .	20	1: EFE	6/7 (no ND)
Marcar	El «traspàs atípic» de carteres marca el primer dia de feina dels consellers (titular, "Política", ND, 4-6-18)	Es fa servir d'una manera impròpia en comptes de verbs més precisos com <i>caracteritzar</i> , <i>destacar</i> , <i>determinar</i> ...	17	0	6/7 (no CR)
Confrontació	És lamentable, i és una desgràcia per a aquest país, que l'estratègia de la confrontació i l'estratègia del desgast aquest permanent... (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Les obres que el detecten assenyalen que aquest mot té el sentit de 'comparació' o 'acarament', i que substitueix impròpiament <i>enfrontament</i> , però caldria comprovar si ocupa més contextos, perquè altrament no podria ser un cas d'ús dubtós ²⁹² .	13	5: EFE, <i>La Vanguardia</i> (cast.), <i>El País</i> , Cadena SER i Grijelmo (2014)	3/7 (TV3, EP i ND)
Patir	Malgrat que els socialistes van patir una davallada important en els comicis locals del 2015, van aconseguir retenir les grans alcaldies... (Pep Martí, "Política", ND, 4-6-18)	Els llibres d'estil que en parlen recomanen no abusar d'aquest verb, perquè té un sentit més específic del que se li atribueix i substitueix verbs més precisos com ara <i>tenir</i> , <i>sofrir</i> , <i>suportar</i> , <i>aguantar</i> , <i>sostenir</i> ...	11	3: <i>ésAdir</i> , <i>El Periódico</i> i <i>VilaWeb</i>	4/7 (no TVE, CR ni RAC1)
Realitzar	Diversos equips de la UPR (unitat de prevenció i reacció de la policia) es van desplaçar fins al lloc i van realitzar un desplegament de seguretat per dispersar les persones que estaven llançant objectes. (Júlia Camacho, "Societat", EP, 13-6-18)	Les obres consultades diuen que té el sentit de 'fer real' o 'acomplir', i no pas senzillament el de <i>fer</i> , verb que se sol substituir perquè es considera una paraula gastada. Així, en cada cas, a part de l'esmentat, cal trobar el verb més precís: <i>elaborar</i> , <i>desenvolupar</i> , <i>dur</i> (o <i>portar</i>) a terme, <i>engegar</i> ...	11	11: <i>ésAdir</i> , <i>El 9 Nou</i> / <i>El 9 TV</i> , <i>El Periódico</i> , <i>VilaWeb</i> , COM Ràdio, EFE, <i>La Vanguardia</i> (cast.), <i>El País</i> , Jané (1977c), Cassany (2004) i Bruguera (2000)	4/7 (no TV3, CR ni RAC1)

²⁹² Alguns dels exemples del nostre corpus d'estudi, que tenim emmagatzemats, ens fan pensar que aquest ús dubtós potencial sí que ha adquirit més funcions, és a dir, que ha aparegut en contextos diferents – compleix la cinquena condició (cf. 7.1).

Accedir	El líder socialista [Pedro Sánchez] sí que s'ha compromès, en canvi, a abordar la «dramàtica situació» de les 300.000 persones que esperen accedir als ajuts per la dependència augmentant el finançament que correspon al Govern. (Manuel Vilaseró, "Tema del dia", EP, 4-6-18)	Habitualment les obres que el detecten recomanen de no abusar d'aquest verb i fer servir <i>entrar</i> , tot i que algunes altres assenyalen que també pot substituir <i>obtenir, aconseguir, arribar o anar</i> .	10	6: <i>ésAdir, VilaWeb, El País, ABC, Reuters i Bruguera</i> (2000)	5/7 (no TVE ni Ara)
Visibilitzar o visualitzar	El Parlament ha de visualitzar que una àmplia majoria de catalans creuen que aquest fet és un principi innegociable que ha de poder ser aplicat a Catalunya. (Redacció, "Editorial", Ara, 4-6-18)	Els manuals d'estil consultats recomanen substituir-lo per verbs més precisos com ara <i>idear, imaginar, plasmar, evidenciar, mostrar</i> , però també es poden utilitzar <i>reivindicar, deixar clar</i> , etc.	9	4: <i>La Vanguardia</i> (cast.), EFE, <i>El País</i> i Cadena SER	5/7 (no CR ni RAC1)
Finalitzar	Sí, la instrucció està a punt de finalitzar i Pablo Llarena diu que ja no té gaire més a afegir. (Mar Poyato, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	Les obres que en parlen detecten un abús d'aquest verb (habitualment junt amb <i>iniciar</i>) i recomanen fer-ne servir de més precisos, segons cada cas, com ara <i>acabar, posar fi, resoldre, enllestir, completar, concloure, vèncer, extingir...</i>	4	12: <i>ésAdir, El 9 Nou / El 9 TV, El Periódico, VilaWeb, EFE, El País, Cadena SER, ABC, Reuters, The Guardian, Lázaro Carreter</i> (1998) i Cassany (2004)	3/7 (TV3, RAC1 i EP)
Implementar	I sobretot aquest aspecte és il·lusional, dir durant un any què és <i>lo</i> que pot fer un govern d'esquerreres, i a partir d'aquí convocar unes eleccions en les quals els resultats siguin molt millors i pugui el PSOE implementar les mesures que anunciarà en els propers mesos. (Gonzalo Bernardos, "Tot es mou", TV3, 7-6-18)	Les obres consultades detecten un abús en l'accepció 'posar en pràctica', que es pot trobar al DIEC 2, perquè disposa d'alternatives per enriquir i donar precisió als textos, com ara <i>dur a terme, desenvolupar, aplicar, executar, implantar...</i>	3	8: <i>ésAdir, El Periódico, EFE, El País, TVE, ABC, Pla Nualart</i> (2010) i Bruguera (2000)	2/7 (TV3 i EP)

TÒPIC D'EXPRESSION					
Com a	... o es pot posar èmfasis en [sic] ressaltar (...) que en la seva moció de censura [Pedro Sánchez] va parlar com a programa del seu govern obrir un diàleg directe amb el govern de la Generalitat... (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Algunes obres assenyalen que es fa servir innecessàriament en comptes de <i>per, de, en</i> o que origina estructures gramaticals poc habituals, en què caldria reajustar la frase.	57	6 : <i>Avui, VilaWeb</i> , EFE, Reuters, Jané (1981b i 1983e i f) i Bruguera (2000)	7/7
A través de	I anem a veure algunes fotografies i comentaris que ens han fet arribar a través del Twitter... (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Les obres consultades adverteixen que no es fa servir amb el significat que li és propi, que és 'per entre', i que sovint pren el lloc a <i>per, amb, per mitjà de, mitjançant...</i>	48	6 : UIB, EFE, <i>ABC, El Mundo</i> , Jané (1983a, b i c) i Cassany (2004)	7/7
Condicional de rumor	... també, segons fonts de TV3, que [Màxim Huerta] hauria pogut parlar amb membres del mateix PSOE, que no ho descartarien , això no vol dir que sigui ferm, però en qualsevol cas sí que el xup-xup sobre la possibilitat de que [sic] Màxim Huerta (...), quan encara no fa ni una setmana que ha pres possessió del càrrec, es plantejarien la possibilitat de fer-lo dimitir... (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	Les obres que el detecten diuen que es fa servir el condicional com un recurs per expressar suposició, en comptes d'altres fórmules com utilitzar el verb <i>deure</i> . Sovint elements com <i>segons</i> ja expressen el dubte.	36	3 : Lázaro Carreter (1998), Jané (1978a i b) i Solà (1999a)	7/7
On	Però en tot cas s'estava jutjant el cas Nóos i és el que ell protagonitzava, llavors si ens haguessin dit eh..., "doncs hi haurà una sentència que farà caure el govern de torn", "hi haurà una sentència on s'acabarà dient que ha d'ingressar a presó el senyor Urdangarín" no ens ho haguéssim cregut. (Manel Manchón, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	Els autors que en parlen assenyalen que aquest relatiu sol aparèixer en casos en què no es designa un lloc físic, de manera que substitueix <i>en què</i> o fins i tot <i>quan</i> . En algunes ocasions caldria reajustar la frase per fer-la més senzilla, prescindint del relatiu.	33	3 : Pla Nualart (2010) Solà (1999a) i Ortega (2014)	6/7 (no EP)

En aquest sentit	Avisos activats en aquest sentit [ruixats] al Servei Meteorològic de Catalunya. (Gemma Puig, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Aquesta locució sol aparèixer innecessàriament a la frase en substitució de pronoms, adverbis, demostratius, indefinits, que són elements gramaticals sovint més adequats.	27	0	7/7
Article + adverbi	La també portaveu del Govern [Elsa Artadi] ha reconegut que viu un moment "agredolç" per haver de substituir a una persona amb els drets polítics "intactes" i amb la voluntat de servei al país. (Roger Font, "Política", ND, 4-6-18)	Ha esdevingut una fórmula estereotipada habitual per fer referència a personatges dels quals es vol donar una informació contextual. Sovint és prescindible, tot i que cal dir que és un tòpic molt funcional per al periodista perquè permet expressar-se amb més brevetat.	24	0	7/7
Co-	Però amb tota aquesta retallada de drets i tota aquesta situació, aquesta resposta amb clau repressiva al procés català, Pedro Sánchez, tal com deia en aquesta cadira fa una estona Quim Monzó, no és que hagi sigut còmplice, és que n'ha sigut corresponsable , i ha sigut coautor . (Ferran Casas, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Aquest prefix sol ser redundant, sovint es fa servir per deixar clar que hi ha més d'una persona implicada en un fet, però, a banda de prescindir-ne perquè ja queda clar per la informació de context, hi ha més recursos gramaticals disponibles segons el cas, com ara l'adverbi <i>també</i> .	17	2: <i>The Economist</i> i Lázaro Carreter (1998)	7/7
Més enllà	Què us plantejàveu fer exactament el [sic] 1 d'octubre, més enllà de que [sic] fos un dia festiu, no?, com s'hauria de visualitzar aquest dia festiu, aquesta festivitat? (Helena Garcia Melero, "Tot es mou", TV3,13-6-18)	Aquesta locució es fa servir en substitució d'unes altres que són més precises, com ara <i>a part</i> , <i>a banda</i> , <i>a més de</i> , etc. De vegades també és prescindible.	10	0	5/7 (no TVE ni EP)
Sota	"Però l'estat espanyol la va impugnar en un moment que no ens podíem defensar, sota el 155, i ara volem repescar la llei", ha puntualitzat. (Roger Font, "Política", ND, 4-6-18)	Segons els llibres d'estil que en parlen, substitueix inadequadament altres opcions com ara <i>segons</i> , <i>d'acord amb</i> , <i>en virtut de</i> , tot i que en molts casos observem que equival a <i>amb</i> .	9	5: EFE, TVE, <i>El País</i> , Cadena SER i ABC	5/7 (no TVE ni CR)

Re-	Han perdut la confiança de [sic] Mossos d'Esquadra, Ferran López ha intentat tornar a recosir aquell lligam, en aquest cas, de la via judicial... (Toni Clapés, "Versió RAC1", RAC1, 14-6-18)	Sol ser redundant perquè a la frase trobem elements que expressen iteració, com la perífrasi <i>tornar a</i> ; tot i així, en alguns casos no n'hi ha, però és prescindible igualment perquè no és necessari marcar la idea de repetició.	7	1: Lázaro Carreter (1998)	3/7 (TV3, TVE i RAC1)
OPERADOR					
A nivell de	A nivell laboral , qui té el futur més incert és Íñigo de la Serna. (Pere Bosch, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Les diverses obres que en parlen tan sols detecten la fórmula estereotipada "a nivell de". En aquest cas és un operador, perquè és superflu a la frase, de manera que o bé es pot eliminar o bé cal adaptar la frase. Però en el nostre corpus també apareix sense la fórmula (<i>nivell</i> i <i>prou</i>), de manera que ha pogut esdevenir una impropietat, perquè es fa servir en substitució de mots més precisos com <i>grau</i> , <i>importància</i> o <i>intensitat</i> .	47	19: <i>ésAdir</i> , <i>El 9 Nou</i> / <i>El 9 TV</i> , <i>El Periódico</i> , COM Ràdio, UIB, EFE, <i>La Vanguardia</i> (cast. i cat.), <i>El País</i> , Cadena SER, TVE, <i>ABC</i> , <i>El Mundo</i> , Grijelmo (2014), Lázaro Carreter (1998), Bruguera (2000), Ortega (2014), Cassany (2014) i Monzó (2003)	7/7
Veurem	Veurem... Veurem com acaba això de Badalona eh, és aquesta setmana i per un moment els canvis que hi ha hagut, no?, amb tres o quatre dies han fet que això grinyoli una miqueta i veurem com ho gestionaran els actors implicats. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Apareix a la frase fent de falca, en casos en què s'insta l'audiència a estar pendent d'un fet noticable. Ha esdevingut un mot funcional per al periodista, tot i que en la majoria de casos és prescindible o substituïble per opcions més clares, com ara <i>a veure</i> o la forma col·loquial <i>aviam</i> .	44	1: Jané (1981a)	4/7 (no premsa)

De cara a	Veurem si és un cop letal, però en tot cas hi ha un abans i un després amb el que està passant ara en aquests moments amb la sentència d'Iñaki Urdangarin de cara a la legitimitat de la monarquia, a la imatge i a la projecció de la monarquia espanyola. (Santi Terraza, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	Les obres que en parlen recomanen prescindir d'aquesta locució, suprimint-la o substituint-la per opcions més precises per no complicar la frase, com ara <i>a, per (a), respecte de, amb vista a, tenint en compte...</i>	30	8: UIB, EFE, <i>El País</i> , <i>El Mundo</i> , Lázaro Carreter (1998), Grijelmo (2014), Badia <i>et al.</i> (2004) i Bruguera (2000)	6/7 (no ND)
Pel que fa a	On realment pinten un panorama negre, eh, panorama negre sobretot pel que fa a interferències i després es fa una defensa també del gruix de jutges i jutgesses que miren de fer la seva feina... (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	L'únic llibre d'estil que en parla especifica que s'ha de fer servir per canviar de tema, però no troba que es faci un ús abusiu d'aquesta locució. Però sol aparèixer innecessàriament per enllaçar elements, i es podria substituir per <i>respecte a/de</i> i en alguns casos per <i>en relació amb, per, amb...</i>	29	1: <i>ésAdir</i>	6/7 (no ND)
Poder	D'aquest conclave en sortiria el nou líder, amb mesos de marge per poder organitzar la pròxima cita a les urnes; municipals, autonòmiques i europees el maig del 2019. (Pilar Santos, "Tema del dia", <i>EP</i> , 4-6-18)	En alguns casos aquest verb és prescindible perquè no cal expressar potencialitat o possibilitat de dur a terme una acció, perquè ja queda clar pel context.	25	1: Grijelmo (2014)	6/7 (no ND)
D'alguna manera	Jo que també soc autònom i que..., que d'alguna manera gairebé és una tortura el fet de precisament no poder passar res, eh...; és a dir, de fer <i>lo</i> normal, pagar els IVAs quan els has de pagar... (Oriol de Balanzó, "Tot es mou", TV3, 13-6-18)	Les obres que el detecten assenyalen que és una falca que apareix innecessàriament a la frase per atenuar el sentit del missatge, com l'operador <i>una mica</i> (cf. 10.2).	24	8: <i>Avui</i> , <i>El 9 Nou</i> / <i>El 9</i> TV, <i>El Periódico</i> , EFE, ABC, Lázaro Carreter (1998), Jané (1984a) i Cassany (2014)	4/7 (no premsa)

A tot això	A tot això , Ester Capella de Justícia enviarà aquest matí una carta als 14.000 treballadors del departament. (Jordi Basté, “El Món a RAC1”, RAC1, 4-6-18)	En moltes ocasions és sobrer a la frase, però l’és <i>Adir</i> proposa substituir-lo per <i>a propòsit d'això, sobre això, a més a més, d'altra banda, en aquest sentit, així doncs, etc.</i>	9	1: és <i>Adir</i>	2/7 (TV3 i RAC1)
En el marc de	Ara han visitat Barcelona per presentar nou disc, <i>World Between Worlds</i> , en el marc del Festival Jardins de Pedralbes. (Carles Prats, “TN Migdia”, TV3, 12-6-18)	Els llibres d’estil que en parlen assenyalen que sovint se’n pot prescindir, tot i que en algunes ocasions també substitueix mots com <i>dins, en o durant</i> .	6	3: és <i>Adir, EFE i ABC</i>	3/7 (TV3, EP, ND)
De/Per la seva banda	De la seva banda , la CUP va advertir que si els pressupostos són autonomistes no hi donaran suport. (Pere Bosch, “Els Matins”, TV3, 12-6-18)	Aquesta fórmula estereotipada és sovint prescindible, però serveix al periodista per canviar de tema. Tanmateix, en molts casos és supèrflua i atempta contra la concisió.	6	0	5/7 (no TVE ni RAC1)
METÀFORA GASTADA					
Denunciar	Un Pere Aragonès que ha denunciat la persecució judicial del referèndum i ha denunciat també els perjudicis que aquests escorcolls estan implicant als treballadors públics. (Jordi Eroles, “TN Migdia”, TV3, 12-6-18)	Aquest verb (i el substantiu <i>denúncia</i>) es fa servir figuradament en contextos en què hi ha opcions més precises com <i>criticar, posar de manifest, reivindicar, queixar-se, manifestar, destacar...</i>	41	0	7/7
Sobre la taula	Doncs t'ho pots imaginar, amb els pollastres diversos que tenim sobre la taula i que van creixent, eh? (Francesc Garriga, “Tot Costa”, CR, 13-6-18)	Es fa servir com una imatge per referir-se a fets que estan pendents de resoldre, però també que són d’actualitat o que cal tractar, per exemple, en una reunió. Ha anat guanyant espai perquè, com a metàfora gastada, té un sentit ambigu, i en cada cas cal o bé trobar una forma més precisa o bé prescindir-ne.	31	0	7/7

Apostar	I just en el moment en què tenim govern català i govern a l'estat espanyol, que ambdós aposten per nou escenari, per una distensió. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 4-6-18)	Els llibres d'estil que en parlen observen que sol substituir formes verbals més precises com ara <i>decidir-se per, inclinar-se per, decantar-se cap a, ser partidari, optar per, estar a favor de, proposar, aspirar i defensar</i> .	30	4: <i>El 9 Nou / El 9 TV, VilaWeb, EFE i ABC</i>	7/7
Edició	El Festival LIFE incorpora el Palau de la Música com a escenari de la sisena edició (subtitular, "Cultura", <i>Ara</i> , 7-6-18)	El llibre d'estil de <i>VilaWeb</i> explica que aquest mot designa el procés de publicació d'una obra, però que s'empra en sentit figurat abusivament per indicar l'execució renovada d'una activitat, i en la majoria de casos és prescindible o substituïble per l'opció corresponent (<i>concurs, trobada, jornada, reunió, concert, festival...</i>).	28	1: <i>VilaWeb</i>	7/7
Debat	Penso per exemple en el cas de la Manada, que ha estat un cas de molt debat social. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Aquest mot designa l'acció de 'debatre', que implica una discussió entre dos o més interlocutors sobre una qüestió, però es fa servir per extensió per referir-se a fets o aspectes que esdevenen mediàtics. Així, ha adquirit un sentit ampli i ambigu que causa una pèrdua de precisió perquè substitueix <i>discussió, situació, conflicte, qüestió</i> , però també, com en l'exemple, fa d'adjectiu qualificatiu, en substitució de <i>mediàtic, important, transcendent...</i>	27	0	7/7
Sumar	El lied continua sumant complicitats (titular, "Cultura", <i>Ara</i> , 7-6-18)	Aquest verb (o el nom <i>suma</i>) es fa servir figuradament en contextos força diferents, perquè ha anat afegint sentits i ha esdevingut ambigu. Sol substituir opcions més precises com <i>afegir, reunir, aplegar...</i> , però també <i>aconseguir, obtenir, guanyar...</i>	24	0	6/7 (no TVE)

Escenari	Però l' escenari ha canviat, hi ha aquí una cultura política que tu no estàs obligat a treballar en un escenari multipartidista. (Gemma Ubasart, "El Matí de Catalunya Ràdio", CR, 5-6-18)	Els llibres d'estil que en parlen observen que aquest mot designa el lloc on es desenvolupa una obra de teatre, però que sol substituir, gràcies a un sentit figurat (i, segons EFE, per influència de l'anglès), mots com ara <i>guió, context, situació, alternativa, opció i possibilitat</i> .	21	4: VilaWeb, EFE, La Vanguardia (cast.) ²⁹³ i ABC	7/7
Sonar	[Pedro Sánchez] Haurà de decidir, per exemple, qui dels seus dos principals col·laboradors integra a l'Executiu: la vicesecretària general, Adriana Lastra, o el secretari d'organització, José Luis Ábalos, que també sona com a portaveu al Congrés. (Juan Ruiz Sierra, "Tema del dia", EP, 4-6-18)	Aquest verb es fa servir amb un sentit figurat per fer referència a rumors sobre possibles candidats a un càrrec, és un mot funcional per al periodista per expressar suposicions, però dona lloc a frases estranyes. Es pot substituir per opcions més precises i naturals com <i>pot ser que sigui, es diu que, segons X és possible que sigui...</i>	17	0	6/7 (no ND)
Travessa	Estem pendents de quin govern farà Pedro Sánchez, Jesús, han corregut moltes travesses , <i>muchas quinielas, sobre nombres incluso o estructura de gabinete...</i> (Lidia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Té un sentit molt semblant a la metàfora gastada de <i>sonar</i> (vegeu <i>supra</i>), i sol ser prescindible o es pot substituir per les opcions que hem donat per al verb esmentat o mots com ara <i>suposició o possibilitat</i> .	15	0	5/7 (no TVE ni ND)
Obrir / tancar la porta	El sistema obre la porta a beneficis fiscals per qui millor recicli. (Marc Sala, "L'Informatiu", TVE, 4-6-18)	Aquesta expressió, que es val d'una imatge, serveix per expressar suposicions, però també per dir que un fet passarà o que no passarà, i sol substituir és <i>possible que, permetre, prohibir, descartar, plantejar-se, donar peu, facilitar, desencadenar, etc.</i>	14	0	7/7

²⁹³ Cal destacar que el manual d'estil de *La Vanguardia* en català accepta *escenari* amb el sentit de *possibilitat, hipòtesi i combinació*, just el que la versió en castellà rebutja.

Estudiar	[Ernest Maragall] De moment vol prendre possessió del càrrec, estudiar com ha quedat la conselleria després d'aquests set mesos d'aplicació del 155 i posar-se a treballar al més aviat possible. (Antoni d'Armengol, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Aquest verb es fa servir figuradament d'una manera ambigua (per no concretar), en substitució d'opcions precises com ara <i>avaluar, pensar, ser possible, veure...</i> , i de vegades és prescindible directament.	13	0	6/7 (no TVE)
Actor	Objectivament una etapa política s'obre: el com serà aquesta etapa política i quin marge de maniobra tindran els actors implicats és el que haurem de veure a partir d'ara. (Lídia Heredia, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	Aquesta metàfora gastada té una funció semblant a la de <i>protagonista</i> , perquè sol designar el <i>who</i> de les sis w, i en cada cas caldria o bé fer servir el terme exacte o bé prescindir-ne.	12	0	3/7 (TV3, TVE, EP)
Encetar	Jo crec que allà [Congrés dels Diputats] les dificultats estaran sobretot per la campanya brutal que a partir d'avui encetarà l'oposició, amb el PP al capdavant [sic] (Milagros Pérez Oliva, "Els Matins", TV3, 4-6-18)	El llibre d'estil de <i>VilaWeb</i> assenyala que aquest verb vol dir 'començar a gastar una cosa', però per extensió s'ha acabat emprant abusivament en comptes de <i>començar, engegar, posar en pràctica...</i>	8	1: VilaWeb	4/7 (no CR, Ara, ND)

taula 55: casos no analitzats del corpus per categories

ANNEX 2

LÍDER

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Catalunya lidera la reducció de les llistes de l'atur del mes passat tot i ser el maig més flux per a la creació d'ocupació des del 2012.	4.1	2	Societat	4-6-18	1.17	Carles Prats
2	Com és habitual quan s'acosta l'estiu, l'atur va tornar a baixar el mes de maig; unes 13.000 persones van desaparèixer de les llistes de l'atur a Catalunya, aquí ho tenen, que lidera la reducció en números absoluts, seguida d'Andalusia i de Madrid.	4.1	2	Societat	4-6-18	25.53	Raquel Sans
3	Marc [Márquez] continua liderant el mundial tot i no puntuar ahir.	4.2	2	Esport	4-6-18	51.40	veu en <i>off</i>
4	El president Donald Trump tot ho fia a la confiança, a aquesta nova relació que ha establert amb el líder nord-coreà, Kim Jong-un.	1.1	3	Internacional	12-6-18	13.13	Francesc Canals
5	La nostra trobada sense precedents, la primera entre un president nord-americà i un líder de Corea del Nord, demostra que un canvi real és possible. [Our unprecedented meeting, the first between an American president and a leader of North-Corea, proves that real change is indeed possible.]	1.1	1	Internacional	12-6-18	14.13	subtitulació de declaracions de Donald Trump (en anglès)
6	El mètode és trencador, enlloc de treballar-se un acord durant anys a <u>nivell</u> ministerial per acabar elevant-lo als líders [Donald Trump i Kim Jong-un], aquest magnat de la construcció, sigui per vanitat o per estratègia, ha volgut seduir primer Kim en persona i deixar la muntanya de detalls tècnics als seus equips, que ara han de posar fil a l'agulla.	1.1	3	Internacional	12-6-18	17.02	Xesco Reverter
7	Que ara Itàlia brindi els ports i que Espanya estengui la mà als refugiats, les organitzacions humanitàries ho veuen com una expectativa de canvi a Europa, i desitgen que el govern de Pedro Sánchez ho aprofiti per liderar l'acollida dels refugiats.	6	3	Política	12-6-18	29.33	Begoña Grigelmo

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Vespre” TV3							
8	El PP busca nou líder	3.2	1	Política	5-6-18	02.24	càiron
9	Fins fa una setmana, president del govern espanyol i líder indiscutible del seu partit durant catorze anys, Mariano Rajoy ha fet avui el pas definitiu.	2.2	2	Política	5-6-18	02.27	Toni Cruanyes
10	El líder del PP [Mariano Rajoy] no assenyala cap successor i convoca un congrés extraordinari	2.1	1	Política	5-6-18	05.16	càiron
11	Són declaracions seves [Pablo Llarena] del febrer, quan ja investigava els líders sobiranistes.	1.3	2	Política	5-6-18	12.44	veu en <i>off</i>
12	Però l'anunci, fet pel líder suprem, Alí Khamenei, és una advertència que posa encara més pressió a les negociacions per mantenir l'acord.	1.1	2	Internacional	5-6-18	22.19	Toni Cruanyes
13	Giuseppe Conte, el jurista desconegut i sense experiència política, s'ha estrenat a l'arena parlamentària, i ha explicat el programa de govern enmig dels líders del Moviment Cinc Estrelles i la Lliga, firmants d'una coalició inèdita.	1.2	3	Internacional	5-6-18	25.47	Joan Raventós
14	Munté vol liderar llista unitària per desbancar Colau	3.1	1	Política	13-6-18	19.29	càiron
15	Munté, que ha tornat a ressuscitar la candidatura per uns jocs olímpics d'hivern, ha llançat el guant a altres formacions independentistes per liderar una llista unitària.	3.1	2	Política	13-6-18	19.40	Toni Cruanyes
“Els Matins” TV3							
16	Salvini, que és líder de la Lliga Nord, va visitar un centre d'acollida però no va parlar amb cap migrant.	2.2	2	Internacional	4-6-18	15.18	Lídia Heredia
17	...i els Golden State Warriors s'han imposat també als Cleveland Cavaliers, i lideren , per dos a zero, aquesta final.	4.2	2	Esport	4-6-18	23.24	Jordi Bosch
18	Marc Márquez va anar per terra, però continua liderant el mundial de Moto GP.	4.2	2	Esport	4-6-18	24.36	Jordi Bosch
19	Com serà la relació amb Oriol Junqueras?..., <u>pel que fa a</u> la seva intervenció o al seu lideratge o no de la conselleria.	3.3	4	Política	4-6-18	39.46	Lídia Heredia
20	[Petró Poroixenko] És el primer líder estranger que es troba amb Sánchez i també és la primera visita d'un president d'Ucraïna a Espanya en els últims vint-i-dos anys.	3.2	4	Política	4-6-18	1.38.36	Lídia Heredia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
21	... per dir quan els líders polítics menteixen i per no donar rellevància a <i>lo</i> que són realment estratègies interessades d'exageració.	1.2	5	Política	4-6-18	1.47.58	Milagros Pérez Oliva
22	Primer, com han madurat la situació política els dos principals líders que havien d'articular en primer terme aquest primer embrió d'aliança.	1.2	5	Política	4-6-18	2.14.06	Milagros Pérez Oliva
23	Per tant, hem vist un líder també amb el grau de valentia i de decisió que calen en una situació com aquesta.	1.2	5	Política	4-6-18	2.14.42	Milagros Pérez Oliva
24	Jo crec que tots dos líders [Pedro Sánchez i Pablo Iglesias] han madurat.	1.2	5	Política	4-6-18	2.15.02	Milagros Pérez Oliva
25	Jo, sobre això, bé, i que abans parlava dels lideratges , d'adolescents o no, a mi m'ha sorprès en aquest cas la falta de lideratge de Miquel Iceta.	5	5	Política	4-6-18	2.29.06	Ismael Peña-López
26	La trobada ha deixat <u>gestos</u> de cordialitat i dues imatges: la primera és aquesta, la de l'encaixada de mans entre els dos líders [Donald Trump i Kim Jong-un]; l'altra...	1.1	2	Internacional	12-6-18	00.12	Lídia Heredia
27	És més que la imatge del dia, són el president dels Estats Units, Donald Trump, i el líder nord-coreà Kim Jong-un encaixant les mans.	1.1	2	Internacional	12-6-18	04.57	Lídia Heredia
28	Tots dos líders [Donald Trump i Kim Jong-un] s'han trobat cara a cara a Singapur.	1.1	2	Internacional	12-6-18	05.04	Lídia Heredia
29	És la primera trobada entre un president dels Estats Units i un líder nord-coreà, una cimera de la qual s'espera que <u>marqui</u> el desgel entre tots dos països.	1.1	2	Internacional	12-6-18	05.07	Lídia Heredia
30	El líder nord-coreà, Kim Jong-un, ha estat el primer en arribar a l'hotel Capela.	1.1	3	Internacional	12-6-18	06.05	Francesc Canals
31	Primera reunió entre un president dels EUA i un líder nord-coreà	1.1	1	Internacional	12-6-18	06.08	càiron
32	Xavier Garcia Albiol, el líder del PP català, va demanar a Torra que abans de reunir-se amb Pedro Sánchez arribi a un acord de mínims amb tots els partits catalans.	2.2	2	Política	12-6-18	12.48	Pere Bosch
33	I el podem escoltar a ell [Donald Trump] i al líder nord-coreà [Kim Jong-un] que ha parlat de cimera històrica.	1.1	3	Internacional	12-6-18	1.30.12	Francesc Canals

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
34	34.a Per descomptat que <u>des de</u> Corea del Sud avui també poden <u>d'alguna manera</u> celebrar que aquest, diguem, procés de distensió que <u>d'alguna manera</u> ha liderat el seu president, Moon Jae-in,...	6					
	34.b ... i que va tenir aquest primer episodi històric, amb una altra imatge històrica, dels dos líders de Corea del Nord i Corea del Sud donant-se la mà sobre la línia de l'armistici, aquell procés començat en aquell moment està tenint una continuïtat que sembla bastant encarrilada.	1.1	3	Internacional	12-6-18	1.33.43	Francesc Canals
35	El mateix president de la Generalitat també va reiterar una oferta que li havia fet també Carles Puigdemont per dir "no es tracta de cap <u>gest</u> "; de fet, la Unió Europea va marcar unes quotes en el seu moment, liderada per Angela Merkel en aquesta qüestió, que ningú ha complert.	6	4	Política	12-6-18	1.50.53	Lídia Heredia
"Tot es mou" TV3							
36	I pel que fa al líder del PP català, Xavier Garcia Albiol, també creu que aquestes imatges de Junqueras i de la resta dels presos a Estremera vulnereu la seva intimitat.	2.2	3	Política	7-6-18	12.21	Sheila Alen
37	I avui, Pablo Iglesias, el líder de Podem, ens ha convocat per sorpresa als periodistes que érem al Congrés...	2.2	3	Política	13-6-18	23.23	Queta Karmany
"L'Informatiu" TVE							
38	[La resposta socialista li ha donat Iceta, que no es descarta com a ministre de Sánchez.] El líder del PSC reclama claredat als independentistes.	2.1	2	Política	4-6-18	4.57	veu en <i>off</i>
39	El sector serveis lidera aquest descens <u>de cara</u> sobretot a la temporada d'estiu.	4.1	2	Societat	4-6-18	11.31	Marc Sala
40	Les contractacions <u>de cara a</u> la temporada turística s'han notat en el sector serveis, que lidera la reducció de l'atur.	4.1	2	Societat	4-6-18	12.08	veu en <i>off</i>
41	Aquest cap de setmana els Mossos d'Esquadra ja van prendre declaració als tres homes denunciats i al líder d'un dels grups de música que va actuar el divendres.	5	2	Societat	4-6-18	13.52	veu en <i>off</i>
42	Trias va liderar també la celebració al vestidor, els jugadors no van deixar d'agrair el suport de l'afició...	4.2	2	Esport	13-6-18	19.00	veu en <i>off</i>

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
43	El Nou Congost va homenatjar ahir alguns dels herois d'aquell equip, amb Joan Txitxi Creus com a líder i referent.	4.2	2	Esport	4-6-18	20.54	veu en <i>off</i>
44	Marc Márquez va sortir de pista la cinquena volta però va poder acabar al 16è lloc i es manté <u>com a líder</u> del Mundial.	4.2	2	Esport	4-6-18	22.06	Marc Sala
"El Debat" TVE							
45	Sembla que ningú ens imaginàvem Rajoy liderant el partit a l'oposició, arremangant-se fent oposició, per tant, ha fet pràcticament l'únic que podia fer, que era plegar...	3.1	5	Política	7-6-18	1.21.45	Marina Llansana
"Ara i aquí" TVE							
46	Doncs mira, ara ho sabrem, en tot cas els vull anunciar que tindrem un segon <u>tema</u> aquesta nit, per parlar si són millors líders les dones que els homes.	5	4	Societat	15-6-18	09.02	Carlos Fuentes
47	Digui'm la veritat, però la veritat, qui mana millor, qui són millors líders , els homes o les dones?	5	4	Societat	15-6-18	1.04.58	Carlos Fuentes
48	Qui són millors líders , els homes o les dones?	5	1	Societat	15-6-18	1.04.58	càiron
49	Víctor Amela, que entrevista molta gent a <i>La Vanguardia</i> , eh, a la contraportada, entrevista homes i dones; qui creus tu que governarà millor, qui creus tu que mana millor, qui són els líders ...	5	4	Societat	15-6-18	1.10.31	Carlos Fuentes
50	La teva pregunta és " lidera millor", o "qui gestiona millor el poder"?	5	5	Societat	15-6-18	1.10.57	Víctor Amela
51	Y. Menal: "Les dones no són millors líders que els homes, el talent no té gènere"	5	1	Societat	15-6-18	1.18.21	càiron
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
52	El líder nord-coreà, Kim Jong-un, ha rellevat dels tres càrrecs principals del seu exèrcit.	1.1	2	Internacional	4-6-18	1.04.47	Òscar Fernández
53	I això en certa manera pot ser un element que jugui a favor en el lideratge de Pedro Sánchez.	3.3	5	Política	4-6-18	1.28.02	Gemma Ubasart
54	Ha estat investigador de l'Institut de Ciències Futòniques, que com sabeu lidera en Lluís Torner i un equip enorme de científics punters d'arreu del món.	3.1	4	Societat	4-6-18	1.42.56	Mònica Terribas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
55	El PSC de Badalona no farà marxa enrere i presentarà la moció de censura contra l'alcaldeessa Dolors Sabaté; ho ha <u>assegurat</u> el líder municipal dels socialistes de Badalona, Àlex Pastor, a "El Matí de Catalunya Ràdio".	2.2	2	Política	4-6-18	2.04.19	Òscar Fernández
"Catalunya Migdia" Catalunya Ràdio							
56	En una compareixença aquest matí (...) [Mariano Rajoy] ha dit que és el moment de deixar pas a nous lideratges i ha anunciat que es convocarà un congrés extraordinari per escollir successor al Partit Popular.	3.3	2	Política	5-6-18	00.38	Òscar Fernández
57	[Mariano Rajoy] Dimiteix com a president del partit i anuncia un congrés extraordinari perquè els Populars triïn un nou líder .	3.2	2	Política	5-6-18	11.13	Òscar Fernández
58	El discurs programàtic de Comte ha estat llarg, poderós, d'una trentena de pàgines, escrit amb autonomia després d'haver-lo parlat amb els dos líders dels partits que estan al govern i que donen suport al govern.	1.2	2	Internacional	5-6-18	27.33	Eduard Rubió
59	Dies després d'aquest enregistrament ara fa gairebé un any, les forces liderades pels Estats Units, que suposadament havien de salvar-los [habitants de Raqqa] dels gihadistes, els mataven a tots bombardejant-los la casa.	3.1	2	Internacional	5-6-18	29.22	Txell Feixes
60	Ada Colau ha valorat avui els canvis polítics dels últims dies i ha demanat al nou govern espanyol que els polítics i líders socials empresonats als centres penitenciaris catalans...	1.3	2	Política	5-6-18	59.19	Glòria Marín
"Estat de Gràcia" Catalunya Ràdio							
61	El líder de Corea del Nord, Kim Jong-un, i el president dels Estats Units, Donald Trump, s'han trobat al final, eh?	1.1	4	Internacional	12-6-18	33.25	Roger de Gràcia
"Tot Costa" Catalunya Ràdio							
62	... i que [Luis Rubiales] ha pres unes decisions de com vol que funcioni allò que ell dirigeix, que és el que se li ha de demanar a un líder .	3.1	5	Esport	13-6-18	55.50	Ricard Torquemada
63	Sobre Lopetegui, m'ha decebut <u>una mica</u> justament això, que com a líder d'un grup probablement en l'esdeveniment més important ha prioritzat, com deia el Marcos, interessos individuals.	3.1	5	Esport	13-6-18	55.57	Ricard Torquemada

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
64	Un dels <u>protagonistes</u> del dia ha estat el líder del mundial, Marc Márquez, <u>després que</u> s'ha sabut que el Jorge Lorenzo serà el seu nou company a Honda.	4.2	4	Esport	13-6-18	1.38.00	Jordi Costa
"El Món a RAC1" ("Apunts imprescindibles") Rac1							
65	Perquè apunten a <i>La Vanguardia</i> que el líder socialista [Pedro Sánchez] efectivament pot tenir com explicàvem divendres un paper clau <u>des de</u> Barcelona en aquesta nova etapa de diàleg.	2.1	4	Política	4-6-18	14.00	Jordi Basté
66	Demà Mariano Rajoy reuneix la direcció del PP a Gènova per acabar de perfilar el rumb del partit a partir d'ara, i haurà de revelar si pensa seguir amb el lideratge o <u>obre la porta</u> a la guerra successòria.	3.3	2	Política	4-6-18	15.54	Mireia Garolera
67	<u>Com a</u> possibles relleus per liderar el partit, com ja explicàvem divendres passat en el programa especial que vam fer a RAC1, hi ha unanimitat entre dos <u>noms</u> : Soraya Sáenz de Santamaría o Alberto Núñez Feijóo.	3.1	4	Política	4-6-18	17.03	Jordi Basté
68	El líder del PSOE [Pedro Sánchez] criticava l'ús de la presó preventiva, mira!, per pressionar i facilitar que els acusats buidessin el pap en la línia que el jutge volia.	2.1	4	Política	4-6-18	19.45	Jordi Basté
"El Món a RAC1" ("El perquè de tot plegat") RAC1							
69	Quan tu dius... demonitzes i criminalitzes un moviment ciutadà, milions de persones, uns líders polítics, una manera de fer, quan ho converteixes tot en Goebbels i Hitler hi ha un moment que dius: "Ja només podem ser bons".	1.2	5	Política	4-6-18	55.09	Pilar Rahola
70	Catalunya lidera la reducció de l'atur a l'estat, el nombre de desocupats va baixar a Catalunya en 13.378 persones al maig i va situar el nombre d'aturats en 385.000.	4.1	2	Societat	4-6-18	1.01.44	Jordi Basté
"14-15" RAC1							
71	El líder del PP català, Xavier Garcia Albiol, i l'exministre de Foment, Íñigo de la Serna, <u>aposten</u> per una candidatura unitària.	2.2	2	Política	11-6-18	01.11	Mònica Fulquet
72	El altres dos líders principals d'aquesta trama, Francisco Correa i Pablo Crespo, els han condemnat a cinc anys.	3.2	2	Política	11-6-18	04.29	Mar Poyato

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
73	[Mariano Rajoy] Vol que el congrés es faci ja abans de l'estiu per tenir el lideratge i <u>iniciar</u> una nova etapa del partit al setembre perquè diu que no hi ha marge ni per perdre temps ni per enrenous.	3.3	2	Política	11-6-18	06.15	Mireia Garolera
74	I, per altra banda, Rajoy ha posat molt d'èmfasi en la idea que no té successor, que tothom és vàlid per liderar el PP, i que s'ha d'escollir democràticament.	3.1	2	Política	11-6-18	06.50	Mireia Garolera
75	Els possibles candidats per liderar el partit continuen sense ensenyar les cartes, tenen temps fins dimecres de la setmana que ve.	3.1	2	Política	11-6-18	07.35	Mònica Fulquet
76	Sierra demana al president Quim Torra que ho aturi si vol obrir diàleg amb la líder de l'oposició, Inés Arrimadas.	2.2	2	Política	11-6-18	11.41	Cesc Giró
77	Doncs Quim Torra, que ha reprès avui la ronda de contactes amb els líders dels partits polítics catalans, s'ha trobat amb Xavier Domènech, que li ha proposat crear una taula pel diàleg.	1.2	2	Política	11-6-18	11.46	Mònica Fulquet
“Versió RAC1” RAC1							
78	El ministre de l'Interior, Fernando Grande-Marlaska, diu que veuria amb bons ulls el trasllat a Catalunya dels líders independentistes que són a presons de Madrid, però <u>assegura</u> que qui ho ha d'autoritzar és Pablo Llarena.	1.3	2	Política	14-6-18	14.13	Toni Clapés
79	I el líder del PP, Xavier Garcia Albiol, ho agafa per una altra banda: ha tornat a dir que l'acostament dels presos no és una qüestió humanitària.	2.2	2	Política	14-6-18	22.28	Anna Alfonso
80	Les defenses dels líders independentistes empresonats consideren que és Institucions Penitenciàries, que n'hem parlat aquí al programa, qui n'ha d'autoritzar el trasllat a presons catalanes.	1.3	2	Política	14-6-18	1.00.28	Toni Clapés
81	El Ministeri de l'Interior ara diu que no preveu traslladar els líders independentistes empresonats...	1.3	2	Política	14-6-18	2.03.55	Toni Clapés
El Periódico							
82	El líder popular [Mariano Rajoy] ha sondejat en els últims dies ministres i notables del partit per <u>conèixer</u> les seves opinions	2.1	1	Política	4-6-18	p. 2 “Tema del dia”	subtitular

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
83	El líder dels populars [Mariano Rajoy] ha convocat dimarts la plana major del partit per fixar el full de ruta que els conservadors seguiran els propers mesos.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 2 "Tema del dia"	Pilar Santos
84	D'aquest conclave en sortiria el nou líder , amb mesos de marge per <u>poder</u> organitzar la pròxima cita a les urnes; municipals, autonòmiques i europees el maig del 2019.	3.2	1	Política	4-6-18	p. 2 "Tema del dia"	Pilar Santos
85	I, sobretot, un nou líder que es prepari per si Pedro Sánchez ensopega i és necessari fer-li front.	1.2	1	Política	4-6-18	p. 2 "Tema del dia"	Pilar Santos
86	D'una banda, hi ha el Senat, on els conservadors valoren utilitzar la seva majoria absoluta per aprovar esmenes als pressupostos d'aquest any, que el líder socialista [Pedro Sánchez] es va comprometre a respectar per atreure el PNB.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 3 "Tema del dia"	Juan Ruiz Sierra
87	El líder del PSOE [Pedro Sánchez] s'ha donat temps al comprometre's a mantenir els Pressupostos, que com diu Rajoy «se'ls haurà de menjar amb patates».	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Carmen Juan
88	El líder del PSOE [Pedro Sánchez] no podrà fer grans reformes, només donar capes de vernís	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	subtitular
89	El líder socialista [Pedro Sánchez] sí que s'ha compromès, en canvi, a abordar la «dramàtica situació» de les 300.000 persones que esperen accedir als ajuts per la dependència augmentant el finançament que correspon al Govern.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Manuel Vilaseró
90	Així doncs, el líder socialista [Pedro Sánchez] arriba a la Moncloa sense haver adquirit més compromisos que el de governar amb els Pressupostos que fa dues setmanes va aprovar el Congrés, fet que més que una hipoteca suposa un avantatge, perquè la seva minoria parlamentària no li hauria permès aprovar-ne uns altres.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Joaquim Coll
91	Que ERC i el PDECat hagin votat el líder socialista [Pedro Sánchez] els obliga a canviar el discurs	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	subtitular
92	Fins al punt que va preferir passar per alt les acusacions que el líder del PSOE [Pedro Sánchez] li va llançar fa poques setmanes, quan el va titllar de «racista».	2.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Daniel G. Sastre

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
93	El vicepresident i líder de la Lliga, Mateo Salvini, va sortir al pas de les crítiques d'afavorir els rics amb la nova política fiscal –només dos trams fiscals, del 15% fins als 80.000 euros mensuals bruts i a la resta, el 20%...	2.2	1	Internacional	7-6-18	p. 16 "Internacional"	Rosend Domènech
94	94.a La líder alemanya [Angela Merkel] va vaticinar que les diferències amb els EUA respecte al comerç internacional ...	2.1	1	Internacional	7-6-18	p. 19 "Internacional"	Redacció
	94.b poden derivar que en la pròxima cimera de líders del G-7, que se <u>celebrarà</u> aquesta setmana al Canadà, no s'aprovi una actitud comuna en aquest àmbit.	3.2					
95	És a dir, la condició que imposa el líder del PSOE [Pedro Sánchez].	2.1	1	Política	7-6-18	p. 20 "Política"	X. Barrina, J. Regué, R. Pasqual
96	El líder ultradretà [Mateo Salvini] va prohibir atracar al seu país un vaixell d'una oenagé francesa amb 629 immigrants a bord, entre els quals hi havia 123 menors no acompanyats i set embarassades, amb la intenció de desviar-lo cap a Malta.	2.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Noms propis (Matteo Salvini)
97	Donald Trump trobarà un ambient molt millor a Singapur en la reunió amb el líder dictatorial nord-coreà [Kim Jong-un] que el que es respirava al Canadà amb els presumptament aliats, i això diu molt de l'estat del món.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Redacció
98	La reunió de demà és històrica perquè es tracta de la primera trobada entre un president dels EUA [Donald Trump] i el líder del país fins ara més tancat del món [Kim Jong-un], dominat per una dinastia estalinista.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Redacció
99	El líder suprem Kim Jong-un sembla disposat a emprendre-la, però el nord sempre ha utilitzat l'arsenal nuclear com a instrument de xantatge, mentre que la capacitat negociadora de Trump és una habilitat que encara s'ha de veure.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Redacció
100	Al Govern el PP no hauria <u>plantejat</u> la renovació de lideratge a la qual ara està abocat.	3.3	1	Política	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Luis Mauri
101	L'ultimàtum del Quartet àrab (dirigit per l'Aràbia Saudita i els Emirats Àrabs Units i secundat per Bahrain i Egipte) no ha tingut els efectes esperats, ja que no ha aconseguit modificar la política exterior qatariana, que s'ha adaptat a la nova situació teixint	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Ignacio Álvarez-Ossorio

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
	complicitats amb <u>actors</u> clau a la regió (sobre tot l'Iran i Turquia), ni encara menys qüestionar el lideratge de l'emir Tamim, la popularitat del qual ha augmentat de manera considerable entre l'exigua població qatariana (tot just 300.000 nacionals).						
102	Mohammad bin Naief i Mohammad bin Salman, prínceps hereus dels Emirats i l'Àràbia, respectivament, segueixen considerant Qatar com una amenaça per al seu lideratge regional, i per això mantenen la pressió sobre l'emirat.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Ignacio Álvarez-Ossorio
103	Pitjor encara, tots dos líders [Mohammad bin Naief i Mohammad bin Salman] interpreten que Qatar ha contribuït a la desestabilització de la zona mitjançant el finançament de diversos grups gihadistes, acusació que no deixa de cridar l'atenció precisament per provenir de dos països als quals també es pot formular la mateixa acusació.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Ignacio Álvarez-Ossorio
104	Finalment és important ressaltar que els prínceps hereus saudita i emiratí [Mohammad bin Naief i Mohammad bin Salman] formen part d'una nova generació de líders que consideren que la qüestió palestina s'ha convertit en una pesada càrrega que limita el seu marge de maniobra, ja que els impedeix unir forces amb Israel per combatre el seu principal enemic: l'Iran.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Ignacio Álvarez-Ossorio
105	Les dones que arriben al poder, ja ho sabem, no sempre lideraran polítiques amb perspectiva de gènere.	6	1	Societat	11-6-18	p. 7 "Opinió"	Jenn Díaz
106	El president del Govern Pedro Sánchez, espera poder donar un impuls renovat al diàleg social i per a això ha convocat avui a la Moncloa els líders de CCOO i d'UGT, Unai Sordo i Pepe Álvarez, respectivament, i els presidents de la CEOE i Cepyme, Juan Rosell i Antonio Garamendi.	2.2	1	Economia	13-6-18	p. 25 "Economia"	Redacció
107	D'entrada UGT considera imprescindible acabar amb les reformes laborals (...), així com una profunda reforma fiscal o l'impuls d'una llei d'ingressos mínims, segons diu al seu blog el líder ugetista, Pepe Álvarez.	2.2	1	Economia	13-6-18	p. 25 "Economia"	Redacció
108	Després de la reunió d'avui a la Moncloa, els líders sindicals i empresarials ja tenen prevista una nova trobada d'alt nivell aquesta mateixa setmana per provar de donar un nou impuls a l'acord de negociació col·lectiva en el qual es troben empantanegats des de fa més d'un any.	2.1	1	Economia	13-6-18	p. 25 "Economia"	Redacció

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
109	Foment diu que Catalunya ha perdut el lideratge econòmic	4.1	1	Economia	13-6-18	p. 26 "Economia"	titular
110	Catalunya perd la seva condició de « lideratge en la recuperació econòmica espanyola», <u>assegura</u> Foment del Treball en el seu informe de conjuntura econòmica del juny del 2018.	4.1	1	Economia	13-6-18	p. 26 "Economia"	Max Jiménez Botías
111	La trobada entre Donald Trump i Kim Jong-un, la primera entre els líders dels Estats Units i Corea del Nord després de 70 anys d'enfrontament, va oferir poques sorpreses per als inversors.	1.1	1	Economia	13-6-18	p. 28 "Economia"	Redacció
112	Els fets van passar cap a la una de la matinada <u>després que</u> el 091 rebés una trucada sol·licitant un servei policial per atendre una urgència a la zona de San Bernardo, coneguda pels agents per diversos operatius contra el tràfic de drogues i tabac, i on la setmana passada es va detenir el líder d'un dels principals clans de narcos de l'Estret, Antonio Tejón, <i>el Castaña</i> .	3.2	1	Societat	13-6-18	p. 33 "Societat"	Julia Camacho
Ara							
113	El mandatari català [Quim Torra] confirma a TV3 que ha contactat amb el líder espanyol [Pedro Sánchez] per a la trobada	2.1	1	Política	4-6-18	p. 1 portada	subtitular
114	Catalunya manté el lideratge mundial en transplantaments	4.1	1	Societat	7-6-18	p. 17 "Societat"	subtitular
115	Finalment, Puigdemont va acabar liderant Junts per Catalunya, una llista farcida d'independents, com el mateix Torra, i amb membres del PDECat.	3.1	1	Societat	7-6-18	p. 20 "Societat"	Redacció
116	El filòsof ja s'ha reunit amb la candidata del PDECat a Barcelona, Neus Munté, i també amb altres líders polítics, com Antoni Castellà i Gerard Ardanuy (Demòcrates) o Elisenda Paluzie (ANC).	1.2	1	Societat	7-6-18	p. 20 "Societat"	Redacció
117	Els republicans ja fa setmanes que van proclamar alcaldable Alfred Bosch, que liderarà per segona vegada la candidatura...	3.1	1	Societat	7-6-18	p. 20 "Societat"	Redacció
118	Arraconat pels líders mundials al Quebec, Trump ja és a Singapur per reunir-se demà amb Kim Jong-un	1.2	1	Internacional	11-6-18	p. 1 portada	subtitular

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
119	La líder de Ciutadans [Inés Arrimadas] va anunciar ahir que (...) renunciava als beneficis del seu càrrec:...	2.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	subtitular
120	Montserrat entra a les <u>travesses</u> per liderar el partit a Catalunya	3.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	subtitular
121	I tot apunta que no serà fins a la tardor quan els conservadors posin fil a l'agulla per rellevar l'actual líder popular [Xavier Garcia Albiol].	2.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
122	Però ningú posa la mà al foc encara perquè l'exministra [Dolors Montserrat] es postuli per liderar el PP a Catalunya.	3.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
123	Malgrat tot, assumeixen que si Alberto Núñez Feijóo acaba liderant el PP, triarà gent de la seva confiança; també a Catalunya.	3.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
124	Ella no ha mostrat en públic cap símptoma de voler liderar el partit...	3.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Les cares
125	Duque ha sigut el candidat que ha liderat totes les enquestes i a la primera volta es va imposar amb un còmode 39%, mentre que Petro, exalcalde de Bogotà, es va quedar amb el 25%.	4.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 "Internacional"	capçalera
126	El líder de Corea del Nord, Kim Jong-un, ahir a Singapur, on va aixecar molta expectació.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 "Internacional"	peu de foto
127	<u>Després de</u> dinamitar els vincles amb els aliats tradicionals dels EUA -retractant-se inesperadament, i en un tuit, de l'acord que havia signat en la cimera del G-7-, el president nord-americà [Donald Trump] es reuneix avui amb el líder nord-coreà, Kim Jong-un, per forjar un acostament sense precedents amb el seu històric enemic.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 "Internacional"	Sònia Sánchez
128	A canvi, [Kim Jong-un] pot estar disposat a fer passos per desescalar el seu programa militar nuclear, però serà difícil que renunciï del tot a una capacitat que, al cap i a la fi, l'ha portat a asseure's a la taula amb el líder de la primera potència mundial [Donald Trump].	3.2	1	Internacional	12-6-18	p. 12 "Internacional"	Sònia Sánchez

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
129	Això podria canviar <u>després de l'inici</u> d'un nou diàleg entre el Nord i el Sud i la històrica trobada d'avui entre el president nord-americà, Donald Trump, i el líder nord-coreà, Kim Jong-un, a Singapur.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 13 "Internacional"	Núria Ferragutcasas
130	Els EUA, liderats llavors pel president demòcrata Bill Clinton, va estudiar la possibilitat d'atacar el règim nord-coreà.	3.1	1	Internacional	12-6-18	p. 13 "Internacional"	Núria Ferragutcasas
131	Aquella trobada va <u>obrir la porta</u> a un diàleg entre Washington i Pyongyang que, tot i la mort del líder fundador nord-coreà unes setmanes després, va culminar en el pacte conegut com a Marc Acordat l'octubre d'aquell mateix any.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 13 "Internacional"	Núria Ferragutcasas
Nació Digital							
132	El diputat Joan Garcia, responsable d'Acció Institucional de Ciutadans, explica a NacióDigital com pensen afrontar el nou panorama polític, amb la caiguda del PP i la investidura del líder del PSOE [Pedro Sánchez] com a president espanyol.	2.1	1	Política	4-6-18	2. "Política"	Pep Martí
133	Veure el líder del PSOE [Pedro Sánchez] com a cap del govern espanyol donarà impuls als dirigents locals avui erosionats del PSC?	2.1	1	Política	4-6-18	2. "Política"	Pep Martí
134	"Té agenda, els líders europeus li [Josep Borrell] aixequen el telèfon", expliquen.	1.2	1	Política	4-6-18	3. "Política"	Sara González
135	<u>Per la seva banda</u> , la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha <u>assegurat</u> que el dia "més important" de la seva vida política serà quan pugui deixar de liderar el Departament perquè l'encapçali de nou el conseller de la Presidència destituït pel 155, Jordi Turull.	3.1	1	Política	4-6-18	4. "Política"	Roger Font
136	«Més enllà d'accions concretes com les actuacions per renaturalitzar l'ETAP de Sant Joan Despí, s'ha convertit en un criteri més a la presa de decisions», explica a NacióDigital Ester Salgado, líder del projecte de Biodiversitat a Aigües de Barcelona.	3.2	1	Societat	5-6-18	4. "Societat"	Redacció
137	Els votants unionistes ho són perquè no volen la independència, però creure que avalen l'estratègia de <u>confrontació</u> dels seus líders polítics no s'adiu amb la realitat que es palpa al carrer.	1.2	1	Política	13-6-18	1. "Opinió"	Germà Capdevila

taula 56: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *líder*

ASSEGUARAR

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Vespre” TV3							
1	Ara diu que la normativa espanyola no discrimina els treballadors; fa dos anys, en canvi, el tribunal europeu va assegurar que s'havien d'equiparar les indemnitzacions de fixos i temporals.	2.2	2	Economia	5-6-18	51.16	veu en <i>off</i>
2	Com dèiem, to dur també per <u>denunciar</u> de manera textual que ell és víctima del soroll, de la cacera i de la <i>manada</i> de llops que busca trencar el projecte de Pedro Sánchez i assegura que se'n va per transparència i perquè estima la cultura.	2.1	3	Política	13-6-18	03.33	Albert Calatrava
“Els Matins” TV3							
3	Ha estat en una entrevista que ha fet a Antena 3, a “Espejo Público”, amb la Susana Griso, <u>on</u> el secretari d'organització del PSOE, José Luís Ábalos, ha assegurat que les finances de la Generalitat continuaran intervingudes.	3.1	2	Política	4-6-18	2.42.11	Pere Bosch
4	<u>En aquest sentit</u> el que podem dir és que Donald Trump ha assegurat a preguntes de si havia convidat a [sic] Kim Jong-un a la Casa Blanca –no ho ha precisat– però ha dit “ens veurem més d'un cop”.	1.1	3	Internacional	12-6-18	1.32.16	Francesc Canals
“L'Informatiu” TVE							
5	En el seu primer acte públic com a consellera de la Presidència, Elsa Artadi ha assegurat que el dia més feliç de la seva vida política serà quan pugui deixar el càrrec perquè l'ocupi Jordi Turull.	2.1	2	Política	4-6-18	8.10	veu en <i>off</i>
6	Ester Capella s'ha trobat aquest llaç groc a l'exterior de la conselleria de Justícia; ha assegurat que els polítics que són a presons de Madrid han de ser traslladats immediatament a centres penitenciaris catalans.	2.2	2	Política	4-6-18	8.43	veu en <i>off</i>
7	Avui <u>des de</u> Badalona [Josep Bargalló] ha assegurat que el plurilingüisme serà una <u>aposta</u> del nou govern.	3.2	2	Política	4-6-18	9.07	veu en <i>off</i>
8	Teresa Jordà ha rebut els consells de la seva predecessora i Laura Borràs ha assegurat que farà tàndem amb l'anterior conseller de Cultura, Lluís Puig.	3.2	2	Política	4-6-18	9.26	veu en <i>off</i>

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
9	Tres dels acompanyants de Puigdemont asseguren que el portaven a Bèlgica quan va ser detingut	1.1	1	Política	4-6-18	10.00	càiron
10	El nou conseller de Treball assegura que l'ocupació que es crea és sobretot temporal i demana al futur govern de Pedro Sánchez que derogui les reformes laborals.	1.1	2	Política	4-6-18	12.18	veu en <i>off</i>
11	Els <u>protagonistes</u> asseguren que és un musical, que és més que un musical, que és un tribut a la figura de Michael Jackson, que és pràcticament inigualable.	1.1	2	Societat	4-6-18	22.37	Marc Sala
12	L'alcaldeessa de Girona ha assegurat que el fons d'art s'ha adquirit amb fons propis de l'ajuntament.	1.1	3	Política	13-6-18	04.41	Marta Martín
“El Matí de Catalunya Ràdio” Catalunya Ràdio							
13	Els seus amics i grup de suport asseguren que no saben on és [Valtonyc].	1.1	2	Societat	4-6-18	1.06.07	Lali Ferrer
14	El PSC de Badalona no farà marxa enrere i presentarà la moció de censura contra l'alcaldeessa Dolors Sabaté; ho ha assegurat el <u>líder</u> municipal dels socialistes de Badalona, Àlex Pastor, a “El Matí de Catalunya Ràdio”.	3.1	2	Política	4-6-18	2.04.19	Òscar Fernández
“Catalunya Migdia” Catalunya Ràdio							
15	El jutge que investiga el cas assegura que no hi ha ni tan sols denúncia presentada; els Mossos, en canvi, mantenen que sí que n'hi ha.	1.1	2	Societat	5-6-18	23.10	Òscar Fernández
16	El nou primer ministre italià, Giuseppe Comte, ha assegurat en el seu discurs d'investidura al senat que Itàlia té el deure de fer Europa més forta i justa.	2.2	2	Internacional	5-6-18	27.19	Òscar Fernández
17	Fonts de la mateixa Ascó II han assegurat que la reparació començarà de forma immediata i el Consell de Seguretat Nuclear diu que el succés no ha <u>generat</u> cap tipus de risc ni per als treballadors ni per al medi ambient.	1.2	2	Societat	5-6-18	33.38	Manel Sastre
18	López ha assegurat que han demanat a Alex Pastor que prioritzi les inversions a la ciutat: la rebaixa de les taxes municipals i la transparència en la gestió.	3.1	2	Política	5-6-18	58.08	David Àngela
“Estat de Gràcia” Catalunya Ràdio							
19	Un home reté dues o tres persones en un edifici de París, i assegura que està fortament armat.	3.3	2	Societat	12-6-18	2.02.12	Kilian Sabrià

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
20	Fonts policials descarten en principi el mòbil terrorista, i asseguren que estan negociant amb el segrestador, que demana la presència al lloc dels fets de l'ambaixador iranià a París.	1.2	2	Societat	12-6-18	2.02.27	Kilian Sabrià
"Tot Costa" Catalunya Ràdio							
21	I això lliga perquè també hem tingut dades de treballadors del metro de Barcelona que <u>denuncien</u> agressions indiscriminades i amenaces, fins i tot amb bats de beisbol o amb pistoles elèctriques, <u>per part de</u> grups de grafeters, que asseguren que han motivat baixes laborals.	1.2	2	Societat	13-6-18	1.04.25	Kilian Sabrià
"El Món a RAC1" ("Apunts imprescindibles") RAC1							
22	El conseller d'Ensenyament assegura que el departament continuarà donant suport als docents.	3.2	2	Política	4-6-18	11.11	Jordi Basté
"El Món a RAC1" ("El perquè de tot plegat") RAC1							
23	El vicepresident Pere Aragonès ha assegurat a TV3 que s'aixecarà la intervenció financera de la Generalitat i gairebé a la mateixa hora a Antena 3 Jose Luís Ábalos, secretari d'organització del PSOE, ha dit que de moment no.	3.1	2	Política	4-6-18	57.24	Jordi Basté
24	Per la consellera és una situació agredolça, assegura que no entra amb gust perquè a qui li tocaria ocupar el despatx de conseller és Lluís Puig.	2.1	2	Política	4-6-18	1.29.49	Anna Felipe
"Tot és possible" RAC1							
25	El nou conseller, Chakir El Homrani, ha assegurat que en alguns casos les organitzacions fins i tot han tingut problemes per pagar els sous.	1.2	2	Política	6-6-18	02.20	Núria Travessa
"14-15" RAC1							
26	Avui ni Feijóo ni Cospedal han volgut parlar; sí que ho ha fet, però, Soraya Sáenz de Santamaría, assegurant que té decidit el què però que encara no ho vol dir.	1.2	2	Política	11-6-18	07.50	Mireia Garolera
27	El responsable econòmic i jurídic de Convergència Democràtica, Francesc Sánchez, assegura que no té res a veure amb les <u>presumptes</u> donacions que <u>s'haurien</u> fet al partit a canvi de concessions d'obra pública.	3.3	2	Política	11-6-18	13.17	Mònica Fulquet

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“Versió RAC1” RAC1							
28	El ministre de l'Interior, Fernando Grande-Marlaska, diu que veuria amb bons ulls el trasllat a Catalunya dels líders independentistes que són a presons de Madrid, però assegura que qui ho ha d'autoritzar és Pablo Llarena.	1.1	2	Política	14-6-18	14.13	Toni Clapés
El Periódico							
29	Alguns dels favorits asseguren no haver rebut la trucada de Sánchez, que ha de fer equilibris per nomenar ministres sense desvestir en excés el PSOE.	1.1	1	Política	4-6-18	P. 3 “Tema del Dia”	Juan Ruiz Sierra
30	«Puigdemont no serà extradit. Ni extradirà Escòcia, ni Suïssa. Hi ha un procés judicial a Espanya, però aquestes victòries han d’acabar influint en el procés judicial. On hi ha justícia, guanyem. A Espanya no hi ha justícia com s’entén en un país democràtic», va assegurar .	2.1	1	Política	4-6-18	P. 7 “Tema del Dia”	Daniel G. Sastre
31	El president va assegurar que li exigirà explicacions sobre tres coses: el respecte als drets civils i les llibertats públiques, la restitució de les lleis socials paralitzades pel Tribunal Constitucional i quina és la seva posició sobre el dret d'autodeterminació de Catalunya.	3.1	1	Política	4-6-18	P. 7 “Tema del Dia”	Daniel G. Sastre
32	[En l’àmbit intern, Conte va anunciar la reducció de la burocràcia de l’Administració pública per afavorir les empreses i frenar la corrupció.] «No desmantellarem tot el que s’ha fet de bo fins avui», va assegurar .	3.2	1	Internacional	7-6-18	p. 16 “Internacional”	Rosend Domènech
33	Els manifestants bascos van recordar que ja acumulen «21 dilluns al sol i a la pluja» en defensa de les seves demandes i van assegurar que ara per ara no preveuen deixar-ho malgrat el canvi de Govern i que la protesta s’ha desinflat a la resta del país.	1.1	1	Economia	13-6-18	p. 24 “Economia”	Rosa María Sánchez
34	Catalunya perd la seva condició de «lideratge en la recuperació econòmica espanyola», assegura Foment del Treball en el seu informe de conjuntura econòmica del juny del 2018.	1.2	1	Economia	13-6-18	p. 26 “Economia”	Max Jiménez Botías
35	Malgrat el que s’ha aconseguit, «encara no som eficients a l’hora de traslladar el coneixement al mercat», va assegurar .	2.1	1	Economia	13-6-18	p. 27 “Economia”	Agustí Sala
36	El president de Saba, Salvador Alemany, va assegurar ahir que Critería té «interès a comprar» el 48,7% de les accions de Saba que controlen Torreal, KKR i ProaCapital, i «és previsible» que aquesta transacció «es pugui tancar en les properes setmanes».	1.1	1	Economia	13-6-18	p. 28 “Economia”	J. M. Berengueras

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
37	Dos de cada deu asseguren que una dona que es vesteix de manera provocativa no s'hauria de sorprendre que un home intenti obligar-la a mantenir sexe i quatre de cada deu homes consideren que l'assetjament sexual a la feina acabaria «si simplement» ella demanés que parés.	2.1	1	Societat	13-6-18	p. 31 "Societat"	Patricia Martín
Ara							
38	El Govern assegura que s'atendrà tots els residents	3.1	1	Política	4-6-18	p. 1 portada	subtitular
39	Sis mesos després que l'automobilística anunciés que aquest estiu deixaria de fer dos dels seus models (el Pulsar i la furgoneta de passatgers NV200), la companyia manté a l'ARA que "no hi ha cap model a la vista", però assegura que aquesta situació "no <u>genera</u> angoixa", segons va explicar ahir un portaveu de l'automobilística.	2.1	1	Economia	4-6-18	p. 23 "Economia"	Natàlia Vila
40	Nissan assegura que actualment no <u>estudien</u> cap expedient de regulació, però admet que si calgués "una sortida de gent" l'empresa optaria per "reactivar els plans de jubilació habituals, que és el mecanisme que s'utilitza quan hi ha baixades de producció", com apunta un portaveu de l'automobilística a aquest diari.	1.1	1	Economia	4-6-18	p. 23 "Economia"	Natàlia Vila
41	Els sindicats defensen que "no sobra ningú" i apunten que, tot i que els rumors són habituals a la planta, la por és infundada: "No tenim cap por que la companyia faci un ajustament brusca", assegura Miguel Ángel Boiza, president del comitè d'empresa de Nissan.	1.1	1	Economia	4-6-18	p. 23 "Economia"	Natàlia Vila
42	"Ens hem de centrar en la qualitat, a fer els deures i demostrar la nostra competitivitat", assegura un portaveu de Nissan.	2.2	1	Economia	4-6-18	p. 23 "Economia"	Natàlia Vila
43	Tot i que la xifra de negatives familiars ja és "molt baixa", l'OCATT assegura que continuarà treballant en la sensibilització de la societat per reduir encara més les reticències que puguin sorgir a l'hora de donar els òrgans.	3.2	1	Societat	7-6-18	p. 17 "Societat"	Elena Freixa
44	L'alcaldesa [Ada Colau] també va assegurar que el problema del narcotràfic serà el que es posarà més urgentment <u>sobre la taula</u> del nou conseller d'Interior.	3.2	1	Societat	7-6-18	p. 18 "Societat"	Maria Ortega
45	"Un cop analitzades les imatges, queda acreditat que la víctima va mantenir relacions amb els dos detinguts", assegurava l'informe policial.	1.2	1	Societat	7-6-18	p. 18 "Societat"	Montse Riart

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
46	Batet assegura que veuria bé l'acostament dels presos, però ho deixa en mans del jutge	2.1	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	subtitular
47	Tot i que Institucions Penitenciàries, que depèn de l'executiu espanyol, té competències per decidir el destí dels reclusos, la ministra va assegurar que en el cas dels exconsellers no podia fer-hi res perquè encara no hi ha condemna ferma.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	M. Roger
48	La dona de Jordi Cuixart, Txell Bonet, va negar-li la major, i va assegurar que el govern espanyol també pot dictar l'acostament: "És la setmana 34 que viatjo 1.300 km per 40 minuts de visita darrere un vidre. Amb un nadó. Arran d'aquesta salvatjada m'he documentat amb experts en dret penitenciari espanyol. Ho aconsello. Institucions Penitenciàries pot evitar aquesta vulneració de drets humans."	1.1	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	M. Roger
49	Conte va valorar el <u>gest</u> espanyol com a [sic] una mostra de la "solidaritat" que el nou govern reclama dels seus socis de la Unió en la gestió dels fluxos migratoris" [sic] i va assegurar que a partir d'ara "Itàlia ja no està sola".	2.1	1	Internacional	12-6-18	p. 10 "Internacional"	Cristina Mas
50	A més, uns 3.000 refugiats sirians a Arsal (zona fronterera amb Síria) tornaran les pròximes setmanes a la zona de Qalamun, segons va assegurar a l'ARA George Talmas, treballador humanitari i refugiat.	1.2	1	Internacional	12-6-18	p. 11 "Internacional"	Ethel Bonet
Nació Digital							
51	Aquest gir l'ha confirmat aquest dilluns el portaveu del PP al Congrés, Rafael Hernando, a Tele 5, on ha assegurat que no vol perjudicar ningú, preguntat per si eliminarien les inversions pactades amb el PNB.	1.1	1	Política	4-6-18	1. "Política"	Redacció
52	El portaveu popular al Senat, José Manuel Barreiro, assegura que no són canvis que "vagin contra ningú" sinó que es vol aprofitar el canvi de govern per "introduir millores" sense alterar, diu, els "pilars bàsics del projecte".	1.1	1	Política	4-6-18	1. "Política"	Redacció
53	Joan Garcia assegura que "el partit farà valer la seva coherència", ja que "ningú no s'imagina que Cs pugui optar per governar Espanya amb una combinació de forces com la que ha dut Sánchez a la presidència".	3.2	1	Política	4-6-18	2. "Política"	Pep Martí

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
54	“El que cal veure és com estaran d'aquí a un any”, assegura el diputat de Ciutadans, molt tranquil.	2.1	1	Política	4-6-18	2. “Política”	Pep Martí
55	Fonts socialistes asseguren que el president ha pensat en ell perquè vol algú que porti “amb mà de ferro” les relacions institucionals en un moment altament complex, cosa que dona per fet que estarà garantit amb Borrell al capdavant d'aquesta cartera.	1.2	1	Política	4-6-18	3. “Política”	Sara González
56	Fonts coneixedores de la tria de Sánchez asseguren que Borrell no és considerat “quota PSC”, malgrat que insisteixen que els socialistes catalans donaran suport al govern triat pel president sense fer cap exigència.	1.2	1	Política	4-6-18	3. “Política”	Sara González
57	<u>Per la seva banda</u> , la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha assegurat que el dia “més important” de la seva vida política serà quan pugui deixar de <u>liderar</u> el Departament perquè l'encapçali de nou el conseller de la Presidència destituït pel 155, Jordi Turull.	2.1	1	Política	4-6-18	4. “Política”	Roger Font
58	[L'alcalde de la ciutat, Neus Lloveras, ha explicat que la ciutadania està “trista i enfadada” i ha expressat el seu total suport envers la família de la víctima.] Lloveras ha assegurat que un equip de psicòlegs municipals ha estat atenent els familiars i coneguts de la nena des d'ahir al vespre, i ha precisat que aquest matí també s'han traslladat diversos especialistes fins [sic] l'escola de la menor per ajudar els seus companys a pair la situació.	1.1	1	Societat	5-6-18	3. “Societat”	Redacció
59	L'alcalde Neus Lloveras també s'ha mostrat colpida a <u>través del</u> seu perfil de Twitter, <u>on</u> ha assegurat que la ciutat ha viscut «una nit molt trista» i ha lamentat un «profund sentiment d'impotència».	2.1	1	Societat	5-6-18	3. “Societat”	Redacció
60	Ja fa dos anys que el president Puigdemont va assegurar que Catalunya estava en condicions de rebre 1.800 persones refugiades, però el govern espanyol reaccionà negativament a l'ofertament no pas a partir de raonaments humanitaris, sinó d'arguments exclusivament competencials.	3.1	1	Política	13-6-18	2. “Opinió”	Josep-Lluís Carod-Rovira

taula 57: enunciats del corpus de l'ús dubtós d'*assegurar*

COMENTAR

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	De moment aquesta tarda déu-n'hi-do també, amb tempestes en tots aquests sectors que hem comentat i més sol a la costa.	1.1	4	Meteo.	4-6-18	1.00.55	Eloi Cordoní
2	I l'abans de pronòstic ens indica això que comentàvem , tot aquest temps més inestable...	1.1	4	Meteo.	4-6-18	1.01.33	Eloi Cordoní
3	Hem parlat nosaltres amb el president de l'escala; ens ha comentat que és una escala molt familiar, que hi viuen persones des de fa molts anys i que a ell no li consta que hi hagués cap inquilina, doncs, que estigués embarassada.	3	3	Societat	12-6-18	32.28	Marta Planellas
4	En general els hi ha anat força bé [la selectivitat] pel que ens han comentat .	3	3	Societat	12-6-18	36.37	Sònia Poll
“Els Matins” TV3							
5	Però fixeu-vos que el que estem dient, i tu mateixa ho has comentat dient, eh “ell no ha dit això, no ha dit allò altre”, <u>com a</u> significatiu.	1.1	5	Política	4-6-18	2.35.04	Milagros Pérez Oliva
6	Ho dic perquè aquest també va ser un <u>tema</u> molt comentat , i molt de <u>debat</u> , no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades...	2.1	5	Societat	12-6-18	37.30	Lídia Heredia
7	Sembla que no els espanta tant com la castellana, <u>veurem una mica</u> els resultats, i el que comentàveu , eh, són els nascuts a l'any 2000...	1.1	3	Societat	12-6-18	1.53.09	Cristina Macías
“Tot es mou” TV3							
8	Per exemple, Helena, que abans comentàvem , no?, doncs si a tu et fan un escorcoll, en aquest cas força exhaustiu, poden buscar-te algun element com aquest.	1.1	4	Política	7-6-18	5.41	Jordi Gil
9	Per tant, evidentment qualsevol persona pot introduir-ho a una presó o allà on vulgui, a la Camarga, com comentàvem , o en el famós cas... del dinar de la Camarga...	1.1	4	Política	7-6-18	7.16	Jordi Gil
10	Però si us sembla comencem escoltant les declaracions que feia avui Elsa Artadi en què comentava , en la seva estrena també com a portaveu, que això no quedarà així, que es farà una investigació, i també valorava la importància d'aquestes imatges d'Estremera.	3	4	Política	7-6-18	10.10	Sheila Alen

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	D'altra banda, també una altra reacció, la parella de Raül Romeva, com comentàvem , Diana Riba, que <u>denunciava</u> , deia, “el sistema permet gravar imatges il·legalment, però en canvi...”	1.1	4	Política	7-6-18	11.26	Sheila Alen
12	I <u>per part d'ells</u> , ells ja saben que s'han publicat aquestes imatges en el moment en què, per exemple, la dona de Raül Romeva l'està visitant en aquests moments, ja li deu haver... comentat...	3	4	Política	7-6-18	14.05	Helena Garcia Melero
13	A quins recursos recorren, valgui la redundància, no?, per tirar endavant, per a aquesta adaptació que comentaves .	1.1	4	Política	7-6-18	15.27	Helena Garcia Melero
14	De fet, en el moment en què deies que quan ho comentis amb Oriol Junqueras o Raül Romeva ells sabran perfectament qui els ha enregistrat perquè recordaran...	2.1	4	Política	7-6-18	21.03	Helena Garcia Melero
15	I també els companys de la revista Shangay es feliciten del nomenament de Fernando Grande-Marlaska, a banda del de Màxim Huerta que acabem de comentar .	2.2	4	Política	7-6-18	27.58	Francesc Soria
16	Per cert, d'aquestes preses de possessió surt també, o això ens comenten des de la Moncloa, que abans de l'estiu volen restablir els canals de comunicació amb Quim Torra.	3	4	Política	7-6-18	39.57	Albert Calatrava
17	Doncs serà també comentat , imagino que ja s'està comentant molt el <u>tema</u> dels símbols religiosos, també el <u>tema</u> dels toros, a més, ara estem amb la Feria de San Isidro aquí a Madrid a Las Ventas, per tant, a veure si [Màxim Huerta] fa algun comentari [al Twitter]...	2.1	4	Política	7-6-18	42.03	Albert Calatrava
18	I també en clau catalana, abans ho comentàvem amb l'Albert Calatrava, hi ha dues sensibilitats com bastant definides, no?; per una banda Meritxell Batet, de l'altra el ministre Borrell, que ho és per tercera vegada...	2.1	4	Política	7-6-18	52.14	Helena Garcia Melero
19	I tindrem oportunitat d'anar-ho comentant i valorant els pròxims dies també, <u>des de</u> Madrid o <u>des d'</u> aquí mateix; gràcies, Verónica, seguim!	2.2	4	Política	7-6-18	56.53	Helena Garcia Melero
20	A veure, tenim ganes de que [sic] ens acostis <u>una mica des de</u> la Casa Reial com s'està vivint tot plegat perquè ho estàvem comentant abans, coincideix en el temps, aquests cinc dies que té Iñaki Urdangarín per ingressar en un centre penitenciari amb aquest viatge oficial del rei...	2.1	4	Política	13-6-18	18.43	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
21	Doncs sí, el que comentaves , de seguida veurem la reacció d'aquest <u>protagonista</u> [Iñaki Urdangarín], però recordem, perquè no fa ni una setmana ja podíem veure com el titular de la cartera de Cultura i Esport, Màxim Huerta, prometia el càrrec <u>davant</u> del rei.	1.1	4	Política	13-6-18	27.30	Sheila Alen
22	Màxim Huerta estava obligat a informar, ho comentava el Manel, a [sic] Pedro Sánchez quin era el seu expedient i el seu currículum recent amb hisenda, però...	1.1	5	Política	13-6-18	48.46	Santi Terraza
23	De fet m'estaven comentant els companys de control que és que a l'hora que havia de comparèixer Màxim Huerta també havia de comparèixer Julen Lopetegui, s'estaven contraprogramant amb rodes de premsa dins de <u>temes</u> del mateix Ministeri d'Esports i Cultura.	3	4	Política	13-6-18	1.18.08	Helena Garcia Melero
24	Ara tenim oportunitat de parlar en relació amb això que estàvem comentant de si el dia 1 d'octubre hauria de ser festiu o no amb Xavier Rierola, que és l'alcalde de Seva...	2.1	4	Política	13-6-18	1.18.31	Helena Garcia Melero
25	Seria un dia festiu, o es faria algun tipu[s] d'activitat, com ara estàvem comentant amb Elisenda Paluzie.	2.1	4	Política	13-6-18	1.19.40	Helena Garcia Melero
"L'Informatiu" TVE							
26	Altres veus, que comentaves , per exemple la del vicepresident econòmic de la Generalitat, Pere Aragonès, dona per fet que...	1.1	3	Política	4-6-18	3.23	Rubén Urdiales
"El Debat" TVE							
27	I un petit apunt, respecte el que comentaves abans de la triangulació, que em sembla important, i el que estaves comentant ara.	1.1	4	Política	7-6-18	11.02	Rafa López
28	I després també en la política jo vull recordar que el senyor Borrell, com tu comentaves , va guanyar unes primàries i li van fer un Pedro Sánchez, i li [sic] van fer fora...	1.1	4	Política	7-6-18	16.07	Rafa López
29	En relació a [sic] la Meritxell Batet i al PSC i al que comentàveu de l'lceta, o sigui l'lceta no ha sigut ministre perquè no ha volgut...	1.1	4	Política	7-6-18	28.49	Rafa López
30	Sí, el que heu comentat , és a dir, ell va portar molta polèmica...	1.1	4	Política	7-6-18	35.21	Rafa López

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
31	És una persona [Màxim Huerta] que no dona el perfil com els altres, en el sentit de... amb això, i després també el que comentava la Marina en el sentit dels andalusos, home, el <u>nom</u> de Luís Planas no és cap picada d'ullet a la senyora Susana Díaz...	1.1	4	Política	7-6-18	47.20	Rafa López
32	No, no, comentar , per comentar , comentar el que comentava el Carles.	1.1	4	Política	7-6-18	1.19.56	Rafa López
“El Matí de Catalunya Ràdio” Catalunya Ràdio							
33	Badalona, quin microcosmos en aquests moments de la política, quin gran microcosmos; ho comentem amb Jaume Roures, Joan B Culla, Montserrat Nebrera, Gemma Ubasart, Jordi Cañas.	2.2	4	Política	4-6-18	49.35	Mònica Terribas
“Catalunya Migdia” Catalunya Ràdio							
34	Ho comentarem amb l'Empar Moliné, el Xavi Barrena i la Isabel Lleuger.	2.2	4	Política	5-6-18	8.38	Òscar Fernández
35	[Òscar Fernández: Guardiola ha tornat a parlar...] Sí, no ha volgut ni comentar les declaracions de Touré Yaya <u>on</u> l'acusa suposadament de ser racista ni tampoc el possible fitxatge de Griezmann pel Barça...	2.1	3	Esport	5-6-18	44.43	Eduard Solà
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
36	Ho comentava vostè ara mateix, clar, és que l'ambient que es va viure ahir al Congost, que feia temps que no es veia, amb aquest ambient resulta difícil perdre.	1.1	5	Esport	13-6-18	1.43.04	Sònia Gelrà
“El Món a RAC1” (“Apunts imprescindibles”) RAC1							
37	I hi ha un moment del llibre <u>on</u> s'explica precisament això que ara comentava el president de la Generalitat Quim Torra.	1.1	4	Política	4-6-18	3.40	Jordi Basté
38	Hi ha un tercer <u>nom</u> , que propiciaria, com anem comentant des de les sis del matí, el fenomen crispetes dins del <u>debat</u> del PP, que seria Maria Dolores de Cospedal, amb qui hi ha una guerra oberta amb Soraya Sáenz de Santamaría.	2.2	4	Política	4-6-18	17.16	Jordi Basté
39	Sigui quina sigui la seva identitat, es creu que hauria estat tres dècades a l'oest del Pakistan, que és on hi havia els camps de presoners soviètics; això és el que es comenta , qui serà [sic] aquest home?	2.1	4	Societat	4-6-18	31.15	Jordi Basté

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“El Món a RAC1” (“El perquè de tot plegat”) RAC1							
40	Jo comentava fa un moment que, <u>més enllà</u> de tot el <u>tema</u> polític, que si el dret a l'autodeterminació, que si la república, que si no sé què, tot el que té a veure amb el <u>tema</u> català, jo crec que hi ha un <u>tema</u> previ a parlar amb Pedro Sánchez, que és què passarà amb la fiscalia general...	1.1	5	Política	4-6-18	49.50	Pilar Rahola
41	Estàvem comentant com la premsa de Madrid, les capçaleres clàssiques de Madrid ja el tildaven [sic] de traïdor, estem veient...	1.1	5	Política	4-6-18	52.42	Antonio Baños
42	El que està dient, amb això que comentava ara el Joaquim Bosch, és que això s'hauria d'haver jutjat aquí, i no a Madrid, no també?	1.1	5	Política	4-6-18	1.16.50	Jordi Basté
“Tot és possible” RAC1							
43	Els guardem per demà i els anirem comentant , en tenim tantíssims que no ens donaria temps...	2.2	4	Societat	6-6-18	10.26	Elisenda Camps
44	Tenint en compte que aquest és el primer cop que es detecta la presència d'aquest animal a Catalunya des de principis del segle xx, doncs volem començar aquest espai dedicat als animals de companyia comentant aquesta notícia amb en Ricard Adán, sabeu que és el nostre veterinari...	2.2	4	Societat	6-6-18	34.05	Elisenda Camps
“Versió RAC1” RAC1							
45	A veure, hem de dir que aquest format, ara ho comentaves , Frederic, que li va anar millor o pitjor, a LeBron James no li va anar gens bé...	1.1	3	Esport	14-6-18	1.55.38	Albert Bassas
El Periódico							
46	L'expresident [José María Aznar] s'ha posat a l'agenda la presentació d'un llibre a la tarda, una oportunitat per comentar la situació.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 2 “Tema del dia”	Pilar Santos
47	«El nostre equip és una de les claus del nostre èxit. Obrir una nova oficina a Barcelona ens permetrà continuar creixent com a ocupador tecnològic de primer nivell, atreure el millor talent i oferir-los oportunitats Internacionals», va comentar Valentin Stalf, conseller delegat de N26.	1.2	1	Economia	13-6-18	p. 28 “Economia”	Max Jiménez Botías

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
48	«De totes les novel·les que vam haver de llegir, només ens n'han fet comparar dues: <i>El casamiento engañoso</i> i <i>El coloquio de los perros</i> », va comentar .	1.2	1	Societat	13-6-18	p. 32 "Societat"	Felipe Valenzuela
Ara							
49	[Grups de dues o tres persones parlen entre murmuris, com si fossin en un museu.] A l'aire lliure, als bars, als forns, a l'estació... tothom comenta el mateix: l'incomprensible assassinat de la Laia, trobada morta dilluns a la nit al pis d'un veí dels seus avis.	2.1	1	Societat	7-6-18	p. 19 "Societat"	Enric Borràs
50	A l'hora de dinar tres nois joves asseguts davant del bar La Carpeta Moderna, a la plaça mateix, comenten el cas. ["És que devia tenir l'edat d'aquesta nena", diu un, assenyalant amb la mà amb què aguanta un got cap a una adolescent que s'ha aturat un moment al centre de la plaça.]	2.1	1	Societat	7-6-18	p. 19 "Societat"	Enric Borràs
51	A dins, minuts més tard, un home en la trentena, dret i gesticulant com si dirigís una orquestra, comenta en veu prou alta perquè el senti tothom com la gent escridassava el detingut, Juan Francisco López Ortiz, el dia anterior quan l'havien dut emmanillat al pis del crim per reconstruir els fets: "T'ho prometo, cridant-li de tot com bojós, semblàvem uns vikings, i jo ja els deia que hi havia totes les càmeres i que quedàvem malament davant de tot Espanya, però ni cas, si l'enganxen el maten".	3	1	Societat	7-6-18	p. 19 "Societat"	Enric Borràs
Nació Digital							
52	["Tenim moltes [sic] temes sobre la taula, en infraestructures, urbanisme i habitatge.] Però una de les primeres coses que volem fer és defensar la Llei contra el canvi climàtic, de les primeres del sud d'Europa i de la qual n'estem molt orgullosos", ha comentat .	1.2	1	Societat	4-6-18	4. "Política"	Roger Font

taula 58: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *comentar*

DES DE

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Des de Mataró, dos buscavides a qui no els cauen els anells per fer el que calgui per triomfar en el món de la música, JARPS debuten a ritme de pop rock anglosaxó i amb aquest vídeo farcit d’humor i crítica social.	2.2	2	Cultura	4-6-18	36.56	veu en <i>off</i>
2	[Veiem imatges de diferents punts de Catalunya.] Imatges que ens arriben per exemple des d’ Amposta, on ara mateix tenen vint-i-dos graus.	3.2	3	Meteo.	4-6-18	59.37	Eloi Cordoní
3	I com el govern balear, el qual sentíem fa uns instants, des del congrés diversos grups parlamentaris han reclamat també l’ingrés immediat a la presó d’Iñaki Urdangarín.	2.2	2	Política	12-6-18	10.38	Carles Prats
4	Declaracions que ha fet després de la reunió del govern, avui que ha decidit aturar la liquidació del Diplocat que havia començat el govern espanyol <u>després de</u> l’aplicació del 155, decisió que, per cert, des del parlament l’oposició ja ha criticat.	2.2	3	Política	12-6-18	21.15	Paula Florit
5	Imatges, per acabar, que ens arriben des de Lausana, a Suïssa.	3.2	3	Meteo.	12-6-18	1.04.09	Francesc Mauri
“TN Vespre” TV3							
6	I sobre el futur immediat n’ha parlat aquesta mateixa tarda José María Aznar, que tenia la presentació d’un llibre i molta expectació pel que pogués dir durant la jornada d’avui de tots els fets d’aquesta jornada, i ens ha deixat un missatge: l’expresident del govern espanyol s’ofereix a reconstruir el centre-dreta espanyol des de la seva posició.	4	3	Política	5-6-18	05.38	Albert Calatrava
7	[Anem a veure imatges en directe a hores d’ara de quina és la situació a diversos indrets del nostre país: comencem per Collserola.] Des de la ciutat de Barcelona, doncs, força clarianes.	3.1	3	Meteo.	5-6-18	44.00	Jofre Janué
“Els Matins” TV3							
8	Destaquem també retencions quilomètriques a l’A2 venint des del Baix Llobregat i a la C32 per als cotxes que venen des del Garraf.	3.2	4	Trànsit	4-6-18	2.35	Pere Bosch

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
9	Mira, això són boires, ara mateix des de Sant Boi de Llobregat; es veuen els edificis més alts de Barcelona per sobre d'aquesta boira...	3.1	3	Meteo.	4-6-18	2.55	Gemma Puig
10	Boires a primera hora del matí que s'aniran aixecant, que s'aniran trencant, i ara mateix des del Santuari de Queralt veiem com les boires ja s'han aixecat amb un cel més clar.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	3.09	Gemma Puig
11	Comencem veient fotografies d'avui a primera hora: des de Sant Antoni de Calonge amb alguns núvols...	3.1	3	Meteo.	4-6-18	28.35	Gemma Puig
12	...però [els núvols] s'han anat trencant ràpidament, com és el cas, per exemple, des de Girona.	3.2	3	Meteo.	4-6-18	28.45	Gemma Puig
13	I aquí, des de Castelló de Farfanya, els núvols doncs <u>una miqueta</u> més trencats.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	28.54	Gemma Puig
14	De moment el que tenim ara mateix des de Vielha és un cel força clar, amb una temperatura de nou graus.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	29.07	Gemma Puig
15	Des de Lleida també comença el dia amb quatre núvols prims com a molt...	3.1	3	Meteo.	4-6-18	29.19	Gemma Puig
16	A Barcelona, des del Port Olímpic, amb una temperatura de divuit graus...	3.1	3	Meteo.	4-6-18	29.36	Gemma Puig
17	Núvols més trencats des de Calafell, amb una temperatura de quinze graus, i l'última càmera, des d' Amposta, amb una temperatura de setze graus i aquí també els núvols són força trencats.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	29.45	Gemma Puig
18	Per exemple, ens diu la Paqui Soldado "Bon dia des de Tona, comencem aquest dilluns amb boira..."	2.3	3	Meteo.	4-6-18	31.32	Gemma Puig
19	Algun núvol des de Sant Climent Sescebes a les set del matí.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	31.44	Gemma Puig
20	En canvi, per exemple, aquí, des del Port de la Selva, veiem, Lídia, aquesta sortida de sol, doncs, amb menys núvols.	3.1	3	Meteo.	4-6-18	31.50	Gemma Puig
21	Moltes gràcies, Anna, des de l'avinguda Tarradellas...	2.1	4	Política	4-6-18	38.21	Pere Bosch
22	El repàs de la premsa, doncs, que ens deixa aquests testimonis colpidors avui, que arriben, Lídia, des d' allà on acaben els camins, com se sol dir, des del... , des del Níger, amb els que no tenen on anar, ni endavant, ni enrere.	3.2	4	Interna- cional	4-6-18	1.12.57	Pere Bosch

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
23	Perfecte, queden deu minuts, doncs, per confirmar si, com dius, Marta, Josep Maria Matamala no es presenta avui a l'Audiència Nacional, gràcies en directe des de Madrid.	2.1	4	Política	4-6-18	1.42.31	Pere Bosch
24	I aquí [Catalunya] probablement el condicionament del govern serà més des de les pròpies fileres, perquè aquí hi ha una majoria més ampla, però també hi ha grans, diríem, divergències dins d'aquesta majoria.	1.3	5	Política	4-6-18	1.46.02	Milagros Pérez Oliva
25	En el sentit de que [sic] si des d' aquí es <u>plantegen</u> , diríem, demandes peremptòries i absolutament inassumibles per Pedro Sánchez, el que fan és reforçar l'oposició interna que tindrà allà.	1.4	5	Política	4-6-18	2.05.31	Milagros Pérez Oliva
26	[Jesús Maraña, gràcies per acompanyar-nos aquest dilluns i bon dia] [Jesús Maraña: <i>muchas gracias y bon dia a todos</i>] Jesús Maraña, des de Madrid...	2.1	4	Política	4-6-18	2.19.56	Lídia Heredia
27	Jo crec que només des de l'interès més petit i partidista es pot pensar que amb tres regidors tot s'hi valgui per tenir l'alcaldia...	4	5	Política	4-6-18	2.30.47	Milagros Pérez Oliva
28	Moltes gràcies, Jordi Eroles, des de la presó d'Estremera...	2.1	4	Política	4-6-18	2.53.29	Lídia Heredia
29	Primer veiem aquestes dues fotografies dels efectes d'aquests ruixats de primera hora, són aquest arc de Sant Martí, que s'ha vist i ja l'han fotografiat des de Roses o també fotografiat des del Port de la Selva.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	03.02	Gemma Puig
30	Des de Catalunya, tant l'alcaldeessa de Barcelona, Ada Colau, com el president de la Generalitat també s'havien ofert a acollir els refugiats de l'Aquari.	1.3	4	Societat	12-6-18	10.01	Lídia Heredia
31	I de seguida també fem conversa amb Ernesto Ekaizer, des de Madrid, hi ha diverses qüestions en aquest moment <u>sobre la taula</u> .	2.1	4	Política	12-6-18	26.36	Lídia Heredia
32	Ernesto, bon dia i bona hora des de Madrid, aquest matí sí [sic] <u>coneixerem</u> aquesta sentència del Suprem?	2.1	4	Política	12-6-18	27.53	Lídia Heredia
33	Es veia aquesta tempesta, aquesta nuvolada, des de Barcelona a l'Observatori Fabra mirant cap a Mataró.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	47.36	Gemma Puig
34	O aquesta imatge també des de Roses.	3.2	3	Meteo.	12-6-18	47.45	Gemma Puig
35	Boires de primera hora del matí, núvols que es van trencant des de Viella.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	47.57	Gemma Puig
36	També des de Puigcerdà el dia avui amb deu graus ara mateix amb presència de núvols.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	48.03	Gemma Puig

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
37	Ja es van obrint algunes clarianes des de Platja d'Aro, tot i que fa una estoneta aquí encara es mantenia aquest cel més ennuvolat i més tapat.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	48.10	Gemma Puig
38	Molta suavitat pel que fa al termòmetre des de Sant Boi de Llobregat.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	48.16	Gemma Puig
39	I núvols més trencats des d' Amposta, aquí també amb una temperatura de vint graus.	3.1	3	Meteo.	12-6-18	48.26	Gemma Puig
40	Una de les coses que es deien ahir des d' aquesta ONG, efectivament, era del [sic] perill d'emprendre un viatge llarg des d'on estava el vaixell fins, en aquest cas, al Port valencià perquè, a més a més, hi havia previsió de mala mar.	1.2	4	Societat	12-6-18	1.12.40	Lídia Heredia
41	Més que res si hi ha alguna capacitat de distingir des d' una ONG com aquesta el que hem estat parlant abans que són les quotes de refugiats als [sic] que es va comprometre la Unió Europea...	1.2	5	Societat	12-6-18	1.18.26	Montserrat Nebreira
42	Per descomptat que des de Corea del Sud avui també poden <u>d'alguna manera</u> celebrar que aquest diguem procés de distensió que <u>d'alguna manera</u> ha <u>liderat</u> el seu president, Moon Jae-in, i que va tenir aquest primer episodi històric, amb una altra imatge històrica, dels dos <u>líders</u> de Corea del Nord i Corea del Sud donant-se la mà sobre la línia de l'armistici, aquell procés començat en aquell moment està tenint una continuïtat que sembla bastant encarrilada.	1.1	4	Internacional	12-6-18	1.33.43	Francesc Canals
43	Gràcies, Francesc Canals, seguim des de Singapur aquesta cimera històrica; hem incorporat a la taula d'"Els Matins" en Joan Raventós, de la secció d'"Internacional" de TV3...	2.3	4	Internacional	12-6-18	1.34.55	Lídia Heredia
44	I des de la mateixa conselleria ens han dit que no saben ben bé què estan buscant, però sembla que seria relacionat a aquest rumor que estan buscant informació amb el cens electoral <u>de cara a l'1 d'octubre</u> .	1.1	4	Política	12-6-18	2.08.42	Jordi Eroles
45	Gràcies al Jordi Eroles, en aquest cas des d' Economia...	2.1	4	Política	12-6-18	2.10.31	Lídia Heredia
46	Ara, però, la periodista de Ràdio Nacional que viatja dins del vaixell, tenim la sort de que [sic] hi ha periodistes a dins i que poden anar explicant quines ordres i quines notícies arriben des de dins del vaixell, ha confirmat <u>a través del</u> Twitter que sí, que aniran cap al Port de València...	3.2	4	Internacional	12-6-18	2.21.23	Lídia Heredia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“Tot es mou” TV3							
47	Parlarem també de la repercussió d'aquestes imatges que s'han publicat des de l'interior de la presó d'Estremera.	3.2	4	Política	7-6-18	2.02	Helena Garcia Melero
48	Una altra de les més indignades arribava des de l'estranger, la secretària general d'Esquerra Republicana, Marta Rovira, s'ha mostrat molt indignada, i deia que ni ells ni les seves famílies s'ho mereixen.	3.2	4	Política	7-6-18	11.42	Sheila Alen
49	I recollim també una altra piulada que es feia des de la CUP, Mireia Boya, que es mostrava sobretot molt indignada amb la publicació d'aquest vídeo.	1.2	4	Política	7-6-18	12.02	Sheila Alen
50	I el mateix Carles Puigdemont també des de Berlín recollia aquesta reacció de Txell Bonet i deia: “Gràcies per la teva dignitat”.	2.2	4	Política	7-6-18	13.52	Sheila Alen
51	Per cert, d'aquestes preses de possessió surt també, o això ens <u>comenten</u> des de la Moncloa, que abans de l'estiu volen restablir els canals de comunicació amb Quim Torra.	1.1	4	Política	7-6-18	39.57	Albert Calatrava
52	Però com a mínim hi ha aquesta voluntat, això és el que ens diuen des de la Moncloa, de que [sic] hi hagi de recuperar aquesta comunicació abans de l'estiu.	1.1	4	Política	7-6-18	40.26	Albert Calatrava
53	Ara estàvem escoltant les reaccions que hi han hagut, per exemple, des de les files de Podem...	1.3	4	Política	7-6-18	47.54	Helena Garcia Melero
54	Volíem que ens expliquessis <u>una mica</u> des d' aquí, des de Madrid, com s'ha rebut també aquest executiu perquè tinc la sensació que Pedro Sánchez no està conformant un govern per convocar eleccions immediatament.	1.2	4	Política	7-6-18	48.00	Helena Garcia Melero
55	I tindrem oportunitat d'anar-ho <u>comentant</u> i valorant els pròxims dies també, des de Madrid o des d' aquí mateix; gràcies, Verónica, seguim!	2.3	4	Política	7-6-18	56.53	Helena Garcia Melero
56	Les altres seria que des de la vostra [sic] equip de govern heu supurat independentisme i que això des de l'equip de les altres forces polítiques no ha agradat.	1.1	4	Política	7-6-18	1.14.13	Helena Garcia Melero
57	Fàtima Llambrich, des de Palma, bona tarda, explica'ns, i què pot fer ara...	2.1	4	Política	13-6-18	08.00	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
58	Doncs, Fàtima Llambrich, moltíssimes gràcies per totes aquestes informacions que ens acostes des de davant mateix de l'Audiència de Palma.	2.1	4	Política	13-6-18	12.29	Helena Garcia Melero
59	A veure, tenim ganes de que [sic] ens acostis <u>una mica</u> des de la Casa Reial com s'està vivint tot plegat perquè ho estàvem <u>comentant</u> abans, coincideix en el temps, aquests cinc dies que té Iñaki Urdangarín per ingressar en un centre penitenciari amb aquest viatge oficial del rei...	1.2	4	Política	13-6-18	18.43	Helena Garcia Melero
60	Sobretot des de Bildu, des d' Esquerra Republicana i Esquerra Unida, es queixen que moltes vegades quan fan preguntes al Congrés i al Senat...	1.1	4	Política	13-6-18	24.16	Queta Karmany
61	Així doncs, Helena, és un <u>tema</u> que començava despertant un somriure, però nosaltres volem <u>denunciar</u> des d' aquí també que si entres al compte de Facebook, nosaltres no ho traurem perquè l'ofensa és excessiva...	1.4	4	Política	13-6-18	59.17	Sheila Alen
62	Però ja ens acompanya també l'Elisenda Paluzie, que és la presidenta de l'Assemblea Nacional de Catalunya, perquè sembla ser [sic] que des de l'assemblea això també ho teníeu previst, si més no <u>plantejar</u> -ho en la presentació dels actes de l'11 de Setembre.	1.1	4	Política	13-6-18	1.07.17	Helena Garcia Melero
63	I des de la Generalitat el president Quim Torra ja s'ha pronunciat sobre aquest <u>tema</u> ?	1.3	4	Política	13-6-18	1.08.30	Helena Garcia Melero
64	Sí, ha fet una roda de premsa des de Krasnodar, que és on té el camp base la selecció espanyola, i ha dit el que sembla lògic...	2.3	4	Esport	13-6-18	1.38.45	Manel Alias
65	Molt bé, Manel Alias, moltíssimes gràcies per acostar-nos des de Rússia, la ciutat en aquest cas del Mundial de futbol, tot el que està passant i també com s'ha rebut aquesta notícia.	2.1	4	Esport	13-6-18	1.42.25	Helena Garcia Melero
"L'Informatiu" TVE							
66	En aquesta línia la Generalitat entendria que, aixecat el 155, s'aixecaria també la intervenció dels comptes, extrem que de moment no comparteixen des del govern del PSOE.	1.1	2	Política	4-6-18	0.28	Marc Sala
67	Però des del partit de Pedro Sánchez avisen, fins que no comprovin que torna a la legalitat, diu Ávalos, la intervenció sobre l'economia ara per ara continua.	1.1	2	Política	4-6-18	5.29	veu en <i>off</i>

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
68	Bé, doncs, des de Ciutadans el que demanen a Pedro Sánchez i els partits constitucionalistes és un pacte per aplicar de nou el 155 en matèria d'economia, mitjans de comunicació, mossos d'esquadra i afers exteriors.	1.1	2	Política	4-6-18	5.58	Marc Sala
69	Avui des de Badalona [Josep Bargalló] ha <u>assegurat</u> que el plurilingüisme serà una <u>aposta</u> del nou govern.	2.2	2	Política	4-6-18	9.07	veu en <i>off</i>
70	Des del partit [PSC] lamenten que alguns no respecten, diuen, que Badalona sigui diversa en opcions i opinions.	1.1	2	Política	4-6-18	11.11	Marc Sala
71	Des dels sindicats critiquen l'alta rotació laboral, i demanen a la Generalitat que negociï amb el govern de l'estat mesures per canviar el model productiu.	1.1	2	Economia	4-6-18	12.34	veu en <i>off</i>
72	Ens ho explica des de Girona la Marta Martín, Marta?	2.1	2	Política	13-6-18	03.55	Marc Sala
73	Des de la CUP de Girona, que és qui va destapar el cas, recorden que sempre es van oposar a la compra <u>per part de</u> l'ajuntament del fons artístic Santos Torroella.	1.1	2	Política	13-6-18	06.14	Marc Sala
"El Debat" TVE							
74	Des d' Europa se li [Fernando Grande-Marlaska] ha dit pel <u>tema</u> de les tortures que no ha investigat amb prou suficiència les denúncies de tortures que hi havia hagut...	1.2	5	Política	7-6-18	32.17	Gemma Ubasart
75	Des del desconeixement es poden dir moltes coses, Marina, sí, sí, des del desconeixement...	4	5	Política	7-6-18	47.04	Toni Bolaño
76	I des de la Vall d'Aran estant com creu que s'ha de resoldre, o es pot resoldre, el conflicte amb Catalunya?	3.2	4	Política	7-6-18	52.33	Quim Barnola
77	És a dir que, quan des del nacionalisme i l'independentisme català es parla de Madrid com un ens que maltracta Catalunya...	1.2	5	Política	7-6-18	1.14.32	Rafa López
78	Aquella frase que diu "el que no vulguis per a tu no ho vulguis per a ningú" no sempre s'ha aplicat des del govern de la Generalitat.	1.2	5	Política	7-6-18	1.15.30	Marina Llansana

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“Ara i aquí” TVE							
79	Quan he anat a parlar amb ells m'han donat molta alegria perquè venen molt contents, i també des d' aquí el nostre recolzament [sic] a tota la gent que treballa al camp a Catalunya, moltíssimes gràcies, eh?	1.4	4	Quotidià	15-6-18	2.08.19	Carlos Fuentes
“El Matí de Catalunya Ràdio” Catalunya Ràdio							
80	A veure si ens aclarim, governar per a tothom vol dir que els que tenen aquesta capacitat, en aquest cas des de l'alcaldia de Badalona, el que han de fer és defensar les llibertats bàsiques dels ciutadans.	1.1	5	Política	4-6-18	52.20	Jaume Roures
81	Ho ha anunciat en exclusiva a “El Matí de Catalunya Ràdio” la consellera i portaveu Elsa Artadi, que visiblement afectada ha anunciat la renúncia del Mic a seguir entretenint les criatures des de la tele.	2.2	4	Política	4-6-18	2.15.42	Adrià Cuatrecasas
“Catalunya Migdia” Catalunya Ràdio							
82	I atenció a la notícia que ens arriba des de Tarragona: la central nuclear d'Ascó ha tingut una aturada sobtada, Manel Sastre...	3.2	2	Societat	5-6-18	6.26	Òscar Fernández
83	Des de la prudència que el caracteritza, Mariano Rajoy ha anunciat al final de la seva intervenció <u>davant</u> dels membres del comitè executiu que després de trenta-set anys ocupant diferents càrrecs dins del Partit Popular fa un pas enrere i deixa de ser president del partit.	4	2	Política	5-6-18	11.42	Àngels Lafuente
84	Tots pensàvem que era una Yamaha oficial en un equip privat, però des de la marca dels diapasons insisteixen que no tindria el mateix suport que els oficials Rossi i Viñales, ara mateix tot està obert.	1.1	3	Esport	5-6-18	43.28	Damià Aguilar
85	Doncs precisament des d' aquest camp de golf de Caldes de Malavella demà es farà en directe el programa “Tot Costa”.	2.3	2	Esport	5-6-18	46.14	Òscar Fernández
86	Doncs bé, companys, bona tarda des de l'hotel de concentració del Barça, estem al costat de l'Adam Hanga, amb qui últimament estem parlant molt...	2.3	3	Esport	5-6-18	46.51	Ernest Macià
87	Des del Grup Jorge diuen que estan farts d'inspeccions de treball i de conflictivitat laboral.	1.1	2	Societat	5-6-18	54.50	Glòria Marín

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“Estat de Gràcia” Catalunya Ràdio							
88	Uns cotxes que en aquest cas han sortit des del pàrquing interior del departament.	3.2	4	Política	12-6-18	00.53	Jordi Canal
89	Es tracta de la situació dels presos polítics catalans tancats a centres molt lluny de casa i pels quals des del govern català es reclamen <u>gestos</u> a Moncloa.	1.2	4	Política	12-6-18	23.16	Anna Ayala
90	Ens pregunten des de la ràdio, estem a Catalunya Ràdio en directe, no sé si ens vols explicar si t'ha canviat la vida això de comprar el sabó d'aquesta manera...	1.1	4	Quotidià	12-6-18	1.55.36	Montse Virgili
91	En una roda de premsa des de l' <i>stage</i> de la selecció francesa a Rússia, ha dit que ja té presa la decisió sobre si quedar-se a l'Atlètic de Madrid o marxar al Barça.	2.3	4	Esport	12-6-18	2.05.13	Ricard Isidro
92	Entén Déu com la vida compartida, des de la passió, i com una forma de ser al món.	4	2	Quotidià	12-6-18	2.08.09	veu en <i>off</i>
93	De moment és tot des del Transmet, bona tarda.	2.3	4	Trànsit	12-6-18	2.31.33	Eva Melús
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
94	Heu d'entrar a la pàgina de Facebook del “Tot Costa”, participar en una enquesta, i dijous, és a dir, demà, des del circuit de Barcelona / Catalunya anunciarem el nom dels guanyadors.	2.3	4	Esport	13-6-18	14.25	Jordi Costa
95	Fins i tot, pel que diuen, vosaltres ho sabeu millor, els jugadors eren partidaris de mantenir a [sic] Lopetegui, i des de la presidència eh... ah... ha mantingut l'autoritat, i això és una decisió valenta.	1.3	4	Esport	13-6-18	18.21	Jordi Borda
96	Una mica de pop rus directament des de ... –no, el nom ni de conya–, directament des de l'ipod de la diva, per anar cap a Krasnodar.	3.3	4	Esport	13-6-18	34.22	Jordi Costa
97	Tenim molt atent el David Sánchez des de Madrid i ens informa que la presentació de Lopetegui és demà a les set de la tarda al Santiago Bernabéu.	2.1	4	Esport	13-6-18	46.21	Sònia Gelmà
98	President, confessi'm una cosa, ara ja des de l'èxit i des de la..., des del coneixement que ha estat una decisió encertada, la substitució de Diego Campo per Aleix Duran, a molt poc del play off, era una maniobra de mal risc.	4	4	Esport	13-6-18	1.43.39	Jordi Costa

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
99	Tornem demà des del circuit de Catalunya i pendants de la presentació de Lopetegui, gràcies a l'equip del programa, a la diva de les tecles i a vosaltres, com cada vespre.	2.3	4	Esport	13-6-18	1.59.42	Jordi Costa
"El Món a RAC1" ("Apunts imprescindibles") Rac1							
100	El nou titular d'Exteriors, Ernest Maragall, li va demanar des del "Via lliure" de RAC1 que treballi per la llibertat dels presos.	2.2	4	Política	4-6-18	10.09	Jordi Basté
101	Des d'allà [Gerri de Balaguer] va dir que espera que el PSC forci el PSOE a entendre's amb Catalunya.	2.2	4	Política	4-6-18	10.47	Jordi Basté
102	Perquè apunten a <i>La Vanguardia</i> que el <u>líder</u> socialista efectivament pot tenir, com explicàvem divendres, un paper clau des de Barcelona en aquesta nova etapa de diàleg.	2.2	4	Política	4-6-18	14.00	Jordi Basté
103	Divendres tothom feia, bàsicament des del PP, també alguns de Ciutadans, però bàsicament del PP, una cara de mala gaita...	1.1	4	Política	4-6-18	14.45	Jordi Basté
104	Des de Madrid informa, Mireia Garolera.	2.1	4	Política	4-6-18	15.02	Jordi Basté
105	Serà al Palau de la Música en un acte marcat per l'absència del president d'Òmnium, Jordi Cuixart, que va comunicar-li la notícia a Quim Monzó des de la presó de Soto del Real.	2.2	4	Cultura	4-6-18	29.47	Jordi Basté
106	I amb Norauto, el trànsit, des del Racc comptant cotxes, Pep Trugué?	2.3	4	Trànsit	4-6-18	36.55	Jordi Basté
107	Densitat per entrar a Barcelona des del sud a l'A2 i a la B23, per Molins de Rei, i també a la C32 des de Gavà; per entrar des del nord també hi ha una mica d'intensitat a la C31 per Badalona...	3.3	4	Trànsit	4-6-18	37.21	Pep Trugué
108	[I pel que fa a les rondes, doncs retencions de moment molt intermitents i molt habituals en sentit sobretot Llobregat.] Això és tot des del Racc, molt bon dia.	2.3	4	Trànsit	4-6-18	37.32	Pep Trugué
"El Món a RAC1" ("El perquè de tot plegat") RAC1							
109	I potser, des de la nostra banda no hem de fer molta estridència, ni demanar la lluna perquè el que volem és que els presos estiguin al carrer, i és el <u>tema</u> primer.	1.3	5	Política	4-6-18	26.08	Pilar Rahola
110	Mar Poyato, bon dia des de Madrid, des de l'Audiència Nacional, què passa?	2.1	4	Política	4-6-18	56.40	Jordi Basté

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
111	Joaquim Bosch, com creus que acabarà realment, des de la teva posició de membre de la judicatura, tu com creus que acabarà això?	4	4	Política	4-6-18	1.13.33	Jordi Basté
112	I que no hi ha ningú des de ..., des de Berlín que li digui a un senyor que és magistrat a aquest land de...	2.2	5	Política	4-6-18	1.16.25	Màrius Carol
113	Moltes gràcies també, Anna Felipe, des de Cultura.	2.1	4	Política	4-6-18	1.30.57	Jordi Basté
114	Gràcies, Eudald Martínez, des de la seu de la Conselleria de Salut	2.1	4	Política	4-6-18	1.32.30	Jordi Basté
115	115a Un moment que ens demana pas Mireia Garolera des de Madrid...	2.1	4	Política	4-6-18	1.32.52	Jordi Basté
	115b ..., què passa, Mireia, novetats des de Madrid?	3.2					
116	Des de la Conselleria de Treball, Montse Martí, bon dia.	2.1	4	Política	4-6-18	1.40.03	Jordi Basté
“Tot és possible” RAC1							
117	També ens ha escrit la Maria José des de la carnisseria La Cantonada del Clot i estan buscant un carnisser o un xarcuter amb experiència demostrada al sector.	1.3	4	Quotidià	6-6-18	13.09	Elisenda Camps
118	També ens escriuen des de Creaciones Graf 32 SL, que estan al carrer de la Mora, 15, de Badalona, també, una altra oferta de Badalona.	1.1	4	Quotidià	6-6-18	15.32	Elisenda Camps
119	Ara la Sara, des de Barcelona, ens explicarà alguna cosa relacionada amb això.	2.1	4	Quotidià	6-6-18	18.14	Elisenda Camps
120	I saludem ara l'Andreu, des de Llavorsí ens truca, bona tarda, Andreu	2.1	4	Quotidià	6-6-18	21.04	Elisenda Camps
121	Bé, doncs, tenim una trucada, és la Carme, la Carme que ens truca des de Barcelona, bona tarda, Carme.	2.1	4	Quotidià	6-6-18	49.32	Elisenda Camps
122	Tenim una trucada que ens arriba ara mateix en directe, és en Víctor des de Llavanes, bona tarda, Víctor.	2.1	4	Quotidià	6-6-18	53.27	Elisenda Camps
“14-15” RAC1							
123	I des de Ciutadans Sònia Sierra considera que precisament ells són les víctimes.	1.3	2	Política	11-6-18	11.14	Cesc Giró

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
124	L'alcalde de Barcelona ha fet aquest oferiment des de l'esmorzar informatiu del Fòrum Nova Economia, diu que és una qüestió de drets humans.	2.2	2	Societat	11-6-18	18.10	Eudald Martínez
"Versió RAC1" RAC1							
125	Des dels estudis centrals de RAC1, amb tots vostès, per tot Catalunya, en directe, aquí comença el "Versió RAC1".	2.3	2	Quotidiana	14-6-18	00.17	presentació del programa
126	Bona tarda, bona tarda, què tal, com esteu, les quatre i un minut, xiulets que ens arriben des de... , en aquest cas des de Rússia, que està a punt de començar una nova <u>edició</u> del mundial.	3.2	4	Esport	14-6-18	1.31	Toni Clapés
127	Mentrestant la Generalitat reobrirà cinc delegacions a l'exterior, ho ha anunciat en roda de premsa el conseller, Ernest Maragall, des de la delegació de Brussel·les.	2.2	3	Política	14-6-18	1.01.18	Cristina Solies
128	Tu, Xavi, tot això ho vas veure des d' una pantalla de televisió...	3.3	4	Esport	14-6-18	1.29.42	Toni Clapés
129	"Quedas fichado", que diria aquell, perquè parlarem de l'efecte Griezmann, <u>a tot això</u> , Cristina, moltíssimes gràcies per acompanyar-nos, des de Rússia. [Cristina Cubero: Vinga, petonets] Gràcies, des de Moscou, Cristina Cubero.	2.1	4	Esport	14-6-18	1.43.09	Toni Clapés
130	De fet, des de l'ajuntament van aconseguir que es frenés el desnonament al mes de març i també ho havien intentat aquest segon cop, però se'ls va denegar la petició.	1.1	3	Societat	14-6-18	2.05.50	Marta Vergonyós
El Periódico							
131	Aquestes acusacions, fundades en articles i tuits que <u>l'avui</u> president va escriure fa uns anys, li han arribat també des d' altres àmbits.	3.2	1	Política	4-6-18	p. 7 "Tema del dia"	Daniel G. Sastre
132	Aspectes tots que des del <i>think tank</i> ja estan vinculant des de fa temps amb l'auge del fenomen del populisme.	1.1	1	Internacional	7-6-18	p. 14 "Internacional"	Víctor Vargas Llamas
133	L'exigència de revisar les sancions a Moscou ja va tenir la primera resposta des de l'OTAN: «Les sancions són importants...»	1.3	1	Internacional	7-6-18	p. 16 "Internacional"	Rosend Domènech

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
134	Encara que les YPG són les alidades des dels EUA a Síria, el Govern d'Erdogan considera les milícies kurdosirianes com a terroristes pels seus vincles amb la guerrilla del PKK.	3.2	1	Internacional	7-6-18	p. 17 "Internacional"	Adrià Rocha
135	Però quan des de determinats àmbits del feminisme es redueix la maternitat a aquesta accepció, també s'ignora la capacitat de les dones de dotar-la d'un sentit propi, emmarcant-la en una societat igualitària.	1.2	1	Societat	11-6-18	p. 8 "Opinió"	Esther Vivas
136	Vivim dies que ens tornen la fe en la política i des d' aquí convido el ministre Huerta, que és valencià, a acompanyar-me aviat per afegir amb les nostres mans matusseres d'escriptors alguna puntada a aquesta iniciativa veïnal.	1.4	1	Política	11-6-18	p. 8 "Opinió"	Ángeles González-Sinde
137	[Les figures paterna i materna van tenir un paper essencial en la seva manera de reflectir a la pantalla les relacions de parella.] Ho va fer des de l'estricta ficció a <i>Secrets d'un matrimoni</i> (1973), minisèrie televisiva que també va tenir un inusitat èxit en la versió cinematogràfica...	4	1	Cultura	11-6-18	p. 49 "Cultura"	Quim Casas
138	Amb l'OBC, i des de la marimba, Lubman portarà el pols d'aquesta peça estructurada a partir de 53 frases musicals o mòduls de diversa longitud.	3.3	1	Cultura	11-6-18	p. 50 "Cultura"	Marta Cervera
139	<i>In C no</i> és una peça que es dirigeixi però l'he interpretat diverses vegades capitanejant-la des de la marimba i així és com ho farem a Barcelona.	3.3	1	Cultura	11-6-18	p. 50 "Cultura"	Entrevista amb Brad Lubman
140	Artefactes com <i>Carta a todas tus catástrofes</i> , trencaglaç una mica fatalista, recordatori potser de la consciència que el grup conserva de com de malament que et poden arribar a anar les coses a la vida, i que Balmes va començar a cantar des del passadís central de la platea.	2.2	1	Cultura	11-6-18	p. 54 "Cultura"	Jordi Bianciotto
141	És necessari, va explicar, que la cultura emprenedora impregni tota la societat, com passa a Israel, un altre dels grans pols <i>biotech</i> , aixecat des del sector públic.	1.3	1	Economia	13-6-18	p. 27 "Economia"	Agustí Sala

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
142	Des de la Federació de Dones Progressistes, María José Bueno aconsella incidir en l'educació afectivosexual des de la infància o en campanyes que ajudin a comprendre més bé la realitat de les agressions, i la psicòloga social Gemma Altell hi afegeix la necessitat d'aprovar una llei integral de les violències sexuals.	1.3	1	Societat	13-6-18	p. 31 "Societat"	Patricia Martín
143	La investigació segueix oberta per provar d'identificar les persones que van participar en l'enfrontament, expliquen des del sindicat policial.	1.1	1	Societat	13-6-18	p. 33 "Societat"	Julia Camacho
Ara							
144	Amb més distància s'ho miren des de la CUP i ERC.	1.1	1	Societat	7-6-18	p. 20 "Societat"	Redacció
145	El president dels EUA s'enfada amb Trudeau i Merkel i dinamita el pacte des de l'Air Force One, en ple vol	2.2	1	Internacional	11-6-18	p. 1 portada	subtitular
146	Demanen que sigui la militància la que esculli la persona que els representi i no una decisió imposada des de Madrid.	1.3	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
147	La idea de la ministra de Justícia, Dolores Delgado, de nomenar la fiscal en cap de Sevilla, María José Segarra, com a fiscal general de l'Estat competirà amb altres recomanacions que han arribat al govern des del partit socialista i sectors de la judicatura;...	3.2	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	Ernesto Ekaizer
148	També des de Brussel·les es va celebrar que Sánchez mediés en la crisi i el comissari d'Immigració, Dimitris Avramópulos, va ressaltar que es tracta de "solidaritat real portada a la pràctica, tant per als rescatats com per a la resta dels estats de la UE".	1.2	1	Internacional	12-6-18	p. 10 "Internacional"	Cristina Mas
149	... sinó que també "té un significat molt diferent del que tenia als anys 90 o el 2005", quan es va intentar també des de la Casa Blanca negociar amb el règim nord-coreà...	1.2	1	Internacional	12-6-18	p. 12 "Internacional"	Sònia Sánchez
Nació Digital							
150	La tisorada al Senat no afectarà al [sic] TGV o als [sic] ports, sinó a [sic] despeses que haurien hagut de recaure en el govern basc però que Rajoy <u>hauria</u> acceptat pagar des de Madrid a canvi del suport del PNB	2.2	1	Política	4-6-18	1. "Política"	Redacció

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
151	Aquesta tisorada no afectarà a [sic] infraestructures com el TGV o els ports, però sí a [sic] despeses que, tot i que haurien hagut de correspondre al govern autonòmic, Mariano Rajoy havia acceptat pagar des de Madrid a canvi del suport dels nacionalistes bascos, segons informa Europa Press de fonts populars.	2.2	1	Política	4-6-18	1. "Política"	Redacció
152	Des de CGT però, es vol continuar treballant perquè el Departament d'Ensenyament rescindeixi el concert educatiu amb aquest centre per incompliment.	1.2	1	Societat	5-6-18	1. "Societat"	Redacció
153	Des del sindicat han explicat que el gener passat van exigir aquesta rescissió i consideren "un fet gravíssim" que l'administració no ho hagi fet, ja que CGT recorden que el Departament hauria de vetllar perquè els centres educatius siguin espais "per combatre les desigualtats de gènere" i no perpetuar-les.	1.1	1	Societat	5-6-18	1. "Societat"	Redacció
154	Des de CGT lamenten que l'aplicació del 155 hagi permès accelerar la renovació de tots els concerts educatius i per tant, no aplicar la decisió del Parlament de deixar de subvencionar els centres vinculats a l'Opus Dei i que segreguen per sexes.	1.1	1	Societat	5-6-18	1. "Societat"	Redacció
155	Algú, des de l'esquerra i potser amb molta raó, em podrà rebatre que el problema, justament, és que Puigdemont i Junqueras no són Fidel i Allende.	1.3	1	Política	13-6-18	3. "Opinió"	Albano Dante Fachín

taula 59: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *des de*

DAVANT

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Valtonyc es presentarà davant la justícia	1.1	1	Política	4-6-18	19.13	càiron
2	La seva [Valtonyc] defensa ha detallat que el raper té la intenció de presentar-se davant la justícia del país on es troba en els propers dies.	1.1	2	Política	4-6-18	19.11	Raquel Sans
3	L'ICL Manresa <u>suma</u> el segon triomf davant del Melilla i ja és a només una victòria del seu retorn a la Lliga ACB.	3.2	2	Esport	4-6-18	41.02	Raquel Sans
4	La família davant un trastorn alimentari	4.1	1	Societat	12-6-18	02.25	càiron
5	Àngel Sánchez ha estat el primer dels tres càrrecs vinculats a aquesta societat municipal a declarar avui davant el jutge De la Mata.	1.1	2	Societat	12-6-18	33.18	Carles Prats
6	El Manresa juga aquest vespre el cinquè i definitiu partit del play off d'ascens a la Lliga ACB davant el Melilla.	3.2	2	Esport	12-6-18	45.58	Carles Prats
7	Ha sortit [Antoine Griezmann] i ha dit això, que no toca, davant l'estupefacció de tothom.	2.2	3	Esport	12-6-18	47.35	Marta Bosch
8	Davant d'això el Kremlin ha decidit prohibir l'entrada a centenars d'ells als estadis.	2.1	3	Internacional	12-6-18	48.41	Marta Bosch
“TN Vespre” TV3							
9	Rajoy ha estat rebut entre aplaudiments i en teoria sense cap nom escrit a cap llibreta blava, i davant la sorpresa de tots ha anunciat que plega.	2.2	3	Política	5-6-18	02.43	Yolanda López
10	Per tant, <u>coneix</u> les dificultats d'un govern per quadrar els comptes públics, defensar-los davant de Brussel·les i no desviar-se del paràmetre que ella considera primordial, el de l'austeritat.	1.2	2	Política	5-6-18	07.12	veu en <i>off</i>
11	La parella va denunciar la discriminació davant la justícia romanesa i...	1.1	3	Societat	5-6-18	24.26	Esther Miró
12	Després Guirao prendrà possessió del seu càrrec davant el rei Felip VI al Palau de la Zarzuela i divendres ja podrà <u>participar</u> a la seva primera reunió del Consell de ministres.	1.2	3	Política	13-6-18	07.01	Albert Calatrava

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
13	Davant de tanta hostilitat del veí del sud tot el Canadà ha tancat files amb el seu primer ministre.	2.1	3	Internacional	13-6-18	22.37	Xesco Reverter
14	En identificar-les, els agents comproven que una d'elles té una ordre de cerca i captura: no es va presentar davant del jutge per un robatori comès fa un any d'una cartera amb més de cinc-cents euros.	1.1	2	Societat	13-6-18	25.13	veu en <i>off</i>
“Els Matins” TV3							
15	“Correspondrà a Sánchez resistir davant d'una dreta espanyola que a l'oposició serà molt dura.” [paràfrasi textual de Pere Aragonès]	3.1	1	Política	4-6-18	45.34	càiron
16	O tornem a estar davant d'un o tot o res?	4.2	4	Política	4-6-18	48.47	Lídia Heredia
17	A dos quarts de tres la Federació Francesa ha anunciat que Griezmann compareixerà davant dels mitjans, ell ja va dir que desvelaria el seu futur just abans del mundial, que comença demà passat.	1.2	3	Esport	12-6-18	04.03	Jordi Ramos
18	El que llavors era màxim representant del partit, Francisco Camps, no ha estat processat perquè aquests fets [sic], i només va comparèixer davant el tribunal com a testimoni.	1.1	2	Política	12-6-18	11.37	Lídia Heredia
19	Davant el temor que alguns diputats conservadors es puguin desmarcar de la línia de la primera ministra Theresa May i donar suport a l'oposició, The Sun adverteix de la dicotomia que tenen al davant: o Gran Bretanya o gran traïció.	2.1	4	Internacional	12-6-18	1.03.58	Pere Bosch
20	Aviam, des del meu punt de vista la missió principal del nou govern de Pedro Sánchez era canviar la imatge d'Espanya davant del món.	3.1	5	Política	12-6-18	1.21.21	Jordi Barbeta
21	... i presentar Espanya doncs amb un altre rostre davant del món, i sobretot presentar Espanya com un estat democràtic revestida d'un seguit de valors humanístics, etcètera.	3.1	5	Política	12-6-18	1.25.06	Josep-Lluís Carod-Rovira
“Tot es mou” TV3							
22	Això ho veurem?, veurem a [sic] Llarena davant... , donant explicacions davant de la justícia de Bèlgica?	1.1	4	Política	7-6-18	17.45	Helena Garcia Melero
23	La Plataforma d'Afectats del top manta de Barcelona ha demanat mesures urgents a l'alcaldeessa Ada Colau davant d'una situació que, creuen, els perjudica greument.	2.1	4	Societat	7-6-18	2.39.04	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
24	Queda per saber si els seus advocats presentaran un recurs d'empara davant del Tribunal Constitucional, fet que podria evitar l'entrada a la presó, però ningú té fe en que [sic] això pugui passar.	1.1	4	Política	13-6-18	02.17	Helena Garcia Melero
25	25.a Per cert, aquesta possibilitat de que [sic] els seus [Iñaki Urdangarín] advocats presentessin un recurs d'empara davant del Tribunal Constitucional, això tampoc evitaria en cap cas el seu ingrés a la presó en aquest termini que s'ha marcat de cinc dies, però realment hi ha intenció de fer-ho?, ...	1.1	4	Política	13-6-18	09.34	Helena Garcia Melero
	25.b ... hi ha voluntat <u>per part de</u> la seva defensa de presentar aquest recurs davant del TC?	1.1					
26	L'objectiu de la Casa Reial quan esclata el cas Urdangarín és doble: d'una banda, protegir el rei Joan Carles i, per tant, doncs ja efectua aquesta sèrie de mesures, conjuntament amb el govern del PP i amb el beneplàcit del partit socialista, que en aquests moments doncs es repartien més de la majoria del Congrés dels Diputats tots dos, de que [sic] davant un possible cas evident que es demostrés la implicació i la <u>participació</u> del rei Joan Carles, doncs treure'l d'escena.	2.1	5	Política	13-6-18	14.30	Santi Terraza
27	Doncs sí, el que <u>comentaves</u> , de seguida veurem la reacció d'aquest <u>protagonista</u> [Iñaki Urdangarín], però recordem, perquè no fa ni una setmana ja podíem veure com el titular de la cartera de Cultura i Esport, Màxim Huerta, prometia el càrrec davant del rei.	1.2	4	Política	13-6-18	27.30	Sheila Alen
28	Doncs bé, només dos mesos després d'obrir el negoci l'Alberto, el creador, va rebre un requeriment dels advocats d'en Puigdemont contra el registre d'aquest nom davant l'Oficina de Patents i Marques.	1.2	4	Societat	13-6-18	55.31	Sheila Alen
29	Perquè, Jaume, estaríem davant de què, d'un cas d'incitació a l'odi?, per quin tipus de delictes podria ser condemnat aquest distribuïdor?	4.2	4	Societat	13-6-18	1.00.48	Helena Garcia Melero
"L'Informatiu" TVE							
30	<u>Després de</u> sobreviure l'eliminària davant l'Andorra, els del Palau jugaran dos partits consecutius a Vitòria...	3.2	2	Esport	4-6-18	20.05	Marc Sala

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"Ara i aquí" TVE							
31	Davant d'aquesta realitat... davant de la història que ens expliquen... primer s'ha d'ajudar els ciutadans espanyols i després a [sic] la resta; això... eh, així opina una ciutadana a la que [sic] la malaltia l'ha deixat en una gran situació de vulnerabilitat.	3.3	4	Societat	15-6-18	39.19	Carlos Fuentes
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
32	El raper mallorquí Valtònyc es presentarà davant d'un jutge a partir d'avui.	1.1	2	Política	4-6-18	1.05.25	Òscar Fernández
"Catalunya Migdia" Catalunya Ràdio							
33	Sí, el 4 de setembre Llarena està citat per a aquest dia davant del jutge belga que es farà càrrec de la demanda civil.	1.1	2	Política	5-6-18	3.07	Jordi Baró
34	Puigdemont, Comín, Puig, Serret i Ponsatí han obert avui una nova via d'acció davant la justícia amb l'objectiu últim d'apartar el magistrat [Pablo Llarena].	1.1	2	Política	5-6-18	3.15	Jordi Baró
35	<u>Des de</u> la prudència que el caracteritza, Mariano Rajoy ha anunciat al final de la seva intervenció davant dels membres del comitè executiu que després de trenta-set anys ocupant diferents càrrecs dins del Partit Popular fa un pas enrere i deixa de ser president del partit.	1.2	2	Política	5-6-18	11.42	Àngels Lafuente
36	El jutge Llarena ha estat citat el dia 4 de setembre davant d'un tribunal belga.	1.1	2	Política	5-6-18	16.06	Òscar Fernández
37	Perquè això sigui possible cal que el jutge tingui una causa oberta, per això han presentat primer una demanda civil contra el magistrat [Pablo Llarena] davant la justícia belga.	1.1	2	Política	5-6-18	16.18	Jordi Baró
38	Doncs els dos detinguts estan pendents de declarar davant del jutge de guàrdia, ja són a dins de la sala.	1.1	2	Societat	5-6-18	23.24	Maria Núria Revetlle
"Estat de Gràcia" Catalunya Ràdio							
39	Davant les crítiques per la falta de resposta i pel seu silenci, França diu ara que acolliran alguns dels immigrants dels que arribin a València.	2.1	2	Internacional	12-6-18	01.53	Josep Capella

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
40	El Manresa es juga l'ascens a l'ACB al Nou Congost en el cinquè i definitiu partit de la final davant el Melilla.	3.2	2	Esport	12-6-18	1.05.13	Ricard Isidro
41	Generalment, la policia és bona, i mos ajude davant de situacions com aquestes, generalment.	4.1	4	Societat	12-6-18	2.51.06	Carles Porta
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
42	[Sònia Gelrà: En bàsquet, avui a les nou es disputa el primer partit pel títol de Lliga, entre el Reial Madrid i el Bascònia, amb el factor pista a favor del club blanc.] Pedro Martínez davant el seu enèsim miracle basquetbolístic.	4.1	4	Esport	13-6-18	12.34	Jordi Costa
43	Només ha sortit Rubiales, que ha explicat que ha pesat més la forma que el fet en si mateix i així ho explicat davant dels mitjans de comunicació.	1.2	3	Esport	13-6-18	22.23	Sergi Andreu
“El Món a RAC1” (“Apunts imprescindibles”) RAC1							
44	Però contra tots els pronòstics va tornar a guanyar les primàries socialistes del maig del 2017 davant la poderosa Susana Díaz, la virreina d'Andalusia.	3.1	4	Política	4-6-18	12.29	Jordi Basté
“14-15” RAC1							
45	Aquesta nova sentència del cas Gürtel no s'ha esmentat en el discurs que ha fet Mariano Rajoy davant de la junta directiva del PP.	1.2	2	Política	11-6-18	05.47	Mònica Fulquet
46	Alguns ajuntaments italians han aixecat la veu davant la decisió del govern estatal de negar l'ajuda als refugiats.	2.1	2	Internacional	11-6-18	17.54	Mònica Fulquet
“Versió RAC1” RAC1							
47	Per tant, aquí estem davant d'un documental, que, a més a més, d'una manera molt hàbil, que en aquest cas...	4.2	3	Societat	14-6-18	1.51.31	Albert Bassas
48	Ahir es va <u>celebrar</u> la primera junta de seguretat de Barcelona després de l'aixecament del 155 i es va posar <u>sobre la taula</u> la inquietud davant un augment de la delinqüència aquest 2018, i amb el que sembla que serà un estiu calent calent <u>pel que fa a</u> la delinqüència a la capital catalana.	2.1	4	Política	14-6-18	2.27.14	Toni Clapés

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
El Periódico							
49	L'exvicepresidenta ha sortit durant anys en les càbales com a candidata a l'alcaldia o la Comunitat de Madrid, circumstància davant de la qual mai ha mostrat una alegria especial.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 2 "Tema del dia"	Pilar Santos
50	Si es manté, [Mariano Rajoy] continuarà sent aforat, una circumstància clau davant l'horitzó judicial del PP.	3.3	1	Política	4-6-18	p. 2 "Tema del dia"	Pilar Santos
51	A Espanya, contra el que tantes vegades s'afirma, la justícia no només és independent davant les pressions partidistes i mediàtiques, sinó que la corrupció s'acaba pagant políticament.	3.1	1	Política	4-6-18	p. 4 "Tema del dia"	Joaquim Coll
52	Ha sigut possible gràcies a una carambola d'interessos i prevencions, començant per la por del PNB davant l'ascens de Ciutadans en les enquestes i, paradoxalment, perquè els partits independentistes han preferit cobrar-se per endavant el cap del demonitzat polític gallec.	2.1	1	Política	4-6-18	p. 4 "Tema del dia"	Joaquim Coll
53	Rau en el fet d'haver fet possible el que volia gran part de la ciutadania: deixar enrere l'etapa de Rajoy i els seus nefastos ministres, no només per la corrupció, també per la seva desídia i ineptitud davant els problemes socials.	4.1	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Joaquim Coll
54	Col·laboració amb l'OTAN, però decidint cada vegada si Itàlia <u>participa</u> en les seves missions militars, fracàs de les polítiques migratòries de la UE davant les quals Itàlia exigirà un «repartiment responsable» dels sol·licitants d'asil i no-acceptació de diners europeus a canvi de mantenir els immigrants en territori italià.	2.1	1	Internacional	7-6-18	p. 16 "Internacional"	Rosend Domènech
55	Fa dos anys, davant de l'avenç d'aquesta milícia en la lluita contra l'Estat Islàmic, Ankara els [sic] va arrabassar la regió de Jarabulus.	2.1	1	Internacional	7-6-18	p. 17 "Internacional"	Adrià Rocha
56	En una compareixença davant el Bundestag (Cambra baixa), va reiterar la seva <u>aposta</u> per un comerç global lliure i just, es va mostrar favorable a assolir un acord de lliure comerç entre la UE i els EUA, i va demanar als socis europeus unitat i «més consistència» en la defensa dels seus «interessos».	1.2	1	Internacional	7-6-18	p. 19 "Internacional"	Redacció

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
57	Mentre no tinguin aquesta majoria àmplia, els socialistes recomanen a Torra explorar la millora del finançament, les lleis recorregudes davant del TC o demandes pendents <u>plantejades</u> al seu dia a Mariano Rajoy per Artur Mas i Carles Puigdemont.	1.1	1	Política	7-6-18	p. 20 "Política"	X. Barrina, J. Regué, R. Pasqual
58	Davant d'una maternitat forçada, l'emancipació de la dona implicava defensar, segons l'autora, les seves potencialitats sexuals, reproductores i maternals.	4.1	1	Societat	11-6-18	p. 8 "Opinió"	Esther Vivas
59	Foment utilitza com a font les dades que maneja el BBVA Research i Funcas i estableix una previsió de creixement per a aquest any del 2,5% del producte interior brut (PIB), davant el 2,9% del conjunt d'Espanya, i del 2,3% del PIB el 2019, davant el 2,5% de la mitjana espanyola.	4.1	1	Economia	13-6-18	p. 26 "Economia"	Max Jiménez Botías
60	Tots els partits donen suport a la iniciativa, registrada pel PSOE abans que se sabés la polèmica decisió sobre l'agressió sexual als Sanfermines, davant la paràlisi a què el Govern del PP havia sotmès l'acord d'Estat aprovat al Congrés al setembre i ratificat per comunitats autònomes i ajuntaments al desembre.	4.1	1	Societat	13-6-18	p. 30 "Societat"	Patricia Martín
61	Davant l'imperi de l'estètica dominant, s'ha de promoure l'ideal dels cossos saludables.	2.1	1	Societat	13-6-18	p. 31 "Societat"	Imma Fernández
Ara							
62	Cal dir que [sic] en previsió que això pogués passar, el Parlament va aprovar el juny de l'any passat una llei per blindar la cobertura sanitària a tots els immigrants, que, com era d'esperar, va ser portada immediatament per l'executiu de Mariano Rajoy davant del Constitucional perquè quedés suspesa.	1.1	1	Política	4-6-18	p. 3 "Editorial"	Redacció
63	I el nou govern socialista té l'oportunitat de retirar el recurs davant el Constitucional contra aquesta llei i contra moltes altres, com la de la pobresa energètica, i deixar d'obstaculitzar mesures com la de l'impost als dipòsits bancaris, que Cristóbal Montoro va neutralitzar creant una taxa <u>a nivell</u> estatal a tipus 0.	1.1	1	Política	4-6-18	p. 3 "Editorial"	Redacció
64	64.a La noia havia explicat a comissaria el seu relat dels fets, però a diferència del que passa en el cas dels adults –en què la declaració davant la policia té valor de denúncia–,...	1.2	1	Societat	7-6-18	p. 18 "Societat"	Montse Riart

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
	64.b ... perquè el cas tirés endavant calia que els pares de la noia exercissin el dret d'acusació davant del jutjat, que és el que ahir van declinar fer.	1.1					
65	A l'escena amb les fúries, Jaroussky va deixar anar tots els efluvis d'un cant seductor i un timbre hipnòtic, multiplicats en la meravellada contemplació de <i>Che puro ciel</i> , fins a arribar a un <i>Che farò senza Euridice?</i> davant del qual l'única sortida era la rendició.	3.1	1	Cultura	7-6-18	p. 32 "Cultura"	Xavier Cester
66	Quatre dies porta el vaixell <i>Aquarius</i> esperant en aigües internacionals poder desembarcar els 629 migrants rescatats davant de la negativa d'Itàlia de donar permís per atracar en un port i poder auxiliar els naufrags.	2.1	1	Internacional	12-6-18	p. 10 "Internacional"	Cristina Mas
67	Davant la negativa d'Itàlia i de Malta a permetre el desembarcament dels immigrants a bord de l' <i>Aquarius</i> , Brussel·les ahir no sabia cap a on mirar ni què dir.	2.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 "Internacional"	Laia Forès
Nació Digital							
68	Ara, però, [Josep Borrell] ha decidit tornar a la primera línia davant la situació excepcional de l'arribada a la Moncloa de Sánchez i en un govern que es preveu que convoqui eleccions abans del 2020.	2.1	1	Política	4-6-18	3. "Política"	Sara González
69	Tot i això, mentre la cerca continuava, familiars i veïns van sospitar de l'actitud que havia tingut l'home i els oncles van tornar a picar la seva porta; aleshores, aquest veí, ja vestit, va començar a manifestar-se "molt incongruentment" davant la insistència dels familiars.	2.1	1	Societat	5-6-18	3. "Societat"	Redacció
70	Cal una veritable política comuna de tots els estats de la UE davant d'un fenomen que no s'aturarà, mentre no canviïn les condicions de vida dels països d'origen dels fugitius.	4.1	1	Política	13-6-18	2. "Opinió"	Josep-Lluís Carod-Rovira
71	I davant d'això i perquè la història no està escrita i perquè ningú va dir que obrir camins de sobirania fos fàcil i s'aconsegueix a la primera, he trobat una definició preciosa...	2.1	1	Política	13-6-18	3. "Opinió"	Albano Dante Fachín
72	Davant la foscor de la realitat, "adelante con los faroles" malgrat que la seva llum sigui tènue i tremolosa.	3.3	1	Política	13-6-18	3. "Opinió"	Albano Dante Fachín

taula 60: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *davant*

DESPRÉS DE

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Declaracions que [Elsa Artadi] ha fet després de la reunió del govern, avui que ha decidit aturar la liquidació del Diplocat que havia començat el govern espanyol després de l'aplicació del 155, decisió que, per cert, <u>des del</u> parlament l'oposició ja ha criticat.	1.2	3	Política	12-6-18	21.15	Paula Florit
2	I a Extremadura més de 4.500 estudiants de batxillerat han hagut de repetir avui algunes de les proves de la selectivitat després que dimecres passat es filtressin els exàmens al web de la Universitat d'Extremadura.	1.1	2	Societat	12-6-18	39.33	Carles Prats
3	Una eliminatòria que s'ha complicat després de les dues derrotes del Manresa, de l'equip de Diego Campo, a Melilla.	1.2	3	Esport	12-6-18	54.32	Víctor Lavagnini
4	Part dels migrants que es trobaven al vaixell Aquarius han estat repartits en dues embarcacions més, una dels guardacostes italians i l'altra de l'armada, per emprendre el camí cap al Port de València, després que Itàlia i Malta els van rebutjar.	2.2	2	Societat	12-6-18	58.17	Carles Prats
“TN Vespre” TV3							
5	Després que ahir s'avancés el <u>nom</u> de Josep Borrell <u>com a</u> titular d'exteriors, en les últimes hores s'han posat <u>sobre la taula</u> els <u>noms</u> de Teresa Ribera, per a la cartera de Medi Ambient, i de Carmen Montón, per a la de Sanitat.	2.1	3	Política	5-6-18	10.04	Anna Farrero
6	Aquesta tarda a la C25, al terme de Sallent, al Bages, han mort dues persones després del xoc entre un camió i una furgoneta.	1.2	2	Trànsit	5-6-18	18.24	Toni Cruanyes
7	El mallorquí [Jorge Lorenzo] fitxa per Honda després que la marca japonesa hagi anunciat avui mateix que prescindeix de Dani Pedrosa.	3	2	Esport	5-6-18	35.39	Quim Robert
8	La vaga es va convocar després de l'anunci del Grupo Jorge, que <u>estudia</u> marxar de Catalunya.	1.2	2	Economia	13-6-18	27.05	veu en <i>off</i>
9	La Federació l'ha sentenciat [Julen Lopetegui] després que negociés a la seva esquena el seu fitxatge pel Madrid.	1.1	2	Esport	13-6-18	32.35	Quim Robert

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
10	Serà la primera cursa de Marc Márquez després de saber que Jorge Lorenzo serà el seu company d'equip la temporada que ve i en què Maverick Viñales confia aconseguir un millor resultat dels que ha obtingut fins ara.	2.1	2	Esport	13-6-18	36.57	Quim Robert
“Els Matins” TV3							
11	Els Populars podrien suprimir per exemple les concessions que van donar al PNB després del suport dels nacionalistes bascos a la moció de censura.	1.2	2	Política	4-6-18	10.27	Lídia Heredia
12	Ho va denunciar una altra dona, que era exparella sentimental de la presumpta agressora, després de rebre missatges i fotografies d'ella explicant-li el crim.	1.1	2	Societat	4-6-18	13.29	Lídia Heredia
13	Comencem amb l'article d'opinió de Carme Colomina a la contraportada de l' <i>Ara</i> , arran del cas de l'immigrant malià Mamoudou Gassama, el nou heroi de França després de rescatar un nen –de ben segur que han vist la imatge– que estava a punt de caure d'un balcó.	1.1	4	Societat	4-6-18	1.10.12	Pere Bosch
14	És el seu [Laura Borràs] primer dia com a consellera després de la presa de possessió de dissabte.	2.1	4	Política	4-6-18	2.44.35	Pere Bosch
“Tot es mou” TV3							
15	Quan faltin dos dies perquè comenci el mundial Lopetegui és destituït com a entrenador de la selecció espanyola després que s'anunciés el seu fitxatge pel Reial Madrid.	1.1	2	Esport	13-6-18	00.50	veu en <i>off</i>
16	Quin ensurt quan vàrem veure publicat aquest titular a <i>El Mundo</i> que deia que Felip VI i Letícia havien donat la cara després d' aquesta sentència.	1.2	4	Política	13-6-18	21.10	Queta Karmany
17	Després de la polèmica que es va <u>generar</u> sobre el seu poc interès pels esports n'arriba una altra i molt ràpid.	2.1	4	Política	13-6-18	27.43	Sheila Alen
18	Anton, creus que ell complirà gran part de la condemna?, creus que el veurem sortir aviat de la presó?, serà un ingrés a la presó per dir “finalment va a ingressar a presó” però després d' una bona conducta doncs ha sortit en un relatiu període breu de temps?	1.3	4	Política	13-6-18	46.20	Helena Garcia Melero
19	Ja sembla que tot es confirma, sí, Màxim Huerta dimiteix com a ministre de Cultura i Esports després de saber-se que va cometre frau fiscal, per tant, de tot el <u>tema</u> que està passant en relació amb la selecció ara ja no se n'ocuparà ell, <u>veurem</u> qui el substituirà...	1.1	4	Política	13-6-18	1.33.44	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"L'Informatiu" TVE							
20	Als cinc minuts és quan van entrar, sempre segons la denúncia, sis homes més, tres dels quals l' <u>haurien</u> violat després de posar-se condons i també l' <u>haurien</u> obligat a fer una fel·lació.	2.1	2	Societat	4-6-18	14.07	veu en <i>off</i>
21	Després de sobreviure l'eliminàtoria <u>davant</u> l'Andorra, els del Palau jugaran dos partits consecutius a Vitòria...	2.1	2	Esport	4-6-18	20.05	Marc Sala
22	El TDK es proclamava campió contra tot pronòstic en guanyar el quart partit de la final al TAU, després d' un play off en el que [sic] també s'havia desfet de l'Estudiantes i el Madrid.	2.1	2	Esport	4-6-18	20.43	veu en <i>off</i>
23	El pilot mallorquí [Jorge Lorenzo] es va reivindicar dominant la cursa de principi a fi, després de saber que Ducati no compta amb ell la propera temporada.	2.2	2	Esport	4-6-18	21.58	Marc Sala
24	Iñaki Urdangarín té cinc dies per entrar a la presó; és el que se li ha comunicat aquest matí a l'Audiència de Palma després de la condemna de cinc anys i deu mesos de presó que li ha imposat el Suprem pel cas Nóos.	2.1	2	Política	13-6-18	00.14	Marc Sala
25	Més preocupat està el francès Mbappé després d' aquesta entrada de Rami...	1.2	2	Esport	13-6-18	17.06	veu en <i>off</i>
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
26	Després d' una conversa que hem mantingut amb Elsa Artadi, <u>on</u> ha dit moltes coses (una de les quals, que no despenjaran la pancarta de llibertat presos polítics fins que no estiguin en llibertat) (...), ha dit això:	3	4	Política	4-6-18	0.05	Mònica Terribas
"Estat de Gràcia" Catalunya Ràdio							
27	L'assignació del port d'aquesta embarcació de la guàrdia costanera italiana, que <u>participa</u> en missions comunitàries, es <u>produeix</u> després que les autoritats d'Itàlia neguessin, com ja sabeu, un port d'entrada a l'Aquarius.	2.2	4	Societat	12-6-18	2.04.33	Kilian Sabrià
28	Doncs mira, que Iñaki Urdangarín està citat demà al matí a l'Audiència de Palma perquè li notifiquin personalment l'ordre de presó, després que el Suprem l'hagi condemnat efectivament a cinc anys i deu mesos pel Cas Nóos.	2.2	4	Política	12-6-18	2.31.48	Kilian Sabrià

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
29	<u>El fins ara</u> director esportiu de la Federació Espanyola de Futbol [Fernando Hierro] suplirà Lopetegui, que molt trist, segons ha dit, viatja cap a Madrid després que aquest matí Luís Rubiales l'hagi destituït.	1.1	4	Esport	13-6-18	09.54	Sònia Gelmà
30	El Barça ha decidit retirar la samarreta de Paco Sedano i penjar-la al Palau després que el porter de futbol sala hagi explicat que avui es retira.	1.1	4	Esport	13-6-18	12.38	Sònia Gelmà
31	I en tennis, Roger Federer ha tornat avui a la competició després d'haver renunciat als tornejos de terra batuda; ha guanyat Zverev a Stuttgart en tres sets.	2.1	4	Esport	13-6-18	13.29	Sònia Gelmà
32	I podem començar per exemple pel que s'ha posat de moda avui després de tot l'enrenou Lopetegui, que és el de Sotxi.	2.1	4	Esport	13-6-18	59.11	Manel Alias
33	Un dels <u>protagonistes</u> del dia ha estat el <u>líder</u> del mundial, Marc Márquez, després que s'ha sabut que el [sic] Jorge Lorenzo serà el seu nou company a Honda.	1.1	4	Esport	13-6-18	1.38.00	Jordi Costa
34	Ha estat una sèrie final molt igualada, tancava a [sic] arribar al cinquè partit, però després d'haver-se encallat <u>d'alguna manera</u> en els dos partits d'anada de Melilla, no sé si el va sorprendre la comoditat amb què l'equip va resoldre el partit d'ahir...	2.2	4	Esport	13-6-18	1.41.48	Jordi Costa
“El Món a RAC1” (“Apunts imprescindibles”) RAC1							
35	Avui llegim al <i>Mon.cat</i> que el govern espanyol no pensa donar explicacions sobre com van monitoritzar el cotxe de Puigdemont amb una balisa, tal com van explicar diversos mitjans amb tot luxe de detalls després de la detenció de Puigdemont a Alemanya.	3	4	Política	4-6-18	21.00	Jordi Basté
36	Els Mossos van trobar el cos en un pis després que l'exparella sentimental de la presumpta agressora es presentés a la comissaria de la policia local de Sant Fruitós per denunciar un apunyalament.	1.3	4	Societat	4-6-18	26.55	Jordi Basté
37	I <u>a tot això</u> no hi va haver ferits i, després de la mediació del president i l'advocat del Sant Andreu, els ànims es van calmar.	1.3	4	Societat	4-6-18	33.49	Jordi Basté

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
38	Els bagencs dominen la sèrie per dos a zero després de guanyar ahir al Melilla al Nou Congost en una altra final d'infart.	1.3	4	Esport	4-6-18	34.03	Jordi Basté
“Tot és possible” RAC1							
39	Forcadell va <u>plantejar</u> la recusació després que Llarena digués durant una declaració que se sent assetjat per investigar la causa contra el Procés.	3	3	Política	6-6-18	01.10	Núria Travessa
“14-15” RAC1							
40	La Comissió Europea reclama una solució urgent per al vaixell amb més de sis-cents refugiats a bord que navega sense rumb per aigües del Mediterrani, després que el govern italià hagi tancat els seus ports per impedir que hi desembarquin.	2.2	2	Societat	11-6-18	01.53	Mònica Fulquet
41	El Barça ha tancat aquest matí la primera venda del mercat, després d' arribar a un acord amb el Watford anglès per traspasar Gerard Deulofeu a canvi de tretze milions d'euros fixos...	2.2	2	Esport	11-6-18	02.25	Raül Llimós
42	El jutge José de la Mata ha assumit la investigació de la <u>presumpta</u> trama corrupta després que el jutjat del Vendrell digués que no n'és competent.	1.1	2	Política	11-6-18	13.31	Mònica Fulquet
43	La investigació va començar fa sis mesos, després del robatori de més de 27.000 euros en metàl·lic a una parella de turistes.	1.2	2	Societat	11-6-18	20.09	Laia Colomer
“Versió RAC1” RAC1							
44	Aquesta compareixença l'ha demanat Forn després que Llarena li tornés a denegar la llibertat a finals de maig, al·legant que havia expressat el seu suport a l'acció dels CDRs.	2.2	4	Política	14-6-18	2.49	Mar Poyato
45	Sí, tot i que amb Antoine Griezmann acaparant tota l'atenció informativa després que hagi anunciat amb un vídeo a les xarxes socials que aquesta nit, a un quart de deu, anunciarà la decisió, en principi, sobre el seu futur en un documental que s'emetrà pel canal zero de Movistar i que es diu “La Decisió”.	1.1	4	Esport	14-6-18	6.05	Albert Bassas
46	Sí, per conèixer el seu [Antoine Griezmann] futur hem d'esperar almenys fins al vespre, després que així ens hagin emplaçat a <u>través d'</u> un anunci que resoldrà a un quart de deu de la nit.	1.1	4	Esport	14-6-18	49.17	Albert Bassas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
47	Pablo Llarena ha aprofitat una interlocutòria en què torna a denegar la llibertat i l'acostament dels presos independentistes amb l'argument que no és competència seva, això després que el ministre Grande-Marlaska ha dit avui que està disposat a <u>estudiar</u> el trasllat de Junqueras, Forn, Rull, Turull, Romeva, Forcadell, Bassa i els Jordis a Catalunya.	2.2	4	Política	14-6-18	1.01.02	Cristina Solies
El Periódico							
48	El nou Executiu va obtenir 350 vots a favor, 236 en contra i 35 abstencions, i va obtenir així la majoria en aquesta cambra, de manera que va quedar formalment investit després de superar dimarts l'examen del Senat.	1.2	1	Internacional	7-6-18	p. 16 "Internacional"	Rosend Domènech
49	Avui, segons va anunciar el president [Quim Torra], el Consell Executiu restituirà les 16 lleis de caràcter social que va suspendre cautelarment el TC després de la interposició dels recursos <u>per part del</u> Govern de Rajoy.	1.2	1	Política	7-6-18	p. 20 "Política"	X. Barrina, J. Regué, R. Pasqual
50	Així, [Donald Trump] va retirar la firma del document de consens de la cimera del G-7 després que el primer ministre canadenc, Justin Trudeau, criticés les polítiques proteccionistes dels EUA.	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Noms propis (Donald Trump)
51	També ho és [històrica] per la manera com s'ha arribat a aquesta reunió de dos dirigents [Donald Trump i Kim Jong-un], tots dos totalment imprevisibles, tots dos amb arsenals nuclears, i després de llançar-se durant mesos un munt d'amenaques i insults tavernaris fins a una primera suspensió de la trobada.	2.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Redacció
52	Els fets van passar cap a la una de la matinada després que el 091 rebés una trucada sol·licitant un servei policial per atendre una urgència a la zona de San Bernardo, coneguda pels agents per diversos operatius contra el tràfic de drogues i tabac, i on la setmana passada es va detenir el <u>líder</u> d'un dels principals clans de narcos de l'Estret, Antonio Tejón, <i>el Castaña</i> .	2.1	1	Societat	13-6-18	p. 33 "Societat"	Julia Camacho

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
Ara							
53	El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) ha anul·lat l'ordre que el govern de la Generalitat va aprovar l'any 2015 per garantir l'assistència sanitària universal a totes les persones empadronades a Catalunya, encara que fossin immigrants sense papers, després que el govern del PP volgués restringir aquest dret.	2.2	1	Política	4-6-18	p. 3 "Editorial"	Redacció
54	La família de la menor, que havia explicat als Mossos d'Esquadra que havia sigut víctima d'una agressió múltiple, va renunciar ahir a presentar una denúncia i el jutge va acordar deixar en llibertat sense càrrecs els dos homes detinguts després que intentessin agafar un vol dilluns, tot i tenir el passaport retirat.	2.1	1	Societat	7-6-18	p. 18 "Societat"	Montse Riart
55	El pres s'hauria fugat la setmana passada, després d' un permís.	3	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	M. Roger
56	El cercle d'Institucions Penitenciàries s'ha tancat sobre ell [el pres] després d' analitzar les gravacions de les càmeres de seguretat i comparar-les amb el vídeo.	3	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	M. Roger
57	La decisió del jutge d'Arganda del Rey va arribar després d' una jornada marcada per la possibilitat d'acostar els presos polítics a Catalunya.	3	1	Política	11-6-18	p. 6 "Política"	M. Roger
58	L'oferta [Pedro Sánchez ordena obrir el port de València per a la nau] es va fer a través de l'ONU, després que l'alcalde valencià, Joan Ribó, s'hagués ofert com a "port segur", igual que l'alcalde de Barcelona, Ada Colau.	2.2	1	Internacional	12-6-18	p. 10 "Internacional"	Cristina Mas
59	Després de dinamitar els vincles amb els aliats tradicionals dels EUA -retractant-se inesperadament, i en un tuit, de l'acord que havia signat en la cimera del G-7-, el president nord-americà [Donald Trump] es reuneix avui amb el <u>líder</u> nord-coreà, Kim Jong-un, per forjar un acostament sense precedents amb el seu històric enemic.	2.1	1	Internacional	12-6-18	p. 12 "Internacional"	Sònia Sánchez
60	Això podria canviar després de l'inici d'un nou diàleg entre el Nord i el Sud i la històrica trobada d'avui entre el president nord-americà, Donald Trump, i el <u>líder</u> nord-coreà, Kim Jong-un, a Singapur.	1.3	1	Internacional	12-6-18	p. 13 "Internacional"	Núria Ferragutcasas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
61	Però quan va tornar al Vaticà, Jorge Bergoglio va ordenar obrir una investigació i, després de saber-ne els resultats, va dir que havia estat mal informat i va demanar perdó a totes les víctimes.	3	1	Internacional	12-6-18	p. 14 "Internacional"	Redacció
62	Un altre país esquitxat pel flagell de la pederàstia a l'Església catòlica és Austràlia, <u>on</u> el papa ha nomenat Gregory O'Kelly administrador apostòlic de l'arxidiòcesi d'Adelaida després que el seu arquebisbe, Philip Wilson, fos declarat culpable d'encobrir els abusos comesos per un capellà a la dècada dels 70.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 14 "Internacional"	Redacció
Nació Digital							
63	El PSOE ja no va tornar a convocar unes primàries fins l'any 2014, les primeres que va guanyar Pedro Sánchez després de ser defenestrat també per l'aparell del partit.	3	1	Política	4-6-18	3. "Política"	Sara González
64	Els consellers del nou Govern van prendre possessió dissabte al Palau de la Generalitat després que el president Quim torra [sic] decidís renunciar als empresonats Josep Rull i Jordi Turull- [sic] i exiliats -Lluís Puig i Toni Comín- i encarés un executiu efectiu.	2.1	1	Política	4-6-18	4. "Política"	Roger Font
65	El centre [escola Viaró] ha perdut el recurs presentat contra la multa imposada després d' una denúncia de CGT	1.2	1	Societat	5-6-18	1. "Societat"	subtitular
66	[CGT] <u>Denúncia</u> que fins el [sic] curs 206-2017, el formulari del web on s'especificava la documentació que calia aportar per a la formalització de la matrícula en el centre [escola Viaró] es demanava la "fe de baptisme", un requisit que va desaparèixer després de l'acció del sindicat.	1.3	1	Societat	5-6-18	1. "Societat"	Redacció

taula 61: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *després de*

TEMA

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	[Pere Aragonès] No ha descartat acords puntuals per temes socials amb PSC i els Comuns.	3	2	Política	4-6-18	5.50	veu en <i>off</i>
2	I són molts els temes que [Pedro Sánchez] té <u>sobre la taula</u> : d'entrada no sembla disposat a aixecar el control de les finances del govern català.	7	3	Política	4-6-18	15.32	Albert Calatrava
3	I encara amb el tema immigració en el rerefons, també a Eslovènia va guanyar les eleccions legislatives d'ahir la dreta euroescèptica...	5	2	Internacional	4-6-18	23.22	Raquel Sans
4	Gerard Piqué s'ha entrenat amb normalitat, és més, ha mantingut una llarga conversa amb Julen Lopetegui sobre temes de posició.	6	3	Esport	12-6-18	51.01	Marta Bosch
“TN Vespre” TV3							
5	Al setembre ja hi va haver un altre operatiu policial per aquest tema amb quinze registres.	7	3	Societat	13-6-18	11.44	Marta Masó
“Els Matins” TV3							
6	I encara amb el tema immigració en el rerefons, també a Eslovènia va guanyar les eleccions legislatives d'ahir la dreta euroescèptica...	5	2	Internacional	4-6-18	16.24	Lídia Heredia
7	Però si, pel que sigui, el nou ministre i, per tant, Pedro Sánchez, no accedeix a aquesta petició, vostès participaran a tots els efectes dels consells de política fiscal i financera, de les reunions que pugui haver-hi, amb els temes econòmics <u>sobre la taula</u> ?	3	4	Política	4-6-18	1.00.35	Lídia Heredia
8	Que Europa ha vingut per una altra banda, no diguem per una banda més política, sinó ha vingut pel tema dels accid..., perdó dels accidents..., dels refugiats, de la immigració, de la xenofòbia, etcètera.	1.1	5	Internacional	4-6-18	1.49.22	Ismael Peña-López
9	Ahir mateix sentíem unes declaracions d'Andrea Levy, que ja demanava que el govern espanyol actuï perquè retiri la pancarta que hi ha del tema dels presos a la Generalitat.	1.1	5	Política	4-6-18	1.51.32	Ferran Casas
10	El tema és que Pedro Sánchez ha de triar com vol arribar a les properes eleccions espanyoles.	2	5	Política	4-6-18	1.51.44	Ferran Casas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	Perquè evidentment el PP sap en aquests moments que, o es parla del tema de Catalunya i dels pactes terribles de Pedro Sánchez amb els independentistes...	1.1	5	Política	4-6-18	1.52.14	Ferran Casas
12	Jesús, quin marge de maniobra té Pedro Sánchez en general i amb el tema català en particular?	3	4	Política	4-6-18	1.55.27	Lídia Heredia
13	I, atès el que està passant i el que va dir el mateix Pedro Sánchez sobre el tema del delict de rebel·lió...	1.1	5	Política	4-6-18	2.00.14	Ferran Casas
14	14.a Respecte al tema de quins <u>gestos</u> pot fer [Pedro Sánchez]...	1.1	5	Política	4-6-18	2.06.20	Milagros Pérez Oliva
	14.b ... pel tema de Catalunya, anem a veure, segur que si decideix acostar els presos a Catalunya...	1.1					
15	Però bé, sobre el tema de Pedro Sánchez, clar... [el tallen i continua] els partits catalans i el govern català jo crec que han de mantenir l'ambició.	1.2	5	Política	4-6-18	2.08.21	Ferran Casas
16	Sí, sobre aquesta qüestió precisament és que, jo el cap de setmana..., és que és un tema que ha passat <u>una mica</u> desapercbut...	4	5	Política	4-6-18	2.13.58	Milagros Pérez Oliva
17	I Pablo Iglesias portava dient, i Podemos portava dient des de feia temps al PSOE, que presentessin una moció de censura pel tema de la corrupció.	1.2	5	Política	4-6-18	2.15.15	Milagros Pérez Oliva
18	Però, una de les senyals, un dels senyals al qual es referia Pere Aragonès era al tema de l'aixecament del control financer.	1.1	4	Política	4-6-18	2.20.31	Lídia Heredia
19	Tema pressupostos sembla que ho fiava llarg també Pere Aragonès.	5	4	Política	4-6-18	2.22.08	Lídia Heredia
20	L'altre, el tema financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de <u>gest</u> de distensió?	3	4	Política	4-6-18	2.22.16	Lídia Heredia
21	Bargalló actualment col·laborava dins el partit, dins d'Esquerra Republicana, amb temes relacionats precisament amb l'ensenyament.	6	4	Política	4-6-18	2.44.18	Pere Bosch
22	Per exemple, crec que en el llibre proposeu el tema de l'enriquiment il·lícit, no?, és a dir, es podria legislar d'una manera més <i>ad hoc</i> per intentar que cap cas de corrupció marxés impune...	1.2	4	Política	4-6-18	3.02.34	Lídia Heredia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
23	Però també en els casos relacionats amb els delictes econòmics, o també amb el tema de les hipoteques, no?, que també d'Europa han vingut correctius diversos.	1.1	4	Política	4-6-18	3.10.26	Lídia Heredia
24	Ho dic perquè aquest també va ser un tema molt <u>comentat</u> , i molt de debat, no?, és a dir, les parelles que a vegades, amb consciència o no, es veuen implicades...	4	4	Societat	12-6-18	37.30	Lídia Heredia
25	I, a més, hi ha el tema dels vaixells, hi ha vaixells que sí que poden entrar a port i hi ha vaixells que no.	1.2	5	Internacional	12-6-18	1.07.28	Jordi Mercader
26	<i>Bueno</i> , el tema el tenim, com tu deies, el tenim aquí des de fa temps.	2	5	Internacional	12-6-18	1.07.50	Jordi Mercader
27	Crec que Itàlia amb aquest govern que han tingut la mala sort d'estrenar <u>provocarà</u> que aquest tema vagi a Brussel·les i s'endureixi probablement.	7	5	Internacional	12-6-18	1.07.55	Jordi Mercader
28	No, no, només volia fer marxa enrere amb el tema aquest de l'escorcoll...	1.2	5	Societat	12-6-18	2.30.01	Josep-Lluís Carod-Rovira
29	T'haig de confessar que la truita a la francesa a mi em recorda <u>una mica</u> a l'esmorzar de ressaca, aquest tema no l'has estudiat?	2	5	Quotidià	12-6-18	3.35.57	Lídia Heredia
"Tot es mou" TV3							
30	I d'Esports, que ell [Màxim Huerta] diguem que ha fet uns lletjos <u>a través dels</u> seus tuits al tema de fer esport, no a l'esport, que després ho ha volgut matisar a les seves declaracions...	1.2	4	Política	7-6-18	29.27	Helena Garcia Melero
31	Ara ho valores, ara ho valores, Jordi, però és que tenim a [sic] l'Empar Moliné, que ella ens vol fer <u>una mica</u> de currículum vitae del tema tuits de Màxim Huerta...	5	4	Política	7-6-18	30.07	Helena Garcia Melero
32	No, això dels tuits, pot donar teca per setmanes, no?; de fet, jo crec que el <u>debat</u> , com abans, crec que no era el tema de demonitzar el mitjà sinó el fet en si.	1.2	5	Política	7-6-18	33.36	Jordi Borràs
33	Bernardos, ara sí que t'interpel·lo, sobre el tema de que [sic] hi hagi... no?, un govern que representa la vaga feminista: que hi hagin dones al govern no vol dir que sigui un govern feminista.	1.2	5	Política	7-6-18	35.10	Jordi Borràs

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
34	Ella sap que té un front molt important davant, que és el tema de Catalunya; reconeix que és un repte molt gran...	1.1	4	Política	7-6-18	37.19	Albert Calatrava
35	35.a Doncs serà també <u>comentat</u> , imagino que ja s'està <u>comentant</u> molt el tema dels símbols religiosos,...	1.2	4	Política	7-6-18	42.03	Albert Calatrava
	35.b ... també el tema dels toros, a més ara estem amb la Feria de San Isidro aquí a Madrid a Las Ventas, per tant, a veure si [Màxim Huerta] fa algun <u>comentari</u> [al Twitter]...	1.2					
36	Jo et diria el sushi, perquè jo sé que a tu t'agrada molt el sushi, i a mi m'encanta tot el tema japonès.	3	4	Quotidià	7-6-18	1.55.03	Francesc Sòria
37	És que la meteorologia és, primer, és molt interessant i en aquest país hi ha grans seguidors del tema meteorològic, i el Cordoní sí que és veritat...	3	4	Meteo.	7-6-18	2.02.35	Lluís Marquina
38	Deixa'm acabar amb un altre..., un tema que no sigui polític.	8	4	Societat	7-6-18	2.39.00	Helena Garcia Melero
39	És que potser és difícil d'aturar aquest tema , eh, tal i com [sic] estan les coses en aquest moment.	2	4	Societat	7-6-18	2.41.20	Helena Garcia Melero
40	Haurà de motivar, doncs, si és per un tema d'arrelament o per quins motius tria esta presó...	4	4	Política	13-6-18	09.18	Fàtima Llambrich
41	D'altra banda, perquè ja no és amb relació al que s'ha dit o no a judici sinó amb un tema d'anticonstucionalitat.	4	4	Política	13-6-18	10.29	Fàtima Llambrich
42	Quina vinculació real (...) veieu en el fet que abdiqués el rei Joan Carles en el moment que ho va fer, per fer diguem que..., intentar tallar amb el tema Iñaki Urdangarín, separar-lo, és a dir, a tots els vincles...	5	4	Política	13-6-18	13.31	Helena Garcia Melero
43	I sempre podran dir, quan surti qualsevol tema relacionat i no sigui massa nou, relacionat amb això, bé, "mira com tothom m'és igual"...	7	5	Política	13-6-18	17.03	Pilar Carracelas
44	Parlant de la monarquia, ara que treia el tema la Pilar Carracelas, Queta Karmany, bona tarda, Madrid, què tal?	2	4	Política	13-6-18	18.34	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
45	Així doncs, Helena, és un tema que començava despertant un somriure, però nosaltres volem <u>denunciar des d'aquí</u> també que si entres al compte de Facebook, nosaltres no ho treurem perquè l'ofensa és excessiva...	7	4	Política	13-6-18	59.17	Sheila Alen
46	Només us dic això i fem..., de seguida tornem a taula perquè em sembla que voleu parlar amb una altra persona que també té moltes coses a dir respecte a aquest tema .	2	4	Política	13-6-18	59.28	Sheila Alen
47	I <u>des de</u> la Generalitat el president Quim Torra ja s'ha pronunciat sobre aquest tema ?	2	4	Política	13-6-18	1.08.30	Helena Garcia Melero
48	Com queda el tema dels festius?, perquè dels catorze festius que [sic] es disposa cada any, les comunitats autònomes n'escullen dos, i vosaltres proposeu que un d'ells sigui canviat per l'1 d'octubre.	1.1	4	Política	13-6-18	1.14.37	Helena Garcia Melero
49	Vols dir que serà un tema polèmic i que es preveu...	4	4	Política	13-6-18	1.15.21	Helena Garcia Melero
50	De fet, m'estaven <u>comentant</u> els companys de control que és que a l'hora que havia de comparèixer Màxim Huerta també havia de comparèixer Julen Lopetegui, s'estaven contraprogramant amb rodes de premsa dins de temes del mateix Ministeri d'Esports i Cultura.	7	4	Política	13-6-18	1.18.08	Helena Garcia Melero
51	Ja sembla que tot es confirma, si Màxim Huerta dimiteix com a ministre de Cultura i Esports <u>després de</u> saber-se que va cometre frau fiscal, per tant, de tot el tema que està passant en relació amb la selecció ara ja no se n'ocuparà ell, <u>veurem</u> qui el substituirà...	2	4	Política	13-6-18	1.33.44	Helena Garcia Melero
52	Ahir també es va parlar de com educar les emocions, que aquest és un tema que moltes vegades no ens han ensenyat...	4	4	Quotidià	13-6-18	1.52.07	Helena Garcia Melero
53	Per acabar, el tema que estàvem abordant, Andrea, tu com a especialista, quines recomanacions ens fas a tots (...)?	8	4	Quotidià	13-6-18	2.16.04	Francesc Sòria
"L'Informatiu" TVE							
54	El conseller de Treball, respecte a la problemàtica dels menors no acompanyats a Catalunya, el conseller de Treball, Afers Socials i Família, Chakir El Homrani, ha anunciat que han convocat la taula per tractar aquest tema , que ha duplicat la xifra de l'any passat.	2	2	Política	13-6-18	11.06	Marc Sala

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"El Debat" TVE							
55	Què falta ara?; ara falten temes claus: pressupostos 2019, compliment de dèficit, trobar aliats per aprovar algunes lleis..., <u>veurem</u> què passa.	7	5	Política	7-6-18	2.53	Rafa López
56	<u>En aquest sentit</u> , li tocaria, <u>com a</u> primera decisió, decidir el tema dels acostaments de les persones preses, dels polítics presos que hi ha en aquest moment, no?	1.1	5	Política	7-6-18	30.44	Gemma Ubasart
57	57.a Si es vol distensionar el cas català, s'ha de tocar, a part del tema territorial, ...	3	5	Política	7-6-18	31.14	Gemma Ubasart
	57.b ... que ja farà la Meritxell Batet, tocar el tema de la situació de les persones preses...	1.1					
58	<u>Des d'Europa</u> se li [Fernando Grande-Marlaska] ha dit pel tema de les tortures que no ha investigat amb prou suficiència les denúncies de tortures que hi havia hagut...	1.1	5	Política	7-6-18	32.17	Gemma Ubasart
59	Va ser el tema de Juana Chao..., és a dir, recordem el cas Faisan...	1.2	5	Política	7-6-18	36.18	Rafa López
60	Jo, diguem, de mena no m'agrada que els jutges surtin de la carrera judicial per dedicar-se a la política, a mi això d'entrada no és un tema que m'entusiasmi.	4	5	Política	7-6-18	36.48	Carles Fernández
61	61.a <i>Pues</i> jo em quedo amb el tema de la problemàtica de l'alta muntanya, o sigui, ...	1.1	5	Política	7-6-18	1.14.02	Toni Bolaño
	61.b ... quan t'explica el tema dels camions per zones poblades de l'alta muntanya, ...	1.2					
	61.c ... el tema de la distància i <i>demés</i> ..., i que Espanya això no ho toca (...) ...	1.1					
	61.d ... jo crec que és un tema que no és només de l'Aran eh...	4					
"Ara i aquí" TVE							
62	Doncs mira, ara ho sabrem; en tot cas els vull anunciar que tindrem un segon tema aquesta nit, per parlar si són millors <u>líders</u> les dones que els homes.	8	4	Quotidià	15-6-18	09.02	Carlos Fuentes
63	Fem un punt i a part per parlar de un [sic] dels temes calents de la darrera setmana que l'agradarà [sic] molt a la senyora Falcon.	8	4	Política	15-6-18	1.03.09	Carlos Fuentes
64	Tenim el govern del món amb més dones al capdavant d'un ministeri; s'ha parlat molt, molt, d'aquest tema , però..., qui governa millor?, qui són millors <u>líders</u> ?, qui mana millor, les dones o els homes?	2	4	Política	15-6-18	1.03.19	Carlos Fuentes
65	Està molt contenta la senyora Falcon perquè, clar, hem portat aquest tema aquí, senyora Falcon.	8	5	Política	15-6-18	1.04.52	Carlos Fuentes

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“El Matí de Catalunya Ràdio” Catalunya Ràdio							
66	A mi el tema de la unilateralitat em preocupa no per la unilateralitat en si mateixa, sinó perquè vol dir que no s'ha fet cap mena de balanç seriós sobre els fets d'octubre...	1.1	5	Política	4-6-18	20.28	Jaume Roures
67	Lavors el senyor Pastor un dels seus arguments era que, diguem-ne, com [sic] l'alcaldeessa havia penjat pancartes sobre el tema dels presos i tal, no governava per a tothom.	1.1	5	Política	4-6-18	52.07	Jaume Roures
“Catalunya Migdia” Catalunya Ràdio							
68	Efectivament un discurs molt ampli, <u>on</u> han destacat efectivament el contracte, pacte, entre el Moviment Cinc Estrelles i la Lliga, ajuts econòmics a les classes més desprotegides, <i>stop</i> a la immigració sense fronteres i lluita a les màfies i a la corrupció, han estat els temes , com deies, més aplaudits.	7	3	Internacional	5-6-18	4.50	Eduard Rubió
“Estat de Gràcia” Catalunya Ràdio							
69	Avui en dia el tema dels spoilers, no?, es controla <u>una mica</u> més...	1.2	5	Cultura	12-6-18	38.28	Alfons Gorina
70	Perquè el tema és que...; a veure, jo no sé si és veritat que va fer menjar fetge cru...	2	5	Cultura	12-6-18	50.02	Alfons Gorina
71	Clar, aquesta va ser una pel·lícula que després va <u>generar pues</u> “La Profecia”, “El Exorcista”, tot el tema satànic i del diable...	3	5	Cultura	12-6-18	53.31	Alfons Gorina
72	I, de fet, clar, el Roman Polanski després ha tingut molts problemes com sabem, no?, i ell <u>d'alguna manera</u> sempre ha dit que, <i>bueno</i> , el seu tema, el tema de l'Holocaust, ell que és de Polònia i tot això, barrejat amb tal, se li en va anar <u>una mica</u> l'olla, <i>vaya</i> , per culpa d'aquestes coses...	1.1	5	Cultura	12-6-18	54.31	Alfons Gorina
73	Espanya, anem..., la cosa va molt endarrere en moltes..., amb tema mediambiental..., aquí el Gallego s'esvera cada vegada que parlem d'Espanya i la seva política mediambiental, no?	3	4	Política	12-6-18	1.48.04	Roger de Gràcia
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
74	Bé, tots els casos són particulars, però sí que és veritat que jo crec que el tema principal són les formes.	2	5	Esport	13-6-18	55.28	Ricard Torquemada
75	No és que estigui enfadat, però tots aquests temes l'han deixat ben distret.	2	5	Esport	13-6-18	1.06.19	Francesc Garriga

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"El Món a RAC1" ("El perquè de tot plegat") RAC1							
76	No, no, no, el tema és el fiscal..., el tema ...	3	5	Política	4-6-18	11.28	Pilar Rahola
77	77.a Si n'hi ha un que diu "anem cap a la desobediència", estem a les portes de sortir d'aquest conflicte amb el tema dels presos, ...	1.1	5	Política	4-6-18	13.12	Pilar Rahola
	77. b ... per tant, aquest és el tema clau...	2					
78	Però aquest any ell [Pedro Sánchez] pot mostrar veritablement el seu <i>talant</i> , pot fer les coses relativament bé, pot intentar buscar una via de sortida amb el tema de Catalunya...	1.1	5	Política	4-6-18	14.24	Màrius Carol
79	Per cert, deixa'm dir una cosa que m'apunta algú que entén, conegut de la taula..., de la majoria, i que entén del tema , diu: "El trasllat dels presos a Catalunya depèn només (la paraula només me l'ha escrita en majúscula) només del Ministeri de l'Interior, que té les peticions <u>sobre la taula</u> pendents de resoldre...	2	4	Política	4-6-18	15.19	Jordi Basté
80	I potser, <u>des de</u> la nostra banda no hem de fer molta estridència, ni demanar la lluna perquè el que volem és que els presos estiguin al carrer, i és el tema primer.	2	5	Política	4-6-18	26.08	Pilar Rahola
81	És una conversa entre el Nacho Escoler i el Joaquim Bosch sobre temes judicials, que parlen des de casos de corrupció passant també...; parlen també de Catalunya...	3	4	Política	4-6-18	39.21	Jordi Basté
82	82.a Jo <u>comentava</u> fa un moment que, <u>més enllà</u> de tot el tema polític, que si el dret a l'autodeterminació, que si la república, que si no sé què, ...	3	5	Política	4-6-18	49.50	Pilar Rahola
	82.b ... tot el que té a veure amb el tema català, ...	3					
	82.c ... jo crec que hi ha un tema previ a parlar amb Pedro Sánchez, que és què passarà amb la fiscalia general...	7					
	82.d ... i com interactuarà el tema amb presos, amb exili, amb les persecucions que s'han <u>produït</u> de ciutadans catalans, alcaldes catalans, etcètera, etcètera.	2					
83	Ara, si hi ha un fiscal general que té una altra mirada i que diu "el tema polític català l'hem de resoldre per la via política", pot passar de demanar rebel·lió a, per exemple, desobediència?	3	5	Política	4-6-18	51.18	Pilar Rahola

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
84	El relat que s'ha instal·lat sobre el tema català ha estat un relat tan brutal...	3	5	Política	4-6-18	54.42	Pilar Rahola
85	85.a No només és un tema de la ingerència de l'executiu damunt del judicial (que és evident, jo crec que és una <u>denúncia</u> que fa molt de temps s'està fent), ...	4	5	Política	4-6-18	1.07.13	Pilar Rahola
	85.b ... sinó també hi ha tot el tema del control del jutges <u>per part del</u> Consell del Poder Judicial.	1.1					
86	He entès, perquè el llibre no el tinc encara, que parreu del tema Jordi Cuixart Jordi Sánchez.	5	5	Política	4-6-18	1.11.53	Pilar Rahola
87	Ja en el [sic] estatut, un dels temes que va ser més discutit, fins i tot relativitzat i anul·lat, era el fet que els ciutadans de Catalunya...	7	5	Política	4-6-18	1.17.39	Xavier Sardà
88	Periòdicament es reuneixen els fiscals generals de tot Europa (...) i tots, els de tots els països, totes les ponències majoritàriament són de com aconseguir la independència dels seus respectius governs, és a dir, el tema de la fiscalia general sempre té aquesta connexió per dalt...	1.1	5	Política	4-6-18	1.18.12	Xavier Sardà
89	Pilar Rahola ha posat molt l'accent en el tema de la fiscalia, és molt important el que pugui passar amb la fiscalia, "arriba un moment d'or", diu ella...	1.1	4	Política	4-6-18	1.37.22	Pere Mas
90	"Lo que ha pasado en Cataluña es periodismo de estado", sobre el tema de Madrid, cap aquí cap allà...	1.2	4	Política	4-6-18	1.39.15	Pere Mas
"Tot és possible" RAC1							
91	Són contractes amb entitats socials que treballen amb temes de dependència, infància o joventut que havien caducat i que el govern espanyol no havia renovat.	6	3	Societat	6-6-18	02.13	Núria Travessa
"Versió RAC1" RAC1							
92	Sí, el partit d'Inés Arrimadas reclama al govern espanyol que deixi de parlar d'aquest tema ; ho ha dit la portaveu Lorena Roldan.	2	3	Política	14-6-18	21.16	Anna Alfonso
93	Aquest, però, és un tema , Toni, del que [sic] se n'ha parlat poc, els suïcidis per desnonaments, no?	4	4	Societat	14-6-18	2.26.00	Toni Clapés

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
94	Bé, anem amb una altra qüestió: un dels temes que avui ens ha cridat l'atenció, que publica <i>La Vanguardia</i> , és que comença a preocupar, i de quina manera, l'augment dels delictes a la ciutat de Barcelona l'últim any.	7	4	Societat	14-6-18	2.26.55	Toni Clapés
El Periódico							
95	I és amb Sánchez, de tarannà a priori més dialogant que el seu antecessor en el tema català –i, per tant, s'està més a prop d'establir contactes entre les trinxeres–, quan afloren les molt diferents visions que es tenen sobre el diàleg a la Moncloa i al Palau de la Generalitat.	3	1	Política	7-6-18	p. 20 "Política"	X. Barrina, J. Regué, R. Pasqual
96	El cert és que l'acostament en les qüestions salarials del pacte sembla bastant evident, si bé persisteixen desacords en temes com l'absentisme o la formació professional.	7	1	Economia	13-6-18	p. 25 "Economia"	Redacció
97	Patricia Reyes (Diputada de Ciutadans) «No facin tanta propaganda i espavilin-se a <u>iniciar</u> els cursos. És un tema que ja hem pactat»	7	1	Societat	13-6-18	p. 30 "Societat"	subtitular
Nació Digital							
98	"Tenim moltes [sic] temes <u>sobre la taula</u> , en infraestructures, urbanisme i habitatge. Però una de les primeres coses que volem fer és defensar la Llei contra el canvi climàtic, de les primeres del sud d'Europa i de la qual n'estem molt orgullosos", ha <u>comentat</u> .	7	1	Política	4-6-18	4. "Política"	Roger Font
99	Però igual que amb Mas i amb Pujol, amb el tema del "farol" es torna a caure en el mateix error de sempre: mirar cap amunt i oblidar-se de mirar al voltant.	1.2	1	Política	13-6-18	3. "Opinió"	Albano Dante Fachín

taula 62: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *tema*

UNA MICA

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Vespre” TV3							
1	1.a I en el [sic] abans buscarem aquell dia que vèiem una mica aquella esperança...	1.1	3	Meteo.	5-6-18	45.27	Jofre Janué
	1.b ... d'un temps una mica més tranquil que sobretot arribarà <u>de cara a</u> divendres, dissabte.	3					
“Els Matins” TV3							
2	Tindrem diverses pertorbacions que ens [sic] aniran acostant, i això és una miqueta el que anirà passant.	1.4	3	Meteo.	4-6-18	25.49	Gemma Puig
3	I aquesta serà la tendència d'aquesta setmana, després en uns moments, Lídia, en donarem més detalls, però una miqueta seria això.	1.4	3	Meteo.	4-6-18	26.07	Gemma Puig
4	I aquí, <u>des de</u> Castelló de Farfanya, els núvols doncs una miqueta més trencats.	3	3	Meteo.	4-6-18	28.54	Gemma Puig
5	Catorze graus..., temperatures avui una miqueta més baixes...	3	3	Meteo.	4-6-18	29.23	Gemma Puig
6	Les pertorbacions ens aniran arribant entre dimecres i dijous la més activa, després veurem una mica la situació.	1.1	3	Meteo.	4-6-18	30.00	Gemma Puig
7	Sí que sembla que entre divendres i dissabte remunta una miqueta la situació.	1.2	3	Meteo.	4-6-18	31.24	Gemma Puig
8	Això <u>pel que fa a</u> la previsió meteorològica d'avui, una mica amb previsió de tota la setmana.	2	4	Meteo.	4-6-18	32.04	Lídia Heredia
9	O el Pedro Sánchez del discurs d'investidura, aquesta [sic] és una mica el dubte...	1.4	4	Política	4-6-18	45.53	Lídia Heredia
10	Ens sentim una mica responsables d'haver-te fet anar malament aquest matí.	4	5	Quotidià	4-6-18	1.37.03	Lídia Heredia
11	[Trobo que anem molt blaus avui, eh?, Ferran, tu no portes res blau? (Ferran Casas: No... Bueno, els pantalons.)] Ah, veus, una mica , estem com <i>engamats</i> , tots plegats; què tal?	2	5	Quotidià	4-6-18	1.39.07	Lídia Heredia
12	Això és una mica l'atzar, eh?	1.4	5	Política	4-6-18	1.39.12	Milagros Pérez Oliva
13	13.a Però vaja, deixeu-me, abans d'anar a espigolar una mica l'entrevista de Quim Torra,...	1.2	4	Política	4-6-18	1.43.24	Lídia Heredia
	13.b ... demanar-vos una mica quina sensació teniu...	1.1					
14	Sí, sobre aquesta qüestió precisament és que, jo el cap de setmana..., és que és un <u>tema</u> que ha passat una mica desapercebut...	4	5	Política	4-6-18	2.13.58	Milagros Pérez Oliva

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
15	...però que hi ha demà una visita a Estremera, també una... visites a l'estranger, per mirar de fer una mica de traspàs amb els consellers que no hi són.	1.3	4	Política	4-6-18	2.20.24	Lídia Heredia
16	<u>Veurem...</u> , <u>veurem</u> com acaba això de Badalona eh, és aquesta setmana i per un moment els canvis que hi ha hagut, no?, amb tres o quatre dies han fet que això grinyoli una miqueta i <u>veurem</u> com ho gestionaran els actors implicats.	1.2	4	Política	4-6-18	2.31.52	Lídia Heredia
17	Però sembla que costa una mica de reconèixer la nova realitat, no?	1.2	5	Política	4-6-18	2.35.29	Milagros Pérez Oliva
18	Escoltem exactament què ha dit Elsa Artadi per també fer-nos una mica una idea i quin criteri ha aplicat ella al parlar d'unilateralitat.	1.3	4	Política	4-6-18	2.38.52	Lídia Heredia
19	La part de darrere de la Casa dels Canonges, perquè us ubiqueu una miqueta al lloc on està de Barcelona aquest antic edifici, que és la seu de la conselleria...	1.1	3	Política	4-6-18	2.45.50	Antoni d'Armengol
20	Avui allarguem una mica el programa perquè volem asseure amb una mica de calma el periodista...	1.2	4	Política	4-6-18	2.49.10	Lídia Heredia
21	Fa unes quantes setmanes que vivim una mica amb l'ai al cor per saber quan s'ha de <u>conèixer</u> la sentència del Suprem sobre el Cas Nóos.	1.2	4	Política	12-6-18	27.40	Lídia Heredia
22	Clar Ernesto, val la pena que ens expliquis una mica què és el que viurem avui i quin és el criteri.	1.1	4	Política	12-6-18	29.27	Lídia Heredia
23	Sí, i una mica reconèixer que es veu a venir que hi haurà baralles al fang, eh, en certa manera, <u>veurem...</u>	2	5	Política	12-6-18	45.19	Lídia Heredia
24	I una mica aquesta sensació, no?, que a vegades tenen els polítics que només pel fet de no dir les coses, o de no dir els noms, la gent no se n'assabentés.	2	5	Política	12-6-18	45.56	Lídia Heredia
25	I <u>de cara als</u> propers dies, demà mantindrem una mica aquesta situació, entrarà el vent del nord...	1.2	3	Meteo.	12-6-18	49.48	Gemma Puig
26	Empalmem una mica com havíem acabat amb Ernesto Ekaizer i ho fem ara amb Sergi Castillo.	1.1	4	Política	12-6-18	50.11	Lídia Heredia
27	Sergi, després si podem, podem analitzar una mica el paper de cadascun d'ells, però...	1.2	4	Política	12-6-18	52.52	Lídia Heredia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
28	Podria ser, Sergi, que aquest cas de la Fórmula 1 acabés sent una mica el taló d'Aquil·les de Camps?	1.4	4	Política	12-6-18	58.17	Lídia Heredia
29	I després una mica el <u>gest polític en aquest sentit</u> de Pedro Sánchez ahir dient que vinguin cap aquí.	2	5	Política	12-6-18	1.05.30	Lídia Heredia
30	Des del punt de vista del que significa, una mica en la línia del que deia en Jordi, els <u>gestos</u> concrets, a més molt publicitats, que tothom hi parla i “que bonic” i “que bé”, tenen un efecte colateral...	2	5	Internacional	12-6-18	1.09.03	Montserrat Nebrera
31	L'altra, crida una mica l'atenció, no pot deixar de sorprendre aquest <u>gest per part d'Itàlia</u> , un país d'immigrants.	1.2	5	Internacional	12-6-18	1.25.55	Josep-Lluís Carod-Rovira
32	Si cal hi tornarem, però avui estem una mica condicionats per l'hora de Singapur.	4	4	Internacional	12-6-18	1.28.19	Lídia Heredia
33	El que ens preguntem ara és una mica com evolucionarà aquest bon rotllo que hi ha hagut avui, <u>d'alguna manera</u> , no?	1.4	3	Internacional	12-6-18	1.31.53	Francesc Canals
34	Hem fet un recull una mica de quina ha estat la relació entre Kim Jong-un i Donald Trump...	1.3	4	Internacional	12-6-18	1.36.19	Lídia Heredia
35	Estem intentant amb el professor Rafel Merino apropar-nos una mica a qui són aquestes, com és la generació que aquests dies fa la selectivitat.	1.2	4	Societat	12-6-18	1.51.24	Lídia Heredia
36	N'hi ha que han de treure més bona nota per <u>poder accedir</u> als estudis que han escollit i d'altres que van una mica més tranquils.	3	3	Societat	12-6-18	1.52.27	Cristina Macias
37	Sembla que no els espanta tant com la castellana, <u>veurem una mica</u> els resultats, i el que <u>comentàveu</u> , eh, són els nascuts a l'any 2000...	1.1	3	Societat	12-6-18	1.53.09	Cristina Macias
38	Crec que és essencial pel bon nom de la justícia espanyola i una mica com una... [Montserrat Nebrera: una catarsi] una catarsi social que el cunyat del rei pugui entrar a presó.	2	5	Política	12-6-18	2.20.45	Jordi Mercader
39	T'haig de confessar que la truita a la francesa a mi em recorda una mica a l'esmorzar de ressaca, aquest <u>tema</u> no l'has estudiat?	1.2	5	Quotidià	12-6-18	3.35.57	Lídia Heredia
40	I l'important d'això és que quedaria una mica en l'aire si finalment ingressa o no a la presó.	1.2	3	Política	12-6-18	2.40.51	Marta Viladot

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
41	Els que tenen una pena inferior no hi van, superior sí que hi van, per tant, es trobaria una mica en la frontera...	1.1	3	Política	12-6-18	2.41.14	Marta Viladot
“Tot es mou” TV3							
42	És una mica ... la filosofia de vida del <i>carpe diem</i> , del viu el present...	1.4	4	Política	7-6-18	26.25	Genís Sinca
43	Ara ho valores, ara ho valores, Jordi, però és que tenim a l'Empar Moliné, que ella ens vol fer una mica de currículum vitae del <u>tema</u> tuits de Màxim Huerta...	1.3	4	Política	7-6-18	30.07	Helena Garcia Melero
44	Bé, en qualsevol cas, hem fet una mica de recull, a partir d'ara qualsevol persona que sigui nomenada el que sigui té ja feina a anar esborrant tot el seu passat a les xarxes...	1.3	4	Política	7-6-18	33.20	Helena Garcia Melero
45	Com s'ha d'interpretar de totes maneres aquests nomenaments, onze dones, sis homes, i una mica la fórmula aquesta de que [sic] tots han dit que guardarien el secret de consell de <i>ministras y ministros</i> ...	2	4	Política	7-6-18	35.53	Helena Garcia Melero
46	És curiós perquè és el ministre d'Afers Exteriors però bona part del seu discurs l'ha dedicat a parlar de la situació de Catalunya, admetent que és el problema més greu que té el país, i és una mica el contrast entre Josep Borrell i Meritxell Batet.	1.4	3	Política	7-6-18	39.43	Albert Calatrava
47	Gràcies per acompanyar-nos [Dolors Sabaté], tenim ganes una mica de treure l'entrellat en relació amb aquesta moció de censura que està prevista per al proper dia 20 de juny...	1.3	4	Política	7-6-18	45.37	Helena Garcia Melero
48	Volíem que ens expliquessis una mica <u>des d'aquí</u> , <u>des de</u> Madrid, com s'ha rebut també aquest executiu perquè tinc la sensació que Pedro Sánchez no està conformant un govern per convocar eleccions immediatament.	1.1	4	Política	7-6-18	48.00	Helena Garcia Melero
49	En el moment que hi ha ara una alcaldessa de Podem, després hi ha un [sic], Garcia Albiol, que té deu regidors, i que també pot aprofitar aquesta plataforma per donar, diguem que, una embranzida a les seves possibilitats <u>de cara a</u> unes possibles eleccions municipals i alhora també <u>per part d'Àlex Pastor de visibilitzar</u> més una mica la seva figura.	1.1	4	Política	7-6-18	1.13.43	Helena Garcia Melero
50	Explica'm una mica aquesta aventura, aquesta iniciativa.	1.1	4	Cultura	7-6-18	1.24.35	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
51	51.a Que si tu tens una mica la visió desendreçada...	1.3	4	Cultura	7-6-18	1.33.48	Mireia Mallol
	51.b ... i vosaltres jugueu a desendreçar una mica allò t'ho endreça tot molt.	1.2					
52	En aquest esquema, en aquest gràfic de vents a dins del núvol et [sic] pots entendre una miqueta què és el que passa.	1.1	3	Meteo.	7-6-18	1.59.49	Eloi Cordoní
53	Està dificultant Pedro Sánchez amb aquests nomenaments l'oposició <u>per part del</u> PP i de Ciutadans, i facilitant-la potser <u>per part d'</u> aquells qui li han donat suport a la moció de censura?, és a dir una mica el món al revés, que costaria d'entendre.	2	4	Política	7-6-18	2.33.24	Helena Garcia Melero
54	Jo crec que aquí només hem... Hem... Hem fet una mica ... Hem escarvat aquí a la superfície i hi ha molt que no s'ha vist.	1.3	5	Política	13-6-18	06.52	Pilar Carracelas
55	A veure, tenim ganes de que [sic] ens acostis una mica <u>des de</u> la Casa Reial com s'està vivint tot plegat perquè ho estàvem <u>comentant</u> abans, coincideix en el temps, aquests cinc dies que té Iñaki Urdangarín per ingressar en un centre penitenciari amb aquest viatge oficial del rei...	1.1	4	Política	13-6-18	18.43	Helena Garcia Melero
56	No sé com ho valoreu, tot el que està passant i una mica el fet de que [sic] ell [Màxim Huerta] tingués aquesta sanció per frau fiscal.	2	4	Política	13-6-18	32.04	Helena Garcia Melero
57	...i que a les sis de la tarda teníem ja altres continguts, però que estem alterant una mica la nostra graella, com és habitual d'altra banda perquè tot es mou, per poder atendre també el que expliqui el ministre de cultura [Màxim Huerta].	1.2	4	Política	13-6-18	48.33	Helena Garcia Melero
58	I l'Aimé està una miqueta en la línia de la Paula, eh..., també se sent sola i en aquest cas trencada, escolteu-la...	1.3	4	Quotidià	13-6-18	2.01.49	Laia Farré
"El Debat" TVE							
59	...i va ser la persona [Ivan Redondo] que li [Pedro Sánchez] va construir una mica el relat amb el discurs a la moció de censura, no sé si ha sigut ell o que ja s'ho havia estudiat abans, la veritat és que <u>com [a]</u> comunicació, és un govern encertat.	1.1	5	Política	7-6-18	5.43	Álex Sàlmon

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
60	I necessites una persona que com a mínim no aixequi espurnes només que s'assegui a la taula..., jo crec que una mica el tarannà és aquest.	1.4	5	Política	7-6-18	27.44	Toni Bolaño
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
61	A veure, jo crec que cal llegir una mica les paraules..., amb el que ha dit Elsa Artadi eh...	1.2	5	Política	4-6-18	32.35	Gemma Ubasart
62	Jo em sembla que cal una mica llegir entre paraules, llegir el context de l'entrevista, llegir tot el que ha anat explicant Elsa Artadi, per entendre que clarament han renunciat a la via unilateral.	1.1	5	Política	4-6-18	33.19	Gemma Ubasart
63	Per tant, s'ha quedat com una mica... , jo entenc eh perquè van tirar..., perquè van posar en marxa una consulta i la consulta sense saber-ho, <i>bueno</i> , els ha situat en un altre moment, en un moment <u>on</u> Pedro Sánchez pacta amb Podem, ERC, PDECat i PNB i <u>on</u> Àlex Pastor pactaria amb Partit Socialista i Ciutadans.	4	5	Política	4-6-18	56.17	Gemma Ubasart
64	Home, li hem vist els colors, no?, una mica , al Damià.	2	4	Política	4-6-18	2.17.28	Sergi Vives
65	[Carles Porta: se t'havia de retallar i adaptar]... retallar i adaptar una mica , no?	1.2	5	Cultura	4-6-18	2.35.37	Mònica Terribas
"Estat de Gràcia" Catalunya Ràdio							
66	Oi que ja ho hem vist?, és que si ja ho haguéssim vist una miqueta ...	1.1	4	Política	12-6-18	14.25	Marta Sherman
67	Així ha anat una mica aquest "First Dates"...	1.1	4	Internacional	12-6-18	33.56	Marta Sherman
68	I, de fet, clar el Roman Polanski després ha tingut molts problemes com sabem, no?, i ell <u>d'alguna manera</u> sempre ha dit que, <i>bueno</i> , el seu tema, <u>el tema de</u> l'Holocaust, ell que és de Polònia i tot això, barrejat amb tal, se li en va anar una mica l'olla, <i>vaya</i> , per culpa d'aquestes coses...	1.2	5	Cultura	12-6-18	54.31	Alfons Gorina
69	Aviam, us expliquem una mica ... La notícia fa referència a la manifestació que l'associació policial Jusapol...	1.1	4	Política	12-6-18	1.12.33	Roger de Gràcia
70	Val [sic], llavors, anem per passos, per explicar-ho una mica , aquesta associació neix a Palència...	1.1	4	Política	12-6-18	1.15.13	Roger de Gràcia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
71	I tot això hauria de preocupar una mica el Ministerio del Interior també, no?	1.2	4	Política	12-6-18	1.25.27	Roger de Gràcia
72	La qüestió de si és una dictadura o no, això ha quedat una mica com al marge.	1.2	3	Internacional	12-6-18	2.35.03	Kilian Sabrià
“Tot Costa” Catalunya Ràdio							
73	I, per tant, hem de veure una miqueta si, si té diríem que solucions pròpies a problemes.	1.1	4	Esport	13-6-18	54.49	Ricard Torquemada
74	Sobre Lopetegui, m’ha decebut una mica justament això, que com a <u>líder</u> d’un grup probablement en l’esdeveniment més important ha prioritzat, com deia el Marcos, interessos individuals.	1.1	5	Esport	13-6-18	55.57	Ricard Torquemada
75	Però sí que és veritat que posarà a prova una mica l’habilitat tècnica.	1.3	4	Esport	13-6-18	57.25	Ricard Torquemada
“El Món a RAC1” (“El perquè de tot plegat”) RAC1							
76	Jo crec que anàvem una mica amb les piles sobrecarregades i a vegades doncs és millor baixar un esgraó.	1.3	5	Política	4-6-18	9.52	Màrius Carol
77	Depèn de quin Sánchez trobem perquè, clar, és una mica com el Ken de la Barbie, hem vist el Sánchez demanant reforma constitucional de caire federal...	1.4	5	Política	4-6-18	14.52	Antonio Baños
78	Heu fet informacions molt rellevants, que han ajudat a posar una mica de llum a una situació molt fosca, molt obscura, i heu, a més a més, donat informació que tenia a veure amb el sentit de la justícia, tant social com política, que l’únic que volia era posar llum a coses que s’estaven manipulant de manera molt brutal.	1.3	5	Política	4-6-18	48.13	Pilar Rahola
79	No, no, anava en la línia una mica del que deia la Pilar previ a <i>lo</i> del fiscal...	1.3	5	Política	4-6-18	52.37	Antonio Baños
80	80.a Aquest és un govern complex [sic], i, <u>d’alguna manera</u> , els discursos, això és com els <i>coros</i> , eh, o sigui els cors han de sonar, ho porten una mica assajat,...	4	5	Política	4-6-18	1.00.12	Màrius Carol
	80.b ... i han de sonar una mica bé...	3			4-6-18		
81	Llavors, un cop dit això, i anant una mica al llibre, eh..., hi ha una cosa...	1.1	5	Política	4-6-18	1.03.00	Màrius Carol
82	Us dic tres coses que ara comencen a córrer, perquè tinguem una mica l’agenda clara.	1.3	3	Política	4-6-18	1.33.04	Mireia Garolera

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
83	I després ja hem passat una mica a la mandonguilla i la pregunta és, això de Pedro Sánchez...	1.1	5	Política	4-6-18	1.35.20	Pere Mas
“Tot és possible” RAC1							
84	Per tant, a veure si ho sabeu i ens podeu donar una miqueta de..., un cop de mà, eh...	1.3	4	Quotidià	6-6-18	05.27	Elisenda Camps
85	Home, és curiós, la veritat és que volíem saber una miqueta més les característiques d'aquest animal que..., si ens el trobem, no l'estresseu...	3	4	Quotidià	6-6-18	37.13	Elisenda Camps
86	Clar, és com els humans, necessitem cansar el cos, no?, també una mica per calmar la ment, no?	2	4	Quotidià	6-6-18	49.26	Elisenda Camps
“Versió RAC1” RAC1							
87	87.a Hauries de sentir-te una mica el que estàs dient, perquè clar, és que és un..., ...	1.1	4	Quotidià	14-6-18	28.11	Toni Clapés
	87.b ... fa una mica de vergonya aliena el que estàs dient...	1.3					
El Periódico							
88	Si la gira que Arnalds <u>inicia</u> aquí es diu <i>All strings attached</i> , és una mica amb referència al quartet de corda que viatja amb ell.	1.4	1	Cultura	11-6-18	p. 51 “Cultura”	Juan Manuel Freire

taula 63: enunciats del corpus de l'ús dubtós d'*una mica*

PER PART DE

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Trump ha ignorat la falta de respecte als drets humans per part de Corea	1.1	1	Internacional	12-6-18	13.55	càiron
2	Tot i que l'oferiment del port de València per part d' Espanya no es veia clar, massa lluny, massa gent a dalt del vaixell, poc menjar i poques perspectives de bon temps al mar, alguna cosa s'havia començat a moure.	1.2	3	Societat	12-6-18	27.55	Begoña Grigelmo
“TN Vespre” TV3							
3	Però aquest any, arran de l'article 155, la subvenció per part del govern català no ha arribat.	1.3	3	Política	5-6-18	21.06	Rosa Talamàs
“Els Matins” TV3							
4	La negociació, per part del govern català, senyor Aragonès, sobre què ha de ser?	2.1	4	Política	4-6-18	46.08	Lídia Heredia
5	No s'hauria presentat una querrela de rebel·lió, que ha portat a la presó a [sic] molts dirigents polítics per part del fiscal general de l'estat, si Pedro Sánchez el dia abans no hagués estat a la Moncloa pactant amb Mariano Rajoy quina era la resposta.	2.2	5	Política	4-6-18	1.53.02	Ferran Casas
6	Però ara hi ha una predisposició per part de Podem, és molt evident, sobretot per part de Podem i també dels partits independentistes, de [sic] ajudar a la governabilitat d'Espanya i implicar-se mínimament, com a mínim, <u>a nivell</u> d'acords parlamentaris.	1.1	5	Política	4-6-18	1.53.49	Ferran Casas
7	No, però em crida l'atenció que donin entrada a un partit polític a òrgans com el Consell General del Poder Judicial o el Tribunal Constitucional, que per part d' un cert constitucionalisme ben pensant hem estat sentint que són independents.	2.1	5	Política	4-6-18	2.19.24	Ferran Casas
8	Per tant, si aquesta intervenció es vol mantenir <u>d'alguna manera</u> per part del govern espanyol, vol dir que l'ha de tornar a aplicar.	3.1	5	Política	4-6-18	2.22.37	Ferran Casas
9	Intervenir les finances o mantenir intervingudes les finances de la Generalitat implique un <u>gest</u> d'agressió per part del Consell de Ministres.	1.3	5	Política	4-6-18	2.23.19	Ferran Casas
10	No totes les comunitats autònomes tenen aquest control per part del FLA.	1.1	5	Política	4-6-18	2.23.44	Ferran Casas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	Quan es fa el 155 aquesta intervenció es quede integrada dins el 155 per una qüestió de seguretat jurídica del govern espanyol, perquè no tenien clar que amb els recursos presentats al Suprem per part de la Generalitat, fins i tot, això pogués decaure.	3.2	5	Política	4-6-18	2.24.56	Ferran Casas
12	L'altra, crida <u>una mica</u> l'atenció, no pot deixar de sorprendre aquest <u>gest per part d'</u> Itàlia, un país d'immigrants.	1.3	5	Societat	12-6-18	1.25.55	Josep-Lluís Carod-Rovira
13	És a dir, potser podria ser una demostració, una mena de toc d'alerta, per part de la justícia dient "compte a veure què feu que nosaltres estem per una altra cosa".	1.1	5	Política	12-6-18	2.30.29	Josep-Lluís Carod-Rovira
"Tot es mou" TV3							
14	I per part d' ells, ells ja saben que s'han publicat aquestes imatges en el moment en què, per exemple, la dona de Raül Romeva l'està visitant en aquests moments, ja li deu haver <u>comentat...</u>	2.1	4	Política	7-6-18	14.05	Helena Garcia Melero
15	I a l'hora de ja [sic] fer reaccions per part de l'oposició hem escoltat Podem criticant Pedro Sánchez aquest matí.	1.1	4	Política	7-6-18	42.38	Helena Garcia Melero
16	Continuarem amb la sobretaula política; més reaccions també en aquesta, aquest nou executiu, aquí a Catalunya, per exemple, per part de Xavier Garcia Albiol, que deia això:	1.1	4	Política	7-6-18	43.56	Helena Garcia Melero
17	I en aquests moments està penjant d'un fil l'actual equip de govern, l'alcaldia, amb tot aquest moviment que hi ha hagut per part del partit dels socialistes, que estàvem recordant que té tres regidors.	1.3	4	Política	7-6-18	1.03.49	Helena Garcia Melero
18	És a dir, pel que explicaves al principi, hi hauria un intent per part de , en aquest cas, de [sic] Àlex Pastor del PSC d'aprofitar aquest any que queda abans de les municipals...	1.2	5	Política	7-6-18	1.13.31	Helena Garcia Melero
19	En el moment que hi ha ara una alcaldessa de Podem, després hi ha un [sic], Garcia Albiol, que té deu regidors, i que també pot aprofitar aquesta plataforma per donar, diguem que, una embranzida a les seves possibilitats <u>de cara a</u> unes possibles eleccions municipals i alhora també per part d' Àlex Pastor de <u>visibilitzar</u> més <u>una mica</u> la seva figura.	2.2	4	Política	7-6-18	1.13.43	Helena Garcia Melero
20	Parlàvem de com s'hauria rebut o com es rebrà per part dels <u>protagonistes</u> i dels veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges.	3.1	4	Cultura	7-6-18	1.31.34	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
21	21.a Està dificultant Pedro Sánchez amb aquests nomenaments l'oposició per part del PP i de Ciutadans,...	1.3	4	Política	7-6-18	2.33.24	Helena Garcia Melero
	21.b ... i facilitant-la potser per part d' aquells qui li han donat suport a la moció de censura, és a dir, <u>una mica</u> el món al revés, que costaria d'entendre.	2.2					
22	Per cert, aquesta possibilitat de que [sic] els seus [Iñaki Urdangarín] advocats presentessin un recurs d'empara <u>davant</u> del Tribunal Constitucional, això tampoc evitaria en cap cas el seu ingrés a la presó en aquest termini que s'ha marcat de cinc dies, però realment hi ha intenció de fer-ho?, hi ha voluntat per part de la seva defensa de presentar aquest recurs <u>davant</u> del TC?	1.2	4	Política	13-6-18	09.34	Helena Garcia Melero
23	I pel que hem escoltat, una resposta molt hostil per part dels ciutadans que s'hi [Audiència de Palma] han aplegat, no?	1.1	4	Societat	13-6-18	11.08	Helena Garcia Melero
24	Per cert, que, veient els titulars de premsa d'ahir, vaig pensar que fins i tot hi havia hagut alguna reacció per part de la Casa Reial.	1.1	4	Política	13-6-18	21.01	Helena Garcia Melero
25	Estem ja a 13 de juny, d'aquí a..., els pròxims dies, les pròximes setmanes, eh..., s'hauria de saber alguna cosa per part del tribunal alemany, no?	2.1	4	Política	13-6-18	1.04.02	Helena Garcia Melero
26	Això de que [sic] hi poguessin assistir observadors internacionals és <i>algo</i> que és possible o s'ha d'autoritzar per part del jutge?	3.1	4	Política	13-6-18	1.13.35	Helena Garcia Melero
27	Perquè, a més a més, hi va haver una repressió brutal per part de l'estat...	1.1	5	Política	13-6-18	1.16.31	Santi Terraza
28	O no..., o no se celebrava per part de tothom, no s'ha celebrat per alguns quan es va convertir en una diada independentista...	3.1	5	Política	13-6-18	1.23.15	Manel Manchón
29	Ara falta saber si hi haurà reacció per part de Donald Trump, segurament hi haurà reacció per part de Donald Trump, que coincidirà aquests cinc dies, pròxims dies, amb el rei Felip.	1.1	4	Internacional	13-6-18	1.42.44	Helena Garcia Melero
"L'Informatiu" TVE							
30	Un diàleg que no serà fàcil i l'exemple per exemple el tenim avui mateix amb el que ha passat amb el control de les finances de la Generalitat per part del govern.	1.2	2	Política	4-6-18	2.43	Marc Sala
31	<u>Des de</u> la CUP de Girona, que és qui va destapar el cas, recorden que sempre es van oposar a la compra per part de l'ajuntament del fons artístic Santos Torroella.	1.2	2	Política	13-6-18	06.14	Marc Sala

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"El Debat" TVE							
32	Altres ministeris no passa res, jo altres crítiques que he sentit per part dels independentistes, Cultura, Borrell, poden funcionar més o menys...	2.1	5	Política	7-6-18	32.51	Gemma Ubasart
33	A mi em sembla que és una reflexió que dona de fons i que no l'havia sentit per part de [sic] una persona activa en la política aranesa...	2.1	5	Política	7-6-18	1.17.26	Gemma Ubasart
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
34	I també per part , doncs de... , <i>pues</i> , doncs dels que tenen sales, de..., de prendre tot el tipu [sic] de mesures per evitar aquest tipu [sic] de comportament.	2.2	5	Societat	4-6-18	16.39	Gemma Ubasart
35	Crec que està bé rebre... aquestes informacions per part de [sic] un membre de l'executiu...	2.1	5	Política	4-6-18	23.47	Gemma Ubasart
"Catalunya Migdia" Catalunya Ràdio							
36	Calvo, recordem-ho, va ser una de les encarregades per part del PSOE de negociar amb el govern del PP tot el [sic] relacionat amb l'aplicació de l'article 155.	2.1	3	Política	5-6-18	14.01	Jordi Prats
37	És un documental de Mireia Ros que documenta el procés d'elaboració d'un curt per part d'uns joves amb deficiències psíquiques.	1.2	2	Societat	5-6-18	37.37	Marc Garriga
"Tot Costa" Catalunya Ràdio							
38	El parlament belga investigarà el suposat espionatge per part dels serveis d'intel·ligència espanyols a Carles Puigdemont, precisament, mentre era en aquell país.	1.1	2	Societat	13-6-18	1.03.20	Kilian Sabrià
39	I això lliga perquè també hem tingut dades de treballadors del metro de Barcelona que <u>denuncien</u> agressions indiscriminades i amenaces, fins i tot amb bats de beisbol o amb pistoles elèctriques, per part de grups de grafeters, que <u>asseguren</u> que han motivat baixes laborals.	1.1	2	Societat	13-6-18	1.04.25	Kilian Sabrià
"El Món a RAC1" ("El perquè de tot plegat") RAC1							
40	No només és un <u>tema</u> de la ingerència de l'executiu damunt del judicial (que és evident, jo crec que és una <u>denúncia</u> que fa molt de temps s'està fent), sinó també hi ha tot el <u>tema</u> del control dels jutges per part del Consell del Poder Judicial.	1.2	5	Política	4-6-18	1.07.13	Pilar Rahola
41	En principi no hi ha una norma per la qual, sense haver-hi sentència per part del Suprem... <i>A ver si lo digo bien eh</i> , sense sentència ferma per part del Suprem, perquè...	1.3	5	Política	4-6-18	1.08.52	Màrius Carol

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
El Periódico							
42	Fins ara, aquest control ferri del Parlament per part del Govern de Rajoy ha deixat paralitzades, a la cuenta, més de 60 iniciatives legislatives de l'oposició.	1.2	1	Política	4-6-18	p. 5 "Tema del dia"	Carmen Juan
43	Qatar ha estat víctima d'un boicot polític i econòmic per part de quatre estats àrabs, que l'acusen de promoure polítiques que són desestabilitzadores per a la regió: Egipte, l'Aràbia Saudita, els Emirats Àrabs Units i Bahrain.	1.3	1	Internacional	7-6-18	p. 15 "Internacional"	Jesús A. Núñez Villaverde
44	Avui, segons va anunciar el president, el Consell Executiu restituirà les 16 lleis de caràcter social que va suspendre cautelarment el TC <u>després de</u> la interposició dels recursos per part del Govern de Rajoy.	1.2	1	Política	7-6-18	p. 20 "Política"	X. Barrina, J. Regué, R. Pasqual
45	Per part de Ciutadans, Patricia Reyes va demanar al PSOE que es deixi de «tanta propaganda» i posi en marxa, pel procediment d'urgència, la iniciativa.	2.1	1	Societat	13-6-18	p. 30 "Societat"	Patricia Martín
46	«La societat exigeix una perspectiva de gènere en la interpretació de les normes per part dels jutges»	1.2	1	Societat	13-6-18	p. 30 "Societat"	subtitular
Ara							
47	...el mateix context de tensió política, especialment al carrer, ha evidenciat un increment igual o superior de la participació juvenil en les grans entitats del Procés no vinculades directament a cap formació política: Òmnium i l'ANC, per part de l'independentisme, i Societat Civil Catalana, en l'àmbit unionista.	2.1	1	Política	11-6-18	p. 7 "Política"	Marc Toro
48	I no va ser perquè no estigués avisat de les constants erupcions del colós per part de l'Institut Nacional de Vulcanologia (Insivumeh), que va emetre cinc informes <u>on</u> remarcava que no hi havia d'haver persones a prop del volcà mentre estigués actiu.	3.2	1	Internacional	12-6-18	p. 14 "Internacional"	Asier Vera
Nació Digital							
49	Però llegint les anàlisis que es fan de les paraules de Ponsatí hi ha dues coses que em criden l'atenció: en primer lloc la confusió que es manté per part dels detractors de l'independentisme entre allò que fan els governs i allò que empeny la gent.	3.1	1	Política	13-6-18	3. "Opinió"	Albano Dante Fachín

taula 64: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *per part de*

NOM

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	Doncs dimecres podríem <u>conèixer</u> els nom s, dijous presa de possessió i divendres primer consell de ministres d'un govern que en principi ha de ser paritari i amb la incorporació d'independents.	2	3	Política	4-6-18	15.05	Albert Calatrava
“TN Vespre” TV3							
2	Després de l'adeu de Mariano Rajoy, què passarà ara al principal partit d'Espanya, quins són els ritmes i els nom s de la successió del president del PP, Albert Calatrava...?	1.2	2	Política	5-6-18	04.52	Toni Cruanyes
3	Tres nom s <u>sonen</u> a totes les <u>travesses</u> : Alberto Núñez Feijóo, Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal; ara mateix, el millor situat, el president de la Xunta de Galícia...	1.1	3	Política	5-6-18	05.13	Albert Calatrava
4	De fet, Nadia Calviño és el gran nom del dia, nova ministra d'Economia.	3.1	2	Política	5-6-18	06.41	Toni Cruanyes
5	5a <u>Després que</u> ahir s'avancés el nom de Josep Borrell <u>com a</u> titular d'exteriors,...	2	3	Política	5-6-18	10.04	Anna Farrero
	5b ... en les últimes hores s'han posat <u>sobre la taula</u> els nom s de Teresa Ribera, per a la cartera de Medi Ambient, i de Carmen Montón, per a la de Sanitat.	1.1					
6	Comencem el temps d'esport amb el nom propi del dia, Quim.	3.1	2	Esport	5-6-18	35.33	Toni Cruanyes
7	I el nom propi del dia és Jorge Lorenzo.	3.1	2	Esport	5-6-18	35.36	Quim Robert
“Els Matins” TV3							
8	Es parlava de Miquel Iceta però sembla ara com ara descartada aquesta possibilitat ja que es dona prioritat al paper que Miquel Iceta té al Parlament com a president del grup parlamentari del Partit Socialista Units per Avançar, i el nom que pren més força és Meritxell Batet.	1.2	4	Política	4-6-18	11.31	Pere Bosch
9	<i>Alguna informació que podamos dar por cierta, o està tot obert i realment els noms de ministres que hem anat sentint fins que no els veiem no els podem donar per bons?</i>	1.2	4	Política	4-6-18	2.17.08	Lídia Heredia
“Tot es mou” TV3							
10	Però estàvem tots a la Moncloa i dels disset ministres només en faltava un, i era el de Cultura; heu dit nom s, però és que nosaltres parlàvem allà a les <u>travesses</u> dos minuts abans de començar que si Miguel Bosé, Pedro Almodóvar...	1.1	4	Política	7-6-18	41.02	Albert Calatrava

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	Hi han uns quants noms del dia, un és Iñaki Urdangarín, a l'espera de que [sic] pugui ingressar a la presó aquests dies, l'altre és Màxim Huerta.	3.1	4	Política	13-6-18	26.44	Helena Garcia Melero
12	Julen Lopetegui era un dels noms destacats del dia, Màxim Huerta a les set a veure què anuncia, tothom dona per fet que dimiteix, i l'altre és Iñaki Urdangarín, que té cinc dies per ingressar a la presó.	3.1	4	Esport	13-6-18	1.45.21	Helena Garcia Melero
“El Debat” TVE							
13	Home, jo posaria..., de moment <u>coneixem</u> els noms , ara s'han de veure els fets.	2	5	Política	7-6-18	1.44	Rafa López
14	I aquests dies a Moncloa el [sic] Ivan Redondo és el que feia les trucades als ministres abans de que [sic] truqués Pedro Sánchez per anar establint tot el relat que ens ha portat els periodistes com conills darrere pastanaga durant tres dies a veure quins noms anaven <u>sonant</u> .	1.1	5	Política	7-6-18	6.45	Toni Bolaño
15	I això és important perquè és cert de que [sic] pot anar a revertir alguna de les reformes del Partit Popular, que jo puc ser molt crític amb això, però també és cert de que [sic], si us fixeu [sic], el missatge econòmic que han donat fins ara, i els noms que han posat <u>sobre la taula</u> , no parlo d'estalvis, parlo d'Europa, és un missatge...	1.1	5	Política	7-6-18	11.18	Rafa López
16	Fem l'u per u, i comencem a parlar dels ministres del govern de Pedro Sánchez, i comencem per Borrell, perquè va ser un dels primers noms que va sortir eh... <u>sobre la taula</u> , i del que [sic] es va <u>generar</u> molta literatura, tots els mitjans en van parlar molt.	2	4	Política	7-6-18	11.47	Quim Barnola
17	17.a A mi m'ha sorprès molt el nom de Màxim Huerta, és molt sorprenent, i jo crec que amb això llença un missatge, que és que Cultura és una Maria del govern, és a dir, és una persona que no dona el perfil com els altres, en el sentit de... amb això...	2	5	Política	7-6-18	47.10	Rafa López
	17.b ...i després també el que <u>comentava</u> la Marina en el sentit dels andalusos, home, el nom de Luís Planas no és cap picada d'ullet a la senyora Susana Díaz perquè és qui se li va enfrontar absolutament.	2					
18	I què li sembla a vostè el nou govern quan ha anat <u>coneixent</u> els noms , alguns són companys seus a l'executiva...	2	4	Política	7-6-18	50.41	Quim Barnola

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“El Matí de Catalunya Ràdio” Catalunya Ràdio							
19	Quan <u>coneguem</u> la llista, diguéssim, naturalment tothom, nosaltres i tothom, diguéssim, farà les seves anàlisis i els seus comentaris i les seves valoracions i desxifrarà, no?, el significat (...) d'aquest nom d'aquell altre i d'aquell altre com li sembli...	2	5	Política	4-6-18	28.16	Joan B. Culla
“Catalunya Migdia” Catalunya Ràdio							
20	Entre els noms que podrien prendre el relleu de Rajoy <u>sona</u> amb insistència el <u>del també</u> gallec Alberto Núñez Feijóo, i l'acompanyen Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal.	1.1	2	Política	5-6-18	1.23	Àngels Lafuente
21	Però, mentre Rajoy marxa i obre aquesta cursa a la successió del Partit Popular, el nou govern de Pedro Sánchez va <u>sumant noms</u> : al de Josep Borrell, <u>com a</u> ministre d'Afers Estrangers, s'hi ha <u>sumat</u> el de José Luis Ábalos, a Foment.	2	2	Política	5-6-18	1.36	Òscar Fernández
22	Hi ha més noms , Madrid, Jordi Prats, bon dia...	2	2	Política	5-6-18	1.56	Òscar Fernández
23	Un dels principals noms és el de la número dos del govern espanyol: serà Carmen Calvo, exministra de Cultura i una de les col·laboradores més pròximes a Pedro Sánchez.	2	2	Política	5-6-18	2.00	Jordi Prats
24	També s'ha <u>conegut</u> el nom de Teresa Ribera al capdavant del Ministeri d'Ambient i Canvi Climàtic.	2	2	Política	5-6-18	2.11	Jordi Prats
25	Ahir vam saber el nom de Josep Borrell, <u>com a</u> ministre d'Exteriors.	2	2	Política	5-6-18	13.31	Òscar Fernández
26	La majoria de noms responen a un marcat perfil polític, com també el que ahir vam saber de Josep Borrell al capdavant de la diplomàcia espanyola..	2	2	Política	5-6-18	15.11	Jordi Prats
27	Demà es <u>coneixeran</u> la resta de noms , de moment se'n van <u>coneixent</u> , ara ne surt un altre, que és la de la gallega Nàdia Calvino, que <u>sona</u> ja <u>com a</u> ministra d'Economia.	2	2	Política	5-6-18	15.30	Jordi Prats
28	Diem que demà es <u>coneixeran</u> tots els noms , dijous serà la presa de possessió del govern i divendres hi haurà el primer consell de ministres.	2	2	Política	5-6-18	15.39	Jordi Prats

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
29	Les darreres setmanes s'han publicat noms diversos <u>com a</u> possibles substituïts de Pedrosa, ara caldrà veure si continua fins i tot a Moto GP.	1.2	2	Esport	5-6-18	42.29	Òscar Fernández
30	Doncs dels diversos noms que han sorgit aquest matí se n'ha afegit un altre, que és ni més ni menys que el de Jorge Lorenzo.	1.2	2	Esport	5-6-18	43.14	Damià Aguilar
31	31.a I avui es disputa la primera jornada de quarts de final del torneig de tennis de Roland Garros, amb un nom propi que destaca per sobre dels altres...	3.1	2	Esport	5-6-18	49.41	Òscar Fernández
	31. b ... i no és pas un dels grans noms del torneig, parlem de la gran revelació, l'italià Marco Cecchinato.	3.2					
"Tot Costa" Catalunya Ràdio							
32	El nom del dia	3.1	2	Esport	13-6-18	16.48	nom de la secció
33	Per cert, Hierro intentarà fer-se un equip tant com pugui a la seva mida; un dels noms , Carlos Marchena, l'exfutbolista entre altres al València, fins ara adjunt a la direcció esportiva del Sevilla, se'n va cap a Rússia per incorporar-se a l'equip de Hierro.	2	4	Esport	13-6-18	26.37	Sergi Andreu
34	Per cert, ara que deïes això, abans d'entrar en les notes, deixa'm completar altres noms del nou estat de Fernando Hierro, perquè abans dèiem el de Carlos Marchena, n'hem d'afegir dos més: Julián Calero (...) i Juan Carlos Martínez Castrejón	2	4	Esport	13-6-18	1.25.27	Sergi Andreu
35	Per tant, són noms [Julián Calero i Juan Carlos Martínez Castrejón] que s'afegeixen a Marchena.	2	4	Esport	13-6-18	1.25.50	Sergi Andreu
"El Món a RAC1" ("Apunts imprescindibles"), RAC1							
36	En el seu primer dia feiner també s'espera que Sánchez comenci a perfilar el nou equip de ministres: serà paritari; <u>sonen</u> alguns noms , per exemple, Meritxell Batet crec que és molt clar que serà dins de l'executiu.	1.1	4	Política	4-6-18	13.36	Jordi Basté
37	I tot això dependrà de diversos moviments que puguin haver-hi dins del propi PSOE sobre qui serà el nom que substituirà Enric Millo.	2	4	Política	4-6-18	16.40	Jordi Basté

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
38	I hi ha un altre gran nom , que és el de Mariano Rajoy; què passarà a partir d'ara amb Mariano Rajoy?	3.1	4	Política	4-6-18	16.49	Jordi Basté
39	Com a possibles relleus per <u>liderar</u> el partit, com ja explicàvem divendres passat en el programa especial que vam fer a RAC1, hi ha unanimitat entre dos noms : Soraya Sáenz de Santamaría o Alberto Núñez Feijóo.	1.2	4	Política	4-6-18	17.03	Jordi Basté
40	Hi ha un tercer nom , que propiciaria, com anem <u>comentant</u> des de les sis del matí, el fenomen crispetes dins del debat del PP, que seria María Dolores de Cospedal, amb qui hi ha una guerra oberta amb Soraya Sáenz de Santamaría.	1.2	4	Política	4-6-18	17.16	Jordi Basté
“El Món a RAC1” (“El perquè de tot plegat”), RAC1							
41	Hi ha diversos noms <u>damunt de la taula</u> , un dels quals és aquella valenciana que és la més <i>progre</i> que hi ha...; <i>bueno</i> , és igual, hi ha diversos noms .	1.1	5	Política	4-6-18	12.37	Pilar Rahola
42	Anem també cap a la Conselleria de Salut, en els últims temps han <u>sonat</u> molts noms per substituir a [sic] Toni Comín.	1.1	4	Política	4-6-18	1.31.00	Jordi Basté
“14-15” RAC1							
43	Els tres noms que <u>sonen</u> (Núñez Feijóo, Cospedal i Santamaría) no han mogut fitxa.	1.1	2	Política	11-6-18	07.46	Mireia Garolera
El Periódico							
44	El nom que sempre s'ha inclòs en les <u>travesses</u> i que ara sembla <u>com</u> el seu relleu natural és el d'Alberto Núñez Feijóo, president de Galícia.	1.1	1	Política	4-6-18	p. 2 “Tema del dia”	Pilar Santos
45	El gallec [Mariano Rajoy] li [M. Dolores de Cospedal] va enviar el missatge via una entrevista en plena crisi pel màster de Cristina Cifuentes, just quan alguns van recuperar el nom de Santamaría per salvar Madrid.	1.2	1	Política	4-6-18	p. 2 “Tema del dia”	Pilar Santos
46	Fa un segle del naixement del realitzador suec [Ingmar Bergman], un dels noms més importants de la història del cinema	3.2	1	Cultura	11-6-18	p. 48 “Cultura”	subtitular
47	El 18 de juliol se celebrarà el centenari del naixement d'Ingmar Bergman (1918-2007), un dels noms més importants de la història del cinema, tan críptic en moltes de les seves pel·lícules com immensament popular amb d'altres (...) i multipremiat...	3.2	1	Cultura	11-6-18	p. 48 “Cultura”	Quim Casas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
Ara							
48	Entre els nou recitals, també destaquen altres noms internacionals com ara el del baríton anglès Christopher Maltman, el contratenor polonès Jakub Józef Orłinski, el baríton neozelandès...	3.2	1	Cultura	7-6-18	p. 32 "Cultura"	Xavier Cervantes
49	Oficialment, els noms que <u>sonen</u> amb més força (Alberto Núñez Feijóo, Soraya Sáenz de Santamaría i María Dolores de Cospedal) han argumentat que fins que no quedés convocat oficialment el congrés nacional no era moment d'obrir debats de successió.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 4 "Política"	Dani Sánchez Ugart
50	Per això no es descarta el sorgiment d'una tercera via, i han <u>sonat</u> noms com el d'Íñigo de la Serna i la presidenta del Congrés, Ana Pastor.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 4 "Política"	Dani Sánchez Ugart
51	Així, les <u>travesses</u> de noms continuen <u>damunt la taula</u> , malgrat que el calendari per substituir Albiol s'hagi allargat.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
52	El diputat popular Alejandro Fernández és un dels noms que continua <u>sonant</u> per ser el nou president.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
53	Per això, tot i la remor de fons, cap dels noms que <u>sonen</u> per dirigir la formació [PP] s'atreveix a fer el pas en públic, perquè tenen clar per quin filtre han de passar.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Mireia Esteve
54	Els últims dies, el nom de l'exministre Íñigo de la Serna ha entrat a les <u>travesses</u> com una opció no alineada de manera clara amb cap de les dues famílies enfrontades, però que a la vegada és jove i pot encarnar la renovació.	1.1	1	Política	11-6-18	p. 5 "Política"	Les cares
Nació Digital							
55	L'obra serà un dels plats forts de la 29a <u>edició</u> del festival, que se <u>celebrarà</u> del 5 d'octubre al 9 de desembre, i que compta amb una programació <u>on</u> també destaquen altres noms i muntatges, com Guy Cassiers, Sergi Belbel, Lluís Homar, Claudio Tolcachir, Lali Ayguadé, Ghilhem Chatir o Stefan Kaegi.	3.2	1	Cultura	12-6-18	2 "Cultura"	Redacció

taula 65: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *nom*

GEST

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	I han anat més enllà dels gestos , Donald Trump i Kim Jong-un han firmat un acord per eliminar totes les armes nuclears de la península de Corea.	3	2	Internacional	12-6-18	12.40	Carles Prats
2	En qualsevol cas, Donald Trump ha expressat la seva satisfacció per una jornada plena de gestos .	1.2	3	Internacional	12-6-18	14.02	Francesc Canals
“Els Matins” TV3							
3	<i>Bueno</i> , perquè estem en un procés de acceleració [sic] dels temps i de la política que no porta res de bo també, perquè hi ha determinat tipu [sic] de problemes que porten molts anys coent-se i que no podem esperar ara que en quinze dies hi hagi una solució per a aquest tipu [sic] de problemes, però en canvi sí que pot haver-hi gestos que <i>donguin</i> esperança, de cap a on es va.	1.2	5	Política	4-6-18	1.58.08	Milagros Pérez Oliva
4	Jo una de les coses que crec que passaran, és cert que els gestos segurament vindran dosificats, perquè no pot fer un canvi de gir tan bèstia, però és allò de...	1.2	5	Política	4-6-18	2.04.24	Ismael Peña-López
5	I sobretot el perill més gran per aquest camí és la gesticulació futil [sic], la gesticulació que no serveix per res més que per contentar [sic] els propis.	4	5	Política	4-6-18	2.05.54	Milagros Pérez Oliva
6	Respecte al <u>tema</u> de quins gestos pot fer [Pedro Sánchez] pel <u>tema</u> de Catalunya, anem a veure [sic], segur que si decideix acostar els presos a Catalunya...	1.1	5	Política	4-6-18	2.06.20	Milagros Pérez Oliva
7	L'altre, el <u>tema</u> financer, ah..., seria una altra de les possibilitats també de gest de distensió?	2.1	4	Política	4-6-18	2.22.16	Lídia Heredia
8	Intervenir les finances o mantenir intervingudes les finances de la Generalitat implique un gest d'agressió <u>per part de</u> Consell de Ministres.	2.1	5	Política	4-6-18	2.23.19	Ferran Casas
9	9a ... i s'acordi la intervenció de les finances de la Generalitat.] Per tant, no només no hi haurà un gest de distensió, ...	2.1	5	Política	4-6-18	2.22.58	Ferran Casas
	9b ... sinó que haurà de ser un gest d'agressió i clar, a mi per exemple, jo no sé...	2.1					
10	La trobada ha deixat gestos de cordialitat i dues imatges: la primera és aquesta, la de l'encaixada de mans entre els dos <u>líders</u> [Donald Trump i Kim Jong-un]; l'altra...	2.1	2	Internacional	12-6-18	00.12	Lídia Heredia

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	Per contra, què diu l'ABC?, en el seu titular diu "els gestos tenen conseqüències" i diu que aquesta decisió de Pedro Sánchez és oportunista i precipitada...	3	4	Política	12-6-18	1.01.38	Pere Bosch
12	I després <u>una mica</u> el gest polític <u>en aquest sentit</u> de Pedro Sánchez ahir dient que vinguin cap aquí.	2.2	4	Política	12-6-18	1.05.30	Lídia Heredia
13	El mateix president de la Generalitat també va reiterar una oferta que havia fet també Carles Puigdemont per dir "no es tracta de cap gest "; de fet, la Unió Europea va marcar unes quotes en el seu moment, <u>liderada</u> per Angela Merkel en aquesta qüestió, que ningú ha complert.	3	4	Internacional	12-6-18	1.05.53	Lídia Heredia
14	14.a El gest del govern Sánchez té sentit si va acompanyat del compliment automàtic de la quota....,	1.1	5	Política	12-6-18	1.06.43	Jordi Mercader
	14.b ... perquè si només és un gest de portar un vaixell, diguem-ne, és perillós i criticable.	3					
15	Si no, <i>pues</i> l'hem de posar entre parèntesis i ho hem de posar al sac de la política de gestos que tant de mal fa als problemes, perquè no els soluciona.	3	5	Política	12-6-18	1.07.09	Jordi Mercader
16	Insisteixo, si el vaixell és un gest , malament; si el vaixell és un canvi d'actitud, <i>estupendo</i> .	3	5	Internacional	12-6-18	1.08.30	Jordi Mercader
17	Des del punt de vista del que significa, <u>una mica</u> en la línia del que deia en Jordi, els gestos concrets, a més molt publicitats, que tothom hi [sic] parla i "que bonic" i "que bé", tenen un efecte colateral...	2.2	5	Internacional	12-6-18	1.09.03	Montserrat Nebrera
18	I la necessitat d'equilibri entre aquestes dues coses faria necessari que, mes enllà dels gestos i de la sensació de que [sic] hi han polítics que sembla que tinguin més cor, anéssim a l'arrel de les coses, hi hagués una acció conjunta, hi hagués una capacitat de la Unió Europea d'entomar la part que li pertoca i de reclamar a la resta d'actors internacionals la que tenen.	3	5	Internacional	12-6-18	1.10.19	Montserrat Nebrera
19	Fixeu-vos que automàticament, igual que..., la manera que... el president espanyol... Pedro Sánchez fa un gest , automàticament el senyor Garcia Albiol fa el contrari.	1.3	5	Política	12-6-18	1.23.49	Jordi Barbeta
20	Jo crec que el gest de Pedro Sánchez d'entrada és un gest positiu.	1.1	5	Política	12-6-18	1.24.28	Josep-Lluís Carod-Rovira
21	...sabent que també en els primers temps de mandat de l'anterior president socialista, Rodríguez Zapatero, va fer un gest ben rebut, diguem-ne, com va ser la retirada de les tropes espanyoles d'Iraq, eh?	1.1	5	Política	12-6-18	1.24.38	Josep-Lluís Carod-Rovira

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
22	22.a Després això no va anar acompanyat d'altres gestos igualment importants posteriors perquè no es van <u>produir</u> ...	1.2					Josep-Lluís Carod-Rovira
	22.b ... per tant, caldrà veure fins a quin punt és un gest sincer o fins a quin punt, doncs, és una altra cosa per guanyar punts des del primer moment del seu mandat i presentar Espanya doncs amb un altre rostre <u>davant</u> del món...	2.2	5	Política	12-6-18	1.24.51	
23	L'altra, crida una mica l'atenció, no pot deixar de sorprendre aquest gest <u>per part d'Itàlia</u> , un país d'immigrants.	1.1	5	Internacional	12-6-18	1.25.55	Josep-Lluís Carod-Rovira
24	24.a Ara ens deia el Francesc Canals, no?, caldrà veure si aquest bon rotllo..., gestual , com es plasma [sic], què diuen exactament els acords que [Donald Trump i Kim Jong-un] signin i sobretot si es despleguen i es compleixen, no?...	4	4	Internacional	12-6-18	1.38.26	Lídia Heredia
	24.b perquè aquesta fase, tot i que difícil, no deixa de ser la fase del gest .	3					
25	<u>Veurem</u> , el gest està fet, la fotografia, com dèiem, és més que la imatge del dia...	1.3	4	Internacional	12-6-18	1.43.53	Lídia Heredia
26	I si es pot fer o no una lectura política del que això significa a pocs dies de l'entrada d'un nou govern, de qui es demanen gestos i decisions en sentit contrari als fets d'aquests últims anys, no?	1.2	5	Política	12-6-18	2.30.18	Josep-Lluís Carod-Rovira
"El Debat" TVE							
27	Ara, el ministre de Cultura [Màxim Huerta], deixa-m'ho dir també, també és un gest cap a Catalunya..., pel tarannà... [Gemma Ubasart: negatiu, vols dir?], pel tarannà... " <i>Me cago en el...</i> ", no?	3	5	Política	7-6-18	43.48	Carles Fernández
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
28	I, per tant, en el terreny de les paraules, en el terreny de la gestualitat , ha de protegir-se, per dir-ho així, contra les crítiques i les desqualificacions d'aquest sector.	4	5	Política	4-6-18	27.12	Joan B. Culla
29	Jo vull creure, i crec que, en fi, que una cosa serà la retòrica i els gestos i que una altra cosa serà la gestió política, perquè aquesta diferenciació entre gestos i retòrica per un costat i gestió política per una altra és una cosa que es dona a tot arreu del món en tots els governs, eh...	3	5	Política	4-6-18	27.21	Joan B. Culla

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
30	[Joan B. Culla: Quan coneguem la llista, diguéssim, naturalment tothom, nosaltres i tothom, diguéssim, farà les seves anàlisis i els seus comentaris i les seves valoracions i desxifrarà, no?, el significat] gestos [... d'aquest nom d'aquell altre i d'aquell altre com li sembli...]	1.2	5	Política	4-6-18	28.16	Mònica Terribas
31	És a dir que vostès han trencat el pacte per qüestions de polítiques socials i no pels gestos que ara ens explicava Dolors Sabaté i que ha fet en relació als [sic] fets de l'octubre?	1.1	4	Política	4-6-18	41.55	Mònica Terribas
32	<u>Per la seva banda</u> , el vicepresident i conseller d'Economia, Pere Aragonès, ha concretat en una entrevista a TV3 quin és el primer gest que li demanarà al nou govern espanyol de Pedro Sánchez.	1.1	2	Política	4-6-18	1.01.40	Òscar Fernández
“Estat de Gràcia” Catalunya Ràdio							
33	Es tracta de la situació dels presos polítics catalans tancats a centres molt lluny de casa i pels quals <u>des del</u> govern català es reclamen gestos a Moncloa.	1.2	2	Política	12-6-18	23.16	Anna Ayala
34	Un d'aquests gestos seria l'acostament dels presos a presons catalanes.	1.1	4	Política	12-6-18	23.25	Marta Sherman
“El Món a RAC1” (“Apunts imprescindibles”) RAC1							
35	Una reunió que el president de la Generalitat espera que sigui com més aviat millor i que no només serveixi per fer gestos sinó també per trobar solucions i posar fil a l'agulla; ho deia ahir a la nit en una entrevista amb el director de TV3, Vicent Sanchis.	3	4	Política	4-6-18	00.43	Jordi Basté
36	Calvet va explicar a RAC1 que no va ser un gest simbòlic perquè l'objectiu és que tots els consellers destituïts pel 155 acabin tornant a Palau.	2.2	4	Política	4-6-18	9.35	Jordi Basté
37	Els nous consellers celebren que s'hagi acabat el 155 i demanen gestos a Pedro Sánchez.	1.2	4	Política	4-6-18	10.06	Jordi Basté
“El Món a RAC1” (“El perquè de tot plegat”) RAC1							
38	38.a I parlant amb gent tant del PDECAT com gent d'Esquerra saben que tampoc el poden <i>apretar</i> més del que cal, però sí que esperen gestos , jo crec que estem...,	1.2	5	Política	4-6-18	10.45	Màrius Carol
	38.b ... és bo que els gestos siguin plenament pactats.	1.2					
El Periódico							
39	Els primers gestos provenen de l'Executiu de Sánchez i Torra sembla que recull el guant.	1.2	1	Política	11-6-18	p. 8 “Opinió”	Emma Riverola
40	Hi ha ganes de mostrar gestos de distensió.	2.1	1	Política	11-6-18	p. 8 “Opinió”	Emma Riverola

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
Ara							
41	Conte va valorar el gest espanyol com a [sic] una mostra de la “solidaritat” que el nou govern reclama dels seus socis de la Unió en la gestió dels fluxos migratoris” i va <u>assegurar</u> que a partir d'ara “Itàlia ja no està sola”.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 10 “Internacional”	Cristina Mas
42	Si finalment l' <i>Aquarius</i> desembarca al port de València, Espanya haurà fet un gest solidari però es desconeix encara quins són els plans que té per als 629 migrants un cop toquin terra, <u>on</u> pensa instal·lar-los per fer el farragós procés de selecció sobre si compleixen els requisits per rebre la protecció d'asil.	2.2	1	Internacional	12-6-18	p. 10 “Internacional”	Cristina Mas
43	El gest cap a l' <i>Aquarius</i> ha sigut ben valorat per la comunitat internacional, però Espanya té una gran assignatura pendent amb els migrants i refugiats que esperen a la frontera amb el Marroc i a qui no es dona una resposta.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 10 “Internacional”	Cristina Mas
44	Brussel·les agraeix el gest a Espanya: “És solidaritat real”	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 “Internacional”	titular
45	La UE va agrair el gest : “Això és solidaritat real portada a la pràctica, tant cap a les persones més vulnerables com cap als altres estats membres de la UE”, va dir <u>a través d'un tuit</u> el comissari europeu de Migracions, Dimitris Avramopoulos.	1.1	1	Internacional	12-6-18	p. 11 “Internacional”	Laia Forès
Nació Digital							
46	El primer gest que ha fet el nou titular [Pere Aragonès] ha estat fotografiar-se al costat d'una imatge del seu predecessor [Oriol Junqueras], que segueix empresonat a Estremera.	1.3	1	Política	4-6-18	4. “Política”	Roger Font
47	No és fàcil de saber si, a la notícia cop d'efecte que significa el gest positiu del govern de Pedro Sánchez, en seguiran d'altres en la mateixa direcció, cosa que no va passar quan l'anterior president socialista, Rodríguez Zapatero, va retirar les tropes espanyoles d'Iraq, amb el mateix impacte positiu inicial, però sense cap continuïtat.	2.2	1	Política	13-6-18	2. “Opinió”	Josep-Lluís Carod-Rovira
48	No deixa de ser paradoxal que aquest gest de rebuig als passatgers del vaixell hagi estat presentat, pel govern, com una victòria nacional a... Itàlia.	2.1	1	Internacional	13-6-18	2. “Opinió”	Josep-Lluís Carod-Rovira

taula 66: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *gest*

PROTAGONISTA

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
“TN Migdia” TV3							
1	I ha estat en aquesta zona propera a la Costa Brava <u>on</u> al matí la precipitació ha estat la protagonista i a <u>on</u> a hores d'ara, en aquests moments, o més ben dit, fa uns minuts, era protagonista també.	2	3	Meteo.	12-6-18	59.39	Francesc Mauri
“TN Vespre” TV3							
2	Avui Honda ha protagonitzat un cop d'efecte al mundial de motos, ha fitxat Jorge Lorenzo com a company de Marc Márquez.	1.1	2	Esport	5-6-18	36.34	Xavier Guillén
3	I a la contraportada el repte de caminar 2.300 quilòmetres per fer els Pirineus de punta a punta; els protagonistes són dos metges de prestigi en la frontera de la jubilació.	1.2	2	Quotidià	5-6-18	41.10	Toni Cruanyes
4	Gràcies, Albert; l'altre protagonista del dia és Iñaki Urdangarín.	1.2	2	Política	13-6-18	07.16	Toni Cruanyes
5	En aquests temps moderns hi ha una obsessió per esborrar-les [cultures primitives], però la persistència d'Attia és fer-les protagonistes , per recordar el passat.	2	2	Cultura	13-6-18	30.00	Mercè Sibina
“Els Matins” TV3							
6	I també al diari <i>Ara</i> hi hem llegit un titular amb doble sentit, en aquest cas la protagonista és la nova ministra d'Hisenda.	1.2	4	Política	12-6-18	1.03.14	Pere Bosch
7	Els protagonistes òbviament no són tots els joves, no tots fan la selectivitat, no tots volen anar a la universitat...	1.1	4	Societat	12-6-18	2.04.02	Lídia Heredia
“Tot es mou” TV3							
8	Doña Leo és un dels personatges protagonistes justament de l'Instagram d'en Màxim Huerta...	2	4	Política	7-6-18	25.10	Genís Sinca
9	I dels mateixos protagonistes , dels mateixos veïns de Tor, ells ja han escoltat una part d'aquests que fan d'ells mateixos, d'aquests personatges...	3.1	4	Cultura	7-6-18	1.30.37	Helena Garcia Melero
10	Parlàvem de com s'hauria rebut o com es rebrà <u>per part dels</u> protagonistes i dels veïns de Tor la interpretació dels seus propis personatges.	3.1	4	Cultura	7-6-18	1.31.34	Helena Garcia Melero

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
11	Segui com sigui, Carla, el pernil va ser protagonista , tot i ser un programa dedicat a la cuina vegetariana, va ser protagonista del programa.	2	4	Quotidiana	7-6-18	2.22.08	Lluís Marquina
12	Però en tot cas s'estava jutjant el cas Nóos i és el que ell [Iñaki Urdangarín] protagonitzava ; llavors si ens haguessin dit eh..., "doncs hi haurà una sentència que farà caure el govern de torn, hi haurà una sentència <u>on</u> s'acabarà dient que ha d'ingressar a presó el senyor Urdangarín" no ens ho haguéssim cregut.	1.1	5	Política	13-6-18	07.07	Manel Manchón
13	Doncs sí, el que <u>comentaves</u> , de seguida veurem la reacció d'aquest protagonista [Iñaki Urdangarín], però recordem, perquè no fa ni una setmana ja podíem veure com el titular de la cartera de Cultura i Esport, Màxim Huerta, prometia el càrrec <u>davant</u> del rei.	1.2	4	Política	13-6-18	27.30	Sheila Alen
14	Doncs t'agradarà saber que avui tenim al plató del "Tot es Mou" un dels protagonistes d'"Operación Triunfo", el protagonista amb majúscules, Cepeda, el tenim aquí!	1.1	4	Cultura	13-6-18	2.19.19	Lluís Marquina
"L'Informatiu" TVE							
15	Qui no serà protagonista al mundial és l'alemany del Manchester City Sané; Joachim Löw l'ha descartat.	1.1	2	Esport	4-6-18	19.43	veu en <i>off</i>
16	Els protagonistes <u>asseguren</u> que és un musical, que és més que un musical, que és un tribut a la figura de Michael Jackson, que és pràcticament inigualable.	1.1	2	Cultura	4-6-18	22.37	Marc Sala
17	A partir de divendres i el cap de setmana, la inestabilitat de les tardes tornarà a ser protagonista .	2	3	Meteo.	13-6-18	02.19	Sònia Papell
18	Levandowski i la resta van guanyar a Lituània per 4 a 0, amb molt protagonisme del VAR.	2	2	Esport	13-6-18	17.31	veu en <i>off</i>
"El Matí de Catalunya Ràdio" Catalunya Ràdio							
19	Oriol Tarrassona ha adaptat un Otel·lo, magnífic, per cert, i hi ha un moment en què la protagonista , Desdèmona, un cop...; recordeu la història, oi?...	3.2	4	Cultura	4-6-18	17.40	Mònica Terribas
20	Les veus de Catalunya Ràdio han estat protagonistes de "Tor".	1.1	4	Cultura	4-6-18	2.30.14	Mònica Terribas
"Catalunya Migdia" Catalunya Ràdio							
21	Doncs ja sabeu, si teniu alguna preferència, feu-li arribar a l'Empar Moliné <u>a través de</u> @catmigdia per si voleu sentir alguna de les perles que Rajoy ha protagonitzat durant tota la seva carrera, que ha estat molt llarga, insisteixo.	1.1	3	Política	5-6-18	8.24	Òscar Fernández

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
"Estat de Gràcia" Catalunya Ràdio							
22	Avui fa cinc dies que va prendre possessió el nou govern socialista de Pedro Sánchez i entre els reptes que té <u>sobre la taula</u> n'hi ha un que els últims dies està agafant força protagonisme .	2	4	Política	12-6-18	23.08	Roger de Gràcia
23	També destaca "Here", una proposta dels coreògrafs Ayguadé i Guilhem Chatir, o Uncanny Valley, protagonitzada per un robot, al Temporada Alta del 5 d'octubre al pròxim 9 de desembre.	3.2	3	Cultura	12-6-18	1.04.22	Pep Vila
24	El vaixell <i>Aquarius</i> ahir era molt protagonista de l'actualitat, continua a alta mar, part dels passatgers els han traslladat a dues embarcacions italianes...	2	3	Societat	12-6-18	2.35.29	Kilian Sabrià
25	L'hem titulat així ["cas d'assassinat"] perquè el protagonista és un camioner alemany que viatjava per tot Europa i es va descobrir que era l'assassí en sèrie internacional més important de la història gràcies a unes gravacions d'una càmera d'Hostalric.	1.2	4	Societat	12-6-18	2.39.15	Roger de Gràcia
"Tot Costa" Catalunya Ràdio							
26	Un dels protagonistes del dia ha estat el <u>líder</u> del mundial, Marc Márquez, <u>després que</u> s'ha sabut que el [sic] Jorge Lorenzo serà el seu nou company a Honda.	1.2	4	Esport	13-6-18	1.38.00	Jordi Costa
"El Món a RAC1" ("Apunts Imprescindibles") RAC1							
27	I atenció a la història de superació magnífica que explica avui el Sergio Heredia a <i>La Vanguardia</i> ; el protagonista és Borja Gómez, un jove ciclista gallec...	1.2	4	Quotidià	4-6-18	34.28	Jordi Basté
"14-15" RAC1							
28	[Amb aquest anunci Estrella Damm celebra el desè aniversari de la primera campanya.] A banda de la cançó d'aquest any, que es diu "The place to stay" i que interpreten els mateixos protagonistes , la marca pica l'ullet a les diferents bandes sonores dels anuncis anteriors amb petites actuacions que l'Àlex i la Júlia es van trobant per l'illa.	3.1	2	Cultura	11-6-18	28.50	Anna Felipe
"Versió RAC1" RAC1							
29	Sí, la gent a les grades es torna boja esperant doncs que surtin els protagonistes del primer partit.	1.1	4	Esport	14-6-18	46.57	Albert Bassas

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
30	I ja per acabar amb el Mundial 82, eh..., expliques que es va produir un capítol molt polèmic protagonitzat pel <i>jeque</i> de Kuwait, que dius que va baixar al camp?	1.1	4	Esport	14-6-18	1.15.23	Toni Clapés
El Periódico							
31	De fet, els presos i els polítics que van sortir de Catalunya després de la DUI de l'octubre van protagonitzar gran part de l'entrevista.	2	1	Política	4-6-18	p. 7 "Tema del dia"	Daniel G. Sastre
32	El resultat de la reunió és tan imprevisible com els seus protagonistes [Donald Trump i Kim Jong-un].	1.1	1	Internacional	11-6-18	p. 6 "Opinió"	Redacció
33	[El nou escenari arriba ple de dubtes.] Caldrà veure que els actuals protagonistes tinguin la generositat, el valor i la intel·ligència que es necessita. [Serà fonamental el paper que ocupin els actors anteriors, si entenen que han de fer un pas enrere i no agonitzar sota els focus.]	1.1	1	Política	11-6-18	p. 8 "Opinió"	Emma Riverola
34	El primer treball conjunt va ser <i>Persona</i> (1966), coprotagonitzat per una altra de les seves actrius preferides, Bibi Andersson (altres cares femenines i masculines assídues van ser les de Harriet Anderson, Gunnar Björnstrand, Max von Sydow, Gunnel Lindblom, Ingrid Thulin i Erland Josephson).	3.1	1	Cultura	11-6-18	p. 49 "Cultura"	Quim Casas
35	Va oferir en el seu moment un retrat cru i realista de la vida en parella: la seqüència inicial, en què un matrimoni amic dels protagonistes s'insulta i s'humilia, resulta encara avui, 45 anys després, demolidora.	3.1	1	Cultura	11-6-18	p. 49 "Cultura"	Quim Casas
36	El volum es tanca el 74, quan aborda el rodatge de <i>La flauta màgica</i> i acaba d'abandonar un dels seus projectes més bojos, una adaptació a Hollywood de <i>La vídua alegre</i> , amb Barbra Streisand com a protagonista .	3.2	1	Cultura	11-6-18	p. 49 "Cultura"	Elena Hevia
37	Després de protagonitzar mil i un macroconcerts, suposem que els nois de Love of Lesbian no són fàcilment impressionables, però la imatge del Gran Teatre del Liceu dret i bolcat en una llarga ovació, aquest dissabte després de dues hores i mitja de concert (Suite Festival), els va sacsjar [sic] per dins.	1.1	1	Cultura	11-6-18	p. 54 "Cultura"	Jordi Bianciotto

N.	Enunciat	Context	Registre	Camp	Data	Referència	Emissor
Ara							
38	Les obres més primerenques estan exposades a la sala del primer pis de la Fundació, i entre aquestes hi ha els dibuixos de la sèrie <i>Història natural</i> , un dels quals, titulat <i>Feixisme</i> , està protagonitzat per una multitud de soldats armats, uns personatges inquietants i un gat amb una esvàstica.	3.1	1	Cultura	7-6-18	p. 31 "Cultura"	Antoni Ribas
39	I la cloenda serà excepcional perquè aplegarà la soprano Kate Royal, el baríton Benjamin Appl i el pianista Graham Johnson en un recital que servirà per recordar els duets que van protagonitzar Victòria dels Àngels i Dietrich Fischer-Dieskau.	1.1	1	Cultura	7-6-18	p. 32 "Cultura"	Xavier Cervantes
40	Pam Grier i Peter Weir, protagonistes de Sitges 2018	2	1	Cultura	7-6-18	p. 33 "Cultura"	titular
41	Sitges també recordarà el bicentenari de <i>Frankenstein</i> amb un cicle que subratllarà el punt de vista femení de l'autora de la novel·la, Mary Shelley, i, amb motiu del 40è aniversari de <i>Halloween</i> , la pel·lícula que va llançar la carrera de John Carpenter i va inaugurar el gènere <i>slasher</i> , protagonista d'una gran retrospectiva en aquesta <u>edició</u> .	2	1	Cultura	7-6-18	p. 33 "Cultura"	Xavi Serra
Nació Digital							
42	Aquell desplaçament <u>des de</u> les files del Partit Comunista Francès cap a Le Pen, protagonitzat per una part de l'electorat tradicionalment d'esquerreres i de classe treballadora, té paral·lelismes amb l'Itàlia d'avui <u>on</u> el vicepresident del govern, Matteo Salvini de la Lega Nord, és un antic militant de les Joventuts Comunistes.	1.1	1	Internacional	13-6-18	2 "Opinió"	Josep-Lluís Carod-Rovira

taula 67: enunciats del corpus de l'ús dubtós de *protagonista*